HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

O P E R E

III

Ediție și note de
EUGENIA TUDOR-ANTON

SCRIITORI ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București — 1979

FECIOARELE DESPLETITE

(1926)

Acest roman s-a citit pe măsură ce a fost scris şi a fost lucrat pe măsură ce s-a citit în şedinţele literare ale cercului „Sburătorul" din anul 1924.

I

Zadarnic Mini, pe scaunul înalt, sculptat din nuc masiv, îmbrăcat cu gobelinuri vechi — zadarnic sta cu pălăria pe cap, cu mînușile alături, dreaptă statuie a mustrării.

Lina, buna Lina nu se ocupa deloc de ea. Avea aerul acela serios care îi curma trei dungi pe fruntea mică și îi scotea botul la iveală. Aerul de a fi „la treabă", cum zicea Mini. Dacă nu ar fi avut uneori aerul acela, doctorița Lina, în alte privinți, ar fi fost cu totul lipsită de orice prestigiu personal sau doftoricesc. Forma ei de pămătuf simpatic, gîtul scurt și gras, bustul scurt și gras, pîntecul rotunjior, fața urîtă, desigur : cu ochii mici și miopi, fără culoare, cu tenul stricat, nasul bun, turtit puțin la vîrf și gura lată pe dinți ce nu se arătau, deși țepeni la spart alune, acest *tot*, nu era defel impunător. Dar Lina azi avea aerul acela „la treabă" și nu-și aducea aminte de Mini, căreia îi promisese, îi jurase, că se vor întoarce în seara aceea, de la țară, devreme.

„Devreme" — nu se mai putea. După 6, în august, și nu se vedea încă nici o pregătire ; dimpotrivă, erau cauze puternice de întîrziere. Mini nu vroia să se sperie pe ea singură, altfel și-ar fi spus : „E poate chiar caz de amînare ! De înnoptat acolo !... Brrrr !..."

De aceea își adresa în minte mici discursuri, monologuri ale plictiselei, nu prea violente sau zgomtoase, pentru că, în adevăr, atmosfera încărcată a locului o impresiona.

„Ce noroc! își zicea în surdină. Să nu poți suferi vizitele la țară și să fii nevoit să pici la oameni într-o zi de necazuri... Nici măcar să nu fie amicii tăi, pentru a lua parte directă la acele necazuri!..."

O pendulă din lemn de nuc cu „ape line" — observă Mini — cu limba lată de bronz grav și sonor, bătu un sfert. Mini fixă pendula. Era o mobilă demodată dar frumoasă și de calitate bună ca tot restul.

De la pendulă, unde minutele treceau încet — firește din cauză că pendula cea veche le suna mai rar, deprinsă cu timpuri mai domoale — Mini își mută ochii pe pianul mare, negru, strălucitor. Un *toute-queue* care ar fi ocupat, întreagă, o cameră modernă, dar care, în colțul *hall*-ului vast, sta grav, ermetic, izolat sub șalul de Persia, în adevăr minunat, ce-l acoperea.

Mini privi fără teamă instrumentul. Nimeni nu o va ruga să cînte. Aveau ei alte cîntece! Chiar fără de asta, condiția pusă Linei era categorică: „Merg la Hallipi pentru ultima oară... și să nu-mi ceară nimeni să cînt, ca să nu refuz cu vehemență... nepoliticoasă".

Nu fusese nevoie de parlamentări. De la început situația se desemnase clar: o scenă de familie în stil mare... O vijelie în casa gospodărească așa de liniștită... și, mai mult încă, o dramă misterioasă.

Mini privi pe frumoasa doamnă Hallipa, stăpîna casei, Lenora! Mîinile ei albe și catifelate păreau azi mai lungi, mototolind cu nervozitate un ziar. Figura ei de păpușă blondă, de păpușă de Nürenberg, cu gura roșie și mică, cu obrajii de porțelan roz, era crispată și ochii mari albaștri, ochii de sticlă limpede, erau plînși; ondulările regulate ale părului oxigenat, auriu ca o perucă, erau deformate și corpul majestuos, plin, totdeauna conștient de statura lui bogată, sta lînced, obosit, învelit fără grijă în chimonoul de dimineață.

Din cînd în cînd apuca brusc mîna Linei fără să spună nimic. Lina șoptea atunci cuvinte liniștitoare și îi lua pulsul. O invita să bea apă zaharată, în care turnase o lingură de valeriană, dar Lenora respingea paharul, din care cădeau picături pe plușul verde pictat cu *gouache* ce acoperea masa. Lina, gospodină neobosită, le ștergea cu un șervețel brodat.

Ochii Lenorei erau fixați pe fereastră, căutînd poarta cea mare de intrare. Acolo era concentrată și privirea lui Mini.

O strămuta numai cîte puţin pe ceea ce se petrecea împrejur.

Se uita acum la cele două fete, Elena şi Nory, rezemate de pervazul vitrajului dinspre terasă. Nici Nory nu se ocupa de Mini. Nu-i arunca priviri sarcastice despre întîrziere, sau *pointe* spirituale asupra „petrecerei la ţară". Lui Nory îi plăceau vizitele la Hallipa: Elena, fata cea mare a casei, era prietena ei din copilărie. O prietenă mai veche, mai intimă decît Mini. Ţinea de umeri pe amica ei, o Elenă azi absentă de la tot ce nu era un gînd ascuns, şi din cînd în cînd se apleca spre ea pentru a-i culege cuvîntul rar şi încet, sau a-i spune unul la fel.

Deodată Lenora se sculă brusc; îşi frînse mîinile, dete capul pe spate, strînse dinţii, îşi muşcă apoi pumnii şi foarte palidă, fără răsuflare, căzu la loc pe scaun, pe cînd Lina îi uda fruntea cu eter.

— Să te astîmperi, îţi spui!... Ce e prostia asta! Femeie cu minte. Te laşi în voia nervilor! N-ai nici o voinţă... Eşti un copil bătrîn! N-ai avut niciodată necazuri, şi la întîia supărare îţi dai drumul! Nu vezi în ce stare ţi-e inima... Parcă ai fi o cardiacă de celea!...

O cicălea prieteneşte, cu accentul moldovenesc, pe care îl relua de îndată ce aveau vreo preocupare familială, dar se vedea bine că medicul Lina nu era mulţumit. Se uita în ochii Lenorei, ca şi cum ar fi văzut acolo în pupilă ceva interesant, şi o netezea mereu pe gît în stînga, unde vîna sta încordată subt carnea albă, grasă.

Elena, totuşi, nu se mişcase. Zisese numai cu glasul ei grav ca şi al bronzului pendulei: „Mamă!" şi cu oarecare nerăbdare poruncitoare — dar nu-i venise în ajutor, ca şi cum azi nu avea îndatoriri ci drepturi.

Dacă cel puţin Mini ar fi ştiut despre ce e vorba! De la intrare, dimineaţa, se mirase văzînd porţile mari ale curţei izbite într-o parte fără a fi fost proptite cu lănţişorul în cele două pietre, aşa cum observase ea altă dată, ca pe ceva foarte iscusit şi care arăta un spirit minuţios de ordine.

Bătută dintr-o parte de vînt, poarta venise peste trăsură, lovise un cal la picior... Calul sărise şi Lina ţipase, agăţîndu-se de „capa" lui Mini cu gheare desperate.

Vizitiul sărise şi el jos — şi curba, curba vestită, de care erau aşa de mîndri proprietarii, curba aleei largi, aşa de tare

bătută cu nisip fin, că părea un asfalt, curba nobilă a trăsurei care, de la poarta mare de fier lucrat, cotea în jurul boschetelor serioase de brazi și se oprea cu un ropot al copitelor pe trotuarul lat de piatră cubică din fața scărei principale, curba aceea clasică fusese compromisă.

Acel ropot de copite nobile părea de obicei o muzică lui Tudor Hallipa, stăpînul moșiei, casei, trăsurii și cailor ; scobora treptele cu pas elastic și jambiere înalte de căprioară, și după ce ajuta musafirilor să coboare, înainte de a-i conduce, dezmierda prelung și respectuos cei doi cai jumătate sînge, care, grație unor îngrijiri deosebite, erau strălucitori ca un *satin laqué* ! Musafirii se extaziau și ei cu sinceritate. Un cal frumos fiind mult mai comod de admirat decît un om frumos, credea Mini !

Așa se petrecuse neschimbat, de cele patru ori cînd Lina o tîrîse pe Mini la sacrificiul unei vizite la *verișoara* ; dar acum a cincea și *ultima oară* — jura Mini în gînd — acum, caii speriați săltaseră trăsura dintr-o pornire pînă dincolo de scară și în lipsa oricărei primiri [1], cele trei vizitatoare — Lina, Nory și Mini — urcaseră nedumerite, oprindu-se în fața ușilor larg deschise ale verandei, clipind la soarele de pe terasa pustie, înainte de a înfrunta umbra nesigură a *hall*-ului gol.

În interior, undeva, se deschiseseră uși și apăruse mai grăbită decît îi erau de obicei pasul și portul Elena, fiica cea mare a casei, scuzîndu-se și de la primul cuvînt spunînd Linei că Lenora e bolnavă, că s-a supărat mult și că Doru — obicinuia să cheme pe nume pe părinți — că Doru lipsește cu afaceri. Toate spuse cu un fel de mister, de discreție silită, cu o turburare neobicinuită acestei fete, în adevăr deosebită prin linia calmă a feței ca și a trupului, sufletului și cugetării.

Elena semăna cu Hallipa mult, în afară de păr, pe care îl avea negru de tot, pieptănat cu două tîmple abia ondulate de la natură și care o asemănau așa de perfect cu mama lui Hallipa, încît portretul bunicei, luat drept al Elenei, era una din distracțiile de căpetenie propuse vizitatorilor.

De îndată Elena rugase pe Lina să treacă un moment la mamă-sa și conversase cu ele două cu o sforțare, în timp ce li se servea laptele bătut. Propusese apoi o plimbare, dar Mini, care nu putea suferi situațiile false, le lăsase singure

pe Nory și Elena, pentru a putea să-și facă mărturisirile amicale. Nory, cea nemulțumită de toți și de toate, avea o slăbiciune pentru Elena. Fie impresie a tovărășiei de copilărie, fie stimă reală, făcea pentru ea o excepție la regula nemiloasă a judecății batjocoritoare cu care „feminismul“ ei maltrata pe bărbați și femei.

Dealtfel, pentru toată lumea Elena era un fel de tip model. Model de răbdare, de cuminţenie, de toate virtuțile mijlocii, necesare unei fete crescute lîngă o mamă, acea frumoasă Lenora, al cărei amor conjugal, pasionat, egoist, zgomotos și capricios, făcea situația copiilor foarte anevoioasă și pe a Elenei, cea mai mare dintre ei, cu deosebire.

Elena ar fi putut lesne găsi un sprijin în tatăl ei, care o adora, dar acele virtuți tocmai aci se arătau. Nu cerea, ocolea chiar intervenția lui Hallipa, pentru a nu pricinui scene de gelozie din partea soției îndrăgostite și pentru a nu turbura calmul, orînduiala, exactitatea perfectă a traiului, care erau așa de plăcute tatălui ei.

În acea ordonanțare perfectă a vieții lui Hallipa amorul-pasiune al soției își avea locul lui determinat. Deci pentru acest tact al Elenei, de la prima vîrstă a judecății copilărești, trecînd prin matura și melancolica ei adolescență, plină de prevedere, și pînă acum, la abnegația fetei de 22 de ani, Hallipa căpătase un fel de respect și o mare încredere; făcuse din Elena un camarad sobru și prețios. O consulta adesea în afacerile moșiei și satisfăcea în tovărășia ei nevoia unei afecțiuni serioase, lipsindu-i amiciții masculine, pe care viața de amor perpetuu, la care se supusese, i le interzicea, iar ușurința de pasăre cu un singur viers în gîtlej, acel de mierlă amorezată, al Lenorei, fiind cu totul altceva.

Rămasă singură, Mini băgă de seamă că libertatea, pe care o lăsa altora, nu i-o precupețea azi nici ei nimeni. Stătuse singură tot restul zilei.

Acum spre seară, fără a părăsi din ochi punctul de miră al porței de intrare, își recapitula în minte ziua aceea. Clopotul sunase din fericire tot la 12 punct pentru dejun; obiceiurile locului erau așa de statornice încît furtuna morală nu le putuse clinti. Mini se grăbise chiar înspre sufragerie, făcînd socoteala că o jumătate de zi era mistuită.

Dejunul fusese închinat cu totul mîncărei, foarte aleasă ca totdeauna, Hallipa, fiind un *gourmet*. Foamea, care în

excursiune e un ce de căpetenie, fiind complect înlăturată de evenimente, rămăsese mîncarea în sine ca să ocupe locul preponderent.

Conversaţia era aproape cu neputinţă, nici cea de formă măcar, deoarece prezenţa Lenorei, hotărît bolnavă, preocuparea Elenei şi îngrijorarea Linei nu îngăduiau pofta de vorbă. Hallipa lipsea. În acest fel, succesiunea gravă şi înceată a bucatelor, forma şi savoarea lor, substanţa şi parfumul lor ieşeau în evidenţă în tăcerea absolută a sufrageriei mari şi umbroase, cam scundă — fiind în corpul secundar al casei — cu jumătate pereţii şi cu mobilele de stejar lustruit.

...Dacă nu erau lustruite — se gîndea Mini — ce frumoase ar fi fost. Dar n-ar mai fi corespuns cu casa şi cu locuitorii ei... Pe cînd aşa, totul era în armonie : Lenora şi Hallipa, slugile, casa, moşia, pianul cu coadă de un abanos strălucitor şi sufrageria de stejar vernisat solid...

...Un *vernis* reînnoit cu îngrijire la scuturatul de toamnă şi de primăvară, căci nu se rosese nicăieri, nici chiar în adînciturile minuţioase ale sculpturilor complicate ale bufetului.

...Dacă acel bufet, acum 20 de ani, la origina lui, ar fi fost cumpărat de la o casă bună, azi sufrageria familiei Hallipa ar fi fost de mare preţ, dar fusese probabil comandat la cel mai bun tîmplar din Mizil... poate cel mult la Ploieşti şi proporţiile lui uriaşe, sculptura complicată, dar proastă, arătau stîngăcia meşterului cît şi dorinţa de lux a comenzei. Bufetul Hallipa era un parvenit...

Aşa fel reflectase Mini. Apoi oftase : De ce nu rămăsese Hallipa la Mizil ! Îşi amintise vorbăriile neisprăvite ale Linei despre timpul petrecut de verişoară la Mizil, demult.

Acele povestiri, prin repeţirea lor banală, scoteau pe Mini din răbdări, dar îi populau mintea cu fizionomia acelui tîrguşor, pe care spera să nu-l vadă aievea niciodată. Cît mai lesne totuşi de suferit erau acele povestiri decît vizitele la moşie, la două ore şi jumătate numai de Bucureşti — din nefericire şi fericire. Verişorii locuiau Prundenii încă de mult şi Mizilul era o legendă.

Mini bombănea, înainte şi după acele vizite, dar nu putea refuza pe buna Lina.

...Dar ce slăbiciune avea oare Lina pentru verişoară şi plimbările la moşie ? Afară de untul proaspăt pentru ca-

feaua cu lapte a doctorului Rim, ilustrul ei soţ ! Mini fusese smulsă de la aceste consideraţii de apariţia muşchiului la frigare. Prezentat pe farfuria mare, întreg, fript în must, prea în must, fremăta de sărutarea meşteşugită a mangalului de stejar.

Viu încă pe jumătate, manifesta prin acel palpit lupta recentă dintre foc şi fibre şi rezista autopsiei cu totul jalnice a lui Mini, de o inferioritate chirurgicală vădită.

Totuşi săvîrşise singură masacrul parţial. Elena, nemişcată, cu profilul ei grec perfect, palidă şi îngîndurată, nu-şi oferise serviciile, nici Lina, care era operatoare desăvîrşită. Iar glumele obicinuite ale lui Nory la friptură nu se produseseră : „Tu Eleno ! toată viaţa ta o împarţi în felii egale, ca ale *gigot*-ului !..." sau : „Lino ! e singurul moşit la care te pot întrebuinţa !...", glume de fată ştiutoare şi masculinizată prin vocaţiune sau deprindere şi care stînjeneau oarecît pe Mini. Azi însă le-ar fi îngăduit.

Ceea ce nu putea îngădui azi era tocmai friptura. Mini, în genere, prefera ca muşchiul să nu palpite, deşi recunoştea valoarea momentului acela *à point*, la care fusese servit. Prefera ca ultima culoare a vieţii, deci a sîngelui, să fi dispărut abia, şi, fraged încă dar împăciuit, să fie înconjurat de buchetul cartofilor transparenţi şi rumeni... Niciodată încă Mini nu făcuse atîtea reflecţii gastronomice... dar acel palpit o nemulţumea în profundele sensibilităţi ale stomahului. Azi, cu deosebire : toată făptura Lenorei, ce [2] se zbătea chinuită ca la un foc, părea un muşchi zvîrcolit deasupra focului... şi Mini ciuguli abia feliuţa cu care se servise.

Nefiind la curent cu suferinţele gazdei, părăsită de toţi, fără putinţa de a se revolta împotriva unei vizite la ţară şi încă [3] de felul acesta, Mini se despăgubea, avînd păreri despre fapte, lucruri şi oameni.

Din *parfait*-ul *glacé* îşi tăiase o felie aşa de mare, dată fiind înălţimea impunătoare a formei, că rămăsese în urmă de ceilalţi, deşi luptase harnic cu lopăţica fină de argint, la înghiţirea cremei délicioase şi răcoritoare.

Apăruseră fragi mărunţi de tot şi, prin fereastra scundă cu obloane de stejar, căutase să ghicească, undeva, păduricea odihnitoare. Fragii de pădure păreau lui Mini cea mai frumoasă floare a pădurei. În filtrul aşa de felurit prin care

huma își purifică glodul, atinge măsuri neînchipuite. Cum oare poate o esență așa de vaporizată avea existență și culoare și cum o substanță așa de fragilă poate reține un așa de perfect parfum ?

Fiindcă Hallipa lipsise de la masă, o latitudine domnise despre fragii „cu sau fără zahăr", „cu sau fără vin". Fragii, bogat acoperiți cu pulbere fină de zahăr, apoi stropiți abundent cu șampanie nepusă la gheață, rece numai de-a dreptul din beciurile profunde ale proprietății, era formula pe care Hallipa o impunea tuturor prin convingere și autoritate. Azi Mini îi ciugulise, unul cîte unul, fără nici un adaos.

În acest fel, tot serviciul se desfășurase cu gesturi ce păreau sonore și se temeau ca nu cumva vreo mișcare să sune fals, și cina fusese, în adevăr, închinată celor în drept : bucătăreasa, feciorul, *menu*-ul, porțelanele și cristalele.

În liniștea aparentă în care așteptau cafeaua, servită tot în sufrageria de stejar, Mini se întrebase care să fie pricina acelei turburări casnice și nu o putuse găsi. Pe Lenora nimic alt nu o putea turbura decît cu privire la amorul ei conjugal și nimic de acest fel nu se putea închipui. Hallipa era în afara oricărei bănuieli. Sclavia lui era așa de absolută și temperamentul lui așa de bine definit, încît nu îngăduia nici un fel de ipoteză comună sau absurdă... Pe altă parte, Elena, nici ea nu se ocupa, ca de obicei, azi de cei din jur ; sta cuprinsă de o proprie absorbire destul de puternică pentru a-i schimba atitudinea calmă, aproape placidă.

Buna Lina avea aerul ei de doctor, cel de zile mari. Bine observase Mini că verișoara și conacul ei îi erau foarte de aproape Linei... De mirare ! Nimfa asta trufașă, așternută nesățios pe patul acelui amor conjugal, nu avea nimic comun, în făptura și traiul ei, cu biata Lina, înghesuită grăsun în umerii ei și a cărei viață era o abnegație permanentă către păcatele altora : la spital, la dispensarii, în clientela ei, iar traiul cu doctorul Rim, o unire cam ridicolă și searbădă, care izgonea, rușinate, orice idei de împerechere, fie ea consfințită de lege, timp și obicei.

Nu ! Mini nu-și putea deloc închipui mobilul dramei — și, totuși, palpitul și mirosul de carne crudă rămăsese în nările ei fine, care căutau zadarnic să dovedească urmele adevărului.

În repaosul de după-amiază, Mini se bucurase de răcoarea odăiei cu divanuri pentru ea singură şi, în adevăr, adormise ca o biată părăsită, visînd frigări uriaşe şi braţele albe şi musculoase ale Lenorei, frîngîndu-se în aer, desprinse de trupul zvîrcolit.

Ciudat ! Visase şi limbi de foc care ieşeau din întunericul boschetelor de pini, şi în ele capul de faun parcă, dar de o perfectă asemănare, a lui Mika-Lé !

...Atunci Mini se deşteptase ; îşi descurcase cu anevoinţă capul de umbre ; deosebise întunericul perdelelor ermetice, de noapte şi ştersese de pe ochii, acum deschişi, vedeniile.

Nu şi pe aceea a lui Mika-Lé ! Abia atunci se întrebase de ce nu fusese la dejun şi cum nimeni nu băgase de seamă lipsa ei ; fără de voie, prin legături nedovedite, avusese convingerea că Mika-Lé era pricina necazurilor de azi. Cum şi ce fel nu-şi închipuia, dar Mika-Lé nu înlătura ca Hallipa presupunerile de rău. Le susţinea pe toate, fără preciziune. Era punctul negru al vieţii pacinice de acolo, limba de foc care aţîţa mîniile mărunte pe locul domol ! Era făptura pădureaţă care diferea total de loc, lucruri şi oameni, cu chipul acela ciudat de faun. Cornitele răufăcătoare puteau apare din vîlvoiul sălbatec şi creţ ca al negrilor, al părului ei care sta drept în sus. Ciudată perucă, mai înaltă decît faţa mică, pală, cu trăsături şterse, o faţă care era numai pretextul de a adăposti la umbra stufului negru, prăfuit parcă, fără lustru, doi ochi ciudaţi prin fixitate şi prin lipsa de expresie, dar galbeni, de un galben mat ca chihlibarul vechi, care surprindeau.

În ordonanţarea perfectă a gospodăriei Hallipa, fata cea mică reprezinta o dezordine prin fizicul acesta fără de rost în rosturile regulate ale aleilor, odăilor, deprinderilor şi oamenilor, şi acum iată că un vis greu, de amiază plictisitoare, făcea pe Mini să gîndească că acea Mika-Lé era şi pricina dezordinei morale de acolo. Cu capul plin de migrenă, pe care-l avea după astfel de primire, de masă şi de somn, aşezată pe marginea divanului, Mini nu închipuise nimic, stătuse amorţită subt impresia cuceritoare, pe cînd, undeva, înăuntru, în creierul obosit, în afară de voinţa ei, se adîncise, crescuse fără de probe convingerea că Mika-Lé cea invizibilă, cea de obicei cu totul neînsemnată, era nucleul ocult al tragediei.

Se ridicase apoi silnic și privise afară, înlăturînd puțin perdelele grele de brocart *grenat*. Resemnată unei zile pierdute și neplăcute, hotărîse să exploreze domeniul. Umblase pretutindeni, prin grădină, prin ograda păsărilor, prin îngrădirea vacilor, la grajduri, fără să se poată distra cu nimic și fără să întîlnească pe nimeni, necum pe Mika-Lé. Era o moșie fermecată.

Vacile fiind în staule model, caii în boxe de lux, păsările în coteţe mai curate ca o colivie și florile, parcă artificiale prin disciplină, nu-i mărturisiseră nimic din secretul pe care poate îl cunoșteau. Sau poate că Mini, neștiutoare de ceea ce se petrecea, nimerise, prin instinctul unor armonii tainice, locurile care erau la fel neștiutoare, așa cum alteori, dimpotrivă, descoperea tocmai ceea ce te poate îndruma.

Ieșise chiar pe poarta care da spre cîmp, de mirare și ea deschisă, și pornise pe aleea de plopi superbi, pe care o admirase alteori de la depărtare. Aleea, stropită de curînd, cu profilurile țepene ale plopilor egali, pe seninul cîmpiei era mult mai puțin frumoasă de aproape.

Mini gîndi că pe acest domeniu încremenit, unicul semn al turburării erau acele porți deschise pretutindeni. Era gata să facă reflecția banală că acele porți deschise arătau că a intrat acolo un oaspe nou : necazul ; dar înlocuise cugetarea cu alta tot așa de banală, dar mai exactă : necazul trăiește cu oamenii în pace și într-o zi nu mai vrea pacea și izbucnește ; atunci începe răscoala înăuntru, pînă cînd nu mai încape și izbește ușile în lături ca să iasă la văzul și auzul tuturor, să se amestece și să se încurce cu zvonul și răutatea lumei.

Se mai deschid porțile și pentru ca să intre bieți oameni nevinovați ca Mini, și să se necăjească și ei degeaba.

Cu capul ceva mai ușurat de migrenă, Mini hotărîse că necazul, atunci cînd îl scoatem la lumină, sluțește încă mai mult chipul lui urît, subt privirea sașie a oamenilor. De unde însă venea necazul ? Cine era oare acolo de vină ? Amica Nory ar fi căutat desigur un vinovat : bărbatul. Omul care a trecut pe acolo.

Mini credea și ea că în toate dramele vieței e un om, un bărbat care a trecut pe acolo. Om și bărbat îi păreau a fi una. Cu simplitate, ca și Biblia, socotea că principiul dintîi e masculul, sau ar fi trebuit să fie, sau fusese la origină

unelta principală a vieţei, deci a binelui şi răului. De aceea cînd întîlnea binele şi răul, credea că el e de vină. El, mai-marele !

Feminista Nory se zburlea. Era între ele, pe acest subiect, o discordie neîncetată. Nory ar fi convenit bucuros că bărbatul e de vină, dar nu putea primi ca el să fie mai-marele. Asta nu !

Mini acum surîdea, cu ochii aiurea. Aiurea în spaţiu şi timp. Un spaţiu şi timp ce erau apropiate, deoarece simţeai că surîsul ei poate ajunge curînd, nu era un surîs pentru depărtări prea mari. Mai surîdea înăuntrul ei, în locuri din suflet unde îi sălăşluiau credinţele. Cele două surîsuri se suprapuneau plăcut. Lui Mini cele două locuinţe ale fiecărei fiinţe, casa de zid şi casa de simţire, îi păreau deopotrivă de concrete.

Unde era însă, azi, omul cel vinovat ? Părea că pe acolo trecuse o femeie, acea fetiţă : Mika-Lé.

Sau poate că de vină era azi ea singură, Mini, care, în loc să se hrănească ca de obicei din gîndurile ei lăuntrice, care îi dau sucuri, privea lucrurile zise moarte, suna cu ciocanul întrebărei în fiecare din ele, şi le cerea să scoată din legătura inerţiei puţina viaţă ce aveau, acel singur atom viu, în jurul cărora erau solidificate. Le cerea să se muncească în somnul lor, în moartea lor sincopală pentru a-i spune secretul pe care îl ştiau. Dar nu le putea învia. Nu avea îndestulă putere. Sta sarbădă şi singurul ei prieten de azi, timpul trecător, nu o slujea cu nădejdea plecării, deoarece sfîrşitul blagoslovit al acelei corvade nu părea a se apropia...

La 5 găsise pe toată lumea în *hall* şi o ciocolată la gheaţă cu pesmeţi fragezi care o aştepta. Nory şi Elena, cari avuseseră timp pentru toate confidenţele, tăceau acum. Stau alături ca şi cum s-ar fi sprijinit una de alta prin umerii legaţi, prin apropierea capetelor serioase şi triste, rezemate de pervazul vitrajului, cu faţa spre odaie. La un capătîi al mesei mari, Lina sta aplecată [4] cu grije spre Lenora, care încerca să-şi stăpînească nervozitatea, dar părea a aştepta un lucru de nimic pentru a se zbuciuma liber şi desperat. Nu plîngea, nu scîncea, dar Mini auzea perfect cum ţipă, cum boceşte. Îşi aminti legea fizică pe care credea că ea a descoperit-o : cum sunetul, care nu a luat contact cu aerul pentru a căpăta sonoritate, închis acolo în

universul senzorial al făpturei, e mai zgomotos decît cel perceptibil auzului, şi transmisibil [5] altor receptoare senzoriale, altor urechi ale sensibilităţei. Glasul desluşit al limbii de bronz, care bătea acum un alt sfert, onest, clar, cumpătat, satisfăcea pe Mini, pe cînd stridenţele acelei desperări, pe nedrept zise mute, îi scrijeleau auzul interior ; liniştea măreaţă a coardelor de bronz din pianul mare de abanos era şi ea cuviincioasă. Lucrurile participau azi cu un tact şi cu o inteligenţă nespusă la împrejurările zbuciumate ale oamenilor.

Tabloul de interior era expresiv. Privitorul înţelegea că toate acele personagii aşteptau ceva sau pe cineva care să le descleşteze poza. Două perechi de ochi, ţintiţi cu o statornicie neliniştită spre ferestre, dau indicaţia acelei aşteptări : ai Lenorei şi ai lui Mini. Celelalte trei : Lina, Elena, Nory, cu toate că întoarse spre interiorul camerei, aveau o privire a ochilor dinăuntru îndreptată tot într-acolo.

...Dar acea chemare puternică a tuturor voinţelor spre poarta mare, spre drumul pe unde cineva, liberator, avea să vie, acea chemare părea a nu grăbi cu nimic sosirea salvatorului şi Mini îşi zicea cu necaz că Hallipa era omul în stare să nu dea un bici mai mult cailor chiar în acele împrejurări, păstrîndu-şi moderaţia lui, care îl lăsa egal între inegalităţile încunjurătoare.

Mini cuprinse cu mîinile vasul mic de porţelan alb, în care erau cîţiva trandafiri. De-a lungul acelei zile, o plictisise ceva uscat şi fierbinte, care nu venea de la ziua de august, plăcută la soare şi la umbră, ci de la arsura sufletelor, de la asprimea faptelor necunoscute.

Mini avu o întoarcere spre nesuferitul Rim al Linei, vroi să-i explice ; dar victima ei lipsea. Nu avea cui demonstra glorios schimbul dintre idei şi lucruri, prin mijloace, desigur, necunoscute, dar a căror evidenţă era familiară lui Mini, cum ne sunt familiare atîtea fenomene naturale, mai nainte ca legile lor să fie probate.

Acea uscăciune a sufletelor era azi un *ce* material care molipsea atmosfera din jur. Mini căutase tot timpul, în chip inconştient, apărare împotriva acelei uscăciuni ; simţise o nevoie permanentă să atingă lucruri netede şi reci, porţelane şi cristale.

La masă o nemulţumise căldura mîncărilor şi fermentaţia lor. Nu-i fusese foame, ca şi cum se temea chiar de combustiunea alimentară. Punea ochii pe aburul rece al paharelor pline ca să şi-i răcorească şi mîinile, pe cît era îngăduit, atingeau luciul farfuriilor. Din sufragerie preferase să privească panourile lustruite ale pereţilor, ceea ce era o dovadă puternică a funcţiei tactile a vederii. „Văd !" înseamnă desigur „pipăi cu ochii", dar de obicei alcătuieşte un simţ aparte, care îşi pierde acest înţeles de atingere.

Mini azi nu *vedea*, ci pipăia totul cu ochii pentru a se feri sau apropia, după nevoie, de lucruri sau oameni. În *hall*, în afară de simpatia ei pentru pendulă şi pian, îi plăcuse să se razime de pereţii uleiţi şi albi. Geamurile o satisfăceau. În schimb orice stofe, orice sculpturi, tot ce era ţesut din fire multicolore sau reliefat, orice complicaţie, dar mai ales forma multiplă a fiinţelor şi conţinutul lor turburător, o nemulţumea.

Mini trăise acele nevoi materiale ale impresiei, fără să-şi dea seamă de ele decît atunci cînd se închegaseră într-una prea evidentă ; cînd, la dejun, îmbrăţişase cu două mîini avide paharul, în care abia se turnase băutura proaspătă şi acest gen spontan şi neprotocolar atrăsese privirea ironică a lui Nory, care îi azvîrlise din ochi un : ce faci ?

Mini se întrebase : ce fac ? şi deslușise acel proces de emanaţiuni şi dizolvări ale sufletului în corp, cum şi acele efluvii dinăuntrul vieţei în afară, încă imponderabile dar care vor forma cîndva o chimie nouă în noimele inseparabile ale trupului sufletesc şi ale celui de carne.

Se întrebase : ce fac ? şi răspunsese : mi-e înăsprit trupul de arsura întîmplărilor sufleteşti de aci, care usucă locul, şi caut să-mi răcoresc prin mîini sufletul, pe netezimea milostivă a obiectelor din jur.

Mini credea cu convingere că imensa fermentaţie a existenţei îşi risipeşte în jurul ei substanţa, o amestecă cu inerţia relativă a lucrurilor ambiante. Conacul pacinic, cu dimensiuni şi proporţii aparent imobile [6] petrecea azi în trupul său, totuşi sensibil, drama vieţii laolaltă cu fiinţele pe care le încorpora.

Cu aceste ocupaţiuni neprevăzute, trecerea zilei la ţară fusese şi [7] mai repede şi mai înceată ca în alte împrejurări banale, din pricina impresiilor care, elastice, de la faptele

şi lucrurile imediate, se întindeau departe înaintea şi înapoia lor.

Cea care tresări întîi, cea care zări întîi, fu Mini ! *Dog-cart*-ul elegant al lui Hallipa intrase printr-o mişcare aşa de repede încît acum „stopase“ drept în faţa uşei peronului. Mini, din nerăbdare, socotind că sosirea lui va dezlega acum 8
plecarea lor, se sculase şi, pentru a da un înţeles mişcării, se apropiase de fereastră ; Hallipa se uita la caii năduşiţi... Aşadar, strînsese azi frînele mai mult ; le trecu unui băietan care atîrna prostănac pe bancheta îngustă din spate. Stăpînul examină cu grijă dar repede picioarele cailor. Mini admiră şi ea picioarele fine ale roibilor, încheieturile delicate care nu se frînseseră, cînd comanda bruscă îi oprise, şi forţa aceea imensă în acele fusuri fragile, care cutremurase atît de zgomotos pavajul inert. Vinele se întindeau încă dureros parcă subt pielea mătăsoasă cu păr bronzat.

Hallipa urcase scara cu capul întors spre *dog-cart*-ul pe care, stîngaci şi încet, băiatul cerca să-l urnească.

Mini făcu observaţia detectivă că acel băietan nu atîrna altădată la spatele *dog-cart*-ului. Era probabil că azi Hallipa poposise îndelung undeva, unde nimeni nu-i putea îngriji echipajul. Dar unde oare ?

Ochii încruntaţi ai stăpînului casei, care se oprise un moment pe terasă, dezmierdîndu-şi barba scurtă, arătau nemulţumire. Era deci şi el în acord cu tot domeniul : ieşit din moderaţia lui perfectă. Vădit, o agitaţie neobicinuită îl făcuse să zvîrle caii prea viu înainte, şi tirania lui ceruse roibilor să se oprească ca de obicei, perfect la dunga centrală a peronului.

Scuturîndu-şi botforii în prag, Hallipa intrase îmbrăţişînd cu privire îngrijorată pe cei din casă. Mini rămăsese încă lîngă fereastră.

Stăpînul se opri întîi lîngă Elena şi-i spuse :

— S-a aranjat... Cum ai vrut tu... aşteptînd parcă un regret sau o reluare de cuvînt.

— Foarte bine ! zise Elena, cu o hotărîre rece, deplină.

Tatăl ei o privi un moment mirat. Cu toate că avea acelaşi caracter, totuşi determinarea asta scurtă, simplă, la o fată, şi despre lucruri vădit importante, părea că îl miră.

Îşi salută apoi musafirii şi trecu repede lîngă Lenora. Îi luă mîinile, dar ea le trase, se zmuci, plînse şi, în fine, 9

în sughiţuri mari, îl luă de gît, dar, îndată ce o coprinse în braţe, îl respinse şi leşină iar, provocînd o mică panică.

Mini se apropie şi, din vîrful buzelor, din vîrful degetelor, aduse un mic ajutor ce se impunea. Profită pentru a spune Linei, în chiar momentul cel mai nepotrivit :

— Nu mai plecăm odată ? — pe un ton de reproş.

— Ba da... ba da... răspunse din treacăt biata Lina, cu o nouă grijă parcă, pentru Mini, pe care o şi uitase.

Lenora se deşteptase şi porni în surdină o dojană plîngătoare împotriva întîrzierei lui Hallipa :

— Să plece !... Vreau să plece !... Să nu mai stea un minut ! repeta ca un leit-motiv.

Mini auzi şoapte despre cai şi trăsură :

— Orice ar fi ! Nici un minut !

Totuşi, nu de plecarea lor era vorba.

Şi cum Lenora era gata să leşine din nou, Hallipa, speriat, vru să iasă pentru a da ordine, nu se îndură să plece de lîngă Lenora, care îl reţinea de braţ de cîte ori se depărta, pentru a-l respinge imediat.

Depline, superbe, bătură opt note egale ale vocei curate, nobile, a bronzului pur.

Cu o recomandaţie către Lina, cu o privire de rugăminte spre Elena, care se retrăsese iar cu Nory în acelaşi colţ — ca într-o cetate a ei proprie, de durere şi de drept la respectul durerii — Hallipa ieşi, totuşi.

Se auzi clopoţelul vibrînd puternic, paşi de servitori, ordine.

Elena, cu pas încet şi cu o expresie de întuneric pe obrazul ei regulat şi senin, se coborî şi ea spre apartamentele tainice ale casei.

Cîteva silabe ascuţite ajunseră pînă în *hall*. Lenora avu o zvîcnire a muşchilor, apoi căzu iarăşi moale — aşa de ciudată, cu succesiunea aceea de leşinuri, care păreau a speria mult pe Lina. Îi prepară o injecţie cu o mînă pe puls. Mini îi veni într-ajutor :

— Ce se petrece ? îi şopti.

— Lucru urît !... cu păcătoasa ceea mică... A dat-o gata pe biata verişoara... Pocitania ! — şi, cu acest compliment, împinse acul în braţul care acum — aşa de curios de observat — era moale *altfel*, nu cum e carnea fragedă a femeiei — o lîncezeală a aceleiaşi cărni, în care simţeai ab-

sența vieței conștiente și care urmase după încleștarea primului moment.

Pe Mini, care nu leșinase niciodată, o mira și interesa mult fenomenul. Lina scula din leșin pacientul într-un minut, cu îndemînare, dar răspundea prostește cînd o întrebai despre cauze. Era, hotărît, o practiciană. Doctorul Rim nu răspundea nici el satisfăcător, deși era un teoretician.

— O criză de nervi, explică Lina. Dar mi-e grijă de inimă. Lenora e de mult bolnavă de inimă și degeaba i-am spus.

O privire de dojană și de rugăminte o întrerupse.

Lenora deschisese ochii.

— S-a făcut ! spuse cu un glas calm Elena, care intra — dar, totuși, mai vibrant ca de obicei, și cum vestea păru a liniști pe mamă-sa, fata se duse iar la Nory și îi vorbi încet și mai însuflețit.

Cuvintele Linei nu spuneau nimic nou lui Mini. Da ! Vinovata era Mika-Lé. Știa !... Dar ce fel ?... Erau acolo două victime — Lenora și Elena — și durerile lor nu erau deloc împreunate — nu erau *una și aceeași*. Atunci ?...

Mini privi iar pe Lenora. După primul moment de satisfacție, se turburase din nou. Ceva cenușiu i se așternuse pe față, ca și cum o sită i-ar fi cernut cenușă pe subt piele. Se săltase pe canapea, sprijinindu-se așa de tare pe un braț, cu toată greutatea trupului nevolnic, că îi simțeai brațul parcă scîrțîind.

Era în ea o voință de a nu-și pierde cunoștința și, totuși, o turburare care ar fi trebuit din nou să o lase fără cunoștință. Fața asprită, sub ondulațiile oxigenate care încă durau, purta expresia unei griji, pe care nu o putea parcă dezvălui nimănui, și tocmai de aceea mai impresionantă. Nerăbdarea îi era mai mare încă, chinuitoare, tensiunea ei spre acele coridoare unde se petrecea ceva, care o aducea în așa stări maximale. [10]

Avea o zvîcnire regulată în tot trupul, pe care căuta din răsputeri s-o oprească.

Ce lucru minunat era substanța asta a cărnei și sîngelui, care acum strica așa de vădit culoarea feței Lenorei ? Ce era tenul acela turbure, pătat, pe aceeași față albă-roză ? Ce se petrecea în plastă vie, ce se petrecea fizic, care venea însă de la poruncile nemateriale ale vrajbei, ale urei și răscoalei,

şi transforma în aşa fel fiinţa ? Mini se uita la faţa, gîtul, bustul şi braţele alterate ale Lenorei.

Lina şoptise lui Mini cuvinte despre supărări, mizerii, păcătoşenie. Aceste simţiminte erau procese ale sufletului, pe care îl cred imaterial [11], şi iată, acele simţiminte acţionau precis, simultan, asupra materiei.

Alterarea asta Lenora vroia parcă s-o ascundă oricui, pînă şi Linei. Aştepta chinuită, cu priviri de tîlhar pridídit de duşman, pe subt pleoapele livide. Ce aştepta ?

Plecarea lui Mika-Lé ? Sau atunci ce ? Care erau lucrurile negre care clocoteau acolo în femeia blondă şi făceau în carnea ei albă zgură şi cenuşă ? Păcătoşia ! Dar care anume ?

Mini era curioasă, dar cu mai mare curiozitate încă observa procesul inseparabil al durerei fizice şi morale. Îşi aduse aminte de doctorul Rim. Îi va prezinta mîine noile observaţiuni cu protocolul obicinuit : vervă agresivă din partea ei, tăcere de sfinx — din dispreţ sau ignoranţă — de cealaltă parte. Prin coincidenţă, Lina, care uitase pe bărbatul ei, exclamă :

— Ce o fi zicînd Rim ?... Vom sosi înainte ca să se fi întors de la plimbarea de seară... Numai de n-ar fi luat cheia !

Mini nici nu consemnă transmisiunea. Era un fapt tot aşa de simplu că gîndul ei despre Rim trecuse Linei, ca şi cum i-ar fi trecut un obiect din mînă în mînă. Dar aluzia directă la plecare îi făcu plăcere. Elena spuse regretul ei că nu pot rămîne acolo noaptea şi că totul a fost aşa de zăpăcit.

Tocmai atunci se auziră dincolo glasuri. Lenora sări drept în picioare şi strigă violent :

— Eleno !

Cu o mişcare de răzvrătire, fata ieşi totuşi.

— Nu e nimic ! zise, întorcîndu-se, dar Lenora nu păru mulţumită. Rămase în picioare. Prin mişcare şi greutate părea o statuie mare, cu faţa aceea rea, care o schimba aşa de mult, o făcea de nerecunoscut.

O viaţă întreagă figura ei de păpuşă, rotundă, albă, roză, desenată, pictată, surîzătoare nu avusese o astfel de expresie.

Simţirile care ne sunt familiare lucrează treptat şi transformă expresia feţei, cu încetul, dar irupţiunea lor, sapă, taie, preface dintr-o dată printr-un desemn brutal.

În sfîrşit, Hallipa se întoarse. Mini gîndi „în sfîrşit" pentru plecarea lor, dar parcă era şi acel sfîrşit aşteptat cu atîta încordare de Lenora. Totuşi nu avu spre bărbatul ei acele mişcări care o aplecau ca pe o plantă amoroasă spre umărul lui. Se uita fix la el.

— Am dat instrucţii vizitiului — zise — şi altele ce trebuiau făcute.

Fireşte, nu puteau vorbi comod în faţa musafirilor, dar poate constrîngerea asta îi slujea. Cînd dai drumul răului, revărsarea lui se lăţeşte nemăsurat. Vorbele mici ale traiului convenţional aveau misiunea[12] lor şi plecarea misterioasă a micei păcătoase, din pricina martorilor, avea poate mai puţină urîciune. O mulţime de cuvinte nevrednice nu fuseseră astfel rostite. Era lipsa lor un bine sau un rău? Existau! Asta era de căpetenie. Din materialul ruşinei şi durerei, care alcătuia păcătoşenia de azi, se formaseră bubele vorbelor. Poate, totuşi, e mai bine cînd se sparg în afară. Lenora era plină de puroiul lor. Sau poate se rezorbeau, şi lipsa lor era mai bună!...

Mini, deodată, surîse delicios, surîsul acela, lîngă vasul scund de porţelan plin de roze proaspete, acel surîs fu singurul motiv luminos al *hall*-ului. Aşa fel încît privirea întîmplătoare a lui Nory, întîlnind acea lumină neobicinuită, sprîncenele ei subţiri desenară o mirare circumflexă. Mini se scorîse în ea însăşi.

Distrată de vreun gînd plăcut, Mini nu-şi amintea acum de doctorul Rim, pentru a-l chema la socoteli, de care nu era în stare să dea gestiune. Nu-l întreba cum se formează din undele mute ale simţirei un sunet corespunzător şi cum pe acele valori nenumărate ale sunetelor informe, oamenii pun semnele convenţionale ale cuvintelor felurite.

Nu-l cerceta care diferenţe oare schimbă la naţiile numeroase acele semne corespunzătoare ale vorbelor!... Dacă există vreo octavă primitivă, cu care să se fi notat la oamenii primari simţirile esenţiale?... Cînd oare instrumentul muzical, pe care îl purtăm, îşi va avea claviatura tot aşa de bine cunoscută cum era aceea a pianului mare din *hall*, atunci cînd, dezvelind capacul, anatomia lui îţi apărea cu fibre şi vine de oţel!... Ce coarde vocale anume sunt puse în mişcare de anume simţiri?... dar, mai ales, cînd oare, pe plăci minunate, Mini va putea privi structura deplină a

trupului sensibil ? Va vedea coardele şi clapele [13] substanţei sufleteşti acum impalpabile ?

Aste lucruri să le fi ştiut doctorul Rim ? Atunci ar fi putut să se dovedească o higienă preventivă sufletească care să cruţe de atîtea mizerii carnea noastră, în care simţirea îşi infiltrează răul !... Doctorul Rim să fi ştiut cum se fac din necazuri vorbele... şi încă nu sunt destule vorbe... atîtea senzaţii nu şi-au coagulat încă sunetul !

La auzul acelei erezii a lui Mini, cum că nu sunt destule vorbe pe lume, doctorul Rim ar fi ridicat, spre un cer lovit totuşi de grave erezii [14], două braţe lungi, desperate !...

...Dar Mini, distrată de fuga ei în undele surîsului, nu-şi aminti azi de Rim şi de înfăţişarea comică a acelor braţe scheletice, care păreau a ieşi prin plafon...

...Aşa de mult păreau a ieşi prin plafon încît Mini ar fi vroit să fie în acelaşi timp pe trotuarul din faţa casei, pentru a vedea pe coperiş acele gheare apărînd prin ţigla roşie !... Dar Mini acum era refugiată în lumi interioare şi cînd, lîncedă încă de blîndeţa lor, se desprinse de ele, locul şi oamenii dimprejur o reluară în vîrtejul acelei drame în care azi se trezise prinsă.

Da ! Unele vorbe fac bine. Sunt erupţii higienice care curăţă de supărare. Urticarii blajine în trupul unei iubiri sănătoase.

Dar aci părea că e vorba de o bubă rea.

Lenora nu-şi schimbase încă expresia ciudată a acelei griji. Doru Hallipa se aşezase pe canapea lîngă ea şi îi vorbea, ţinînd-o de mînă.

Lina acum intra, ieşea ca la ea acasă, spre mulţumirea lui Mini, care prevedea o plecare apropiată. Cu încetul Lenora începu a-şi relua culorile ; albul, rozul, albastrul ieşeau de subt apa cenuşie ce le alterase.

Soţii se ridicară de pe canapea şi trecură la masa mare. Lenora se sprijini de braţul lui Hallipa, dar cu o mişcare ce nu avea părăsirea de sine, încrederea deplină... Hallipa se uita mereu spre Elena cu dragoste. Era palidă şi calmă, cu o mică dungă încăpăţînată între sprîncenile negre, trase frumos.

— Eşti bine, Eleno ? zise tărăgănit Lenora, mai mult ca o datorie decît cu grijă maternă.

— Da, Lenoro, mulţumesc, bine! Ne îngrijeam de tine! răspunse fata... În adevăr, mîhnirea lor, ce părea că are o cauză comună, nu era deloc aceeaşi.

Gazdele căutau acum să lege cu Mini şi Nory conversaţia cuvenită. Se vorbi de secetă şi de cai; dar Hallipa, socotind lucrurile mai liniştite decît erau, spuse că a pus caii cei răi la trăsură, ca să sperie pe Nory, ce protestă cu desperare. Pentru a-şi întări tachineria, adăogă că cei blegi, cei de noapte, au plecat cu Mika-Lé — care ar fi vroit să dea bună seara, dar n-a mai turburat pe mamă-sa bolnavă.

Diplomaţia fusese împinsă prea departe. La pomenirea numelui funest, Lenora îşi rupse dantelele hainei de casă. Acum tăcerea iar spărgea alune. Era o imagină a lui Mini, cînd gînduri anevoie de spus ciocăneau timpul şi spaţiul, fără de vorbe.

Noroc că intră Lina cu canotierul în mînă şi cu geanta ei mare. „Geanta de moaşe!“ glumea Nory — cu toate că era de antilopă fină, cu „*fermoir* de argint“ şi cu o monogramă impunătoare. „Moaşă de lux!“ rîdea fata, cu oarecare dreptate, fiindcă Lina avea mania să nu plece fără *troussa* ei, în sacul de mînă, pentru nimic în lume, nici chiar la concert.

— Nu sunteţi gata? A tras trăsura.

Fu o mişcare grăbită de uşurare... Salutări prescurtate... Lenora sta rezemată de uşă şi faţa ei de păpuşă părea, în lumina slabă a serei, grozav de răvăşită.

Hallipa le ajută. Aerul serei păru lui Mini un deliciu.

Caii mari şi proşti! — constată cu mulţumire Nory — stau cu capul în jos, subt hăţurile moi, pe care le ţinea moşul.

— Unde sunt roibii? întrebă nervos Lenora.

— La grajd, coniţă! răspunse vizitiul bătrîn.

— Gabrioleta a plecat cu mînjii, zise Hallipa grăbit, ca să o lămurească.

Trăsura se urni greoi, comodă, dealtfel, şi pe arcuri bune.

De pe aleea albă, Elena făcea semne de adio lui Nory; Hallipa trăgea obloanele verandei pentru noapte; Lenora dispăruse în alcovul alb, roz, *mauve*, plin de dantele şi panglici, cu îngeri pe plafoane şi roze pe pereţi.

. . . .

Mini se cuibări în colțul ei bun, dispusă spre o legănare plăcută. O zdruncină oprirea la poartă. Acum, era închisă. De undeva, dintr-un moșoroi nevăzut de cîrtiță, alergă o babă mică să deschidă. Luna zvîrlea basme și vedenii, dar Mini încă nu se desprinsese de fapte și de locuri.

— Ai văzut ce ți-a făcut odorul? întrebă Lina pe bătrînă.

Își făcu cruce ca să fie un răspuns pe tot gustul. Apoi zise totuși:

— Spurcăciune mică! — clătinînd capul, care nu se mai putea opri odată pornit.

La cuvîntul plastic, Mini strîmbă nasul, dar aerul era fin și parfumat cu iasomie, care-și ascundea corolele mici undeva în boschete, spre ieșire.

— E dădaca lui Mika-Lé! zise Lina.

Pe capră bătrînul se întoarse pe jumătate, rupt de șale, ca și cum l-ar fi chemat pe el. Luîndu-și mers regulat și lin, trăsura apucă șoseaua.

. . . .

După o tăcere lungă, ca sculată din somn, Mini făcu o mișcare de dezmorțire și suspină. Toate trei, în adevăr, după ziua ostenitoare, fuseseră învăluite plăcut de răcoarea și umbra serei, și lunecatul lin al trăsurei le amorțise prielnic și odihnitor.

Mini, despresurată din vraja rea a întîmplărilor petrecute, se uita acum galeș printre gene, la stelele care, sub lumina lunei, acolo undeva sus, departe, păreau un spulber argintiu.

Clarul de lună în seara aceea era pal, delicat, difuz. Treptat, de la regiunile înalte prăfuite de lumină, nisipoase ca o plaje scînteietoare, atmosfera se albăstrea, pînă cînd albastrul se adîncea în tonuri calde și profunde, ce, singure, indicau pămîntul.

Era feerie pe lume în noaptea cînd Mika-Lé, ca un spirit malițios al umbrelor bizare din basme, pornise în lume. Mini nu auzea mersul trăsurii lor, dar i se părea că undeva înainte, aude și vede echipagiul diabolic al fetei: Mika-Lé în panerul vechi al *dog-cart*-ului de țară, tras de mînjii mărunți, ce duceau grăbit încărcătura lor ușoară: fata puțintică și valiza ei de școlăriță, în care erau, desigur, cele două

rochii cu care o văzuse Mini de două ori și cele două albumuri cu schițe pe cari i le arătase. Acele scheme bizare: pasări, insecte, arabescuri, chipuri negre, proiectate pe fonduri sărăcăcioase, pe vreun cer albastru acuarelat, pueril ca al „pozelor", sau pe ape cu valuri mici din virgule crețe, moarate de un verde litografic; amestec de banalitate școlărească și de excentricitate, ce da acelor schițe o împreunare descumpănitoare de sărăcie și de artificiu.

— Nu se simte gabrioleta! mormăi moșul pe capră. Nu m-aș mira să fi cotit, dracu știe unde!

Atunci Lina începu să dea drumul „tainelor Castelului", cum zicea Nory.

— E în stare să fi mers la palat, descreierata ceea! zise.

— Poate să meargă și să rămînă! Elena nu mai vrea să știe, hotărît, nimic de prinț. Are caracter fata asta! răspunse Nory.

Apoi pentru Mini, care nu înțelegea despre ce palate e vorba, deși seara lunatecă părea potrivită cu orice basme:

— Știi ce a fost?... Elena era logodită cu Prințul, cum e poreclit. Cu signor Maxențiu de la Plăiesele... O să-ți arăt eu „palatul" în treacăt. Se zărește de pe șosea... Ținea mult la partida asta. Atît cît poate ea ține la ceva... De ce? Mister!... Ți-aduci aminte de el?...

Mini își cercetă alene memoria și regăsi un comesean de altădată al Hallipilor.

— Femeile sunt toate neroade! afirmă Nory. Ce va fi găsit fata asta perfectă la acest om fără noimă! Un manechin banal. Nu e urît, nu e frumos... Nu e prost, nu e deștept... nu e viu, nu e mort... nu are nici o profesie și nu are nici rente... E binecrescut, are nume italian și ținută englezească, i se zice prinț și locuiește un palat ruinat, plin de guzgani și de cucuvele, înconjurat de o grădină părăsită și de o moșie necultivată.

— Cui să-i dea în gînd! Auzi, țînțarul! întrerupse Lina. Pînă la urmă prințul a fost băiat cinstit! A venit singur să spună că gînganía îi face propuneri și amenințări amoroase prin scrisori — și a rugat familia să intervie, ca totul să se aranjeze cum e mai bine, fiindcă el are cele mai frumoase sentimente pentru Elena.

— Ți se pare corect! sări Nory... O fi!... dar Elena e fără de înduplecare, nu stă măcar un moment la îndoială.

Pare a-şi fi făcut toate socotelile şi, cu toate „sentimentele" şi „corectitudinea" lui de lord, prinţul e detronat, Elena îţi taie scurt orice demonstraţie asupra inocenţei lui şi toate considerentele mele despre „mizeria fiinţei masculine" întîlnesc o indiferenţă mai cumplită ca orice discuţie. Refuzul ei e o formulă scrisă pe marmora pe care n-o poţi zgîria, necum şterge... Bravo fată !... A rupt logodna cu o răceală tot aşa de încăpăţînată cît de neclintită îi fusese voinţa de a-l lua, explică Nory, acum pornită spre considerări feministe...

— Bietul Hallipa s-a opus cît te poţi opune unui copil cuminte şi iubit ca Elena, bombăni Lina. Cînd a văzut că alegerea este la ea o voinţă adevărată, n-a mai avut decît o grijă : ca totul să se facă cît mai bine şi mai frumos, pentru „fata lui"... El şi acuma ar vrea să se aranjeze...

— A ! poate crede că Elena sufere deşi nu mărturiseşte ! se repezi Nory.

— Nu ! De suferit, sufere în felul ei, dar — biata mea Lenora ! oftă Lina astmatic subt voalul ei. În adevăr, Lenora...

— Mai ales Lenora !... zise slab Mini.

— Toate se grămădiseră azi : ultimatul dat prinţului, exodul lăcustei şi nevricalele Lenorei, observă Nory. Eu nu înţeleg pe Elena, dar am în ea atîta încredere încît socotesc că are dreptate. Nu mă orbeşte, altfel, nimeni... Dacă n-ar fi vorba de ea, m-aş revolta împotriva unui gust aşa de nesărat şi a importanţei date unui nesăbuit şi unei „broscuţe"... Dacă Elenei îi convine prinţul, bărbăţia sa distinsă suprem, á la Cezar Borgia, mînile lui aristocratice şi incapabile, ruinile palatului şi paragina moşiei, dacă are pofta nesănătoasă de a-şi uni fiinţa şi averea ei, trainice amîndouă, cu acest Maxenţiu oarecare, nu are decît să o facă, dispreţuind micile aberaţiuni de felul celei petrecute... Să-şi plătească romanţa velenă a signorului florentin, dacă ştiu eu ce coardă stricată, în instrumentul ei solid, cere astfel de muzici — n-are decît să-l planteze „pe urmă"... Dar să nu-i atribuie precepte de onoare şi să nu-l încarce cu probleme de scrupule, de care e incapabil ca prinţ degenerat, [15] ca imbecil şi... ca bărbat mai ales, conchise Nory declamatoriu ca la tribunal.

Mini fu turburată în repausul ei de unele cuvinte minunate, pe care Nory le rostise fără să ştie.

„O coardă stricată în instrumentul ei solid"...

Trupul sufletesc prezintă desigur uneori, unele dezacordări parțiale ale sănătății: reparabile, curabile tocmai pentru că ating un singur loc dintr-un tot sănătos. Accidente ale organismelor sensibile normale ca al Elenei Hallipa.

Alte organisme sufletești, ca și făpturile fizice, prezintă anemii, rahitisme, degenerări de ansamblu — și unele, ca al Lenorei, leziuni brusce. Gîndul lui Mini, culcat subt lumina lunei, voi să se salte, pentru a aproba pe Nory, dar nu putu; era prea somnoros.

...Cuvintele, faptele, oamenii astfel evocați treceau pe dinaintea lui Mini ca un film, ușor învăluit. Cu o secundă de oprire, trăsura coti șoseaua spre dreapta. Verva feministă a lui Nory se întrerupse. Fu iar tăcere și toate trei rămaseră atente drumului, căutînd parcă, la o busolă invizibilă a călătoriei, acul de călăuzire în noapte.

— Am intrat pe Șoseaua Mogoșoaiei, zise moșul.

Luna acum era mai sus încă și, extaziată în propria ei lumină, nu-și proiecta conturul net de altădată; ca și a soarelui, forma i se cufunda în propria-i orbită și cerul părea mereu o clamoare argintie peste nisipuri stelare.

Acum reîncepură vorbele descusute:

— Ce viață i se pregătește Elenei, după dezamăgirea asta! I-am spus să vie la mine. Ea e prin fire o femeie de acțiune. Nici n-am nevoie s-o convertesc. Munca mea o va interesa. Va găsi în ea o revanșă pentru omul răufăcător care a trecut, pentru pierderea seniorială a florentinului sperjur, care a ofensat-o — dacă așa crede ea.

— A!... A!... murmură aromit Mini la vorbele lui Nory.

— A!... A!... ai zis „Omul". Așadar, consimți că pînă și anemicul mire al Elenei e „bărbatul"... „Omul". Văd că te-ai convertit la Biblie...

— La pod! îngînă moșu, și răspunsul violent al lui Nory se stinse. Se auzi un uruit încet și mici fantome simetrice trecură la distanță prin ceața luminoasă a nopții.

— Trenul de 10, zise Lina. Tîrziu! și tot mai avem o bucată... Elena ca Elena! Tuși îndesat, strîngîndu-și pelerina de drum. — Are să-i treacă, e tare, e tînără! Oare ce mă fac cu Lenora, acolo e greu!

„Da! Cu Lenora!" repetă în gînd Mini.

— Ai auzit ce teatru a făcut lăcusta? rîse Nory. Auzi Mini! Căuta să o scoale din ipnoza în care o simţea învăluită. — Cînd i s-a spus că va pleca la Sibiu într-un internat de corecţie, unde, dealtfel, avea să înveţe arte decorative practice, a fugit o noapte şi o zi la Maxenţiu, lăsînd părinţilor un bilet. Mini, auzi! — „Doamnă şi Domnule! Nu vă recunosc dreptul de a dispune de mine. Eu singură ştiu *ce merit!*... Pentru a vă proba, mă duc să pui între proiectele d-voastră şi ale mele *imposibilul!*"

„Imposibilul!" Ce zici! Admirabil! Ce stil şi ce intenţii. Admirabil... pentru o fată care n-a învăţat niciodată nimic şi... Fina matale are aptitudini spre rău, dar le are! — biletul e superb... Model de epistolie a „drepturilor fecioarelor"... A fost la călugăriţe... — Nory rîse, era duşmana institutelor religioase...

„Lăcustă! gîndi Mini, îi zic lăcustă. Ca toate insectele, face selecţia spre finalitatea instinctelor ei!" — dar nu pronunţă cuvintele, nu putea, în noaptea aceea de surdină, articula sonor. În mintea ei treceau mai mult gesturi, culori, imagini decît idei. Asupra percepţiei noaptea lucrează deosebit ca ziua. Mai cu seamă noaptea asta fină, imaterială, nici luminoasă, nici obscură.

Gînduri care altădată ar fi fost precise se estompau. Nu era totuşi o stare de oboseală care cerea repaos, era o beatitudine ce înlătura sforţarea cugetărei ca prea dură.

Impresiile tari, pe care le-ar fi avut despre cele auzite, se diluau. Ca printr-o oglindă aburită, trecu imaginea lui Mika-Lé, aşa cum o văzuse ultima oară la un dejun. Cu capul ei de ţînţar negru, cu ochii imobili, acele două ovale de lichid galben, cu corpul slăbănog de copil rahitic, îmbrăcată cu o rochie verde de *éponge* şi reamintind, în adevăr, o lăcustă. Sta între ceilalţi cu totul nebăgată în seamă, de aceea tocmai Mini crezuse nimerit să-i vorbească amabil. Avea o voce uniformă şi care tîra silabele, despărţindu-le, ca acei copii care bucheresc.

Nu se ocupa de ea nimeni şi ea părea a nu face nimic ca să atragă atenţia. Lui Mini îi răspunsese fără plăcere. Era totuşi prea lipsită de orice atitudine pentru a fi sinceră. Dar Mini atunci nu-şi dase seama.

. . . .

...Așadar, în acea modestie aparentă, Mika-Lé medita fapte extravagante. Cam oropsită, dospea ura și ambițiile nemăsurate... Avea în înfățișare ceva exotic, discordînd cu mediul, dar și ceva vulgar. N-ar fi putut lămuri ce. Fizic și moral. Vocea era vulgară stinsă, mată... dinții lați pe maxila lată... o lipsă totală de mobilitate, umeri pătrați, lemnoși. Ceva rudimentar. Aspectul unei păpuși de lemn de la țară... dar, desigur, din altă țară... Din Egipt poate... o păpușă felahină... Mai ales nici o asemănare cu surorile și părinții... Mai era, atunci primăvara, încă o fată... mai mare sau numai mai înaltă ca Mika-Lé, o fetiță frumoasă roză, cu funda neagră de școală în bucla părului blond. O păpușă de Nürenberg ca și Lenora...

— Mai e parcă o soră ? întrebă încet Mini.

— Da ! Aimée, fata măsei. E la Dresda, și doi gemeni, la internat. Dealtfel, cam tîrziu sosiți, după buruiana asta, explică Lina.

— O mică buruiană otrăvită !...

Toate discuțiile astea, care ar fi pasionat pe Mini la lumina zilei, se topeau acum.

...La același dejun era și prințul... Un om de talie mijlocie, slab, palid, cu ochii mari, verzi, spălăciți și o barbă mică blondă, à la Henri IV, foarte îngrijită. Un bărbat cu barbă nu exista pentru Mini decît cel mult cînd era domnul de gazdă, ca moșierul Hallipa.

Remarcase însă mînile și picioarele prințului, ea care nu observa mîini și picioare. Erau așa de înguste și lungi ca și cum ar fi avut falange mai puține decît ca normal. Îmbrăcat cu o îngrijire exagerată în haine de „dimineața la castel“ și foarte tăcut, ceea ce păruse lui Mini a fi oarecare sărăcie cu duhul.

Nu era prinț și era român, dar nimic nu împiedica să fie florentin, nici chiar să semene cu Cezar Borgia. Oamenii trecutului nu au extraordinar decît prestigiul depărtărei.

— N-are suflet ! zise Lina, despre Mika-Lé. Da, Mika n-avea suflet ! „M-a bătut șopîrla, nășică !“ — așa îmi spunea de mamă-sa, venetica !

— Venetica ? se miră Mini.

— Iarbă rea ! Mai bine o strîngea de gît de atunci. Cum ar fi vrut Lenora ! Acum o omoară ea !

— Dar adevăratul cap de operă... Tu, Mini! Ascultă! Nu zău, dacă victima nu ar fi Elena mea, m-ar interesa exemplarul ăsta de femeiuşcă răufăcătoare. Adevăratul cap de operă... Auzi, Mini?

În tăcere, vocea liberă a lui Nory nu făcea, totuşi, lui Mini nici o neplăcere. Trecea şi se muia prin aceea ceaţă nocturnă ca o notă sonoră prin pedală.

— Da! zise parcă de pe un alt ţărm. Da!

— Un cap de operă a fost atunci cînd Elena a spus că renunţă la logodnă şi crede nimerit ca Mika-Lé să-i ia locul. E chiar soluţia unică ce-i pare cuviincioasă pentru neamul Hallipa.

Hallipa se opunea, sperînd o împăcare, dar Mika-Lé a tranşat diferendul. Cu glasul ei de greier în păpuşoi, a spus că are *alte planuri de viitor* şi nu înţelege s-o silească nimeni!... Colosal! Nu? Un studiu!...

. . . .

— Lino! zici că inventase, în ultima instanţă, să fie tandră cu tată-său! E nostimă, Mini! Închipuiţi-vă! Ca să nu plece la Sibiu schimbase deodată manevra. Începuse să roage pe Hallipa, să-i şoptească, să-l ademenească. După scene echivoce [16], Hallipa s-a convins că la Sibiu va face scandal şi îi va da de ruşine, şi cum Lenora ţipa să plece — i-au dat drumul în lume.

Mini ascultă cuvintele din urmă mai bine.

— Îţi închipui chinul bietei Lenora. Ea, deprinsă să se facă voia ei... Ce să-i dea în cap! Să-l întortocheze pe Doru. El care n-o suferea deloc, fiindcă e bolnăvicioasă. „Nu prea mă laud cu stîrpitura asta mică de fină a dumitale“, îmi spunea.

— Are mania sănătăţei! Om vechi! glumi Nory. Boii, caii şi femeile de soi bun şi cu forme depline!... La o masă — mi-a spus Elena — Mika-Lé, din senin, s-a azvîrlit de gîtul lui Hallipa cu reclamaţii de drepturi la dragostea filială. Vezi ce comedie!... Hallipa, care avea pe conştiinţă că nu o prea iubise... ca să nu zicem deloc... şi Lenora! La gelozia ei sălbatică, la alintarea ei, la ascendentul ei de o viaţă întreagă... uzurparea asta!...

— Bine că n-a murit biata verişoară, se închină Lina.

— Şi tocmai cine?

— De ce tocmai cine? întrebă Mini, mai curioasă.

Nory explică:

— Nu știi? Mika-Lé e un copil al păcatului. E o greșeală a frumoasei Lenora... Spune tu, Lina! Odrasla italianului!...

— Pacoste de la început pînă la urmă! N-am mai avut de-atunci liniște cu Lenora! A fost adevărat lucrul dracului! Nici nu se gîndise cineva la consecințe... Eu sunt de vină. Trebuia s-o scap cu orice preț. Îi era frică. Frică să nu moară! Să nu se ducă de lîngă Doru. Frică să nu se mire Hallipa de ceva și să bănuiască.

Curiozitatea lui Mini se deșteptă mai viu. Ce italian? Lenora asta așa de pasionată în căsnicie încît o revolta, o dezgusta! Ca o fotografie aburită, fizionomia așa de caracterizată a Lenorei îi fugea în noaptea transparentă din conștiință, fără să-i poată suprapune alta.

— Cum se poate! exclamă Mini.

— Vezi bine că pe Hallipa îl iubește! Ba chiar peste măsură! A fost un accident! se grăbi Lina.

— Vezi Paul Bourget! rînji Nory.

Trăsura încetini așa de tare, încît băgară de seamă. Le fu frică. Moșul uitase caii și, întors cu totul, asculta. Cînd prinseră de veste, dete un bici. Tăcură, firește. „Drama Castelului", nelămurită încă, preocupa acum pe Mini cu misterul ei: copilul de pripas, venetica Mika-Lé, păpușa egipteană, fiica unui italian; de gîtul tatălui care nu era tatăl... De gîtul omului adorat exclusiv de Lenora... Păcatul mic, sculat împotriva mamei pasionate, exemplu bizar de adulter moral. O împrejurare specială în lumea sentimentelor și instinctelor clandestine ale vieței! Mini începea totuși să vadă, să audă ceva mai limpede. De ce oare? Era abia zece seara. Poate că luna își îndeplinise timpul ei de stăpînire și, treptat, viața mergea acum spre limpezirea zilei solare.

Atunci fizionomia amoroasă a Lenorei se recompuse și se desăvîrși, cu zbuciumul acela înfocat al cărnei chinuite de sucurile ei otrăvite.

Acum șoseaua era așa de netedă încît mersul egal al trăsurei părea o plutire. Împrejur, peisagiul invizibil, aburit, se schimbase. Toate acele adîncimi și reliefuri ale clarobscurului dispăruseră; nu mai erau tufișuri, pădurici, tapșane, iarbă înaltă, care să populeze umbra cu forme albastre întunecoase.

O apă subţire, argintie, le înconjura din toate părţile şi lunecau pe ea. Era miriştea netedă care subt lumina difuză părea o lagună liniştită, oglinda unei inundaţii care ar fi acoperit tot cuprinsul subţire, străveziu.

Mini o auzi. „Ce bine seamănă cu apa !" Impresia predomina realitatea difuziunei lunare şi înşela simţurile cu totul ; o percepţie amăgitoare făcea ca Mini să fie mai convinsă că e chiar o apă decît că pare. [17]

...Aşadar, Mika-Lé, fără să cunoască secretul, îl ştia totuşi prin instinct. Crescuse departe de tatăl indiferent, fără suferinţă, nici sentiment, şi acum, cu mijloace de simulare şi seducţie, căutase în el un partizan, un străin aliat ei. [18]

De aceea azi atmosfera locului burghez era aşa de ciudată ; gesturile, vorbele oamenilor acestora mediocri erau aşa de stînjenite şi tainice. Lucruri nepipăite prevesteau, deviau traiul lor banal. Cele mai dezordonate legi ale simţirei turburau aşezarea statornică a familiei, pentru că un om trecuse pe-acolo, cîndva : italianul.

Mini se gîndi la casa de moşie nici rustică, nici modernă, cu arhitectura solidă, regulată ; cu confortul ei orăşenesc şi totodată gospodăresc ; la mobilierul simetric, onest, la buduarul plin de horbote, panglici de culori amoroase şi naive : nimic, acolo, nu încadra acea tragedie. [19] Îşi reaminti, deodată, vestibulul cel nou, părăsit, în care se plimbase în rătăcirile ei singuratice. Acolo era decorul shakespearian al tragediei. [20]

În umbra gradată a coloanelor nude, rotunde, netede, rămase cu gipsul aparent, peste care nu se mai aşterneau fardul culoarei sau artificiul marmorei, figura hieratică a lui Hallipa, chipul torturat, de meduză, pe trupul de zeiţă al Lenorei, capul stilizat al prinţului şi micul Puck, strania creatură răufăcătoare Mika-Lé se aşezau bine.

În lumina care străbătea treptat rîndurile aliniate ale stîlpilor, cenuşiu-palizi cu puţina strălucire a nisipului, vestibulul neisprăvit, lăsat abia din mistrie, avea o înfăţişare de fragment rătăcit dintr-un templu egiptean, şi tot aşa cenuşiul mai adînc spre mijloc, apoi umbra nesigură a fundului, care-l prelungea exagerat spre aule inexistente.

Pe jos acelaşi mozaic nisipos, abia pregătit, neşlefuit, netezit numai, semăna a un pustiu lespezit şi în care îţi puteai închipui că pasul s-ar muia fără zgomot. Apoi albul

văros al pereților pînă la jumătate și în sus picturile bufone ; chenarele pompeiane și panourile cu nimfe și îngeri. Aceleași nimfe care semănau prost cu Lenora și aceiași îngeri bucălați.

Un plafon absurd ca un cer de vară, cu baloanele vătuite ale norilor albi pe cearceaful albastru supărător ; opera probabilă a italianului, a omului care trecuse pe acolo.

În decorul acela îi puteai vedea pe toți jucînd o pantomimă absurdă, cu gesturi frînte și în fund pitulîndu-se Ioghi, vizitiul octogenar, care sta acum pe capră, și nevastă-sa, vrăjitoarea gheboasă, dădaca lui Mika-Lé, ținînd o capră neagră de panglici.

Realitatea năștea astfel închipuiri, care i se suprapuneau ca un al doilea adevăr. [21]

Mini își reaminti o după-amiază cînd Hallipa, cu glasul lui măsurat, le explicase cum nevastă-sa dorise mărirea locuinței deoarece copiii creșteau și o supăra zgomotul, și cum un arhitect, prietenul lui, îi dase ideea de a folosi terasa din spatele casei, unind-o cu una din odăile din fund. Consolidînd cu stîlpi betonați acest vestibul care ar fi dat casei o a doua intrare mai impunătoare, propusese să așeze deasupra un etaj scund cu camere de locuit.

Hallipa adoptase planul și se pasionase de el. Desenurile lineare ale arhitectului măguliseră ambițiile lui de proprietar și casa, cînd veneai de pe moșie, despre șoseaua Ploieștului, avea un aspect cu totul renovat și frumos.

Începuse de îndată lucrul cu activitate. Într-o vară totul fusese aproape gata. Decorarea vestibulului, pe care nevastă-sa o dorise după gustul ei propriu, încetinise puțin lucrul. La jumătatea lucrărei artistice însă, pentru care chemase specialiști, o boală nervoasă, o sarcină mai anevoioasă a Lenorei, făcuse imposibilă continuarea. Oboseala, pe care o dă un astfel de deranj, zgomotul meșterilor, dezordinea, o nemulțumiseră într-atîta, încît nu mai fusese cu putință ani de-a rîndul să o convingă să primească un dulgher, un meșter de orice fel.

Vestibulul neisprăvit rămăsese neîntrebuințat și camerile deasupra, nemobilate, slujeau numai ca depozit de unelte felurite ale curței.

— Așa își făurește omul cel mai practic nevoi care nu sunt reale ! zicea Hallipa. Am încăput tot așa de bine mai

departe în vechea locuinţă. Numai Mika-Lé, contimporană cu aripa cea nouă, are o predilecţie pentru ea. Se juca aci cînd era mică, şi chiar acum!... şi Hallipa arătase pereţii albi, mînjiţi ici-colo cu ciudate desemnuri în cărbune, fără perspectivă, nici modelare, lipsite de viaţă, desenuri primitive şi absurde de felurite închipuiri: oameni, draci, animale, flori, făcute de Mika-Lé.

Aşadar, vestibulul era, în adevăr, pădurea acelui Puck, cu părul ca o iască neagră şi ochii aurii, pali ca monedele fără efigie, cu luciul şters ca un abur... Mini îşi amintea conversaţia asta.

— Aşa e cînd înnădeşti casa! spuse Lina din senin. Mini se uită la ea uimit şi dete din umeri.

Revăzu din ce în ce mai bine în minte pe Mika-Lé. Nu era frumoasă, nu era urîtă. Nu exista decît dacă ceva sau cineva ţi-o aducea dinaintea privirei, atunci chipul cam veşted, cu tenul sarbăd, se impunea atenţiei prin nemişcarea ochilor, înapoia cărora totuşi veghea pesemne un gînd dosnic, tot aşa de şters ca aurul efigiilor mate şi tot aşa de perfid ca el.

Printre gene ce clipeau din lumina nesigură a clarului risipit de lună, imaginile astea se profilau transfigurate, şi pe luciul apelor subţiri, care inundau spaţiul haotic din noaptea asta, tragedia shakespeariană proiecta acum locuri memfite. Mini vedea statui colosale, de atîtea ori mai mari ca natura. Cariatide avînd chipul întunecos al Lenorei şi susţinînd pe creştet lespezi, pe care se înălţa nevăzută clădirea uriaşă a unei dureri stranii, sau închipuiri [22] bastarde şi înfricoşătoare, lucrate în mic, cum îşi lucra Mika-Lé desenurile, şi care semănau cu divinităţile informe şi răutăcioase ale Egiptului.

Explicaţia gospodărească dată de Hallipa lua o formă legendară. Moşierul, casa şi neamul lui, italianul mîzgălici şi venetic, cu traiul şi legile lor, se alăturau cu icoane de locuri, chipuri şi legi de pe locuri străine ale unui trai din veacuri săvîrşite. De ce?

Mini nu se îndoi că au vreo legătură între ele, pe care nu era destoinică să o desluşească, dar pe care era destoinică s-o perceapă. Nu presupunea că vreodată vreun felah dăruise unei italiene germenul din care purcede Mika-Lé. Socotea mai lesne că din aluatul lumei, atunci cînd se împărţiseră continentele în turte mici, ca să-şi dospească deose-

bit pîinea, după albie și cuptor, rămăsese totuși urme de asemănare, de aceea întîlneai acele creaturi europene zise exotice, existau negri cu suflete albe, oameni continentali dovediți acvatici și un rudiment felah în fata Lenorei din Mizil.

Așa se ating locurile și vremurile, unele cu altele!

— Ce o fi făcînd Rim ? zise.

Totodată stele mici, ascuțite, îi înțepară privirea nebuloasă. Se deșteptă din închipuiri și nimic nu o mai interesa decît cerul acela nou, ivit acolo la orizont.

— Se vede! zise răgușit moșul.

În adevăr, era Cetatea vie.[23]

Mii de lumini mici punctau întunericul. Mini se scula, se așeza nerăbdătoare, deranjînd pe cele două, amorțite pe perinile trăsurei. Pîcla deasă, din care ieșeau acele scîntei, era orașul. Mini fu deodată cuprinsă de aceeași desperare ca la plecare: de ce lipsise o zi întreagă din Cetatea vie?

Timpul ca și spațiul îi păreau, dimpotrivă, mai lungi, pentru că oameni și împrejurări n-o distraseră de la gîndul acela aspru de oameni și locuri.

În plimbarea asta urîtă se rătăcise pe urmele presărate din mei subțire a preocupărilor ei constante. Despre petrecerea zilei la moșie avea o impresie de haos și despre mersul plutit al trăsurei largi, pe apele serei cu lună, o impresie de scufundare. Pe o parte, zgomotul faptelor, de-acolo de la Prundeni, îi asurzise fina ascultare a inimei, acel ceasornic regulat, neobosit, care lucra în detaliu timpul perpetuu; pe de altă parte, subt apele atmosferice, auzul vieții îi fusese învăluit și pulsul ei slăbit.

I se părea că orașul nu mai e acela la locul cunoscut și că ele nu mai ajung. Totuși se deștepta treptat, și cu toate că orașul era numai un pîlc obscur cu mucuri gălbuie care afumau orizontul, el creștea mereu și legea omului, așezarea lui își reluau însemnătatea covîrșitoare. Adineaori, natura domnea prin simpla atitudine a luminei. Luna stăpînea și transforma tot cuprinsul; acum, clădiri, ființe, fapte, de la cele mai mici la cele mai mari, preponderau.

Drepturile naturei își pierdeau însemnătatea cînd se ivea activitatea măruntă a traiului. Vecinătatea numai a omului trezea pămîntul la rosturile vieței omenești:[24] omul singur sau cu puțini, scos din incinta orașului, simte legătura lui cu natura, redevine parcelă din ea, își reia față de ea dimensiu-

nile miniaturale, i se estompează conturul, i se anesteziază sufletul. E atunci mult mai mic şi mult mai mare totodată, şi se odihneşte în natură ca şi cum ar fi redat matricei, pentru a germina forţe noi în adăpostul ei hrănitor şi letargic.

În mijlocul oamenilor mulţi, dimpotrivă, îşi pierde aproape ultima asemănare cu natura. Cu toate că oraşele sunt numai nişte moşoroaie de furnici, ele au o putere proprie, care combate şi învinge toate legile firei, afară de moarte, atîta şi le însuşeşte şi atîta le preface. În orice om e un contrabalans al firei întregi. Natura singură a pus în el atîtea elemente minunate, încît îi poate face cumpănă şi împotrivire.

Pe Mini apropierea oraşului viu o smulsese de la basmele stelelor. Cu gîndul acum treaz, zorea spre dînsul. Într-o ultimă proiecţie de lună i se păru că vede casa ei înaltă odihnindu-se pe piaţa cu lespezi solitare. Peste somnul material al oraşului, ipnoza acelei nopţi lucra, totuşi, tăcut, albastru, diafan. Dete Prundenilor un ultim gînd : în conacul burghez al Hallipilor stau fatalităţi seculare ; vestibulul părăsit semăna cu parodia unui templu şi Mika-Lé cu o păpuşă de lemn, ca acele care se găsesc în bagajul sarcofagiilor sărace. Acelaşi material înrudeşte, la distanţe enorme, făpturile şi aventura lor.

Dar toate veacurile astea care trăiesc în noi probabil nu ne copleşesc. Rămînem elastici, mlădioşi, proaspeţi.

Mini, cu toate gîndurile de felul acesta, neastîmpărată, nerăbdătoare, copilăroasă în dorinţa de a ajunge, se scula, se aşeza iar, lovind cînd pe una, cînd pe alta, uitîndu-se peste umărul moşului care atunci da cu biciul.

La primele case ale mahalalei fu supărată că nu le recunoaşte. Tot săltîndu-se căzu pe Nory la o podişcă, unde moşu oprise brusc şi se încurca la vorbă cu un ştrengar de la barieră, pe care Lina îl înghesuia cu explicaţii.

— N-ai să te astîmperi ! ţipă Nory, frecîndu-şi genunchiul. Drept răspuns Mini întoarse spre ea faţa, pe care, cu mijloace necunoscute dar sigure, simţirea aşternea expresia bucuriei.

Nory dete din umeri, cercetînd-o cu ochii ei miopi, înfruntînd-o cu nasul ei batjocoritor, prea achilin, sceptic.

Lina păru deodată stînjenită :

— Mă rugase Hallipa să iau fata ceea, o zi, două, la mine... dar e greu cu Rim... Totuşi i-am propus, dar m-a refuzat net : are unde găzdui.

— Bravo ei ! rîse Nory. A rezolvat şi problema locuinţei !

Acum Mini, liniştită, sta frumos. Recunoştea străzile, casele, reîntoarsă în ciclul viu al Cetăţei.

II

Cînd se coborî din trăsură la poarta casei Rim, Mini lunecă uşor. Era un polei grozav. Mişcarea chemă de undeva din legămîntul amintirei pe alta la fel : o zi geroasă întocmai, ziua cînd sosise în cea dintîi iarnă după război în Cetate...

Oprită lîngă trăsură, Mini umbla distrată în poşetă, cu mîini deodată calde în mănuşile subţiri, căutînd, fără s-o găsească, hîrtia de douăzeci, care era totuşi la îndemînă.

...Tot în aceeaşi stagiune a vieţei cunoscuse pe Rimi : pe prietena Lina — buna Lina — şi pe lunganul, savantul Rim, soţul ei catolic şi mai ales iezuit...

Surîzînd în aerul care şfichiuia, surîzînd luminos în promoroacă, Mini se uită la casa din faţă, pe care n-o vedea desigur, şi la birjar, care, frecîndu-şi labele înmănuşate cu colţuni de lînă cafenie, privea hodinit la ea ca şi cum ar fi văzut străvezind ceva soare prin gerul afurisit... şi Mini surîdea mereu mai destins, încălzind mai tare clipa rigidă.

...Da ! tot atunci se împrietenise cu buna Lina... şi enigma ei părea birjarului limpede deplin, deoarece gura lui lată avea strîmbătura bucuroasă a cuiva care priveşte un om fericit.

Mini apucase hîrtia de douăzeci şi liniştită o puse la loc, pornind încet spre scară, pe cimentul îngheţat.

...Pe buna Lina, dealtfel, o cunoscute Mini mai întîi la băi, în treacăt, familiară ca de cînd lumea, serviabilă, robotitoare, aceeaşi Lină la care acuma venea ca şi la ea acasă.

Mini urcase treptele, pe cînd, gheboşat, birjarul aştepta cu voie bună. Se dezmorţise puţin şi numai plescăia... un...

doi... trei... labele lînoase una de alta. Meseria lui îi făcuse o fire contemplativă, numai că pe pînza nemişcată a contemplaţiei lui nu se proiecta nimic.

Mini sună abia, după obicei. Răsunetul strident al chemărei o supăra. La casa Rim, ecoul soneriei nu ajungea pînă la ea şi aştepta tot contemplativă, uitîndu-se la perdeluţele de la uşa de intrare : canari negri pe o pădure *ocre*. Era frumoasă muselina imprimată, pe care Lina o cumpărase deunăzi între două vizite medicale, grăbită foarte de registratorul taxiului, care la uşa clientelei renta dar la Djaburov scădea bilanţul unei munci fără răgaz pe aceeaşi brazdă : a vieţei... şi morţei... cum o tachina prietena Nory despre riscurile specialităţei ei de ginecolog.

Uşa se deschise. Era chiar Lina.

— Bravo ! zise Mini. Eşti acasă !... Mă temeam să nu fie prea devreme !

— E frig tare ? întrebă Lina, sărutînd-o umed şi incorigibil pe amîndoi obrajii reci.

Tot aşa de neturburat, Mini se şterse cu batista mică.

— Frig ?... Nu !... adică da, ger mare ! — şi intră gata să salute pe Rim la biroul lui masiv. Dar colaboratorul ei la ştiinţele viitoare ale „trupului sufletesc" lipsea.

— Rim ? întrebă, negăsind gestul imediat următor salutului lipsit.

— Dincolo ! arătă Linia misterios spre camera de culcare.

Această schimbare a obiceiurilor trecu azi aproape neobservată de Mini. Se aşezase pe fotoliul scund care îi aparţinea după articolul de lege : *possession vaut titre* şi îşi scotea mănuşile.

— Ger !... zise distrat, şi se plictisi că Lina nu se astîmpăra şi ea pe un scaun. Potrivea minuţios la pervazul uşei un sul subţire capitonat, din stofă la fel cu draperiile, o „noutate" inaugurată chiar atunci.

— Frig ! zise iar Lina. Am văzut eu bine !... pe aci vine vîntul !... Rim e culcat, e bolnav !

— Ei aş ! spusese Mini drept orice consolare.

— A răcit !... prin dunga asta îi vine frigul drept în coastă la birou !

— Dar pe el l-ai vătuit ?... sau numai uşa ? rîse Mini. Lina, care uneori uita să-şi ia paltonul cînd pleca la treabă, cocolea pe doctorul Rim.

— Fiindcă e capitonat e aşa de nemernic la frig! zise Nory din uşa dormitorului. N-are nimic!

Mini se săltă, socotind că poate e de cuviinţă să viziteze şi ea pe Rim ca Nory, dar aceasta îi făcu semn să stea pe loc.

— Lasă-l să se potolească! Cînd am venit scosese sufletul Linei. M-am dus să i-l scot şi eu pe al lui. N-avea nici o scăpare! E pe canapea în halat şi papuci! Un om nesuferit!... ca toţi, dealtfel! se corectă Nory.

Mini, bucuroasă că nu e nevoie să se strămute, se cuibări mai bine în fotoliu.

— E ger, Lino, întocmai ca acum cinci ani cînd am venit încoace. Ţii minte?

— Da! aprobă Lina, care era un tip afirmativ.

— Nu! zise Nory, negativă din principiu. Nu! Lina nu ţine minte, dar poţi spune înainte. Oamenii cînd se întîlnesc nu vorbesc nimic care să corespundă. Vorbesc ca să vorbească. De aceea rezultatul conversaţiilor e un mare balamuc social.

— ...Ger, tocmai aşa... şi am lunecat la fel pe scara trăsurei...

— Moment istoric!... Să auzim în cîte feluri lunecă Mini pe scara trăsurei şi de cîte feluri poate fi la barometrul sensibilităţei doamnei un ger care arată acelaşi număr de grade. Te rog să crezi că eu nu i-am vorbit onorabilului profesor de „trupul sensibilităţei". Avem alte subiecte! — şi Nory se uită cu înţeles la Lina, care se sălta anevoie, suflînd greu.

— Te ascult, Mini! Te ascult! zise afectuos şi împăciuitor. Nory e fată bună dar te necăjeşte. Cînd nu eşti de faţă, repetă tot ce ai zis tu, ce ai făcut tu!

Nory, indignată, se roşi.

— Eu!... Eu mă ocup de prostiile lui Mini! Cel mult ca să probez ce departe e această persoană — dealtfel inofensivă — de bunul-simţ comun.

Cu ochi care surîdeau mereu aiurea, Mini îşi scotea abia paltonul, cînd baba intră tiptil, cu ochii holbaţi sperios spre uşa lui Rim.

— Birjarul, duduie! Birjarul! şopti cu mîna făcută pîlnie la gură.

Ochii lui Mini se măreau din ce în ce!

— Care birjar ?...

— Al matale... Cică mai șade ?...

— Ce ? Vrei să pleci ? întrebă Lina.

— Mai stau ! declară Mini uimită. Dar l-am uitat ! mărturisi încet, confuză, ca și cum era o vină de care se temea, nu o neglijență care o costa. Ca și cum avea o a doua conștiință superioară, către care nu vrea să dea greș... Rămase descumpănită.

Nory o privea. Viața asta interioară, pe care Mini o exprima în afară deslușit, era o dovadă, pe care nici ea nu o putea tăgădui, a ideilor lui Mini despre „trupul sufletesc".

— Aide, spune ce a fost cu gheața în iarna memorabilă !

— Așteaptă ! Să găsesc drumul ! și Mini se reculese ca să parcurgă, în adevăr, drumul acela tainic căruia vroia cîndva să-i tragă harta și care supăra pe Nory.

— Ca și cum n-ar fi destule dosuri în Cetatea ta vie ! Să mai căutăm altele în suflet !... Întreabă-mă pe mine prin ce hudiți cutreier cu îndeletnicirile mele pentru „Asistența femeii". Să te duc odată pe-acolo, te-ai sătura !

Prin ochii lui Mini treceau atunci priviri care, desigur după ideile ei, ar fi proiectat, la examenul unor instrumente viitoare, fâșii de uliți, colțuri, alei, popasuri, un film de peisagii fragmentate, la lumini și anotimpuri felurite, dar toate învăluite în farmecul ce da acelei priviri o lumină de fericire enigmatică.

— Sunt aceleași ! zise încet. Drumurile pe care le cutreieri tu sunt tăiate de celelalte, de ale sufletului.

— Voi oferi primarului argumentul, pentru a-și scuza crimele edilitare. Nu cunoști periferia, draga mea ! — cuvîntul „periferie" rosti în largul ochilor lui Mini o întrebare, apoi umbre molcome și sclipiri scurte, asemeni bulevardelor umbroase sau ulicioarelor blînde, în care rar pîlpîie felinare melancolice sau fulgeră ochiul orbitor al vreunui far de automobil răzleț. Clișeuri, rămase acolo pe retină, acum evocate, apăreau în transparența ochilor.

— Drumuri tăiate de suflet ! Felicitări !... Noroioase, desfundate !... bombănea Nory.

— Da ! Pînă cînd se vor îndruma căile lăuntrice, atunci...

— Atunci vom avea un dublu exemplar suprapus de *tout à l'égout*. Mare spor !... Eu mă uit la dosuri și deduc sufletele. Tu vei consulta harta sufletului și vei deduce carti-

erul respectiv. Te asigur că va fi același : Lipscanii la femei și...

— Taci ! zise Lina. Parcă a spus ceva Rim !

— Nimic ! Absolut nimic ! Rim nu are nimic de zis ! Tușește !

— Să vă fac ceaiul ! se grăbi Lina, pe care curajul lui Nory față de caracterul neplăcut al doctorului Rim nu o putea liniști deplin.

— De ce nu vrei să cruți nimic, Nory !... Sunt oameni și locuri frumoase totuși ! o dojeni Mini.

— Mă rog ! Părerile și gusturile sunt libere. Eu una cred că peste tot locul frumos, vine omul și urîțește [25]. Iluzia ta nu mă convinge. E naivă pe lîngă a Lidiei... A ei era mare, puternică, bizuită, și s-a prăbușit totuși...

Numele Lidiei, a acelei surori-idol a lui Nory, [26] lăsa totdeauna în urma lui un spațiu tăcut și trist.

— Așez ceaiul în sufragerie, le strigă de dincolo Lina.

...După ce respectă tăcerea, solemnă ca lespedea unei cripte, în care ar fi fost închisă chiar sora ei, Lidia, Nory arătă spre ușa lui Rim :

— Gloria asta chinuiește pe nenorocita de Lina, cu capriciile, maniile și pe deasupra mojiciile lui. Hamal afară din casă ! Hamal în casă... pe cînd Domnul Profesor, deasupra tuturor grijilor pămîntești, subînțeles cheltuielile respective, sub masca științei pure, practică parazitismul și tirania !... Am găsit pe Lina cu ochii roșii și năucă... Credeam că Rim e pe moarte !... Încă unul !... Mă bucuram !...

— Nory ! rîse Mini, Nory ! dar cînd „ei“ vor muri toți, ce te vei face ? Vei muri și tu, de urît. Nu vei mai avea pe cine distruge !

Pronunța „ei“ cu un fel de pudoare sacră, ca și cum în desișul bărbătesc ar fi adăpostit pe Tristan sau pe Lohengrin.

— Să piară „ei“ întîi, o îngînă Nory, și văd eu pe urmă ce am de făcut !... Sămînță rea ! Crezi că se stîrpește așa ușor !

— Elena are un băiat ! își aminti Mini. Așa cum vroia ea !

— Da ! Mai sunt încă astfel de femei !... și tocmai Elena !

— Și în ziua cînd te voi vedea la fel ?

— ...În ziua aceea... E bine să-ţi spui dinainte... Vei şti că sunt bolnavă, că nu am putut scăpa de experienţa înjositoare... dar vei putea spera că mă voi lecui şi libera curînd...

— Afară numai dacă nu vei găsi vreun tovarăş destul de îndemînatec ca să proclame supremaţia femeiei şi infamia colectivă a **bărbaţilor.**

— Nu e primejdie! Specimenul nu s-a născut!... Iacă pentru mine... dar tu ?... Da, da... domnia-ta ?...

Întrebarea surprinse pe Mini şi uimirea întoarse, pe căile acelea sufleteşti, sîngele, din mersul lui lin. Se văzu pe subt piele fiorul uşor, pe care această dezordine îl fugărea încoace şi încolo. Se văzu în fluidul ochilor panica uşoară a nedumeririi. Mini credea hotărît că oricine trebuie să ştie despre ea adevărul şi Mini socotea hotărît ca nimeni să nu se apropie de acel adevăr numai al ei.

— Tu! îşi răspunse Nory singură, ştiind bine că nu are alta de aşteptat de la Mini în afară de acea emoţie. *Finis-tu en queue de poisson peut-être ?...* Tu eşti pesemne Eva nedesăvîrşită a lui Hans Uys... van... Dumnezeu ştie van ce... Unde or fi stampele acelea să ne mai distrăm — şi se repezi la biroul lui Rim răvăşind.

Mini palpită. Acolo erau şi preţioasele planşe anatomice, pe care le studia Rim în legătură cu funcţiile fibrelor nervoase, alteraţiile şi deviaţiile lor. Acele de la care Mini spera realizarea întîmplătoare a credinţelor ei într-un *trup integral al sensibilităţei.*

Un sertar rezistă efracţiunei lui Nory. Acolo vor fi fost închise tezaurele: stampele rare de artă şi desenurile fidele ale realităţilor fiziologice: cele două pasiuni reci ale doctorului Rim.

Acea *Eve inachevée* era o bucată frumoasă printre multe, unele primitive şi ascetice, altele ale Renaşterei libertine, multe ale torturei moderne de a „exprima". Mai toate îşi vădeau valoarea în reproducerea de mare artă grafică şi în numele, necunoscut vulgului, al artistului, totuşi celebru în cercul restrîns al amatorilor de postume preţioase.

Subt forma asta de colecţionar şi diletant apăruse doctorul întîi lui Mini, pe cînd nu-l cunoştea decît din refrenul „Rim" al bunei Lina. Pe atunci nu-i mutase catedra la Bucureşti. Îşi anunţase de o vacanţă sosirea şi o telegramă desperată

prevenise pe Lina că a rămas în Brăila, fiindcă i s-a furat în tren mapa cu stampe.

Omul astfel amorezat de „imagini“ îi păruse lui Mini a fi foarte interesant... şi pe urmă sosise, cu mapa regăsită, Rim — Rim cel care gemea dincolo ! Acela !

Dar stampele erau interesante şi printre cele mai atrăgătoare, prin factura, concepţia şi enigma lor, aceea *Eva neizbăvită.*

Hans Uys van... Un olandez fără glorie în viaţă, mort prematur şi recent, urmărea neobosit un ideal de artă, pe care îl încercase în nenumărate forme de schiţe, unele duse pînă la perfecţie, dar cu obsesia permanentă a cărora nu ajunsese niciodată la săvîrşirea unui tablou.

— Nu le găsesc ! Le-a ascuns avarul !... Aide, spune tu cum e „neizbăvita“ Evă a lui Hans Uys van... ceva.

Nory se aşeză în scaunul cu spetează înaltă care servea de axă lunganului Rim. Mini, rezemată cu amîndouă coatele pe birou şi capul rezemat pe mîini, o privi surîzînd :

— E schiţa, desăvîrşit lucrată în taina sepiei calde, a unui trup desemnat din faţă, de profil, din vreo 6 puncte ale privirei, estetic alese şi fără o greşeală de armonie şi adevăr... O femeie neîndoios, după părul mătăsos cu toate că scurt pînă la umeri, după graţia feţei şi viaţa bustului mic, după curba întreruptă a coapsei delicate şi mlădierea pulpei subţiri...

— Şi după realismul, însemnat cu măiestrie pe acel *incomplect* parcurs, al unor amănunte tot atît de desluşite cît de pur e aspectul general al efigiei, rîse Nory.

— Desenul incomplect nu are totuşi nici un echivoc — urmă Mini — nici chiar pe acela al adolescenţei. Pe *épreuvele* în care i se văd ochii, sunt plini de ceaţa gîndurilor întregi, şi gura cu desen candid poartă surîsul diafan al simţirei depline. Se împrăştie însă, din oricare înfăţişare a ei, o nelinişte nelămurită... O Evă, au zis de acord toţi cercetătorii, dar pe care în atîtea pasionate încercări, pictorul o lăsa mereu neisprăvită, pierzînd, în nedesluşirea fondului, linia totuşi aşa de sigură şi care numai pe una din stampe fuge uşor pînă la genunchiul drept... O femeie pe care, printr-o culpabilă neglijenţă sau printr-o prea mare pasiune a perfecţiei...

— Dacă nu printr-un amor, care întîrzia prea mult pe aceeaşi temă şi a rămas păgubaş !... Totul e că Hans Uys...

a lăsat-o neterminată, sugerînd numai amatorilor de artă *restul*, pe care s-au încercat mulți — spune erudițiunea — să-l complecteze, dar zadarnic !... Dacă faci mereu pe misterioasa, am să te chem „coram populo" Eva cea neizbăvită, complectă Nory, fată obraznică, amestecînd după obiceiul ei pedantismul, gluma și familiaritatea.

— ...Hans Uys van Rey luase cu el închipuirea și secretul întruchipărei ei desăvîrșite, sfîrși liniștit Mini, surîzînd.

Farfurioarele sunară alături și Lina, deschizînd ușa cu o mînă, intră purtînd o tavă încărcată.

— Nu ! strigă Nory, și ceaiul speriat se clătină în ceașcă. Nu ! Să-l aducă baba !

— Miroase a bucătărie, se rugă Lina, și doctorul...

— Doctorul miroase a cadavru... Nu !

— Se răcește ! se văită Lina, căutînd echilibrul tăvei.

— Dă-mi-l. Îl duc eu ! și la acest munte de biscuiți și *sandwich*-uri, pe care le voi suprima, voi adăuga o tartină de morală, pe lîngă cele ce i-am mai servit adineaori ! — și, luînd tava din mîinile Linei buimăcite, intră lovind ușa cu piciorul elegant. Nory avea o singură cochetărie : a încălțămintei.

— Dumneata ! Domnișoară Nory ! scînci de dincolo bolnavul.

— Gata și pentru voi acum ! zise Lina încîntată de rezultat și dispăru iar în sofragerie. Nory se și întorsese.

— Dacă pot ușura puțin pe Lina de ocări, tot e ceva !... Îi e frică de mine ilustrului !

— Vezi ce gogoriță ești ! rîse Mini.

Nory făcu o strîmbătură echivocă.

— Se teme oare de tine pentru că frecventezi lumea studențească ? E poate galant pe acolo ? glumi Mini. Îl poți compromite.

— Adică crezi poate că nu e ! Fiindcă e urît ca o maimuță ? ! Nu asta l-ar turbura. Dimpotrivă, s-ar îngîmfa, și Lina cînd ar auzi nu și-ar crede urechilor și ar fi încîntată de succesele Rimului, atîta e de proastă !... N-o cred însă capabilă de rușinea de a fi geloasă. S-a deprins rău să-l slugărească. Atîta tot !

Mini ridică sprîncenele. Motivul pentru care Nory putea teroriza pe Rim îi lipsea.

— Atunci ? zise.

— Atunci !... Doctorul Rim trebuie să fie neam de cizmar neamţ şi eu port pantofi frumoşi ! rîse Nory, întinzînd piciorul ei lung şi foarte subţire, încălţat perfect. Bazată pe slăbiciunea pe care o are pentru calapodul meu mi-am permis, urmînd o psihologie sumară dar garantată, să-i azvîrl ceva lovituri de pantof — la figurat, fireşte ! Sistemul n-a dat greş ; noroc că s-a întîmplat să aibă Lina nevoie de mine tocmai acum. Dacă mai trecea şi *pointura* mea nu-l mai interesa, fiindcă, naivă creatură, nu-ţi închipui că doctorul Rim va fi mereu subt pantoful meu *Pinet* veritabil.

Nory şterse cu grijă o umbră ce păta strălucirea lacului fin.

— Dar... zise Mini, dar...!

— Dar atît !... Doctorul mi-a admirat des piciorul ; am profitat ca să-l calc puţin în picioare. Află cum se guvernează ! Nimic nu se pierde în natură ! — şi rîse cu triluri...

— Feminismul îngăduie ? obiectă Mini îndoielnică.

— Cere !... „Lupta pe toate tărîmurile contra duşmanului... în mic ca şi în mare... neobosit !

— De ce nu veniţi odată ?

— Ne-ai chemat ? N-am auzit ! Spuneam lui Mini că Rim al tău, legat cu o basma la gît, e irezistibil şi îmi face curte !

— Zău ! zise Lina mulţumită. Ce nostimă e fata asta şi ce idei bune are.

— Simple, foarte simple ! întîmpină Nory cu modestie.

Sufrageria Rimilor nu era deloc elegantă, dar foarte simpatică. Instalaseră mobilier nou numai în birou şi dormitor. Aici, rămăseseră vestigii tecucene, din zestrea Linei : o canapea îmbrăcată cu creton, un dulap vechi de nuc drept bufet, scaune desperecheate şi o ladă „adorabilă", declarau Mini şi Nory. O ladă de acelea, zise braşoveneşti, legată în cercuri de fier, cu balamale mari şi cu lemnul lustruit ca un emaliu, lucrat cu mozaic de flori galbene pe fond verde.

Pe masa de mîncare oblă, pătrată, Lina aşternuse peste macatul obişnuit o faţă de masă veselă cu bordură colorată şi ceşti optimiste cu boboci de trandafir, cu ceainicul la fel, şi zaharniţa, cît şi farfurioare multe pline cu prăjituri felurite.

Cu mîini grase și urîte, Lina servea cu o îndemînare neasemuită. Ceaiul, zahărul, untul, prăjiturile, toate deodată îți veneau la gură fără știre.

Meșteșugul ăsta uimea pe Mini și o mulțumea. Ca toate ființele prea slabe sau prea avîntate avea nevoie de a fi ocrotită. Ceaiul bunei Lina era ocrotitor.

— Aprindem ? întrebă Lina. Mini se uită repede la ceasul de mînă și se liniști. — Abia patru ! Nici chiar deplin !... Pentru tine ne-am grăbit, se scuză.

O umbră învăluia fundul odăiei, dînd farmec focului din sobă, pe cînd geamurile albăstreau lumina încă deslușită a înserărei geroase. Odaia asta era o dezmoștenită, avea o sobă de zid și lampă cu petrol. Amintiri provinciale pîlpîiau astfel în jur. Toată istoria gospodărească a Moldovei licărea subt poclitul abajurului de porțelan sau în tăciunele răzleț. Lampa Linei ardea orînduit în sufrageria tecuceană, cum ardeau la punct cu regulatoare precise sterilizatoarele din sala de spital, instalate după ultimele modele ale higenei occidentale. Aci ca și acolo, Lina părea în cadrul ei, păstrîndu-și apucătura, pe cînd numai instrumentele își schimbau forma în mîinile ei tradiționale.

Tăceau sorbind rar. În dreptul ferestrei o trăsură scîrțîi, apoi se opri. Mini crezu că e a ei, aceeași trăsură-fantomă, pe care nici acum nu a plătit-o și care vine să-i ceară socoteli de stafie. Părea același birjar, ghemuit în pături și cu mănuși de lînă. Bătea palmele la fel, și parcă se auzea plescăitul moale al lînei... Plecă !... Era altul. Lăsase hățurile ca să se dezmorțească... Și era totuși același : un om mînînd cai, la 20 grade subt zero pe străzile Cetăței vii. . . . . .

. . . .

— ...Numai că atunci era dimineață. O dimineață vînătă de ger, pe la 5. Plecasem la 2 noaptea dîrdîind de frig, un tremur în care intra totuși hotărîrea de a-l înfrunta cu orice preț. În așteptarea trenului întîrziat, tremurasem în camera șefului de gară neîncălzită și apoi tremurasem în vagon, unde țevile de încălzit erau înghețate și geamurile aveau un strat gros de gheață... Tremurasem, pînă cînd pledurile cu care mă învelisem m-au adus de la tremur la un fel de înțepenire. În vagon cu mine erau tot oameni înghețați. Acesta era singurul lor semn de identitate. Ca niște manechine ne coborîsem în Gara-de-Nord. Eu, totuși, aveam undeva în mine

gîndul cald că am ajuns în port, că am atins pămîntul făgăduinței și că vin de departe, după atîția alții, să cuceresc viața, acolo unde pulsul ei bate mai bogat.

N-aveam domiciliu asigurat dar dădusem telegramă la un hotel. Pînă acolo a fost un parcurs nesigur prin ceața polară.

Camera era oprită pare-se și cînd am coborît, grăbită, am lunecat de pe scara trăsurei și pe trotuarul sticlos, întocmai ca adinioarea, lin ca pe patine — și Mini surîse misterios.

...Fratele meu, posac de nesomn, discuta nu știu ce litigiu despre etaj cu portarul gras și adormit. Eram așa de obosită încît nu puteam înțelege ce spun, și ușoara căldură din vestibul începuse a mă dezmorți, se vede : un fel de beție, specială desigur înghețaților și prin care încă deosebeam bucuria sosirei...

Portarul trecuse într-o gheretă mică. Eu și urcasem zece trepte spre locul unde patru pereți asigurau expedițiunei mele un adăpost. Aplecată peste balustradă, așteptam în acea amorțeală : un fel de simțire ciudată și care ar trebui cercetată, despre contactul frigului cu căldura.

Portarul ieșise din cușcă cu un altul, care îi da se pare ordine, deoarece apucă îndată bagajele numeroase, subt supravegherea fratelui meu... Văzui o închipuire de om, înalt ca un fir, galben la păr și la față, cu brațe lungi și subțiri ca firul și mîini galbene ca de mort, cu un gît așa de subțire și lung că nu puteam crede ochilor cețoși, cu proeminența mărului lui Adam exagerată și mobilă și cu o privire așa de ștearsă din ochii decolorați că părea orb.

Un chip străin și ciudat, un fel de *ébauche,* sau, dimpotrivă, ultima stampă a unei încercări omenești. O caricatură istovită a tipului saxon ! O dihanie în orice fel, care, ciocnind mut oase dizlocate, ascunse subt o jachetă lungă, neagră, urca spre mine ; un oberchelner de noapte !

Încă plecată peste balustradă ca pe un reazăm al beției care mă înfășura, îl lăsam să urce, cînd simții ceva atingîndu-mi marginea rochiei. Mă uitai brusc în jos. Încovoiat ca un echer, ciudatul personagiu, grav, religios, îmi atingea piciorul cu fruntea, apoi sărută poalele hainei... de trei ori poate... Mă zmucii, dar omul, calm, urca acum scara tacticos, cu pași frînți, porniți din unghiul unor oase a căror încheieturi sunau parcă scheletic.

Am aşteptat să mă însoţească pînă la cameră fratele meu. Fără energie, cu o pojghiţă încă de gheaţă pe voinţă, mă indignam şi aş fi voit să reclam pe nebun, dar tocmai nebunia lui neîndoioasă, ritualul absurd al gestului, care corespundea cu ciudăţenia făpturei, m-au oprit... Fratele meu, dealtfel, nu era de fire cavalerească... deşi eu totdeauna am visat pentru orice neajunsuri un frate vendicator...

— Fratele tău era ca toţi fraţii care nu sunt în vis ! întrerupse Nory.

Mini se uită la ea mirată de prezenţa ei aievea.

— ...Cînd am intrat în odaie, omul dispăruse dar nu şi vedenia lui. Nu m-am culcat. Îmi era frică... o frică amorţită, o frică misterioasă, mai rea ca cea care fuge, strigă... o frică fără obiect pipăit, căci arătarea părea că se dizolvă de cîte ori vroiam să mi-o precizez... Frică, pe care mi-o da halucinaţia celuilalt sau a mea, nebunia celuilalt şi mintea mea turburată de ea... [27]

Frica aceea nu mă cuprindea totuşi deplin. Aveam o conştiinţă vagă că am sosit în porturi bune şi că nu am de ce mă teme. Nu mă gîndeam la nimic... fixam fereastra. Înapoia ei era *Oraşul* dar încă nu se arăta. O lumină gălbuie umplea geamul... Aşa se făcea ziuă în dimineaţa aceea !

...Lumina lividă părea a fi fost substanţa dizolvată a gălbejitului de-adinioarea, care, aşa cum trecuse prin uşă dispărînd, tot aşa desigur se descompusese în acea licărire sinistră... După dezmorţire venise pesemne somnul cu care luptam. Pe scaun, lîngă masă, dormeam desigur pe jumătate cu semivisări turburi, pricinuite de impresia avută... Cînd m-am uitat afară : încă îmbrobodită, apărea porţiunea din Cetatea vie... asfaltul lucea gheţos şi brîul Palatului regal era mohorît... Dar sus, pe coperiş, se desfăşura seninul acelei dimineţi !... Halucinaţia pierise. Mi-era acum frig puţin şi puţină frică de realitatea mea şi a oraşului sacru...

Mini tăcu timp de o secundă sau cine ştie cît tăcu, la altă măsură a timpului. Vorbise cu un glas somnambul, ca şi cum ar fi citit. Reluă tonul conversaţiei.

— ...N-am mai revăzut nici la serviciul de ziuă, nici la cel de seară, acel mistic exaltat, membru poate al vreuneia din acele congregaţii care călăuzesc spiritele slabe către deviaţii religioase. De ce omul îmi sărutase ritual şi grav poalele rochiei, ce liturghie slujea n-am putut şti, dar mi-am închi-

puit că e fiul grăbit al unei fecioare despletite și că tată i-ar fi fost absintul sau *punch*-ul. Mi se părea chiar că o cunoscusem, cu vreo trei ani înainte, pe acea fecioară : un *mannequin* de la *Maison Lys*, cu șolduri înguste de tot, fără bazinul vieții, creată nu pentru a purta prunci, ci ultimele modele ale lui Premet, vreo fașă de mătase peste un trup inexistent.

Avea un cap mic, obraznic, fardat atît cît să nu se simtă viața pielei, pentru perfecția profesională a manechinului, intermediar între păpușă și femeie ; cu cărbune gros pe gene și pleoape, așa ca ochii să fie două pete negre în obrazul de var, deși erau albaștri de-aproape ; cu părul scurt la spate, iar în față un vîlvoi creț, oxigenat violent și așa de înalt încît întrecea fetișoara boțită.

Plimba rochii de bal de o goliciune fără nici o impudoare pe corpul ei absent și care astfel puteau amăgi clientela, și în vîlvoiul aprins al părului, aureola insolentă a unor egrete imense... Sau dispărea în circumferința rigidă a volanelor crinolinate, pe vreun model de stil, cu fruntea legată strîns în vreo bandeletă lată, care-i făcea un cap bolnav... Credeai că nu va putea purta pălărie niciodată și apărea înfășurată în vreo imensă blană de tigru — moda sălbatecă — cu tot acel vîlvoi vaporos dispărut sub toca netedă a cărei dungă aspră de catifea se cobora pe sprîncene fără ca un fir răzleț să îndulcească obrazul bizar... Odată, ieșind tîrziu din magazin, am văzut-o plecînd îmbrăcată cu un taior negru, simplu și cam uzat, dar tot elegant pe manechinul ei perfect, cu o pălărioară deformată, dar sub jachetă cu o bluză brodată luxos și cu o blană frumoasă la gît. S-a urcat într-un automobil larg, al cărui șofer îi făcuse un semn masonic.

Mi s-a spus că e clienta de noapte a unor localuri frecventate de străini, unde băutura, nu amorul, e un vițiu, și reputată prin ținuta ei cochetă și insomnia ei neobosită... Fixa așa, nopți după nopți, lichidul galben în paharele mereu umplute !... Cine știe ce capriciu al alcoolului sau ce trădare a somnului îi necinstise odată artificiul orgiilor sterpe...

Mi-o închipuisem mai pală încă, cu o cingătoare invizibilă, defilînd zveltă pînă la urmă, modelele cele mai noi în fața clientelei grăsune... și vreo lună lipsise de la post, bolnavă... Așa îmi închipuiam că s-a zămislit ciudatul idolatru... Apoi transpuneam : vedeam o nemțoicuță cu o cămașe de mătase

galbenă sub halatul de spital, pe care o zărisem odată în trecere, aplecată peste un viermuş de copil galben, pe care-l ţinea în poală. Un păr imens buclat şi blond era răsturnat peste faţa ei ; printre şerpii aurii ai podoabei, zărisem abia un chip veşted şi urît. Desigur, din părul acela uimitor se născuse biata larvă gălbuie... Fata despletită sugea pastile dintr-o cutie pusă subt perină, fiindcă nu era voie să fumeze... Mamă pentru zece zile a acelui făt, în care se sfîrşeau istoviţi străbunii saxoni.... Una sau cealaltă ! Fecioarele despletite !

— Evocativ ! *„Je le vois naître“*. În paharul abia turnat se fac nişte firicele galbene. N-am să mai pot bea şampanie, fără să nu mi se pară că înghit pe oberchelnerul tău ! Crescuse repede oberul ! Totuşi venise pe lume prea devreme pentru a fi pensionarul meu. Nu eram încă pe atunci tutoarea viermuşilor şi a fecioarelor despletite ! rîse Nory. Dispensarul nostru nu are decît un an !... Ai haz tu, Mini, cu fecioarele tale despletite, mai ales că nu depăşeşti realitatea cu aiurările tale. Mergi cu ea la pas. A ! Bine că mi-ai adus aminte !... Şi Nory căuta din ochi pe Lina ca şi cum pe ea o interesa ceea ce avea de spus ; dar Lina dispăruse fără ca ele să bage de seamă, probabil să ia pulsul capriciilor lui Rim.

— Am văzut pe urmă în aceeaşi stagiune în Cetate atîţia nebuni felurიţi dar înrudiţi în exaltarea lor, încît mi-am zis că erau toţi copiii gazurilor asfixiante, nemaiobicinuiţi să respire aerul oxigenat. Oameni pe care nu-ţi aduceai aminte să-i fi întîlnit înainte... Aveau o asemănare hotărîtă, erau flămînziţi : de pîine, de carne, de oameni, de viaţă... flămînzi ! Nebunia lor era aceea a foamei... Unul la un colţ de stradă, voinic, întreg, muntean, nu tîrgoveţ, deşi în straie de oraş rupte, se uita la fiecare trecător cu ochi negri, mari, aprinşi, lacomi... Se apleca neaşteptat şi te speria... Un lup de prin tranşee, hămesit dar neistovit, venit de spaima pustiului spre miezul oraşului la zgomot şi lumină, strîngînd dinţii neputincioşi, dar mîncînd cu ochii prada frumoasă, proaspătă. Cîteva zile în şir l-am văzut la acelaşi colţ al Fîntînei cu Calea Victoriei. Ocoleam de cîte ori treceam.

...Altul purta o redingotă lungă, fără altă haină, în toiul iernei, cu o pălărie tare, avea barbă neagră şi ţinea o mapă veche de piele în mînă, cu aer grav, cuminte, umbla liniştit, cu paşi egali, după femei, pe acelaşi parcurs între Alcalay şi Socec, rostind un fel de rugăciune, care la sfîrşit implora în

termeni ecleziaşti *miluirea dragostei.* Cerşetor flămînd, de care te speriai cu o frică ciudată, din amestecul lui Dumnezeu în nebunia lumei...

Cîţi alţii, mai primejdioşi încă ! Cei care nu mărturiseau în afară scrînteala lor şi vorbeai cu ei neturburat, pînă cînd aflai vreun gest excentric, neaşteptat, şi care era totuşi logic către ceea ce era smintit în mecanismul lor. Mai toţi oamenii aveau ceva schimbat atunci... Unii pentru că în adevăr erau zdruncinaţi... Alţii pentru că, rămaşi aceiaşi, aveau de-a face cu ceilalţi.

Părea că o poartă se deschisese şi amestecase, nebăgat de seamă, ospiciul cu sănătatea publică, şi acel amestec făcea ca raţiunea publică să devieze...

— Rezultatele se pot vedea, rîse Nory, fericită ori de cîte ori se dovedea ceva împotriva societăţei actuale. Rezultatele suntem „noi toţi“ !

— ...Erau mulţi, de tot felul ! Unii redaţi căminului, otrăveau acolo ca nişte toxine !... Alţii de pripas !... Cei casnici s-au încorporat cu încetul... dar ceilalţi ? Cei vagabonzi ?... Dintre ei va fi fost şi paznicul meu de noapte, cu ochi şterşi, plini de vedenii mistice şi cu buze albe, care sărutau poala rochiei... Unde vor fi acum ?... S-au orînduit... ? S-au vindecat ?... Au murit unii de turbarea foamei ?...

— Cei care au scăpat de hingherii de la Obreja sau de la Morgă trebuie să fie prefecţi în Ardeal ! Nory se ocupa de politică militantă ca membră a „Partidului Nemulţumirei Universale“, cum o tachina Mini.

— Nu e chiar absurd, Nory, ce spui ! Victoriile războinice creează o serie de oameni capabili de a ieşi din fruntariile vechi ale raţiunii şi moralei pentru a fi coloni dacă nu chiar colonizatori. Religia, patria, amorul îi găsesc sceptici şi pregătiţi pentru adaptare... Femeile aveau şi ele o beţie. Erau ameţite de zăbranicul purtat al durerei, al fricei, al strîmtorărei, al înstrăinărei... şi acum le ameţea bucuria şi libertatea, şi în lumina nouă străluceau aiurite ; nu-şi aveau deplin discernămîntul fiinţei izbăvite...

— Ce mai e ? întrebă Lina intrînd.

— Nimic ! Aceeaşi vorbă despre o iarnă aidoma, întîia după război, cînd Mini a văzut stafii şi lupi şi i-a fost frică, mititica !... Pe mine nu mă mănîncă lupii !

— Nici pe mine ! spuse Mini. Cetatea era nobilă, mare, luminoasă ! te chema şi te sorbea în puterea ei cu o simţire de fericire sănătoasă şi duioasă !

Nory trase delicat pe Mini de cîrlionţii care zburau de subt pălărie.

— Noi eram toţi la moşie, la Hallipa, pe atunci. Acolo am stat tot timpul ! N-am simţit nimic ! zise Lina.

— Care „toţi" ? întrebă Nory.

— Numai Rim era încă în Moldova, corectă Lina. Am dus-o bine şi subt ocupaţie. O rechiziţie pe ici, pe colo, bine chibzuită de Doru şi Lică...

— Care Lică ?... Lică vărul ! Lică Trubadurul ?... Ce căuta acolo ? Pe cît ştiu oamenii valizi erau la război... Lică Trubadurul organizator de rechiziţii ?... Lică dezertorul ?... Bine că ştiu !... Cînd mi-o mai face cu ochiul...!

Lina se roşi şi se înecă în guşa ei îndesată, aşa cum făcea cînd era nemulţumită. Dar încercă să rîdă.

— Lasă-l în pace, Nory ! Zău, lasă-l ! Să nu-i spui ! Mă amărăşte tot pe mine pe urmă. Era în spital la evacuare, bolnav de tifos. Cînd s-a vindecat l-au lăsat liber.

— Prea multă lume te amărăşte !... Liber ?... Pentru care treburi ?... Se vede că ticul lui l-a slujit. Or fi crezut nemţii că le face cu ochiul stîng, cum credem noi femeile. Lică ! Lică ! Eşti viteaz numai în mahalale !... Nici pentru armată nu mai sunt buni bărbaţii ăştia !

Lina se roşi iar. Cum avea faţa plină de vinişoare aparente, cînd se roşea o acoperea cu mici serpentine vinete, grozav de urîte.

Mini simţi deodată o plictiseală.

— Trecem dincolo, propuse. Decorul sufrageriei, care uneori o încînta prin pitoresc şi simplicitate, acum îi strecura un fior umil de provincie şi mizerie.

În birou Nory se trînti în fotoliu şi aprinse o ţigară.

— Cînd ne-am întors de la moşie, urmă Lina, totul era la rost.

— Fericită fiinţă care găseşte că totul e la rost !... Despre rosturi !... Ce-ţi fac finii ? — şi surîsul cel mai iscusit tivi buzele subţiri ale lui Nory.

— Care fini ? se încruntă Lina, strîngînd ochii miopi.

— Nepoţii ! Progeniturile Elenei şi a lui Mika-Lé !

Triumfătoare, Nory privi pe Mini încremenită, şi după ce azvîrli înapoi cu gestul obicinuit şuviţele părului scurt, care lunecau pe frunte, cercetă efectul cuvintelor ei asupra Linei.

Efectul era puternic, în adevăr, dar neplăcut. Lina părea supărată, furioasă chiar. Se roşise acum apoplectic şi credeai că se înăbuşă.

— Ce fini ?... Ce Mika-Lé ?

— O ! Dacă te superi e altceva ! Secret profesional ! Căci nu cred să fie solidaritate familială !... Mi se pare că spitalul e accesibil oricui, şi mai ales mie, care viu să cercetez clientela „Asistenţei". Traversam rezerva cînd însuşi Preda, şeful, mi-a arătat surîzător un grup. Am văzut un fel de copil subt plapomă.

„Prea mare pentru un nou-născut !" am zis.

„E lăuza ! Foarte tînără ! Se pare că e fata unui oarecare moşier Hallipa, dar aci e subt pseudonim."

Îţi închipui că muream de curiozitate !

„Hallipa ?... Ce pseudonim ?"

„Japonez ! Din Loti ! Mika-Lé !... Domnişoara Mika-Lé !"

Nu credeam urechilor ! Nu se poate !

„Şi ce are ?" am întrebat prostită.

„Cum ce are ?... A ! Un băiat sau o fată ?... Neizbutit ! Un *mort-né*, zău nu ştiu de ce sex. Eu aş fi zis că nici ea n-are sex. Dar amica dumitale, doctoriţa Rim, te poate informa mai bine. E subt îngrijirea ei."

Căscasem gura ! Mă înfipsesem pe loc şi nu ştiam dacă buna-cuviinţă cere să merg să o vizitez sau nu... Dar avea alte vizite. La capătul patului, în picioare, era un tînăr grăsun şi pe pat, la picioare, însuşi Greg, peisagistul.

„Amantul şi protectorul ! mi-a explicat Preda. Azi nu se succed ca de obicei, ci coincid." [28]

Am lăsat conversaţia să cadă, aducîndu-mi aminte de Elena... Eram nerăbdătoare să te văd şi să-mi spui mai mult, şi tu faci pe supărata ?... Ştim doar cu toţii că Mika-Lé s-a emancipat... E numai un incident al epopeii ei la oraş... Probabil însă că avea gîlci. Aşa o fi crezut şi Greg. Vedeam pe pat cartoane. Bomboane şi jucării pentru copii !

Mini deschise ochii mari şi se uită pe rînd la amîndouă, dar Lina nu se descrunta. Sta botoasă cu ochii înghiţiţi de pleoapele strînse.

Lina avea un sentiment foarte susceptibil al familiei şi, mai ales, acea slăbiciune către tot ce priveşte pe verişoara Lenora. Dacă Mini venea acolo duminică la dejun, găsea doi liceeni slăbănogi, cu urechi prea late şi gîturi prea lungi, care păreau mai lesne băieţii lui Rim decît gemenii lui Hallipa. *Menu*-ul era atunci compus din bucatele favorite lui Rim, adică nemţeşti, ceea ce nemulţumea pe Mini, căreia îi plăceau mîncările moldoveneşti, cu smîntînică, ale Linei, bucătăreasă minunată.

Profesorul plin de condescendenţă punea chestiuni de fizică şi chimie celor doi internaţi, care nu ştiau nimic.

Lina se roşea la fiecare întrebare, gata să le sufle şi Rim îi privea prin ochelari, indulgent şi dispreţuitor: „Nimeni din neamul vostru nu a învăţat carte, afară de tine!" declara.

Lina se roşea încă o dată, ca şi cum conversaţia ar fi fost foarte spinoasă. Acea femeie simplă, buna Lina, avea enigmele ei: probabil manii inofensive dar temeinice.

Cum, după incidentul Mika-Lé, tăcerea dura stînjenită, Mini se uită la ceas şi deodată fu în picioare. Avea astfel cu timpul şi cu locul raporturi tainice, de la care nimic nu o putea întoarce. Un ac la o busolă a sufletului ei singular le cîrmuia.

Nory cunoştea obiceiul lui Mini. Ştia că nimic şi nimeni nu o mai putea interesa cînd îi abătea de ducă. Era atunci ca şi plecată. Voinţa covîrşea aşa de mult energiile fizice, încît vocea, mersul, nu mai funcţionau, şi cele cîteva minute cît mai întîrzia era lovită de un fel de anestezie.

Nory profită de plecarea lui Mini pentru a curma incidentul neplăcut, plecînd şi ea. Glasul profesorului se auzi alături. Lina se repezi.

— Încet! Prea mult zel! zise Nory ironic.

— Nu ştiu ce să mă fac cu el, se plînse Lina acum îngrijată că rămîne singură. E nesuferit la boală! Nu vrea să cheme alt doctor. Se tratează prin imobilitate sub pretext că sciatica e boală nervoasă şi el se enervează din orişice. Nu-i pot intra în voie. Mai veniţi, fetelor!

— Lui Rim — declară Nory obraznică — nu-i trebuiesc moşelile tale. Cînd era cu mine, sciatica îi trecuse. Lui Rim îi trebuie, ca să se vindece, o fată!

Cu răutatea asta glumeaţă, se despărţiră destul de cordial.

— Biata Lina ! Cînd e vorba de Rim sau de Hallipi, e chiar ridicolă ! zise Nory, patinînd pe gheaţa din curtea asfaltată.

— De ce i-ai spus aşa ?... În definitiv ce e cu ea şi cu Rim ? Pentru ce e aşa de exagerată ?

— În tot cazul, amorul nu are nici un amestec în afacerea asta. A scăpat teafăr, săracul amor ! [29]

Nory rîse. Avea şi ea la fel ideea romantică că amorul e făcut numai pentru oameni estetici.

— Deşi — corectă pe loc Nory — deşi amorul e, mai ales, strîmbătura dezgustătoare cu care sluţii umplu lumea !

— O, Nory ! Ce nebună eşti !

— Buna Lina, draga mea, pare a fi căzut din ceasul cununiei în servitudinea ilustrului profesor care a binevoit să-i acorde cinstea numelui său şi să primească tot cîştigul muncei ei profesionale şi gospodăreşti. Regimul ăsta prosperînd cu timpul, tirania lui creşte, explică Nory.

— Da !... Dar e un fel de teamă curioasă în devotamentul Linei !... De ce să se teamă ?... Am băgat bine de seamă. Are anume momente cînd zelul ei pare silnic şi iobag... De ce iobăgie ?... La Mehadia, cînd am cunoscut-o, era veselă şi odihnită. Era singură !... Ciudat !... Tramvaiul, strigă Mini, cu o voce mică, dar desperată ; 15 fugea după cotitură.

Consultă ceasul şi se linişti ; gerul parcă mai slăbise, un vestmînt de ceaţă subţire ţinea puţin de cald serei...

...Porniră pe străzi cotite, Mini nu le desluşea bine. Nu ştia drumul la Lina decît pe un singur parcurs, dar Nory se agăţase de braţul ei şi o conducea. O umbră trecu pe lîngă ele, aproape de tot. Mini se strînse temător.

— Ai văzut ? Era Lică Trubadurul ! Se duce la Rimi !... Mă tem că azi nu ajunge decît pînă la baba, la bucătărie. „Vărul fluşturatec", cum îl cheamă Rim fără simpatie. Îl „tapează" regulat, pierde-vară !

Mini se opri puţin în loc. Înnopta albastru, transparent, frumos şi răspîntia îi era străină dar plăcută. Un *square* mic, acoperit în zăpada neatinsă şi în jur case scunde dar curate, cu grilaj frumos de lemn şi pomi în dreptul porţilor. Un plop înalt la una din porţi şi o bancă mică... În fund, umbra

mare, arămie, în albastrul-indigo al înnoptatului a unui edificiu public din cărămidă aparentă.

Mini refuză să înainteze. Se lăsă acum tîrîtă, ea, cea grăbită. Se întorcea după acel colţişor, adăpost tihnit şi mărunt, în mijlocul Cetăţei fermecătoare. Se întorcea ca după un om. Era acolo şi un om : un om de bronz, cuminte în mijlocul *square*-ului blajin. Nu-l recunoscu dar îl iubi.

Cotiră. Mini deodată apucă pe Nory de mînă, ca trezită de un gînd interesant.

— Dar ce ai spus tu ? Ce-ai spus ?... Ce e povestea asta cu Mika-Lé ? Ce aveai azi cu Lina ?

— Cu Mika-Lé e povestea adevărului !

— Cum ?... E adevărat ?

Nory confirmă.

— Nu vreau !... protestă Mini.

— Nu vrei !... E o idee. Trebuia, ce e drept, să ne asculte !... Nu vrei ! Ce tip eşti !... Nu zici ca oamenii : „Nu se poate !" ; zici : „Nu vreau !" Şi de ce, mă rog, nu vrei ? Ce nu-ţi convine ? Moaşele astea de lux, cînd e vorba de spor în meseria lor, nu se uită la clientelă, nici la pungă. Copii să facă sau să desfacă ! Cu toate că lucrăm solidar la opera de ocrotire a femeii, îmi sunt duşmane. Propagă cultul bărbatului. Ei ! Buna Lina a moşit. Greg a blagoslovit şi tu „nu vrei" ! Putem afla motivele ?

Mini căută.

— Altfel îmi închipuiam eu povestea lui Mika-Lé în lumea largă. Alte rele, alte fapte, alt destin ...Aşadar, nu e prinţul ?

— Prinţul !... Ai rămas înapoi. Prinţul, vara la ţară, în lipsă de altă distracţie ; cînd n-ai la îndemînă, ca să-ţi exersezi puterile, decît pe mama, tata, sora şi logodnicul ei... Mini, scumpa mea, dacă n-aş şti că moş de moşul tău n-a iubit moşiile, deoarece le-a dăruit mînăstirilor ca să scape de ele, şi că *chic*-ul vieţii la ţară ţi-e complect necunoscut, aş zice că tu eşti „de la ţară". Văd eu că povestea de anul trecut, cu Mika-Lé în rolul „fiicei blestemate", îţi era mai pe gust. N-ai instincte materne... Poate mai găsim la dosarul lui Mika-Lé o poveste ca să ţi se pară drumul mai scurt.

Mini, în adevăr, începuse a da semne de nerăbdare.

— Povestea mică şi veche cu un popă catolic caterisit de Mika-Lé. E o faptă, cum vezi, ortodoxă... Ştii că a învăţat

un timp la Nôtre-Dame. Monseniorul avea, pare-se, de la unica lui soră, un nepot unic, scump sufletului său. Băiatul, atunci de vreo 15 ani, era atins de gigantism. Înalt, dezvoltat, în consecinţă, anemic şi stîngaci. Nu se putea învoi cu şcoala. Nu se potrivea nici cu băieţii cei mari, nici cu cei mici. Nu-şi găsea atitudinea şi asta îi făcea viaţa nesuferită. N-a mai vrut să urmeze. S-a decis să intre în Seminar la Viena. Simţea vocaţiunea.

Dar pînă la finele anului, cum doctorii prescriau repaos fizic şi moral, monseniorul a avut buna idee să-l trimită excepţional să asiste la unele cursuri la Nôtre-Dame. Maica superioară era buna sa prietenă.

...Cu fetele, nepotul era tot aşa de timid, dar cel puţin nu mai era tachinat. Alesese dintre ele pe cea mai pipernicită, crezînd că e cea mai inofensivă : Mika-Lé a noastră !... Erau buni prieteni şi fata, pînă atunci cam suspectată, începuse a fi bine văzută şi căpătase chiar crucea de bună conduită. Totul mergea strună...

— Să aşteptăm aci tramvaiul ! zise Mini.

Se plimbau în sus şi în jos, vorbind.

— ...Dar ce să vezi ! După cîteva luni, confesorul, un biet bătrîn, a venit aiurit să spuie maicei superioare că, de un timp, primeşte de la unele din „oile sale păstoreşti" mărturisiri ciudate... şi, cu tot secretul confesiunei, nu ştie dacă nu trebuie... Superioara, care era o administratoare zdravănă, a silit pe bietul popă să fie cît mai precis. A cerut nume şi amănunte complecte. Cînd a auzit că e vorba de chiar nepotul monseniorului, ancheta ei a devenit şi mai riguroasă. [30]

Cît despre Mika-Lé, nepăsătoare de secretul confesional, povestise tot colegelor şi mai ales distracţia enormă pe care i-o procura spaima bietului bătrîn la auzul celor mărturisite. Îi plăceau de pe atunci jocurile periculoase. Noi o ştim numai mută, dar probabil cînd vrea să vorbească, se pricepe... A fost scandal. Pe bietul popă l-au caterisit în Deltă. Sunt pe acolo sate întregi de nemţi. E locul de exil al cuvioşilor. Pe Mika-Lé au trimis-o pachet cu bagajele ei la moşie, însoţită de o călugăriţă şi de o scrisoare, în care maica superioară povestea ce-ţi spusei. Lăsase însă deoparte stilul pios şi era drastică şi plastică în explicaţii şi păreri.

Hallipa, jicnit în demnitatea lui, a fost foarte supărat şi a cutremurat locul cu mînia lui. Lenora, impulsivă, a călcat-o

cu picioarele... Bine zici tu că Mika-Lé are de-a face cu Egiptul. Are în ea suflet de pisică. O zvîrli, o tăvălești și se scoală. De uitat n-a uitat bătaia mîncată de la mamă-sa, cum s-a putut vedea mai tîrziu... Asta se petrecea înainte de o vacanță a Paștelor, pe care am trecut-o [31] cu Elena la moșie. De la ea știu ; dar cînd i-am cerut detalii, Elena, nu din discreție, din dezgust, m-a trimis să consult evangheliștii : pe Boccacio și Casanova. La rîndul tău, dacă ești curioasă ?... Ți-a plăcut !

Mini rîse pe jumătate.

— Se poate chema *Les moines défroqués !*

— Da ! Și cu stampe !... E o potecuță care a dus pe Mika-Lé drept la Roma... Știi cum îl poreclesc eu pe Greg ? „Papa Bonifaciu".

Mini își aminti de Greg, așa cum îl văzuse o singură dată la o expoziție a lui. Cu ovalul feței delicate și suav, cu părul tuns mărunt de tot și așa de blond că firele albe nu se cunoșteau ; înalt și nu prea slab, dar încovoiat puțin, ceea ce-i făcea un gest permanent de înclinare, care, combinat cu manierele lui blajine, avea, în adevăr, ceva sacerdotal.

— Nu e rău poreclit, deși nu mai țiu minte pe Papa Bonifaciu.

— Seamănă ! Mai ales în atelier cu o tocă mică, neagră, și cu șorțul alb.

— Cunoști bine pe Greg ?

— Da ! răspunse cu glas serios Nory. Lidia a luat un timp lecții cu el. Ce-mi abătuse mie să-i împerechez. Ei nici nu visau. Lidia avea alte gînduri și Greg era numai galant, cum e el cu toate femeile. Galant cu reticențe... Murise abia nevastă-sa. Da... a fost însurat. Avea o nevastă mică, urîtă, neagră și rea, cu care se purta foarte bine. Dar băieții, camarazii lui, ziceau că s-a făcut peisagist ca să nu facă portretul nevestei.

Mini rîse. Fizionomia pictorului se desena în mintea ei cu elementele pe care le avea la îndemînă... Nu, nu din cauza nevestei celei urîte... Dacă Greg nu pictase niciodată figuri, era fiindcă figura e femeia și femeia e trupul, și Greg pentru acele „reticențe" fugea de chipul femeiei. Poate că în porecla nemeritată a lui Nory era ceva mai mult ca o asemănare fizică ; era acea fire, făcută din refuz și ispită, care compune vocațiunea monahică. Sentimente, parcă întrerupte, aduse pînă

la buzele dorinţei şi apoi respinse de renunţare, totodată castă şi turbure. O inerţie, îmboldită de nevoia acţiunei ; o mişcare lovită mereu de inerţie. Ceva nepipăit, care opreşte a da scopurilor viaţă deplină. Ceva care trebuie să fie dureros vieţii vii, gîndi Mini, ca şi cum însăşi viaţa i s-ar fi plîns că atîţi oameni s-au sustras de la înfăptuirea ei şi au creat pe lume suferinţa lucrului neizbăvit.

— Dar nu e chiar popă, Nory ! E numai cardinal în conclavă. Greg e încă tînăr !

— Nu atît cît pare ! Mai deunăzi l-am întîlnit !

„Ce te uiţi aşa la mine, mă turburi !" mi-a spus incorigibilul galant. [32]

„Caut să văd dacă nu ai cumva «vîrsta critică»... Parcă ceva relaxare în colţul gurei. Am făcut un an la medicină, ştii ?..." Şi l-am fixat mai mult ca să-l descumpănesc.

„Dumneata faci tot ce poţi ca să superi oamenii şi nu reuşeşti !"

Mă bătuse, hoţul ! Nu-şi pierduse cumpătul.

„Da ! gîndi Mini, căutînd. Poate o linie relaxată lîngă gură... Dar nu vine din vîrsta lui, ci din vîrsta epocei lui."

E o deviere, o anemiere a energiilor voinţei, care bîntuie generaţia şi care în unele făpturi se exprimă mai desluşit... şi harta trupului sufletesc i se înfăţişa iar lui Mini cu misterioase semne, în două tabule comparative, aşa cum fusese, aşa cum se transformase. Pe acea hartă, Mini căuta anume semnul mic pe circomvoluţiuni, care ar fi dat lui Greg acea simţire specială de caducitate şi legătura prin care acel semn săvîrşea în fibre munca fizică, vădit în relaxările abia vizibile ale liniilor feţei.

— Parcă se aude ! zise Mini, preocupată acum de tramvai.

— Cînd s-o şi vedea !... Ascultă legătură de întîmplări ! ...Nu ! Mika-Lé e splendidă !... cînd n-am de-a face cu ea, vezi bine ! Ce logică perfectă !... Ghici unde a descins Mika-Lé în faimoasa seară cînd a plecat gonită de la moşie ? Nu-ţi dă în minte şi e, totuşi, de o consecvenţă admirabilă !... La Nôtre-Dame !

— Aaa ! se miră Mini.

— Precum îţi spui ! Socoteală simplă. Nu o putea da afară şi nici păstra. Tocmai ce vrea ea şi tocmai ce s-a întîmplat. Cu o grabă firească, maica superioară, amintin-

du-şi mîzgălelile ei din clasă, a recomandat-o călduros lui Greg, iar în ce priveşte găzduirea, s-a scuzat şi i-a dat ceva adrese de pensiuni onorabile, de care nu ştiu dacă s-a servit... Să te duci acolo de unde ai fost dată afară cu scandal ! Să capeţi recomandaţii solide, e o faptă divină tocmai pentru că e diabolică... Astfel a ajuns la Roman, unde a sedus pe Papa Bonifaciu. Admirabil !... Fapte ! numai fapte !... şi victime bărbăteşti ! Bravo, Scampolo ! — şi rîse iar.

Se opriră la potou fiindcă tramvaiul se zărea.

— „Scampolo" nu e de mine — mărturisi cu modestie — decît în traducerea italiană. E de ţaţa Gramatula.

— Zici ?

— Ţaţa Gramatula ! — şi Nory făcu haz.

— Aud ! [33]

— N-o cunoşti ? Interesantă ! Sora mai mare a lui Hallipa. Domnişoară bătrînă ! Bărbătoasă, harnică, cu biciul dreptăţei în mînă, ispravnicul pe moşia ei. Altfel, seamănă cu Hallipa şi cu Elena, dar înăsprit.

— Şi ea îi zice lui Mika-Lé „mostră" ? Seamănă cu o mostră, nu e vorbă. [34]

— Nu ! Nu cunoşti vocabularul Gramatulei. Îi zice „o-treapă mică". Nu o poate suferi. Un instinct nemaipomenit de antipatie pentru nepoata de pripas, mai ales la o fată mare ! Dealtfel, Gramatula e maniacă de curăţenie şi Mika-Lé avea, de mică, groază de apă. Ţaţa e voinică şi cinstită şi perfidia feţei slăbănoage o scotea din fire.

— Vezi, asta e foarte interesant ! declară Mini.

— Să auzim, ce anume ?

— Că Mika-Lé nu poate suferi apa. E caracteristic ! Da, sunt fiinţe care, întocmai ca şi unele plante, mucegăiesc în apă, pe cînd altele, din apă, din rouă curată, cresc, se hrănesc. Ca şi în ierbariu se pot stabili norme. Se poate zice : „Acest fel anume de făpturi urăşte unda clară şi trăieşte din..."

— Din murdărie ! nu te jena !...

— Şi poţi hotărî dinainte că cei care urăsc apa sunt anume „astfel" de făpturi... Ai băgat tu de seamă, Nory, ceva despre Mika-Lé ?

— Nu mă cruţa, spune !

— Cum se desprinde de tulpina Hallipilor ! Cum se simte în tot ce face că e altoi de aiurea !

— Seamănă cu tată-său, pesemne !

— Nu numaidecît ! Nu ! Între ea și frații ei nu e un tată deosebire.

— O fi un neam !

— Nici !... Eu cred totuși în neamuri, cum cred în insule. Poate că prima hartă etnografică pe care am văzut-o, am confundat-o cu una fizică, și petele care însemnau popoarele, le-am crezut insule. Din pămîntul întreg al omenirei s-au desprins așa insule. De la unele la altele, tot ce e roadă a materiei ca și a spiritului, vine să facă schimb și împreunare, dar împrejur e apă care le desparte... Uneori atît au întins punți de legătură că pare a se fi unit uscatul... și deodată apare un fir subțire de apă primprejur, care se lățește... Sunt națiile lumei, cele asemenea și, totuși, deosebite... Eu cred în nații ; cred și în materialul omenesc unic, indivizibil. Dar Mika-Lé nu aduce temperamentul unui străin, al unui om, nici al unui neam... E altceva... Exprimă acel minut prim, de stînjenire, a unei ființe sau unui neam laolaltă cu altul. E însuși fructul acelei stînjeniri. Înțelegi tu ?

— Ții tu mult să înțeleg ?... Te pricepi la butași, grădinărițo, și eu care credeam că nu deosebești un bujor de o conopidă pe lujer !

— Nu deosebesc — rîse Mini — dar pe aceeași tulpină dacă a crescut un ram altoit, simt numaidecît că nu e de acolo, chiar dacă nu știu pentru ce... E un popor numeros acesta al altoiților care nu are nume și trăiește piezis din sucul a două plante... Ceea ce interesează la Mika-Lé nu e că face și ea parte din acest popor al altoiților, ci că exprimă siluirea acelei infuziuni. Nu e fruct, nici floare dintr-un altoi : e buba mică care a crescut pe locul siluirei.

— Mini, draga mea, abdic !

Trăgînd pe Mini de mînă, Nory se atîrnă de tramvai. Un singur vagon ticsit.

Fură împinse de mulțime înăuntru și blocate. Mini, care nu era în stare să-și găsească echilibrul într-un tramvai, se apucă cu două mîini de curele. Nory, lîngă urechea ei, vorbea mereu, dar n-o mai asculta. Căuta să zărească afară. Urmărea parcă cu toate simțirile adunate parcursul legănat al tramvaiului... dar geamurile erau aburite.

Se reîntoarse la cele auzite. Fapte, numai fapte ! În nemișcarea ei aparentă, Mika-Lé făptuia. Așadar, inerția creează

și, dimpotrivă, viața intensă, multiplă, palpitătoare, adesea dizolvă fapta, ucide.

— Ne scoborîm ? întrebă după un timp.

— Am trecut parcă două stații ! strigă Nory...

— Nu-i nimic ! Mini, nervoasă, consultă ceasul. Nu e nimic ! repetă. Noroc că am plecat din timp. Credeam să mă pot odihni vreun ceas înainte... Ne lasă departe.

Se coborîră.

— Ieșim repede în Calea Victoriei, o consolă Nory. Era 16 și nouă ne trebuia 15... tot vorbind !...

— Tocmai la capătul celălalt al lumei ! se plînse Mini, care recunoștea cartierul.

Porniră. Mini simțea totuși un fel de farmec de a străbate o parte necunoscută bine a orașului, abia ghicită prin vălul înghețului nocturn. Cînd treceau printr-un întuneric mai mare se temea într-un fel plăcut, ca și cum se mințea pe ea singură că îi e frică. Îi era teamă, ca de ceva care nu poate să-ți facă rău, și locul îi era necunoscut și totuși familiar, ca și cum s-ar fi găsit cu ochii închiși în brațe pe care le știa.

— Dar de unde pînă unde are Greg relații așa bune cu Nôtre-Dame ? întrebă.

— Văd eu că te interesează Greg.

— Pe mine ! Pe mine ? se revoltă Mini ca de o imposibilitate.

— ...Să vezi cum ! Greg cîndva s-a convertit la catolicism ! În mod discret și nu știu din ce fantezie !

— Hiperdulie ! glumi Mini.

— Da !... Cultul Fecioarei ! E o idee !... Consecințele s-au simțit favorabil în cariera lui. Nu știu ce congres artistic la Roma a cerut participarea distinsului pictor. Greg s-a dus, firește, pe socoteala ortodoxului nostru stat, culant din motive diplomatice. S-a întors cu o panglicuță verzuie și cu o medalie papală. Nu poți, firește, să mergi la Roma fără să vizitezi Vaticanul. La întoarcere, ministerul s-a simțit obligat să nu facă mai puțin ca străinătatea pentru un artist român. I-a dat un „Bene-Merenti“, după care a venit o „Coroană“ și o „Stea“ și cînd a fost vacantă prima catedră la Școala de bele-arte, candidatura lui a fost necontestată.

Mini păru interesată.

— Știam nenumărate feluri — zise — de a se împinge înainte în convoiul nostru social, dar pe ăsta nu. E mult mai

original şi mult mai simpatic ca alte nepotisme. „Nepotul Papei" !

— Să mai vezi ! Geloasă, Mitropolia i-a făcut curte, aşa încît asistă la Te-Deumuri şi cu decoraţiile obligatorii. Îi stă foarte bine !... Văzîndu-l prezentabil, oficialitatea l-a ochit şi nu e banchet, dat în onoarea vreunei misiuni străine, la care să nu ia parte. Prin felul lui conciliant, e un bun agent de legătură.

— Forma asta de figurant oficial e mai puţin simpatică, dar orice meserie bine îndeplinită !...

— Eu îl fac uneori renegat, în glumă. Mă trimite la Pinacotecă să văd *Pădurea noastră*, brevet de iubirea solului natal.

— Da, brevet bun ! zise Mini. Greg al tău are spirit de conciliare şi în pictură. Dacă cumva ai rămas la Courbet cu gustul peisagiului, te satisface prin liniştea limpede a naturei — şi este destul de modern ca factură pentru cei care vor modernism. O împăcăciune cinstită a celor două formule.

— Pe prinţ l-ai mai văzut tu de-atunci ? o întrebă Nory.

— Nu ! zise Mini. E aici ?

— Aici ! Iarna stă la Bucureşti. Dealtfel, e pe cale să se aşeze bine. Se însoară cu regina făinei. Fabrica Razu ! Un număr frumos de milioane şi una din fetele cele mai *snob* din dancingurile la modă. Au putut fi văzuţi mereu împreună, plimbîndu-se într-un *panier* superb, condus de Maxenţiu. Ea brună, expirîndă, cu ochi turceşti şi rochii excentrice ; el, acelaşi galben Cezar Borgia, bolnav probabil de ficat. Pe ea o cunosc din şcoală. Eram într-o clasă cu ea şi cu Elena... Coincidenţă !

I-am întîlnit deunăzi în uşa lui „Capşa". Amîndoi mă iau cu binele ; ştiu că am dinţi. *„Un projet"*, mi-a spus Raziţa, cum îi ziceam noi la şcoală. *„Ma Fée noire"*, a complectat Maxenţiul... *„Ou blanche !* N-au să mai rămîie guzgani la Plăiesele. Păcat !" Ea a rîs : „Au să se înmulţească la făină !" Nu e proastă. Dar *„projet*-ul" a înghiţit strîmb. Răzbunasem pe Elena. Totuşi, fără voie, l-am slujit bine. „Nu ştii cum îi zicem noi pe acolo, la ţară, lui Maxenţiu, Raziţo ? Prinţul !" „O idee !" a spus făinăreasa, care e ambiţioasă. Nu m-aş mira să citesc în *compte-rendu*-urile cele mai distinse : *„Prince et Princesse Maxenţiu !"* Tot aici Maxenţiu mi-a servit : „Ştii, duduie Nory !... Mititica Hallipa... vine pe la mine cu solicitări. Îmi fac o plăcută datorie s-o servesc... *Vous*

savez, ma Fée?" — şi au rîs împreună. Eram furioasă pe lăcustă, din cauza Elenei... Dar ce vrei, scîndurica şi-a dat drumul pe apă şi pluteşte cum poate !

— Cum ?... Mika-Lé se duce la Maxenţiu ?... dar...

— Dar ce, Mini scumpo ! Mai are doi îngeri păzitori, unul la capul, altul la picioarele patului de spital... Da, vezi bine, inocenţa mea !... Uite colo ce scrie !

Arătă firma lată a unei dughene de scînduri. La geam se vedeau mere costelive, portocale mici şi smochine vechi. Scria *Cooperativa...*

Mini se uită împrejur. Lumini mai dese acum scînteiau slăbite de aburul gerului. Prin dedalul străzilor ieşiseră, în sfîrşit, în Calea Victoriei sus, spre Dobriceanu. Inima lui Mini bătea, simţindu-se iar în inima Cetăţei vii.

Din exilul mahalalelor necunoscute, pe unde o purtase, Mini se regăsi.

— Ai citit ?

— Da ! „Cooperativa..."

— Destul ! Pretutindeni unde te întorci, vei vedea acelaşi anunţ. E formula vieţei noi ! Zdruncinată din aşezările ei dinainte, s-a recompus într-o nouă solidaritate materială şi morală. Nevoia adună oamenii fără nici o legătură între ei, pentru un scop comun : existenţa... Înainte, pentru a ţine o femeie ajungea un bărbat, acum e nevoie de o cooperativă. Mika-Lé ştie asta mai bine decît tine — şi Nory rîse băieţeşte şi mulţumit. Economia socială şi politică şi bîrfeala erau cele două pasiuni ale ei.

Uşor, Mini îşi desfăcu braţul de al lui Nory. Îi plăcea să apară între oameni singură, desprinsă de oricine i-ar sta chiar alături, singură, aşa cum era în adevăr. Îi plăcea să fie totdeauna lîngă ea un spaţiu, un loc rezervat şi orice încercare de a lua formele familiarităţii o nemulţumea în programul ei tainic dar precis, care nu-i îngăduia *cooperări sociale*, cum chema Mini raporturile felurite.

Nory puse mîna brusc pe o clanţă şi sperie pe Mini, distrată.

— O prăjitură ! zise. La Nestor !

— Nu ! Nu ! refuză categoric Mini, apoi speriat : Ai văzut ?

— Ce să văd ? şi Nory se uită peste edificiul de ciocolată şi torturi din geam. Ei da !... Ş-apoi !... E Mika-Lé, în per-

soană, cu o prietenă ! De ce rotunjeşti ochii aşa ? Nu e stafie !

Era, în adevăr, Mika-Lé, îmbrăcată cu un pardesiu *gris* şi cu un canotier pus cam pe ceafă, probabil respins de părul ei rebel. Mini o vedea întîia oară în Bucureşti. Încet, deschise în minte şi suflet porţile Cetăţei ca să o lase să intre, ca să o încorporeze noianului de oameni pe care trebuia să-i primească, să-i iubească pe toţi, pentru că iubea Cetatea vie.

Inima îi bătea greu ca şi cum mînuise, în adevăr, lanţul şi cheia uriaşă a citadelei sacre.

— Dar ziceai ?...

— Ce vrei ! Să rămîie în spital ? E un pension pe unde se trece în grabă. Asta e poveste de mai bine de zece zile şi de cît timp înainte o fi fost acolo ! Era ajunsă la faza acadelelor şi portocalelor. Bietul Bonifaciu îşi închipuia probabil că e la secţia boalelor infantile. E foarte *gobeur* sau foarte tolerant. Se mulţumeşte cu fărămiturile.

Încovoiat mai tare, aşa cît să i se ascundă faţa mică şi suavă, Greg trebuie să fi străbătut sălile, împărţind cu gestul blagosloveniei bacşişuri personalului, în spitalul unde fecioarele despletite îşi descărcau păcatele — îşi închipuia Mini.

— Conştiinţa lui trebuie să fi clipit, dar el îi închidea pleoapele, o strunea spre toleranţă, aşa cum Papa Bonifaciu cîndva împărţea „bule de iertare“ pe schimb net.

Dar Lina, buna Lina, care se supărase aşa de tare, de ce va fi tolerat ? Ce mult se supărase Lina pentru Mika-Lé !

— Şi cine zici, Nory, că e fericitul mire ?

— Un bursuc de la Monitorul oficial, actor de mîna zecea care nu joacă, ci numai cleveteşte roluri. Avînd toate talentele urmează şi la Greg... Mika-Lé trebuie să fie acum întoarsă la pupitrul ei sau la Salonul debutanţilor, unde patronul i-a strecurat cu mare greutate cîţiva „draci“ după o propagandă plină de convingere sentimentală dar lipsită de argumente. Singurul argument cu care se zbate e că dracii lui Mika-Lé fac parte din „arta prismatică“ şi trebuie o viziune specială ca să le descoperi calitatea. Băieţii sunt împărţiţi în două tabere : unii, partizani ai lui Mika-Lé, trag şi ei beneficii şi alţii înjură pe Greg de „prismă“.

Mini rîse, învinsă de verva lui Nory.

— Eu, care cunoşteam *parola*, i-am făcut-o lui Bonifaciu, deşi mi-e simpatic, cu ochii lui celeşti şi peisagiile lui nobile. Dar cînd poţi necăji un bărbat !... Elena auzise că Mika-Lé

a desenat-o şi, cum tot ce face lăcusta e opera diavolului, se speriase.

M-am dus de-a dreptul la curs. Pictorul era urcat pe masă şi demonstra pe un panou mare principiile artei decorative. Mika-Lé ţinea „fusainele“ şi junelele echerul.

Cînd m-a văzut Greg, s-a coborît îndată sprinten şi amabil.

Mika-Lé, prefăcîndu-se a nu mă vedea cu ochii ei galbeni şi orbi, a trecut la locul ei. Dar obrăzniciile lui Mika-Lé pentru mine!... „Am venit, pictore mare, să văd în atelierul dumitale, schiţa prietenei mele Elena Hallipa înainte de a fi expusă. O iubesc pînă şi în efigie!“ „Desigur, domnişoară mare! E o bucată foarte bună şi care...“ Pornise micul discurs. „De prisos! i-am spus. Cunosc bine pe Mika-Lé şi am pentru arta ei *prisma* mea.“

A rîs de nevoie, pe cînd mititica se strîmba, deplasînd linia eternei nemişcări, care e formula ei. Văzînd că e vorba de un control asupra bunului dumisale plac, îşi otrăvise ochii şi strîngea mapa.

Dar fie că n-a observat, fie că n-a îngăduit, pictorul a întins mîna. Atunci Scampolo, cu surîsul ei ofilit şi pueril, a întins desenul. O comedie!... Ovalul frumos al Elenei era tras cu o linie neagră. Îl umpluse tot cu negru, culoarea ei favorită. Două alte linii negre desenau tîmplele regulate, rămase în alb; cerceii erau verzi. Cît venin o fi pus în verdele ăsta! E invidioasă pastelista! Drăcia de portret semăna totuşi. Am aprobat şi am dat dezlegare... Dar ce-o fi păţit Bonifaciu! A fost pus desigur la expiaţiuni. Va fi mai făcut ceva mătănii, se va mai fi umilit şi numărul dracilor prismatici la expoziţia debutanţilor va fi crescut.

— Cum poţi tu fi aşa de îndrăzneaţă, Nory?

— Da! I-am servit-o în plin studium! Mi se trece. Bonifaciu îmi îngăduie mult. Îi place nasul meu grecesc, gura rea şi subţire şi părul tăiat mic la ceafă. Zice că semăn cu nu ştiu ce corifee după un *bas-relief* celebru... unii te plac la cap, alţii la picioare... Ţi-am spus! Formula cea nouă! şi rîse, rîsul ei sonor dar fără veselie. Mini fu jignită.

— Nu s-a schimbat Mika-Lé? zise apoi.

— Nu! Drept concesie civilizaţiei europene şi-a mai domolit stuful cu un pieptene şi dă cu pudră Rachel de proastă calitate.

Mini își închipui peste tenul sarbăd al lui Mika-Lé praful acelui ciment gălbui ; linia pătrată a frunţei, pe care pieptenele o dezgolea din vîlvoiul negru al părului, și ochii de chihlibar mat, liberi ca locul suspect dezvelit din adăpostul stuhului... Văzu apoi pe aceeași Mika-Lé cu pălăria pe spate și pardesiul cenușiu, dar șterse din minte aspectele variabile și o păstră, rigid înfășurată pe trupul muchios de copil, cu bandelete unse în bizare mixturi, avînd legată la coapsă o altă păpușă lemnoasă cu cap hibrid de foetus... Așa cum privise pe o iconografie a Egiptului o mumie cu prunc.

Erau acum în dreptul Palatului. Mini se uită la pendula mare și la ceasul ei de mînă. O captivă ora. Mika-Lé și ceilalţi se dizolvară în timp. Erau acum cu toţi miimi de secundă din pulsul care bătea orele desfășurate asupra orașului.

Pe cînd Mini locuia cîmpiile largi, sufletul ei trebuia să taie drumurile care aveau să o aducă aci, la Ierusalim. Atunci își dura existenţa numai în spaţiu și acuma în timp. Rămase tăcută. Nory întrerupse și ea vorbăria ei neisprăvită.

Acum trecătorii erau numeroși și căutau a se strecura printre ei, pe canalul central al Cetăţei, acel parcurs de confluenţă între Palat și bulevard. Se opriră un moment la colţul Eliseului pentru a-și pregăti traversarea. Teatrul Naţional sta vechi și încă cu ceva măreţie pe piaţa lui măruntă ; ca doi afluenţi, unul luminos, altul obscur, străzile Cîmpineanu și Matei Millo lunecau devale pe de lăturea lui, punînd puţină unduire pe șesul pășunei bucurene.

— Ai văzut ? — zise Nory, ocolind o birjă — ai văzut cum s-a urcat în grad lăcusta noastră ? De la Școala de corecţie din Sibiu !... Și-a găsit loc mai bun !

Mini era gata să aprobe, dar avu deslușit o senzaţie de povîrnire, de mers în jos, drept răspuns întrebărei despre Mika-Lé. Tăcu, sigură acum că fata italianului, împotriva aparenţelor, pentru a-și găsi locul ei adevărat, s-a scoborît, nu s-a urcat.

Se uimi atunci iarăși de acel aparat de prevedere, de la care luase — printr-o senzaţie deslușită ca și materială — această cunoaștere de scoborîre. Ideea urcărei lui Mika-Lé rămînea o noţiune stearpă, primită dinafară... Rim ! Sciasmaticul Rim ! Cînd oare va reuși să găsească acele proprietăţi așa de subtile ale fibrelor identificate cu funcţiile spirituale respective, pentru a le putea apoi în voie asocia și disocia ?

Atunci va şti Mini unde se petrecea în fiinţa ei, ca şi a fiecăruia, acea mişcare precisă de aplecare, care-i spusese că Mika-Lé s-a scoborît şi de acolo, *de jos*, ca şi atîţia alţii, comanda vieţei josnice. În suflet sunt văi şi dealuri.

Se opriră la vitrinele de modă numeroase de lîngă Terasă.

— Cine s-a schimbat în bine — zise Nory — e Elena !... Bine era ea totdeauna, dar mai rudimentară. Acum s-a modelat pe acelaşi tipar. E foarte elegantă, fiindcă asta e pretenţia absolută a lui Drăgănescu — şi cum nu e o pretenţie supărătoare !... Ce noroc că Drăgănescu a venit după prinţ. Toată grija lui e să nu se poarte nevrednic de a fi succesorul unui aşa personagiu. Nu e gelos ca să nu fie mitocan — crede el ! Nu e avar ca să nu fie mitocan, nu e mojic — idem. Vinurile — *en gros* — sunt acolo departe, în Dealul Spirii, unde era Hanul lui Drăgan, acum Mare depozit, iar casa de locuit, delicioasă, pe Lascăr Catargiu. Drăgănescu, dealtfel, e vicepreşedinte la Camera de Comerţ, cenzor la nu ştiu ce bancă... Are o calitate, mi-a spus Elena — aşa mare cum îl vezi, nu există ! — şi Nory rîse iar zgomotos.

— O minune, în adevăr ! rîse şi Mini.

— Elena a făcut senzaţie la o premieră cu un *fourreau* negru perlat, foarte decoltat, cu tîmplele ei negre care sunt la modă şi în urechi cu pandantivele senzaţionale de smaragd ale babei Smoala.

— Baba Smoala ?... Ce mai e şi asta ?

— Află că baba Smoala e însăşi mama lui Drăgănescu. Cu o oală, smolea vecinic butoaiele mucigăite — fiindcă butoaiele sunt la ei o tradiţie. Toţi Drăgăneştii în Dealul Spirii au fost crîşmari *de père en fils. Noblesse de baril !*

— O ! Nory ! Desigur, pe vremea babei Smoala, trebuie să fi fost în mahala o fată rea de gură ca tine, care încă nu învăţa dreptul şi economia politică !

Mini reflectă asupra realităţei unei nobleţi mahalageşti, o tradiţie a unei aceleiaşi clase, oricare ar fi ea, şi care din calităţile ei păstrate intact, din buna ei stare şi purtare, ajungea a-şi forma o educaţie, fie ea chiar la un nivel inferior. O mahala care are valoarea, demnitatea, sculele ei de preţ şi chiar strămoşii ei, ca acea babă Smoală.

— A doua zi după premieră, revuiştii mondeni au tămîiat pe Elena. Nu ştiu dacă n-a acordat şi un *interview*. Mare succes bucureştean, Elena mea !... Mai are un portret serios la

Salon de Ion Maria Longhin... Elena iscăleşte acum : Hallipa-Drăgănescu. Un reporter ingenios a inovat numele. Elena mi-a mărturisit că asta îi face mare plăcere. E un mare dor al ei, că nu a fost băiat şi nu a purtat numele ca şi firea neamului Hallipa... Şi Drăgănescu e încîntat !... Ai văzut-o ?

Arătă un auto elegant, care trecuse pe lîngă ele şi acum se oprise la „Hotel Boulevard". Două plastroane albe, aparţinînd la două fracuri negre, scoborau.

— Da !... parcă !... zise Mini.

În adevăr, silueta înaltă şi încovoiată a unuia semăna cu Greg !

— E ziua stafiilor, Mini, cu adevărat !... Încă un banchet ! Ce elegantă şi cum îi plac petecuţele !... Bărbaţii !... Bravo, Mika-Lé ! E un preţios auxiliar al operei de distrugere !

Mini se nemulţumi :

— Îţi respect convingerile feministe, dar nu şi canibalismul !

Dar Nory asupra subiectului arzător nu se mlădia lesne :

— Te superi, Mini, dar nu-mi dai argumente.

Mini se uită în jur.

— Vezi tu ! E frig... şi eu port în mine, se vede, amintirea de cînd tremuram firavă pe plaiurile îngheţate ale lumei şi Ei au aprins întîiul foc din cremene...

Vezi, Cetatea vie în jurul nostru cum ne îmbrăţişează ! Eu port în mine nevoia de a mă adăposti şi sentimentul obscur că *Ei* au zidit Cetăţile, cu mintea, cu voinţa, cu braţul...

Forţa care mă uimeşte !... Şi viaţa, toată viaţa asta imensă care vibrează în Cetate, căreia îi simt acum pulsul aci la grumazul mîinei, subt brăţară, bătînd la un loc cu al meu... eu port pesemne în fiinţa mea conştiinţa timpului de cînd ei stăpînesc viaţa, deoarece acest simţ de robie sălăşluieşte în mine, cea eliberată !

— Da... da ! Ei au zidit temniţele noastre şi ne-au dat focul în păstrare... la bucătărie.

— Şi acolo !... Eu nu zic numaidecît că sunt toţi buni, dar că ei ocupă timpul şi spaţiul vieţei mari : a cucerirei, a ştiinţei rodnice — ca şi timpul şi spaţiul vieţei noastre mărunte.

Eu nu zic că puterea lor nu e adesea brutală şi viaţa lor vinovată sau stăpînirea lor crudă — zic numai că, răi sau buni, Ei le au, nu le avem noi... şi dacă cumva puterea, stăpînirea, viaţa, le cîrmuiesc vreodată bine !...

— Asta da! Au toate privilegiile, le batjocuresc şi le trebuie luate înapoi. Mie nu-mi face teorii, adu-mi unul bun, ca să stau de vorbă cu dumnealui... m-ai înţeles? izbucni Nory tăios.

Mini surîse domol.

— Dacă l-aş cunoaşte, Nory, l-aş iubi, şi dacă l-aş iubi nu ţi l-aş aduce pentru că ţi-ar face curte ca toţi ceilalţi şi pentru că l-ai ocărî.

— Gingăşie!... Nu l-aş ocărî, l-aş spînzura, pentru că mi-a stricat, cu excepţia dumnealui, socotelile bune despre ceilalţi.

Mini căută în aer spînzurătorile. Întîlni, zvelt şi smălţat cu crini de porţelan, stîlpul telegrafului.

Firele diafane palpitau şi muzica lor fină o auzeai ca pe o închipuire. Minunat instrument al inteligenţei, pe care se cîntă melodia poemului omenesc al civilizaţiei, aventura extraordinară, pe care cosmul se miră el singur că o petrece.

Erau oprite la colţul bulevardului cu Calea Victoriei. Mini se prefăcu îngrozită de furia lui Nory şi gata să fugă. Era semnalul despărţirei. Îşi strînseră mîna. Aprinsa feministă porni curajos printre reţelele vehiculelor, care se încîlcesc la acea încrucişare.

Mini rămase un minut pe loc, învăluind, cu o privire plăcută, edificiul Cercului Militar, care se proiecta armonios. Privirea nu se adresa clădirei, decît întru cît blocul ei dura un punct de călăuzire în insula vie a Cetăţei.

De pe trotuarul cellalt, Nory se întoarse să mai zărească pe amica ei singuratică. O absorbise Cetatea şi timpul.

III

În dimineaţa aceea, scoţînd nasul devreme pe fereastră ca să dea drumul zilei să intre în odaia ei adăpostită, Mini simţi dintr-o dată, de la întîia privire rotită în jurul cerului, cît încăpea între coperişurile învecinate, simţi de la prima răsuflare cu care gusta aerul, de la prima lui adulmecare, o asemănare şi lesne îşi dădu seama anume care, atît era de făţişă.

Dimineaţa aceea era la fel cu cea dintr-un august trecut, cînd făcuse cu Lina şi Nory o vizită la moşia Hallipa, o vi-

zită într-adevăr neobicinuită în pomelnicul călătoriilor nevoite ale lui Mini, dar, mai ales, o dată însemnată în viața acelei familii.

Ceea ce mai întîi începu să-i dea de lucru lui Mini, pe cînd își pregătea frumos pe rînd micile rituri ale toaletei de dimineață, era tocmai putința asta de asemănare a unei zile cu alta, în desfășurarea zilelor așa de uimitor deosebite una de alta. Cu aceleași elemente simple în liniile lor principale — cu cer, cu soare — succesiunea neisprăvită a acelor felii de timp în spațiu crea miracolul unei reînnoiri perpetui și pe acel, mai mare încă, al asemănărei atmosferice perfecte.

Căci Mini, firește, nu îngăduia acei oameni care cred că toate zilele sunt la un fel, decît așa cum îngăduia orice alte forme opace ale vieței.

Mai avea Mini și plăcuta destoinicie să se știe bucura de darurile veacului în care trăia. Prețuia acea trecere de ani înapoia existenței ei și munca cugetului omenesc care îi procurau putința să trăiască acum, cînd atîtea progrese stau la îndemîna fiecăruia și cînd presimțim pe toate cele care sunt în mers.

În aparatul ei multiplu de simțire, existau pesemne urme de recunoștință pentru truda celor care urniseră anevoie nivelurile vieței spirituale și practice pînă la civilizația de acum.

Izvorul limpede al robinetului care o înfiora cu apa de munte la domiciliu, butonul care incendia firul delicat al becului electric erau voluptăți prin care constata cu mulțumire că marile sforțări ale geniului erau supuse uzului ei comun.

Era mulțumită că acele cunoștințe elementare ale unei instrucții cuviincioase și obligatorii îi puneau în mîinile tentaculare ale inteligenței firele cu care să se poată lega, ca de un loc plăcut, de problemele mari. În acea dimineață, înarmată cu un burete uriaș — de care era încîntată că a crescut în adîncul mărei divine pentru a-i scălda confortabil umerii — se gîndea comod și ușuratec la fenomenele astrale, geologice, chimice și algebrice, anevoios migălite de alții spre descoperire și studiu, care compuneau atîtea atitudini de umbre și lumini, de reflexe și forme mobile de transpuneri și dizolvări care hotărau culoarea cerului, savoarea și parfumul aerului și situarea locului mic către primejdioasele rotații, către amorurile planetare, combustiile interioare ale solului, violențele,

probabil masculine, ale meteorilor și capriciilor accidentale ale cometelor. Atîtea fenomene pe care un spirit de armonie, demn de ardoare, necunoscut și incomensurabil, le punea cu generozitate la dispoziția ei dis-de-dimineață.

Cum însă acel spirit suprem de armonie universală locuia în ținuturi ale timpului în spațiu, care încă nu-i fuseseră cu bunăvoință puse la îndemînă, Mini credea că în ținutul propriului tău suflet poți adăposti o întruchipare fericită, în care să recunoști și să iubești marile calități de coordonare și armonie, care face ca universul să plutească sigur și fericit.

Cu un surîs pe care îl ascundea, se vede, de conștiința bucuriei ei proprii ca să nu și-o sperie, căci oglinda era departe, Mini își aminti cu farmec religiile ei scumpe.

Storcea cît mai tare, cu pumnii strînși, buretele încărcat cu apă. Fiind sigură că nu e o ființă crudă, îi convenea să admită că în fiecare om există un atom în germen din fiece simțire. Toate sentimentele esențiale sunt în noi, în doze însă divers proporționate, care, calculate, dau ca rezultat ființe rele, bune, crude, blînde... Numai anomaliile sunt unilaterale.

Era un lucru pe care trebuia neapărat să-l amintească ucenicului Rim, ca să țină seama cînd scalpează fibrele de gruparea lor, și să poată deosebi pe cele care dau funcții generale de cele care arată „particularități". Dar cum să convingă pe opacul Rim că acesta e scopul adevărat al migălelilor lui anatomice ! El era numai un instrument orb și surd de preciziune.

...Și, deoarece Mini era blîndă, constată că acel vestigiu de cruzime, care o făcea să se slujească de cadavrul simpatic al bureților fără nici o mustrare, o înrudea de departe cu acei oameni care odinioară întrebuințau sclavi drept instrumente, dar cu cîtă superioritate de epocă și de sentiment asupra lor, ea, care aproape-aproape se simțea miloasă față de o vietate așa de primitivă ca a buretelui.

În același timp, gîndul că taina și potecuțele acelor mări perfide și căpcăune sunt la îndemîna negoțului omenesc și că bureții, locuitori aderenți ai profunzimilor, se găsesc pe toate cărările o umplea de un fel de vanitate. Nu semăna deloc cu acele femei — cu cele mai multe, zice-se — care vor la picioarele lor oameni și lucruri, dar nu-i lipsea desăvîrșit o astfel de înfumurare feminină. Faptul că atîția învățați, cu

şi fără ochelari, prin cercetări mai aride ca stîncile pleşuve, îi puteau oferi cîndva cunoaşterea deosebirei şi asemănărei zilelor trecătoare, îi da un amestec de milă şi orgoliu.

Ceea ce încununa orgoliul lui Mini era însă putinţa de a-şi controla propria atitudine. Acea cenzură pe care un martor ironic o făcea gîndurilor ei măreţe şi care îi da virtutea aleasă a umilinţii.

Dar măsura supremă, pe care o putea atinge, nu era mîndria de a se identifica cu un strat superior al vieţei, era starea aceea cînd ea, Mini, nu mai era glorios înglobată în substanţa ultimului strat luminos, ci era un atom plăpînd, desprins din el, în preajma unei lumini noi, care abia se întrevedea. Atunci, uşoară, plutitoare, uimită, sta ca un fulg în pragul unei ferestre, privind spre un început al cunoaşterei. Cu o desfătare leneşă, Mini îşi isprăvise baia. Lăsă din mîini buretele mare, privindu-l cu un surîs. Nimic din substanţa minunată a naturei nu e străin de făptura omenească. Nu numai ochii deschişi pretutindeni ai porilor absorb, dar inima, acolo înăuntru, spongioasă, o putea strînge tare ca pe un burete sub apa vie, pentru a stoarce apoi din ea, prin toate alveolele, izvoarele simţirei.

Bine aşezată acum într-un fotoliu, îşi cobora gîndurile din cer pe pămînt. Aterizau cu o înlesnire şi siguranţă de mişcări pe care încă nu o aveau aerostatele.

Aşadar, se putea ca zilele să se asemene ! Dar faimoasa vizită la Hallipa fusese într-un august şi acuma era abia sfîrşit de aprilie. Cum şi ce fel o astfel de transpoziţie ?

Era un timp de cînd pierduse de urmă familiei Hallipa. Nu-i mai întîlnise nici în Cetatea vie, nici în conversaţiile Linei şi a lui Nory. Ce va fi devenit acea Lenoră îndurerată ?

Cum avea după-masa liberă, Mini se gîndi să meargă devreme la Rimi. Va întreba pe Lina ce cale luase de atunci pînă acum „drama Castelului“ şi va căuta să prindă vreo licărire de adevăr asupra luptei care se dă în trupul cărnos al Lenorei de către o conştiinţă obscură. Vidul mic al după-amiezii va fi astfel împlinit şi asemănarea zilei va aduce astfel cu ea pe Hallipi, dacă nu cumva Halippii trimiseseră spre ea acel zvon matinal.

Lina nu era acasă şi Rim fu mirat că Mini, de la uşă, în loc de vreo nouă descoperire, îl întrebă dacă a fost vreodată la Hallipi, la moşie. Rim nu părăsea niciodată oraşul şi, ca un

tramvai de parcurs unic între facultate și locuința din Romulus, nu cunoștea alte schimbări de direcție decît plimbări pedestre spre Cotroceni sau spre Pake, după cine știe ce indicator fix al orînduirii.

Aventuri extraordinare îl duceau arare pe Calea Victoriei, unde părea exotic, sau la Filantropie, unde Lina avea servici pînă la 12.

Totuși, doctorul Rim, în așteptarea Linei care nu putea întîrzia, intră în subiect cu oarecare spirit de mahalagism, care era în ziua aceea pe placul lui Mini.

Nesăbuită cum era Lina — asta era opinia concisă a lui Rim despre nevastă-sa — n-o putea vindeca de „familie". Doctorul Rim pronunța cuvîntul „familie" cu ironie. Lina rămăsese „de la Tecuci" — ceea ce părea lui Rim foarte meschin. Totuși nu avea nimic de zis împotriva Lenorei Hallipa. Era femeie foarte plăcută. Plină de voluptate și pasiune, frumoasă ca o Venus — doctorul Rim devenise mitologic — și pe care o primea cu plăcere, fiindcă toată casa mirosea a parfum și se umplea de haine subțiri și feminine, de acele *déshabillé*-uri a căror întrebuințare Lina, firește, nu o cunoștea. În oraș, dimpotrivă, verișoara era totdeauna simplu îmbrăcată, ceea ce, după gustul doctorului Rim, făcea un contrast savuros cu cochetăria ei intimă, cum se exprima. Pe Lina nu o putuse dezvăța de a se îmbrăca ridicol, cu flori roșii la pălărie.

Doctorul Rim — cronicar de modă și expert feminin — era plin de noutate pentru Mini.

În adevăr, buna Lina cumpăra la întîmplare azi o rochie gata și neîncercată, verde sau albastră de obicei, mîine o manta de mătase sau de catifea, după sezon, și pălării care se nemereau, e drept, cu flori sau pene roșii. Acea licărire da poate vreo veselie ochilor ei fixați de obicei pe orizonturi așa de tenebroase în profesia moșitului perpetuu, sau poate deprinderea sîngelui o atrăgea spre roșu ca pe un taur.

Într-o zi discuția între Rim și Lina, pe subiectul unui trandafir roșu de cîrpă la pălărie, avusese loc în fața lui Mini și Nory. Lina, astfel înfruntată, se supărase de tachinările doctorului, se învinețise înăbușit, cum îi era felul, ba chiar se înrăise, se vedea bine că are venin în ochi și pe buze, dar nu spunea un cuvînt, numai fum pe nas scotea cu răsuflarea ei astmatică. Biata Lina... Rim față de public căutase să fie cît

mai ironic și îl prindea așa de rău, încît Mini avusese o mișcare interioară care îl azvîrlea peste fereastra deschisă : o mișcare calmă, fără violență sufletească, așa cum ai goni un bondar supărător.

Nory închisese discuția cu un cuvînt nemerit. Declarase că acel gust la Lina era un „roșu puerperal".

În ce privește echipamentul Linei, rochia ei verde sau albastră, purtată, de dimineață pînă seara, la gospodărie, la spital, în oraș, lua așa de mult forma bunei Lina, o formă boțită și curată, încît părea una și aceeași rochie și una și aceeași cu ea. Iar „mantourile" de mătase, lux personal rămas din cine știe ce aspirație de fată săracă, pierdeau de la început orice lustru și ostentație și se mototoleau în jurul stăpînei cu modestie și stîngăcie.

Pentru a-și ilustra opiniile asupra Lenorei, doctorul Rim avu buna idee să-i arate o fotografie. Mini o cercetă cu atenție. Nu-și putea deloc închipui pe Leonora la oraș și în ținută de stradă, departe de un pat cu polog de *tulle* și panglici *mauve*, altfel decît conturată plastic de un chimono indiscret, pe care, strîngîndu-l printr-un gest permanent în jurul corpului, părea a se dezbrăca astfel la fiece minut.

Pe bună dreptate Mini se mira ca de o anomalie de o Lenoră aiurea și altfel decît în cadrul amorului și capotului conjugal.

În taior clasic de culoare închisă, cu o pălărie cu borduri mari, Lenora, în fotografie, părea o moșiereasă la oraș, și toată frumusețea ei era denaturată.

Așadar, Lenora, cînd venea la București, găzduia la ei ?

Da ! Lina n-ar fi admis altfel și lui Rim îi făcea plăcere, schimba monotonia cotidiană. Rim dormea atunci în birou, Lina în sufragerie și camera lor aparținea frumoasei Lenora.

Mini asculta cu interes. Acel [35] Rim, căruia îi plăceau turburările domestice, îi părea nou. L-ar fi crezut metodic, ordonat și meticulos. Cînd pleca la facultate, doctorul Rim saluta pe verișoara în pat, albă și pufoasă ca o lebădă.

Mini își confirmă în gînd imaginea exactă.

La unu, cînd se întorcea, îi bătea în ușă pentru dejun și apărea proaspătă și „aperitivă", sublinia spiritual profesorul, împrăștiind parfum de baie, de pudră, de cochetărie feminină, ceea ce schimba cele două mirosuri ale Linei : iodul și tutunul.

Doctorul Rim nu fuma și nu practica medicina, avînd oroare de țigară și de medicamente. Grija Linei de a se purifica de urmele dezinfectantelor diverse, pentru a nu-l supăra, nu reușea deplin să înșele mirosul fin al ilustrului. Cît despre țigară, o prefera lui bărbatu-su, se plîngea patetic doctorul. În adevăr, Lina ar fi murit — mărturisea — fără țigărușă. Plăcerile ei erau așa de puține !

Frumoasa Lenoră fuma și ea, dar o țigară delicată pe zi, la cafea ; așa de „adorabil", încît Rim încerca și el una, ca să ție companie. Lenora nu trăgea ca o „șerpoaică", ci o mesteca numai cu buze roze — *histoire d'être plus tentante* — emitea cu accent nemțesc Rim. Era o femeie cu adevărat încîntătoare, plină de capriciu, dar care da în schimb. Și Rim părea pătruns de meritul acelui dar.

Hallipa era un om fericit și Lenora o femeie cinstită de speța cea mai bună, pe ale cărei calități de interior le stima mult, explica uscatul Rim, și cuvintele „cinste" și „stimă" sunau solemn.

Portretul Lenorei la oraș satisfăcea intuițiile lui Mini. Așadar, cîteva zile în fiecare sezon, alcovul unei văduvii provizorii era mutat la Lina, întrerupt de scurte campanii cu trăsura în Lipscani.

Dar acum în urmă mai venise oare Lenora și cum de nu o întîlnise la ei ?

Nu ! Lenora în ultimul timp plecase la Viena, unde avea pe Coca-Aimée în pension și pentru un consult de medici. Ipocondrie de femeie răsfățată. Corpul admirabil al frumoasei Lenora nu putea avea nici o suferință alta decît amorul ! Un capriciu o dusese la Viena în loc de București.

Doctorul Rim regreta, schița chiar un suspin. În ziua aceea nu avea nici o teamă de ridicol. Sufletul lui își uita învelitoarea trupească, și rezultatul era un fel de maimuță lirică.

Mini aruncă asupra lui Rim o privire de ansamblu, începînd de la fruntea enorm lărgită de părul care, fără chelie, începea să o decoreze departe pe tigvă, blond închis cu fire lungi și grase, așa de periate că păreau lipite. Nasul cu două proeminențe, lung și subțire, mustața rară, din fire mîncate parcă de molii, pe gură cu rînjet neplăcut. Ochii albaștri miopi, subt ochelari de baga, gîtul lung, strîns în gulerul așa de bine scrobit încît adeverea plictiseala Linei, care trebuia să cumpere aproape unul pe zi și nu găsea decît anevoie așa de

înalte. Redingota era periată de prea multe ori pe şeviotul obosit, şi picioarele scheletice pluteau în pantalonul cu dunguliţe *gris*, ţinută doctorală de congres, pe care Rim nu o părăsea niciodată. Gloria lui erau ghetele de dimensiuni foarte mici faţă de un corp aşa de lung, şi subţiri ca şi cum ar fi acoperit nu o labă, ci un singur os.

În ziua aceea Rim se credea în concediu de la studii şi, în rol de gazdă amabilă, era foarte vorbăreţ. Îşi expunea concepţiile cu multă bunăvoinţă. Descrierea sugestivă a meritelor casnice ale Lenorei şi indiferenţa, dacă nu chiar antipatia, pentru Lina păreau mărturisiri asupra gusturilor şi aspiraţiunilor neîndeplinite ale marelui doctor.

Era totuşi greu să identifici acele aspiraţiuni cu Rim!

Nory povestea că doctorul îi declarase că toate femeile, chiar ea, care se pretindea practică, se ocupă de „lucruri secundare". Nu explicase mai limpede, fiind scump la vorbă, dar Nory tălmăcise.

Ştia de la studente că, la începutul de an al cursurilor, profesorul adăoga, pentru pedagogia fetelor anume, o perifrază care le îndruma spre „lucrurile principale ale vieţei".

— Anatomie aplicată! glumea Nory, dar degeaba, el rămîne tot un teoretician de nevoie. Cine Dumnezeu ar putea *aplica* cu Rim? Halal bucată anatomică!

Nory era o nebunatecă, dar, de fapt, Rim rămînea pentru publicul spectator, în adevăr, mereu un om grav, onest, ascetic, caricatural şi savant. Şi poate el nu era nimic din toate astea!

Amintindu-şi anecdota lui Nory, Mini hotărî, după privirea de ansamblu, că doctorul Rim, ca şi atîţia, avea un trup sufletesc care contrazicea pe cellalt. Arareori cele două trupuri se suprapuneau desăvîrşit, dar un aşa de mare contrast era totuşi ceva rar.

Cu un creion fin în degetele cugetărei, Mini acum făcea un desen în care trupul sufletesc al lui Rim, plin de ispite, iubitor de alcov şi parfumuri, nevoit să-şi exteriorizeze aptitudinile pasionale prin fizicul aceluiaşi Rim, făcea contorsiuni desperate şi comice. Acel *fra-diavolo* interior, cu pofte şi voce grasă, făcea pe Mini să rîdă înăuntrul ei cu hohot. Ideea că Rim are în el pe frate-su, dracu, o distra aşa de mult că surîse, de fapt. Rim, amabil, colaboră la acel surîs cu al lui.

Desenul progresa în linii sigure, deşi mîinile de carne ale lui Mini ar fi fost incapabile să aştearnă pe hîrtie nici chiar o efigie pe departe asemănată lui Rim, necum acel dublu. Aşadar, talentele făpturei noastre sufleteşti pot fi altele ca cele pe care le putem vădi. Dar frica cea mare a lui Mini era ca sufletul ei să nu fi avut cumva alt fel de mîini ca ale ei, cele de carne. Le vroia identice. Trăia prin ele desăvîrşit simţirea şi dorea ca ele, cel puţin, să cunoască voluptatea iubirei depline şi perfecte.

Rim, azi, nu bănuia că întrebările ei despre Lenora nu erau o ciripire plăcută, cum zicea galant, şi că ceaiul în *tête-à-tête*, pînă vine Lina, era numai o prelungire de informaţie în folosul acelor socoteli despre existenţa definită a unui trup sufletesc, care preocupa pe Mini. Acea cărnoasă Lenora, de exemplu, căreia trupul unor simţiri primitive, necontrolate de puţina ei inteligenţă, îi zvîrcolea făptura aşa de puternic. Ea singură nu se putea deprinde cu ideea că acţiunea unor sentimente aşa de neorganizate putea da aşa efecte uimitoare în acel volum de carne pasivă.

Mini se uită încă o dată la fotografia Lenorii. Îşi aminti că Lina îi spusese că verişoara la 17 ani, înaltă, subţire, cu un cap de înger, era un tablou. Atunci o cunoscuse Lina întîi, fiindcă Lenora locuia la Mizil, cu tatăl ei divorţat, şi venea numai rareori la Tecuci, la mamă-sa, care sta cu băiatul, cu acel Lică Trubadurul.

Împărţirea asta benevolă a copiilor părea inversă, dar corespundea cu sentimentele foarte accentuate ale acelor părinţi : unul, alintînd fata ; cealaltă, băiatul, pînă la măsura unor certuri grave, cu rezultate triste asupra educaţiei mostrelor respective.

La Mizil, tîrguşor muntenesc cu ifos şi culoare locală, Lenora pierduse accentul tecucean, pe care Lina îl păstra cu prisosinţă şi cu oarecare farmec.

Mama Lenorei şi a lui Lică era vară bună cu tatăl Linei, farmacist pe Strada Mare din Tecuci. Acestea erau legăturile de rudenie. Acolo, în fundul farmaciei, Lina hotărîse să înveţe medicina printr-una din acele dorinţe de a urma şi înălţa în grad profesia părintească. Fusese, în adevăr, cea mai mare dintre cinci fete — băiatul familiei. Celelalte surori erau pierdute prin Huşii şi Vasluii obscuri, la gospodăriile lor modeste. Lina era „perla".

Rim punea în cuvîntul „perlă“ tot disponibilul lui de ironie. Cu lașitate, Mini își lăsa prietena pradă unghiilor lungi și ascuțite, cu adevărat, ale Rimului. Cum oare putea desena așa de fin cu penița cu așa gheare ?! Pe Mini o enervau ca un ferăstrău cînd zgîriau sugativa în formă de game și arpegii, cu sunetul suplimentar de castaniete ale falangelor, acompaniament muzical obicinuit al nesuferitului Rim. Căci avea pentru ilustrul doctor o aversiune strictă, pe care o încătușa ; de o parte, afecția pentru Lina, de altă, interesul pentru descoperirea posibilă, pentru vreo schiță sau proiecție viitoare cu putință a „trupului sufletului“.

Mini puse la loc, pe birou, cartonul mic al fotografiei Lenorei. Rim o întrebă dacă știe că verișoara a mai fost măritată. Mini știa, vezi bine. Pentru Mini, Lenora nici nu putuse fi vreodată altfel decît măritată. Nu contesta că va fi fost cîndva o fată ceva mai slabă, cum povestea Lina. Nici nu avea ideea preconceputa a vreunui viol timpuriu sau credința că în strîmtoarea vieței tecucene educația îi fusese așa de puțin ocrotită încît avusese o precoce cunoaștere a tutulor aspectelor traiului. Mini credea mai puțin decît atît și mai mult. În Lenora acel instinct, acea cunoaștere trăia și crescuse cu ea, într-o așteptare firească, pentru care era gata de întotdeauna, cu o copioasă naturaleță.

Firește că Mini nu ar fi spus părerile astea tare, pentru că opiniile și limbagiul sufletului nu sunt în curs, dar Rim, atunci cînd lăuda calitățile maritale ale Lenorei, credea același lucru, întocmai. Dealtfel, în cutia cu secrete a bunei Lina, caseta aceea frumoasă din lemn de trandafir, lucrat din bucățele ca un mozaic, Mini văzuse o altă fotografie, o Lenora travestită în văluri de mireasă, galeșă și promițătoare, la brațul unui locotenent oacheș și frumușel, cu pinteni și brandenburguri. Evenimentul nu mirase pe nimeni în mica garnizoană mizileană, unde tatăl ei era șef de accize, [36] post modest, dar rentabil și onorabil, pe care strălucitoarea Lenora, de pe atunci nelipsită de la baluri, *pick-nick*-uri și cavalcade, îl înălțase în rang.

Amănuntele astea erau date de Lina în zilele cînd, așezînd cu levănțică și sulfină rufele în șifonier, dezvăluia suvenirile de acasă, oftînd. Niciodată în orele de repaos buna Lina nu trăia altfel decît în acele amintiri, care lui Mini îi plăceau ca niște povești foarte vechi, mai vechi de la o generație abia

înapoi, decît de un veac înapoi. Le asculta cu plăcere, dar fără să le poată lega de existenţa actuală a Linei, a Lenorei. Era ca o carte cu poze naive, ca un album cu mode comice, ca un număr vechi dintr-un jurnal umoristic cu glume ieşite din curs.

Tecuciul, Mizilul îi păreau simpatice suburbii mărunte : erau vestigii de moravuri, pe care le pipăia delicat cu mintea ; erau fişe de caracterizări mărunte, pe care le strămuta pentru nevoie cu gîndul.

Amica Nory nu putea suferi provincia mică : „Cuiburi de ploşniţe", la figurat ca şi la concret, zicea. Nu simţea pitorescul orăşelelor scunde, în care fiece om pitulat, reprezintînd disproporţia unei aspiraţiuni prea mari pentru adăposturile lui, este deci o energie la pîndă. Nu se gîndea că acele puteri mărunte, dar neîncăpătoare, se revărsau pînă aci, în Cetatea vie.

Nici satele nu-i plăceau. Nu era agrariană. Numai centrele comerciale şi industriale o mulţumeau ca fiind favorabile feminismului. Centrele mari erau pentru ea : Bucureştiul, Galaţii, Oradea, Aradul, indiferent. Unificarea solului era pentru Nory un fapt împlinit. De cînd pantofii de lux veneau de la Temişoara, de cînd „trapista" era brînză naţională, de cînd parfumul în sticle bizare era industrie proprie, Nory luase cu simplicitate şi confort posesiune teritorială. Erau numai cîţiva inşi de specialitate — politicianii — care încă nu se înţelegeau asupra unor amănunte — adică afaceri de partid. Aşa credea Nory.

Acei mărunţi locuitori provinciali, dispreţuiţi de Nory, luaseră şi ei posesie teritorială din acel sentiment de expansiune care există în omul ce are posibilităţi de expansiune. Mini însăşi trăise întotdeauna după o hartă mai puţin exterioară ca cea geografică, dar foarte precisă : aceea a unor drepturi fireşti. Omul, ca şi popoarele, are în el simţul subdiviziunii, dar şi al multiplicărei. Simţul proporţional că face parte dintr-un numerar mai însemnat chiar de n-ar fi încă însumat. Întotdeauna Mini crezuse că aparţine unui popor mare.

Totuşi, la gîndul că Lina, Lenora, Lică, atîţia alţii, mulţi, toţi veneau de-acolo, de prin cuiburi obscure, în Cetatea ei vie, că ei îi compuneau existenţa, iar Cetatea, cea făcută

de ei, îi prefăcea, Mini rămînea mirată, cu fila neîntoarsă la cartea basmelor de ieri.

— Da ! Lenora vine la noi cu precădere şi fără să mă măgulesc socot că se înţelege mai bine cu mine decît cu Lina, care o slugăreşte, urmă doctorul Rim.

Mini simţi că răbdarea-i se oboseşte faţă de dispreţul neobosit cu care azi Rim copleşea pe Lina. Ar fi plecat, de nu s-ar fi apropiat sosirea chiar a Linei, pe care vrea să o vadă, o dorea chiar, ca şi cum ocările lui Rim în lipsă o putuseră mîhni, ca şi cum ele erau o boală cronică, de care o va vedea după chip că sufere, ca să o poată mîngîia. Vroia să o şi întrebe ce mai e pe la moşia Hallipa, căci se vedea bine că Rim nu e ţinut la curent. [37]

Se gîndea acum la acel Rim şi la ceea ce ştia din biografia lui. De pe scaunul pe care şedea, de partea opusă a biroului, Mini fugi pe divan. Atunci Rim începu să răsfoiască nişte dicţionare medicale voluminoase, lingînd cu degetul fiecare pagină întoarsă.

...Tot în cutia mare de lemn de trandafir era şi o fotografie a lui Rim ca logodnic. Un vlăjgan blond şi nesărat, care nu ştia ce să facă cu mîinile mai lungi ca pulpanele redingotei. Pe alt cartonaş, Lina era o fată puţintică, negricioasă, urîţică şi amărîtă de pe atunci.

Cum Mini o întrebase dacă a cunoscut pe Rim la facultate, Lina îi povestise, dar fără prea multe amănunte, că era încă studentă bătrînă cînd Rim, de pe atunci doctor de plasă în judeţ, venea pe la farmacie să stea de vorbă cu ea. Cînd terminase şi rămăsese internă la Maternitate, Rim, într-o vacanţă de Paşte, îşi făcuse propunerea. El studia atunci mult şi trimitea lucrări peste lucrări pe o parte, pe de alta petiţii peste petiţii ca să i se dea o docenţă.

După nuntă vorbise şi ea profesorului C., care o proteja, şi, destul de repede, Rim fusese numit asistent la Iaşi. Norocul lor fusese că marele mamoş C., care era bun cu ea ca un tată, îmbolnăvindu-se tocmai cînd avea un caz excepţional la o casă „foarte nobilă", o recomandase în locul lui.

Era prilej de încredere şi răspundere ; ieşise cu bine şi rămăsese de casă.

„De casă mare !" glumea Nory.

Cariera îi era făcută. Toată aristocraţia nu mai vroia să vie pe lume decît pe mîinile ei şi parveniţii la fel, fireşte.

Repede după asta, Rim fusese numit suplinitor, apoi, prin concurs, profesor de anatomie la Iaşi, dar abia acum, în urmă, se putuse anevoie muta la Bucureşti, fiind luptă aprigă şi făcîndu-se politică multă, cu tot ordinul venit de sus.

Faţă de o carieră aşa de limpede, parcursă cu ajutorul exclusiv al femeiei şi faţă de convieţuirea aşa de recentă a celor doi soţi, care pînă atunci trăiseră la distanţă, profesorul Rim se arăta ingrat şi răutăcios.

„Mai bine rămînea la Iaşi", se gîndi Mini, mai ales că Lina povestea ce bine se simţea Rim acolo, cum frecventa numai pictori şi muzicanţi — cele două arte în care era aşa de priceput. Dar ambiţia nu-i putea îngădui să nu ia catedra de anatomie din capitală, care i se cuvenea. Buna Lina era convinsă de meritele deosebite ale savantului Rim şi cunoştinţele lui artistice îi impuneau mare respect, ea fiind desăvîrşit opacă pentru muzică şi pictură.

Cum tăcerea se prelungea, Mini, ca să spună ceva, întrebă :

— E inteligentă doamna Hallipa ?

— O femeie frumoasă e totdeauna inteligentă...

Lina sosise şi intră grămadă. Sărută pe Mini. Era congestionată ca de obicei. Mini spunea adesea cu grijă că Lina e un tip apoplectic. O calma Nory :

— Lasă femeia în pace ! E scurtă în gît. Atîta tot !

Încă sufocată de graba cu care venise, întrebă pe Rim dacă l-ar supăra vizita Elizei.

„Cît protocol !" reflectă Mini.

Rim, galant, se arătă încîntat că vede pe „verişoara Eliza".

Mini rămase întrebătoare : încă o verişoară !

— N-o cunoşti, Mini, pe Eliza ? A lipsit cîtva timp la Călăraşi. Acum s-a stabilit aici cu totul. E vara primară a lui Doru Hallipa. O văd rar. Eu cu ocupaţiile mele, ea cu ale ei ! E foarte elegantă şi iese mult. Eliza dictează moda în familie şi face [38] comisioanele Lenorei.

Aşadar, grija bunei Lina pentru Eliza nu era străină de familia Hallipa nici acum.

Mini văzu că planurile ei de informaţie sunt zădărnicite de acele vizite. Ar fi vrut să plece, dar se temu ca Lina să nu se nemulţumească dacă o lasă singură cu musafira. Părea că pune oarecare nădejde în Mini pentru vizita asta, la care

ţinea să facă faţă şi care o stînjenea parcă. Acea Lina, aşa de autoritară şi de stăpînă pe ea în profesie, era în lume nespus de timidă. Rămase. Dealtfel, subt o altă formă, familia Hallipa iarăşi îi ieşea înainte.

Odihnită, Lina porni, tot grămadă, să aşeze ceaiul cu baba. Cînd se întoarse avea o rochie verde cu găitane multe. Rim privi pe Mini cu aere de complicitate, dar fără de succes.

Mini era iritată împotriva lui pentru ostilitatea aceea permanentă către Lina, ostilitate, dealtfel, cu forme flegmatice şi politicoase.

Îi veni în minte că e poate din pricină că sunt de naţionalitate diferită. Poate că asta era o pîrghie nesimţită care dezgrădina acordul lor bun. Cine poate şti ! Astfel de căsătorii, făcute fie din amor, fie din calcul, au numai o parte limitată de înţelegere. Sunt ca două circomferinţe care se întretaie pe o porţiune comună şi rămîn cu totul despărţite celelalte două spaţii : ale educaţiei, ale amintirilor...

Dacă cumva porţiunea de contact sufletesc sau de interese sufere pagube, cataclismul geometric al căsătoriei e deplin.

Pe cînd în căsătoriile conaţionale sufletele sunt discuri metalice care se ciocnesc cu răsunet şi cu tamponare variată, dar adecuată.

Nory exprima aceeaşi părere despre Rim, dar mai lapidar :

— Slutul de neamţ ! zicea, cînd Lina era înfruntată de doctor.

Felul de a se exprima supăra pe Mini, care o certa :

— Tocmai tu, fată cultă şi fără prejudecăţi, păstrezi un aşa limbagiu faţă de un străin, parcă ai vorbi de păgîni ? Tu, feministă, deci adepta unor mentalităţi mai largi, ai tonul ăsta de zeflemea şi de poreclă aşa de vulgar !

Dar acum, ea însăşi zicea cu gîndul, dacă nu chiar cu vorba : „Slutul de neamţ !" Pesemne năravul românului are şi el un rost : eleganţa şi cordialitatea către străin sunt în funcţie de atitudinea lui respectivă. Azi, Rim era de vină. El se arăta prea arţăgos şi străin.

Totuşi problema căsniciilor de felul ăsta putea fi privită şi în alt fel. Ciocnirile dintre educaţii deosebite ar fi putut, dimpotrivă, să fie mai netezite ; vrajba să nu aibă atîta putere şi ecou, să nu doară aşa de tare loviturile şi vorbele

de ocară — dacă cumva s-ar fi dat tava — cum zicea Nory, să pară mai cuviincioase, ca și necuviințele spuse sau scrise în limbă străină.

Evident că Rim nu înțelegea singurul farmec al Linei, farmecul ei indigen. Bunătatea ei ca azima caldă, trudnicia ei de gloabă credincioasă și hazul ei „de la Tecuci".

Cu toate că era născut în țară, dintr-un tată vameș vechi și de treabă, naturalizat de mult, Rimul mesteca printre dinții galbeni dezgusturi de lege streină și-și oprea cu bună creștere strănuturi de dispreț către nevastă-sa tocmai pentru ceea ce era în ea simpatic și inerent.

Altfel, de la depărtare, era mai sentimental, și Lina îi arătase de la Iași scrisori lungi, pline de stil și compoziție, cu o caligrafie admirabilă de unghiuri mici și egale, care amețeau pe Mini și îi aminteau pedepsele la școală în ora de germană. Erau acolo fraze metodice asupra sănătății și petrecerei reciproce și *grüsse* prelung întortocheate și stimabile. Separația de corp ar fi trebuit prevăzută în contractul acestui menaj.

Se auzi la intrare un zgomot de voci amestecate și de rîsete.

— E și Lică ! zise Lina uitîndu-se la Rim, care nu clinti.

Pe Lică Trubadurul, Mini nu-l văzuse decît pe apucate, pe după o ușă sau alta, totdeauna fugind în momentul cînd intrai, ca o rudă subalternă, care ocolește musafirii. Își închipuise că acel pierde-vară — cum îi zicea uneori Rim, cu glasul lui placid — le cere adesea servicii.

— Da ! Cred că îi ciupe de parale bune ! confirmase Nory.

Glasul lui Lică nu-l auzise Mini niciodată. Era afon, ceea ce corespundea cu silueta lui discretă și fugară, dar nici nu-l zărise altfel decît fluierînd. Avea deci viers !

— Da ! Fluieră ca un mierloi a pungă goală și a muiere, glumea Nory, liber-cuvîntătoare ca și liber-cugetătoare.

Mierloii ăștia, reflecta tot Nory, sunt un fel de pasări care fluieră mult și se înmulțesc puțin !

Mini, nefiind tare în ornitologie, nu o putea informa.

— Ce gură rea ai ! o mustra Lina, roșie-vînătă la față numaidecît.

— În adevăr, Nory ! Ce ai cu prăsitul mierlelor ? rîdea Mini.

— Cum ce am ? Nu ţiu subt vigilenţa mea secţia de copii părăsiţi ai „Asistenţei" ? Destui pui de mierlă ! Nişte miorţăiţi pe care te lupţi să-i întreţii „vii în viaţă" ! Ne ocupăm, mă rog, de repopulare.

— Se simte vreo lipsă ? întrebă Mini.

— Atunci de populare, dacă vrei ! Noi ne gîndim la ziua de mîine. Dacă e vorba că trebuiesc mierloi, cel puţin să fie făcuţi ca lumea.

— Nu văd raportul cu Lică !

— Cum nu-l vezi ? Căutăm, ţi-am spus, *souchă.* Cînd ne soseşte proaspăt cîte un *Kinder*, ne uităm cu interes la aducător, ca să ştim ce ne aşteaptă. Lică e un papugiu, dar îl cred reproductibil. Numai că nu e bun muşteriu. Nu ne aduce pui la cuibar. Fluieră şi sare din cracă în cracă, mai mult decît se ocupă de opera noastră socială.

Nory rîdea atunci zgomotos, dar fără de veselie, despre un subiect pe care, dealtfel, îl lua în serios. Avea un dublu principiu şi o dublă activitate : era duşmana bărbaţilor şi amorului şi protectoarea oficială şi zeloasă a maternităţilor clandestine.

Linei, în timpul conversaţiei, nu i se limpezea deloc tenul.

„Are o acnee, gîndea Mini, sau, în adevăr, nu poate suferi nici o glumă despre familia ei."

Era crîmpeiul de conversaţie care trecu prin mintea lui Mini cînd Lina anunţase pe Lică. Se auzea în antreu timbrul sonor, dar nemuzical al lui Nory şi un alt gungurit de turturea, probabil doamna Eliza. Trubadurul era afon ca de obicei şi totuşi şuierase el pe-acolo şi era pricina probabilă a trilurilor feminine.

„Are să rămînă tot după uşă ?" se întreba Mini, şi rămase mirată cînd îl văzu intrînd. Părea curios că e fratele doamnei Hallipa. Nici o asemănare ! Mini nu băgase de seamă prezintarea. Lică ?... şi mai cum ? Care fusese numele de fată al Lenorei Hallipa ?

Dinapoia biroului, Rim nu se clintise, salutînd ca de la înălţimea unei tribune. Făcu numai un semn lui Nory, arătîndu-i un scaun apropiat.

— Viu pentru Mini ! declară Nory trîntindu-se alături de ea pe divan.

Formau acum patru grupuri distincte : Rim — Nory cu Mini — Eliza cu Trubadurul — şi Lina.

Rim pusese ochelarii şi schimba de la distanţă cîteva vorbe cu eleganta Eliza, care părea că face o sforţare adresîndu-se unui aşa de ilustru personagiu. Lică atunci rămînea în pauze respectuoase, lăsînd să cadă cuvintele oracolului, dar schiţînd pe buze gestul fluieratului lui obicinuit.

Lina se apropie de doamna Eliza şi începu cu ea o conversaţie cam monotonă la început, dar care se învioră treptat, apoi micşorară chiar diapazonul pentru a şopti cu familiaritate. Se auzea numai „dragă“, la interval.

— Ce e cu doamna Eliza ? întrebă Mini.

Nory înălţă din umeri.

— *Beauté*, pentru zile fixe cu joc de cărţi : o gîscă !... A fost logodită cu Hallipa înainte de Lenora *bella.*

Mini se uită curioasă la acea ex-logodnică. Hallipa, omul statornic şi chibzuit, logodit şi dezlogodit îi contrazicea puţin ideile.

Ceaiul aduse grupurilor o mişcare.

— N-am avut timp să vă fac îngheţată, se scuză Lina.

Nory se oferi pentru serviciu ca fată a casei. Lică, alăturînd ghetele subţiri şi ajustate, le privea acum lustrul.

Probabil frate mult mai mic al Lenorei, acel Lică ! Părea foarte tînăr. Un cap subţirel de sergent-plutonier [39] frumuşel, cu mustaţă mijită neagră ; părul ondulat, pomădat, cu cărare în lături şi freză stufoasă în faţă. Haine de plutonier îmbrăcat civil, cu o cravată roşie, posttakistă, nu comunistă. Părea mai firesc să-l întîlneşti [40] în scenete de mahala decît în viaţa modernă sau în intimitatea familială a profesorului Rim. Foarte puţin universitar, Lică ! Desigur, patru clase primare la Tecuci.

Mini se întreba acum cît timp să fi trecut de cînd societatea prenumăra în chip obicinuit exemplare de felul lui Lică. Cum erau pavate străzile pe atunci şi dacă aspectul scumpei Cetăţi era primitiv şi pitoresc cum i-l descria uneori bătrînul ei moş... Dacă cumva Lică, actualul, apucase pe baba Smoala în Dealul Spirei, pe cînd era plutonier activ. Subţirel, sprinten, Mini parcă îl vedea cu o nuieluşă tachinînd peste garduri domnişoarele cartierului.

Lică Trubadurul şoptea din cînd în cînd ceva Elizei, ţinînd ceaşca de ceai pe genunchi, şi vorbele îi şuierau îndemînatice şi dosnice pe buze. Era felul lui de a vorbi. Eliza

rîdea delicat, ducînd la gură, dar fără să o apropie prea mult, o batistă brodată fin.

Ce fel de eleganță era cea a doamnei Eliza, care nu putea sta departe de capitală ? Rochia de *crêpe marocain* maron, culoarea la modă, era brodată în întregime cu un desen cam zgomotos, dar părea „un model" pe care îl compromitea puțin manechinul. Eliza, care probabil își îngrijea mult silueta, rămăsese totuși o femeie de talie mijlocie, grăsuță. Bustul, cam prea bombat și ceva prea multă rotunjime subt eșarpa-odaliscă ce-i strîngea șoldurile prea precis. Desigur, purta o cingătoare, ceea ce o făcea cam țeapănă. Eliza nu era croită după tiparul cel mai nou.

Pălăria de *satin laqué* părea neatinsă. Lui Mini, strălucirea și forma geometrică a acelui fel de pălării nu-i plăceau, dar erau foarte scumpe. Amănunte multe ale toaletei : mănuși de piele foarte strînse pe mîna grăsuță, lanțul cu briliante al brățării, poșeta de fir colorat, ondulațiile recente ale pieptănăturei arătau o eleganță de rangul al doilea, cel mult. Cu trei-patru solitari pe degete — o avere — cercei lungi din perle albe și negre, Eliza era o expoziție în mic a ultimelor noutăți combinate fără mult gust, dar cu oarecare discernămînt. Obrazul rotund, dar prea alb pentru o brună, era plăcut și ochii căprii, cam prea înfloriți, semănau poate cu ai lui Hallipa, dacă știai că se înrudesc. Sta foarte rezervată, probabil din dorința „de a nu se compromite". Nory spunea că joacă bridge în case de miniștri și alți demnitari sau bogătași și, probabil, purta de grijă să-și ție rangul.

Dealtfel, neamul Hallipilor avusese la timp buna idee de a lua oarecari pretenții boierești, asupra cărora controlul era nefolositor și al căror exemplar cel mai bine reușit era Elena Hallipa-Drăgănescu.

Ideea că doamna Eliza o ține la distanță, distra mult pe Mini. Privea pe cei care îți cer titluri ca pe niște specimene interesante și pe cei care au „fumuri" de orice fel, cu o ironie simpatică sau ostilă, după cum era exemplarul.

Și pe Nory doamna Eliza o ținea în respect, displăcîndu-i, probabil prin contrast, felul feminist și intelectual al fetei.

Pe scară, la intrare, Lică Trubadurul fusese elementul de legătură, care făcuse din ei un „trio-allegretto".

Doamna Eliza avea în schimb un ce foarte plăcut, o mică urmă de debit peltic, care mlădia numaidecît ţinuta ei prea ţeapănă şi îi da o infirmitate simpatică. Gura neregulată, cu buze cam mari, pe dinţi care se încălecau în faţă, nu era corectă, dar nu era urîtă.

— Are picior frumos ! declară Rim, aplecîndu-se spre Mini. Echerul trupului îi era aşa de lung, încît reuşea să devie confidenţial pe distanţa de la birou la divan.

Mini se uită rîzînd. Îşi aminti gluma lui Nory cu cizmarul neamţ. „Pare că *pointura* doamnei Eliza interesa şi ea pe *Herr Professor* Rim.“ Era cumva în căutarea permanentă a pantofului Cenuşăresei ? Nu-şi socotea oare cariera săvîrşită ? După epoca de ambiţie, după studiile istovitoare, după cercetări care ceruseră o muncă grea de memorie şi de voinţă, prin care reuşise să parvie, doctorul Rim cerea oare vieţei să-i aducă acum jertfe pe altarul catedrei cucerite ?

Buna Lina, cu existenţa ei modestă şi laborioasă, îi părea pesemne o piedică, de aceea o sfredelea cu vorbe răutăcioase, aşa domol şi răspicat cum glăsuia. O ura, ai fi putut zice, după dezgustul care sluţea sluţenia lui cînd vorbea de ea. Iar Linei îi era frică de el, pur şi simplu.

Piciorul doamnei Eliza era, în adevăr, perfect în felul lui. Mai delicat decît te puteai aştepta, cu gleznă fină, „cambrat“ şi cu pantofi de lac cu buclă mare de *acier*.

Mini fu desfătată descoperind acea buclă. Era ceea ce aştepta ca să cunoască pe deplin caracterul doamnei Eliza. Adăogă o schiţă nouă pe albumul vederilor interioare.

Mini consultă ceasul de mînă. Se însera frumos. Prin geamul larg de lîngă divan se scobora o seară fină, melodioasă. Era enorm de mult cer afară.

În acea plutire Mini îşi închipuia Cetatea ca pe o cingătoare, o simţea acolo în jur. O cingătoare aşa de apropiată şi de scumpă încît părea făcută din înseşi acele fibre care susţin în făptura noastră substanţa difuză, din însuşi trupul propriu, care, cu tăria lui, ne încinge dispersiunea fluidă a sîngelui.

Ar fi plecat încet de-a lungul străzilor, dar nu vroi să dea semnalul ; poate că Lina dorea să prelungească vizita doamnei Eliza. Discutau mereu afaceri, probabil de familie, pe cînd Trubadurul, căruia Rim nu-i adresa nici un cuvînt, arunca lui Nory, de departe, ochiri repezi şi surîsuri de bună

înțelegere. La Tecuci, în mahala, sau în mahala la București, ca și în biroul lui Rim, Lică își păstra apucăturile. Nu avea nici o îndoială asupra persoanei lui, era sigur că e băiat frumos și că asta e o monedă curgătoare pretutindeni. Ca și doamna Eliza nu bănuia că formula se schimbase. Că *chimmy*-ul și *Mon homme* înlocuiseră romanțele — e drept că la aceiași lăutari ; că trubadurii moderni aveau talie lungă, pantofi lungi, față spînă, păr rar fără de freză, mișcări silnice, mers rigid, dezgust și lene, epuizare reală sau prefăcută, care să lase să se înțeleagă că temperamentul lor era lipsa de temperament.

Nu știau că partenerele trebuiau să aibă manechinul redus ; pe busturi înguste, sîni a căror încercare neizbutită să puncteze mai scabros ca orice forme voluptoase, tenuri sarbede, ochi exagerați, mîini deșirate.

Modele create pentru dansurile noi sau din fermentul ultimelor idei ale civilizației extreme.[41] Era modelul european, cel a cărui factură era rezultată din fenomenul prefacerei lente, în conflict cu accidentele brusce. Modelul care în Apus rezultase din decadentismul secular al nababilor, trecut prin vîrtejul nebun al războiului : aci, în țara asta proaspătă, cum oare se modelase la fel ? Căci nu mai era vorba nici de hainele, nici de ideile care se imită. Era însăși croiala fizică a făpturilor. Procesul de infuziune prin toți porii statului, prin toate receptoarele individului, era legea[42] de progres a țărei ei ; era oare acum și o infuziune prin toți porii trupului creator, un nou agent de conformare a procreațiunei ? se întreba Mini. E drept că alături de poporul primitiv, păstoresc, sau care umbla agale pe drumurile civilizării[43], era o pătură dictatoare, care permanent exprima acel ciudat procedeu de a se nivela prin salturi repezi, de a-și însuși și identifica regimul de existență cu acel al popoarelor contimporane. Sistemul era, dealtfel, lesne de formulat : a adopta întîi, a se adapta îndată, a se pătrunde pe urmă. Era o metodă inversă. Așezau întîi etajul pe piloni și apoi lucrau de la el, în jos, tencuiala.[44]

Rezultatul era o superficie inițială, dar și o admirabilă elasticitate de susținere. Mai ciudat însă decît orice alt era această[45] identificare a tipului fizic. Ai fi putut zice că cerebralitatea și vizualitatea au o parte enormă în concepere și că mamele gravide, impresionate de lecturi și cinematograf,

își formau copiii în raport cu eroii cărților și ai ecranului. [46] Paradoxul nu ar fi fost lipsit de adevăr. Poate îl completa educarea precoce a ochiului și a timpanului în puericultura modernă, cînd copiii sunt implicați în traiul adulților. Dar poate că era numai pleiada numeroasă a intelectualilor răvășiți de izbucnirea violentă a războiului și cioppliți în reducție de noul regim alimentar ca și de cel moral ; erau acei care nu compun o nație, dar o reprezintă în toate ocaziile, care nu cer decît aspecte ; acel prim rînd pus în față la toate spectacolele. Ceea ce făcea însă pe Mini să surîdă era că cei ce stau la spate formau tocmai numărul de rezervă, cel de căpetenie, surpriza și resursele fabricației, punerea în circulație a ultimei noutăți morale și anatomice. Admirabil timp, totuși, în care circulau încă exemplare din toate generațiile, cînd puteai încă vedea femei [47] care ar fi putut umbla lin și majestos purtînd un *peplum*, cînd existau atîtea forme tranzitorii spre o plastică viitoare.

În jocul simultan de prefaceri, nu știai dacă sunt născuți din literatură sau sunt înseși modelele din care literatura extremă se născuse. Baudelaire și Verlaine, acum clasici la lectură, circulau subt mii de forme umane și omul decadent era omul normal, cel de toate zilele, pe care frații mai mari îl priveau încă cu mirare și care aștepta abia să devie clasic la rîndul lui și să fie înlocuit.

Subt aparențe întortocheate, suflete simple se trudeau să ducă un trai complicat, și firi echivoce trăiau subt firme vechi și oneste. Un iarmaroc !

Fata de mahala dispăruse sau era exotică, și profesiile noi, plebeiene, dactilografia și manichiura, schimbaseră forma mahalalei. Șoferul era chintesența băiatului de mahala trecut prin mecanică ca prin foc, pentru a lua forma selectă [48] care ieri încă ducea la „orice". Se înălțau însă acum pentru marconisme aeriane niște antene subțiri [49], care dau perspective noi „băiatului de la electrică".

Lică Trubadurul era un prețios eșantilion prin care nu se pierdea modelul de mai alaltăieri. Flexibil de mijloc, cu ocheade repezi pe subt gene negre, nepăsător, hotărît și grăbit, cînta și juca după romanțe demodate.

Curajos și încîntat de el și de viață, lucra voios după formula veche.

— Te văd ! îi strigă Nory, care lua numaidecît tonul.

Lică nu-şi pierdu cumpătul.

— Viu acum ! şi, cu ceaiul în mînă, nebunatecă, se aşeză lîngă el, îi oferi o tartină aşa cum dai, la grădina zoologică, dulceţuri vreunui animal care adulmecă.

Nory rîdea aşa de tare că se înecă.

Mini fu scuturată brusc de o plictiseală, de o indignare nespusă. Ce căuta acolo, între acei oameni urîţi, banali, cu care nu avea nici o afinitate, ea, care-şi rupsese toate aderenţele ? De ce pierduse azi atîta timp, în loc să rămînă în beatitudinea ei singuratică, cu simţirea fericirei, ca o perlă în scoică, ca şi ea hrănită din cochilie, ca şi ea aderentă !

Cu toate astea, era acolo, fie burghez, fie intelectual, un mediu destul de ridicat, dar chimia lui era azi descompusă de un singur element, de acel Lică. Acel trubadur de mahala, care, în mijlocul unui birou de intelectual, făcea cu ochiul unei directoare a feminismului, ca la horă ; acel Rim momificat parcă şi care prin ochelari părea a nu vedea decît ce vrea, şi anume gleznele femeilor ; Lina cu boala ei de veri şi verişoare şi ea însăşi, Mini, care pentru a-şi complecta ierbariul se vîrîse în aşa buruieni !

Se simţi micşorată. Cercul de izolare, care o aureola obicinuit, părea întunecat... Mini credea că în jurul fiecăruia, undele simţirei răspîndite nu se risipesc, ci se condensează într-un nimb. Trăim, astfel, înconjuraţi ca de o pavăză de emanaţiunea noastră spirituală în jurul formei materiale. Stăm alături unii de alţii, despărţiţi totuşi de acele aureole care la unii sunt abia o dungă subţire, la alţii o a doua formă. În acest bloc de materie şi de imaterialitate, de substanţă spirituală a mulţimei omeneşti, se fac de la un nimb la altul schimburi şi atingeri, duşmănii sau acorduri care preced şi determină ciocnirile concrete.

În unele zile privilegiate, Mini, printr-o sforţare, zărea, în lumina mare în care plutim, desenîndu-se acele forme nimbate. Unele erau asemeni unor imagini pe jumătate suprapuse, cu o dublă aureolă de cercuri îngemănate în jurul capului oval ; altele, un vălmăşag de suprapuneri ; cîteva, bine închegate şi izolate statornic ; multe din ele rătăcite de puterea coeziunei şi rătăcind în materialul spiritual inform, lărgindu-şi nemăsurat şi diluat proporţiile aureolate şi descompunîndu-şi substanţa sensibilă spre pericolul dizolvărei în spaţiu.

Așa îi apăreau lui Mini, nimbați felurit: amanții, mulțimea în luptă, înțelepții, descumpăniții!

Cum oare niciodată instinctul unui pictor modern nu redase mai bine decît sub forma unei lumini noi a carnațiunei sau unei renovări a proporțiilor, nu redase mai convins și mai expresiv [50] această îmbinare de opacitate și de străvezire, pe care cei vechi o concepuseră rudimentar pe icoanele rigide, în vulgaritatea stemei de aur, în cercuirea luminoasă bizantină sau prerafaelică a Madonei nimbate. Eclipsele, incursia violentă a negrului în alb, sau invaziile luminei în tenebre, fuseseră destul de speculate în culoare ca și în simțire, dar Mini acum se gîndea la senzația rară a fuzionărei acelor nimburi deopotrivă transparente, la voluptatea acelor conruperi armonioase de atome, impalpabile, la penetrațiunea luminei în lumină, la ceva fără de realizare în cuvînt și de o realizare senzorială deosebită. Îndeplinită, ea lăsa făpturei fizice capacități de bucurie neasemuită în gesturile simple ale vieței.

Mini se mira de atmosfera joasă de azi a interiorului Rim. Totuși avea convingerea lucrurilor relative. Știa ce tîrziu se aplicase la scenă platforma mobilă care era o lege curentă a vieței sociale. Nivelul, așa zis fix, al Rimilor avea urcări și coborîri firești, după ponderile și valorile în funcție.

— Dar pe Mika-Lé o cunoști? întrebă pe Rim.

Gîtul lui Rim păru a se lungi de mirare. Numele bizar îi era străin pesemne.

— Pe Mika-Lé, fata cea mică a doamnei Lenora Hallipa... cea care...

Mini se opri gîndindu-se că povestea lui Mika-Lé era prea lungă și că nu e nevoie să o afle Rim dacă Lina nu i-a spus-o. Lina, probabil, păstrase secretă aventura verișoarei cu zugravul, pentru a ocoli aprecieri neplăcute asupra familiei.

Rimul era cît se poate de moralist și predica neobosit.

„Ce miop e omul, cu el!“ gîndea Mini.

Ea nu credea pe Rim virtuos, fără să fi putut spune de ce. Nu numaidecît pentru că întrevăzuse ce formă avea trupul lui sufletesc. Nici pentru că doctorul admira exagerat plastica Lenorei și avea slăbiciune de nuduri picturale. Nici pentru că îi plăceau gleznele și avea o introducere specială pentru fete la cursul de anatomie!

Nu-i cunoştea nici o altă păcătuinţă ; dar acea puritate de moravuri nu o convingea. I-ar fi fost, desigur, cu neputinţă să creadă pe doctorul Rim vrednic de vreo aventură sau destoinic de vreo pasiune. Îi făcea impresia unui om de maculatură cenuşie, nu de carne şi sînge, însă cînd îl auzea predicînd virtuţile, Mini avea pe buzele gîndului ascuns surîsul sau, în trupul interior, revolta.

De ce ? Percepţia lui Mini era un ogar bun, care îşi mirosea vînatul ? Acel iezuit nu era păcătos cumva, dar nici moral. Era, desigur, îndoielnic.

Mini credea că doctorul Rim va rămîne astfel pentru totdeauna, dar că în ziua discursurilor funerare asupra înaltelor sale virtuţi, ea va rîde pe dinăuntru. Nu doar că Mini se gîndea la moartea bietului Rim — dimpotrivă, lipsa lui de pe decor i-ar fi ştirbit din obiceiuri şi, mai ales, ce ar fi devenit descoperirile pe care le nădăjduia de la dînsul !

Nici nu avea Mini vreo imaginaţie crudă şi asasină ; dar la ea, gîndul îşi complecta îndată circuitul de la punctul iniţial la consecinţa din urmă. Avea viteză şi permeabilitate spontană. De la moartea lui Rim, trecu direct „dincolo“ şi, închipuindu-şi un tribunal al spiritelor superioare în faţa căruia ar fi apărut Rim şi ea ar fi fost mărturie, întindea mîna solemn ca să răspundă :

„Avusese Rim vreo vină la activul lui ?“

„Nu !“

„Era Rim un om necinstit ?“

„Nu !“

„Era Rim un om moral ?“

„Nu !“

Mini luă de pe birou albumul, în care Rim îi arătase pe Lenora. Era un album mic, plin de fotografii felurite de familie. Căuta a le stabili identitatea şi a le urmări transformările. Îşi făcea din asta un joc care o pasiona. Lenora era acolo la diferite epoci, în poze multe şi felurite. Într-una, cu fruntea goală, o rochie închisă la gît, părul neted şi ochii mari, zănateci, nu o recunoscuse deloc. Trebui să o asigure Rim şi Nory că e ea.

Acum cele două grupuri fuzionaseră şi conversaţia părea a se apropia de sfîrşit. Mini auzi că e vorba de o stradă care apucă pe colo şi nu pe dincolo şi fu înduioşată de reamintirea Cetăţii vii, ca şi cum cu vorbele lor atingeau arteriola

unui trup voluptuos și scump. Pentru a nu face pe Rim curios asupra lui Mika-Lé, deoarece Lina nu vroia să se cunoască episodul, îi spuse cu indiferență :

— Fata mai mică a Hallipilor nu seamănă deloc cu mămă-sa.

— Lenora e incomparabilă ! săvîrși Rim discuția. Apoi : E ora quartetului. Ieșim împreună ! zise îngrijat.

Mini ridică mîinile în semn de apărare. Sufletul ei pusese refuzul în mișcare, în chipul cel mai evident.

Rim rîse, adică își arătă dinții galbeni. Era bine dispus și probabil ținea și el să-și facă preumblarea singur.

Mini și-l închipui, cu aere doctorale, cu gambele lungi și pași metodici, cu redingota largă și pălăria tare.

— O birjă, Rim ? zise Lina, care nu-l pierdea, se vede, din ochi.

— Da ! Sciaticul ! explică Rim cu melancolie.

Se sculară toți. Nory se repezi la cuier să-și ia „canotierul". [51] Doamna Eliza invită pe Lina stăruitor să vie să o vadă înainte de o plecare oarecare. Lică se sucea pe călcîie. Salută de departe și în grabă pe Rim. Observînd că Rim nu se deranjează, Mini uită și ea să-i răspundă la salut, dar Trubadurul se întoarse pe călcîie și, pocnind degetele, însoțea doamnele, desigur fluierînd mutește pe buzele nărăvite.

Mini se săltă spre doamna Eliza, care, acum grațioasă de plecare, îi exprima încurcat și peltic sentimente de simpatie. Lina sau Nory trecuseră, desigur, pe acolo cu vreo biografie amicală.

Ca să nu plece cu grupul, Mini rămase încă pe loc. Cînd ieși din birou peste un minut, ca să-și ia ziua bună de la Lina, doamna Eliza și Nory erau plecate și Trubadurul cu mîna pe ușa întredeschisă vorbea cu Lina. Nu-i auzi nici glasul, nici vorbele. Lina gîfîia tare.

Figura tînără și ștrengărească a lui Lică era aspriță și contractată. Era aprins la față și, cu bucla căzută peste ochi, părea un cocoș necăjit cu creasta vînătă. Fu numai o clipă. Dete pe spate freza, cu mîna subțire cu inel lat de aur cu rubin fals, și cu buzele strînse pentru fluier, cu ochii pe subt gene, sări peste cele cinci trepte pe urma celor două doamne. [52]

— Ce, și tu pleci ? zise Lina, ca și cum nu era firesc.

Mini rămase cu pălăria în mînă.

— Stai la mine la masă. Rim ia cafeaua la Schmidlini, pentru quartet. Abia scap de cafea cu lapte şi singură nu am poftă de mîncare.

Mini se gîndi la plimbarea făcută în amurg pe străzile aproape goale. Afară lumina desfăcea muselina de culori blonde. Dar cum ceasul ei de mînă nu arăta ora şi locul care te cer, rămase.

Singură acum cu buna Lina, putea trăi în gîndurile ei fără de nici o turburare. Intră în birou, de unde Rim dispăruse, şi dete drumul geamului larg de lîngă divan, ghemuindu-se într-un colţ. Înăuntrul odăiei era umbră.

Vroi să spună Linei să-şi vadă de treabă, dar îi fu lene. Lina era şi plecată. Intră dintr-o dată în amurgul simţirei.

Îşi trăia zilele pe mersul soarelui. Limpede şi vioaie dimineaţa, chiar dacă ceasurile se scurgeau deopotrivă, adăuga cu fiecare oră o povară, aceea a muncei de pe lume, aceea a intensificărei luminei, apoi scăpăta deodată cu soarele. Uneori îi simţea plecarea printr-o spaimă, o stingere interioară, o dosnicie sau o umbră în care sufletul dibuia îngrijorat drumul. Alteori era o melancolie uşoară sau covîrşitoare.

În seara aceea era o dizolvare totală în umbrele fine. Subt lumina palidă, trupul îi sta inert ca şi al obiectelor din odaie şi gîndurile, simţirile, încetîndu-şi freamătul, aţipeau, plecînd capete gingaşe pe umărul fericirei.

Dispăru în somnul uşor al conştiinţei un timp incalculabil. Pînă cînd Lina îi puse mîna pe umăr şi o chemă. Îi surîse. Nu ar fi putut spune de unde se întoarce, dar se odihnise în spaţiul blînd al unei vieţi intermediare. Cu toate că trecuse singură acel ceas al amurgului, nu-i simţise singurătatea ci privegherea.

O aromise prielnic şi acum putea nădăjdui ziua de mîine, ale cărei ceasuri concentrice o vor duce iar în miezul viu al traiului, o vor urca la meridian ca şi soarele, iar seara va fi iarăşi un prag trecut de mînă.

Gîndul lui Mini vedea acum imaginile naive ale serilor: zîna cu degete pe pleoape, zîna cu degete pe buze. Basmele şi chipurile ingenue ale povestei se amestecă astfel printre aventurile şi siluetele rafinate ale vieţei prezente, în gîndurile omeneşti, ca într-un *Veglione* tumultos, unde mofluzul Pierrot, arlechinul cu clopoţei, fracul sinistru, toga ridicolă, clovnii

nenumăraţi, Hamletul nesăbuit trag în dansul lor vedenii albe, învăluite în vălurile diafane ale idealului şi înconjură îngîmfările cu rochii perlate, cinismul în maiou de baie, pijamalele neruşinării curente, uşoarele aeroplane ale dorinţelor contimporane, scafandrii necuviincioşi ai fundurilor de suflet.

— Cu mămăliguţă, Lino ! Cu mămăliguţă să-mi dai smîntîna.

IV

Dejunul prepeliţelor fu destul de monoton. Mini găsi pe Rim în conciliabul cu Lică. Cu diapazonul jos al vocei, aşa cum îl aveau amîndoi, părea o discuţie între muţi. Rim opri din treacăt pe Mini, care se strecura discret, şi, bine dispus, o invită în birou. Lică salută scurt. Totul era că în audienţa asta Rim părea cel mulţumit. Făcîndu-şi socoteala că Linei i-ar place ca vărul să aibă răgaz pentru jalba lui, nu vroi să rămînă şi declară că e mare amatoare de a supraveghea măiastra pregătire a prepeliţelor.

Rim îşi frecă mîinile deznodate, ca semn de bucurie pentru dejunul *fain*. Era aşa de mulţumit încît Mini, care îl cunoştea, fu nevoită să creadă că a făcut o mică, cît de minusculă răutate Linei.

Rim declară cu un entuziasm grav că Hallipa era un om distins, un vînător admirabil, un muncitor demn de stimă. Păcat că era aşa de necăjit !

Mini întinse urechea. Lăcomia nu explica îndestul ditirambul. Elogiul lui Hallipa în vorba lui Rim era ceva neobicinuit şi admiraţia lui, strămutată de-a dreptul de pe Lenora pe bărbatul ei, o surprindea şi o îndruma spre noutăţi mari.

— Să fi văzut ieri ciorchinele de păsări calde ! Le-a adus bietul om, el singur.

Hallipa în formă de „biet om“ era ceva peste fire !

Lina întrebă mai întîi cu îngrijorare ce făceau Rim şi Lică, şi cum Mini, ca să nu o sperie, îi spuse că vorbesc liniştiţi,

uşurată dintr-o parte, începu a mărturisi grijile mari pe care i le da verişoara.

Mini află că de un an şi jumătate, de cînd însoţise pe Lina la Prundeni, în ziua scenei celei mari, lucrurile nu mergeau bine. Lina nu încetase de a se duce acolo aproape regulat de două ori pe săptămînă. Nu de plimbare ca altădată, ci de mare nevoie şi cu adaosul unei osteneli la toate celelalte.

Aşadar, starea Lenorei nu se mărginise la scena cunoscută. Nu fusese, cum s-ar fi putut crede, un apogeu al supărărei, ci numai primul semnal de alarmă al unei stări prelungite.

Lenora urmase să aibă mult timp aceleaşi crize de inimă şi de nervi şi aceleaşi leşinuri ciudate. Erau însoţite, ca şi atunci, de alternative de dragoste şi de mînie pentru Doru, care era subiectul şi obiectul principal al stărilor ei.

Doru speriat chema mereu în ajutor pe Lina, care, în afară de valeriană şi eter, nu putea lucru mare, deoarece predicele rămîneau fără de ecou. Un tratament de injecţii neurotonice adusese totuşi încetinirea acelor manifestări. Atunci Doru se reîntorsese la ocupaţiile moşiei, care nu cunoscuseră niciodată atîta părăsire şi se răzbunau. Avusese cu atît mai mult de lucru cu cît o serie de complicaţii se iviseră. Lina crezuse că totul, în sfîrşit, merge bine. În adevăr, Lenora devenise chiar prea liniştită, prea tăcută asupra celor petrecute. În intervalul ăsta „bun" se putuse strecura căsătoria Elenei cu Drăgănescu, fără de nici o scenă din partea Lenorei.

Mini se întrebă cum oare energiile de răzvrătire ale Lenorei fuseseră complect stinse ? Care era pricina ? Medicamentaţia ? Nu ! Sau într-o măsură foarte mică. Era evoluţia ei sufletească.

Totuşi Lina povestise că, deodată cu astă ciudată atonie, Lenora era o adevărată senzitivă. Pentru orice zgomot, pentru orice cuvînt pronunţat mai tare se emoţiona, avea palpitaţii, sta culcată, dar fără să protesteze. În jurul ei era un complot al tăcerei, de la cele mai mici lucruri la cele mai mari. Se umbla uşor, vorbea abia. Uşile erau vătuite, nimic din treburile casei, din întîmplările traiului nu ajungea pînă la ea. Pianul era închis fiindcă îi făcea rău. Tremura la orice sunet. Nu era un capriciu, era o stare de fapt. Ea însăşi nu

avea nici o sonoritate. Tot ce-i spuneai o lăsa rece şi răspundea abia sau deloc. Primea fără nici un fel de comentariu îngrijile Elenei, iar ca răspuns tandreţei lui Hallipa avea gesturi mecanice, fără de elan. El o trata ca pe un copil alintat, după o boală rea, cu o satisfacţie recunoscătoare pentru faza asta prielnică, care îi îngăduia să rostească, [53] după voia lui, afacerile aşa de importante ale moşiei. [54]

Dealtfel, nu o mai considera ca pe o bolnavă !

În afară de casă, povestea pretutindeni cu mulţumire că sanatoriul vienez făcuse minuni şi că Lenora era complect restabilită. Era chiar convingerea lui.

În timpul ăsta Hallipa stabilise aproape totul cu Drăgănescu, un candidat protejat de el şi pe care îl stima ca om şi ca situaţie.

...Cît era de curios, faţă de mersul de odinioară al lucrurilor în menajul Hallipa, faptul că Lenora nu ştia în momentul acelor deciziuni încă nimic !

Într-o zi care păruse lui Doru mai potrivită, aşezat cu ziare lîngă dormeusa ei, ca de obicei după-masă, o întrebase ce crede despre rostirea Elenei, destul de mare pentru a fi la casa ei. Lenora aprobase fără nici o obiecţie şi tot planul, prescurtat de Doru, se strecurase fără greutate în auzul ei distrat.

Numai Elenei, Lenora îi spusese, cîteva zile după vestea asta, cu oarecare nelinişte :

— Are să fie mult zgomot cu logodna şi cu nunta ?

Elena atunci profitase pentru a-i face cunoscut tot aranjamentul : nici o logodnă alta decît cuvîntul dat ; ginerile, foarte ocupat, nu putea veni decît foarte rar la Prundeni, şi nunta în casă... la moşie sau la Bucureşti. Lenora păruse mulţumită şi nu întrebase nimic mai mult. Adormise pe loc, foarte adînc.

...Ce era oare nevoia aceea de linişte ! Ce asculta oare Lenora înăuntrul ei, în acea tăcere ?...

Mini întrebă pe Lina dacă verişoara nu avea altă atitudine cînd rămînea singură cu ea.

Nu ! Asculta micile noutăţi pe care i le spunea de Rim, de Lică... Primea îngrijirile ei cu docilitate. Atît !... Cînd Drăgănescu venise într-o zi la moşie, Lenora, pe motive de cochetărie, dejunase la ea în odaie. Cafeaua o luaseră toţi în bu-

duarul ei și vizita se petrecuse ca oricare alta. Nu era nimeni care să turbure cu vreo imprudență complotul tacit cu care ai casei o înconjurau. Ascultînd pe Lina, care povestea cu mulțumire demersul lin al lucrurilor, Mini avu o impresie de spaimă, ca ceva premergător unui sinistru ; momentul acela cenușiu și imobil, cu o lumină gălbuie stagnantă, care precede ciclonul.

Totuși furtuna nu izbucnise. Cum nunta era hotărîtă repede, înaintea Crăciunului, Elena se arătase nedecisă asupra locului unde ar fi mai bine să se facă cununia. Lenora se agitase, nu dormise vreo două nopți și într-o dimineață întrebase pe Elena în ce fel crede ea că ar putea avea loc nunta la București.

Așadar, Lenora nu cuteza aproape nici să întrebe. Și ei socoteau lucrurile normale sau măcar îmbunătățite ? Lenora, după două nopți de insomnie, punea Elenei o întrebare indirectă ! Extraordinar !

Elena îi explicase atunci ca pe un lucru hotărît că vor inaugura cu ceremonie casa lor cea nouă, care era pusă la punct.

Astfel problema grea fusese rezolvată și, cum rochia de mireasă a Elenei aștepta gata de mult și în casa lui Drăgănescu parchetul chiar fusese lustruit, nunta fusese fixată în prima joi.

Cum Lenora nu vorbise nimic, nu luase nici o măsură pentru participarea ei, lucrul rămăsese nedumerit pînă în ultimul moment. Abia în ajun rugase pe Lina să vie a doua zi să stea cu ea, ca să nu-i fie urît cînd lipseau toți la nuntă ; ea era „bolnavă".

Nu asistase deci. La plecare, sărutase pe Elena fără nici un comentariu ; trimisese însă în ajun după o femeie de casă 55
și o expediase la casa noilor căsătoriți să depună pe masa de toaletă a Elenei, fără alt cuvînt de însoțire, rîndul ei de perle unic, pe care îl avea de la Doru.

Gestul produsese un moment de consternare, un mic dezechilibru în conștiințele limpezi ale lui Doru și Elenei. Urmase o mare mulțumire despre progresele ei sentimentale și de sănătate.

Buna Lina, povestind, avea gura încă mică de satisfacția unei astfel de generozități.

Mini întrebă cu insistență dacă darul nu li se păruse foarte ciudat ; dacă, dimpotrivă, tocmai la acea epocă, nu se alarmaseră de starea ei de sănătate.

Buna Lina credea hotărît că Lenora la timpul acela, printr-un noroc deosebit, fusese mult mai bine. Era convinsă că totul mersese de minune.

Nunta, la care cu regret nu asistase, sechestrată de verişoara, decursese într-o ordine perfectă. Casa era orînduită ca un galantar ; slujise episcopul cel frumos, cu barbă neagră ; bufetul fusese o adevărată expoziție de artă. Era opinia suverană a lui Rim. Asistența redusă era compusă din familie şi din cîteva persoane politice şi sportive, cunoscute mai de aproape. Cununase preşedintele Consiliului general agricol cu nevasta. Ceremonia fusese la 4, şi la 8 Drăgăneştii plecaseră la Varşovia pentru că Drăgănescu avea acolo o afacere mare de export şi cu oprire la Viena, pentru a da medicilor care îngrijiseră pe Lenora ultimul buletin.

Mini se interesă mult de ce au spus atunci medicii. Spuseseră că trebuia mereu îngrijită de aproape, permanent observată, tratată cu mari menajamente.

Nu părea tocmai un aviz de mare însănătoşire. Dar viața e prea mărunțită şi prea grăbită pentru ca cei care o petrec să aibă priviri pe deasupra, aşa cum le avea acum Mini. Cei care se ocupau cu afecțiune de Lenora de la scularea ei la culcare, se depărtau de adevăr cu cît se apropiau de amănunte.

Aşadar, Lenora rămăsese cu o necurățenie, cu acel proces misterios care nu e chiar o boală, *e o formă de transpoziție a conştiinței.*

Lenora reacționa logic către sentimente şi gînduri[56] pe care le avea despre cele petrecute, aşa cum *ea* le socotea, aşa cum nu le putea mărturisi.

Pentru ceilalți totul părea absurd.

După primele izbucniri neputincioase, în epoca aceea de linişte aparentă, îşi reculegea probabil necazul, medita mijloacele de a schimba... Ce ? Ceea ce *fusese.* Adică ceea ce era iremediabil.

Aci era punctul dureros şi grav al tragediei. Cînd omul dă cu fruntea de imposibil, lupta e grozavă, tocmai pentru că e zadarnică. Gîndurile se ciocnesc mereu de un fapt pe-

trecut, deci fără de leac ; voința stă încordată spre ceea ce s-a consumat și care e în afară de puterile voinței. Proces interior precis și oribil, ca gestul unui om care s-ar lovi cu capul de un zid de piatră, pentru a sparge piatra zidului.

Lenora nu se putea deloc deprinde cu înfruntarea lui Mika-Lé. Fiecare temperament, pentru a rezolvi aceeași problemă, pune în mișcare alte resorturi. Totul la Lenora se reducea la un senzualism inițial, care lăsa pe Doru acum descoperit față de inimiciția ei pasională. Necazul ei încăpățînat vrea să găsească izbăvire pe o cale cu neputință : ca ceea ce fusese — să nu fi fost.

În loc să-și reia autoritatea acelorași deprinderi, lăsînd incidentul deoparte, nimicindu-l prin neglijare, prin reconstruirea existenței, ea singură schimba toată așezarea și pe ea însăși.

Vai ! Toate împrejurările bune de atunci erau departe ! spunea buna Lina. [57]

Lenora era iarăși rău. O scrisoare a lui Mika-Lé, care îi căzuse în mînă din nepriceperea sau mișelia babei, stricase tot. Nemernica mică o trimisese babei, prin Ioghi, pe care îl întîlnise la oraș, ca să o dea lui Doru. Era cam de felul ăsta :

„Iubitul meu părinte !

Știu că tu ai face mult pentru copila ta cea mică, dacă nu ai fi împiedicat. Totuși, în ascuns de cine mă ponegrește și mă lasă în mizerie, te rog a-mi mări pensiunea și a-mi trimite și o sumă mai mare, cu care să-mi plătesc datoriile, așa cum se cuvine fetei iubitoare și iubite a nobilului Hallipa."

— Ce idioată ! Ce păcătoasă ! se văieta Lina.

Lenora, liniștită în aparență, întinsese scrisoarea lui Doru, care, deprins cu înțelepciunea ei din tot timpul din urmă, luase lucrul ușor și căutase să se sfătuiască cu Lenora dacă trebuie să-i trimeată bani, supărat de aluziile la datorii și la numele lui, dar fără să se gîndească la tot ce conținea primejdios epistola funestă.

Mini admiră, pentru a doua oară, stilul perfect al lui Mika-Lé. Lingușirea ei îndrăzneață, lipsa oricărei rușini și intriga fățișă, care toate exprimate direct își pierdeau aproape nemernicia, deveneau accesibile și sugestive. Remarcă încă și tonul popular la acea artistă prismatică. Mika-Lé era tot o felahină. Avu convingerea că Mika-Lé nu premeditase cu perversitate scrisoarea : o scrisese de-a dreptul din perversitatea

ei firească, ceea ce era mult mai interesant. Era probabil convinsă că tatăl ei ar fi fost acum generos cu ea, dar era stînjenit de Lenora : credea desigur că era dator să-i dea bani și că are dreptul să-l amenințe.

Favorurile lui Greg îi păreau insuficiente și își șantaja familia fără de nici un scrupul. Mic animal cu instincte tot atît de simple ca ale unor anume insecte sau anume plante periculoase.

Lina nici nu vroia să-și aducă aminte de ziua aceea. Fusese la Prundeni un scandal pe care elocința redusă a bunei Lina nu era în stare să-l reproducă. Doru o chemase desperat prin telefon. Pe cînd pornise cu un automobil de piață, două trăsuri de la moșie și un alt auto, mobilizat de Doru, o căutau. Înainte de sosirea ei se petrecuseră grozăvii. Ea găsise pe Lenora căzută într-un fel de sincopă apoplectică, cu gura încleștată, cu un ochi vînăt, plină de contuziuni și arsuri. Jumătate cuvertura, perdeluțele erau arse Doru nu era de recunoscut : cu ochii bolboșați, cu părul vîlvoi, năuc.

Slugile fugiseră în toate părțile și baba o luase razna pentru totdeauna. Lina se speriase așa de tare că nu fusese bună de nimic și trebuise neapărat să vie și doctorul de plasă, cu toată rușinea. Noroc că toate contracțiile fuseseră nervoase și leziunile superficiale. Lenora se izbise cît putuse cu capul, cu trupul, de tot ce găsise la îndemînă și dase foc cu spirt patului. Nemaipomenit !

Mini socoti că scena asta, care buimăcea pe Lina, nu era chiar o abatere de la un drum parcurs destul de logic de exaltata Lenora, de la începuturile carierei ei tragice, pînă la acele culminări.

Trecuse și asta ! Se vindecase de arsuri, de lovituri, dar adio liniștea și binele de mai înainte ! repeta cu naivitate Lina.

Din orișice sau din nimic, Lenora se enerva. Era o stare de furie aproape permanentă. Lui Doru nu-i spunea nimic de-a dreptul, dar era destul să dorească el ceva pentru ca iritarea ei să izbucnească. Mîniile astea erau urmate de accese de melancolie. Doru vroise cu orice preț să ducă pe nevasta lui la Viena. Îi răspunsese categoric : „Nu ! Du-te dumneata singur !"

— Auzi ! să-i zică lui Doru „dumneata". Era nebună... Așa crezuse și Doru, că s-a smintit, și nu avusese liniște pînă nu o vor vedea doctorii iarăși.

La Viena, timp de zece zile, Lenora însă se plimbase[58] cu Coca-Aimée, tîrguise, conversase plină de grație cu doctorii. O găsiseră mai bine, dar nu se putea garanta nimic. Boala avea surprize... Totuși nu era nevoie să rămînă în sanatoriu.

De cînd se întorsese nu mai era așa de rea, dar plină de capricii. Acum vrea una, acuma alta. Acum zicea ceva, acum schimba. Doru era admirabil. Capriciile ei i se păreau un semn că s-a întors la firea ei adevărată și căuta să-i fie pe plac. Nu reușea. Tot pe el avea toată pica! Încercase el să se supere, să se impuie. Mai rău! Rău de tot! Ce nebunie!

...Niciodată încă buna Lina nu cutezase să gîndească așa liber și sever despre verișoara ei. Pentru Mini era totuși limpede că amorul pasional al Lenorei, ofensat grav, după credința ei, reacționa prin acea repulsiune. Era un rezultat matematic și absurd.

Ce era încă mai rău, era că începuse să revizuiască toate cheltuielile făcute cu Elena: zestre, trusou... Să pretindă că ceea ce i-a dat e disproporționat cu ce a rămas celorlalți. Cum venea Hallipa acasă, începeau socotelile. Nu se mulțumea cu discuția, îi cerea să revie, să facă tot felul de acte. Să asigure partea lui Aimée, partea ei, ca nevastă fără dotă. Niște nerozii... Parcă Doru ar fi fost pe moarte... Elena, mîndră cum era, la prima vorbă pe care i-o spusese Doru, făcuse nu știu ce act de cesiune, dar rămăsese cam rece de atunci cu tatăl ei.

...Hallipa, în forma asta de martir, de om zbătut, era pentru Mini de nerecunoscut!

Dar Lenora în forma asta — de compensațiuni sentimentale în valută — păru lui Mini mult mai însănătoșită. Dar Lina conchidea:

— Dacă cel puțin nu ar avea crizele acelea cu melancolie intermitentă. Nu aude. Nu vede împrejur. Nu vorbește!... Atîta mai știu și eu din neurologie. Melancolia nu e fază bună.

— Vreo simulare! obiectă Mini cu timiditate.

Lina nu se supără ca altădată.

— Nu!... Vai, nu!... Arată rău... Ar trebui să o vezi!

De felul acesta fuseseră noutățile ultime și foarte senzaționale despre familia Hallipa.

La dejun domni mare liniște. Fiecare, preocupat, nu băga de seamă că tace. Lina aproape nu mîncă. Mini aprecie su-

culenţa prepeliţelor înăbuşite la abur, dar nu şi hazul lor, aşa cum se pregătise. Rim se servi de trei ori şi fuse gata să-şi iasă din calm, cînd Lina îi observă că e prea lacom pentru un artritic! Despre Lică sau Hallipi nici un cuvînt. Toate lucrurile astea dosite erau însă[59] pondere materiale, care apăsau asupra locului şi ceasului.

După dejun Lina se grăbi să plece la o clientă. Mini nici nu ar fi vrut să o aştepte, atît se zorea; Rim declară că e foarte ocupat.

Dar chiar atunci un auto le tăia drumurile de scăpare. Întîlniră pe scară pe Hallipa însuşi, cu haină largă de drum, cu ochelari şi caschetă. Subt echipamentul acela, aşa de diferit de costumul lui de senior rural, Mini nu-l cunoscu.

— Automobilul vostru? întrebă Lina.

Hallipa aprobă cu un gest dezgustat. Marele proprietar de grajduri, pasionatul de cai, era acum şofer.

— Lenora s-a ţinut de capul lui! explică Lina lui Mini, în legătură cu ceea ce vorbiseră.

— Nu vezi pe Eliza? atrase atenţia Doru.

În fundul automobilului mare, capitonat cu piele de căprioară, ca şi cum Hallipa şi-ar fi jertfit toată prada vînătorească, sta o momîie acoperită de mantale, pleduri şi voaluri.

— E atîta praf! explică peltic doamna Eliza însăşi lui Mini care se apropie, pe cînd Doru vorbea animat Linei. Rim îi privea de la fereastra biroului dar fără să se mişte. Lina aduse un pachet cu comisioane ale Lenorei, şi Hallipa, după o inspecţie a maşinei, o urni cu ritualul obicinuit al pompărei, pufuitului, trompei, lăsă un praf nesuferit şi mirosul acela de benzină arsă aşa de rînced. Mini se gîndi la timpul trecut cînd probabil oraşul, în ceaţa prafului uşor, ridicat de droşti şi cabriolete, va fi trimis în aer o boare de grădini, parfum aspru de iarbă arsă şi de pămînt; miros leneş de micsandre ofilite de amiază.

Peste drum de Lina, o căsuţă bondoacă, pusă pieziş, avea în grădiniţă răzor cu busuioc, dar în colţul străzei o casă nouă sta spînzurată pe şase etaje; o felie înaltă şi îngustă, cu o singură faţadă, la triunghiul ei, care arăta celelalte două laturi zgrunţuite de o tencuială oarbă, pesemne în vederea unor proiecte de aliniere viitoare. Din rămăşiţe şi din inovări, Cetatea îşi compunea prin aspecte mobile caracterul ei ca şi

pe al locuitorilor, îl schimba necontenit prin adaptări grabnice, prin irupția planurilor noi în vechiul pitoresc.

Locuitorii ei de acum erau o generație care copilărise sau apucase la bunici căsuțele cu răzoare, care locuiau încă în confortul clădirilor acelea răsfățate, egoiste, pe care fiecare le avea pentru familia lui proprie, așa cum nu erau în alte capitale : acele *rez-de-chaussée* cu arhitectura lor cochetă și variată ; sau vile abia mansardate ; altele, mici oteluri de stil, care toate dau orașului un aspect de vilegiatură luxoasă, cu excesul unei grădini proprii, cu transplantarea brazilor și fantazia pergolaurilor, acoperite de plante urcătoare capricioase, de drăgălășenia amoroasă a trandafirilor mărunți sau de ciorchinii lîncezi, galbeni și violeți ai salcîmilor tîrîtori, sau de cine știe ce alte bizare roade ale *grimpantelor* delicate. Viziuni de case după care te întorceai la colț de strade albe, ca după o femeie elegantă și parfumată fin ; balcoane suspendate în verdeață și flori, ca un decor, în fața cărora trecătorii, pe care nu îi zorea goana traiului, se opreau visători o clipă, așezîndu-și acolo, în cuiburile frumoase, odihna iluziei. Abia de curînd bulevardele căpătaseră gravitatea edificiilor netede, înalte, impunătoare, aliniate, dar prezentînd diversitatea fațadelor noi ; iar pentru un viitor poate că iminent — așa erau de repezi prefacerile — apăreau imobilele mari de raport, se proiectau disproporționate și ponderoase pe armonia grațioasă a restului, azvîrlite pe proiectul unor străpungeri, unor exproprieri și artere, totodată probabile și problematice.

Mini fu cuprinsă de fizionomia Cetății.

— Ce fată de treabă Eliza asta ! Nici n-aș fi crezut ! zise Lina.

— Da ! răspunse Mini distrat.

Lina se despărți de ea pentru a se duce la o clientă în Izvor.

— Așa departe te duci, Lina ? o întrebă mașinal.

Lina strînse din umerii ei cam gheboși, de iobagă modernă.

Mini o salută cu mîna și porni sprinten, croindu-și, prin străzi tăiate pe muche, drum drept spre centru. Lunecînd sinuos, rochia ei albă, ca o barcă unduioasă pe care o duce apa drept la debarcadere voioase, mereu mai vioaie spre miezul

orașului viu, străbătu în pieziș Calea Victoriei, unde manevra ei grăbită și prudentă cerea meșteșug ca să se strecoare. Răzbi totuși, ocrotită și imună.

V

În casa boierească de pe moșia Prundeni, lucrurile aparent insensibile aveau să vadă fapte neobicinuite. Însăși liniștea lor nu mai era respectată. Erau martori tăcuți și neputincioși ai unor perturbări neîncetate.

E păcat că nu se poate ști în ce fel obiectele, în acel vestigiu de viață care e închis în inerția lor, sunt agitate de agitația oamenilor ? Ce fel de impresii primesc prin moleculele lor și ce efect are către rațiunea lor geometrică, spirala incandescentă a nebuniei omenești.

Stările succesive ale Lenorei în diferitele faze ale boalei, călătoriile neobicinuite aduseseră mare dezordine în fizionomia, timp îndelungat așa de statornică, a interiorului Hallipa. Însuși pianul, inviolabil, fusese la cine știe ce zdruncin împins deoparte, și dispoziția camerelor, a mobilierului, suferise fluctuațiile unor destine rele, care se legau strîns de ale oamenilor pe care îi slujeau. Grădina se resimțea cea dintîi de neglijența stăpînilor. Nu fusese complect nelucrată, planul și primele îngrijiri se vedeau, dar tocmai de aceea se simțea mai tare neîngrijirea. În boschetele tunse pe jumătate, ramuri răzlețe se înălțau ridicol. Florile aduse pînă la dezvoltare, apoi părăginite în plină eflorescență, ceea ce făcea mai vizibil necazul lor, amestecul de putregai al corolelor bolnave cu frăgezimea celor care îmboboceau. Seceta îngălbenise gazonul ; pe aleea căreia nu i se împrospătase nisipul era puțin noroi, de-a lungul moșiei întregi, o priveliște de incurie a holdelor totuși bune.

Porțile închise ermetic și o stație lungă pînă cînd vizitiul să se trudească singur ca să poată asigura intrarea, pe cînd, tăcute și serioase, Mini și Lina țineau hățurile.

Mini nu refuzase să însoțească pe Lina, amica Nory fiind în ultimul moment reținută de afaceri ce nu se puteau amîna.

— Singură nu mă duc ! suspinase Lina.

Situaţia ei era, în adevăr, cam anevoioasă. Hallipa făcuse la ea un apel suprem pentru a decide pe Lenora să plece de la Prundeni la Bucureşti, la doctori... Nimeni şi nimic nu o putea îndupleca şi Hallipa declara că lucrurile nu mai pot rămîne aşa cum sunt. Avea convingerea că Lenora era de-a binelea nebună... O astfel de presupunere nu ar fi putut veni lesne în mintea lui sănătoasă ; trebuiau motive puternice şi dovezi sigure pentru ca el, care nu avea nici subtilitate, nici exageraţie, să ajungă la aşa concluzii precise şi tragice.

În ultimele trei luni, Lenora căpătase un fel de manie a persecuţiei. Privea pe toţi bănuitor şi în special pe Doru.

În loc de forma mînioasă cu care îl chinuise pînă atunci, acum se socotea victimă.

Credea că Hallipa duce o întreagă campanie de înţelegeri ascunse cu Elena şi Mika-Lé, cu dispreţul voinţei ei. Avea insomnii şi deştepta pe bărbatu-său pentru a-l neferici cu plîngeri fără de sfîrşit, în care revenea acelaşi leit-motiv : toţi în jurul ei petrec, complotează, se îmbogăţesc, şi ea e lăsată pe drumuri. Elena acapara toată averea şi Mika-Lé consuma restul. Coca-Aimée, părăsită de tatăl ei, era o dezmoştenită şi ea, soţia, o cerşetoare. De băieţi nu pomenea nimic. Erau duşi în Germania pentru diplomă, deoarece nu fuseseră în stare să absolve liceul la Bucureşti.

Jelaniile astea sinistre durau nopţi după nopţi. Ziua, palidă, obosită, cădea în melancolie, mereu culcată, atinsă de o debilitare care făcea acum lenevirile necesare. Alteori se văita de urît, cerea să fie distrată şi nu vrea să rămînă singură.

Lina, care venise necontenit, neglijîndu-şi chiar spitalul, întîmpinase un ultimatum din partea lui Rim : el, sau familia.

Fireşte, pretenţiile legitime şi argumentele sumare aduse de doctor erau fără tăgăduinţă.

Lina, de nevoie, îşi rărise vizitele şi Lenora atunci ceruse ea singură pe verişoara Eliza. Împrejurările îi erau favorabile. Tocmai divorţa şi avea putinţă să dispună de ea. Eliza venea aproape zilnic, dusă şi adusă cu mare pompă de Doru, fiindcă era fricoasă, plină de mofturi. Uneori rămînea cîteva zile în şir la Prundeni, după care descoperea că are o mulţime de treburi acasă. De fapt, era nostalgia capitalei. După ce se sătura de Lipscani şi de Calea Victoriei, se întorcea iar la moşie. [60]

Caracterul ei convenea Lenorei ; era vorbăreață și de bună dispoziție permanentă, lingușitoare din fire, tocmai pe placul bolnavei. În schimb, leneșă, cochetă, nu aducea nici un ajutor gospodăriei, dimpotrivă, complica lucrurile, pretențioasă și cu nenumărate mici manii. Se iveau dificultăți permanente pentru spălatul, călcatul, plisatul lingeriei, rochiilor, care nu sufereau o cută.

Hallipa în tăcere, dar plictisit, primea toate reclamațiile ei și ale personalului și, avînd nevoie de toți, căuta a stabili pace. Dealtfel, prezența Elizei nu-l ușura prea mult. Lenora se arăta tot neliniștită cînd lipsea și de îndată ce venea tot nemulțumită de prezența lui. Motivul pentru care Doru socotea pe Lenora grav bolnavă era tocmai respingerea din ce în ce mai mare pe care i-o arăta lui. Nimeni ca el nu putea ști ce absurdă era o astfel de antipatie pentru el, care fusese obiectul unei pasiuni neobosite, obositoare chiar. Starea de acum a Lenorei nu putea fi decît anormală.

Desigur că nici el nu își da seama exact de mărimea dezastrului. Cuprins de întîmplări, nu avea răgazul să vadă toată schimbarea făcută în așezarea lăsată de părinții lui.[61] Nu pricepea că era însăși dizolvarea lui familială.

În afaceri, preocupat de cerințele zilnice, constrîns de socotelile urgente, de tranzacțiile nevoite, nu avea timp pentru o privire de ansamblu, ca să poată judeca dezordinea în care îi era averea. Voiajele la Viena, cheltuielile fără nici o putință de prevedere, pricinuite de boala lungă a Lenorei, împiedicarea lui de la supravegherea moșiei, pe care altădată nu o părăsea din ochi și din mîni, împrumuturile zdruncinaseră bilanțul. Trăia acum permanent din aranjamente pe a căror gravitate nu o simțea, înlesnite fiind de Drăgănescu. Slăbirea autorității în interiorul casei și dezagregarea treburilor în afară era situația actuală.

Lina[62], de-a lungul drumului, stăruia în recapitularea acelor împrejurări. Nu se sătura făcînd elogiul Elizei. Nici nu s-ar fi așteptat să fie așa de săritoare, să-și lase partidele de cărți și plimbările ei nelipsite.

Cu Lenora era de o răbdare și de o voioșie fără de seamăn. Ea însăși, Lina, nu i se putea compara. Lenora nu avea, mai ales, nevoie de îngrijiri medicale. Eliza îi citea jurnrale, făcea pasiențe și îi lucra tot felul de haine de casă, fiind foarte pricepută în croitorie. Ajuta chiar pe Doru să-și ție registrele

foarte complicate, nu știa deloc contabilitate, dar copia cu bunăvoință. Doru, la început, se arătase plictisit de prezența ei. Mereu nevoit să facă pe cavalerul, cînd era așa de supărat și ocupat. Mereu pe drumuri, ducînd-o și aducînd-o. Nu putea însă ocoli nici o osteneală, deoarece Lenora o luase subt ocrotirea ei în așa fel că devenise persoană inviolabilă. În urmă Doru, față de serviciile aduse de prezența ei, începuse a o mai îngădui ; totuși simțea nevoia să pună capăt balamucului care era pe capul lui.

Nici nu se mai bărbierea ca lumea. Parcă era un moș ; avea fire albe multe prin barbă, nu mai avea timp de nimic !

Îi murise un cal de curse și aproape nu băgase de seamă paguba. Neglija caii și se slujea mai mult de automobil, deoarece toate acum cereau grabă.

Era tabloul pregătirilor pe care Lina îl făcuse lui Mini, care gîndea că în adevăr „felul" traiului lui Hallipa se schimbase mult.

Acum problema era să decidă pe Lenora să plece la București să se caute cu un mare neurolog la modă. Hallipa spera mult de la schimbarea asta. Lenora însă, de cînd era vorba de plecare, se îmbolnăvise de friguri și moralul îi era încă mai scăzut. Plîngea ca un copil, spunea că e gonită din casă, că se va prăpădi prin spitale, că plecarea e pentru ea deopotrivă cu moartea. Astfel încît ai ei vedeau pe de o parte datoria de a o îngriji, pe de alta căpătau un fel de milă, de superstiție.

Frigurile, credea Lina, erau paludice, ceea ce necesita mai mult încă schimbarea localității, dar anemia generală și starea inimii, mai ales, te opreau să necăjești o biată bolnavă, pe care ideea plecărei o ucidea.

— Se pierde moșia ! Se pierde tot ! Eu mor dacă plec !

Așa se văieta întruna. Cine ar fi crezut să ție Lenora așa de mult la moșie ! Doru, cînd o auzea, plîngea și el. Își adora nevasta, și pe cît îl costa de mult paraponul pe care i-l arăta, pe atît îl mișca atașamentul ei de locul unde au fost așa de fericiți.

Cu materialul ăsta de informații, Mini însoțise pe Lina la Prundeni și cu promisiunea că ea nu va avea să facă, nici să zică nimic.

Pe Mini o interesase de-a dreptul acea schimbare a aspectelor locului, așa de fățișă, și care exprima așa de bine rapor-

turile dintre lucruri și patimile oamenilor. Cînd vizitase Prundenii cu doi ani înainte, totul părea acolo statornic, dar probabil era ultima fază a formei de-atunci, deoarece totul se modificase cu atîta repeziciune. Mini apucase atunci panorama supremă a unei așezări. Acum putea privi risipa lucrurilor și mersul ei grabnic de fărămițire.

O servitoare de oraș veni să le deschidă cu nepăsare și le conduse prin coridoare pe o terasă mică, care da pe o latură a grădinei și pe care Mini nu o cunoștea. Era un balcon mai larg, unde ieșeai de-a dreptul din camera Lenorei. Acolo erau cele două doamne.

Eliza lăsă jurnalul din mînă și le veni înainte cu pașii ei mărunți. Pe un pat de grădină sta instalată Lenora între perine și pleduri. Contrariu obiceiului, era acoperită pînă la gît cu un văl mare înfășurat pe trup. Avea pe frunte o compresă udă, care părea o bandeletă lividă, și figura îi era mult slăbită, cu două cearcăne negrui subt ochi, datorite febrei, nu *kholului.*

Trăsăturile feței erau subțiate și tenul limpede, deși palid subt puținul roz al pudrei. Nu mai era în carnea ei acea revărsare de otrăvuri turburate. Se filtraseră și se așezaseră în cine știe ce fiolă internă, în formă de esență concentrată. Capul rămînea acum foarte mic pentru trupul ei încă robust.

Părea că doarme. Cînd deschise ochii, chemată de Lina, Mini fu mirată de expresia lor. Verzi, limpezi, erau stranii. Parcă aiuriți, parcă dimpotrivă țintuiți în spațiu, dar nu direct pe lucruri sau oameni.

Lina îi smulse compresa de pe frunte. Rămase cu părul ud, neted, tras în sus, cu ochii de sticlă măriți de slăbiciune, ca în fotografia aceea dintr-un album al Rimilor, în care nu o putuse deloc recunoaște.

Lenora era, desigur, de necunoscut și totuși semăna izbitor cu ea însăși.

Lina o certă pentru compresă. Nu-i servea la nimic ; numai schimbarea de climă. Probabil era vreo mlaștină pe undeva, care îi dase frigurile.

— Domnul Hallipa spune că e uscat tot pe moșie ! zise nepotrivit Eliza, care nu era inteligentă.

Acel „domnul Hallipa“ despre vărul ei era stîngaci sau afectat. Altfel, doamna Eliza era foarte frumușică, într-o rochie de *foulard citron*, plină de volane, elegantă și incomodă

pentru funcţia de *garde-malade*, dar a cărei culoare se proiecta bine pe albastrul foarte pal al zilei de toamnă.

Domnul Hallipa, care prinsese de veste, sosea grăbit într-o pijama de casă de postav verde închis. Se scuză către Mini, pe care desigur nu o aştepta. Avea barba mai lungă şi neregulată, cărunţită uşor şi slăbise, deşi el nu avea friguri.

La discuţia despre mlaştine, confirmă salubritatea moşiei, dar erau pe aproape, spre Plăiesele, ceva iazuri, minunate pentru raţe, acum însă secate de secetă... Clima la Prundeni era excelentă...

Se vedea bine că pledează prin contrariu, convins că Lenora nu ar asculta un sfat venit de la el. Lenora, căreia Lina îi lua temperatura şi îi punea întrebări felurite, păru îngrijată şi chemă mai aproape pe Mini. O întrebă de Nory, de Bucureşti, şi cum Mini îi făcea un tablou plăcut şi cum o asigură că Cetatea era vivificătoare, că dăduse adesea rezultate bune cu climatul ei, Lenora păru oarecum convinsă şi, preocupată, ceru o oglindă, pe care doamna Eliza se duse ţipăit şi grăbit să i-o aducă.

Lenora atunci mustră pe bărbatul ei :

— De ce laşi pe Eliza... să se ostenească ?

Fu începutul unei uimitoare scene, care cuprinse toată atenţia lui Mini şi o absorbi aşa de mult că timpul îi păru scurt.

Jocul se repeta neobosit. Lenora, subt o formă sau alta, implica la orice moment pe Eliza cu Doru, cu făţişa intenţie ca Doru să fie cît mai atent, cît mai plin de solicitudine pentru vara lui : „Ai lovit pe Eliza..." „Ajută Elizei"... „De ce nu spui Elizei ?..." „Şezi mai bine de partea cealaltă, lîngă Eliza !..."

Eliza, inocentă şi graţioasă, se lăsa alintată fără a-şi înceta serviciile. Cum Doru era nerăbdător să lase pe Lenora singură cu Lina, Mini îi făcu acest mare serviciu, manifestînd dorinţa de a vedea vestibulul cel părăsit. Hallipa se sculă să o conducă. Lenora, emoţionată ca de cine ştie ce întîmplare, strigă :

— Dar cum laşi pe Eliza ?...

Cu un aer de plictiseală, cu un gest nervos al mîinilor abia oprit şi muşcîndu-şi buza, Doru aşteptă ca pintenoaga Eliză să scoboare cele trei trepte de asfalt ale terasei şi, le-

gănată pe tocurile albastre, înalte, ale pantofilor mici, să-i însoțească.

Mini nu mai găsi nici un interes vestibulului. Era desfigurat. O lumină mare și egală intra prin ușile scoase din rame și frînghii cu rufe la uscat erau întinse în curmeziș.

— Sus e acum locuit, explică Doru și arătă spre orizont, nu departe, un coș înalt de cărămidă.

Gramatula instalase o fabrică de alcool din cereale și cîțiva funcționari de acolo locuiau la el, conacul ei fiind neîndestulător. Lenora, mai ales, dorise găzduirea, fiind fricoasă de un timp, și prezența acelei familii liniștind-o.

Toate astea erau într-o astfel de contradicție cu moravurile din trecut ale Hallipilor, încît Mini se uită la moșier mai lung decît îngăduia cuviința. El oare nu simțea, nu vedea transformarea? Era, desigur, așa de preocupat într-o direcție, încît restul îi scăpa de subt control. Doru, așa de sobru de obicei, întrebă pe Mini ce a zis nevastă-sa și dacă consimțea să meargă la București. Mini credea că o văzuse dispusă, dar nu putea afirma nimic sigur.

— Ce bine ar fi! suspină Eliza. Mi-e dor de București.

Pe Doru, speranța cît de slabă păru a-l înviora. Fața lui bronzată se roși puțin.

Mini îi privi atunci pe amîndoi. Atitudinea, așa de ciudată și de bătătoare la ochi a Lenorei, o făcea curioasă. Eliza era cu totul neturburată și cu obicinuitele ei cochetării de mers, de vorbă, părea o cănăriță grațioasă și nepăsătoare. Doru era absorbit de idei triste, dar nu aveau desigur între ei nici o complicitate.

Se reîntoarseră. Lina profitase bine de timp. Păreau a fi terminat o conversație foarte animată. Lenora se culcase complect pe perini și părea obosită cu pleoape ușor vinete, închise. Lina era înăbușită, ca de obicei cînd vorbea mai mult. Biata Lina intra în ebulițiune repede, ca o cratiță de acelea care dau în fiert numaidecît.

Începu dezordonat serviciul ciocolatei cu lapte. Eliza se agită cu stîngăcie și fără de spor. Servitorii erau apatici. Doru fu cel care primi toate manifestările de nemulțumire ale Lenorei. Cînd prinse de veste că Eliza se „obosise", trebui ca Doru să o invite să ia locul lui.

— Prepară tu, Doru, ciocolata Elizei, cum știi că-i place!

Eliza, care pînă atunci se silise în toate părţile, se aşeză bucuros şi ceru naiv şase bucăţele de zahăr.

— Ce dulce fată e Eliza ! declară Lenora, provocînd opinia afirmativă a tuturor.

Mini deschidea ochii mari de mirare. Ce însemna asta ? Ce fel de nebunie nouă ? I-o arunca de gît. Lucrul era vădit, deocheat aproape. Doru, plictisit şi fără putinţa de a se apăra, sta subt focul deschis al acelei procedări nesocotite. Să fi fost Lenora geloasă ? Ar fi putut arăta o persecuţie ironică celor doi, dar nu era urmă de necaz sau de ironie în atitudinea ei... Să fi avut vreo aberaţie care să o facă să invente o astfel de distracţie ? Era destul să o vezi, ca să îndepărtezi presupunerea. Cu chipul înfrigurat, cu exaltarea ei gravă, urmărindu-şi pătimaş preocuparea într-un fel care nu îngăduia nici un surîs către acel spectacol comedios.

De căutai să raţionezi te înnămoleai în absurdităţi, dacă însă porneai de la absurditate ca de o la o premisă logică, puteai conchide ceva destul de consecvent.

Egoismul, capriciul şi fervoarea ei pentru serviciile Elizei erau o explicaţie, dar neîndestulătoare. Mai lesne, aversiunea ei neîndoioasă, haină, către Doru, o făcea să caute a scăpa de el prin orice mijloc şi găsise [63] în ideea asta un agent de dizolvare definitivă a căsniciei lor. Era desigur ideea ei fixă ; opera nouă la care lucra cu aceeaşi pornire lacomă care o caracteriza, cu aceeaşi forţă impulsivă. Mijloacele, ca de obicei, erau sumare şi arbitrare. Dar era mai ales, în acea patimă nouă, cine ştie ce tainică şi saşie meşteşugire a inconştientului.

La un moment, vorbindu-se de sănătate, Lenora inventă o expertiză de carne tare şi sănătoasă asupra Elizei. Fu apoteoza. Doru trecu în casă cu Lina pentru a pregăti plecarea.

Mini nu mai simţea acum la Prundeni toată simfonia aceea de expresionisme şi impresionisme petrecută în sensibilitatea ei de rîndul trecut, la izbucnirea dramei conjugale, care avea un aşa de ciudat sfîrşit. Ca şi otrăvurile, acum etichetate în flacoane cu cap de mort, din trupul Lenorei, întreaga atmosferă a locului îşi lămurise aspectele ; aburul, care atunci învăluia tot, se rupsese în fâşii aşezate numai pe anumite locuri.

Mini rămînea în spaţii salubre, de unde privea, ca o spectatoare pe care nu a cuprins-o ebrietatea nesănătoasă a emanaţiunilor. Ideile, ca şi aspectele, luau forme azi cumpătate,

clare. Moşia, grădina, casa, vestibulul luminos, cu petele de alb mat al rufelor, totul îşi despărţea luminile de umbre, totul era static, nu circula, nu se infuza ca atunci.

Străbătînd casa, Mini privi lucrurile dezordonate şi le sfătui să nu fie triste, să primească legea acelei prefaceri, ca pe o lege vie, care din mumificarea lor dăinuitoare le dăruia transformărei, deci traiului şi pieirei. Se uită să admire încă o dată, şi cea din urmă, portretul doamnei Calliope, bunica ; [64] cînd se întoarse de la uşă să-l vadă, nu-l găsi cu ochii. Poate îl strămutaseră.

Mini nici nu se aşezase bine şi, profitînd de zgomotul pe care-l făcea automobilul cu care se întorceau, spuse Linei, care picase ca un pietroi pe resorturile perinilor :

— E nebună !

Drept răspuns, Lina, cu o indignare care părea a nu avea margini, izbucni :

— Eliza şi iar Eliza !

Cu toată lipsa aparentă de legătură a exclamărilor, era între ele un acord perfect.

Conducea un mecanic al Gramatului. Pe Doru îl oprise Lenora de a pleca.

— Cum o să rămînă Eliza singură ?...

Înnopta, fireşte. Probabil la lumina *abat-jour*-ului, comedia urma absurdă. Doru dormea în anticamera Lenorei şi Eliza de partea cealaltă, în fosta cameră a lui Coca-Aimée. Capriciul bolnavei îi mobiliza, desigur, noaptea la un loc. Doru, se vedea bine, refuza felul ăsta de compromisuri şi familiarităţi cu tot ce-i mai rămăsese din rectitudine, [65] apoi era deprins cu iubirea Lenorei, nu vroia altceva, pe altcineva. Era acum la el o încăpăţînare pentru regimul care se nimicea. Era rezistenţa lui supremă pentru a salva patriarhatul. Lina, mai deprinsă cu salturile maşinei pe hopurile şoselei, povesti cu satisfacţie că — ce era, ce nu era — în sfîrşit, totul avea să se schimbe în bine deoarece Lenora primea să plece, cu mii de condiţii, de mofturi, de jelanii, dar nu refuzase şi Doru, cum apucase consimţămîntul, luase toate măsurile ca să-l facă eficace.

— Doru mi-a mai spus că, desperat de ideile fără de Dumnezeu ale Lenorei asupra lui Coca-Aimée, le asigurase partea amîndoura, ca să nu mai existe astfel de motive de lamentări. Ce om de treabă !... Lenora mi-a zis, la plecare,

că odată cu ea se duc și Prundenii!... Vai de lume cînd se zdruncină creierul!

Buna Lina era foarte puțin indulgentă cu misterul nebuniei [66] și cu verișoara. În orice caz, Lenora, în incinta nebuniei ei, avea o logică perfectă: aceea a distrugerei. Cine poate închipui durerea, convulsiile, agonia trupului sufletesc pînă cînd omoară în făptura lui o ființă? Lenora ucisese în ea pe Doru și acum căuta să se ucidă în el. Durerea ei se strămutase însă pe locul unde fusese fericită, pe opera aceea care făcuse dintr-însa, prin pasiune, stăpîna Prundenilor. O chinuia despărțirea, pierderea acelei așezări, pe care o socotea a ei proprie și dorea totuși nimicirea ei. Ea știa prin ce muncă statornică alcătuise domnia ei voluptoasă acolo. [67] Avea sentimentul unui drept al ei, pe care îl vedea oropsit de alte drepturi aparente. Își pierduse regalitatea amoroasă, dar cerea înapoi munca ei din dragoste. Dezastrul din ființa ei vroia să fie dezastrul a tot ce crease în jurul ei prin amor și ambiție. De cînd sfîșiase, la plecarea lui Mika-Lé, dantela hainei de casă, sentimentul distrugerei crescuse, cuprinsese în ea tot. Se distrugea pe ea, pe ceilalți, locul, timpul, simțirile.

Lina acum se văieta că, în primul entuziasm al succesului obținut, nu vorbise nimic de găzduire. Doru credea sigur că vor locui la ea. La Elena, cum era firesc, nu vrea Lenora. Și Rim... Mai ales că nu puteai ști cît durează...

În adevăr, Rim nu putea decît să renege o Lenoră bolnavă și care dușmănea amorul și alcovul.

Viteza mare nu le îngăduia multă conversație. Lina își rumega în tăcere grija și Mini era încă mirată de finalul paradoxal al unui roman născut cu modestie din romanța mizileană a unei văduve amoroase și din episodul simplu al unui vînător de prepelițe.

Orașul le și luase în miezul lui, fără să bage de seamă.

Dintr-un singur patinaj șoferul lunecase pe str. General Budișteanu, cotind pe Știrbei.

— Se chema altădată Manea Brutaru, zise Mini, și bătrînul meu [68] îmi arăta o casă misterioasă, unde zicea el că a apucat de mult o prințesă frumoasă și nebună. Nebunia e veche pe lume.

Acum Mini încetă de a se mai uimi de cele petrecute, fu nerăbdătoare să le împărtășească. Episodul devenea astfel prețios, era o sămînță care putea fructifica în gîndul altuia.

Tăceau chiar în mintea ei orişice gînduri.[69] Le păstra, le învăluia cu grijă, ca pe un coş cu fructe de toamnă, ca să le aducă întregi şi proaspete. Nu mai purta grija şi osteneala de a înţelege, ci nădejdea de a dărui cugetarea şi apoi de a o primi înapoi ca pe o bucurie.

Din cîntecul timid al cuvintelor ei, melodia va trece în strunele de orgă. Din mişcarea unduioasă a gesturilor ei feminine, sforţarea de a exprima va răzbi prin căile luminoase ale ocrotirilor înţelepte. Atunci ea va rămîne copilăroasă şi negativă, ostenită şi fericită ca amanta care a dăruit şi a primit.

Gîndurile care s-au cununat sunt plăceri izbăvite, care pică şi lasă o alveolă nouă.

Dar trupul sufletesc e încătuşat în făptură şi, ca să se împărtăşească, străbate delicioasa ei învelitoare, de aceea acum Mini îşi simţea mîinile nerăbdătoare să ţină alte mîini în ale ei, ca să ajute astfel elocinţa gîngavă şi tandră a povestirei ei :

— Să fi văzut tu azi la Hallipi...

VI

Toată noaptea, pe sghiabul ferestrei, unde florile se răcoreau în vase, picuratul, torentele alternate ale ploaiei însoţiseră somnul lui Mini, în care sta trează nădejdea că timpul se va îndrepta a doua zi pentru a îngădui proiectele ei bune.

Dimineaţa, zgomotul timpuriu al tramvaielor, uruitul trăsurilor, acoperiseră melodia capricioasă a ploaiei.

Mini se aplecase peste sghiaburile ude, asfaltul era ud şi el şi burlanele se scurgeau.

Oraşul împiedica să vezi orizonturile ameninţătoare sau geana promiţătoare a soarelui. Pe deasupra coperişurilor nalte şi dese, norii rotocoleau. Mini nu vroi să se mînie, nici să se teamă. Vroi să se supună şi, de subt resemnarea ei, dorinţa şoptea încet o rugăciune timidă spre înseninare.

Ploile de vară nu întristau niciodată oraşul, zîmbitor prin toate vitrinele lui gătite ca nişte femei cochete, cu trecători sprinteni, mulţumiţi de belşugul irigaţiei, pe cînd ră-

suflarea proaspătă a Cetăței, trecută peste grădini, îmbălsămată şi aburită din căldura de sîn a pămîntului copt, era delicioasă de respirat.

Totuşi, azi ploaia răsturna la fiecare zece minute o găleată nouă şi nu puteai prevede dacă se va statornici sau se va risipi la timp, generoasă.

Cum Mini intrase la Feder, se simţi trasă energic de mînă, la ghişeul Simfonicelor. Era Nory, cu apucăturile ei.

— Mergem azi amîndouă la Elena ! Mi-a spus cu parapon că n-ai fost încă niciodată.

Şi cum Mini se codea :

— Acum, devreme, după dejun, pînă cînd e singură şi liberă. Cînd începe programul, nu se mai poate sta liniştit de vorbă.

Şi Nory ceru telefonul şi anunţă vizita lor pentru ora trei.

— Nu te las, că pe urmă fugi ! Dejunăm la un restaurant împreună.

După dejun, la 2, era încă prea devreme. Nory vroi să treacă pe la o vitrină, unde spunea că a văzut nişte pantofi verzi cu croiala dintr-una.

De-aproape, nu fu mulţumită. Mini o reţinu alături ca să admire bijuteriile vechi din galantarul unui argintar cunoscut. Pe una din acele paftale late de aur masiv, un filigram delicat desena forma unui medalion, pe care îl umplea un smaragd uriaş : o brăţară de domniţă. Schimbul aurului, vînzarea sculelor vechi era acum un mic trafic făţiş. Aproape nu mai era îngăduit să păstrezi nespeculate astfel de obiecte de preţ, să nu te desfaci de ele [70], pe timpul unei aşa de excentrice finanţări, a unui trai aşa de exagerat.

Smaragdul era în adevăr uimitor, filigrama o horbotă diafană, iar brăţara o cătuşă de aur masiv. O desfătare pentru o privire lacomă după lucrul frumos şi de preţ.

Lui Mini aurul îi da mereu impresia vie a realităţei lui suverane. Îl admira ca pe cel mai minunat filon al humei, îl stima pentru puterea pe care oamenii i-o dau asupra lor înşişi.

Se uită la ceasul mic de mînă.

— Ar mai fi vreo trei sferturi de oră, zise... Să ştii că eu nu stau tîrziu.

Abia avură timp să deschidă umbrelele. O răpăială le inundă.

— La Capşa ! strigă Nory traversînd.

Mini avu o scurtă ezitare. Nu-i plăcea să intre în localuri publice, dar trebuia să se adăpostească.

Cînd sosise atunci, pe iarna geroasă, în Cetate, dimpotrivă, era lacomă de zgomot, de mulţime. Abia pripăşită, căuta locurile gălăgioase şi aglomerate, pentru a-şi ascunde şi apăra în ele timiditatea. Cunoştea oraşul de mult, îl mai locuise adesea, dar totdeauna mai nainte îl străbătuse cu indiferenţă, îl privise cu banalitate.[71] Dar atunci, la sosirea aceea, totul o mira, totul îi părea nou. Asupra inteligenţei ei, mulţimea făcea impresia pe care o face lumina vie asupra ochilor deprinşi cu umbra. Necunoscută, nebăgată în seamă, se amesteca în frămîntarea, în furnicarul ei, ca una din miile de feţe vii ale chipului multiplu al Cetăţei.

Acum se reculesese[72] din prima emoţie şi oraşul i se limpezise. Nu mai era străină, rătăcită, şi mulţimea nu mai era chipul multiplu al unor necunoscuţi. O pudoare a existenţei ei precise o făcea să evite promiscuitatea localurilor publice. Era pentru ea o bucurie să stea ocrotită.

De la adăpost admira metropola care propăşea, ca pe o edificare de lux, în care oamenii puneau tot ce aveau în ei urban, ca instinct, inteligenţă şi putere de muncă. Tot ce aveau în ei viu, şi bun şi rău.

Nory ceru un *schwartz*, pe care Mini îl refuză, apoi reîncepu vorbăria ei isteaţă.

Privind prin geamurile largi, aburite de ploaie, lumea care se perinda, Mini nu o putea vedea desluşit şi atunci răsfrîngea în afară chipurile vederei interioare.[73] Identifica grupurile, perechile de trecători, cu fiinţele pe care le privea în panorama minţei, pe cînd Nory flecărea despre cunoscuţii lor :

...Era pictorul Greg, înalt, încovoiat, cu Mika-Lé, lemnoasă şi mică, şi disproporţia lor se proiecta izbitoare...

...Apoi prinţul Maxenţiu, livid, cu făinăreasa neagră ca o metisă, pereche fără de simţul culorilor care se îmbină...

...Monseniorul trecea spînatec, cu mîini drepte, rezemate pe genunchi, într-un automobil mare, avînd alături pe nepotul lingav...

...Elena parcă scotea capul de sub poclitul unei trăsuri de casă ; îi recunoştea bandourile negre, lîngă ea se vedeau

picioarele cu ghete boxe ale unui domn inexistent: Drăgănescu-Hallipa, bărbatul ei...

...Lică Trubadurul trecea sfichiuind motorul unui auto cu bastonașul-cravașă și, desigur, fluierînd pe sub mustața lui sfidătoare către portul ras, obligatoriu...

Acolo, la o casă peste drum, unde ploaia izbea un geam, după *brise-bise*, Lina încerca să pună lui Rim comprese de in (ca maică-sa de la Tecuci), în loc să-i aplice electricitate... Erau oameni în mers, oameni după ziduri, aceia sau alții... Locuitori ai Cetății vii, sosiți de pretutindeni, încetățeniți acolo pentru un motiv sau altul... Necunoscuți cu povestea lor oarecare, ca și cei cu poveste cunoscută... Ei, sau semeni ai lor, învăluiți acum în ploaia care despărțea pe Mini de limpezimea priveliștei de afară.

— Să nu deschizi Elenei vorba despre Mika-Lé, o rugă Nory.

— Ce mai face Mika-Lé?

— Ce să facă! Același lucru... Nerozii!

Mini crezu că face aluzie la scena teribilă, provocată la Hallipi de mica adulterină, prin ultima scrisoare.

— Elena nu cunoaște secretul nașterii? întrebă.

— Nu... Nu! Nici nu bănuiește. E singurul lucru pe care nu i l-aș spune niciodată. Ar pune în curent pe Doru, sunt sigură... Nu vreau să-mi iau așa răspunderi... Dacă știa, nu pățea ce a pățit. Numai năzbîtii face mironosița asta! Ce să-i dea în minte după atîta timp!... Cum și ce fel s-a informat de adresa biroului lui Drăgănescu?... Probabil prin „tipul" ei, domnul Adolf Bunescu — actorașul. Elena s-a trezit într-o bună zi cu Drăgănescu că intervine pe lîngă ea ca să se împace și să primească pe sora ei mai mică. E o datorie de familie să nu lase în părăsire pe biata fată nevinovată... Un discurs tîmpit! De unde putea ști, săracul! Spunea cu bună-credință o poveste, pe care i-o debitase Scampolo...

Drăgănescu, convins de spusele ei, nu știa [74] cum să procedeze ca să nu ofenseze pe socri, de aceea a cerut Elenei ca o favoare personală să facă cele necesare pentru restabilirea drepturilor naturale ale surorei ei... Foarte „naturale", ce e drept! Vezi, de aci situația!... Fără ceartă, dealtfel, amîndoi fiind sobri în parte, și mai sobri încă la un loc.

Elena a refuzat net. Drăgănescu, respins la prima lui pretenţie,[75] a fost nespus de jicnit, mai ales că făgăduise... Unde mai pui partea otrăvită a paharului pe care îl înghiţea. Ştia că cearta cu Mika-Lé a venit din cauza lui Maxenţiu. Era ocazie ca Elena să arate că a uitat, să fie *chic*.

A fost prima lor ciocnire. Drăgănescu, cavaler cum e, nu a insistat, dar a rămas ceva acreală şi Elena e supărată că orologiul de preciziune al menajului ei a avut o scrînteală. Împlinirea corectă a datoriilor şi liniştea perfectă, care să înlocuiască alte avantagii la care a renunţat — ăsta e programul... Şi lucrul nu se reduce la incidentul de atunci. Elena nu admite ca Drăgănescu să ajute cumva pe ascuns pe cumnăţica persecutată, şi nu ştie cum să pună chestia de reglement. Aşteaptă întîia ocazie bună ca să taie scurt... Pînă atunci e o petrecere să vezi pe Drăgănescu, care nu ştiu de unde cunoaşte pe Greg, ascultînd pe la răspîntii şi foarte stînjenit, elogiul naiv al talentelor „lăcustei". La Ministerul Artelor, bietul Greg a devenit legendar cu intervenţiile. Dacă n-ar fi aşa de bine instalat în reputaţia lui artistică şi în buna lui stare socială, şi-ar pierde tot prestigiul... La Monitor, unde conţopiseşte Adolful, circulă epigrame pline de piper ale colegilor, alimentate de amănunte benevole ale amantului asupra „lor trei". Iar la gineceul din Toamnei, unde stau cîtetrei bele-artiste într-o cămăruţă, în plus vizitatorii, petrecerea constă în numere de... imitaţii : Mika-Lé, în persoană, mă strîmbă pe mine şi îngînă[76] pe sentimentalul Greg, *tour à tour*, violent şi umil, ispitit şi pocăit.

M-am indignat de batjocura asta neruşinată pentru un om care o îndoapă cu favoruri[77] de tot felul. Cît despre mine, m-am înfuriat. L-am prins într-o zi pe Adolful la o redacţie, strecurînd cine ştie ce notiţe artistice, şi i-am spus să-şi pună botniţă că altfel mă amestec şi ştie el ce vrea să zică !...

— De necrezut ! zise Mini. Nu pot deloc să-mi închipui mimica asta de parodie la Mika-Lé, aşa de inertă.

Şi fu nemulţumită ca ori de cîte ori o noţiune nu-şi realiza îndată imaginea.

— Aş ! Ce inertă ? Să vezi strîmbături şi cum reproduce glasul mat şi vorbele dulci ale pictorului — urmate de chiţăituri şi de aplauzele furtunoase ale asistenţei distinse. Dacă n-aş fi auzit singură... Căutînd pe una de acolo, din aşa-

zisa cancelarie a directoarei acestui „pension" necontrolat de poliție, am putut asista. Noroc că nu era numărul meu, că nu știu ce se întîmpla! După producție urma dansul! Să fi văzut prăfărie! Un vîrtej de picioare în mijlocul căruia mi-am făcut intrarea... Au fugit ca șoarecii prin chiliuțe... Se deschid o mulțime de uși pe așa-zisul refectoriu al onorabilei pensiuni. Două mese lungi cu mușama și vase cu flori de hîrtie, trase la perete; un pian ruinat; o sobă mare de fier și viață veselă și ieftină. „Murim de foame și de urît", miorlăie leșinat Mika-Lé lui Greg emoționat, care numaidecît pune unt pe pîine. Se mănîncă prost, ce e drept, dar vin băieții cu suplimente. Nu m-am trezit odată cu pictorul că-mi spune să plimb uneori pe domnișoara? „Zut! i-am spus. Drept cine mă iei?" S-a făcut rac. Totuși îl cruțasem; nu-i spusesem că nu i-a lipsit sărăcuței nici un bal mascat toată iarna, cît despre boschetele de la șosea! Altfel îmi place că e fată de viață... Știi, Mini, patroana din Toamnei e divorțata lui A., maestrul baroului. A „rulat". E urîtă și „ră" — cum ar zice Lina noastră. Patronează în capul mesei, avînd la dreapta „peștele". Chiliuțele din *entresol* și podul sunt pentru „junime", mai pe credit, mai în rate... La etaj, are camere bune pentru perechile în voiaj de răpire, sau fugă clandestină. E specialitatea casei... acelea sunt servite în cameră, deosebit... Și după-masă patronii se retrag la pocher, organizat pe banditism. Au curățat și pe băiatul lui Vrana, milionar, minor și cam zevzec. Și Lică trece pe acolo și uneori se înfruptă, cum [78] și Adolful, dar Mika-Lé plînge cînd o înșeală cu dama *„de coeur"*.

Mini nu-și putu închipui pe Mika-Lé plîngînd. Ochii ei erau bălți care nu picurau. Hotărît, azi nu avea proiecție bună a imaginației... Amănuntele astea o nemulțumeau. Părea că de la o cotitură a orașului s-a deschis loc unui curent de aer rău, dar mai ales nu putea să coordoneze aspectele de afazie, de apatie, subt care cunoscuse la Prundeni pe Mika-Lé, cu acele zbânțuieli. Formula egipteană suferea. Trebui să-și închipuie o dezarticulare ridicolă a geometriei rigide, în mijlocul acelui Sabat.

Cît despre Greg, i se părea că-l vede cu surîsul acela penibil, care îi mînjea uneori buzele, provenit din conflicte morale care îl stînjeneau. Îi păru rău că trebuie să micșoreze în opinia ei pe un om care îi făcuse impresie bună.

Fotografie înfăţişînd pe Hortensia Papadat-Bengescu în anul 1929, trimisă *Tiparniţei literare* cu dedicaţie

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

FECIOARELE DESPLETITE

ROMAN

EDITURA „ANCORA" BUCUREŞTI

Coperta interioară a primei ediţii a romanului *Fecicarele despletite* (1926)

O apă subțire, argintie, le înconjura din toate părțile și lunecau pe ea. Era miriștea netedă care subt lumina difuză părea o lagună liniștită, oglinda unei inundații care ar fi acoperit tot cuprinsul subțire, străveziu.

Mini o auzi: Ce bine seamănă cu apa! — ~~dar~~ impresia predomina difuziunei lunară și înșela simțurile cu totul; ~~și~~ o percepție amăgitoare făcea ca Mini să fie mai convinsă că e chiar o apă decât că pare. ~~Legea atmosferică triumfa asupra oricărei alte realități.~~

...Așa dar Mica-Lé, fără să cunoască secretul, îl știa totuși prin instinct. Crescuse departe de tatăl indiferent, fără suferință, nici sentiment, și acum, cu mijloace de simulare și seducție, căutase în el un partizan, un străin aliat ei.

De aceea azi atmosfera locului burghez era așa de ciudată; gesturile, vorbele oamenilor acestora mediocri, erau așa de stânjenite și tainice. Lucruri nepipăite prevesteau, deviau traiul lor banal. Cele mai dezordonate legi ale simțirei turburau așezarea statornică a familiei, pentru că un om trecuse peacolo, când-va: Italianul.

Mini se gândi la casa de moșie mici rustică, nici modernă, cu arhitectura solidă, regulată; cu confortul ei orășenesc și totodată gospodăresc; la mobilierul simetric, onest, la buduarul plin de horbote, panglici de culori amoroase și naive: Nimic, acolo, nu încadra aceea tragedie. Își reaminti, deodată, vestibulul cel nou, părăsit, în care

Pagină din volumul *Fecioarele despletite*, revăzută de scriitoare (p. 48; exemplar aflat în posesia familiei)

fusese obiectul unei pasiuni neobosite, obositoare chiar. Starea de acum a Leanorei nu putea fi decât anormală.

Desigur că nici el nu îşi da seama exact de mărimea dezastrului. Cuprins de întâmplări nu avea răgazul să vadă toată schimbarea făcută în aşezarea lăsată de ~~Doamna Calliope~~. Nu pricepea că era însăşi disolvarea lui familială.

In afaceri, preocupaté de cerinţele zilnice, constrâns de socotelile urgente, de transacţiile nevoite, nu avea timp pentru o privire de ansamblu, casă poată judeca dezordinea în care îi era averea. Voiajele la Viena, cheltuielile fără nici o putinţă de prevedere, pricinuite de boala lungă a Lenorei, împiedicarea lui dela supravegherea moşiei, pe care altădată nu o părăsea din ochi şi din mâni, împrumuturile, sdruncinaseră bilanţul. Trăia acum permanent din aranjamente pe a căror gravitate nu o simţea, înlesnite fiind de Drăgănescu. Slăbirea autorităţei în interiorul casei şi desagregarea treburilor înafară, era situaţia actuală.

Lina dealungul drumului stăruia în recapitularea acelor împrejurări. Nu se sătura făcând elogiul Elizei. Nici nu s'ar fi aşteptat să fie aşa de săritoare, să-şi lase partidele de cărţi şi plimbările ei nelipsite.

Cu Lenora era de o răbdare şi de o voioşie fără de seamăn. Ea însăşi, Lina, nu i se putea compara. Lenora nu avea mai ales nevoie de

Pagină din volumul *Fecicarele despletite*, revăzută de scriitoare (p. 175; exemplar aflat în posesia familiei)

Mai mult însă o supăra jicnirea pe care cazul Greg o aducea în genere sexului pe care îl socotea superior. Poza firavă a femeiei în atitudinea admirației îi plăcea, cum și voluptatea aceea delicată, care crea în ființa ei necesitatea stăpînului. Greg umilea corporația stăpînitorilor... Poate că dacă nu ar fi plouat, lucrurile astea i-ar fi părut mai vesele, dar curgeau valuri repezi pe geamurile mari, cu zgomot de șuvoaie.

— Nu sunt în stare să servească o cafea ca lumea, protestă Nory.

. . . .

Pentru a merge la Elena Drăgănescu luară o trăsură. În drum Nory descria casa și programul de viață al Elenei, care își făcea din existență o robie adevărată către o mulțime de îndatoriri, așa cum le înțelegea ea.

Mini se uita jur în jur la cartierul pe care îl străbătea foarte rar. De la un loc înainte parcursul îi era aproape străin. Bulevardul Lascăr Catargiu se desfășura cu aleile lui, cu casele noi, încă rare, aliniate după un proiect definit.

Locul, căruia nu-i putea împrumuta nici o impresie, îi părea neexpresiv. Ploaia contenise, dar aleile erau încă pătate de lacuri mici. I se părea că pe măsură ce înaintează e dusă undeva departe, în exil, și o ciudată emoție o rechema spre miezul viu al orașului. Cum reîncepuse să picure dintr-o fâșie de nor, birjarul ridică coșul trăsurei ; atunci mersul i se păru lui Mini mai plăcut. La ora asta, a siestei, avu o senzație de adăpost și legănare. Desigur, prin vilele înalte, liniștite, ca și cum erau nelocuite, locuitorii dormeau. Mini trecu în starea aceea de semisomn, de semivisare, care uneori interceptează existența.

Amețită, i se părea acum că ar recunoaște locul, că ar umbla în sens invers pe un drum știut cumva. Oboseala și înnoratul punea pe vederea ei ceva noapte și cine știe ce reminiscență insinua în ființa ei o voluptate, altcîndva resimțită. Fu o clipă. Se uită mirată la Nory, care îi ședea alături.

— Stă spre șosea ! zise.

Apoi se uimi de proporțiile uriașe ale sensibilității. Dacă cineva ar fi vroit să le transforme în dimensiuni precise, ar fi clădit pentru fiecare ființă domuri colosale. Unde încăpea oare, acolo, în acel nedefinit al simțirei, nu numai mul-

ţimea senzaţiilor prezente, dar încă în depozite uriaşe, amintirea vie a tuturor senzaţiilor petrecute, care se puteau uneori reîntoarce cu impresia precisă de adineaori ?

Mini, privind cu melancolie averea imobiliară, care defila de-a lungul bulevardului pe două rînduri, subt ochii ei de locatară instabilă, se consola la ideea palatului aceluia pe care îl purta în ea. Cum gîndurile au densitate, i se păru că e mai greoaie acum din pricina acelui conţinut, scoborînd în faţa locuinţei, în adevăr impunătoare, a Drăgăneştilor.

Lăsă pe Nory să treacă înainte, pînă cînd o putere interioară să sufle peste acele zidiri, risipindu-le. Apoi, zveltă, urcă înapoia lui Nory treptele primului vestibul. La uşa a doua, apăru un fecior corect, care, solemn, le introduse în al doilea vestibul, unde o subretă cu şorţ plisat ca hîrtia le invită într-o cameră imensă, luminată sarbăd prin ferestrele foarte înguste şi înalte şi cu mobilierul de culoare închisă.

Scaunele, tablourile, consolele, totul era în proporţii mari ca şi odaia. Predomina nucul ars şi pielea de Cordova cizelată.

Mică, în fundul unui imens fotoliu rotund, Mini se uita împrejur. Tot apartamentul de jos, fără uşi despărţitoare, cuprindea abia patru camere vaste : *hall*-ul, un birou tot atît de majestuos, care se vedea alături, camera de primire, unde se aflau, şi o alta, cuprinsă de întunericul total al obloanelor lăsate şi al perdelelor grele.

Nory, neastîmpărată, răscolea ceva prin amvonul acela obscur, căci casa era în adevăr înaltă ca o biserică. Elena Drăgănescu scoborî cu grabă scara de la primul etaj, venind spre ele. Ca şi feciorul, era încă de la ora aceea în toaletă. O rochie simplă de *crêpe de Chine* negru, cu guleraş, făcea mai serioasă frumuseţea ei cu linii prea accentuate.

Avea ceva *posé* în toată înfăţişarea, în glas. Lui Mini, care nu o văzuse de mult, îi păru mai elegantă, mai frumoasă chiar ca înainte, dar aerul acela profesional de „stăpîna casei“, luat prea în serios, o făcea mai puţin simpatică ca la Prundeni. Era, dealtfel, firea ei care se lămurise : cam rece, cam ţeapănă, cu etichete.

Cum Mini o întreba despre copil, se animă puţin, povestind progresele pe care le făcea băiatul, metodic, după cel mai englezesc sistem de creştere. „Nursa“, o londoneză autentică, avea plenipotenţă asupra acelei educaţii precoce, fi-

zice și morale. Disciplina riguroasă era, după părerea Elenei, cel mai salutar principiu. Neîndoios că era, dar lui Mini i se păru că vorbește de un *élevage* oarecare, pierdu noțiunea gingășiei copilărești și își închipui pe băiețel cu o față simetrică și o cărare la mijlocul capului. Arătă dorința să-l vadă. Elena propuse să le conducă sus să viziteze și apartamentul de locuit. Jos era numai pentru recepție. Își expuse programul : credea că poți primi cît de mult, fără nici o incomoditate, dacă îți împarți bine timpul. Nimic inopinat. O zi anume pe săptămînă pentru audiții muzicale. O seară pentru dineuri obligatorii. Una pentru mesele de familie și o altă zi pentru a răspunde obligațiilor în afară. În felul ăsta rămîne destul timp pentru celelalte ocupațiuni. Pentru ele două însă, Elena, foarte amabilă, se declară acasă orișicînd. Dar ce corvadă sistematică, un astfel de trai !

Veni iarăși vorba de copil. Hrana, aerul, recrearea erau distribuite cu porția. Proiectele ei materne erau numeroase și foarte anticipate. Se plînse că apartamentul nu prevede camerele de studiu necesare mai tîrziu băiatului. Avea idei precise asupra felului cum va decurge instrucția lui. Va face studii economice și industriale serioase. Drăgănescu pregătea de pe acuma o mare dezvoltare a stabilimentelor lui, pentru a le transforma mai tîrziu în uzine. Mini se gîndi cu simpatie la baba Smoala și la ulcica ei cu păcură. Da. Era evident că Elena își adora, în felul ei, copilul. Un fel egoist, ca toate felurile, dealtfel.

Elena își pregătea moștenitorul pentru ideile ei preconcepute, îl iubea pentru că i le putea satisface. Faptul că prin el își putea multiplica ambiția, că îl putea adăoga drepturilor ei de proprietate, că se putea, prin el, reprezenta o dată mai mult, era argumentul mare al afecțiunei ei.

E drept că instinctul familial, redus la spontaneitatea lui, ar fi foarte slab fără adaosul acelui egoism.

În fața scaunului lui Mini, o pînză imensă în stil vechi flamand reprezinta o bucolică. Mini se gîndi că ea ar fi pictat maternitatea ca pe o femeie extaziată de a fi scăpat din sînul ei viu o înfăptuire pornită să cucerească viața. Pe Elena însă ca tablou matern, o vedea ținînd gravă în mîini o colivie de aur, în care era închis un canar stilizat : băiatul ei.

Se urcară. Acolo sus, dimpotrivă, era o lumină mare și egală. Lacul alb și moarul verde deschis erau decorul general, cu variante.

— E singura casă din București unde funcționează toate robinetele, se lăudă Elena.

Camera ei era, în același timp, un birou. Declară că menajul era „un adevărat minister". De la 7 dimineața la 11 seara, avea de lucru : ordine, socoteli, inspecții, verificări ! Nu se putea închipui ce grea era administrația unei case mari !

Totul era bogat, bine întreținut și rece. Copilul dormea. Era blond și cam decolorat, cu capul prelung și fără drăgălășenie. Semăna probabil cu Drăgănescu — pe care Mini nu-l cunoștea — ceea ce trebuie să fi fost pentru Elena o decepție, fiindcă era destinat să fie un Hallipa. Elena îl însumase numelui și tradiției ei familiale. Mini băgă atunci de seamă că nu s-a vorbit încă nimic de Doru și Lenora.

Cînd se scoborîră, Elena, mișcînd un resort, ridică obloanele camerei tainice. Apăru o sală de formă prelungă, neplafonată, comunicînd cu tavanul *hall*-ului, pentru acustică. Era camera de muzică.

Elena, deși nu era decît o diletantă, practica snobismul onorabil al muzicei. Era felul în care se transformase duetele liniștite ale bunicului ei, Eriste, acompaniat conștiincios de doamna Calliope.

Instalate acum cu vinuri dulci și prăjituri variate, Elena deveni mai prietenoasă, mai confidențială. Așteptă să se retragă feciorul și anunță lui Nory că sunt lucruri noi și mari petrecute.

Se plînse apoi lui Mini că omul poartă pentru toată viața povara grijilor de familie, de care nu se poate cruța ; era un noroc că funcția ei casnică îi dă atît de lucru, pentru a o distrage de la cele mai mari necazuri.

Mini crezu că e vorba de Mika-Lé, dar Elena începu a recapitula, cu mult parapon, sentimentele ei filiale pentru Doru, buna lor înțelegere de totdeauna și conchise că nu ar fi putut crede niciodată că ar putea exista între ei discordie, că nu admitea o ceartă între tată și copil, cu atît mai puțin între ea și Doru, dar că viața e așa de aspră, încît te aduce la cele mai crude extremități. Era mîhnită cum nu fusese niciodată.

— Te-ai certat cu tată-tău ! strigă Nory înghiţind rău biscuitul. Cînd ? De ce ?

Elena povesti că, aşa cum desigur ştiau, Lenora şi Doru erau de un timp la Bucureşti. Mai întîi fusese nemulţumită că nu au găzduit la ea, fiindcă, *orice ar fi*, aşa era cuviinţa şi nu admitea, cînd le putea oferi o ospitalitate aşa de largă, să o refuze... Dar Lenora bolnavă nu putea fi contrariată în capriciile ei... Se temea să nu o supere copilul...

Chiar în confidenţele ei, Elena punea mult protocol, mult înconjur al adevărului.

În sfîrşit, descinseră la otel, dar fusese cu neputinţă ca Lenora să se deprindă cu strîmtoarea de-acolo. Unchiul, bătrînul Hallipa, tatăl verişoarei Eliza, avusese atunci ideea să le pună la dispoziţie căsuţa acesteia. Cum unchiul avea oarecare ascendent asupra lui Doru şi cum Lenora primise cu entuziasm, locuiseră acolo, ceea ce părea a nemulţumi pe Elena, fără ca să spună un cuvînt mai mult.

Probabil breviarul ei de raporturi familiale sacramentale era foarte zdruncinat de manoperele Lenorei în ce privea pe Eliza, dacă cumva le va fi băgat de seamă.

Lenora făcuse consult şi rămăsese în tratamentul doctorului Walter, un neurolog lansat de curînd şi care avea sanatoriul lui. [79]

Trimisese pe Lenora la Predeal şi îi recomandase izolare absolută. Ostracizase chiar pe Hallipa, care totuşi se ducea sîmbăta şi duminica. Lenora mergea, pare-se, mult mai bine.

Tatăl ei, rămas singur, găzduise fireşte la ea. Pînă cînd, alaltăieri chiar, cum se mirase că îşi poate lăsa treburile moşiei atît timp singure, în plin sezon de munca cîmpului, şi se oferise, dacă el e ocupat, să stea ea cîtva timp la Prundeni — lucru de care îi era chiar dor — aflase, cu o uimire care nu se poate spune, cu o revoltă fără seamăn, ceva de neînchipuit, care întrecea orice înţelegere : că tatăl ei, înainte de a veni cu Lenora la Bucureşti, tratase cu un vechi amator vînzarea Prundenilor şi primise chiar un *acompte* asupra actului, care era ca şi făcut. Chiar recolta din anul acela trecuse în seama achizitorului. Restul condiţiilor nici nu le mai ştia...

Noutatea asta, credea Elena, o putea scuza că nu şi-a putut conţine indignarea şi mîhnirea. [80] Avusese cu Doru o explicaţie destul de violentă şi penibilă. Fireşte, cînd eşti

așa de iritat și de mîhnit, nu poți cîntări fiecare cuvînt... Nu vroise să-l ofenseze, dar nu-i ascunsese dezaprobarea ei absolută, din[81] cele mai bune intenții și sentimente. De la el învățase doară să iubească pămîntul cu pasiune și să înțeleagă însemnătatea lui... Dar vorbele au o asprime pe care nu o au sentimentele... Se mîhniseră[82] reciproc... Era, desigur, stăpîn pe averea lui, dar dacă vroise să vîndă, de ce nu se gîndise la ei ? Făcuse apel la Drăgănescu în atîtea împrejurări și acum opera o tranzacție așa de interesantă pentru toți, neglijînd complect să-i pună la curent, lăsîndu-i în fața unui fapt împlinit !... Nu ar fi permis pentru nimic pe lume ca Prundenii să se înstrăineze. Aveau și ei creanțe importante, care s-ar fi putut socoti în prețul moșiei. Pămîntul acela fusese sigură că va fi al băiatului ei ! Așa s-ar fi cuvenit. În afară de asta, el, moșierul Hallipa, om în puterea vîrstei, cum se dezbrăca de munca și avutul lui ? Să nu mai ai un petic de pămînt al tău ?... Cine mai era, ce mai reprezinta acum, cînd lepădase pămîntul acela, care făcea toată situația și toată noblețea lui...

Era mai mult decît putea pricepe și îngădui. Se despărțiseră asupra unui cuvînt de ruptură. Ea singură nu putea crede, nu cuteza să pronunțe ceea ce era totuși o realitate : nu mai vorbea cu tatăl ei ! De necrezut ! Dar lucrul era prea grav, prea neașteptat. O lovitură de trăsnet !

Elena, în revolta ei, avea accente cînd aspre pînă la neînduplecare, cînd, în adevăr, dureroase și unele cuvinte se înecau aproape în lacrămi, dar, mai ales, era un judecător nemilos al unei crime neiertate. Părea însăși conștiința lui Hallipa, desprinsă de el și răzvrătită împotriva lui.

Micile amănunte ale egoismului, acele afaceri de bani dintre ei, dorința de a fi moștenitoare, amorul propriu, toate dispăreau față de durerea și iubirea asta, reală, de pămînt și de tradiție. Pentru că Doru Hallipa fără de moșia lui era un om fără rost, fără adăpost... un vagabond.

În Elena, iubirea pentru tatăl ei era așa de mult identificată cu situația și cu virtuțile lui, încît, în adevăr, ea acum nu-l mai putea vedea decît micșorat și rătăcitor.

Mini se gîndi la cîte legături trebuiesc pentru a alcătui un sentiment. Din cîte sfori se împletește nodul unei iubiri, pentru a o întări.

Se gîndi apoi la o dragoste care ar găsi numai în ea însăşi toată raţiunea şi toată tăria ei, fără de nici o confuzie, fără de nici o îndatorire ; care şi-ar dezvolta din ea singură firele trăiniciei, împletindu-şi din sucul ei propriu nodul inextricabil. Apoi se întoarse către Doru Hallipa.[83] Ruralul Hallipa se strămuta la oraş. Trebuia să-l primească în Cetatea ei vie, ca pe un senior rustic deposedat prin greşelile lui şi care, prăfuit, hirsut, obosit, intra pe barieră, cu puşca pe umăr, în costumul lui de vînătoare, cu cizmele înalte de căprioară scîlciate de lungimea de un veac, parcursă de la cucerirea primei sfori de pămînt de către doamna Calliope şi pînă acum, cînd rămăsese un biet burghez nomad, care aducea cu el abia pînza unui cort, pe care să-l întindă în marginea oraşului.

Un gentilom ruinat, încovoiat de greutatea răspunderii de a fi compromis nobleţa unei generaţii : „Cine mai e acum Doru Hallipa ?"

Mini simţi problemele astea mari iscate acolo — a materialităţei, a iubirei de pămînt — ca pe nişte blocuri grele, aşezate de o parte şi de alta a fotoliului ei. Apropierea lor o nemulţumea, dar nu putea să le ocolească. Gîndul ei risca să se lovească de ele vrînd să le pătrundă. Atunci chemă în ajutor perceptibilitatea. E un instrument simplu, care slujeşte să străbaţi o idee ponderoasă, lesne, ca pe un corp transparent.

Se gîndi atunci că s-ar putea cîndva, graţie unei metode de penetraţiune care ar disocia moleculele, străbate tot astfel şi corpurile solide. Printr-un astfel de aparat, care le-ar descompune densitatea, o rocă sau un proiectil ar putea fi răzbătute fără de nici un traumatism. Aviz tunelurilor şi războaielor viitoare ! Deducţia asta, de la facultăţile sigure ale imaterialităţei la materie, o bucură nespus, fu pentru ea o probă matematică a existenţei organizate a trupului sufletesc.

Mini vroi să spună Elenei că lumea se primeneşte, că pămîntul, după ce-şi îndestulează oamenii, îi trimite la oraş rînd pe rînd, dar nu găsi curajul de a da glas unor astfel de opinii. I se păru că vor suna rău.

Nory schimbă aspectul tragic al lucrurilor şi le dete o altă întorsătură, întrebînd cu ce preţ s-a vîndut moşia.

— Cinci milioane numai !... Eu îi dedeam mai mult !...

Concluzia asta sarcastică arăta prăpastia deschisă între Elena şi tatăl ei. Dacă cumva astfel de cuvinte picaseră între ei, era firesc să se fi certat de-a binelea.

Elena încă nu contenea plîngerile :

— Ce mizerie... să vîndă !... Să fim certaţi... ce mizerie !

Era tradiţionalismul ei sfîşiat în două : unitatea averei — unitatea familiei — despărţite.

Un zgomot făcu pe Mini să ridice ochii spre geamurile prea înalte. Ploua din nou. Se sculă pentru plecare. Elena o invită să aştepte pînă încetează, sau pînă se pregăteşte autoul. Nory nici nu se gîndea să plece. Bine că era la adăpost ! Dar Mini, cu cît picăturile izbeau mai tare, cu cît zgomotul acela de grăunţe răsturnate se întărea, cu atît era mai grăbită. Va lua tramvaiul chiar dinaintea casei.

Elena şi cu Nory o conduseră pînă la scară. În al doilea vestibul Elena aprinse becul pentru a-i arăta pereţii înşiruiţi pe dreapta şi stînga cu portrete. Era familia Drăgănescu, reprodusă, în uleiuri convenţionale, de vreo casă vieneză după fotografii : tatăl, mama, Drăgănescu însuşi, un frate mort tînăr şi surorile cînd erau domnişoare. Galerie proaspătă de familie cu aere vechi din cauza modei aşa cum era purtată de bravii mahalagii şi a pozelor înfipte şi smerite. Păreau de acum o sută de ani, cu atlazurile rochiilor, cu lanţurile de ceasornic şi brăţările, cu pieptănăturile ticluite şi cu aerul acela sperios.

Mîinile, fireşte, erau împreunate pe *ceintura* taliei scurte.

Drăgan, bătrînul, era roşcovan, zdravăn şi mojicos. Mini recunoscu cu plăcere pe baba Smoala. Impunătoare, cu sute de cute pe obraz, necruţate de pictor, cu urechile ieşite din părul lins, adunat într-un rotocol de codiţe la ceafă, cu cercei de smaragd — pe care Rolls giuvaergiul oferise acum 1.500.000, povestea Nory.

Mini regreta că nu a cerut să vadă cerceii, [84] dar avea parte să nemerească la Hallipi mereu cînd erau necăjiţi.

Baba Smoala avea ochii mici, vioi, şi gîtul gros. Mîinile harnice le ţinea bine încrucişate pe pîntece. Fetele, mai sfioase, le împleticeau stîngaci, urîţele şi sperioase de a se vedea „închipuite pe pînză“ ; fratele defunct părea ofticos.

Mini ar fi vrut să întrebe de portretul doamnei Calliope şi de pianul de la moşie, dar nu cuteză. Erau cele două obiecte care credea ea că trebuiesc strămutate la oraş, drept chezăşie

îndestulătoare a trecutului. Cum exclamau din nou asupra plecărei pe ploaie, se concedie și fugi. Nici nu deschise umbrela prin curte. Abia cînd se văzu în afară de primejdia de a fi reținută, se adăposti sub *en-cas*-ul mic, care dintr-o dată îngreunat de apă, îi apăsă mîinile. Găsi adăpost bun subt castani, pe fâșia de alee centrală. Tramvaiul sosea. Puțină întîrziere și l-ar fi pierdut. Se emoționă.

Era întuneric din cauza norilor groși care otrocoleau, dar nu era încă nici cinci. O primiră în tramvai cu solicitudine, ca pe o pasăre muiată. Era tocmai o mică întrerupere de circuit. Pe Mini întîrzierea o neliniști. Își asemui sufletul cu soția Meșterului Manole, [85] cu picioare mici, vajnice, care șovăiau dar nu se dau învinse, zorind fără preget, nerăbdător, curagios, prin torente, izbit, bătut de vînt, udat de șuvoaie, ca și ea neînvins în dorul de a ajunge, purtînd în mîinile mici, udate de lacrimile ploaiei, hrana stăpînului, ocrotită, caldă de fierbințeala palmelor...

— La Regală ! anunță în *falsetto* conductorul.

— Eu ! Eu ! strigă Mini aiurită de sosire.

— Domol ! Domol ! zise un glas de treabă și o strecură cu bunăvoință prin înghesuială.

Nu mai ploua !... Cînd oare se curățase cerul ?... Era încă lumină mare ! În miezul viu al Cetății, sufletul îi poposi surîzător. Îl simți cu bucurie zidit în iubirea ei ocrotitoare. Fu sigură că înțelesul adorabil al legendei închisese acolo în zidurile [86] trainice, odată cu trupul gingaș al femeiei, un simbol fericit.

VII

Pe Piața Palatului, cum Mini căuta să se strecoare printr-o încurcătură a tramvaiului cu trăsuri și automobile, pătrunsă puțin de răceala care se desprindea din ceața de toamnă a zilei de noiembrie, zări pe Nory și pe pictorul Greg, opriți la colț și gesticulînd. Păreau a se certa de-a binelea. Mini ar fi vroit să-i evite, dar nu se mai putea ; deși o zăriseră, își urmau discuția cu aprindere.

Nu i-ar fi plăcut să se oprească cu Greg. Un timp îl socotise ca pe un figurant bun în[87] decorul estetic al Cetăţei, apoi trebuise să-l suprime. O decepţionase. Impresia ei proastă data mai ales de mai deunăzi, cînd Nory o dusese la vernisajul intim al salonului lui, în chiar atelierul locuinţei pictorului.

Era un eveniment, o comemorare a zece ani de carieră. Adunase un număr mare din picturile lui de la început pînă acum, împreună cu cele mai noi, făcuse un fel de galerie completă a operei lui artistice.

Atelierul mare era plin de sus pînă jos de pînze bine distribuite şi care formau un tot foarte plăcut. Pictura era negreşit valoroasă, omul însă, văzut de aproape, o nemulţumise. După ce zgomotul de la început se calmase, urmaseră discuţii, glume, conversaţii cu lichioruri şi alte băuturi fine. Cum în afară de vreo două băncuţe, scaune erau puţine, mai toată lumea sta în picioare. Cît pentru Greg, era poza lui favorită, nu se aşeza niciodată. Într-un colţ, rezemat de un şevalet, discuta chestii de pictură sau comenta ultimele anecdote ale confraţilor. Erau acolo un număr mare de pictori cunoscuţi, noi şi vechi, cîţiva gazetari tineri şi prietenii mondeni ai lui Greg ; două categorii de monocle : monoclul diplomatic şi monoclul snob, în afară de cîţiva ochelari întregi : colonia străină sau România nouă. Erau şi cîteva femei din lumea artelor, unele bătrîne, altele bătătoare la ochi, şi mai erau şi elevii lui.

Mini se nemerise pe o banchetă făcînd faţă lui Greg. Nu departe, pe un scăunel de atelier, fuma cu aere familiare Adolf Bunescu. În alt colţ, rezemată de o pînză, sta Mika-Lé în chip de icoană. Mini o putuse vedea modernizată. Cu părul ei negru mai tras în sus de piepteni, acoperind numai urechile cu două stufuri creţe, cu o rochie dreaptă de mătase *gris*, care era *robe-chemise* a modei curente, dar pe corpul lemnos putea fi şi o hlamă rigidă ; şi, în orice fel, era o îmbrăcăminte stîngace. Pretenţia la cochetărie punea mai mult în evidenţă la Mika-Lé ceva rudimentar şi sărăcăcios. Avea ochii ei galbeni şi, cum vîlvoiul de altădată nu mai prelungea capul, creştetul drept completa aparenţa ei dreptunghiulară.

Mini o aşezase definitiv în formula asta geometrică simplă. Resorturile morale erau simple şi ele : în interiorul drep-

tunghiului, gîndurile, instinctele, prin linii oblice încrucişate, formau trapeze felurite, cu intersecţii precise. Mika-Lé mergea pieziş, dar ştia ce vrea şi reuşea. Era limpede.

De la locul ei, Mini nu putea să nu vadă privirile dulci — Nory ar fi zis zaharisite — pe care Greg le trimetea spre Mika-Lé şi cărora ea le răspundea cu acea fixitate inexpresivă care o caracteriza.

Dar privirile lui Greg, în drumul lor, treceau peste Adolful, care le înregistra printr-un surîs imperceptibil, totuşi neîndoios. Urma o aruncătură repede de ochi a actoraşului spre Mika-Lé, care atunci avea şi ea un surîs de conivenţă, mai nesimţit încă. Jocul era penibil, mai ales că Mini, în mediul acela neobicinuit, era stînjenită, rătăcită.

În discuţie, spre mirarea lui Mini, Adolful pontifia guşat, cu glas sigur, contrazicînd sau întărind, cu autoritatea obrăzniciei lui, pe Greg, care îi da o atenţie deosebită. Nory îi explicase că impochimenul se dedase la cronică de artă şi îşi luase aere de cunoscător. La un moment, Greg, cu voce plină, interpelase pe portretistul P. — tot aşa de rotund şi gălăgios ca succesele lui. Greg îi arăta cu elogii mari, într-un colţ al atelierului, o schemă stilizată după Wagner — în negru, ca de obicei — a lui Mika-Lé. Ceru încă altele şi eleva, ascultătoare, ridicînd o draperie, trecu alături să le aducă, familiarizată cu domiciliul.

Perdeaua aceea trasă asupra intimităţei sufleteşti a unui artist mare şi mînuită astfel dezamăgise pe Mini asupra misterului sacru al artei.

Herculeanul P., care îşi făurise din firea lui cam mojică o originalitate bine cunoscută, pusese ochelarii un minut, apoi zisese rîzînd :

— Domnişoara Mika-Lé a noastră e foarte nostimă ! drept orice opinie critică. Apoi trecînd lîngă Greg, care păruse foarte contrariat, îl bătuse pe umăr cu complicitate, fără ca Gregul să-şi poată găsi contenenţa.

Mika-Lé rămăsese nemişcată, ca şi cum nu de ea fusese vorba, dar probabil, trăgînd de la un punct la altul o linie oblică, în dreptunghiul ei, a unei reacţii sumare şi bine calculate, îşi întorsese, ca pe doi ochelari de bagà, ochii mari şi galbeni din raza privirilor lui Greg, drept manifestare a nemulţumirei ei pentru insuccesul ei artistic.[88]

— P. trebuia să stăruie pentru o bursă. Mika-Lé dorea să meargă în Italia, o lămuri Nory asupra scenei.

În schimb, cu oarecare glas și mișcare, Mika-Lé întreținuse apoi direct cu P. o conversație, veselă probabil, nestînjenită de faptul că o înghesuia cam de-aproape, nici de vocabularul lui, îndeobște cunoscut. Probabil corpurile muchioase prezintă particularitatea de a nu da aceleași intercepții de contact cu cele pe care le-ar da cele curbe, căci Mika-Lé părea cu desăvîrșire senină. Își făcea, dealtfel, singură afacerile, sub ochii incapabilului Greg, pedepsit pe loc.

Toate astea, văzute de-aproape, răspîndeau în atmosfera locului un fel de mînjeală, care acum se întindea parcă și pe tablouri. Oaspeții, rupți în grupuri sau perechi, șopteau prin toate colțurile, punînd ochii la pîndă ca să nu fie surprinși sau, dimpotrivă, emițînd cu voce aproape normală tot felul de trăncăneli necuviincioase pe seama celor ce le stau chiar alături, feriți de reciprocitatea ocupației... După expresia dubioasă a tuturor fețelor, cunoșteai mahalagismul preocupărilor și bălăceala opiniilor. Unii te fixau, luîndu-te ca punct de refugiu al secretelor pe care și le comunicau despre altcineva. Cei care erau singuri căutau să ascundă cugetările de invidie sau defăimare pe care le aveau, și asta îi urîțea... Acolo unde grupul era mai numeros, anecdota și ponosul, din curajul complicității, aveau un diapazon mai liber... Jocul ăsta furios al fizionomiilor, scenele interioare pe care le surprindeai după dosuri sufletești, tot acest fond de decor, combinat cu lumina proaspătă de seară, care cădea searbăd pe pînze, cît și cu teatrul ieftin de gelozii, *vendette* și *achturi*, ale trio-ului principal, dau gustului un dezgust pe care Mini se silea să-l oprească. Știa că legea ei cerea să aibă suflet luminos, bun, fericit, că porunca era seninătatea și bucuria. Vroia să plece și încercă să interpeleze pe Nory, care se prefăcea a nu înțelege, implicată într-un „flirt“ îndrăcit cu Viso, caricaturistul, subt pretext că îi făcuse o „figurină de pretutindeni“ foarte reușită. Pentru a se însenina, cum era lozinca, căută un obiect senin. Pantoful îi întîlni un reazăm moale și mătăsos. Un dog mare, culcat aproape de ea. Concentră asupra lui toată voința ei simpatică. Avură astfel o prietenie fără vorbă, ca și fără idei, foarte odihnitoare. În principiu Mini îi declarase de-a dreptul că îi plac mai mult cîinii ca pictorii,

ziariştii şi snobii, dar că preferă la tot muzica — iar dogul, mai sumar, se ridicase de pe locul lui şi se rezemase de ea cu tot trupul, lăsînd capul mare şi bun în jos pe genunchii ei, în semn de afinitate.

Mini observă cu plăcere că animalul blajin nu era nici unghiular, nici sferic, că avea proporţii arcuite armonios şi decent. Tot lui, îi spusese că ea înţelegea de ce Mika-Lé lucrează numai în negru: avea în tot eul ei ceva decolorat. Dar odată cu prima mişcare spre uşă, plecase şi ea cu dogul fidel, fără a mai preveni pe Nory, care o ajunsese pe scară. Tot acolo venise şi proprietarul cîinelui, să şi-l întoarcă din drumul simplu al instinctelor elective.

Din ziua aceea Mini trecuse pe Greg în rîndul indiferenţilor antipatici. Cît despre Mika-Lé conchisese că era din acele fiinţe care, de îndată ce se întrepun, îţi dau termenul exact de apropiere sau deosebire dintre tine şi un altul. Astfel, raporturi care păreau a concorda se dovedesc nepotrivite.

În mic ca şi în mare, era din acele creaturi care servesc să facă proba eliminatorie. Fiinţe „interspaţiale" le-ar fi zis Mini. Asta era scena la care se gîndea, văzînd pe Greg.

Traversă şi se opri totuşi lîngă ei. De aproape, Nory, care de obicei ţipa din principiu şi era agresivă din atitudine, părea azi furioasă cu adevărat. Zgomotul uliţei acoperea rău glasul ei, care răzbătea aerul [89] ca bucăţi de tinichea ruptă.

— Indecent!... Indecent!... O mamă bună, care-şi plimbă copilul! Indecent!

Greg îi da replica cu o răutate pe care Mini nu i-o cunoştea. Masca acelei răutăţi, suprapusă fizionomiei lui dulcegi, îi da o expresie specială.

— O mamă vanitoasă, nu o mamă bună! Fii martoră! spuse lui Mini cu vorba lui mieroasă, dar aţîţată de maliţie. Domnişoara nu-mi dă pas să mă explic... Am făcut un cuvînt de spirit [90] despre echipagiul doamnei Hallipa-Drăgănescu.

— Spirit! Auzi, spirit! răcni Nory. Are trăsură şi îşi plimbă copilul!... Pe cine supără, mă rog?... Slăbeşte-mă cu spiritele!... Copiii lui Mika-Lé umblă pe jos.

Era o aluzie la trecerea lui Mika-Lé pe la Maternitate, iar pluralul venea probabil din faptul că furia făcea pe

Nory să vadă multiplu. Greg, dintr-o elipsă îndemînatecă, prinse subiectul, așa cum îi venea mai bine.

— Domnișoara Mika-Lé umblă pe jos, e drept, ceea ce e o nedreptate. Diferența între surori e izbitoare !

Dar Nory era pornită pe scandal :

— Nu cumva ai vreo pretenție ?... Poate dumneata ești acela care i-ai dat sfatul inteligent să facă ce a făcut... o idee genială... și cu consecințe admirabile...

— Nu am văzut prea de curînd pe eleva mea, care e ocupată deocamdată cu Conservatorul.

— Conservatorul !... S-a lăsat de mîzgăleală. A văzut singură ce poate... Talentul fetei era pentru Conservator, nu pentru pictură ! Ingenuă !... Se cere... și rentează. După ultima ei lovitură de teatru, era și timpul ! A rămas pe spinarea tutorilor... Știi ! Ai putea să o adopți cu forme. Tot n-ai familie și ai vocație !... Unde pui că dintr-o dată te pomenești cu fată, ginere și nepoți.

Greg, acum ofensat de-a binelea de necumpătarea lui Nory, tăcea veninos. Pe Mini, tonul vulgar și acru pe care îl luase încăierarea o supără, mai ales că, opriți la colț de stradă, erau o adevărată stridență în discreția zilei nebuloase, care, înfășurată în broboada de ceață, nu da drumul în sus vibrațiilor să se risipească, ci grămădea toată discordanța lor subt tavanul umed și scund al aburilor de toamnă.

Neînțelegînd nimic și plictisită, Mini se scuză că are timpul prins și vroi să plece, dar Nory i se agăță de braț :

— Mergi la Elena ? zise Nory.

— Nu ! Nu ! se apără Mini. Nu am timp deloc.

— Atunci măcar pînă la Fundație să iau tramvaiul. Să-ți spun evenimentul cel mare.

În adevăr, Mini ar fi vrut să înțeleagă ceva din scena de-adinioarea.

— Dar doamna Hallipa ce mai face ? întrebă foarte oportun.

— Ei da ! Doamna Hallipa acum e aici...

— Cum ? Nu e la Predeal ?

— La Predeal a stat patru-cinci luni pline. I-a mers admirabil. Avea o vilă cu vedere pe valea Temeșului, un rai !... Un doctor extraordinar ! M-am gîndit mereu la tine. O metodă de tratament ! Inedit și foarte interesant !... Cînd i-a vorbit Lina întîi de friguri palustre : „Apoi doamna

însăşi e o adevărată lacustră, un teren paludic care trebuie asanat punct cu punct".

Parcă ai fi fost tu, cu „trupul tău sufletesc"...[91] Să vezi asanarea ! O artă întreagă ! Cultivarea sistematică a „atenţiei", îngrijirea „bunei dispoziţii", exercitarea „voinţei", supravegherea şi dezvoltarea „aspiraţiunilor" şi reînvierea „cochetăriei". Somnul, apetitul, gimnastica corporală — *cela va sans dire.*

Cînd a văzut întîi bolnava, a luat Linei un interogatoriu de inchizitor. Ca la cărturăreasă, unde te duci decis să nu dai nici un indiciu şi de la prima întrebare spui tot, aşa şi Lina s-a mărturisit pe contul Lenorei. Doctorul a reţinut, îndeosebi, că doamna Hallipa fusese foarte cochetă. Tot aci s-a cam încruntat. Declarase de la început tutulor, în contrazicere cu ceilalţi doctori, că-şi ia răspunderea vindecărei. Proasta de Eliza nu spusese nimănui că în ultimul timp Lenora nu mai vrea să se pieptene, să se îmbrace, că lăsa cu greutate chiar pe ceilalţi să o îngrijească.

Asta era un simptom nespus de grav, o direcţie în care trebuia muncit urgent. Pe urmă a cerut Linei să-i indice un loc fără „ţară". Înţelegi tu ce va să zică asta ? Admirabil ! Am ţinut minte înadins pentru tine. Un loc „fără ţară" înseamnă o persoană cu care Lenora să nu fi avut nici o nemulţumire. *Terrain vierge.* Altfel, Lina nu e proastă. A nemerit îndată pe Coca-Aimée. Walter a părut încîntat. A scris lui Doru : „Interesul doamnei Hallipa, clienta mea, cere reîntoarcerea provizorie, lîngă mama sa, a domnişoarei Coca-Aimée. Luaţi măsurile necesare." Scurt !... M-am întîmplat de două-trei ori acolo, în timpul cînd prepara pe Lenora pentru sosirea fetei. Interesant de tot !

„Şi cum obicinuiai, doamnă, să te piepteni pe cînd era acasă domnişoara Coca-Aimée ? La fel ca acum ? Deoarece fetiţa a manifestat cu atîta insistenţă dorinţa să te vadă, probabil că, alături de dragostea ei, păstrează în minte o icoană fidelă a celei mai delicioase dintre mame ! În locul dumitale aş relua coafura de atunci. Meseria de idol cere sacrificiu !"

Ce zici ? Mai puţin banal decît să prescrii bromură sau limonada Roger... Are nişte ochi cenuşii dar tăioşi şi strălucitori ca oţelul ! „Ah ! Ce nostimă eşti ! Ce frumoasă eşti !" era refrenul obicinuit cu care întîmpina pe Lenora.

Într-o zi o fixa, o fixa. Nu înţelegea ce vrea. „De ce te uiţi aşa la mine ?"

„Nimic absolut !... Poate nu te simţi aşa bine azi ! Cam palidă ! Sau rochia... cine ştie ! Nu e aşa, domnişoară ?" — către mine.

Aşa, treptat, îi ridica conştiinţa personalităţei ei fizice şi morale.

„Atîta timp cît nu e cochetă, cel puţin cît înainte, nu e restabilită", ne spunea. Mai tot timpul vizitei — o jumătate de oră — flirta cu Lenora şi cu sora de caritate, pentru emulaţie... Uneori însă, Lenorei nu-i vorbea deloc. Îmi vorbea numai mie, de exemplu. Eu veneam de la Braşov mai des, pentru Walter. Lenora, neglijată, se plictisea, se enerva.

„Nu ştiu ce să fie, dar azi e aici ceva monoton, care te indispune. Mergem să ne plimbăm, domnişoară ? Poate că e culoarea rochiei doamnei Hallipa ?... Ţii mult la rochia asta, doamnă ?"

Lenora, a doua zi, zdruncina telefonul comandînd „modele". Îţi dai seama de „cultivarea aspiraţiunilor" ?...

„Ce să fac ! spunea rîzînd doctorul. Dacă îmi spuneaţi că în viaţa ei doamna s-a interesat de altceva, lucram în altă direcţie. Aşa că suntem nevoiţi să fim frivoli !..."

„Dozarea emoţiilor !"... Să vezi, Mini, dozarea emoţiilor ! Se apropie sosirea lui Coca-Aimée : „Doamnă, vă sfătuiesc să nu vă emoţionaţi prea mult cînd o sosi fetiţa. Emoţia strică tenul, dar nici să nu vă conţineţi cu totul o turburare foarte firească. Nimic mai fermecător ca două femei frumoase cuprinse de o delicioasă emoţiune ! Regret că nu sunt de faţă !"

Lenora tocmai în ajun se arătase foarte deprimată şi apatică, după raportul sorei... Să vezi efectul sugestiei ! Scena dintre ele s-a petrecut tocmai după indicaţia doctorului. Un regizor de teatru, nu altceva !... În scurt timp, Lenora oxigenată, ondulată, fardată, cu modele *chic* de la Régine, alese de doctor, se plimba cu Coca-Aimée prin Predeal, ca o viligiaturistă oarecare. Ca probă e cît de bine a suportat buclucul din urmă ! Tocmai asta vreau să-ţi povestesc şi m-am antrenat cu Walter şi minunile lui ! E aşa de amuzant, că te-ai îmbolnăvi înadins ca să-ţi aplice „terapeutica lui morală", cum zice el. Mofturile pe care le spui şi tu, leit-poleit, dar cu schepsis !

— Firește, dacă e Walter! zise Mini, jumătate în glumă, jumătate cu invidie.

— Să vezi! Am ajuns la marele eveniment! Pe cînd totul mergea bine, veneau din cînd în cînd și vizite, cu voia doctorului... Într-o zi — eu nu eram de față, mi-a spus Lina — într-o zi erau adunați la Lenora: Doru, Lina, Eliza și sora. Coca-Aimée plecase cu autoul la noi, la Brașov. Eliza a întrebat pe Lenora dacă ar vrea să vadă pe tatăl ei. Moșu Hallipa se și anunță, faimosul unchi, și intră... Ghicește! Ghicește cu cine intră de mînă! Imposibil! Cu Mika-Lé, înțelegi! la Lenora convalescentă... Să o apuce furii... să moară?... Nimic din toate astea!... Cred că norocul — ca să zic așa — a fost că tocmai atunci s-a auzit semnalul de la automobilul lui Walter. Sora s-a dus la fereastră și a anunțat că doctorul s-a oprit întîi la alt client; așa că scena s-a desfășurat sub presiunea vizitei lui iminente.

Mika-Lé s-a aruncat la picioarele Lenorei, cerînd iertare și... parale. Aflase, se vede, de desfacerea averei Hallipa.

Doru, vînăt și neștiind ce să facă, spăimîntat de ce se poate întîmpla, s-a repezit spre lăcustă. Lenora l-a oprit:

„Foarte bine face că mi se adresează *mie* — a spus — fiindcă eu *singură* sunt în drept să mă ocup de ea..." Și a făcut mărturisirea secretului nașterei lui Mika-Lé... Cu ce termeni... nu știu... „Foarte calm și foarte clar", spune Lina, care nu-și vine în fire. Și cum toți împrejur erau înlemniți și își pierduseră piuitul, Lenora, cea mai cu sînge rece, a sfătuit pe Mika-Lé, cum era fiica unei mame fără avere, să muncească mai mult încă decît pînă atunci, ca să se susție singură.

...Știi că Lenora cînd spune cîte o enormitate, nu face dinadins: „să muncească mai mult ca pînă acum..." Cum Doru nu ar fi știut o mie de ani — după ieșirea perplexă a lui Mika-Lé cu unchiul — ce are de făcut, Lenora i-a ușurat lui bărbatu-su situația, indicîndu-i: [92]

„Regret că a venit împrejurarea să trebuiască să ne despărțim", i-a spus. Și, declarîndu-se ostenită, s-a retras cu sora dincolo.

Doru a plecat buimăcit și de atunci nu s-a mai întors. „Stă nedumerit, spune Lina. A rămas și fără nevastă și

fără față. A auzit și i se pare că n-a auzit bine... L-a dat tot pe el afară, și parcă n-a înțeles bine."

Eu nu l-am mai văzut de mult... A ajuns — cum zicea bine Elena — să se mire el singur: „Cine sunt? Ce fac? Unde mă duc?"

Și Nory rîse cu poftă, ca de ceva foarte vesel.

— Și doamna Hallipa — acum e aici... acasă? întrebă Mini.

— Bine faci tu că eziți! N-are casă!... Dar n-a rămas ea pe drumuri. Femeia asta, cum zice Lina, merge progresînd. Tot ea a dat-o gata pe Mika-Lé, dar ce naște din pisică... Acum e aici, la sanatoriul lui Walter. O rezidență — princiară!... Un parc!... Ce era grădina de la Prundeni!... E nostimă și a făcut siluetă, a luat fason de București! Eu mă duc uneori s-o văd! Pentru doctor, înțelegi!... Coca-Aimée e o păpușă adevărată... Fusese și Lina pe acolo chiar înaintea mea... ca medic. Lenora era culcată cu o ușoară indispoziție. Era o vizită specială.[93] Cred că îi luase sînge... O cunosc eu pe Lina. E ca lipitoarea. Cînd bea sînge, se umflă. Și Nory trecu peste incident, povestind că acum Mika-Lé umblă cu alte șantaje: Drăgănescu s-a trezit cu Adolful în chip de advocat ca să-l previe că, legal, Mika-Lé e fiică legitimă și deci are drepturi...

— Advocați destui! Ai văzut ce i-am făcut lui Greg!...

. . . .

Mini rămase amețită de vorbăria stacată, zgomotoasă, încîlcită a lui Nory. Atîta era precis, că Lenora dezvăluise „taina Castelului" — nu într-un acces de mînie, ci în plină conștiință. Spontan, e drept, dar cu o logică calculată parcă. Pentru asta avusese, fără îndoială, un motiv! Care?... Era ultima ei legătură cu trecutul, pe care o rupsese. Prin scena asta liminară lichidase romanul căsniciei ei. Cu care scop? O ajutaseră, e drept, și împrejurările. Destinul își avea partea lui de fatalitate.

Acum vindecarea Lenorei părea lui Mini ceva tot atît de firesc, cît de imposibilă îi părea mai deunăzi. Aceea ce o uimea era cîtă anevoință, cîtă trudă, cît zbucium pune o ființă ca să se poată rupe din rădăcinile pe care le-a prins, ca să poată libera existența ei din țarcul unde și-a îngrădit-o, ca să treacă de la un strat de viață la altul.[94]

Lenora din Mizil făcea în tărîmul existenței salturi mari. Împrejurările trecînd peste trupul ei senzual și simplist nu o doborau. Era totuși cît pe-aci să fie învinsă, crezuse că înstărirea ei moșierească e stadiul suprem și își cheltuise pentru ea toată seva ; dar suflase vînt străin, și timpul nou, cinic, o sfidase cu ochii perverși pe care ea îi zugrăvise cu italianul, lui Mika-Lé. Simțind primejdia, azvîrlise pe Mika-Lé, pe Doru, se descurcase din robia Prundenilor, dar rămăsese părăginită, era pe un punct mort. Și iată că, aproape să dispară, se refăcuse. Vitalitatea ei enormă găsise noi resurse. Cît drum parcurs numai acum, în urmă, de la starea aceea de părăsire de sine, desuetudinea ei, pînă la „reeducarea aspirațiunilor" în sanatoriul Walter !

Despre întorsătura neprevăzută a boalei, despre metodele vindecărei, îi veni în minte lui Mini un proverb românesc, care se potrivea foarte bine faptelor, dar pe care nu și-l spunea ei singure, fiindcă suna echivoc. În cazul Lenorei se putea zice : „Mari sunt minunile tale, Natură, spre sfîrșiturile tale !" O aptitudine așa de pronunțată pentru eternul omenesc ! Se știuse adapta încă o dată noilor modele. „Bravo, Lenora !" cum zicea Nory.

. . . .
. . . .

Așadar, soții Hallipa divorțau ! Primi[95] foarte lesne faptul împlinit ! Era totuși o veste care putea uimi. Căsnicia lor părea indisolubilă. Ipoteza acelei despărțiri simple, legale, nu ți-ar fi venit în minte, nici chiar acum în urmă, cînd Lenora, pentru crime imponderabile, repudiase pe bărbatul ei și îl dăruise altcuiva ! Chinul lor părea etern, așa cum altădată amorul lor etern, și acum, privind un *abat-jour* oranj uriaș, într-o vitrină, Mini își nota în minte, cu simplicitate, acest fapt divers proaspăt, pe care orașul îl absorbea în uzina lui de descompunere : „Hallipii divorțează !"

Mini intră la Ateneu. Era o stație de odihnă. Sala cea mare de intrare, cu clarobscurul ei perpetuu, cu acea răcoare de galerie subterană parcă, îi plăcea, *hall*-ul pustiu da o impresie de vastitate și aula străjuită circular de statui mari adăpostea un parc sacru de marmore și bronzuri.

Mini nu se oprea, îi plăcea să treacă printre ele, ca printr-un locaş familiar.

Scările se desfăşurau majestuoase, cu autenticitatea marmorei şi se opreau în marginea coridoarelor banale, care deserveau sălile lăturalnice de expoziţie. Săli burgheze, cu vederea deschisă spre oraş. Pinacoteca se ascundea ermetică după pilaştri, dosnică ca un mizantrop.

Mini intră la întîmplare. Tocmai constata cu jale prezenţa unei aceleiaşi acuarele litografice, reprodusă în sute de variante, cînd fu salutată de însuşi doctorul Rim, plin de graţie.

Ce căutau acolo ? se întrebară reciproc.

Căutau ceea ce lipsea deocamdată : pictură bună.

Rim îşi reaminti că nu a văzut pe Mini de mult, şi că în timpul acesta a intrat în posesia unor tezaure : desenuri ale Mariei Başkirtscheff. Fără voie, Mini se uită la ceas. Ştia că Rim pe subiectul Mariei Başkirtscheff era foarte locvace. Era marele lui amor ideal — cum spunea — lăsînd loc deschis altor categorii. Îi respecta pasiunea, nu o împărtăşea însă. Dar Rim vroia să o convingă, ceea ce era mai greu.

Maria lăsase înapoia ei energiile ei încă active. Acele unde ale voinţei trimise în spaţiu îi supravieţuiau. Mini întrebase pe Rim dacă nu crede că pe filele manuscrise ale Mariei vor fi stat bacili ai tuberculozei, care ar fi putut contamina lectorul.

Rim nu tăgăduia ipoteza, plauzibilă medical... Atunci Mini căutase [96] să-i spună că funcţiile simţirei, superioare tuturor, au şi ele *emanaţiuni*, că voinţa puternică a Mariei era un organ care trebuie să fi cheltuit enorm din acea substanţă şi să fi depus mult din acele emanaţiuni, mai ales pe acele file unde sta viaţa ei sufletească intimă... că acele file deci erau pline de exfolierile voinţei, ambiţiei ei... exfolieri microbiene şi contagioase.

Maria propagase direct, prin contaminare materială, sufletească, orgoliul ei... Şi invers, deoarece acea contaminare era dovedită, existenţa *substanţei* spirituale-materiale era sigură.

— Îţi închipuieşti, doctore, îi spunea, cînd va fi odată o societate de profilaxie a orgoliului... Îi voi da numele Mariei şi dacă mă vei ajuta frumos în cercetările mele, te

voi decora cu o floare violetă de butonieră, cînd voi strînge fonduri...

— Numele dumitale! Numele dumitale îl punem! replica Rim, pe care floarea de butonieră îl captiva cu totul.

Totuşi conştiinţa savantului îl stăvilea oarecît. Nu o contrazicea, dar ofta amabil. Materializarea sufletului! Admirabil! Colosal, dar problematic! Se despărţeau astfel, fără de progrese mari în convingerile lor reciproce.

Mini îşi punea atunci ei însăşi întrebarea, pentru a se clarifica. Nici ea nu despărţea sufletul de trup, cum nu despărţea pînza aceea de paienjen a aparatului nervos de carne şi de muşchi. Credea totuşi într-un alt trup, separat, sufletesc. Ce fel?... În jurul acelor fire tentaculare ale nervilor funcţia lor crea o substanţă, încă impalpabilă, dar care se va dovedi. Acea substanţă, emanată de sensibilitate, lua forme felurite la feluritele fiinţe şi compunea astfel un organism.

Mini promise lui Rim că va veni să vadă faimoasele desene şi se informă de Lina.

— Cu ale ei! răspunse.

Îl lăsă să viziteze metodic sălile în şir. Mini fugi spre *Maison d'Art*. Acolo, întreaga dispoziţie a apartamentului încadra artistic expoziţiile şi toată atmosfera era estetică.

Prefera anume una din săli, pentru condiţiile ei de spaţiu şi lumină şi pentru canapeaua circulară care permitea o mişcare de rotaţie leneşe în jurul orizontului tapetat de tablouri. O prefera, mai ales pentru că avea un număr oarecare de tablouri vechi, achiziţii proprii, care locuiau pereţii permanent, ca nişte gazde statornice, oferind ospitalitate indulgentă carnavalului mobil al expoziţiilor noi.

Cînd expoziţia nouă era valoroasă, ele intrau în umbră, se stingeau în faţa vieţei vii a celorlalte; dar cînd era inferioară, ieşeau în evidenţă, consolatoare. Nu cunoşteau farmecul spontan al opiniei critice, nici lupta, nici victoria, în schimb orice veleitate de revoltă, orice amărăciune era ucisă în ele. Răspundeau la tot, cu acel: „nimic nu mă mai doare" al postumului. Pocăindu-şi defectele prin desuetudine, calităţile lor, desprinse de patimi, se ofereau senine.

...Era acolo un reflex de foc pe uliţi strîmte italiene, cu o lumină roşie umbroasă peste casele brune şi pe pavelele ce păreau umblate.

...O familie de burghezi flamanzi, rigidă şi cinstită, în haine de atlazuri scumpe, cu horbote de muzeu... Mai dincolo, fructe clasicizate, cu pieliţa transparentă, din culori netede, străvezie, care, alături de pasta cărnoasă a noutăţilor, păreau îmbalsamate în ceară... Era, în fine, o pînză mare pe care Mini o avea dragă. O femeie cu rochie de satin albă şi cu o pană fabuloasă la pălăria neagră, avînd alături o ciută strînsă graţios şi sperios în faldurile adînci ale fustei mătăsoase.

...Şi mai erau azi, într-un colţ, un domn şi o doamnă drept orice vizitatori... O pereche după toate aparenţele... şi cînd Mini se uită mai bine... o pereche deloc banală : Doru Hallipa şi doamna Eliza.

Cu faţa spre unul din pereţi, nu se ocupau de pictură. Hallipa tăcea cu un aer absent dar absorbit de o lucrare interioară, care-i concentra toate energiile şi din care se evidenţia un fel de violenţă concentrată a atitudinei.

Doamna Eliza, alături, ciripea pe un ton minor, ascultînd vocile interioare ale tovarăşului ei mai mult decît răspunsurile lui rare şi nervoase.

Mini era contrariată. Nu-i plăcea să fie cea de a treia. Preţuia pe cel de al treilea, în genere ; recunoştea că cifra celui de al treilea ocupă un loc important în componentele numeroase ale amorului, dar credea că e un rol pentru care trebuie să fii născut. Sunt oameni într-adevăr delicioşi în acest număr fatidic şi complimentar, al căror glas îmbină pe al celor doi într-un ison prielnic, oameni cari pot trăi lîngă alţii fără a-i stînjeni cu existenţa lor, accentuînd plăcut la ceilalţi sentimentul existenţei.

Lui Mini talentul ăsta îi lipsea. Şi pe urmă, amorul altora e totdeauna plictisitor. Dacă cel puţin ar fi fost anonimi !... Dar erau prea cunoscuţi. Totuşi, văzuţi aici, în afara decorului de altădată, aveau ceva reînnoit, schimbat, ceva admisibil.

Situaţia lor de pereche era neîndoioasă. Veniseră acolo aşa cum te duci orişiunde, în aceleaşi împrejurări. Ca să cîştigi timp, ca să grăbeşti timpul. Iar momentul acelei situaţii era scabros, ar fi zis Nory. Era preziua unor fapte decizive.

Cum nu se puteau ocoli, se recunoscură. Doamna Eliza crezu de cuviinţă să vie spre Mini. Începu a-i vorbi cu

volubilitate pentru a face diversiune, dar gingășiile ei aveau un gest de voluptăți premergătoare, care făcu pe Mini să simtă acea ușoară revulsie pe care ți-o dau, expuse la lumină, nevoile fizice ale altora : foamea sau amorul.

Hallipa era monosilabic dar nu din vreo stînjenire din preocupările lui, care nu se legau cu cele trecute, pe care Mini le-ar fi putut răscoli. Erau altele. Prezența lui Mini nu-l turbura, cel mult îl deranja. Doamna Eliza se extazia în fața *Doamnei cu ciuta*, privind întrebător rînd pe rînd pe Mini și Hallipa, cu ochi lîncezi, punînd rînd pe rînd mîna dezmierdătoare pe brațul lor.

Alintările doamnei Eliza adînceau pe Hallipa și mai mult în tăcerile lui subterane.

— Ce frumos ! Ce frumoase sunt lucrurile astea vechi... care nu înseamnă nimic... cum e femeia asta în toaletă de satin decoltată, într-o pădure, cu o ciută lîngă ea și în spatele ei o perdea de catifea.

Hallipa, cu acea brutalitate a bărbatului în curs de posesie, abia deghizată sub tonul convenienței, o contrazicea :

— Înseamnă mult !... Mult mai mult ca toate fleacurile de acum.

Și cu un gest nervos peste măsură, făcu circuitul expoziției moderne alăturată cadrelor vechi. Buza îi tremura ușor subt fluturarea unui surîs disprețuitor.

Doamna cu ciuta nu avea, desigur, nici o vină în iritabilitatea lui Hallipa ; dar Eliza, ofensată în aprecierile ei artistice, se dezinteresă de Doru și își păstră toată curiozitatea pentru portretul doamnei în alb.

Mini se văzu nevoită să comenteze tabloul : cei vechi, zise, lucrau portretul în două feluri — de caracter sau de simbol. Subt chipul cît mai asemănat al modelului căutau a evidenția cît mai bine caracterul sufletului lui. Sau, sub trăsăturile lui convenționale, încercau să exprime o idee, un sens.

— De ce o fi avînd doamna asta o ciută lîngă ea și de ce o fi căzînd o draperie de catifea peste o vedere de pădure ? se mira Eliza neobosit.

Hallipa își număra unghiile bine lustruite. Doamna Eliza îi șopti ceva într-o franțuzească aproximativă. Răspunse încet că-l doare capul.

Eliza avea probabil oarecare preocupare de convenienţe dar Hallipa părea a nu-şi aminti deloc de ele, cu o privire voalată, în care, hotărît, prezenţa lui Mini nu dezvolta nici o placă a conştiinţei.

Mini se uită curios la el. Îl vedea pentru întîia oară în haine de oraş. Purta un costum *bleumarin* după modă şi ţinea pe mînă un pardesiu care părea că-l încurcă. Barba îi era tăiată mult mai scurt şi foarte îngrijită.

Alături de îmbrăcămintea lui corectă şi chiar de o eleganţă meticuloasă, doamna Eliza contrasta prin neglijenţa neobicinuită a toaletei : un taior negru, cam vechi şi cam boţit, pe trupul ei cam grăscior, care în ziua aceea probabil fără de *soutien* îmboldea ştofa ; pe cap avea o pălărie de fetru închis, cu forme indecise. Totul aruncat pe ea în grabă şi fără îngrijire. Părul descreţit de umezeală atîrna în jos.

Aceleaşi cauze le produceau efecte contrarii. Era multă expresie în aceste aspecte.

Dar doamna Eliza ţinea mult la misterul *Damei cu ciuta*. Îngăduitoare, Mini afirmă că e un tablou care are şi simbol şi caracter.

Mini se uită spre Hallipa, care fixa panoul. Nu auzise ce spuneau, dar se vede că buna lui creştere îl îndemna să se amestece în vorbă.

— Ce frumos lucrau culoarea pe-atunci ! zise. Reflexele felurite, prinse în lumina lor adevărată, compun „albul" — un alb fără de alb. Prin acel argintiu sau opalin, sau pe-alocurea un verde irizat reprezintă aşa de bine o rochie albă, subt lumina frunzişului şi la umbra perdelei.

Observaţia lui Hallipa era bună. Avea un glas mai conciliant, probabil ca să readucă în vizuini pe tovarăşa lui mînioasă.

Cu Mini vorbea tot indiferent, liber, ca şi cum nimic din raporturile lor trecute nu-l stînjenea. Ea deduse că în felul lui, moderat, fără agitaţii, Hallipa făcea acum o călătorie mare. Aceea de la acel trecut cunoscut la un prezent care se putea întrevede.

— Mergem ! zise.

Eliza se despărţi de Mini cu ceva pretexte peltice. Ieşiră pe uşă amîndoi deodată, ceea ce-i făcu să se lovească. Eliza rîse, un rîs boţit ca şi taiorul. Probabil nu-şi mai făceau multe politeţe şi azi echilibrul lor era oarecum insta-

bil. Erau obosiţi de un drum parcurs prin glodurile simţirilor ascunse şi, şovăielnici, aveau nevoie să-şi lase simţirile în voie.

Mini aşteptă puţin ca să-i lase să se depărteze, apoi ieşi. Pica acum din promoroacă un abur ud. În dreptul Ateneului, cei doi mergeau înaintea ei. Hallipa cu pasul vînătorului ostenit de goană, care duce la culcuş prada. Eliza agăţată de braţul lui Doru, tîrînd pantofii strîmţi, părea prin igrasie o raţă de baltă, un vînat gîfîind, cald şi bleg.

Amîndoi ar fi vroit să ajungă. Ea stînd aproape pe loc, refuzînd să mai înainteze, cuprinsă de nevoia poposirei, el domolindu-şi graba.

Mini se aştepta să-i vadă dispărînd la stînga pe prima stradă. Ştia că într-acolo e locuinţa Elizei. Nu cotiră, dar se uitau jur în jur, parcă nedumeriţi. Îşi aminti atunci că, în palavrele ei, Nory spusese că Eliza a fost evacuată de proprietar şi caută casă.

Aşadar, nu aveau domiciliul stabil. Mini îi petrecu în căutarea lor, cu un gînd bun, pereche totodată gata pentru cuib şi nomadă. Nici ea nu îi mai confunda acum cu trecutul. Îi păreau acum doi oameni oarecari în Cetate, la un moment al vieţei, care cerea adăpost, şi umblînd rătăcitori pe străzile oraşului cu pasul nesigur, [97] pe cînd turburarea lor lăuntrică şi-o petreceau în mersul lor pribeag.

Cuprinse cu privirea oraşul, profilat în transparenţa negurii. Îl iubi. Se gîndi la ceea ce se cheamă sufletul oraşelor ! Era emanarea sufletului colectiv al citadinilor. În aerul acela cuprins între clădiri, trupul sufletesc al fiecăruia îşi depune spuma vie a tuturor simţurilor. Acolo, în atmosfera Cetăţii, erau şi canalele tuturor drenajelor, dar şi plutirea tuturor emanaţiilor sentimentale, care îi dau respiraţia aceea încărcată adesea, alteori plină de ebrietate, sau volatilă ca un lirism.

Acum nu-i mai putea recunoaşte. Se depărtaseră. Păreau laolaltă o pată diformă de umbră mobilă prin umbra oraşului. În blocul acela nedesluşit, era cuprins vînătorul ameţit de praf de puşcă şi prada cu mirosul cald al cărnei răscolite de alice. Un cîine hoinar îşi trecu pe lîngă ei umbra scundă. [98]

Icniţi în asudarea lor trudnică de duşmănie şi apropiere, desigur răspîndeau în jur acel duh anume pe care,

pentru instinctul olfactiv al celorlalte animale, îl va fi avînd alaiul vînătoarei omeneşti.

Pieriră. Mini se gîndea acum la devenirea Hallipilor, la complecta lor dezmembrare, la dărîmarea casei lor familiale.

Erau risipiţi în Cetatea vie, subt formă de indivizi separaţi, piese despărţite dintr-un tot descompus, pentru a deveni fiecare un resort iniţial de activitate nouă:

Lenora în sanatoriul ei! Mika-Lé prin dedalurile traiului ei. Elena Drăgănescu în locuinţa ei somptuoasă, dar prea nouă — Hallipa, cel care lucrase pămîntul şi purtase cizme trainice de lut, acum cernut prin sita oraşului, cutreiera cu picioare de argilă în căutarea casei de închiriat.

Tradiţia era nimicită şi poate totuşi Doru Hallipa, cel ca o epavă, încă mai păstra tradiţia legîndu-se cu mătuşica Eliza, logodnica de odinioară. Se rupsese de pămînt, dar aducea cu el la oraş pe Calliopa şi pe Eriste,[99] deoarece nu se înstrăinase de trecut unindu-se cu fata moşului Hallipa. Pentru a doua oară, părinţii strămutaţi erau nemulţumiţi şi pentru a doua oară îşi dau cu dezamăgire consimţămîntul. Dar nu se poate hotărî felul în care se perpetuă asemănările. Totul e că Doru Hallipa era încă un purtător de sevă sănătoasă, un agent al tradiţiei patriarhale, prefăcut acum de oraş şi de actualitate, dar în care sălăşluia o rezistenţă a formulelor care dispăreau. Era un component chiar în descompunere.

Mini îşi închipui locul viran înainte ca oamenii să fi clădit oraşul; îşi închipui apoi oraşul golit de oameni! Erau inseparabili.

Căută oraşul cu o privire mîngîioasă, prin voalul ceţei. Îşi reaminti atunci acelaşi oraş, întreg, în plină funcţie a uzinei lui omeneşti şi pe care totuşi nu-l vezi din pricina unei anumite ceţe care nu s-a rupt; ale cărui aspecte nu prind pe plăcile sensibile, ci dau clişee voalate, atunci cînd nu priveşti printr-un interes viu. Pentru acel care e un locuitor indiferent, care nu şi-a pus acolo mobilul existenţei, realitatea oraşului are încă o membrană învăluitoare şi defensivă; pe cînd dezvelită, dă acelui care îşi converge spre ea tot sufletul, o atingere vie.

Mini se opri un minut, întrebîndu-se dacă vroia să cotească pe aci sau pe dincolo. Nu, Cetatea ei vie nu o clă-

dise un păstor!... Un călător, odată, vroind să caute tovarășei lui adăpost, făcuse primul cuib. Era popasul iubirei.

Se gîndi la oamenii aceia care cutreieră pămîntul, răzbat printre atîtea locuri și nații! Ei n-au ajuns să-și clădească în ei cetatea statornică a sufletului și cu cît se risipesc mai mult cu atît cuprind mai puțin din spațiu, din timp, din viață! Și Mini clătină capul, plină de milă pentru acești exploratori, care nu au găsit punctul fix de miră, de unde să îmbrățișeze totul. Numai de pe un loc pe lume poți lărgi nemăsurat cucerirea simțirei și cunoașterei tale. Ca și acel punct mic pe pînza filmului, acel centru de lumină, care treptat crește, se mărește, se apropie, se desfășoară, lărgește orizontul, cuprinde tot, și pe tine deodată.

Ochii lui Mini, în ceață, își deschideau parcă miezul pentru a reflecta și ocroti în ei acea minune și buzele le ținea deschise ca pentru un cuvînt și le umezea bura ca un suc.

Trebuia să treacă prin grădini. Acolo se petrecea o feerie a negurei. Era miragiul fabulos al grădinei în pînza ceței, apoi răsfrîngerea imaginei străvezii furată de ceață în apă. Cerul, limpezit deasupra pîclei joase, se aplecă și el să se privească răsturnat în valul magic. Realitatea era travestită ochilor de iluzie, și iluzia îți amăgea ochii. Un rai aiurit, în care cei doi care se zăreau acolo, o altă pereche, singurii locuitori ai pămîntului, ai Paradisului, umblau somnambuli, ținîndu-se de mînă, uimiți de idealitatea locului și simțirilor lor, neștiind dacă amețeala lor aiurește în jur grădinile, sau, în adevăr, raiul a primit pașii lor de creaturi înamorate. Mirați de sufletele lor dumnezeiești, pe cînd sufletele lor turburate își descopereau cu mirare făptura trupească.

Jocul transparențelor îi arăta lui Mini ca pe niște proiecții cînd mai apropiate, cînd mai șterse. Privind în jur ea gîndi ceea ce desigur aceia doi simțeau: că e cea mai frumoasă noapte de pe lume!

Dincolo de grădini, orașul începea să se desluşească la lumina nopței, de pe care pîcla se desprindea în fășii leneșe. Mini ajunse în prag. Mai privi o dată înapoi orașul, așa cum te întorci după o ființă scumpă!

CONCERT DIN MUZICĂ DE BACH

(1927)

Acest roman s-a citit pe măsură ce a fost scris, şi a fost lucrat pe măsură ce s-a citit în şedinţele literare ale cercului „Sburătorul" din anul 1925.

I

Se auzi soneria la ușa din față. Ursuză ca de obicei, Sia se întoarse greoi pe scaun spre Lina Rim, care, cu ochelarii pe nas, cîrpea pledul agățat cine știe cum.

— Tanti !... Sună ! zise leneș Sia.

Lina, care băga în ac, nu răspunse îndată. Sia se uită la profesor. Doctorul Rim, nemișcat pe fotoliul de la birou, nu spuse nimic, surîse numai gardianei, cu intenția de a fi grațios și, firește, mai slut cînd surîdea.

Rim aștepta cu nerăbdare să i se întoarcă pledul pe picioare. Nu era frig în miez de septembrie — poate chiar se făcuse un foc prematur în soba de porțelan nouă și majestoasă — nu-l durea pentru moment nimic, dar lua precauțiuni. Era un biet bolnav care avea nevoie de cele mai mari îngrijiri, care avea o infirmieră înadins pentru el, care își întreținea sănătatea și egoismul din ideea că l-a durut cîndva, că poate îl va mai durea, și între aceste două planuri ale suferinții, se menținea într-un confort plăcut. Această beatitudine nu era contrariată de sonerie. Intervenirea unei vizite, ca distracție suplimentară, nu-l supăra.

Sia, în schimb, se gîndi, că o să vie ea și ziua cînd n-o să mai sune unii și alții la orice moment, că o să vie ea ziua cînd n-o să mai ceară la orice lucru voia cucoanei Lina. Cu gîndurile astea frumoase, repetă mai aspru :

— Tanti, sună !

În adevăr, se auzise a doua oară, timidă, tremurătoare, soneria.

— Deschide, fată, deschide! Ce lași să aștepte! zise Lina tihnit.

La ușă era Mini, care plecase de acasă nedumerită bine asupra adresei celei noi a prietenilor Rim și căutase puțin pînă să descopere tăblița strălucitoare a Linei: „Dr. Lina Rim — Mamoș". Mini atinsese cu precațiuni portița grilajului vopsit proaspăt și urcase scara necunoscută cu acea emoție pe care o poate da o scară urcată pentru întîia oară. Se oprise în fața ușei mari cu geamuri galbene, crețe ca o foaie de celuloid gofrat, și care nu-i plăceau, apoi sunase cu acea sfiiciune pe care o ai în fața unei uși cu geamuri galbene, îndărătul căreia se găsesc oameni abia strămutați. Aștepta acum cu o ușoară spaimă ce vibra în ea ca și soneria. Dar doctorul Rim nu cunoștea vibrațiile decît la vioară. Doctorița Lina, bondoaca lui soție, era afonă și Sia, infirmiera, era un bloc impermeabil, care slujea de adăpost unor gînduri puține, dosnice, încăpățînate. Negreșit că nu sunt indiferente raporturile unui vizitator cu o casă neîncercată încă; nici raporturile dintre un domiciliu și locatarii lui noi, mai ales cînd e chiar vorba de o casă proprie, unde și locuința și locatarii își dezvoltă reciproc toate defectele posesiei.

Agitația lui Mini nu se liniști cînd se găsi în fața unei necunoscute ursuze, cu un șorț mare, alb, de școală sau de spital, și care o întrebă fără bunăvoință:

— Ce poftiți?

Noroc că buna Lina, precedată de un mosor mare ce se rostogolea, sosea, mai astmatică ca totdeauna și, ca totdeauna, primitoare:

— Dumneaei... nu știe... Tu, Mini! Ce plăcere!... E nouă în casă... Îmi ajută să îngrijesc de Rim... N-ai idee ce rău a fost bolnav!... Ce bine îmi pare că te văd!... E nepoata mea, adăogă abia la urmă, și poate numai fiindcă nepoata luase un aer dîrz.

„Ce fel de nepoată!" gîndi Mini, nu încă îndestul de liniștită. Intră apoi în primul vestibul, perfect ordonat ca vestiar. Antreul ocazional, mobilat din nou, strălucea de curățenie. Uși înalte, uleiate cu roz și cu dungi aurii supărătoare, stau închise, afară de aceea a biroului unde intrară.

În birou erau mobilele cunoscute de Mini, dar înstrăinate și ele de planul schimbat al camerei noi. Rim, la prima vedere, păru lui Mini același, din fericire pentru adaptarea ei și din nefericire pentru eventualul lui portretist.

După exclamările primului moment ale omului amabil, Mini nu știu unde să se așeze, moment muzical ce se poate însemna cu semnul suspensiunii. Lina tîrî mai aproape de al ei fotoliul pe care un moment înainte stase Sia. Fără să știe amănuntul, Mini se uită fricos spre infirmieră. Cu cel mai candid aer, pe care îl putea lua figura ei placidă, Sia sta acum în picioare, rezemată de zid, la spatele fotoliului lui Rim. Ca să stabilească legătura, doctorul zise grațios :

— *L'Ange gardien !*

Cum străina nu-i plăcea, Mini adoptă numai o jumătate din calificativ : „Nu pleacă gardista asta !“ își zise. Sia, făcînd tocmai o mișcare mai vioaie ca de obicei, care cutremură scaunul lui Rim, și cerînd voie profesorului : — Pot lipsi puțin ? — ieși grăbită cu ochii pe fereastră. Mini se uită mașinal prin geam și văzu pe trotuarul din față un tînăr cu pălărie de paie, care se înălța în vîrful picioarelor.

„A !“ își zise. Apoi, cu o mică sforțare de memorie, recunoscu pe vărul Lică, pe Lică Trubadurul. Încetă de a mai înțelege. Pricepu numai o ușoară fluierătură și distinse că Lică făcea semne cu ochii, sfărîmîndu-și degetele în formă de castaniete. Lică era același și semnalele lui erau neîndoios pentru infirmieră. Mini se uită lung la Lina, apoi întoarse o privire de profil spre Rim, care surîdea satisfăcut — surîs palid întins pe buze pîrlite. Lina ridică de jos mosorul impenitent, roșie-vînătă, și explică foarte inexplicit :

— E Lică !

Era Lică fără de greș ! Acum trecea sprinten strada, aruncînd ochii împrejur. Se auzi apoi lîngă zid un murmur vag de voci, și pe urmă nimic.

Mai protocolar, doctorul Rim făcu prezintările în lipsă :

— Domnișoara Sia Petrescu — zise, mîngîind cuvintele — nepoata noastră !... fiica unică a simpaticului văr Lică !

Mini rămase uimită. Cunoscuse pe acel Lică, totodată umil și obraznic, în formă de rudă inferioară. Un Lică pe care îl zăreai dispărînd discret pe după vreo ușă și care ținea în salon ghetele aliniate și sucea pălăria moale în mîini,

cînd se afla în prezența severă a doctorului Rim. Era, totuși, după toate datele, același Lică, căruia Rim îi dăruia acum epitetul de simpatic.

Negreșit Lică nu era deloc antipatic, dar schimbările apăreau mari pe la prietenii Rim. Mini nu comentă deloc acele noutăți, tocmai fiindcă era prea mult mirată de ele. Lică Trubadurul, tatăl acelei fete greoaie!... Lică avea un copil!... Acel băiețandru care fluiera a *rendez-vous*, făcea, așadar, o vizită paternă. Erau noțiuni neacceptabile, chiar dacă nu se puteau contesta. Rim începu a-și povesti amănunțit suferințele trecute, apoi puse lui Mini întrebări asupra petrecerii ei de vacanță. Mini îl felicită pentru casă, și se interesă de prietenii lor comuni, ca și cum ar fi cerut acelora concurs pentru a regăsi intimitatea.

— Duduia Nory, apriga noastră feministă, s-a făcut de un timp tare prețioasă! spuse doctorul.

— Are și ea necazuri! o scuză Lina. Știi, Mini, cît iubește Nory pe sora ei a mare. Dia e cam suferindă și, cînd e vorba de ea, Nory lasă tot deoparte. Ba chiar își neglijează dispensariul. I-am trimis niște dolofani de copii, trecuți prin mîinile mele, și aud că s-au perpelit acolo, la dumnealor. Am să mă cert zdravăn cu ea... Bieții mititeii mamei!

Doctorul Rim sughiță un rîs indulgent. Lui Mini, care nu-l mai auzise parcă rîzînd alteori, rîsul i se păru straniu.

— Lina e o cloșcă! zise Rim, îngăduitor pentru întîia oară cu slăbiciunile bunei Lina. O cloșcă! Strînge sub aripi toți puii altora... Cum, de exemplu, și pe domnișoara Sia.

Reamintirea fetei ursuze rupse iar lui Mini firul bunei înțelegeri. Și de ce oare Rim o tot chema cu gura plină: „domnișoara!“

— Cît despre Drăgănești — trecu Lina mai departe — sunt veșnic ocupați cu îmbunătățiri la țară, la oraș, cu fabricile lor! Elena e cu inovațiile. Drăgănescu singur nu ar fi cutezat așa întreprinderi mari și curajoase... Și toate le reușesc... Îi văd rar: ei sunt mereu pe drumuri sau primesc lume multă... și eu nu sunt bună de așa ceva.

Mini își aminti de Elena, fata calmă cu părul negru dat în sus, apoi de stăpîna de casă, cu frumusețea mai accentuată, ca și caracterul.

Acum Rim părea, deodată, mai puţin vesel. Poate obosise. Era un convalescent, deşi lui Mini i se părea perfect sănătos.

— Nu vrei să te aşez pe *chaise-longue*?

Profesorul făcu un gest de refuz.

— Atunci, cînd s-o întoarce Sia!... Mă duc să arăt lui Mini casa... Nu ţi-e urît singur? încercă Lina.

— Nu purta grija mea!... Doamnă Mini, să-ţi dai părerea sincer!...

Hotărît, lui Rim îi folosise boala. Era cu mult mai conciliant. Dar nu mai era bolnav.

Lina porni, ghemuită cum era, bucuroasă să-şi arate palatul. Se mai îngrăşase încă şi gîtul scurt avea două cute mari de carne.

Mini admiră un salonaş zugrăvit şi decorat cam convenţional, cu mobile cam presărate dar frumoase, cumpărate se vede de la o casă bună, dar fără adaosul nici unui obiect mai personal. Odăile de culcare, acum separate, erau de o parte şi de alta a camerei de baie. Cabinetul de consultaţie, foarte spaţios, era prevăzut cu tot confortul. Se opriră aci mai mult. Cristalul meselor şi dulapurilor, uneltele variate străluceau; erau acolo canapele felurite cu resorturi complicate. Lina manevră una din ele, care se înălţă şi se întinse tocmai ca masa operatorie. Mini avu o mişcare de spaimă în faţa acestui laboratoriu al celor mai intime dureri. Lina, dimpotrivă, se guşă de mîndrie:

— Asta plăteşte tot necazul meu! Mai toată clientela vine acum aici. Nu mai am nevoie să alerg atît.

Vorbea de acele suferinţi cu mulţumire. Mini admiră luxul şi ordinea.

— Fac şi analize prime şi prime clişee radiologice. Am şi o mică farmacie. Am vărsat aci 600.000, dar nu-mi pare rău. Clientela parcă s-a înmulţit odată cu instalaţia mea. Cam puţine sunt femeile cari nu trec pe la noi! Mă temeam ca mutarea să nu le risipească. Aş! Cînd ai nevoie!... Mai ales astfel de nevoi!...

— Mai fericite, totuşi, cele care nu trec pe la tine, rîse Mini, cu frica şi curajul unei sănătăţi perfecte.

Pe o scurtă cotitură a casei, mai era o cameră unde Mini recunoscu mobilierul iatacului prim.

— De musafiri !... — explică Lina. Dar acum stă Sia.

Aşadar, locuia chiar la ei !... Apoi venea bucătăria, micuţă dar cu acea strălucire de laboratoriu nou-nouţ. Lina cumpărase bateria cratiţelor de aluminiu cu aceeaşi îngrijire ca forcepsele.

— Baba mea nu se poate deprinde. Cere mereu cuptor de cărămidă şi hrubă boltită. Răcitorul şi cămara în perete sunt duşmanii ei. Se cam înfurcă cu fata asta cam îndrăcită. Mă fac că nu bag de seamă... Am nevoie de ea. Mi-ar mai trebui chiar o ajutoare. Casa nouă cere întreţinere... M-am dat gata muncind... Mă scol la 5 ca să pot pleca la 8 la spital şi după dejun nu mă aşez jos pînă la consultaţii... Acum, pe seară, doar niţel...

Mini deschise gura să întrebe dacă nu o ajută nepoata, dar Lina o preveni :

— Bine cel puţin că grija doctorului o are Sia !

— Îi rămîne, cred, timp. Doctorul pare destul de bine ! opină Mini.

— Acuma da, e mai bine. Dar ce accese de gută a avut ! Nu mai era de trăit ! De-o săptămînă parcă i-a luat cu mîna. Norocul Siei ! Are mai puţin de lucru.

— E de mult nepoata la voi ?

— Numai de vreo cincisprezece zile.

Se opriră în salonaş. Mini se aşeză pe o margine de canapea, fără să-şi găsească bine locul. Lina trase un scaun de fantezie, mult prea fragil pentru ea, şi păru dispusă la confidenţe, dar intimitatea lipsea încă.

— Aşa cum vezi casa asta, mi-a scos sufletul şi m-a sărăcit. A fost ideea lui Rim, care vrea cu orice preţ să fie proprietar. Eu una aveam groază de mutare. Fireşte că nu ne-am bătut capul cu planuri şi meşteri. Ne-a vîndut-o un arhitect, care o făcuse pentru el şi i-a părut prea mică. Opt sute de mii de roşu, şi nici nu mai spui cît, pînă s-o termine. Tot ce am agonisit o viaţă, plus o moştenire a lui Rim şi datorii cît vrei ! Drăgănescu ne-a înlesnit bani cu dobînzi cuviincioase.

— Şi casa... a cui e ?

— Pe numele amîndoura indiviz... şi poliţele tot aşa ! rîse Lina. Nu mai e primejdie să ne despărţim acum, la bătrîneţe. Rim s-a făcut mai de înţeles... N-ai idee !... N-aş fi crezut niciodată să primească aşa de lesne pe Sia...

Şi Lina, după afirmaţia asta, se opri brusc ca şi cum se împiedicase de un obstacol.

— Nu te-am auzit niciodată vorbind de fata asta!

— Da!... N-o prea vedeam... Era pe la Mogoşoaia, pe-acolo!... E fata lui Lică, cum ţi-am spus... De mult mă ruga el să-i găsesc un loc. Era greu, fiindcă e cam stîngace... Ştiu eu ce învaţă ele acolo, pe la şcoala lor?... Sau aşa e felul ei!... Tot lui Lică i-a venit ideea să o iau pentru Rim. S-a gîndit bietul băiat şi la mine... mă oboseam prea mult... Dar Rim!... Rim a fost cuminte şi a primit. Are pe cineva lîngă el cînd lipsesc... Cînd e vorba de îngrijiri mai serioase, tot eu duc, fireşte, greul... Dar e mai bine acum, mult mai bine!

— Aşa de bine, încît eu credeam că-şi reia ocupaţiile. Se deschide facultatea!

— Nu-i pomeni de asta. Tocmai a cerut un concediu de boală de trei luni şi a pus locţiitor. Vrea să lucreze... Are o carte...

— Totuşi, chiar în concediu s-ar putea scula, ar putea ieşi. I-ar folosi. Se anemiază stînd permanent pe un scaun de bolnav!

— Lasă!... Lasă!... E bine aşa! E mulţumit! Lasă-l cum vrea el. Nu-i spune nimic!

Caracterul urîcios al doctorului Rim putea scuza oricît acel egoism al bunei Lina, care, în dauna preceptelor sanitare, vrea linişte. Acel Rim însă, ce se complăcea în rolul de bolnav, părea ciudat. Mini credea că recunoaşte la el simptomele „bolnavului închipuit", ce se amăgeşte şi pe sine şi pe alţii. Îşi prelungea parcă boala cu un supliment de pseudoîngrijiri şi cu o infirmieră nefolositoare.

Mini credea că această manie de pacient nu trebuie întreţinută de cei din jur! I se părea că e acolo un caz de conştiinţă! Cine ştie la ce forme supărătoare ajunge Rim, făcînd pe bolnavul cu dinadinsul! Totuşi, nu ar fi cutezat să insiste pentru a nu turbura liniştea Linei.

Era numai o impresie, e drept, pe cînd mulţumirea bunei Lina era un fapt. Cum putea alarma pe Lina pe motivul subtil, nesigur, al unei boli imaginare, care poate era numai o imaginaţie a ei! Se auzi parcă scîrţîind poarta.

— Se întoarce Sia, zise Lina.

— Plec şi eu ! declară Mini şi trecu din nou în birou, unde Rim, tot singur, fără să doarmă, ţinea ochii strînşi, ca cineva care vrea să consume un timp inutil. Nu păru a le remarca întoarcerea.

— Se întoarce Sia ! Ce vorbă lungă şi fata asta ! zise Lina cu intenţie de mustrare.

— Nu-i spune nimic ! Copila a stat cu tatăl ei ! Numai optsprezece ani !

O nespusă indulgenţă către acele sentimente filiale unse glasul de obicei strepezit al doctorului.

Fu un moment de pauză, în care probabil ar fi trebuit să intre Sia, pentru că Linei i se păruse că vine ; ar fi trebuit să intre, pentru că Lina ar fi dorit să audă Sia şi mustrarea ei şi bunăvoinţa lui Rim ; sau pentru că vorbele schimbate acolo păreau a-i fi făcut loc să intre ; pentru că bolnavul îşi alimentase şi răbdarea şi indulgenţa din nădejdea acelei întoarceri, pentru că absenţa ei durase destul, dacă nu prea mult. Dar nu veni şi minutul rămase suspendat...

— Şi dacă vezi pe Nory — repetă Lina fără legătură — spune-i că sunt supărată. Am să mă răfuiesc cu ea. Nu-mi îngrijeşte copiii !

— Sugacii ! Sugacii noştri ! supse silabele Rim.

Hotărît, era foarte conciliant. Cum putea fi mai bine ca aşa ?

În fund, undeva, o uşă nouă se trînti masiv. Era prilejul ca Mini să plece. Dete mîna cam în grabă profesorului şi ieşi urmată de Lina. Tot grăbită, greşi uşile. Era încă neorientată în domiciliul nou al Rimilor şi cîtă diferenţă de trecut, cînd Lina nu o lăsa să plece ! O întorcea de trei ori de la uşă şi ea rămînea bucuros. Mini primea deosebirea fără regret. Reciproc nu mai aveau nevoie una de alta. Era tot un fel de acord.

În verandă buna Lina deveni mai vorbăreaţă :

— Ştii ! Verişoara Lenora s-a cununat cu Walter şi o duc foarte bine. Sunt foarte drăguţi ! Au venit să vadă pe Rim. Şi Lina arătă o glastră cu flori ce se vestejea : De casă nouă ! Walterii ţin cu ei pe Coca-Aimée. Parcă de cînd lumea numai atîta copil a avut Lenora, pe Coca. N-ai văzut-o ?... E cea mai frumoasă fată din Bucureşti ! — şi Lina aduse un carton imens cu fotografia lui Coca-Aimée.

Era o adevărată „poză“ : ochii mari, probabil albaştri, ochi de păpuşă ; o gură mică, prea mică ; părul blond, buclat, răsfirat scurt pînă la umeri, ca la copii.

— Are 16... ba 17... ba 18 ani, hotărî Lina. Dar pare abia [de] 14, cum vezi. Walter se poartă perfect cu amîndouă... Nu uita, Mini, cînd vezi pe Nory, spune-i că no. 14, un dolofan de băiat, a murit şi o bombonică de fetiţă, pe care am trimis-o cu mă-sa ca să nu schimbe laptele, piere de enterită. Şi băiatul Elenei Drăgănescu e tot cam gălbegit... Bietu Doru — eu tot văr îl socotesc — s-a înfundat la moşia lui socru-su al doilea... A luat-o de-a capu !... Bine că n-are şi alţi copii... Cu gemenii, ce-i trage sufletul !...

Înăbuşite, încurcate, îngrămădite, noutăţile de familie năpădeau abia acum glasul întretăiat de suflul astmatic al Linei. Cu familia, buna Lina rămăsese aceeaşi. Adăogase numai pe domnişoara Sia, despre care însă vorbea puţin.

— Vezi ! Trepte de marmoră afară. Arhitecţii ăştia ! Risipă !... Să mai vii, Mini ! Ai văzut ce bine i-a părut lui Rim.

Plăcerea Linei pentru vizitele ei era condiţionată acum de dispoziţia doctorului. Înainte cerea prezenţa prietenelor anume pentru a se văita de necazurile conjugale. Acum subordona tot confortului ei cel nou. Cu atît mai bine dacă era mulţumită ! Mini, subt impresia dezorientării, pe care i-o pricinuise casa străină cu oamenii cunoscuţi şi oamenii schimbaţi în decorurile noi, plecă fără gînduri de revenire apropiată. De la început se simţise acolo pe planuri parcă inverse şi mobile, care o ameţeau ca un trotuar rulant. Un uşor *mal de mer* stăruia încă în vidul pieptului. În stradă se legănă un minut, ca cel coborît abia de pe o punte de vas, pînă cînd ia contact cu statornicia solului. Dealtfel, strada nu o lămuri îndată. În sus sau în jos era bulevardul dincotro venise ? Recunoştea clădirile pe lîngă care trecuse ca într-o fotografie obtuză. Un tramvai la distanţă o descurcă. Se duse de-a dreptul într-acolo şi ieşi la liman. Se opri puţin în loc ca să lase aiurelei timp să se astîmpere. Ceva, ca vinul turburat într-o cupă, se clătină în ea, apoi se linişti.

II

Cînd Lică îi dase semnal, Sia fericită — atît cît știa să fie — luase din fugă un șal și alergase la poartă. Se așezase întîi amîndoi în dreptul ferestrelor, apoi se trăsese mai la o parte, lîngă perete. Și unul și altul se simțeau mai bine afară. Lică era un *plein-airist* nărăvit. Nu putea suferi adăpostul. I se părea că în casă e prizonier, spionat. De pe cînd de mic fugea de-acasă, îi rămăsese ca tuturor vagabonzilor dragostea de a trăi pe drumuri. Mai tîrziu, meseriile variate pe care le cercase se alesese tot drumețe.[1] Dar mai de preferință stase totdeauna în vacanță de orice ocupație: hai-hui și rentier, deoarece nu se lăsa niciodată fără 5 lei în buzunarul pantalonilor, ca fond inalienabil. Putea astfel cheltui tot prisosul. Viața asta higienică îi punea în obraz acea culoare roză pe sub pîrleala pieliței, totuși neînăsprite. Toate întîlnirile de afaceri sau de amor, Lică și le avea în plin aer, ca și cele de familie. Sia apucase doar de copilă a cunoaște cu el toate barierele.

Se simțeau amîndoi la îndemînă, așa rezemați într-un șold de perete, vorbind încet dintr-un obicei de a se feri, cu ochii în lături de pîndă, avînd totdeauna multe a-și spune și rîzînd din nimicuri, pe înfundate. Nu semănau totuși defel, Sia cu părul mai castaniu, strîns într-un conci mare la ceafă, cu fața lată, cu obraji grași, plini de o pastă fără culoare, căci dacă recreațiile le avusese în plin aer, apoi restul timpului stase închisă prin locuințe insalubre, pînă cînd să ajungă în casa nouă a Rimilor. Sia avea ochi negri, mici, dar nu vioi ca ai lui Lică, gura lăsată puțin în jos la colțuri ca pentru o silă permanentă. Înaltă cît și el, trunchioasă, oblă de la umeri la șolduri, cu mîini și picioare mari de care se jena, nici nu părea tînără, deși avea numai 19 ani.

Alături de ea, Lică, subțirel, sprinten, cu figura plăcută, cu ochii vioi de veveriță, părul negru din care se lăsa o buclă mare pe frunte, cu mîinele și picioarele mici și subțiri și dinții albi mărunți, avea aerul unui țingău.

Venea pe la Sia în fiecare seară cam pe la aceeași oră, cînd știa că e mai liberă. Dealtfel, fata luase de la început bunul obicei să nu ajute pe Lina la menaj. Leneșă de felul

ei, hotărîse pe Lică că „tanti“ nu trebuia învăţată rău. De lucrat nu lucra, ţinea în mînă aceeaşi cîrpă de olandă înnegrită, în care înfigea acul cînd Lina se cam încrunta. Se plictisea acolo cu patronii. Aştepta toată ziua vizita lui Lică. La început făcuse chiar mofturi ca să primească, dar, cînd văzuse că Lică vrea cu dinadinsul, nu mai suflase. După ce totul se aranjase, Lică îi spuse abia „cum stau lucrurile“. Prinsese îndată situaţia. Nu era vioaie, dar avea ceva şiretenie. Îndărătnică în rolul de infirmieră, lucra însă cu pricepere la meseria cealaltă, de a înfiinţa o bancă co-acţionată Rim-Lică, care să-l scutească pe Trubadur de orice altă profesiune. Lică era, dealtfel, băiat bun. Primea şi cele mai mici dobînzi. Cînd trebuia să plece, intra cu Sia în bucătărie unde baba era încă stăpînă. Sia aducea din odaia ei un pachet învelit frumos şi legat cu panglicuţă.

— E pachetul meu, madam ! spunea Sia obraznic babei. Te-aş ruga să serveşti ceva de băut domnului Lică.

Baba se uita la ea lung pe subt ochi şi aducea un pahar mare de vin rece. Lică gusta întîi, apoi da drumul. Sia sta atentă, pînă cînd Lică lua paharul de la gură şi răsufla şoptind : „Mişto“, cu coada ochiului spre baba, cam de felul ei ţigancă.

Sia, mulţumită, îl întreba : „Încă unul ?“ şi Lică refuza. Era temperat şi nimeni nu-l văzuse vreodată beat, necum fata. Apoi Sia îi spunea ce conţine pachetul.

Erau laolaltă răcituri, fructe, dulceţuri, ţigări. Tot ce putuse fura. Din trebile casei îşi alesese numai strînsul mesei cu cheia de la bufet. Baba o prinsese deseori colectînd, dar nu spusese Linei nimic. Tot ea se răstise : — Nu te duci să pîrăşti ? Vinul e pe mîna dumitale ! — ca şi cum baba era cea care da de băut domnişorului, nu satana de fată.

Baba tăcea, şi de ce tăcea nu ştia singură. Numai doamna Vera — odăi cu pelargonii la fereastră şi *brise-bise* cu dantelă cu igliţă, model greu — doamna Vera, soacra băcanului — casă corp cu „Coloniale-delicatese-băuturi“, peste drum de casa Rim — doamna Vera, necunoscînd genealogia vecinilor, judeca după aparenţe înşelătore.

— Uite-i iar !... Uite-i subt geamul boierilor şi subt ochii noştri !... Se pupă în stradă ! Ptiiu ! şi, efectiv, doamna Vera, azvîrlea pe scînduri, nu pe scoarţă, dezgustul ei astfel coagulat într-o spută amăruie, care, desigur, îi uşura organismul

de prisosurile unui dispreţ care, neconcretizat, i-ar fi putut face, Doamne fereşte, vreun rău. Totuşi, dispreţul doamnei Vera se refăcea tot mai veninos. Nu ar fi fost de mirare să aibă ceva din partea ficatului.

În urma lui Mini, Lina rămăsese pe loc fixînd treptele de marmoră cu un aer prostănac. Acolo, în acele trepte, i se părea ei închisă toată problema acelei case noi, cu mulţumirile şi necazurile ei.

Rim, ameninţat dincolo de un proces de evacuare şi în vecinice discuţii cu proprietarul, îşi manifesta supărarea în formă de descărcări nervoase din ce în ce mai dese. Dezarmat faţă de lege şi de proprietar nu găsise altă soluţiune decît cumpărarea unei case. Astfel se născuse ideea. Avea însă rădăcini mai adînci. În clădirea fiinţei sunt multe etaje şi subsoluri ale conştiinţei. Acolo, în profunzimi, acea idee se altoise pe alta mai esenţială : Lina avea o mulţime de bani cîştigaţi, pe care îi ţinea neplasaţi. Neglijentă şi risipitoare cum era, nu avea să se aleagă de acei bani nimic. Pe cînd, întrebuinţaţi la cumpărarea unui imobil... Scoborînd mai adînc în gîndurile ascunse, doctorul Rim credea că acei bani ai femeii ar fi trebuit să-i aparţină lui. O luase de nevastă, ceea ce era o mare cinste. Îi suporta de atîţia ani prezenţa. Avea s-o aibă pe cap toată viaţa. Toate astea degeaba. Ar fi trebuit ca ea singură să aibă bunul-simţ să încredinţeze acei bani bărbatului ei !... Şi nici nu puteai şti ce gînduri îi puteau veni... cu mania ei pentru „familie" ! Toţi acei veri şi verişoare, pentru care era în stare să se dea peste cap. Unii mai pricopsiţi, e drept, alţii calici, cum era acel Lică aşa de desconsiderat de Rim pe timpul cînd nu-i cunoştea meritul de a fi tatăl Siei... O haimana acel Lică, pentru care Lina avea slăbiciune ! Doctorul Rim credea chiar că pe vremuri urîta de Lina o fi făcut ochi dulci verişorului care, desigur, nu-şi bătuse capul cu ea, dar o găsea şi acum bună de jumulit.

— O *serenată !* O *serenată !* rînjea Rim batjocoritor, în lăcaşuri adăpostite din el.

O *serenata,* pe care însă şi el, Rim, o persoană aşa de importantă, consimţise să o cînte, fie cît de strident, luînd pe Lina în căsătorie. Pe cucoana Lina ! — îi spuneau glasuri mai intime încă — care, lipsită de tact, găsise de cuviinţă înainte de logodnă să bîlbîie o mărturisire necerută de nimeni... „Ştii !... La facultate... cu băieţii !..."

Ce importa pe Rim virginitatea bunei Lina!... Cu demnitate se făcuse a nu fi auzit, necerîndu-i nici o explicaţie. Ce-i păsa lui de acea greşală! Dar o înregistrase şi o speculase la ocazie. Secretul acela, „imprudent mărturisit“, recunoştea Rim, făcînd haz cu bunul său amic, „el însuşi“, făcuse din Lina roaba lui benevolă. Cu acel secret o ţinea subt teroare fără osteneală. La ce bun să-l aprofundeze! Totuşi femeia asta nu avea recunoştinţa să recompenseze pe soţul generos şi discret. Era în dreptul lui să ia singur ceea ce i se cuvenea. Mai anevoie era de găsit formula. Achiziţia unei case era o bună ocazie. Rim era, deci, sîrguitor la acea idee. Zăpăcise pe Lina cu tirania lui de bolnav, o şicanase în afecţiunea ei pentru Lenora Hallipa, ce se zbătea într-o mare criză conjugală, şi strigase împotriva lichelei de Lică, ce trăia pe spinarea lor şi pe care-l ameninţa că-l va da afară ca pe un cerşetor, fiindcă nu se putea şti dacă într-o zi nu va fura! Lina, asurzită de refrenul permanent al „casei“, zbătută între pretenţiile lui Rim şi între pretenţiile lui Lică, deprins să fie alimentat, adoptase, în sfîrşit, proiectul cumpărării. În fond ea se temea de acea achiziţie; econoamă şi fricoasă, nu cuteza să rişte tot ce avea, dar consimţise pentru a da lui Rim satisfacţie. Doctorul colecţiona anunţuri de la mica publicitate şi avusese chiar corespondenţă cu un arhitect, iniţiative foarte mari pentru felul lui de a fi. De îndată ce Lina consimţise, grăbise tratativele, lăsîndu-le totuşi pe seama Linei, cu privilegiul lui de bolnav. Avea să se risipească astfel ceva bani, dar nu-i părea oneros, erau banii femeiei şi-l cruţau pe el de corvezi, mai ales că nu ştia încă cum va putea face ca acea casă să-i aparţină.

În adevăr, Lina fusese intimidată de arhitect şi convenise pe un preţ cam mare. Nu sfîrşise însă nimic înainte ca Rim să vadă imobilul. Lui Rim îi plăcuse mult stilul pretenţios al exteriorului. Trecuse peste unele lipsuri şi defecte de amenajare cu atît mai lesne, cu cît, din adînc, un sfetnic vigilent îl îndemna să profite de împrejurare aşa cum venea. Păstrase ultimul argument pentru sfîrşit. Modestul vameş din Ungheni, tatăl lui, lăsase o moştenire de 200.000 lei, cifră medie între corectitudinea profesională şi beneficiile meseriei. La început Rim declarase că va lăsa aceşti bani mamei sărace şi văduve. Era o revanşă, pe care vrea să o dea Linei pentru incorigibilul

ei sentimentalism familial, deşi, în afară de ciupiturile lui Lică, acea predilecţie era gratuită.

Rim însă, care nu profesa, deci nu producea în afară de leafă, avea multă aviditate pentru cîştigul Linei. Credea că, dacă ar fi fost mai destoinică, ar fi putut stoarce ceva de la acele rude bogate, în loc să facă pe generoasa în dauna lui, cu toate că el, Rim, era o victimă permanentă a acelei căsătorii. O făcuse numai în vedere de profituri ; în adevăr, aşa cum calculase, căpătase catedra, dar pentru sacrificiul lui înţelegea să aibă încă alte beneficii. Era vorba de el, „adică de o fiinţă prin excelenţă demnă" de tot binele, în propria lui opinie.

Pentru femeia prin care îşi putuse satisface unele prevederi avea, din demnitate, o mică ură ; un dispreţ pentru acea unealtă, de care era silit să se servească ! Din astfel de sentimente decurgea acea rea voinţă ce stăruia în traiul lui cu Lina. O agravau şi alte pricini : după stadiul ambiţiei, care-i înlocuise tinereţea absentă, doctorul Rim trecuse la epoca erotică ce-i turmenta maturitatea. Un alt sacrificiu al cărui erou şi victimă se socotea : lumea era plină de femei plăcute şi el nu avea decît pe ghemuita de Lina, care-i inspira o nepăsare ascetică, dar a cărei existenţă îl lipsea de plăceri. Făcea studentelor teoria insidioasă a amorului fizic, încerca glume echivoce cu feminista Nory, fată cu replica îndrăzneaţă. Erau numai luxuri de cuvinte. Un simţ prevăzător îl făcea prudent. Aceeaşi prudenţă îl silea să ia aere de om serios cu alte femei. Frumoasa verişoară Lenora era modelul perfect ce convenea gustului ilustrului doctor. Amorul ei nesăţios pentru primul ei bărbat îi păruse forma ideală a fericirii la domiciliu. Adulmecase în jurul acelei Lenore cu admiraţie şi invidie.

Şi alte femei drăguţe aparţineau pe rînd altor bărbaţi, la care Rim se gîndea cu respectuoasă complezenţă pentru acele beneficii intime. Toate acele plăceri străine îl ofensau şi îl lipseau pe el, care nu avea decît pe Lina. Ştia că buna Lina nu-i aduce nici un obstacol ; mai ştia că acele bunuri şi fără de ea nu ar fi fost ale lui ; în adîncul adîncului va fi fost chiar şi conştiinţa că Rimul deşirat şi spălăcit, cu gesturi de manechin şi vorba pedantă, prin persoana lui însăşi era un obstacol acelor aspiraţii. Era mizeria omului cu sine, pe care o cunoaşte şi n-o recunoaşte. Toate celelalte caturi ale conştiinţei [2] lucrau însă pentru reabilitarea acelui scump dezmoştenit.

Lina era deci de vină și mica lui ură, hrănită de revendicări pasionale, creștea. Vrea despăgubiri. Ba bine că nu, era să fie a lui casa ! Totuși, la suprafață, cuviința, solemnitatea, masca aderentă a tuturor virtuților nu putea părăsi pe doctorul Rim. De aceea, cu o ținută de zile mari, anunțase pe Lina că „tot el" a găsit o soluție financiară a casei. Oferea acum 200.000 de lei. Mama bătrînă era sacrificată. Va trăi din mica pensie și o vor ajuta. Polițele le va semna și *el* și casa va fi *a lor* amîndorura, ca și traiul ! Nu cutezase mai mult deodată. În laboratorii tainice se pregăteau alte proiecte în vederea testamentului reciproc între soți, fără descendenți direcți.

Acel discurs generos pronunțat de Rim nu putuse face bunei Lina altă impresie decît aceea că ilustrul ei soț îi făcea o favoare neașteptată. Aportul moștenirii, acel „noi", aluzia la viața comună, erau probele unui devotament nebănuit, ce o copleșea pe buna Lina, înecată de recunoștință. Așadar, acel trai nesuferit era numai manifestarea unui caracter dificil.

Lipsită de mîndrie, în genere, față de mărinimia lui Rim, Lina devenise un otrep. [3] Ajutorul bătrînei soacre și lichidarea datoriilor îi reveneau de la sine. Ordonat în toate, Rim, rupînd foaia calendarului, îi spunea :

— Azi e „întîi" a lunei, trimitem mandatul pentru mama !

Mandatul sta pregătit de însăși caligrafia lui Rim și Lina întindea grăbit mîini slujitoare și trimetea banii.

— Azi avem o scadență ! — și din sertare ticluite, apărea o prelungă foaie timbrată.

— Putem preschimba ! — hotăra doctorul cu sagacitate, sau : — Trebuie achitat ! — emitea corect. Lina apuca polița cu mîini ceva cam febrile, încrețea fruntea îngustă subt părul cărunt, dezordonat, și se trudea, căutînd mijloace de a plăti. Alerga la Drăgănescu, reclama vreun onorariu întîrziat, cunoștea cîteva ore de grijă și plătea. Aceste crize cu termene fixe, care aveau la origină gestul nobil al lui Rim, intrau în uzul vieței ei robotnice. Nu-i da în minte să revizuiască acea stare de lucruri, nici să se irite împotriva nimănui. Dimpotrivă, despre toate astea obișnuia a spune respectuos :

— Rim se ocupă de-aproape de afacerile noastre !

Dar năduful ei de femeie grasă și scurtă în gît evolua spre o emfizemă clasică.

Erau acum proprietari și greutățile bănești erau compensate de schimbările fericite pe care acest eveniment le adusese în caracterul lui Rim. Lina avea acum remușcări că se plînsese cîndva de el. Sta subt noul regim, temătoare ca de o minune și cu un fel de jenă, efectul nou al mulțumirii. Prezența Siei era pentru Lina un motiv permanent de stupoare și satisfacție. Bunăvoința lui Rim pentru vărul Lică era un fenomen, ce răspîndea în toate simțurile un fel de paralizie similară cu ceea ce ar fi pentru alții fericirea.

Un fel de mister lăuntric așternea pe fața ei urîtă un surîs de rebus, ce-i făcea un cap de sfinx hilar și comic, a cărui enigmă era, desigur, mulțumirea. Era natural ca între grijile bănești și bucuria casnică Lina să nu mai aibă mult loc pentru prietene. Profesorul îi infiltra și el orgoliul de proprietar. Această satisfacție împreună cu desfătările boalei fără dureri predominau acuma în casa Rim. El prospera între cele două achiziții : casa și infirmiera.

„S-a întors și Mini ! O să petrecem frumos la iarnă !" se gîndi buna Lină, care încă mai avea altruism. Se mai uită o dată la treptele de marmoră din cap.[4] Era îngîmfată de marmora aceea și convinsă că acolo stau toate încurcăturile ei bănești. Plecă spre bucătărie să supravegheze regimul alimentar al lui Rim, care își făcea din „menu" o distracție adesea schimbată în tragedie. O tragedie mută în prezența domnișoarei Sia, dar care costa pe Lina, sîrguitoare să fie pe placul unui bărbat așa de bun ca al ei.

Sia se întorsese și sta acum afundată greoi în fotoliul ei obicinuit, gîndindu-se la Lică. Rim rămăsese tot la birou, cu picioarele împleticite în pledul lunecat. La oarecari întrebări Sia îi răspunsese monosilabic. Întrebări cari meritau o mențiune specială pentru progresele doctorului.

Dacă vărul Lică era sănătos ?... Ce mai spunea vărul Lică ?... De ce nu intrase vărul Lică să-i vadă ?

Da, Lică era sănătos... Vorbise de-ale lor... Nu intrase fiindcă era grăbit !... Pretext invariabil. Lică de cînd avea ambasador, se lipsea bucuros să vadă pe Rim, deși cînd se hotăra să apară era sărbătorit.

După acele scurte informații, Sia tăcuse odihnindu-se de o oboseală nemotivată și permanentă. Cu picioarele ei groase, rău încălțate, proptite cam răsfirat în covor și formînd astfel un leagăn larg în poala șorțului de pînză albă, cu mîinile

boccii — asprite de ceea ce va fi lucrat pe-acolo de unde venise — prinse zdravăn de mînerele fotoliului — domnişoara Sia nu era deloc graţioasă în repaos. Totuşi, doctorul era mişcat de ceea ce numea: „sacrificiul acelei fete tinere şi frumoase, care în loc de plăcerile vîrstei ei se devota pentru el". Sacrificiul Siei consta în schimbarea odăiţei murdare a internatului şcoalei de infirmiere, cu casa luxoasă a Rimilor. E drept că acel confort nu era pentru ea o necesitate şi casa Rim îi părea o puşcărie. Distracţiile, la care renunţase, erau: vorbăria vulgară a camaradelor, bolnavii care formau clientela, evenimentele uliţei văzute peste poartă şi plimbările cu Lică.

Nesimţitoare către ticăloşia boalelor de prin spitale şi aziluri, Sia avea repulsie pentru puţinele îngrijiri ce da lui Rim.

Rim, totuşi, îi suprima cît mai mult corvezile şi căuta să fie un convalescent plăcut; ceea ce Lina numea: „a-i ţine doctorului de urît" era numai prezenţa lenevoasă a infirmierei.

Cum însă tăcerea celor doi era plină de calcule şi de proiecte, nu se mai putea chema tăcere, şi, pe drept, buna Lina, cînd intră năduşită şi cu ceva abur de friptură pe ea, găsi că totul e în cea mai bună ordine.

— Tanti miroase bine! spuse Rim domnişoarei Sia.

— N-ai vrea să mănînci în sufragerie? întrebă Lina, însufleţită de spusele lui Mini.

— E o idee! admise Rim, calculînd că Sia, care îi servea masa în birou, va fi astfel cruţată. E drept că acele prînzuri pe tavă fusese unul din deliciile boalei, dar bucuria evoluează şi Rim întrevedea alte inovări plăcute.

— Să mîncăm toţi trei în sufragerie, fiindcă zici! spuse Linei ascultător. Se sculă apoi singur, oprind cu un gest pe Lina, care vrea să-l ajute. Sia, la început bosumflată că nu mai mănîncă singură la voia ei, se însenină la gîndul progreselor ce va avea de povestit lui Lică. În mai puţin de-o lună, era aşezată la masa de familie! Zise cît ştia ea mai plăcut:

— Tanti! Ce frumos umblă domnul profesor! Rim surîse măgulit, cu un mic gol în coaste, neprevăzut de anatomie. Se gîndi la ziua întîi, cînd el decretase ca noua-venită să zică Linei în loc de doamnă „tanti", după cum erau legăturile de rudenie. El însă evitase să fie „unchiu" din cochetărie. În surdină Sia îl chema „neamţu" şi „moşu".

La ușă Rim, amintindu-și că e încă bolnav și pentru a doza progresele, se rezemă de brațul infirmierei. Lina dase fuga să complecteze tacîmurile. Nu se așteptase la acel succes imediat. Și cum cuvintele, bietele, fac toate slujbele : „S-a făcut un înger Rim ! Un înger !" își zise. Intrarea în sufragerie, cu Rim de braț, aduse probabil în mintea Siei imagini vesele : Dacă i-ar fi văzut Lică ! Pufni în rîs fără rost. Lina se încruntă și gîndi : „Ce oaie ! ce oaie !"

Așezîndu-se cu ezitări, cu mici balansări, ca un om care își face primii pași, Rim explică cum rîsul fără de motiv are de cauză un impuls al energiilor, dintre care cea mai cunoscută e „explozia tinereței" ; Sia, care se astupase la gură și era gata să blesteme masa în comun, înțelese că moșul nu s-a supărat și dete drumul altui sughiț de rîs. La acel prînz Lina găsi momentul potrivit să comunice lui Rim că Elena Drăgănescu va da în toamnă o mare serbare muzicală, care se pregătea din timp. Elena spera că Rim va fi destul de restabilit pentru a-și da concursul. Trimesese anume pentru acest scop o scrisoare de chiar mîna ei. În adevăr, Elena întrebuința mai obișnuit telegraful, telefonul sau secretara.

— Dumnealui cîntă ? întrebă Sia, din fericire fără poftă de rîs, mai mult uimită de acel talent.

— Să vedem ! Să vedem ! spuse Rim Linei, cu aere pretențioase. Pînă atunci ce nu se poate întîmpla !... E drept că doamna Elena e încîntătoare și audițiile ei prețioase... absolut prețioase... Făcînd să sclipească în fața Siei strălucirea propriilor sale merite cît și a doamnelor de care era căutat, Rim întrerupse curățirea unui măr, pentru a ridica paharul cu vin :

— Prosit !... Azi e zi de sărbătoare ! declară sorbind. Cele două femei rămase nedumerite. Sia se gîndi prostește la calendar și Lina își repetă : „Un înger Rim !", fără să înțeleagă. Profesorul Rim voise să consacre, astfel, acel prim prînz de însănătoșire și de concordie familială.

Rămasă sigură în fața cafelei negre, doctorița Lina piroti puțin, pe drept somnoroasă după ziua de robotă. De cînd își aducea aminte nu fusese mai mulțumită ca acum. Cine ar fi priceput !... Rim... Sia... Lică... Un înger Rim !!...

III

După plecarea lui Lică, doamna Vera se ostenise în zadar de după perdele să vadă dacă întorc capul unul după altul. Lică nu întorsese capul și doamna Vera trăsese concluzia banală că bărbații își bat joc de femei și că fetele sunt niște ahtiate. Sia nu întorsese capul, fiindcă îi atîrna greu, dar rămăsese un timp în poartă. Îi părea rău că a plecat Lică și îi era silă să se întoarcă în casă. Lică venea destul de des să o vadă, dar plimbările erau acum mult mai rare ca înainte. Mîndria de a fi de folos și rangul nou la care o ridica funcția de infirmieră în casa Rim se luptau, în mintea ei înceată, cu regretul vieții bune de altădată. Lică nu întorsese capul, fiindcă, odată plecat de la un loc, nu se mai gîndea înapoi. La vizita de azi constatase numai, cu mulțumire, că lucrurile merg strună. Nu-i trecuse prin gînd să măsoare timpul parcurs sau să-și proiecteze filmul trecutului.

În adevăr, cum oare îi căzuse pe cap acea fată trunchioasă lui Lică, un băiat atît de subțirel, de talie mijlocie, cu o mustață mică, neagră, pe un botișor simpatic, fluierînd mereu între dinții mărunți albi, tari, pe care îi strîngea de obicei și la plăcere și la necaz. Acea jăvruță de fată îi căzuse lesne pe brațe și nu i le încurcase prea tare. Tocmai o proastă și o urîtă îi făcuse acel dar. Cînd i se întîmplase buclucul, urîta și proasta se văitase și bocise. Cum nu putea suferi să vadă strîmbîndu-se o urîtă, într-un moment de iritare, Lică spusese: „Ad-o atunci încoace!“ Era grozav de tînăr, dar chiar gesturile necugetate nu reușeau rău lui Lică. Fusese un incident ce nu-i împiedicase existența să se desfășoare liberă și Lică era mulțumit de existența lui. Lăsase pe slută în patul gazdei, aruncase copilul într-o birjă și-l dusese la o moșică, pe care o cunoștea el bine. Duduia Mari hrănise cîteva zile fetița cu un biberon de cîrpă muiat în lapte cu apă și cu zahăr, apoi găsise la bariera Filipești o femeie căreia îi murise copilul de trei zile numai. Moșica îi întorsese laptele și îi cumpărase o mătură nouă ca să ție curat. Cum din cele două odăițe pe care le avea, una era liberă, duduia Mari găzduise un timp pe Lică la ea. Îl scă-

pase, astfel, de plictiseli cu altă gazdă a lui, care începuse să fie sîcîitoare și să vorbească de divorț și de căsătorie.

Duduia Mari era frumușică și delicată la trup ca o păsărică și n-avea habar de ce poate însemna căsătoria. Cînd, după un timp, duduia Mari spusese lui Lică că a găsit pentru odaie un chiriaș serios, el tocmai se gîndea să-și caute loc aiurea, cam lihnit de regimul lactat pe care îl ducea. Deprinsă să mănînce la cliente, moșica nu putea suferi să gătească bucate și, cînd era liberă la ea acasă, lingea numai o ceașcă de lapte, ca o pisicuță... Lică, deoarece avea mare predilecție pentru duduia Mari, venea încă des pe acolo, primit mereu cu triluri de plăcere. Moșica nu încetase să supravegheze fetița și se duceau amîndoi s-o vadă ca o pereche drăguță.

La botez, duduia Mari, care fusese nașă, întrebase rîzînd pe Lică cum o chema pe mama fetei, pentru a-i da numele ei. Lică, din respect pentru ceremonie, mestecase în gît înjurătura destinată mamei misterioase. Cum era ziua Sfîntului Athanasie, preotul îi zise Anastasia.

Cînd apucase a vorbi, fata zise duduiei Mari : „Mămico“, fără să lege de acel cuvînt nici o idee precisă. Pentru a-i încîlci noțiunile, mai era pe lume și „mă-ta doica“ — cam bruscă dar de treabă femeie de dulgher — apoi mai erau vecinele, care după toane o chemau : „Vino la mama“ sau o goneau cu ocări pentru o mamă necunoscută.

Pe doică, duduia Mari o speria la nevoie cu Lică, pufnind la ideea cît de puțin „teribil“ era Lică. Ea îl cunoștea numai ca pe un fluturaș ușor, care iubește drăguț. Lică, zvînturatul, se zbîrlea totuși la nevoie la doică, ce se temea de dînsul. Lică avea și un alt fel de a fi, neobservat de duduia Mari. Totuși moșica avea dreptate. Ar fi fost greu să găsești în toată armata un plutonier mai fin ca Lică. Nu bătea soldații ; o singură dată pălmuise o femeie, ce nu-și luase palma degeaba, și tot numai o dată sucise cam nervos gîtul unuia ce se amestecase unde nu-i era locul. Cum însă Lică plecase repede de acolo, aflase în urmă că victima și-a regăsit răsuflarea. Lică avea oroare de brutalitate, dar era cam iute. Deși nu era cazarmagiu, îi plăceau tunica, galoanele și slujba lui. El nu vroise să fie sublocotenent. Ar fi trebuit să treacă un examen și, cu toate asigurările șefilor ce-l împingeau, avea groază de tipăritură și scriitură. Condicele

chiar îl impresionau rău şi le lăsa în seama furierului. Dinaintea unui registru era mai strîmtorat ca într-o odaie cu o singură uşă, pe care nu poţi şti ce om periculos poate intra. Apoi, pentru concepţia şi mediul lui, „sublocotenent“ era mai puţin ca plutonier-major. Era un post fără „situaţie“. La Hanul-cu-Tei, cînd intra vreunul, de era necunoscut, circula o singură ochire bănuitoare, şi, de era cunoscut, era primit cu nepăsare. Chiar Lică îl saluta cu neglijenţă. Nici crîşmarul, nici nevasta, nici domnişoara crîşmarului nu ar fi stat de vorbă cu un astfel de pitpalac. Aşadar, nici amor, nici afaceri de furaj, nici onoruri. Cînd avea vreo plictiseală cu armata, Lică se gîndea mai lesne la civilitate. De ar fi fost vorba să nu mai poarte vreodată tunică, i-ar fi plăcut mult cravatele roşii.

După ce plecase de la duduia Mari, Lică se întorsese la gazda veche, ce se dase iar pe brazdă. Cu bărbatul ei chiar tratase atunci o mică afacere. Cu cîştigul Lică era cam nepăsător cînd avea ţigări, totuşi nimic nu-i plăcea mai mult ca banul dobîndit lesne şi prin şiretlic. Pensiunea doicei fusese pentru Lică o surpriză neplăcută, dar o rezolvase repede prin ceva mai mult zel în tranzacţiile pe care le obişnuia. Nu făcea niciodată încercări prea mari. Nu putea suferi riscurile, nici abuzurile desluşite, dar nimic nu l-ar fi împiedicat, cînd avea nevoie de parale, să şi le procure. Afacerile lui erau mai adesea farse vesele, jucate furnizorilor în beneficiul armatei şi din care îi pica şi lui ceva în buzunar, sau constau dintr-un concurs inteligent dat şefilor, fără răspundere directă. O singură dată încercase o lovitură mai mare ; nu fusese supărat de nimic, dar se speriase de el singur. Era şi îndrăzneţ şi fricos. Gîndul că afacerile lui erau scrise acolo în registru îl neliniştea, şi ceea ce cunoştea din formalităţile justiţiei militare îi da o spaimă nesuferită. Consiliul de război îl făcea să se gîndească cu jind la cravatele roşii pe care le poartă civilii. La timpul acela, chiar se concediase, dar se reangajase curînd iarăşi. Fata o strămutase de la doică abia cînd era de şase ani. O ţinea acum o precupeaţă. Lică nu putea s-o ia cu el. Nu ştia niciodată bine unde se culcă şi unde mănîncă.

Cu începere de la precupeaţă, Sia cunoscuse viaţa nomadă : strămutată din gazdă în gazdă, după împrejurări, sau încredinţată numeroaselor prietene ale lui Lică, cînd Tru-

badurul nu mai avea bani. Acele prietene admirau o dată mai mult pe Lică în formă de tată. Îl găseau şi mai drăguţ pe ştrengarul tînăr, aşa de bun cu un copil pe care i-l făcuse o nemernică — fiindcă Lică avea totdeauna gata la ocazie un cuvînt de ocară pentru mama Siei.

•Unele, mai puţin deştepte, crezînd că îi plac odraslele, îşi arătau dorinţa de a-i dărui şi ele, dar Lică strîngea dinţii cu răutate şi îşi pricepeau greşeala. Cele mai multe îl înţelegeau mai bine şi Sia avea colecţie de cămăşuţe naţionale de toate mărimile, lucrate de frumuşelele lui Lică.

Numărul mamelor benevole creştea mereu. De cealaltă, de cea adevărată, nu se pomenea. Lică nu era confidenţial şi, dealtfel, lucrul nu i se părea de un interes deosebit. Întorsese spatele urîtei şi atîta tot. De cum umblase fata bine în picioare, Lică se distrase tîrînd-o de mînă după el. Aşa cum zbura el peste tot, era totuşi singuratec. Deşi apropiat, nu era prietenos. Cu bărbaţii făcea afaceri şi nu se putea lega prea mult. Femeile îi erau devotate, dar el nu le lua în serios şi nu avea încredere în ele decît pentru treburile femeieşti : pentru cîrpit, cusut, spălat, călcat şi pentru dădăcit fata. Discret şi prudent din fire şi prin ocupaţii, avea şi un fel de sfială pentru traiul lui mahalagesc. Lică era oarecum ambiţios şi foarte curat. Totdeauna spălat, pomădat, spilcuit, îşi curăţa şi moralul de oarecare mici murdării inevitabile. Avea, e drept, o situaţie aparte. Certat cu familia fiindcă nu învăţase carte, avea neamuri pricopsite, de pildă soră-sa Lenora, care, de cînd se măritase cu moşierul Hallipa, îl trata ca pe cîinii bărbatului ei. Aşa fiind, fata aceea, picată din întîmplare în traiul lui, devenise un mic pivot al traiului lui.

Lică şi-ar fi bătut joc, pe drept, de cine i-ar fi spus că e un tată bun. Acelaşi capriciu dicta toate apucăturile lui lipsite de orice precepte. Tîra cu el fata de mînă, fiindcă băgase de seamă la prima încercare că trecătorii de ambele sexe se uită după el şi că „gradele", aşa de numeroase în armată, nu-l mai opresc pe fiece motiv ; sau pentru că fata îi servea de pretext ca să scape de o întîlnire ce nu-i convenea ; sau fiindcă nu avea în ziua aceea nimic mai bun de făcut.

Sia era o prezenţă inofensivă ce-i convenea. Îşi putea face gustul să pălăvrăgească ca şi singur, fără de precauţiunile ce trebuie să iei cu oamenii. Cînd începuse a vorbi şi

înțelege, îi da cîte o replică monosilabică și Lică trecuse tot nesupărat de la forma de monolog la cea de dialog. Cam grea, ce e drept, de limbă ca și de picioare, alături de Lică, așa de sprinten, Sia se tîra ca să nu rămînă înapoi. Mîinile subțiri ale lui Lică îi zdrobeau fără voie pumnul trăgînd-o. De la pumnul lui nervos, încleștat pe al ei, învățase sentimentul de comandă, mai mult decît din bătăile pe care le lua de la crescătoarele ei. Tot de la Lică învățase și spaima. Nu-i era teamă nici în întunericul odăilor sau ogrăzilor, nici noaptea în magazii sau beciuri. Pe stradă însă, cu trăsuri și oameni, cînd Lică îi scăpa mîna și se pierdea de el, sau cînd o lăsa la vreun colț uitată ca să vorbească cu cineva, cunoscuse frica și totodată sentimentul protecției întrupat în Lică. El se juca cu spaimele ei după dispoziția în care era. Sau se ascundea înadins ca să facă haz văzînd-o buimăcită, sau se bucura răutăcios de frica ei, sau îi apărea brusc dinainte, jucîndu-se de-a „bau“, sau îi da o palmă usturoasă pentru că avea un aer idiot și nu știa să se descurce. Lică era mereu același băiat vesel și puțin cam crud și cu o pedagogie sumară. Tot sumar, Sia învăța că el e stăpînul binelui și al răului.

Aspectele superioare ale lumii tot de la el le învățase. Lică era guraliv, comenta tot ce vedea în jur : oameni, priveliști. Prea leneșă pentru a se osteni singură cu acele descoperiri, Sia își lua astfel toate noțiunile de-a gata și le refuza de aiurea. Noțiunile morale tot de la Lică le avea. El povestea liber tot ce-i trecea prin minte, pe o parte convins că nu înțelege, pe alta mulțumit că are cine să-l audă. Era destul de delicat de felul lui, dar avea totuși un vocabular picant și istorioare la fel. Își aducea uneori aminte să se abțină, dar alteori ecoul ce pornea din Sia îl distra. Dacă însă la vreo vorbă prea slobodă izbucnea în vreun rîs gros și stupid, o palmă o aducea la cuviință.

Lică era și marele dispensator de bucurii felurite. Îi plăceau grădinile, așa că duminica toate umbrarele și bolțile îl cunoșteau. Deprinse să vadă atîtea feluri de perechi, priveau totuși cu mirare pe tînărul acela zvînturat cu copila aceea stîngace și, mai apoi, fata aceea trunchioasă cu tovarășul acela sprințar bînd o singură halbă la o fleică unică, fiindcă Lică era sobru și econom pe punga lui. Ducea adesea pe Sia pe la prietenele lui. Erau petrecerile de iarnă. Cînd

fata era mică de tot, acele îndrăgostite care mai de care o răsfățau, în hatîrul lui Lică. Posacă cum era, copila simțea totuși pentru dezmierdările lor un fel de tors ca al pisicii cînd umflă gîtul subt alintări și-și ascunde ghearele. Mai măricică, înțelesese de gustul mîncărilor bune și al cadourilor. Apoi venise vremea să fie trimisă afară să se joace ; devenise curioasă și urîse femeile pentru care era depărtată. Se întîmpla însă s-o uite acolo, la petrecerea lor, și atunci femeile ce rîdeau în hohot și pentru care Lică n-o mai băga în seamă i se păreau nesuferite și fericite. Cînd încerca să-și arate încăpățînarea, Lică, arzîndu-i o cravașă, zicea disprețuitor : „E cam toantă !“ Dar, în genere, trăiau bine. Afacerile, Lică le făcea de preferință cu bărbații femeilor drăguțe, care interveneau în favoarea Trubadurului. Bani de la femei nu lua, nici nu le da. Uneori trecea uneia o floare pe care i-o dase cealaltă. O singură dată, o altă proastă îi strecurase bani în buzunarul hainei. Întorsese buzunarul pe dos cu o îmbinare din sprincene, care nu era a bine. Femeia adunase banii de pe jos și zisese cu umilință : „Ce atîta supărare !“ cu o justă mirare pentru astfel de principii. Lică nu avea principii, avea gusturi. Nu-i plăcuse procedarea.

De obicei însă femeile se purtau cu el așa cum îi plăcea lui. Dacă îi trebuia un mic împrumut, îl găsea, și totdeauna găsea un ospăț fin, fără de care amorul nu ar fi fost complect. Lică nu avea numai tacîmul pus, ci și patul așternut pretutindeni, fie ca oaspe, fie ca amant. Din toate aceste peregrinări, rezultă că anume stradă era legată pentru el de un anume fel de ospătare și culcuș. Acest trai aventuros căpătase totuși, prin repețire, un fel de ordine.

Sia avea vreo zece ani cînd Lică, într-o zi, văzuse pe o casă o firmă ce-i adusese din nou dinainte pe verișoara Lina din Tecuci. Descoperirea îl făcuse să scrîșnească dinții mărunți. Băgase de seamă duminica trecută că Sia, prost îmbrăcată, îl făcea de rîs. Era gata să nu mai iasă cu ea nicăieri. Acum găsise un alt leac. Hotărîse că Lina va îngriji de aci înainte de trusoul fetei. Cu toată decizia lui, avusese șovăiri asupra procedării. Știa pe Lina măritată cu un doctor neamț, și îi era pe dos să intre. Luase întîi informații. Neamțul era profesor la Iași și Lina era mai tot timpul singură. Alesese ora cînd primea vizitele medicale. Acest client neașteptat făcuse Linei mare efect. Rămăsese lipită de dulapul cu

medicamente. În impresie era multă mirare, destulă grijă și ceva mulțumire. Lică, din primul moment, apucase să fie cu ea brusc și tăios la vorbă. Nu-și pregătise atitudinea; o găsise în sentimentele lui. Acea bruscheță haină avea s-o păstreze mereu și Lina mereu avea să simtă la vizitele lui aceeași spaimă amestecată cu ceva plăcere. Lina nu opusese nici o rezistență cererilor lui Lică. Nu avea haine de copil, dar și le va procura. Nu uitase însă existența lui Rim și, de la prima revedere, prezintase lui Lică pe doctor subt un aspect de teroare, datorit propriei ei îngrijorări. Lică își făcuse socoteala că doctorul era deocamdată departe și rămăsese la ideea că verișoara Lina *trebuia să dea*. Cum nu-și discuta opiniile, își spusese lămurit punctul de vedere. Fără energie, fără pavăza efectivă a lui Rim, buna Lina luase calea servitudinii. Nemulțumirea ei se răsfrîngea asupra fetei, pretextul neobosit al pretențiilor lui Lică. La fiecare vizită se întreba cu ciudă ce nevoi mai are, ce s-a mai întîmplat copilei. Ea, care iubea toți copiii, tocmai pentru Sia avea respingere. Nu dorea, nu cerea să o vadă, întreba numai de ea ca o datorie, ca o prevenire a necazurilor. Îi satisfăcea pretențiile, cu atît mai iute cu cît ar fi sperat ca Lică să treacă la alt subiect de vorbă. Interesul pe care Lică îl purta fetei o satisfăcea, dar ar fi dorit ca numele Siei să lipsească măcar o dată de la dijmuială, deși Sia era motivul dijmei. Lică, dimpotrivă, uita pe Sia orișicînd, dar își aducea regulat aminte de ea cînd avea nevoie să viziteze pe „cucoana Lina".

Cu toate că descoperise sursa asta de subsidii, Lică avea și oarecari ocupații. Primise o propunere de agent-voiajor pentru stofe. Poseda calitățile cerute: era prezentabil, insinuant, glumeț, abil să laude marfa, și, după o noapte trecută în tren, era tot firesc și bine dispus. Își mărise astfel cîmpul de activitate cu provincia, dar nu era capabil să persevereze. Lucra numai pe poftă și la răstimpuri. Un cunoscut îl insinuase apoi pe la Poliția Capitalei. Era un bun detectiv civil pentru anume treburi subțiri, cari cereau mai multă șiretenie decît intervenție. Un spionaj fin, o capcană chiar bine întinsă, unde în ultimul moment lăsa loc altora mai temeinici la pumn. Căci Lică era totuși un „delicat". Nu-i lipsea forța, dar erau la el mai mult impulsii repezi decît adevărată rezistență. La dresaj, chiar în cazarmă, era

căutat pentru îndrăzneala și „maniera" lui mai mult decît pentru muncă. La producții el era artistul, fiindcă avea tupeu, siluetă, îndemînare și, la nevoie, o tensiune de voință ce susținea mușchii, dar nu ducea la greu.

Ceea ce îl determinase să lase de-a binelea milităria fusese, în afară de noile rente procurate de Lina, în afară de beneficiile ce picau de ici și de colo, în afară de dragostea pentru cravate roșii, un alt motiv mai subtil: domnișoara directoare de la școala primară, unde dase destul de tîrziu pe Sia, îi spusese cu glas foarte drăguț, ce-i făcuse impresie: „Ce păcat că ești militar!" Ce-o fi vrut să zică?! Domnișoara nu era, desigur, antimilitaristă, dar avea prejudecăți împotriva gradelor inferioare, pesemne. Directoarea avea 30 de ani, ochi verzi, bustul frumos și purta două coade mari pe cap, ceea ce-i da un aer de icoană. Fără să se gîndească prea departe, lui Lică i se făcuse urît de cazarmă. În seria lungă a afacerilor lui sentimentale, domnișoara directoare ocupa un loc platonic unic. Lista de cărți, notele trimestriale, lenea Siei erau ocaziuni de care Lică profita și domnișoara — mai ales de cînd era civil — nu găsea că vizitele o deranjează deloc de la treburi. Domnișoara era naivă și avea probabil unele gînduri serioase în privința lui Lică, de care poate flușturaticul Lică nu s-ar fi lepădat. Dar intervenise războiul. Lică, chemat la regiment, reluase tunica și se risipise cu treburi zorite de aprovizionări prin Ilfov. În felul ăsta ajunsese la Prundeni, la moșia cumnatului Hallipa.

În timpuri normale Lică ocolea familia ce-l ocolea. Vagabondajul lui îi lăsase față de ei o inferioritate supărătoare. Dar pe timpurile acelea de agitație, lucrurile se schimbase: Hallipa se arătase politicos și „șerpoaica frumoasă" — cum o chema Lică pe soră-sa — nu-l putuse goni, învestit cu misiuni militare oficiale.

La Prundeni, Lică găsise pe buna Lina instalată și îi pusese chestiunea Siei, cu care nu știa ce să facă. Lina însă trebuise să apeleze la Lenora Hallipa, ce refuzase net. Mînia lui Lică, firește, căzuse asupra Linei, care, neputincioasă, își vîrîse capul între umeri. Lică își spusese atunci păsul domnișoarei directoare, care propusese să oprească pe Sia pe lîngă ea. Cum timpurile se anunțau grele, fata îi va ține de urît și o va ajuta. Oferta era făcută delicat și avea

ceva romantic. Lică primise cu sărutări de mîini repetate și domnișoara, de rîndul ăsta, îi admirase uniforma.

La Prundeni, Lică spusese Linei răstit :

— Am găsit pentru fată ! O domnișoară frumoasă și învățată și care mă iubește !

Numai urîta de Lina putea provoca un astfel de sumar brutal al sentimentelor alese dintre el și directoare.

— Să trimiți acolo de toate ! adăogase Lică.

Asta da ! Asta era în putința Linei să facă. Ideea că trebuise să-l refuze, că „bietul Lică“ pleacă pe front, dase Linei o strîmbătură sentimentală comică. Ai fi zis că vrea să plîngă. Totuși Lică nu pleca încă. Rămăsese printre cei din urmă. Așa orînduise șefii și el le sprijinea bucuros dispozițiile. Pe la Prundeni venea din ce în ce mai des, dar nu la conacul boieresc, unde femeile vorbeau prea mult de război, ci la cel logofețesc. Pe Hallipa însă îl vedea și-i era mereu binevoitor. Hallipa era foarte îngrijorat de plecarea succesivă a tuturor oamenilor de serviciu. Firește, se duceau la datoria lor, iar Lică întîrzia, fiindcă asta îi era datoria. Dar Hallipa se întreba ce va face el singur și i se părea că prezența lui Lică ar putea dura la infinit. Cam același gînd avea și tînărul, că va rămîne mereu pe loc, gînd absurd, dar stăruitor. Poate că era numai o presimțire, o anticipație asupra faptelor sau o sugestie, cumva !

Lică nu era laș, dar nu simțea necesitatea patriotică a plecării lui. Totuși avea să plece, cînd îi va veni rîndul, cu ultimele coloane de *arrière-train* ! Hallipa era și el din tot sufletul pentru acțiune și victorie, dar răspunderile, pe care i le crea acest entuziasm către averea și familia lui, îl îngîndurau, iar eroismul nu-l asocia defel cu tunica cumnatului Lică. În acele drumuri prin sate, ce depășeau obiceiurile lui de muncă, Lică se îmbolnăvise de o febră puternică. Fusese internat într-un spital. Doctorii ezitau între o tifoidă și o recurentă. Evacuarea avusese loc cînd intra abia pe calea vindecării, dar fără de el. N-ar fi putut spune cum se făcuse că n-a plecat cu trenurile sanitare. Își terminase deci convalescența subt nemți și ieșise din spital cu o mulțime de hîrtiuțe doveditoare, pe care le păstrase cu grije. Urîte timpuri ! Era la dispoziția inamicului și, lucru curios, inamicul îl întrebuința tot pe lîngă serviciul de aprovizionare. Lică nu putea suferi capitala subt ocupație și credea că e mai bine

să nu fie zărit pe acolo. Plecase fără să vadă pe Sia. I-ar fi fost greu să dea ochi cu domnişoara directoare. Nu-şi cercetase nici celelalte prietene. Femeile, deşi nu se înţelegeau rău cu nemţii, de nevoie, aveau însă, cînd era vorba de bătălie, un fel de ţîcneală pentru eroi, şi pentru ele românii nu erau decît cei de dincolo. Lică nu se înţelegea cu nemţii decît tot de nevoie. Naţiile străine îi fuseseră totdeauna urîte, cu atît mai mult cele asupritoare. Aprovizionarea forţată îl adusese iar la Prundeni. Lică se arătase desperat după regimentul lui şi pentru că Hallipa îl întrebase cum de a rămas, cu oarecare severitate, Lică, iritat de bănuială, îşi făcuse dovezile. Pe la conac însă nu se ducea decît rar. Frumoasa moşiereasă ţipa că-i trădător şi dezertor, şi Lică îngălbenea la gîndul pedepselor ce-i pîndesc pe dezertori. Acolo, la logofeţie însă, Lică ţinea bine locul lui Ştefan, primul vechil. Hallipa făcuse cu conştiinţa lui o tranzacţie : „De-i vinovat, se va răfui la timp cu cei în drept". Pînă atunci obţinuse de la comandament să-i fie lăsat la dispoziţie. Lică fusese deci nevoit să descopere farmecul satelor. Printre săteni nu se prea ştiau bine rosturile lui, dar, de vreme ce era ocrotit de „boieru", nimeni nu-l bănuia.

Cînd totul se sfîrşise, odată cu întoarcerea celor dintîi, Lică părăsise Prundenii fără ziua bună. Se dusese întîi la domnişoara să cerceteze de Sia. Întrevedere fără simpatie. Lică se temea de întrebări şi domnişoara era rău dispusă din cauză că fusese nemulţumită de purtarea Siei. Fata nici ea nu ierta protectoarei că a pus-o să muncească. Cînd în aceeaşi seară Lică venise să ia pe Sia de-a binelea, domnişoara nu era acasă, aşa că plecarea semănase a fugă. Despărţirea asta punea sfîrşit romanului platonic dintre Lică şi directoare. Pe Sia, Lică o regăsise cu mirare : crescută mult, dar urîtă şi stîngace. Tîra parcă un picior. O arătase unui doctor ce-i spusese că n-are nimic alt decît că stîngul e mai leneş. Lică o zguduise cu atîta dispreţ, că fata începuse a călca mai vioi. Din toate gazdele de mai înainte, Lică se gîndise la duduia Mari. Moşica, în adevăr, nu plecase în Moldova şi o dusese destul de bine cu mosafirii, cum zicea ea, şi chiar făcuse afaceri bune. Primise pe Lică şi pe Sia cu plăcere şi se arătase aşa de drăguţă, încît numai ei singure Lică îi

povestise toată pătimirea lui, fără ca duduia Mari să arate vreo mirare sau nemulţumire.

La înapoierea regimentului, Lică, deşi era neliniştit, se dusese la sediu şi ceruse reangajarea provizorie. Frica îl trimetea în chiar vizuina lupului, dar şi prudenţa. Acolo, în preajma pericolului, se putea ocroti mai bine. În dezordinea fericită a reîntoarcerii, cînd se făceau liberări, se dau concedii şi se simţeau viduri mari, cererea lui fusese binevenită. Pe camarazi Lică îi evita. Amintirile lor proaspete de eroism îl supărau. Conversaţiile care nu aveau alt subiect îl puteau atrage în cursa unor detalii asupra propriei lui petreceri. Şefilor însă ştia să le fie iar folositor. Trimis din nou cu misiuni de aprovizionare şi cuarteruire, indulgenţa acelor vremuri de binefacere şi destindere îl ferea de suspiciuni. Era totodată în plină lumină şi la adăpost, cum bine socotise. La cea dintîi alarmă, nici vorbă, ar fi fugit. Era un sentiment ce nu suferea analiză. Lică nu putea înfrunta greutăţi. Era, dealtfel, vinovat sau nu era ? Fusese bolnav ! Nu atîta cît să nu poată pleca ! De ce nu plecase ?... Tot timpul acela avusese regrete şi un fel de grijă ce se putea chèma remuşcare. Urîse duşmanul cu dinţii strînşi, dar neputincioşi. Fireşte că din alte mobile ca cei de dincolo, din acţiune, şi o altfel de ură ca cea de pe cîmpul de luptă ! Nimeni nu dorise mai mult ca el pacea şi victoria. Pentru că ele aveau să-i asigure din nou liniştea ce-l mulţumea ! Dar cine poate căuta într-o aspiraţie virtuoasă toate micile ei vicii ! Acum simţea o gelozie mare pe cei ce se bătuse. Îşi închipuia că ar fi putut şi el face isprăvi. De ce nu ? Era impulsiv şi prudent, şiret şi nepăsător. Avea atribute de erou. Fluierînd, ar fi putut comite cine ştie ce fapte mari ! — afară de aceea de a muri ! I-ar fi plăcut să aibe decoraţii... cu panglică roşie... Cu nemţii nu avusese alte raporturi decît cele nevoite. Prin bunele lui tratative, moşia cumnatului fusese cruţată. Din fericire, coloanele nemţeşti nesuferite erau acum departe. Lică se credea bun patriot, dar nu avea destulă încredere în hîrtiuţele nemţeşti.

De aceea, după un timp, cînd regimentul trebuise să plece în Ardeal, Lică, deşi nesupărat de nimeni, se decisese să treacă pentru totdeauna la viaţa civilă. O împrejurare îl făcuse să plece pe un timp din Bucureşti. Duduia Mari se măritase cu negustorul îmbogăţit, ea, care nu crezuse niciodată în necesitatea căsătoriei şi tocmai atunci, cînd comunismul amorului

era în toi! O simplă întîmplare! Negustorul își făcuse socoteala să deschidă un depou la Galați: se temea, poate, de ceva cercetări asupra originii averilor, sau credea, poate, Galații un loc mai bun pentru noi traficuri! Acolo îi sta mai bine să fie familist și, cum tot lua cu el pe duduia Mari, hotărîse să treacă pe la biserică și primărie. Fusese o nuntă frumoasă, la care Lică petrecuse minunat. Moșica, tot drăguță și delicată, părea o fetiță în rochie albă și voal. Ea propusese lui Lică să-l asocieze ca voiajor pentru afacerile de vinuri. Pe Sia, care nu era bună de nimic în școala profesională unde o înscrisese Lina, și care fugise din orfelinatul unde era internată, o dusese tot la Galați, în școala de infirmiere. Lică nu găsise deloc nepotrivit să schimbe puțin aerul. Dealtfel, se ducea, venea! Pe Lina din nou o vizita regulat. Nu se mai ostenea să pomenească de Sia, și Lina era mulțumită că o știa departe. Nu se putuse deprinde niciodată cu existența ei. Mai ales acum cînd se întorsese Rim!

La prima întîlnire cu vărul Lică, doctorul se arătase demn, dar politicos. Mutarea lui la București, prin stăruința Linei, era încă lucru proaspăt. Primise prima cerere de împrumut destul de bine. Apoi, treptat, se arătase mai anevoios; luase obiceiul nesuferit al predicilor, apoi ajunsese la refuz și la mojicie. Rim maltrata pe Lina din cauza lui Lică, care tot pe Lina o maltrata; ea nu se putea apăra de nici unul. Dezgustat repede de orice ocupație, Lică neglijase curînd comisionul de la Galați. Cum nu se putuse deprinde cu regimul conjugal, duduia Mari se întorsese la clientelă, și școala de infirmiere se strămutase la Mogoșoaia. Pentru Lina vecinătatea Siei — deși n-o vedea — se dovedea apăsătoare. Era timpul cînd menajul Rim ajunsese la mizeria unor certuri acute. Viața pentru buna Lina devenise nesuferită. Profesorul se răzbuna de dureri reale și imaginare, persecutînd-o. Lică, tratat cu dispreț de doctor, își fierbea necazul scrîșnind dinții mici și fluierînd a rău. Rim îl făcea „escroc" — cuvînt impropriu, ca și cel de dezertor.

Mini avea despre dînsul o impresie mai justă, deși cam cu prea multă imaginație. Cînd îl vedea, apărînd și dispărînd de după o ușă, la Rimi, îi da o tresărire, ca și cum se strecura acolo un apaș, ce avea în buzunarul vestonului scurt chei pentru orice sertare, dar nu se servea de ele, ci invita gazda să le deschidă singură. Cînd îl întîlnea neașteptat la

colţ de stradă, îi părea un haiduc modern a cărui pădure e oraşul. Lică se încadra destul de bine într-o astfel de concepţie. Prietenele devotate, răspîndite pretutindeni, reprezentau bine organizarea simplă a unor gazde de hoţi ; silueta zveltă, juvenilă, simpatică şi suspectă a lui Lică nu dezminţea aceleaşi asemănări. Vagabondul inofensiv, cu mîinile veşnic în buzunar, le-ar fi putut ţine acolo strînse pe un revolver sau pe teaca unui cuţit. Arme care n-au nevoie să slujească cît timp îşi dezarma victima cu surîsul ascuţit şi crud, sub mustaţa mică, cu privirea din coada ochiului, cu cererea precisă, iar, după ispravă, cu mişcarea dispreţuitoare a umerilor întorşi spre o mişcare nepăsătoare. Totuşi Lică avea bilanţul foarte zdruncinat şi din pricina asta o cruzime haină, pe care Lina mai ales o simţea. Erau timpuri în care se cîştigau uşor bani mulţi, dar Lică nu prinsese încă mecanismul vieţii noi. Căuta să reia firul întrerupt al vechilor deprinderi şi nu se mai înnoda. Felul lui nepăsător îl făcea să simtă, desigur, mai puţin schimbările mari din jur, dar şi mai puţin putea profita de ele. Dealtfel, mai toate afacerile noi se făceau în amestec cu străinii şi Lică nu putea suferi „liftele". Prin toată apucătura lui — bună ca şi rea — era un indigen. Cam flămînd, strîmtorat, îşi ascuţea dinţii fără să cuteze să muşte.

Sia se dezvoltase acum ca o femeie. Era tot aşa de amorţită însă şi de ursuză. Cînd se lega vreunul de ea, nu se alegea cu nimic. Fata nici nu se speria, nici nu cocheta. Era tembelă şi se temea de Lică — asta îi era toată virtutea şi apărarea. Din mîinile unui intendent grobian scăpase în ultimul moment, cu pumni şi cu ameninţarea numelui lui Lică. Încă din căsuţa doicei era deprinsă să vadă bărbaţii la un loc cu femeile. Dar ei nu-i plăceau oamenii, nici bărbaţi, nici femei ; pentru lenea ei erau obositori. Trebuia să te ocupi de dînşii, să le vorbeşti ! Apoi era fata lui Lică, nu se putea potrivi cu oricine. Toate camaradele cunoşteau pe Lică : în mijlocul a treizeci de şorţuri albe, el glumea cu fetele, laolaltă cu a lui, tot aşa de nepăsător ca de obicei.

Lipsită de imaginaţie, Sia avea totuşi acea nevoie populară de a mări şi denatura lucrurile. Aventurile lui Lică, ocupaţiile lui, nobleţa familiei erau povestite de Sia, nu conform adevărului strict, ci conform importanţei pe care o avea pentru ea tot ce privea pe Lică. Sia era o făptură supusă orbeşte unui bărbat căruia se deprinsese a-i zice tată.

Către afaceri fata arătase totdeauna aplecare. Pertractările băneşti ale lui Lică o interesau de mică. Cînd se întîmpla să fie de faţă, deschidea ochii şi urechile, ceva mai vioaie ca altă dată, şi urmărea aprig tranzacţia, dorind cu îndîrjire cîştigul pentru Lică. El îi da uneori cîte o monedă din acel dever, dar, spre marea lui mirare, i-o înapoia.

— Ţine-o tu ! Ca să fie mai multe !

Mai tîrziu, arătase aceeaşi aviditate pentru bani şi aceeaşi dezinteresare. Cînd Lică, ajuns la sfîrşitul răbdării, găsise ideea bună de a instala pe Sia la Lina, nici el chiar nu-şi închipuise ce bune rezultate are să dea.

Sia era mîndră şi bucuroasă că e întrebuinţată la o combinaţie financiară. Leafa ei, fireşte, mergea la Lică, ca un drept al lui. Ea era acolo numai o interpusă pentru a-şi scoate dobînzile unui capital de ură veche şi de datorii neiertate, pe care le avea de socotit cu vara Lina şi cu neamţul.

Pînă atunci Sia cunoscuse pe Lina, aşa cum cunoştea, din spusele lui Lică, toată galeria lui de rude şi prieteni. O cunoscuse în forma silnică şi batjocoritoare în care i-o prezintase. Cînd însă Sia trebuise să ocupe acel post de încredere, Lică îi dase toate fişele necesare. Amîndoi acum, vorbind de Lina, pronunţau cu un haz complice acel „tanti". Sia se arătase dibace în noua ei meserie, şi Lică socotea acum plasarea ei ca o glumă bună şi rentabilă. Nu era serios decît în ziua cînd avea de cerut sau de primit bani. Cu Lina era acum mînios numai din obicei. Doctorul se arăta mult îmblînzit de cînd Lică era învestit ca tată al infirmierei. Lică, şi el, semăna din ce în ce mai puţin [a] haiduc şi îşi schimba obiceiurile. Programul Siei era şi el schimbat. Nu mai avea atîta libertate, iar plimbările cu Lică erau acum la cofetărie şi cinematograf. Culmea distracţiilor selecte în tovărăşia acelui cavaler ferches ! Totuşi ea regreta locurile de mai înainte, dar Lică hotărîse că nu se mai poate merge acolo. În schimb, îi povestea amănunţit tot ce făcea, ca unui camarad. Sia nu purta necaz femeilor pe care Lică i le vindea în detaliu şi pricepea pasiunea lor pentru dînsul. Viaţa nu avea pentru ea nici mister, nici sfială.

Lică era în timpul din urmă primul intim la un căpitan de intendenţă demisionat, însurat cu o femeie drăguţă de tot, care cînta din gură şi la pian, şi era, fireşte, nebună după Lică. Dar Lică devenise acum mai circumspect în ale-

gere de prieteni. Nu vrea ca Rimii să fie amestecați cu oricine ; îi ținea la adăpost de curioși și de cine știe ce contact periculos cu fostele lui relații mahalagești. În traiul lui erau unele lipsuri atunci cînd întîlnise pe prințesa Ada.

IV

Plecînd în ziua aceea de la Sia, Lică tăia cu bastonașul vîrful crăcilor de castan fluierînd ușor ca un om care n-are nimic de lucru. Traversînd cu pas zvelt bulevardul Lascăr Catargiu, larg și pustiu, se gîndea încotro să apuce. Nu era, totuși, distrat și văzuse bine un *dog-cart* frumos și înhămat cu un murg minunat, ce venea în trap mare. Caii erau marea lui dragoste, mai mare poate ca femeile, sau deopotrivă. Deci, nu din vina lui era cît p-aci să se întîmple un accident. Lică calculase foarte bine direcția *dog-cart*-ului, dar calul, rău condus, deviase mersul și roatele rosese de-aproape genunchii lui Lică.

— *Prends garde, imbécile!* strigă un glas ascuțit de femeie.

Trubadurul ridică obraznic mustața în sus, spre capra înaltă, strîngîndu-și ochii strălucitori subt pleoape, pe cînd mîna lui mică, ca de femeie, se propti viguros în grumazul murgului ce cabră, oprit brusc.

Lică nu înțelesese apostrofa. Limbile străine îl uimeau și îi erau nesuferite. Nici n-avea cum să le înțeleagă, deoarece se învățau în cărți tot nesuferite. De la unguroaicele, nemțoaicele cu care uneori avusese legături, nu deprinsese nimic ; mai lesne prindeau ele vorbe de la dînsul. Ca limbi străine, Lică știa numai cîteva cuvinte țigănești, pe care le spunea femeilor, dar care pe buzele lui subțiri și flecare își pierdeau grosimea și deveneau glumețe. Le mestecă acum între dinți, fără glumă.

— *Prends donc garde!* se oțeri a doua oară cuconița, de rîndul ăsta către domnul de lîngă ea, care conducea.

Se uită la Lică drept în ochi, cu ochii ei nerușinați. Lică îi întoarse privirea, apoi cătă cu milă spre cellalt. Era, în adevăr, un biet coconaș galben ca de ceară, cu gene roșii și cu ochii pătați. Purta o bărbiță blondă, ascuțită, cu fire

veştede. Ea era o ţigăncuşă uscată ca un drac, cu buze roşii ca sîngele închegat şi cu o pereche de ochi aprinşi subt boneta de piele ce o împodobea, ascuţindu-i mai tare bărbia ascuţită. Pe mîini negre, cu degete fuiorate, avea inele cu pietre cît un nasture de tunică.

După ce o privi bine în faţă, Lică lăsă mîna să lunece pe pulpa murgului. Calul, care tremura în zăbală, se domoli subt dezmierdare. Sărind uşor în lături, Lică fluieră subt bărbiţa domnului cel galben, puse un deget la pălărie ca la chipiu şi, zvelt, trecu strada. *Dog-cart*-ul, slobozit, porni dezordonat. Lică se gîndi la mîinile slăbănoage ale domnului ce ţinea hăţurile, apoi la cuconiţa oacheşă, uscată ca un ţipar, ce-şi avea toată carnea în ochi. Cu aşa cal zvăpăiat, cu aşa bărbat lingav, *dog-cart*-ul se putea lesne trezi într-un şanţ, numai că o femeiuşcă piperată ca aceea chiar de se răsturna nu era primejdie să-şi facă vreun rău. „Ce gaşperiţă!" îşi zise Lică, oprit pe trotuar, uitîndu-se după *dog-cart*. Ridică apoi ochii în sus şi băgă de seamă că cerul e albastru, văzu un castan prăfuit, ce i se păru totuşi verde şi frumos, şi, trăgînd în jos o cracă, apucă o castană sălbatecă şi, aplecîndu-se ca la proaşcă, o azvîrli departe cu o traiectorie sigură. Nu trecea nimeni. Lică fluieră iar. Un alt fel de fluierat. Exprima astfel o gamă întreagă de sentimente. Nu degeaba feminista Nory îl botezase „mierloiu". Înălţă apoi din umeri cu o mişcare pe care o avea uneori şi trase pe corp vestonul ajustat şi prea subţire pentru sezon. Atunci cînd Lică dezmierda un pom, băga de seamă că cerul e albastru şi se păunea în vestonul său subţire, resimţea invariabil una din acele porniri amoroase pe care obicinuia a le rezolva repede şi care, astfel, nu turburau cu nimic buna lui stare fizică şi morală. Azi totuşi Lică nu putea urmări *dog-cart*-ul cu ţigăncuşa. Acest lucru adusese oarecari perturbări în igiena lui. Vru să pornească spre duduia Mari, dar după cîţiva paşi se întoarse. Soluţia asta foarte bună nu-l satisfăcea. Erau semne îngrijorătoare ale unei predispoziţii spre complicaţii sentimentale. Cea dintîi complicaţie era că tînărul, ce nu-şi obosea de obicei gîndul, acum se ocupa de femeia din *dog-cart* cîteva minute după ce trecuse. Apoi, de rîndul acesta, îi păruse că o femeie nu poate înlocui pe alta — un semn de stimă, fie pentru cuconiţa oacheşă, fie pentru duduia Mari — dar un semn nou, mai complicat încă. Lică încercă să se mintă pe

sine, el, care nu practica decît minciuna din principiu, către alţii : îşi zise că duduia Mari locuieşte prea departe — ceea ce era numai un pretext, Lică fiind un mare hoinar. Trase concluzia, totuşi justă, că se făcuse mare schimbare în domiciliul tuturor cunoscuţilor lui. Era procesul nou de locaţiune ce azvîrlea epave, dizloca blocuri, premenea nisipul mărunt al chiriaşilor, pornea melcii cu scoica lor în spinare, în aparenţă la voia unor valuri capricioase, în realitate după legi noi ale aluviunilor. În felul acesta toţi intimii lui Lică, mahalagii din trupul oraşului, fusese izgoniţi spre periferie. Lică se simţi stingherit în obiceiurile lui şi neocupat. S-ar fi întors la Sia să-i povestească întîmplarea, dar abia plecase de acolo. Simţi foarte limpede un gol în traiul lui bine însăilat. Făcu cîţiva paşi pe bulevard, apoi, cu o voltă pe călcîie, ca pe timpul cînd avea pinteni, se întoarse. Volta aceea era o cotitură mare în existenţa lui : ţinînd ochiul stîng aproape de tot închis, ca şi cum clipea unui gînd mulţumitor, Lică acum surîdea. Porni spre „*Café de la Paix*". La ora aceea va găsi acolo un băiat pe care-l cunoscuse în timpul din urmă pe la berărie. Era un agent de bursă ce ştia o mulţime de lucruri interesante despre cum fac banii pui, deşi explicaţiile lui erau cam neînţelese. În materie de finanţe încă era tradiţionalist, nu avea încredere decît în sistemul pe care apucase să-l practice : acela de a cheltui banii pe care îi avea, apoi de a căuta alţii. Banii de cheltuială nu înţelegea să-i lipsească, dar de prisos nu dorise pînă atunci, totuşi priceperea acelui tînăr, ce-ţi dovedea alb pe negru cîştigul ca şi paguba şi se lăuda că lucrează numai cu metode sigure şi prudente, făcuse lui Lică impresie. Nu-l prea ispitise jocul acela necunoscut fiindcă cerea unele osteneli contrarii preceptelor de igienă ale lui Lică. Mai ştia că la Bursă e mare înghesuială şi zgomot şi citise în jurnale despre sinucideri. El nu putea suferi scandalul şi nici aglomeraţia în loc închis. Îi trebuia aer şi libertate, aer de oraş, dar din belşug. Dar azi îi venise gust să stea de vorbă cu agentul curtier.

— Pe seară mă găseşti în orice caz la „*Café de la Paix*" pentru afaceri, spusese tipul.

Trubadurul avea o poftă mare să înzecească leafa Siei, pe care o purta în buzunar, mai ales dacă operaţia era lesnicioasă. Lică nu s-ar fi putut, dealtfel, lipsi de pofte în aceeaşi zi, de aceea, uitîndu-se la praful pe care-l stîrnise *dog-*

cart-ul, pentru bani şi amor, sau pentru amîndouă la un loc, apucă spre Calea Victoriei.

Mişcarea bruscă cu care murgul azvîrlise echipagiul lui Maxenţiu înainte zguduise pe debilul prinţ, tras şi el înainte de hăţuri.

— Ce ? ! Nu eşti în stare să ţii un cal ! se ascuţise Ada şi-i luase din mîini curelele lustruite fin şi prinse în catărămi nichelate.

— Am să schimb calul ăsta ! N-are trap bun ! poticneşte !

— N-ai să schimbi nimic ! zise cu dispreţ Ada şi se uită la el.

„S-a ramolit de tot ! gîndi. Ce sunt ochii ăia galbeni ? Stîrpitură de viţă mare. Nobil am vrut, nobil am."

Ea, aşa costelivă, era foarte trainică. Campioană la tenis, braţul slab azvîrlea mingea neobosit, campioană la dans, piciorul celebru de subţire, un os cu piele oacheşă şi păroasă, manevra pînă în ziuă pasul stacadat al *chimmy*-ului. Faţa negricioasă şi ochii aprinşi nu arătau, după nopţi nedormite, nici o oboseală. Acum, mîinile slabe, negre, cu inele mari, printre care acel safir uriaş, pe care Lică îşi oprise ochii, ţineau hăţurile ferm. Prinţesa Maxenţiu conducea admirabil. Strunit, murgul îşi reluă pasul lung, elegant.

— Să schimbi un astfel de cal ! pufni Ada. Te-ai putea schimba pe dumneata... arăţi rău ! Ar trebui să vezi un doctor. Poate ai gălbinare.

Îşi aduse aminte de privirea de compătimire a tînărului îndrăzneţ. Se uitase la ea cu înţeles. O prevenise să nu lase atelajul pe mîinile bietului Maxenţiu. Cum de o fi avut acel tînăr zvelt atîta forţă ! Ce ciudat botişor avea subt urma aceea de mustaţă neagră. Botişorul lui scuza portul mustăţii. Adei nu i-ar fi displăcut mustăţile, dar snobismul o silea să nu admită decît oameni raşi. E drept că snobismul ei era cam înapoiat, deoarece ultima noutate importată din Franţa era reluarea unei mici mustăţi, pe care tinerii reacţionari ai modei, obosiţi să semene între dînşii şi cu toată lumea, o găsise pe portretele bunicilor. Mai e drept că snobismul venea pentru Ada în al doilea rang după bunul ei gust.

Lui Maxenţiu nu putuse să-i taie bărbuţa. Un prinţ se poate purta cum îi place şi nici nu avea poftă să plimbe cu ea un spectru. Căci de plimbat, plimba încă cu dînsa pe so-

țul ei de bună familie. I se părea mai decorativ să-l aibă alături. Din toate obiectele de preț pe care le putuse achiziționa era singurul pe care-l putea transporta cu ea pretutindeni.

Cu ce pumn domolise tînărul acela pe murg! Ada era destul de cunoscătoare la cai ca să înțeleagă că Lică avea multă pricepere. Dar cum și ce fel? Nu părea „om de lume"... dar Adei îi era peste cap de oamenii de lume. Și cu ce meșteșug dezmierdase calul!... Ce mînă pricepută îi plimbase pe crupă! Ada era senzuală și capricioasă. Ar fi vrut să aibă un amant, dar nu vroia să se compromită. Reputația ei era prea proaspătă. Un necunoscut ca acela ar fi fost poate mai comod. Dar unde Dumnezeu mai văzuse mutra asta? Desigur că nu la *dancing!* Izbucni în rîs la ideea lui Lică la *dancing!* Maxențiu strepezi buzele galbene pe dinții slabi. Nu putea să sufere rîsul. El era trist și zgomotul rîsului îi scrijelea nervii stridenți... Nici la *tennis* nu-l văzuse. Unde oare? La curse... Pe stradă?... Vrea să-și aducă aminte și nu reuși. Un Cadillac atinse cu botul motorului aripile lăcuite ale *dog-cart*-ului. Ada era gata să scape o ocară în „argot", dar se întrerupse. În auto era frumoasa doamnă Elena Hallipa-Drăgănescu, ex-logodnica lui Maxențiu.

— Nostimă femeie! Ce noroc a avut că a scăpat de dumneata! zise bărbatului ei, amabil. ...Nu-ți mai aduci aminte? Cînd s-au licitat Plăiesele... a concurat și Hallipa, tatăl Drăgăneascăi... Parcă era acolo și tînărul de adineaoră.

— Care tînăr?

— Auzi!... Care tînăr! Prea multă apatie! Bărbatul ăsta nostim pe care erai să-l omori cu *dog-cart*-ul.

— Să-l omor!... Ce exagerată ești, *ma chère amie!*

— Bine, bine! Firește că-ți vine greu să recunoști! Cînd cineva e așa de stîngaci ca dumneata!

— Eram prea preocupat la licitarea Plăieselor ca să remarc orice individ.

— Preocupat? Aș putea auzi de ce? Știai doar bine că răscumperi hodoroaga de palat și moșia lucie cu făina mea!

— Era totuși un patrimoniu de familie scos într-o vînzare publică. Lucru dureros pentru un om ca mine.

— Credeam că mama dumitale tot la licitație a luat Plăiesele!

Maxențiu se roși violent. Peste paloarea lui culorile combinară un fel de violet, tot livid. Mama, la care făcea aluzie

fără cruțare Ada, era o binecunoscută cîntăreață franceză de *variété*, vestita Zaza, ce avea domeniul ca dar de la un prinț bătrîn și decavat, dar destul de autentic și tată prezumtiv al lui Maxențiu, pe care, dealtfel, îl recunoscuse *in extremis*, deși nu avusese timp să se cunune cu Zaza, cum dorea.

Această neregularitate în forme costa pe Maxențiu, cu toate că pe nedrept. Dacă un ofițer al stării civile și un arhiereu ar fi consacrat acea combinație, Maxențiu negreșit că n-ar fi fost mai puțin slăbănog, mai puțin fiul frumoasei Zaza, nici n-ar fi fost mai mult fiul prințului decavat și nici Plăiesele mai puțin sau mai mult ipotecate. E drept însă că ceea ce asigurase răscumpărarea Plăieselor fusese tocmai intervenirea episcopului și primarului între Maxențiu și bruna Ada Razu, unica moștenitoare a celei mai mari fabrici de făină. Dacă după doi ani de căsătorie Ada plimba încă pe Maxențiu, era fiindcă nu credea societatea destul de deprinsă cu noul său rang ; de nu înlătura figurantul de pe înălțimea unor echipagii de formă excentrică, era fiindcă, automobilul fiind banalizat, nu se putea face remarcată. Își alesese pasiunea mai rară a cailor de rasă. Călărea admirabil, dar nu putea obliga la cavalcade prea dese pe Maxențiu, bolnăvicios, de aceea prefera să conducă. Proiecta să organizeze un grajd de curse. Era marea ei ambiție. Niciodată însă dorința asta nu-i păru mai vie ca în ziua aceea. Ada uni la moment, într-unul singur, cele două capricii : caii și pe Lică.

Renunță să-și mai amintească unde l-a mai văzut, dar fu sigură că-l va regăsi. Va face cercetări în direcția în care credea că are indicii și hazardul o va servi și el. Cam pe unde putea umbla Lică ? Se decise să iasă mai des singură.

La prima întîlnire îl va opri de-a dreptul. Deocamdată spuse lui Maxențiu :

— Ai face bine să mă pui în raporturi cu doamna Hallipa-Drăgănescu. Nu vreau cînd o întîlnesc să avem aerul stupid de a ne evita ; sunt mutre bune pentru femei sentimentale. Nici ea, nici eu nu suntem de așa fel. E foarte probabil că ne vom înțelege. Dumneata vei servi de *trait-d'union*, găsesc chiar *chic* să ne împrietenim. Să faci așa ca să fiu invitată la recepțiile lor.

Maxențiu voi să-i spună ceva dezagreabil, dar îl înecă puțin tusea. Dete numai din umeri. Știa că dacă Ada își pu-

sese în cap cu dinadinsul, nu va putea scăpa de corvadă. Femeile ? Sau dau bătălii de întrecere între ele, sau caută să se asocieze cu rivalele... Ce-l interesa pe el duelurile lor ! Avea sub coastă o durere încăpăţînată şi nu cuteza să facă dovada ei. Cînd se rupsese mariajul cu acea Elenă cuminte, care îl iubea, pare-se, pe cînd el căuta numai căsătoria de rezon, îi păruse rău. Apoi, în viaţa de certuri pe care o ducea cu Ada, îşi închipuise că ar fi fost mai fericit cu cealaltă. Dar era măgulit că Ada îl cumpărase cu bani mulţi şi că acea Elenă îl iubise, măgulit în ambiţia lui anemică. El avea o situaţie solidă cu făinăreasa, Elena Drăgănescu o situaţie admirabilă. Totul era bine, dar nu vrea să o mai întîlnească. Acum Elena sau Ada, femeile îi erau duşmane. Mai mult chiar decît zilele de toamnă, vecinătatea lor îl obosea. Conversaţia Adei îi aduse aminte de fetiţa aceea perversă, sora fostei lui logodnice, care fusese pricina rupturii căsătoriei. Se trudi puţin să-şi amintească numele ei ciudat : *Mika-Lé*. Îi plăcu răul pe care-l pricinuise surorii ei numai din viţiu sufletesc, fără amor pentru el. Răutatea era singura simţire ce-l mai bucura. Nu putea suferi să fie iubit. Îi părea că e tentativă de asasinat. Amintirea fetei îi străbătu creierul cu o mică voluptate. Avea un flacon cu picături tonice acre şi amare, ce-i da aceeaşi cutremurare şi un minut de căldură la cap. Numai la cap circula parcă încă sîngele, sleit. Cînd Ada va reuşi să pătrundă la Hallipii-Drăgăneşti, va afla poate ce a devenit acea cantaridă. Cu capul plecat pe umărul stîng, Maxenţiu se uită pe sub viziera de lac la Ada, care urmărea atent pasul elastic al murgului, se uită cu o privire *louche*, ca şi cum se dedase la un viţiu ascuns. Părea o mască sarbădă de carnaval, pe care un beţiv nocturn şi-a atîrnat ironic cascheta şi care, la lumina caldă a zilei, semăna sinistru cu un om.

V

În traiul totdeauna sobru al prinţului Maxenţiu, căsătoria cu bruna Ada Razu adusese o scurtă criză de senzualitate. Criză funestă pentru organismul lui pînă acum econom din

prudenţă şi din sărăcie. Sănătatea lui Maxenţiu fusese totdeauna delicată, dar precauţiunile pe care le lua îi îngăduise să se creadă numai debil, fără să-şi ducă gîndul mai departe. După şase luni de regim conjugal însă, pe terenul slab, boala prosperase. Dintr-un sarbăd exemplar monden, Maxenţiu devenise un specimen bun de studiat în ce priveşte ravagiile repezi ale tuberculozei. De acel studiu se ocupa el însuşi cu aviditate.

Ada, în schimb, cunoscuse sportul căsătoriei ca şi pe celelalte sporturi, fără să obosească. Descoperise însă curînd că-i convine moda aristocratică a camerelor separate, din saţiu, desigur, mai mult decît din snobism.

Singur în patul său, Maxenţiu, cu egoismul de bolnav, era mulţumit — dar cu acelaşi egoism îi era frică de singurătate. Frică de un spectru pe care oglinda i-l desprindea în fiecare zi mai desluşit din propria lui imagină.

De cîtva timp, noaptea avea febră şi somnul îi era sufocant. Palmele arzătoare şi le răcorea pe cearceafurile proaspete de olandă fină, îndantelate bogat şi uneori uşor pătate de buzele fierbinţi. Cînd descoperise întîi urmele acelor sărutări rozate, Maxenţiu trăise cele mai intense ore de desperare ale amorului cel mai mare, amorul de sine. În insomniile lungi simţea în palmele calde o cadenţă care treptat creştea, îl invada tot pînă cînd îi umplea urechile cu un vîjîit asemenea unei cascade.

Între perine înalte, cu iniţiala brodată fin subt o coroană mică, şedea, ascultînd spre uşă ca nu cumva să vie Ada, şi totodată asculta încordat cu speranţa ca cineva să vie să-i curme spaima.

Femeia aceea, care avea dreptul să intre oricînd la el să-i vadă nemernicia şi, astfel, să i-o mărească, îi era duşmană — dar pentru că nu venea, pentru că poate îi ghicise boala şi se temea, îi era mai duşmană încă.

Aşa era tortura nopţilor febrile. Dimineaţa întreagă era consacrată unei toalete minuţioase, ce reconstituia pe prinţul Maxenţiu aşa cum fusese mai înainte. Acelaşi tip borgian, în care otrava era difuzată însă de un bacil mic, de o virgulă sinistră văzută adesea de Maxenţiu în vis, proiectată pe un ciudat fond albastru, ca safirul uriaş, geamăn cu al Adei pe care-l purta pe index, safirul de logodnă. În aceleaşi visuri, vedea pe aşternutul imaculat desenul roşu al unor frunze de

palm cu fibre dureroase, ce-şi mutau locul pe măsură ce-şi mişca mîinile agitate.

După ce-şi termina o toaletă complicată ca grima unui actor, începea să joace comedia tragică a vieţii de toate zilele, cu un program barbar de osteneli mărunte şi zadarnice.

Era dejunul cu oaspeţi sau ca oaspe, la ore tîrzii şi cu meniuri ucigătoare. Dar nemulţumirea lui n-avea voie să se manifeste în afară, ci se resorbea mereu în aceeaşi cupă mizeră a fiinţei lui. Ada îl tîra la toate şedinţele sportive de antrenament, găsind că e mai *chic* decît să asiste la meciurile oficiale. Dealtfel, ei îi plăceau busturile goale asudate, muşchii întinşi, viaţa brutală şi în plin aer. Pe cînd ceilalţi îşi cheltuiau acolo energiile sau îşi consumau lenea, Maxenţiu trăia ceasurile unui efort tragic pentru ca resorturile lui, toate, să stea la postul lor de funcţionare ; ca nu cumva sărmanul corp, tot mai deznodat, să se desfacă din toate niturile aşa cum avea senzaţia permanentă.

Prinţul Maxenţiu se plimba pe pistă corect sau sta pe *sprint* rigid, cu ochii dilataţi, cu privirea ştearsă, manechin îmbrăcat în ţinuta de *sportsman*, fără o greşală de eleganţă, pe cînd toată atenţia lui sta întoarsă înăuntru, cu grija ca nu cumva genunchiul să se încovoaie brusc din neglijenţa unui ligament, ca nu cumva umerii să scapete şi toată păpuşa de panoptic să se prăvale undeva pe un loc de repaos, pe care sensibilitatea lui istovită ar fi dorit, totuşi, să se poată întinde în căutarea odihnei. Maxenţiu călărea cu o tensiune halucinantă ca nu cumva să se rupă armonia dintre el şi cal şi, astfel, prin cea mai mică zvîcnire, să se rupă şi înăuntru ceva, într-un plămîn vecinic ulcerat pe care-l simţea în toracele lui pretutindeni, parcă, şi la orice mişcare. Se uită cu ură la Ada, alături de el, şi la ceilalţi călăreţi lipsiţi fără altă grijă[5] decît de a încăleca frumos, aşa cum o avusese şi el odinioară. Fără acea femeie nu ar fi călărit un superb cal englezesc şi fără de ea n-ar fi fost o biată păpuşă nemernică, înţepenită pe spatele unui cal de rasă. În fiecare zi prinţul conducea *dog-cart*-ul înhămat cu un *demi-sang*, acel murg faimos. Conducea la aceeaşi oră, cînd începeau afară răcoarea şi seara şi în el începea o uşoară încropeală premergătoare febrei. Sta sus pe capra înaltă, arcuit de mijlocul dureros, în care junghiul îşi avea bătut un cui permanent de rezonanţă. Sta trudit de sforţarea ce-i punea de-a lungul braţelor alice mici,

mobile, care păreau a exploda în vîrful degetelor. Era ameţit de trăsuri, de pietoni, de tot ce mişuna în jur, printre care se strecura ca prin mijlocul unui *carrousel* infernal, din cauza unei migrene permanente, ce-i punea subt ţeastă o reţea subţire metalică, difuzînd lumina şi aiurînd în sunete. Strîngea atunci din maxile [6], pe care le simţea putrede, dinţii ce căpătau între ei tot mai multe spaţii. Comesenii, prietenii, Ada, toţi cei de aproape erau ca nişte bolide de care se loveau fibrele lui apte durerii, aşa cum e nervul unei măsele bolnave.

Oamenii aceia, Ada mai ales, cereau să asculţi şi să înţelegi o mulţime de lucruri, care pentru dînsul n-aveau nici o importanţă, fiindcă priveau pe cei sănătoşi. Oamenii aceia puneau întrebări şi cereau răspunsuri. La el, fenomenul vorbirii se forma undeva într-un loc usturos şi, după un parcurs sufocant ca cel al unui cheag embolic, vorbele gîlgîiau în gîtlej într-o salivă sărată, aşa că permanent cuvintele îi păreau coagule scăpate de pe buze.

...Ada, în adevăr, aşa cum bine socotise, întîlnise pe Lică Trubadurul. Fusese destul să se coboare din automobil şi să se amestece la anumite ore în viaţa uliţei. Era aproape cu neputinţă să treci cîteva zile în şir pe faimoasa Calea Victoriei fără să întîlneşti pe oricine ai fi vrut sau n-ai fi vrut. Bucureştiul rezolvă problema de a fi oraş mare şi mic deodată, provincie şi capitală. Atribute duble, combinate în proporţii dozate machiavelic, ce-i compun caracterul distinctiv. Progresul chiar al oraşului respectă aceeaşi lege, se desfăşoară pe orice distanţă şi în orice direcţie, fără a-şi pierde mişcarea în jurul nucleului. Firele, cît de lungi, se deapănă în jurul acelui miez viu, care, astfel, nu se deplasează din nici o schimbare. Tot ce e nou se intercalează în spaţiile libere, sau se substituie fără a rupe ritmul special al urbei, şi oamenii, asemeni prin toate prefacerile lor, vin de pretutindeni acolo, în inima strîmtă a oraşului, ca şi cum viaţa le-ar fi o permanentă recreare. Cînd Ada zărise pe Lică, traversase drept spre el, sigură că o va recunoaşte, cum şi ea îl recunoscuse. Fără a căuta atitudini zadarnice pentru amîndoi şi fără să-şi caute nici cuvintele, în zgomot şi înghesuială, îi spusese, cît mai sumar şi mai clar, să vie în dimineaţa următoare la locuinţa lor, a cărei adresă i-o notase pe o foaie de carnet ; avea să fie vorba de un post în vederea grajdurilor

de curse pe care le proiectau. Lică pusese hîrtiuţa în buzunar fluierînd şi se uitase de aproape cu ochii lui de trubadur de mahala în ochii tot aprinşi ai negricioasei.

Înţelesese de ce „post“ anume era vorba şi era dispus să-l ocupe. Atît ! Bruna Ada intrase apoi într-un magazin de covoare. De ar fi stat împreună un minut mai mult, poate s-ar fi înţeles mai puţin. Lică hotărîse că se va duce a doua zi, aşa cum îi spusese drăcoaica. Era antrenat.

...În dimineaţa aceea, pe la unsprezece, feciorul veni cu paşi uşori să spună lui Maxenţiu că doamna prinţesă doreşte să-i vorbească. Maxenţiu se gîndi din nou cît e de obositor traiul lui parazitar. Ce va fi vrut Ada de la el ? Vreo nouă şedinţă sportivă ? Vreo vizită nouă ? Dacă Maxenţiu azvîrlea la *tennis* o minge, mişcarea era dublată de cea care trebuia să amortizeze efortul şi tot aşa mereu. Apoi orice conversaţie, orice gînd se suprapunea gîndurilor ce avea despre boala lui, monologului nesfîrşit cu sine. De i se vorbea pe cînd el recapitula ceea ce simte în acel moment, îi trebuia o dublă încordare ; de i se cerea să privească ceva, atunci cînd el supraveghea mişcări lăuntrice, era turburat. Acel lăuntric îi da mereu de lucru, prin nesfîrşite senzaţii ce se înmulţeau pe măsură ce boala progresa. Maxenţiu era un bolnav prea adevărat, dar, cu grija de a-şi ascunde boala, adăoga suferinţei şi ipocondria. Avea, negreşit, de ce se teme, dar teama preceda mereu şi înmulţea răul.

Azi, ca şi în toate zilele, Maxenţiu rupsese fila de calendar cu regularitatea unui om de afaceri înainte de a începe munca sa laborioasă. Întîi igiena exterioară : baia, masajul... toate cu precauţiuni şi dozate după zile şi anotimpuri, pînă cînd îşi recompunea chipul descompus cu care se scula. Apoi cealaltă igienă în interiorul aceluiaşi trup. Pentru el interiorul era accesibil. Nu-l vedea aşa cum vede hirurgul un trup deschis, îl vedea cu un fel de facultate tactilă, ca şi cum pe fiecare parte a trupului sensibilitatea îi dezvolta mii de ochi întorşi înăuntru. Chiar în somn urmărea ceea ce se petrece acolo ca o veghe răzbind prin întuneric. Doctorul, credea Maxenţiu, ştia puţin lucru, nu cunoştea decît procesele mari, evidente, ale boalei. El însă ştia orice tremurare de fibră, ştia legătura prin care acea fibră va duce rezonanţa spre alte centre şi de acolo la sfînta sfintelor — plămînul — acolo unde totul converge pentru rău şi pentru bine. Orice vibraţie

avea acolo ecouri mici, iar uneori gîlgîieli de ape ce puteau deveni cataracte. Erau acolo aluviuni și diguri, tot felul de chinuri pe care doctorul le reducea sumar la :

— Azi avem în stînga un suflu cam cavernos !

Erau, în adevăr, acolo caverne și abisuri, și precipitări de ape roșii și scocuri și vaduri, pe care Maxențiu, ca un turist tragic, le vizita cu de-amănuntul, în fiecare zi pe alte climate. Pe acalmii înșelătoare sau pe tempeste înăbușite, le străbătea cu precauțiune, pășind ușor, vîslind cu rame noi, pentru a-și cîrmi printre ele viața.

Dar grija mare era ca totul să rămînă acolo, în subsoluri, ca nimic să nu evadeze. Febra ar fi vroit s-o împiedice de a trece la termometru ; un acces de tuse mai tare putea fi o primejdie vădită oricui. Mai ales să nu i se urce în gîtlej gustul acela de sînge [7] : un firicel sau un coagul mic, pe care să trebuiască să-l înapoieze penibil la surse, sau să-l păstreze chinuitor în valvula silnică a gurei, sau, mai teribil încă, să-l strecoare în batista fină de olandă, cumplit de albă, cu o coroană brodată în colț. Acel firicel, acel coagul puteau aduce după ele marea surpare, năruirea apelor și rostogolirea rocelor de sînge, primejdie ce se aținea gata și pe care Maxențiu o purta eroic în el.

Doctorii ! Ce știau ! Ce puteau ! La început nu vroise să întrebe pe nici unul, apoi mersese la ei ca un client oarecare necunoscut și i se spusese cu indiferență adevărul. Acum consulta profesorii mari, ce-i respectau dorința de discreție. Îi spuneau adevărul cu precauțiuni, îi dau sfaturile cu menajamente ; nu-l puteau nici vindeca, nici sili. Îl mențineau în minciuna lui către alții, la care ținea așa de mult. Nimic nu-l putea hotărî să accepte sanatoriul. Însemna pentru el a-și pune eticheta infamiei. Îi era o rușine nespusă să se încorporeze mizeriei, să o accepte fățiș. Știa că Ada îl cumpărase pentru prestigiul social pe care-l avea, mult-puțin, și nu vrea să abdice de la el. Nu vrea să fie un obiect de milă, un declasat, o medalie demonetizată.

Cît era el de ocupat în dimineața aceea cînd Ada îl deranja ! De cum fu gata, totuși, trecu în biroul mare, unde i se părea totdeauna cam frig, oricare ar fi fost temperatura. Pendula — un mapamond nobil ținut de o statuă înaripată de bronz — ocupa mijlocul bibliotecei ce cuprindea aproape tot peretele. Se apropia unsprezece și el începea să simtă

acum apropierea unei mici crize. Toate semnalele erau date : fiorii cunoscuţi pornise din mîini, din picioare, din coaste spre piept şi acum Maxenţiu aştepta să vadă pe unde vor apuca, cum se vor strecura, ce vor dărîma în drum. Îşi făcea calculul pentru a da fiorilor o direcţie cît mai blajină, şi, iacă, Ada trebuia din minut în minut să vie !... O ura !... Ce vrea vrăjitoarea aceea, al cărei filtru amoros îi grăbise ruina sănătăţii şi al cărei filtru amoros nu-i mai putea da nici o înviorare ? !... Vrăjitoarea pe care îi era urît să o vadă alături şi lîngă care era silit să trăiască mereu, fără nici o scăpare ! Din pricina ei devenise un rob, ce nu putea fugi să se ascundă acolo, în acele sanatorii, pe ale cărora nume magice doctorii i le plimbau pe dinainte ca pe nişte lanterne fabuloase ! El era bărbatul prinţesei Ada şi nu putea lipsi de la postul lui ! Era o firmă pe care femeia o cumpărase scump şi nu-şi putea mărturisi falimentul ! La gîndurile acestea, un fior nou i se strecură din ceafă în sus, un fior ce se tîra acum ca o reptilă spre munţii focoşi ai creierului şi îl înturna de la baza bazinului sacru al plămînului. Era tocmai pe cale să obţie acea imobilitate perfectă, capabilă să stăvilească junghiul, cînd Ada intră zgomotos, urmată de Lică, pentru a face propunerea plănuită. Maxenţiu cumpărase de la desfacerea grajdului Simonian cei mai buni cai. Le trebuia un *maître-dresseur*, un fel de *chambellan d'écuries*. Ada îl aducea. La vederea lor, Maxenţiu simţi o durere ascuţită prin occipital, pe cînd o greutate îl apăsa pe splină ; o greutate mobilă, care un minut se aşeza mai bine şi îi lăsa respiraţia liberă, şi alt minut împiedica aerul să treacă prin sifoanele parcă îngustate ale pieptului, încît respiraţia nu-şi putea ridica supapele. Aşadar, femeia alergase încălzită prin tot oraşul şi-şi găsise în uliţă amantul ales tot de pe uliţi ! Văzîndu-i înaintînd spre el, i se turbură sîngele. N-o iubea pe Ada ; nu era gelos ! Era, pesemne, urma acelei mişcări atavice de indignare masculină în astfel de împrejurări ; era apoi mînia de a se fi turburat şi grija de a-şi opri turburarea.

Lăţi pe dinţii rari buzele violete, şi ochii cu pete galbene îi închise ca să se apere de vederea lor supărătoare... Mizerabila ! De ce nu-l păstrase ascuns ca să nu-l vadă, ca să se poată face că nu ştie !... Poate că vrea înadins să-l omoare şi să rămînă cu celalt, de aceea da lovituri de teatru !...

Intra așa, deodată, la el cu țingăul, ca să provoace vreo catastrofă !

Ada, în taior clasic ca un costum de călărie, de n-ar fi lipsit culoții și jupa n-ar fi fost scurtă pînă la genunchi, cu gambele subțiri încălțate cu cei mai fini ciorapi, prin care părul se vedea ca și pe piciorul gol, cu un feutru alb pe părul negru, tuns scurt, băiețește, cu ceafa rasă și cercei lungi de perle, ce jucau suspect pe gulerul bărbătesc de pichet alb, înainta cu un pas agil, ce suna distinct cum sună castanietele, pe parchet, un pas sigur, ce exaspera pe Maxențiu, ale cărui tălpi în pantofi albi fără tocuri — pantofi de sport — păreau tălpile unor patine ce se înfundau și lunecau totodată pe nisipul fierbinte și mobil al covorului.

Zvelt, în spatele Adei, și așa de aproape că umărul lui atingea ceafa ei vînătă de tunsoare, Lică surîdea, cu pliscul deschis, gata de fluierat.

Văzîndu-i așa de aproape, Maxențiu avu un imbold să ridice mîna și să lovească obrazul arămiu al femeiei, obrazul proaspăt al haimanalei.

Rezemă atunci pe lemnul rece, lucios, al biroului, o palmă fierbinte, care parcă se lipea. Lică se uita mereu la Maxențiu cu ochi strînși, cel stîng mai mult. Nu-l sfida, dar își reamintea scena întîlnirii pe bulevard. Lui Maxențiu i se păru că Lică gîndește : „Iată-mă ! Eu sunt locțiitorul, amantul și vin să mă așez confortabil în culcușul tău de cadavru viu, căruia îi vom face în curînd un sicriu."

„Cine e nemernicul ăsta și ce voiți aci ?" spuse în minte, cu glas violent, Adei.

— Ce dorești, Ada ? articulă cît mai moale ca să nu se zdruncine.

Ada făcu scurt prezintarea.

— Îmi pare bine, domnule ! zise Maxențiu cu precauțiune, întinzîndu-i o mînă transparentă.

„E dus pe copcă !" gîndea sumar Lică.

Ada băgă de seamă ce rău arăta bărbatu-su.

„Ce Dumnezeu are ?" se întrebă. Dar n-avea timp de pierdut. Profită chiar de acea indispoziție și spuse dintr-o dată tot ce avea de spus, cu glasul ei strident, în fraze scurte și repezi, ce se prindeau una într-alta ca inele de oțel și făceau un lanț ce gîtuia pe Maxențiu.

Minciunile, nepregătite dinainte şi pe care nu se sfia să le improvizeze în faţa lui Lică, se succedau precise. Lică le prindea din treacăt cu îndemînare pentru a fi puse la punct şi admira ca un cunoscător talentul cuconiţei.

— Lina [8], care ştia că avem nevoie pentru grajdurile noi de o persoană de încredere, ne-a recomandat pe domnul Petrescu. Domnul Petrescu e mare cunoscător de cai şi fost ofiţer de cavalerie... Domnul Petrescu consimte să ia direcţia, dar îşi rezervă alegerea orelor de antrenament... Dealtfel, deocamdată, e vorba numai de instalat şi de organizat... Lina a fost foarte drăguţă că n-a uitat, înainte de a pleca la Paris... şi domnul Petrescu a fost foarte amabil că n-a uitat nici el... Dealtfel, pe domnul Petrescu nu-l cunoaştem acum întîia oară... Ţi-aduci aminte ?... În ce priveşte caii, n-are nevoie de nici o recomandaţie !

Aşadar, neruşinata pomenea de acel incident ; Maxenţiu se simţi cuprins de furie. Vestigiu al demnităţii, dar mai ales ofensă dureroasă adusă slăbiciunii lui fizice. Cum braţul liber şi-l simţea greu, îl crezu puternic. Ar fi vrut să ridice cu el un obiect masiv şi să-l arunce în cei doi. Întinse braţul şi lovi capacul călimării imense, ce ţăcăni. Ruşinat de stîngăcia gestului, pipăi cu o mînă tremurătoare de orb biroul, şi se rezemă şi cu palma aceasta. Cealaltă, pe care o ţinuse pînă atunci prea apăsată, îi furnica. Avea astfel o atitudine ce-i păru lui Lică foarte distinsă.

Ada vorbea încă !... Ce mai vrea ?... Maxenţiu nu mai auzea şi ar fi trebuit să audă. O pînză subţire ca de paianjen i se aşezase pe urechi şi ar fi vrut s-o ridice de acolo delicat, ca pe o portieră diafană. Prin ţesutul ei transparent sunetele se difuzase şi rar cîte un cuvînt se prindea în mreaja auzului. Trebuia să-şi strîngă vinele subt frunte, să le întindă apoi... vinele sinilii, ce stau acolo la suprafaţă, vizibile, aşa de rău apărate de epidermă. Nu răspunse nimic. Păru tăcerea afirmativă a unui personagiu sobru şi corect, extrem de corect în pijamaua de duvetină *marron*, încheiată sus peste cămaşa de mătase, cu gîtul înfăşurat artistic în fularul de mătase alb, cu încălţămintea şi pantalonii de tenis — o jumătate de toaletă elegantă de dimineaţă. Peste umărul Adei, Lică îl privea cu un fel de respect. Acea stimă a bărbaţilor pentru omul pe care-l vor înşela. Ciudată simţire masculină, care face ca la un anume moment necazul lor în loc să cadă

pe soţ, pe rival, pe tiran, loveşte femeia ce riscă şi se expune pentru ei. Fie că Ada băgă de seamă unda de furie a lui Maxenţiu, fie că simţi laşitatea celuilalt, fie că-şi văzu numai de meşteşugul ei femeiesc, avu o bruscă întoarcere :

— Dealtfel, domnul Petrescu nu va face nimic fără să te consulte ! zise.

Maxenţiu se înclină. Audienţa era terminată. Cu mişcarea lui obicinuită, Lică se întoarse pe călcîie pentru a ieşi înapoia Adei. Deşi întrevederea fusese scurtă, era bucuros că s-a sfîrşit. Negreşit, şi Ada şi el erau hotărîţi ca raporturile cu prinţul să fie cît mai rare. Pe Maxenţiu însă îl amăgise cuvintele Adei : „Te va consulta !" Maxenţiu avea şi el singura dorinţă să nu mai aibă în faţa ochilor pe acel ţingău sprinten, sănătos, şi era trudit acum de ideea că va avea mereu de-a face cu el. Un nou canon se isca în biata lui viaţă. Dar nu avu timp să-şi mestece amărăciunea. Răul lui acum nu mai era acolo unde-l putea urmări şi păzi. Tot trupul îi era amorţit : o anestezie anume pe care o cunoştea, dealtfel. Numai fruntea îl durea ca o bubă. Ştia ce urmează : durerea cea mare, cea ca junghiul unui furuncul copt, subt coastă, în stînga, la bazinul vieţii, care pentru el nu era inima, ci plămînul. Prin plămîni omul era sau nu era fericit... Şi doctorul ce spunea : „Nimic nou ! Avem acelaşi suflu cavernos sus în stînga şi opacitate la vîrf. Precauţiuni mari !... Aer... Sobrietate... supraalimentaţie şi... Leysins... Leysins !"

Atîta spunea doctorul despre chinul lui cel mare. Maxenţiu se propti şi mai tare în mîini. Picioarele păreau a patina pe nisipul lunecos al covorului şi biblioteca, în faţa lui, era un orizont nestabil. Ameţea. Se lăsă uşor într-un fotoliu. Nu se mai gîndea nici la Ada, nici la Lică. Aştepta să vadă dacă prinţul Maxenţiu va mai fi a doua zi în viaţă... Prinţul Maxenţiu, pe care Maxenţiu ofticosul îl iubea mult... Maxenţiu bolnavul, singura fiinţă pe care-o iubea prinţul !

...De va mai trăi, sau de-l va îneca un val mare, ce-i va umple pieptul, gîtul, gura şi-l va sufoca, pe cînd pete ruşinoase vor necinsti covorul scump, parchetul strălucit, ori pantofii imaculaţi şi pantalonul ca un crin...

...De ce oare subordonase Ada, brusc, pe noul ei favorit soţului uricios ? ! Văzuse un minut ridicîndu-se răzbunătorul înapoia snobului bolnav şi corect. Ada nu era fricoasă, totuşi stafia proiectată de fiinţa lui Maxenţiu era aşa de urîtă că se

putuse speria. Nu! Ada lucrase simplu, după temperamentul ei. După ce obţinuse toate avantagiile pentru Lică, înfruntînd pe Maxenţiu, vroise să corecteze acel afront, nu pentru el, ci pentru propria ei îngîmfare. Ca nu cumva tînărul aspirant să uite că e servul ei şi să ia un prea mare avînt. Vrea să-l predomine aşa cum vrea să predomine tot, să-l aibă ca unealtă mlădioasă, să poată la nevoie speria pe Lică cu prinţul, cum sfida pe Maxenţiu cu cellalt. Avea nevoie de bărbaţi, dar nu putea suferi stăpînirea lor. Se vedea stînd la mijloc pe scîndura unei „bascule", la capetele căreia se ridicau şi se lăsau cei doi după voia ei. Se mai gîndea şi la leafa ce trebuia fixată lui Lică. Nu o vrea prea mare ca să nu scandalizeze pe Maxenţiu, ca să nu dea prea mare independenţă lui Lică, şi pentru că făinăreasa era avară. Se mai gîndea la caii ce vor costa foarte scump, la premiile pe care le va cîştiga grajdul ei, la cursele pe care le va alerga ea singură; aşa că mergea foarte încet de-a lungul *hall*-ului alături de Lică, fără să-i vorbească. Ada nu era defel lirică. Gîndurile ei practice erau totuşi, în felul lor, gînduri amoroase pentru Lică.

În dreptul scării se opriră:

— Nu pot primi postul! spuse Lică scurt, cu piciorul pus pe întîia treaptă.

Îi sărută mîna grăbit şi cu pasul lui sprinten scoborî scara în fugă.

Ce însemna refuzul lui? Ada se roşi de mînie şi de părere de rău. Abia prins, mierloiul scăpa. De ce?

În adevăr, de ce? Simţise Lică că e vorba de robie, ceea ce nu putea suferi? Avusese cumva vreun scrupul? Nu! Băgase de seamă că nu e vorba de un chilipir fără osteneală, aşa cum dorea el? Sau poate mediul acela nou, înainte de a-l cuceri, îl speria?

Acolo, în faţa omului galben, femeia negricioasă nu-l mai aprinsese cu ochii ei ca deunăzi şi toată parada aceea de vorbe late: organizare, grajduri... îl plictisea. Îi plăceau lucrurile de-a gata. Nu calculase nimic, dar avusese intuiţia unor piedici. Cum însă era bine făcut pentru slujba vieţii şi avea mişcările spontane bine adaptate, gestul lui îl slujise. Ada nu era femeia să se lase bătută. Văzuse că trebuiesc slăbite frînele cu Lică. Astfel chilipirul dorit i se pregătea Trubadurului. Deocamdată Lică fugise numai pentru că era ca-

pricios și pentru că-i era grabă să se vadă în aer liber. Nu-i plăceau încă palatele. Ce avea să mai fie, avea să se vadă. Ajuns pe trotuar, șuieră lung, înviorat. Se uită în sus unde era albastru, în jos unde se aplecă să ridice o crizantemă pierdută de cineva. Își aminti cu plăcere de norocul ce dase peste el, ca și cum n-ar fi stricat totul cu refuzul lui. Cu sfîrleze mici potrivi firele lîncede ale crizantemei și porni să povestească Siei aventura și să-i dea floarea. „Biata fată !" își zicea în gînd, ca și cum i-ar fi făcut vreun neajuns, de care vrea s-o consoleze. „Biata fată !", și, înfundîndu-și pe ochi feutrul, dezmierdă cu umărul vestonul unei cuconițe nostime, care aderă !

VI

Mini nu uitase comisionul pe care Lina i-l dase pentru amica Nory în ce privea pe micii sugari. Ba chiar ideea acelui comision o urmărea și vroia să-l îndeplinească. Ceea ce mai ales vroia era să întrebe pe Nory ce crede despre Rimi și despre casa lor cea nouă ; despre viața și nepoata lor cea nouă.

Să-i vorbească și despre simptomele de bolnav închipuit, pe care le atribuia doctorului Rim. N-ar fi putut spune de ce boala asta imaginară părea primejdioasă pentru menajul Rimilor mai mult decît o boală efectivă și nici n-ar fi putut spune de ce nepoata cea nouă i se părea atîta de nesuferită. Nu purta deocamdată Rimilor un interes prea viu. Erau numai impresii. Un fel de sonerie de alarmă auzită într-un pericol ce nu te amenință direct, dar îți creează datorii către ceilalți sinistrați. Nu putea face dovada temerii, dar nici nu putea sta nepăsătoare. N-o mira grațiile pe care le făcea Rim infirmierei — năravuri vechi ; năravurile cele noi, adică armonia conjugală, erau desigur satisfăcătoare... Totuși... Ar fi vrut să vadă pe Nory și, subt pretextul comisionului Linei, să-i dea alt comision : acela de a preveni pe Lina... Despre ce ?... Nu avea nici o idee precisă. Presimțire ?... Ridicol argument ! Cine se conduce după presimțiri, deși sunt semnale superioare ? Nu era rolul ei să se amestece în treburile cas-

nice ale Rimilor pentru a le turbura liniştea, care pentru moment era o realitate precisă. Totuşi Mini nu se putea astîmpăra. Fu bine servită de împrejurări. La coafor, într-o dimineaţă, auzi un glas strident care o striga ; pentru a curma zgomotul acelei voci, Mini se grăbi într-acolo. Prin oglinzi, Nory, ce-şi potrivea tunsoarea, o zărise. O boxă de coafor era un loc puţin potrivit pentru confidenţe. Totuşi, printre exclamările de bună revedere ale lui Nory, îi strecură că Lina Rim vrea să o vadă cît mai curînd. Găsise formula. În loc de a spune ea însăşi lui Nory mesagiul Linei, o trimitea la faţa locului. Nu însă fără oarecare informaţii şi întrebări tendenţioase.

— Ai văzut cum s-a îngrăşat doctorul Rim de cînd e bolnav ?... Ai văzut casa lor cea nouă ?... şi pe nepoata care zic că e fata lui Lică ?...

Nory rîse cu o gură pînă la urechi. Îi intrară pe nas şi gît fire de păr, se înecă, strănută şi porni ocări asupra nemţişorului ce se ocupa de frezura ei băieţească.

— Văzut !... Ţi se pare curios ca mierloiul să fi făcut aşa văcuţă !... Văzut !... Bună casă ! Proastă nepoată !... Şi Rimii noştri în luna de miere ! Acum e timpul lor ! Adam şi Eva în rai !... Nepoata e mărul şi Lică şarpele !

Rîse iar, apoi, fără tranziţie, întrebă pe Mini ce auzise vorbindu-se la Rimi despre festivalul muzical pregătit de Elena Drăgănescu. Cum Mini nu ştia nimic despre asta, Nory se enervă.

— Mă duc ! Mă duc la ei cît de curînd ! Mult o să se mai dea în laţ domnul doctor cu boala lui ? Cu boala asta se poate ţine omul în sus ! O mai poartă şi alţii pe picioare !

Mini nu înţelegea bine ce vrea să spună Nory. Ce măr ?... Ce şarpe ?... Ce paradis ? Prezintarea biblică a lucrurilor o încurca mai tare. Totuşi obţinea rezultatul dorit. Pusese pe Nory în mişcare.

— Chiar mîine mă duc la Lina şi domnul doctor are să cînte Bach, vrea nu vrea. Amorul nu ologeşte. Îi rămîne destul timp ca să joace tontoroiul, după cum cîntă hoţomanul de Lică năstăşicăi lui de fată !

Aşadar, asta era ceea ce vrea Nory să spună.

...Pentru ca să poată sta cu Mini de vorbă, Nory bruscă pe nemţişor, care, cunoscînd clientela, nu se grăbi măcar cu o foarfecă. Nici nu era nevoie de grabă. Mini intrase ea în-

sași subt îngrijirile domnișoarei Lia, manichiuristă îndemînatică, ce-i vorbea cu competență de legea chiriilor, pe cînd mîinile îi zburau în jurul degetelor ca porumbeii pe o floare. Nory și Mini plecară amîndouă la magazinul Stuart. Amica Nory povesti perfecționările aduse de Elena salonului de muzică. Își aduse aminte de pianul din *hall*-ul casei de la Prundeni, pe vremuri. Elena, ca un fiu prim-născut, răscumpărase moșia vîndută de tatăl ei. Moșia era subt gubernia mătușei Gramatula, ce fusese pentru Elena a doua mamă. Rămăsese pentru agricultură cît permisese exproprierea, și pe restul proprietății, achiziționat de țărani, se ridicase un colan de fabrici clădite cu banii lui Drăgănescu. Firește, el era acționarul principal și directorul general, așa că se putea socoti stăpîn pe întregul domeniu. Realizase un centru de prosperitate și își asigurase o situație politică. El însă era om de treabă ce asculta de dînsa și recunoștea că e al doilea în rang fără să se supere. Avea calități și caracter.

În fundul magazinului de muzică, patronul însuși lua cu mare atenție ultimele instrucții ale lui Nory din partea doamnei Drăgănescu-Hallipa.

Elena era o clientă deosebită și casa Stuart avea un compt curent la Banca Drăgănescu. Serviciile aduse erau felurite : comandă de note sau tratative cu artiștii ; furnituri de instrumente sau vreun acordor vienez special. Doamna Drăgănescu-Hallipa nu punea semnătura ei pe invitațiile amabile ce le făcea artiștilor de profesie decît după ce totul fusese convenit în amănunt prin agenția Stuart ; dacă diva X știa dinainte ce bucată va cînta și la ce parte a programului se va retrage, primirea ce i se făcea nu avea nici o greșală ; de era informată că va fi reținută la o gustare, toaleta cu care se prezinta era corectă. Producțiile, aparent așa de spontane, erau riguros organizate, de aceea chiar reușeau așa de bine și decurgeau așa de agreabil în casa Hallipa.

Magazinul de muzică, umbros și răcoros acolo, în fund, subt scara ce urca la etaj, era aglomerat și zgomotos spre intrare și la ghișeuri. În toamna aceea opera ținea recordul cererilor, așa cum altădată simfonicele.

— Nu s-a văzut în București concert ca al Elenei, zise Nory. Tu spui, Mini, că Rim nu e bolnav și că se face ! Perfect ! Olog nu l-am fi putut aduce, dar mofturi cu Elena nu se trec. Avem nevoie de el. Elena era chiar îngrijorată

că nu vine răspunsul Linei. Vrea să trimită pe moaca cea mică...

— Pe cine ?

— Pe Mika-Lé !... Cine vrei să fie moaca mică ?

— Să trimită Elena... pe... Mika-Lé ?

— Da' de unde vii ? Nu știi că Elena a pripășit de astă-vară la ea pe soră-sa ?

În adevăr, Mini venea de departe. Știa că între Elena și soră-sa era o vrajbă mare. Că surorile nu se puteau suferi de cînd Mika-Lé stricase logodna Elenei cu Maxențiu.

— Dar... de ce a luat-o la ea ? întrebă Mini stîngaci.

Ar fi pus o întrebare mai bine formulată și ar fi arătat o mirare încă mai mare dacă un trombon, o pianolă și un gramofon nu s-ar fi produs deodată din trei puncte ale magazinului. Nory își astupă urechile și începu a țipa în neștire :

— Știi că Mika-Lé trăia cu unul ! Tipul s-a însurat și ea a vrut să-l omoare. Purta un briceag în poșetă, dar nu l-a ucis. În schimb, a chelălăit, a făcut scandal... Atelierul lui Greg era teatrul... Greg, cum știi, avea slăbiciune pentru mumia mică și tolera tot în speranță că va lua succesiunea actorașului, care nu i se părea umilitoare. Bărbații n-au ambiție ! *Aber ich auch*, cum zicea von M. ... Ce, nu știi ?...

Și Nory se rătăci în anecdota generalului von M., *Aber ich auch !...*

— Sublim, *ma chère !...* Socoteala bărbaților care închid ochii ; a celorlalți cari ciup de pe unde găsesc ! Cine a vorbit de demnitatea bărbaților ? Calomnie !... Cine i-a ponegrit ? Care demnitate ? Drăguții de ei ! Ce s-ar face fără de greșelile femeilor ? Ar rămîne păcăliți... Și nici ifos n-ar mai avea : „Dă, Doamne, să greșească, ca să am ce ierta !" Generoși ca bunul Dumnezeu.

Mini, pe care mania feministă a lui Nory o plictisea, căută să o întoarcă la subiectul ce o interesa :

— Așadar, crezi, Nory, că doctorul Rim va cînta ? Ar fi o ocazie bună ca să se scuture de dureri închipuite și să mai schimbe mediul.

— De cîntat cîntă ! Îți spui eu ! Cît despre mediu, vezi-ți de treabă, draga mea ! Lasă oamenii să trăiască ! *Aber ich auch !* Casă au ! Bine se simt !... Cît a trebuit să sufere Lina pînă să-și afle liniștea și nepoata !... Și Rim ?... cum s-ar fi

putut procopsi mai bine ca așa ? Doar nu era să-l giugiulim tu și eu !... Ți-am spus de mult că lui Rim îi trebuie o fată. Linei, pesemne, tot asta îi trebuia !... Le-a picat din cer. Cu ea la mijloc se înțeleg de minune... Bată-l norocul pe Lică cu fata lui !... De unde o fi luat-o ? N-a găsit-o să-i semene, dar a găsit-o lată și proastă cum se cuvenea pentru așa ispravă.

— Cum ?... Nu e fata lui Lică ?

Mini era aiurită. Nory rîse :

— O fi ! N-o fi ! Totuna e ! Lică e băiat destul de vrednic ca să fi făcut una, cît și s-o fi găsit gata pe piață... Dacă Lina noastră zice că e a lui, a lui e ! O știi pe Lina... cu familia, are slăbiciune !

Zgomotul instrumentelor tăcuse și acum era stînjenită de țimbalele răsunătoare ale vocii lui Nory. Prezența lui Mika-Lé la Elena rămăsese încă neexplicată, cînd Nory exclamă :

— Uite-i !

La ușa magazinului se opri o trăsură de casă. Statura masivă a lui Drăgănescu masca o doamnă mică și slabă, cu rochie de culoare închisă.

— S-o vezi cu rochiile Elenei ! rîse Nory. Le scurtează jumătate și tot îi bat gleznele. Mai bine decît cu genunchii goi ca înainte !...

În adevăr, era chiar Mika-Lé, în formă de soră-secretară cu aere *posé* și cu o mapă mare pe genunchi.

Nory porni spre ei.

Despărțindu-se de dînsa, Mini se întrebă un moment asupra acelei schimbări, apoi își întoarse iar gîndul la Rimi. Nory decisese că Rim va fi sănătos și va cînta. Așadar, intuiția ei despre o boală imaginară devenea un fapt... Dar primejdia ? Cele ce se vedeau nu păreau chiar primejdioase, și Nory formulase bine situația. Totuși impresia subzista. În jurul acelui pericol închipuit, Mini se simțea chiar devenind activă, ceea ce era o abatere de la firea ei. Pînă atunci, Mini se mulțumise cu un maximum de armonii personale, și acum iat-o chemată să dea tribut cine știe căror treburi, pentru cine știe ce socoteli ! Deoarece nu se putea sustrage comandei, vrea s-o execute cît mai curînd. Concertul din Bach o va ajuta... La ce lucru ? Mini era un agent secret al unei uneltiri pe care n-o cunoștea. Singură cu gîndul ei, coti pe strada Doamnei.

Nory avea dreptate cînd spunea că Drăgănescu sta tupilat şi mulţumit în umbra nevestei lui. Pe cînd însă tovărăşia lor prospera, *soţul* scădea mereu şi scădea din propria lui voinţă. Elena nu avea prilej să se acuze că nu-şi iubeşte bărbatul, nici să-şi impună datoria de a-l iubi, deoarece Drăgănescu se da singur la o parte. Prestigiul lui social creştea mereu, dar în intimitate rămînea timid şi îşi ascundea sentimentul sub forma unui devotament tăcut. Sfiiciunea lui devenise o pudoare în care se complăcea. Se mulţumea să iubească pe Elena ca pe o divinitate inviolabilă şi contrariul l-ar fi stînjenit. Cum Elena nu ducea nici o lipsă din acea rezervă, traiul lor era firesc şi satisfăcut. Acestea erau resorturile vieţii intime, altfel ca aspecte.

Drăgănescu se prezinta ca un domn serios, corect, ce nu vorbea nici prea mult, nici prea puţin, ce nu făcea gesturi, sobru, plin de bun-simţ şi destul de inteligent, dar cu scrupulul lăudabil că nu e destul. Preşedinte în numeroase consilii de administraţie, director al unei bănci solide, politicienii îl căutau. Renunţase la un scaun de deputat în favoarea unui protejat al guvernului şi dobîndise, astfel, recunoştinţa şefului de partid, care, la prima ocazie, îi oferise loc în Cameră. În ultimul timp, la fiecare criză de cabinet, numele lui era prununţat pentru remaniere, ceea ce făcea pe nemulţumiţi să se împace, dar candidatura lui, care nu era un zvon tendenţios, îl făcea ministeriabil în chip serios. În politică, dealtfel, ca şi în afaceri, îşi consulta nevasta, ce se interesa activ de tot ce-l privea. Avea, astfel, impresia că e iubit. În orice caz, realizau formula bună a unei asociaţii cinstite. Unirea lor decurgea aşa cum fusese contractată, fără abateri de la punctul ei iniţial. Prin uz, negreşit că Drăgănescu ar fi putut lua ceva precădere şi Elena ar fi putut pierde din prestigiu. El însă pornise de la început cu ideea că nu e iubit, ci numai acceptat ; Elena se măritase cu abdicarea amorului după o primă logodnă nefericită. Cu un altul, care după mariaj ar fi căutat să-şi afirme privilegiile, Elena ar fi ajuns, desigur, la o dramă a nepotrivirii. Drăgănescu însă ar fi fost nenorocit dacă cineva l-ar fi împins la revendicări ; de aceea trăiau în armonie. Era în amîndoi un instinct ce menţinea distanţele. Ei totuşi se socoteau fericiţi. Renunţarea lui Drăgănescu nu era însoţită de nici o gelozie : ştia că nimeni nu are ceea ce-i aparţine, ştia că ceea ce nu e al lui nu e al nimă-

nui. Stare de lucruri limpede, fără nici unul din acele accidente ce aduc răscoală în sentimente și le amestecă, urcă la cap pe cele de la inimă, coboară la inimă pe cele din minte și dezlănțuie peste tot simțurile turburate. Elena, obicinuită de foarte tînără să ție loc de gazdă în casa părintească, își alcătuise lesne relațiile mondene. Snobismul ei o făcea să aleagă ce era mai bun și primea pe toți cu aceeași rezervă firească. Cum nu aveau pentru ea decît singura calitate de oaspeți, îi supunea unui regim egal și predomina fără nici o sforțare. Drăgănescu, prin căsătorie, făcuse un salt social. Știa că lumea în care intrase era mai presus de educația și de neamul lui, dar avea conștiința că-i este egal prin muncă și cinste. Ținuta lui era modestă, dar fără umilință, cordială, deși fără suplețe ; își păstra prestigiul și Elena i-l susținea ; formau astfel o pereche unită și constituiau o forță socială. Dealtfel, la recepțiile ei nu se vorbea nici politică, nici afaceri. Era salonul-tip, unde fiecare căuta să aducă subt forma cea mai distinsă ultimul reportaj. O emulație de limbagiu și idei, în conformitate cu calitatea superioară a mobilierului și cu ținuta perfectă a gazdelor. Pasiunea nu era admisă decît asupra unui singur subiect : muzica. Predilecția de elevă silitoare, pe care Elena o avusese pentru sonate, se transformase într-un snobism artistic — snobism care, concentrat asupra unui astfel de obiect, devenise repede profesie de credință. Nory nu exagera vorbind de confortul sălei de muzică : un Bechestein *demi-queue*, un Bösendorfer *grande-queue* glorificau pianul, în afară de un Erard mic, bijuterie oferită de Drăgănescu Elenei, ce se afla în salonașul ei intim. O vioară de valoare, violoncelul de fabricație superioară, harpă, flaute și alte instrumente complimentare asigurau ansamblurile. Firește, executanții veneau, de obicei, cu instrumentele și partițiile lor, dar la nevoie nu se putea invoca nici o lipsă. Biblioteca muzicală era orînduită și ea pe compozitori și instrumente și era complectă de la clasici la moderni. Cele mai îngrijite preocupări erau acordate acusticei și sala de muzică își avea arhitecții ei asidui ca și executanții.

Încercările de muzică de cameră reușise așa de bine încît Elena fusese împinsă către manifestări mai mari și decisese două concerte anuale. Joile muzicale urmau regulat, mai intime. Elena ținea adesea, ea singură, acompaniamentul la

pian, dar niciodată atunci cînd putea fi înlocuită mai bine. Acest bun-simţ îi crease o mică reputaţie de virtuoză. De obicei, o vedetă muzicală se producea în fiecare joi, dînd relief programului. Şedinţa fixă, de o oră şi jumătate, era dedicată muzicii ca liturghia bisericei : nici o şoaptă, nici o întrerupere. După program urma o destindere. Elena, protocolară şi rigidă de felul ei, ştia însă să se facă primitoare. Nu-şi consuma nici spiritul, nici graţiile, dar obliga pe musafiri să fie spirituali şi graţioşi. Aceiaşi oameni nu mai erau aiurea deopotrivă de plăcuţi. În cadrul acela simţeau nevoia să-şi cînte cea mai bună partitură, nu numai muzicală, ci şi omenească. Ca şi sextetele, conversaţiile mergeau în tactul şi tonul cerut. Elena avea negreşit mult merit pentru aceste armonizări, dar pe drumul lui adevărat e lesne ca omul să meargă bine şi Elena avea norocul de a trăi după înclinările ei.

VII

Prinţul Maxenţiu făcuse o congestie pulmonară, dar nu din răceală ; era o izbucnire mai violentă a boalei lui cronice. Doctorul Răut chemat, cunoscînd însă consemnul de mister, vorbise Adei de o congestie accidentală, şi ea acceptase versiunea, deşi nu se mai îndoia acum asupra adevărului. Maxenţiu ar fi vroit să nu mai fie mister, să strige Adei ca o sfidare :

— Sunt ofticos !

Vroia să distrugă acum pactul de disimulare, să zacă, în sfîrşit, în voie. Dura însă mai departe minciuna, minciuna a toţi trei ; dar acum îi era cel puţin îngăduit să zacă în voie. Patul îl trăgea la o lene mare, plăcută. Era o binefacere nouă, care atîta timp îi fusese refuzată. Niciodată nu cunoscuse îndestul de bine odihna patului. De s-ar fi putut repauza mai mult în copilărie, nu s-ar fi înfundat acum, acolo, în somierele moi, aşa de des. Mama lui nu băga niciodată de seamă cînd era mai palid sau uşor prins de răceală, ca să-l odihnească. Îl scula pentru joc, pentru gimnastică, pentru plimbare, aşa cum îl scula acum Ada pentru a figura

alături de ea pretutindeni. Cruzimea femeilor îl urmărea.

Cum şi-ar fi închipuit mama lui că nu e sănătos, ea, care era aşa de voinică, cu trupul ei voluptos, cu acel sîn celebru. Sînul, mai mult decît talentul şi decît vocea subţiratecă, o făcuse stea de *variété*. Antreprenorii[9] o plăteau scump. Zadarnic defilau pe scenă cîte trei, şase sau douăsprezece femei aproape goale. Cînd apărea Zaza, cu rochia ei perlată, aproape decentă ca o rochie de bal, dar decoltată jos, lăsînd sînii afară, publicul avea un singur ochi concentrat acolo, ochiul lacom al ruşinii, şi nimeni nu ştia cupletul cîntat, nici nu băga de seamă că Zaza nu e frumoasă şi că are piciorul chiar urît. Sînului îi datora Zaza în subsolul Alcazarului porecla de prinţesă şi pasiunea durabilă a bătrînului prinţ, pasiune ce sfîrşise aproape legitim, cu pactul paternităţii şi al unui testament. Testamentul urmărit de moştenitorii frustraţi prin procese nesfîrşite, în timpul cărora mama lui Maxenţiu îndatorase tot ce avea ca să cîştige printr-o sentinţă tîrzie.

Nu ! Mama lui nu-i îngăduise odihnă, deşi el fusese un copil pornit spre jocuri pacinice. Îl purtase din vreme cu ea la curse, la teatru, la supeuri, în voiajuri, pretutindeni unde o ducea situaţia ei semioficială de metresă. E drept că deprinsese astfel acea ţinută mondenă, e drept că dobîndise oarecare educaţie de la guvernanta engleză, o puritană care, probabil, credea că, devotîndu-se copilului curtezanei, face operă de răscumpărare. Dar de ce nu-l lăsa liniştit cu un album de poze, cu cîinii, cu jocurile de fise colorate, lîngă bătrîna Miss, şi-l tîra după ea fără milă, din dragoste, din obicei — copil, adolescent, mereu ? Poate că trebuia ţinut prezent ca un argument subt ochii prinţului bătrîn, apoi ca o dovadă subt cei ai moştenitorilor, iar pentru străini era, desigur, ceva mai de seamă de purtat cu sine decît un cîine de rasă, ceva mai excitant ca o damă de companie. Totuşi pe mama lui o iubise mult. Dar ea, ca şi Ada, îl avusese numai drept măsură bancară. Jucase amîndouă, pe capul lui palid, o avere. Femeile nu-l iubeau, dar nu-l lăsau să doarmă. Frumoasei Zaza i-ar fi fost ruşine de un copil bolnăvicios. Ea lua debilitatea lui drept distincţiune.

Bătrînul prinţ, cunoscut pentru robusteţa lui, murise de un atac de paralizie. Ea, Zaza, murise glorios de un cancer

superb, dezvoltat în larg pe sînul odinioară celebru, acum voluminos. Pe aceste îngrășăminte ciupercile maligne crescuse prospere. Zaza nu mai trăise după ce mamelele cu răsad rău fusese extirpate. Nu mai putuse trăi tocmai pentru că nu vroise la timp să le sacrifice. Ori pe ce loc își așază omul cultul, e respectabil să moară apărîndu-l. Sînul pentru Zaza era o patrie. O patrie cu care te alinți și pe care își fac cuib ciupercile rele! Dar tăindu-le, mori deodată cu ele.

Respectuos, recules, Maxențiu văzuse trecînd într-un lighean sîngerat acele simboluri și rămăsese orfan. Probabil că Maxențiu făcuse pe picioare multe pleurite infantile pînă cînd ajunsese la congestia de acum. De aceea simțea atîta fericire să zacă. Îi era numai grijă ca acel confort să nu înceteze cumva; îi părea suspectă atîta odihnă. De cîte ori înainte, chinuit de indispoziție și trebuind să stea mult în picioare sau să umble, nu simțise nevoia unei scufundări într-un neant și nu zisese: „Aș vrea să dorm", așa cum zici: „Aș vrea să mor!" Acum, avea acea amorțire și se temea ca somnul să nu fie moartea dar totuși era fericit să doarmă. N-avusese temperaturi prea mari, nici crize acute, doar o stare morbidă ce făcea pe doctor și pe Ada să se uite unul la altul cu grijă. Congestia se desfășura normal și fără riscul unui deznodămînt rău, dar, orișicînd, plămînul putea lua inițiativa uneia din acele hemoptizii așa de obsedante altădată pentru Maxențiu. De aceea, fără declarări formale, adevărul se punea din ce în ce mai deslușit asupra boalei. Ada și doctorul nu mai simulau unul către altul; cel mult, Ada dorea ca boala lui Maxențiu să nu devie publică, dar acolo, în casă, o denunța. Apartamentul fusese transformat, trei camere în șir, fără perdele, cu geamuri mobile, permanent deschise, cu mobilier puțin și lăcuit, cu prea mult porțelan, la fel cu sălile de sanatoriu; înlocuise draperiile obscure, fotoliurile moi, adăpostul înapoia căruia mai înainte se ascundea prințul Maxențiu, cînd isprăvea corvezile mondene.

Cînd Maxențiu ieșise din toropeala primelor zile de boală, găsise și primise situația asta nouă. Aer și lumină în loc de umbră și taină, și în locul toaletei lui minuțioase, acum neisprăvitele[10] experimente medicale. Totul era exteriorizat; totul era oferit indiscreției analizelor și razelor. Înainte trăia un mister trist cu un tovarăș scump — cu el; acum doctorul, infirmiera, servitorii, Ada, toți erau dovezi ale mizeriei

mărturisite. Nici el nu mai avea nici o întoarcere spre interior. Nimic acum din misterele subtile, din tragediile subterane nu-l mai interesa. Cu toată atenţia, cu toţi ochii îşi examina ligheanul, batista, şi sta în patul maculat cu un fel de voluptate a nesimţirii. După atîta constrîngere era o orgie de tuse, de expectorări, de toate mizeriile concrete ale boalei. Îşi descărca cu bucurie ticăloşia, şi trupul lui, acum material nesecat de coptură, de murdărie, îi era drag aşa ; îi părea că-l simte viu tocmai pentru că era, astfel, rodnic. Aşa cum îşi periclita altădată viaţa prin efortul de a nu tuşi, aşa acum se complăcea în tuse pînă la înec, nu se ajuta cu nimic, i se părea că face bine să zdruncine bieţii muşchi, să tragă din bietele fibre, să-şi zdrobească plămînii putrezi ca să ducă la maximum acea convulsie. Credea că va curăţa astfel locul unde stau zgîrieturile şi sputele, dar avea nădejdea că tusea va reîncepe pentru ca prin dovada ei să i se manifeste iarăşi o viaţă, care, în pauze, părea că-l lasă vid, prea uscat, burete iescos [11], oase sunînd a gol. Îi trebuia suc.

Doctorul era nevoit să intervină cu severitate. Ada cu bruscheţă, pentru a-l opri de a-şi agrava şi provoca cu încăpăţînare tusea, pe care vrea să şi-o tuşească, cum zicea, „pînă la sfîrşit"... Şi toate lucrurile exterioare îl preocupau : săpunul, chiuveta, sticlele cu doctorii, lingurile în pahare repective, kefirul pe care-l bea din ceas în ceas, gălbenuşurile pe care le înghiţea lacom, pătîndu-şi cămaşa fiindcă mîna îi tremura. Ceea ce-i plăcea mult era năduşeala. Ascundea momentul transpiraţiei înadins ca să rămînă în izul ei ; numai cînd începea tremurul cerea speriat să fie premenit, dar nu lăsa să-i ia cămaşa de tot. O mai ţinea pe pat aşa udă, probabil aberaţii ale febricităţii, deoarece şi gargara, limonada le ţinea în gură mult, ceea ce-i umfla obrajii şi-l făcea hidos ; le ţinea acolo mult „pînă se încălzesc", zicea, şi uneori cobora fără voie din pat, aşa, în cămaşă, aproape gol, oribil, uitîndu-se în oglindă, plăcîndu-i vedenia trupului nemernic. Îşi iubea mizeria, aşa cum alţii îşi iubesc viţiul, cu voluptate şi cu ruşine.

Epoca de criză trecuse. Urma convalescenţa foarte lungă şi serioasă din cauza accidentelor mereu posibile. Maxenţiu nu mai avea acum micile voluptăţi vulgare ale boalei şi căuta alte distracţii, tot exterioare. Părăsise de tot călătoriile în interior. În acel interior nu mai erau peisagiile turmentate de

altădată cărora, în nesiguranţă, să le cerceteze parcursul tragic. Boala se statornicise în forma ei clasică şi harta plămînilor fotografiată sta precisă subt ochii lui Maxenţiu, resemnat. Căuta acum ocupaţii mărunte şi răutăcioase. Îngrijirile infirmierei îl plictiseau fiindcă subliniau prezenţa ftiziei. Era hărţăgos cu ea ca şi cum ar fi şicanat, astfel, boala aceea odioasă. Totuşi îi primea îngrijirile cu aviditate. În timpul boalei, Ada venea foarte des în camera lui. Conferenţia cu doctorul şi supraveghea totul. O apucase teama ca nu cumva prinţul să moară, ceea ce nu socotea oportun. De aceea, nu se opusese cu nimic revoluţiei pe care boala o făcuse în casă.

La început, lui Maxenţiu îi era frică să nu moară pentru a nu face bucuria Adei, dar pe urmă înţelesese că ea nu-i dorea moartea şi-i părea rău că nu i-a făcut farsa sinistră. Fireşte că nu-i da morţei înţelesul adevărat ; nu credea nici un moment în chip sincer că el, Maxenţiu, ar putea muri. Nu era conştient de gravitate. Era un ofticos, dar un ofticos destinat să trăiască, cu ruşinea lui, interminabil !

Şicanînd personalul cu răutăţi despre lucruri concrete, înrăirea lui morală avea de obiect numai pe Ada. Îi imputa acum ostentaţia mizeriei lui fizice, aşa cum altădată îi reproşa taina nevoită a aceleiaşi mizerii. Toată preocuparea lui era s-o plictisească şi, de-a lungul zilelor lungi, gîndul se ostenea cu planuri de persecuţie. Găsise două sisteme pe care le specula : boala lui şi pe Lică, ce-i revenise în minte cu dorinţe de revanşă. Răutăţile erau picături ce-i puneau sîngele în mişcare, ce-i umpleau cavernele seci. Ca şi copiii răi, lovea pe ascuns, cu teama de a fi lovit. Cum Ada îşi rărise acum vizitele, trimitea să o cheme, spunînd că se simte rău. Alerga alarmată spre marea lui mulţumire că a putut să o sperie şi, de la uşă, îi punea vreo întrebare despre cai şi grajduri — vreo întrebare ce se răsfrîngea asupra lui Lică. Plictiseala sau încurcătura femeii erau pentru el o desfătare. Le pîndea, se bucura de încurcătură, inventa dificultăţi ; emitea pretenţii, cuteza ameninţări deghizate, înainta în strategia lui, perfid şi fricos totodată, şi visul lui era să poată într-o zi pune Adei o astfel de întrebare încît s-o turbure cumplit, s-o... omoare ! Căuta febril care ar putea fi acea întrebare, apoi se temea : ea odată moartă, ce devenea el ? Şi tot porţelanul din jur, sanatoriul acela improvizat îl emo-

ţionau ca şi cum ar fi trebuit să le părăsească pentru un scop crud şi măreţ. Profita de faptul că Ada, luată prin surprindere, nu-l înfruntase de la început. Nu-l înfruntase din precauţiune pentru sănătatea lui de care avea interes şi, mai ales, pentru că nu era încă cu Lică într-un acord destul de clar. De aceea ea, deşi ar fi putut dejuca aşa de lesne manoperele copilăreşti ale lui Maxenţiu, nu lua o atitudine precisă. Pe Trubadur şi-l regăsise şi primise postul de şambelan al grajdurilor princiare, dar era nesigur, cu toane, nu era complicele cu care să faci front inamicului comun. Capricios şi instabil, vrea şi nu vrea, părea că-şi ia rolul în serios, apoi deodată vorbea iar de plecare. În amor aveau aceleaşi raporturi. Un fel de tachinerie ambiţioasă. Trecerea lui Lică de la un mediu la altul se făcea cu oarecare zbateri. Cu toată favoarea făţişă a prinţesei, i se mai părea că e prins într-un laţ şi independenţa femeiei îl plictisea. Era deprins cu prietene mai servile. Dacă Ada ar fi fost prea departe prin fire de acele femei, nici nu s-ar fi apropiat de dînsa. N-avea aspiraţii rafinate ; văzuse însă bine că ţigăncuşa era de înţeles. Între dînsa şi celelalte amante nu era o deosebire de castă, ci numai de clasă. De la înălţimea *dog-cart*-ului cu toate safirele de pe degete, cu tot luxul, o recunoscuse ca fiind „d-a lui". Pînă la urmă şi el era băiat de perceptor şi avea rude bune. Pe Lică îl stînjeneau la Ada numai lucrurile concrete ce făceau diferenţa de mediu : casa, trăsurile, rochiile elegante, deşi cam ştia ce acopăr. Ada pricepea obstacolele şi le-ar fi înlăturat dintr-o dată, de nu s-ar fi complicat cu capriciile de bolnav ale lui Maxenţiu. Duelîndu-se acum cu Lică, şi Maxenţiu amestecîndu-se, Ada trebuia să facă diplomaţie pentru ca ordinele prinţului să nu irite la grajduri pe domnul maestru de călărie. Toată intriga asta plăcea, dealtfel, Adei. Odată ce lucrurile nu se desfăşurase cu repeziciune şi simplicitate, şiretlicurile o distrau. Fantoşa prinţului n-avea nici o putere efectivă, dar putea muri, şi dincolo, cel viu era mereu reticent şi dubios. Ceea ce însă convenea minunat Adei era că putea să mintă în voie. Toate întrebările lui Maxenţiu cereau şi dobîndeau minciuni. El ştia, dar îi plăcea că e silită să-l mintă, că se teme şi că se fereşte. Era o victorie asupra atîtor înfruntări din trecut, şi era singura lui ocupaţie. În timpul acesta se apropiau ultimele curse de toamnă şi Ada voia să-şi lanseze caii. Să facă cel puţin un început

în așteptarea loviturilor mai mari, pregătite abia pentru primăvara viitoare. Era destul de neliniștită în privința asta, din pricina lui Lică. Avea și ambiția și nevoia să-l prezinte bine în public.

Lică simțea și el unele accese noi de ambiție, urmate de nepăsarea lui obicinuită. „Ei ș-apoi !... Să iasă ce o ieși !..." și fluiera a ducă, punîndu-și mîinile în buzunare, tocmai cînd Ada era mai în fierbere.

Dacă Lică, la grajduri, nu era de mare folos, nici nu era de prisos. Caii erau, e drept, de mîna întîia, achiziționați cu jocheii lor cu tot, dar Lică avea calitatea de a fi simpatic personalului. Nu venise cu nici o pretenție, din contra, se interesa cu o sinceră și naivă curiozitate de la neamț, jocheul-șef, ca de la cineva mai competent ; în schimb, cînd pusese mîna pe cai, o pusese bine și neamțul văzuse că domnișorul cunoaște afacerea, așa încît se înțelegeau împreună și tot așa și cu cei mai mici.

Lică era destul de aproape de ei ca să le știe vorbi în plac :

— Dă-o dracului de treabă ! zicea cînd ceva nu mergea. Dar vedea defectul ; avea pentru cai „ochiul". Hotărît să „n-o ia în serios", nu se surmena și nici nu întețea pe alții cu lucrul ; dar prințesa se ținea după el, ceea ce silea pe toată lumea — afară de dînsul — să muncească.

Neamțul, cu nume de englez, firește, mister Whip, nu putea suferi pe Ada, fiindcă țipa cînd vorbea. Așa că Lică slujea de amortisment între ei, ținînd fățiș partea jocheului, fiindcă de femeie era mai sigur și o putea împăca. Mister Whip era uimit de curajul lui Lică de a contrazice pe patroană fără să provoace țipete. În schimb, cînd veneau ordine de la Maxențiu, Lică se trăgea la o parte, ca unul care se spală pe mîini. Mister Whip atunci, ca revanșă, îi lua apărarea. Așa cum era situația, Lică se simțea mulțumit să trăiască între cai și grăjdari ; se gîndea, negreșit, la Ada, cu oarecare nerăbdare, dar dovedea că a început să fie și răbdător. În așteptare făcuse unele demersuri pentru un raglan cald în rate la croitorul lui mister Whip, deci un raglan cu croială englezească...

...Maxențiu părăsise patul, circula prin cele trei camere, deocamdată, dezorientat de noutatea însănătoșirii. Cu apucăturile ei brusce, Ada decisese că era timpul să se considere

restabilit. Recunoscînd un tratament conjugal îndelung practicat, Maxenţiu uitase că e un mare inchizitor şi se supusese. Ada nu admitea ca cursele de toamnă să aibă loc fără ca prinţul să o însoţească. Lică pe pistă şi Maxenţiu în tribună : asta îi era deocamdată socoteala. Intrase într-o dimineaţă la vizita doctorului, cu zgomotul acela de uşi trîntite care răscolea mînia lui Maxenţiu şi spusese profesorului Răut, cu nesinchiseala ei, că, stînd mereu în casă, are să slăbească prea mult. Va avea mină rea la curse cînd toţi ochii vor fi pe el. Trebuia, deci, să se deprindă cu aerul. Doctorul elaborase atunci un mare program.

Se întîmplase între timp o schimbare ce permitea o astfel de politică. Între Ada şi Lică Trubadurul exista acum o complicitate efectivă. Era decisă, deci, să apară cu Maxenţiu în public, în cei mai armonioşi termeni conjugali, mai „prinţesă Maxenţiu" ca oricînd, mai ales în ziua aceea de paradă sportivă, cînd va oferi publicului prezenţa nouă a lui Lică, pe care societatea trebuia să-l înghită lin. Prinţul vedea bine atitudinea ei, dar nu-i era la îndemînă să reacţioneze. Contactul cu aerul, cu lumea, îl zăpăceau ca vaporul pe un pasager novice. Nu ştia deloc de se simte rău sau bine ; nu ştia dacă trupul lui rezistă sau riscă ceva din regimul acela nou. Astfel că Ada îşi reluase repede supremaţia şi profita de ea în tot felul. Cu prima ocazie intrase la el dimineaţa, cu zgomot, ţinînd în mîini registrele albastre ale intendenţei casei, care erau pentru Maxenţiu chinuitoare ca nişte lipitori şi îi spusese fără nici un scrupul :

— S-a cheltuit enorm cu boala ! Ar fi bine să fii mai sănătos !

Urare, desigur, plăcută, dar ameninţare pozitivă. Cum ! În loc să se teamă ca mai deunăzi — credea el — să se teamă că prinţul Maxenţiu o va lăsa, va divorţa într-un proces de scandal ce-i va lua titlul şi o va acoperi de ruşine ; în loc să se teamă mereu că Maxenţiu bolnav ar putea muri — tragedie negreşit grozavă ! — în loc de asta avea îndrăzneala să-i spună că pe dînsul, pe bărbatul ei, nobil şi bolnav, îl va lipsi de îngrijirile cuvenite ! Un Maxenţiu părăsit... fără bani... ! Mizerabila ! Îl teroriza perspectiva tristă că în viitor — un viitor pe care-l purta prezent în el — i s-ar putea lua patul, doctoriile, mirosul acetic al camerelor aseptizate şi tot ce s-ar mai fi cerut pentru ca

scumpul bolnav Maxenţiu, ce simţea că va mai zace, să fie iar vindecat, vindecat mereu... mereu! Smuls de la năravurile boalei, de la tovărăşia fiolelor şi chiuvetelor, Maxenţiu se vedea acum fără ocupaţii, zadarnic, pustiu. Iar la moral, epopeea aceea de persecuţii mărunte, gîndurile perfide şi ucigaşe, existenţa aceea savuroasă, de om rău, de tiran, măreţia crudă a bietului creier, se risipise la întîia poruncă a femeiei, ca baloanele de săpun pe care cîte o jumătate de oră le făcea la spălat.

...Raglanul englezesc hotărîse noua stare de lucruri. Croitorul, pe garanţia lui Whip, liberase haina pe un simplu acompt şi Lică o înnoise în prima zi mai zbîrlită. Îi şedea şnapanului foarte bine şi primise complimente de la tot personalul inferior, la care răspunsese făcînd cu ochiul şi căutîndu-se de formă în buzunare cu un gest de bune intenţii.

Pe cînd fuma o ţigară de foi oferită de saftea de mister Whip, deşi strict interzisă în incinta grajdurilor, se trezise, pe la spate, cu Ada, prin surprindere. De la poarta mare, Ada văzuse un străin „bine“ şi, cum avea obsesii de proprietară de cai, se temuse de vreo vizită clandestină, de vreun spion de curse. Se apropiase nesimţită şi gata pe scandal.[12] Abia ajunsă în spatele lui, recunoscuse că e Lică al domnieisale, în contravenţie de fumat, dar foarte nostim. I se învîrtise în trup un fel de violenţă, pe care nu o mai simţise în ultimul timp. Impresiile contradictorii combinate îi dau o stare mînioasă de un anume fel. Cînd Lică, surprins, se întoarse, aruncase fumul de havană în ochii foarte aprinşi ai doamnei prinţese. Prins în delict de către stăpînă, se iritase, gata pe arţag. Ada propusese scurt o inspecţie la grajduri şi pornise cu Lică, urmată la distanţă respectuoasă şi prudentă de mister Whip, ce credea că de rîndul ăsta n-are să-i meargă bine nici lui Lică.

Ada se uita pieziş la tînărul domn ce fuma comod havana cu riscul să dea foc la cîteva milioane instalaţie şi înnoia haine de modă înainte de a-şi fi îndeplinit datoriile amoroase. Cu aroganţa ei cea mai de soi dete cu un deget jos ţigara ţinută de Lică încă slab în colţul gurii. Se făcu că nu aude vorba pe care Lică o mestecase pe buze fără înconjur. O vorbă pe şleau, pe care Ada o auzise bine şi şi-o

prelingea pe buzele ei roşii. Şi unul şi altul s-ar fi pălmuit bucuros.

„Ce canalie !" gîndi Ada ca un compliment.

Mereu i se părea că e un tip străin şi nostim, din cauza raglanului, şi mereu îl regăsea cu acelaşi necaz : huzureşte şi n-a „plătit".

În grajd luă caii la rînd. Whip sta deoparte. La fiecare boxă Ada se oprea hotărîtă să găsească un cusur, orişicare, chiar împotriva evidenţei, numai ca să facă celuilalt în necaz. Cu coada biciuştei, păstrată încă în mînă — venise în *dog-cart* — lovea o crupă sau o coamă, adresîndu-se lui Lică cu mojicie. Whip, băgînd de seamă că inspecţia nu-l privea, se eclipsă, plin de presimţiri rele. Cu tot raglanul neplătit, Lică simţea că furia i se urcă ; accese pe care uşuraticul Trubadur le avea uneori. Pricinile căutate de Ada erau tot mai absurde, mai provocătoare. Lică se conţinea abia, furios şi decis : „O las să isprăvească şi ies pe uşă fără să mă uit la ea, şi pentru totdeauna".

Un fel de bucurie îi venea la gîndul libertăţii de altădată, regăsită. Era ultimul cal. Strălucea ! Acel pe care trebuia să-l alerge chiar Lică în cursă de stăpîn. Ada avu un rîs ascuţit, isteric :

— Asta e cal de regiment, nu de curse...

Nu isprăvi cuvîntul şi ţipă cu toată gura. Printr-o mişcare brutală, neprecugetată, Lică o plesnise peste mîini cu cravaşa. Dunga albă lăsată de curea se desena pe braţul înroşit.

„Tot era să plec aşa şi aşa !" se gîndi Lică sumar. Dar de ce tăcea muierea ?

Muşcîndu-şi buzele înroşite, Ada de usturime abia îşi ţinea lacrimile. Dunga loviturii, acum învineţită, bobotea, şi mîna avea un tremur tetanic.

— Ceva... să nu mai usture... zise Ada cu un gemet, cu gemetul unui cîine biciuit.

Lică îşi aminti de mica farmacie instalată în odăiţa de lîngă grajd, care slujea de cancelarie. Cu dinţii de sus înfipţi în buza de jos nu-i spuse nimic, nici n-ar fi ştiut ce să spună, şi o apucă tocmai de braţul dureros, ca să o ducă acolo. Ada deschise gura să ţipe iar, dar nu ţipă. Împingînd uşa cu piciorul, Lică intră în odăiţa de cancelarie, trăgînd pe Ada după el. Aruncă raglanul pe un scaun şi se uită nepriceput la dulapul cu borcănaşe şi sticluţe. Ada se

apropie și-i arătă un borcan cu vaselină. Stîngaci, Lică înfipse degetele în unsoare și le plimbă pe brațul păros și bobotit. Femeia sta pasivă... apoi deodată îl mușcă pe gură...

...Lică, cu mîinile subțiri și tari o apucă pînă ce brațele slabe și falangele îi pîrîiră pe oase... Mușca, lupoaica !... Apoi simți muchea mesei de lemn că-i taie șalele... o împinse de perete... Ada auzi hîrșîitul bluzei de zidul văros, și tencuiala, glodind-o, intra prin haine și carne cu fiecare bobiță de grunz...

„Țigancă"... gîndi Lică... „Țigancă", mestecă iar în gura care apucă arțăgos ca a unui cîine tînăr... „pe scînduri... țigancă !"

Apoi se gîndi că ușa grajdului a rămas deschisă... grija ca să nu scape cumva un cal îi reveni limpede. De ezitări, de toane, de furie, de amor, Trubadurul se descărcase...

— Nu e aici nici o oglindă ! șuieră melodic, ca un șarpe dresat, Ada.

În odăiță era o masă și un scaun de lemn, dulapul, o etajeră cu registre și hățuri în cui. Sumar ! Lucruri concrete ce nu puteau stînjeni pe Lică !

Whip rămăsese afară, la o distanță nici mare, nici mică de grajduri, ca un strateg — și grav, gîndea că trebuie să se petreacă acolo lucruri rele !

Ceea ce era discutabil.

VIII

Ada nu mai avea deci acum nevoie de ocoluri pentru a întîlni pe Lică, așa cum se petrecuse la început, cînd îl găsise și-l rătăcise [13] din nou în mijlocul orașului. Strada i-l redase definitiv. Lucruri la care nu se gîndea din punctul de vedere al destinului, încă mai puțin din cel poetic, și nici nu i se părea ciudat să se lege cu un om întîlnit pe uliță, cum nici lui Lică nu i se părea nici ciudată, nici romantică aventura lui de pieton cu boierii din *dog-cart*. Unul ca și altul cînd se gîndeau la acel moment predestinat erau numai mulțumiți și preocupați de consecințele lui practice. Ada nu mai avea deci nevoie ca deunăzi de frumoasa doamnă Elena Dră-

gănescu-Hallipa pentru a descoperi pe Lică, dar avea încă mare nevoie de ea pentru a-i da altă situaţie decît aceea de haimana, cum îl chema Maxenţiu, cu un ultim act de autoritate. Cercetînd pe Lică, Ada aflase cu bucurie că era unchiul înfumuratei doamne Hallipa-Drăgănescu. Comunicase noutatea lui Maxenţiu, ce opinase că fiecare familie are haimanaua ei. Dacă Lică ar fi avut însă raporturi de familie cu Drăgăneştii, lucrul s-ar fi schimbat. Ada ştia că în curînd lumea va vorbi de ea şi de stahlmaistrul ei. Mai ştia că o prinţesă autentică ar fi putut să-şi permită şoferul sau jocheul, dar că ei, care era prinţesă numai prin alianţă şi încă de mîna stîngă, nu i s-ar fi trecut cu vederea. Abia strecurată în societatea înaltă, ar fi fost pusă la index. Avea deci două păreri precise : ţinea la opinia publică, pentru că era ambiţioasă, dar, cînd era vorba să-şi facă gustul, n-avea habar ce vor zice oamenii. Soluţia era clară : să silească lumea să accepte pe Lică. O mai bună recomandaţie ca înrudirea cu doamna Drăgănescu-Hallipa nici nu se putea. Dar cum să o proclame ? Pe Elena n-o frecventa, aproape nici nu se recunoşteau, deşi camarade de şcoală. Lică, la primul cuvînt spus în privinţa asta, refuzase net, luîndu-şi cu gestul lui obicinuit pălăria, gata să plece.

— Eu pe-acolo nu calc ! zisese cu încăpăţînare.

Ar fi trebuit ca numele lui Lică şi al Drăgăneştilor să fie alăturate fără ştirea şi fără voia lor. Pentru asta era destul ca Ada să pătrundă la recepţiile Elenei. Pe Maxenţiu însă, înrăit cum era, nu se putea bizui şi nici nu era lesne ca tocmai Maxenţiu să reia raporturile cu Elena, fără vreo împrejurare. Ada nu găsea încă mijlocul, dar căuta stăruitor şi, în aşteptare, făcea o propagandă activă pentru concertul Elenei. Pe oricine-l întîlnea, îl întîmpina cu vestea audiţiei din Bach :

— Eu nu ies nicăieri în iarna asta, spunea ; am pe bărbatul meu bolnav, dar ce minunată iniţiativă ! Ideea de a lărgi cercul e admirabilă. Sunt partizana fanatică a lui Bach !

Şi Ada, cu ajutorul primului dicţionar muzical, vorbea cu competenţă despre Bach. Nici chiar Elena nu lucra mai mult la răspîndirea evenimentului artistic ca prinţesa Ada. Dacă doamna Elena Drăgănescu ar fi ştiut de acea reclamă gratuită, care risca să-i complice lista invitaţiilor, s-ar fi nemulţumit. Prin concursul inopinat al Adei, concertul ei

devenea un fel de mare premieră de la care ar fi fost ruşine să lipseşti. Ada spera, nu fără dreptate, că acest panegiric va ajunge la urechile Elenei, ce va fi probabil mirată, dar şi măgulită. Totuşi de-acolo pînă la o invitaţie mai era încă drum. Dacă nimic nou nu survenea în apropierea concertului, ce trebuia să aibă loc la finele lui noiembrie, Ada era decisă să caute pe Nory Baldovin şi să-i ceară categoric obţinerea unei invitaţii. Se bizuia pe surprinderea produsă de o aşa cerere pentru ca refuzul să fie greu.

Ca scuză avea pe Bach. Pasiunea ei pentru Bach îi îngăduia procedări absurde. Ada nu avea nici o urmă de fire de artist şi nici informaţii suficiente asupra acestui fel de temperament, dar ştia că arta are legi aparte şi că în numele ei se comit multe lucruri pe de lăturea uzului comun. Subt pretextul că nu poate ieşi din casă din cauza boalei lui Maxenţiu, prinţesa Ada primea acum mult. Luase din acea boală prilej bun pentru a-şi organiza recepţiile, pînă atunci cam şovăielnice. Pe motivul sănătăţii, vizitarea casei Maxenţiu devenea o datorie, şi biletele de scuză, cam numeroase înainte, erau din ce în ce mai rare. Tot din cauza boalei, recepţiile erau simple, mai adesea prînzuri în număr redus, dar la care Ada reuşea să strecoare cît mai mult lux, fără să se bage de seamă, dar în aşa fel ca oaspeţii să-i simtă mulţumirea. Subiectul principal al conversaţiei era, fireşte, prinţul şi sănătatea lui delicată. Subiect asupra căruia Ada era aşa de abundentă, că trecea drept foarte devotată. Unii din musafiri pătrundeau pînă la Maxenţiu, care nu lua parte, dimpotrivă, se ascundea, oamenii fiindu-i acum urîţi.[14] Cu prilejul vizitării apartamentului sanitar al lui Maxenţiu, se vizita tot palatul minunat orînduit. Se producea acea cordialitate pe care o stabileşte averea. Chiar cei mai rezervaţi pînă atunci faţă de Ada emiteau acum proiecte mari, pentru timpul cînd prinţul va fi însănătoşit.

Printre multe alte se vorbea des şi de concertul din muzică de Bach. Unii din musafiri erau chiar din cercul Elenei, alţii aflau abia atunci, dar pe toţi, profani sau diletanţi, îi impresiona solemnitatea acelui nume de muzicant, izolat astfel în gloria lui printr-o ceremonie pioasă.[15] Titlul de audiţie exclusivă din muzică de Bach avea efect asupra tuturor. Astfel stau lucrurile cînd Ada citi în ziarele, pe care le

parcurgea regulat ca un politician, c-a sosit în țară Victor Marcian. Fu o revelație.

Își găsise calea și omul. Marcian era văr bun cu Maxențiu. Era fiul unei surori a frumoasei Zaza, soră venită ca guvernantă într-un pension și măritată regulat cu un onest funcționar. Marcian, deși artist, era foarte ordonat în sentimentele lui familiale. Devotamentul lui pentru tatăl său era legendar. Chiar pe mătușica Zaza o tratase ca pe o rudă respectabilă. Copilărise cu Maxențiu, căruia îi trimetea regulat cărți poștale ilustrate de pe parcursul lui de voiajor glorios. Nimic, deci, mai probabil ca vizita lui Marcian. Era destul să fie informat că prințul e la București și încă bolnav.

În adevăr, într-o zi, pe la patru — oră burgheză — Marcian veni cu o birjă oarecare la casa de marmoră. Ordinile erau precise : domnul Marcian să fie primit oricînd. Spre norocul ei, Ada era acasă. În interior nu prea era elegantă și Marcian o găsi cu o rochiță de casă foarte simplă. Era un bun debut, deoarece verișorul celebru avea idei și apucături modeste, pe care gloria nu i le schimbase. Boala lui Maxențiu pusese de la început conversația pe un ton familiar. Ada nu ascunsese lui Marcian grija ce-i da prințul. Știa să fie cordială ; era, dealtfel, uimită sincer de renumele vărului și, mai ales, avea nevoie de el. Bunul-simț îi dicta să nu fie nici cochetă, nici lingușitoare, artistul avînd spaimă de amîndouă procedeele. Îi arătă și lui, fără pretenții, din treacăt, casa, cu aerul de a cere o apreciere și, ca din întîmplare, îi mai arătă într-o casetă și cărțile lui poștale, colectate cu grijă și prevedere. Marcian se simți mulțumit de mariajul vărului Maxențiu. Apoi Ada conduse prințului oaspele, ca pe o surpriză de preț.

Maxențiu avea multă afecțiune pentru Marcian. Fu bucuros că-l revede. Rămași singuri, muzicantul făcu însă elogiul Adei. Atunci prințul nu mai cuteză să-și arate doleanțele casnice.

De-acolo înainte totul decurse bine. Marcian își avea tacîmul pus, întrucît, între mesele la birt și dineurile mondene, îi convenea să se poată repauza cu bucătărie de familie. Maxențiu lua parte numai ca spectator. Mesele lui speciale, din trei în trei ore, permiteau serviciul separat și izolarea. Deși cam nepăsătoare cu microbii, Ada avea totuși oarecari temeri și se ferea. Maxențiu însă era stînjenit mult de el

singur. Fără a fi chemată pe nume, boala lui era știută de toți oaspeții.

Unul din cei mai zeloși propagatori era acum însuși doctorul Răut. Nu i se putea reproșa că nu ținuse secretul la timp. Acum credea că e vremea să-și publice succesele în boala aceea tăinuită, să-și prepare drum spre un sanatoriu propriu, ceea ce era visul lui.[16] Unui astfel de luptător contra tuberculozei și cu un exemplu așa de patent pentru reclamă ca Maxențiu, nu i se puteau refuza fondurile. Vedea în închipuire clădirea albă într-un parc vast de brazi. Deocamdată, palatul Razu îi părea a avea minunate calități de sanatoriu, începînd de la marmora albă a exteriorului. Credea că ar fi fost păcat să rămînă un imobil particular. Fără iluzii asupra vindecării prințului, iluziile lui prevedeau vreun testament sau vreo donație. Într-o meserie de realități, era utopist și nici nu avea destulă informație : nu cunoștea pe Lică Trubadurul.

Din reclama asta Maxențiu nu știa nimic, dar o simțea sub forma unei separații tot mai mari între el și lume. Îi era tot mai rușine de trupul lui slăbănog și de respirația lui primejdioasă. Simțirea asta îi stînjenea toate apucăturile. Tăcerea lui penibilă, lipsa de cordialitate erau puse pe seama boalei și scuzate. Era mulțumit cînd se putea sustrage de lume, ceea ce nu-i era posibil decît cu voia Adei. Izolat de toți, aveau totuși o mare ocupație : revolta împotriva Adei, care refuza să-l trimită la Leysins, care, deci, îl asasina. Avea acum o cauză sacră, nu de răutăți, nici de ură, și în pustiul din el și din jurul lui își dezvolta în voie indignarea. În loc de cuvinte ingenioase, care să omoare pe Ada, acuma, de sus, de la înălțimea unei revendicări uriașe, de pe munții piscoși care adăposteau Leysins, Maxențiu privea cu durere și revoltă procesii felurite, toate variantele morții lui proprii, pricinuită de femeia avară, adulteră și criminală. Prin mintea lui, abandonată vedeniilor, treceau suferințele, solemne ca și ritul îngropăciunii lui, orînduită de el singur. Era o durere nobilă, o revoltă măreață, care, deodată obosită, se umilea din nou. Maxențiu, cu o gură scîlciată de plîns, așa cum sta urît, netrebnic, acolo pe o margine de canapea, scobora mereu mai mult în mizerie. Scobora așa de mult în umilință pînă la gîndul de a întîlni pe Lică și a-l face aliatul plecării lui la Leysins. Pe Lică, nu pe Marcian. De vărul lui

se jena : cu Lică nu mai avea acum nici o rușine. Prin ocaziile frecvente de a se vedea, prin obligațiile pe care Marcian le contractase astfel către ea, Ada parvenise cu răbdare și cu diplomație să atragă atenția muzicantului asupra concertului din Bach. Nici un agent electoral nu ar fi putut face mai bine elogiul candidatului decît făcea Ada pe al Elenei. Scopul urmărit o silea să lase deoparte orice invidie. Era o impresurare abilă, o adevărată operă de sugestie. Marcian aflase, astfel, că Elena Hallipa-Drăgănescu era o mare admiratoare a lui, dar nu era dintre femeile care caută să acapareze un artist. Aflase că acolo era singura casă din București care merită să fie frecventată de un muzicant de talia lui. Între Ada și Elena, deși erau camarade de școală, situația fusese un moment delicată prin faptul că existase un proiect de logodnă cu Maxențiu. Dar ce însemna asta ? Destinul oamenilor nu se statornicește totdeauna dintr-o dată, și cea mai bună probă erau cele două perechi așa de bine potrivite acum. Prin astfel de mărturisiri, Marcian era convins că există raporturi cordiale între cele două familii și întrevedea putința de a lua el însuși contact cu acel adăpost de seamă al muzicei. Marcian era deci sufletește pregătit. Cu toate că Ada așezase admirabil pionii jocului ei, rămînea de dat o lovitură anevoioasă și decisivă. În ziua cînd Marcian va consimți formal, cum avea Ada să-l introducă în casa Drăgăneștilor și pe ea deodată cu el ? Era încă nesigură.

Prințesa lucra astfel harnic pentru Lică Trubadurul, care avea capricii din ce în ce mai rare și era mulțumit de amorul țigăncușei, deși era un amor cu obstacole. Recepțiile, prezența lui Marcian, nevoia de a menaja pe Maxențiu, tot planul de campanie dus de Ada aducea incomodități noului amor. Era o iubire mereu pe apucate, pe furiș, o iubire de lachei prin colțuri, care Adei îi era plăcută, dar și displăcută și o îndruma spre dorința unei libertăți mai prielnice. Uneori, în vreun acces de pasiune pentru Lică, gîndea despre prinț : „De ce Dumnezeu n-a murit mai bine !" dar se întorcea repede la socoteli mai cuminți. Îl știa încă necesar ; avea nevoie de el viu și, de ar fi fost posibil, chiar și sănătos. Maxențiu avea însă mereu un aer sinistru, care uneori o impresiona. Cîteodată lupta dintre ei devenea mai acută. În toamna aceea doctorul socotise de datoria lui să insiste

mai mult asupra plecării la Leysins. Cînd Răut vorbise prinţesei, nu-i răspunsese. Aşa că Maxenţiu avea ideea fixă a plecării şi Ada rezista în tăcere. Într-o zi, la dejun, cînd prinţul îşi exprimase dorinţa mai direct şi tăcerea ei fusese deci mai îndărătnică, Maxenţiu pierduse răbdarea şi pusese chestiunea formal. Ada lăsase şervetul şi ieşise din sala de mîncare. Maxenţiu, furios, avusese un acces de tuse urmat de sufocări. Ce vroia nemernica ? De ce-l ţinea lîngă ea ? Nu prefera să fie liberă ? Ce însemna rezistenţa ei ? Poate că nu vrea să audă vorbind de o localitate ponosită. Îi era ruşine că el e nevoit să meargă la Leysins ! Se temea de comentariul lumii ! Cum şi lui îi era ruşine de acea localitate, detesta pe Ada pentru aceleaşi simţiminte. Ştia doar acuma bine că era tuberculos. Vroia să aibă încă aerul că nu ştie şi, pentru că nimic nu-i era mai dureros şi ofensator decît cunoaşterea mizeriei lui, o ura pentru prefăcătoria ei. Pierduse tot : avantagiile disimulării, mîngîierile zăcerii, n-avea nici cel puţin bucuria de a vorbi cuiva de suferinţa lui. Vrea să se vindece. De fapt, Ada era avară. Nu vrea cheltuieli noi şi, mai ales, nu vrea să rămînă singură în situaţia vulgară a unei femei oarecari cu un amant neînsemnat. Nu se gîndea intenţionat să-i facă rău sau să-l lipsească de îngrijiri, dar nu înţelegea necesitatea absolută a plecării. Îşi dădea ei singure argumente potrivite cu interesul ei : Pe drum singur !... Între străini ?... Cînd acasă avea la îndemînă tot confortul !...

Maxenţiu însă, care se credea asasinat cu premeditare, trecuse acum la lupta făţişă. Nu mai avea prudenţă, nici stăpînire de sine. Pusese chestiunea din nou cu violenţă ; rostise injurii pentru Lică, amestecîndu-l în chip periculos discuţiei. Ada, înrăită de acuzaţii desluşite, refuzase hotărît, aşa cum Maxenţiu nu credea că va avea curajul. Îşi închisese deci singur drumul. Acum, cînd îi era interzis, Leysins îi părea tot mai mult singura lui salvare. Nu mai era locul necesar dar ponosit, ci un paradis pierdut. Era însă neputincios.

Ada, orfană şi majoră, se măritase cu avere proprie şi, din delicateţă, Maxenţiu nu ceruse act dotal. Fără delicateţă, Ada deschisese la început credit larg prinţului, ştiind că l-a luat ca să-l plătească. Averea o administra însă ea, cu străşnicie. Atît timp cît fusese trecut la rubrica luxului necesar, totul mersese bine, dar la primul conflict Maxenţiu se vedea constrîns. Cunoscu acum noi tragedii : avu gînduri de furt,

proiecte absurde de a-şi procura bani. Un Maxenţiu imaginar, escroc şi tîlhar, se zbătu cu cel nevolnic şi cinstit. Sfîrşi prin a demasca doctorului Răut mizeriile lui de soţ-consorte. Doctorul, prudent, socoti că, deoarece bolnavul nu poate pleca, cel mai bun lucru e să dureze cît mai mult pe loc. Cercă deci să-l convingă că Leysins se putea amîna fără riscuri. Căută să temporizeze. Îşi aplică tratamentul mai intesiv, transformă încă mai mult apartamentul în laboratoriu. Adesea, scoborînd scara de marmoră, făcea planuri de amenajare a întregului palat, se lăsa tîrît spre anticipări. Nu i se părea exclus ca frumoasa casă Razu să devie cu adevărat un sanatoriu, şi dimensiunile mici ale grădinii îl supărau. Maxenţiu, în acea temniţă, trăia vegetativ şi monoton, pe cînd în minte, pe rînd, erou şi criminal, acuzator şi vinovat, se zbuciuma fără spor.

Lică, plictisit de odăiţa lui proastă şi prea depărtată, şi nemaigăzduind pe la prieteni din prudenţă, dormea foarte adesea în camera lui mister Whip, ce i se părea culmea confortului. Palatul de marmoră cu omul cadaveric îi era urît, îi amintea capelele funerare cu criptă, văzute în unele duminici din trecut, cînd se plimba la Bellu pe vremea liliacului, pe atunci cînd duduia Mari locuia prin partea locului. Ada, în schimb, cunoştea bine camera, adesea complezentă fără ştirea lui, a lui mister Whip. Uitase de vreo două ori acolo batiste fine şi, cum era foarte ordonată, le ceruse lui Lică, care n-avea habar. În schimb, mister Whip găsise acel corp delict, ce-l făcuse să creadă că totul e cu putinţă de la o femeie nesuferită, care ţipă. Socotea însă că nu e de demnitatea unui jocheu-şef să se amestece în astfel de bănuieli supărătoare.

Pentru Victor Marcian menajul lui Maxenţiu era foarte satisfăcător. Îşi freca cu mulţumire mîinile bine îngrijite şi frumoase, zicîndu-şi că bietul Maxenţiu avusese bună prevedere cu acea căsătorie. Femeia se arăta simpatică şi plină de bun-simţ şi sănătatea lui avea nevoie de bani. Cît despre ideea concertului Bach, cu încetul se strecurase şi se aşezase la loc bun în mintea lui Marcian.

— Frumos!... Minunat!... Lucru rar să vezi la noi în ţară o astfel de iniţiativă.

Marcian trăia în aerul de sus al fumului de tămîie şi, în atmosfera ideală a muzicii, cunoştea din oameni ceea ce venea

pînă la dînsul, ceea ce îi aduceau din ei. Lui, pentru arta lui minunată, îi aduceau numai ceea ce — mult, puţin — aveau mai bun. Acţiunea mizeriei trezea ecourile muzicale ale traiului. Ceea ce ştia din realităţile mai josnice omeneşti forma pentru el ceva separat, ca două straturi distincte despărţite de atmosfera de filtrare a muzicii. Bine îndrumat de Ada, Marcian se întreba de nu era de datoria lui să-şi manifeste aprobarea pentru concertul Bach, poate chiar să-şi ofere concursul efectiv. Timid însă, nu vedea modalitatea. Bine pregătit pentru a servi scopurile Adei, nu lipsea decît ocazia. Aprobarea lui rămînea încă tacită. Vorbea puţin, în genere, şi pălăvreala neobosită a Adei ajuta mult cordialitatea dejunurilor de familie. Foarte deşteaptă, cu oarecare instrucţie, Ada, care nu cunoştea meditarea şi reculegerea, conversa permanent. Conversa banal, fără pretenţii, aşa că nu era obositoare. Puteai răspunde sumar sau puteai să nu-i răspunzi. Era ca un ziar cotidian din cele bune pentru lector : fără opinii şi fără stil, dar informat şi lesne de parcurs. Într-una din zile, pe cînd Ada, bine informată de la Feder, povestea în ce stadiu se găseau pregătirile, Marcian se exprimă în termeni aşa de călduroşi, că prinţesa, care nu lăsa să-i scape momentul, îl rugă pe loc să-i dea voie să comunice doamnei Hallipa vestea glorioasă că maestrul va asista, dacă nu chiar va participa la audiţie. Astfel provocat, Marcian îngăimă că era pentru el o mare bucurie să cinstească un festival Bach, dar că... Ada nu-i permisese să se rătăcească în dificultăţi şi reticenţe. Îi mulţumise cu entuziasm pentru ea, pentru amica ei Elena, pentru muzică... Din partea lui Bach chiar ! Expansivitate care intimidase pe Marcian, dar îl implicase fără de scăpare.

Odată obţinut ca Marcian să cînte la faimoasa audiţie, Ada, înarmată cu un aşa de preţios *passe-partout*, trebuia, orice s-ar fi întîmplat şi prin orice mijloace, să pătrundă deodată cu Marcian la Hallipii-Drăgăneşti. În tot acel timp, tocmai fiindcă lucra aşa de mult la amorul ei pentru Lică şi la cariera lui socială, era nevoită să-l neglijeze, evitînd întîlnirile riscante, mai ales că raporturile cu Maxenţiu erau tot încordate. Pe Trubadur Ada nu-l putea pune la curent cu politica pe care o ducea, fiindcă ştia că nu vrea să audă cu nici un chip de Drăgăneşti şi ar fi fost în stare să strice tot. Lică nu avea intenţii, nici prevederi şi era nedumerit de

răceala ei. Gesturile de fugă nu le mai avea acum decît din obicei, nu din convingere. Trecuse pragul despărţitor al celor două medii sociale şi prinsese gust să rămînă dincoace, unde îl condusese destinul lui de parvenitism, de care destin începea să aibă conştiinţă. Pentru norocul lui, nu putuse trata pe Ada altfel decît trata pe mahalagioaicele lui ; felul ăsta avea pentru ea savoare, un gust uşor de usturoi, ce-i plăcea făinăresei. El se purta cu ea aşa pentru că avea firea prea formată ca să şi-o schimbe şi pentru că temperamentul lui îl slujea bine acum ca şi totdeauna : nu fusese niciodată refuzat de femei pentru a avea îndoieli. Acum însă ţinea la „postul" lui de lîngă Ada, nu numai pentru că era o drăcoaică oacheşă, ci pentru toate acele profituri de situaţie şi confort ce-l prindeau treptat în mreaja lor, îl converteau de la haiducie, îl ispiteau cu o aventură mult mai valoroasă ca cele din trecut. Fluierînd, dar fluierînd acum cu o nuanţă schimbată, rămînea tot uşuratec şi indiferent, mai avea capricii şi salturi de cal nărăvaş, dar se dase la coardă. De aceea sta uneori în drumul Adei dinadins şi se întreba ce înseamnă răceala ei. Băgase de seamă că numai în public era aşa ţanţoşă şi-l linişteа atitudinea ei atunci cînd se întîlneau singuri. Era tot aprinsă şi tot decisă să ducă planurile la căpătîi bun. Lică se gîndea că trebuie să fie vreo chichiţă, dar nu se obosea în cercetări. Bine construit pentru plutire, se lăsa purtat de apă, în firul ei. Lăsa să lupte pentru el cine trebuia şi cariera lui se făcea fără osteneală.

Ca să se distreze, Lică făcea vizite dese croitorului lui Whip. Se încurcase acum cu două rînduri de haine : „Neplătite n-o să rămînă ele !" îşi zicea cu o înjurătură. Ocupaţia asta era foarte bine inspirată. Lucra pentru scopurile prinţesei Ada. Îşi lucra viitoarea siluetă socială, care siluetă, de cea mai mare importanţă pentru o carieră de acest fel, nu se putea obţine decît din frecventarea familiară a unui croitor bun. Lică sta adesea la cafea şi ţigară ca un musafir, în atelierul domnului Paul, pe pragul dintre calitatea de client şi cea de prieten. Lipsa lui de grandomanie îl slujea bine. Asista în mod familiar la confecţia acelor „cap de opere" ; lua parte în intimitate la acele eleganţe ; văzute astfel în stare de geneză, hainele de lux îi păreau accesibile, nu-l mai speriau. Băieţi buni şi simpli în cămaşă de zefir, domnul Paul însuşi în vestă, confecţionau acel *chic* aşa de

impunător. Astfel privit din atelier, prin ușa de comunicare, însuși snobul nesuferit Trubadurului, care trebuia să poarte acel veston perfect, înceta de a pare arogant cum era pe pistă, la curse, sau pe scara de marmoră a palatului Maxențiu.

Pe-acolo, prin dos, Lică intrase la început cu mister Whip. Domnul Paul lucra croitorie cu două intrări separate, pentru două feluri de clienți : jocheul cu punga groasă și *sportsman*-ul care îi făcea reclamă. Același preț era șoptit stăpînului, ca o grație, și jocheului ca o concesie amicală. Mai îmbrăca cu prețuri mai mari pe oricine putea plăti bine firma, dar marea diplomație a domnului Paul era că știa să refuze. „Nu pot nici cu 10.000. Am clientela mea !" Victimele refuzului erau selectate uneori după aspect și alteori după toanele domnului Paul și ale premierului inițiat. Printr-o întîmplare, premierul era tecucean. Duioasă concetățenie cu Lică. Cunoștea pe Braim croitorul, cafeneaua Jigal și grădina publică. Uneori Lică își scotea vestonul și încerca vreunul abia terminat, croit după ultima modă. Băiat bine făcut, îi sta bine, deși îl schimba mult. Deprins cu aspectul lui sprinten, desenul nou al trupului i se părea curios acolo, în oglinzile mobile. Ca și Ada deunăzi, admira acolo pe domnul acela grav, care de profil îi părea străin și își recunoștea cu plăcere, din față, capul cu mica freză pe frunte. Făcea astfel repetiții folositoare, dar nu cuteza încă să-și înlocuiască vestonul secret ce-i făcea crupă, cu buzunarele puse sus ca să-și afunde în ele mîinile fără lucru. Se lăsase însă ispitit să comande un rînd de călărie și unul de oraș, tot sportiv, la fel cu al lui mister Whip, cu diferența că jocheul era urît ca o maimuță și Lică era băiat nostim. Nu grăbea lucrul, ceea ce era explicabil, dar făcea vizite dese și se deprinsese cu magazinul de lux. Atunci cînd, mai tîrziu, avea să intre prin ușa principală în laboratoriul elegantelor domnului Paul, atitudinea lui familiară avea să pară celorlalți clienți distinsă și băieții aveau să fie recunoscători unuia care, cu toate că a ajuns așa de bine, a rămas tot drăguț cu ei.

Pentru ziua curselor Lică inaugurase costumul de călărie. Domnul Paul, informat de Whip asupra stării de lucruri, făcea mereu credit. Inaugurarea avusese succes. Whip cîștigase o cursă importantă, și în alergare proprie Lică

sosise al doilea. Mai pariase cu cîştig pe un cal necotat, după recomandaţia lui Whip, şi încasase bani frumuşei, apoi, ceea ce nu era de lepădat, fusese remarcat de publicul feminin. Surprinsese vreo cîteva cuconiţe care cercetau pe Ada despre el. Ada, dintr-un dublu interes, nu-l recomandase nimănui. Nu vroia să-l împartă cu altele şi nici nu se mai mulţumea pentru el cu situaţia atcuală. Odată ce Lică putea fi unchiul oficial al doamnei Hallipa, la ce să se mai bîrfească că prinţesa Ada trăieşte cu un dresor. În ziua curselor era rece şi vînt, Lică, totuşi, ingrat cu raglanul, îşi arătase pînă la sfîrşit hainele noi, care aveau factura perfectă a lui Paul, în plus acel ceva mai lălîu, cu care Trubadurul, prin felul de a purta, corecta răceala englezească a croielei. Tocmai fiindcă era rece şi vînt, prinţul Maxenţiu cu *demi-palton* şi *cache-nez* de lînă era foarte indispus. Ada, în aşteptarea rezultatului, era aşa de nervoasă, încît succesul îi calmase numai grija, dar nu-i dase toată plăcerea aşteptată. Aşa că perechea Maxenţiu, deşi triumfătoare, primise fără destul entuziasm felicitările. Pentru Ada, scopul de a lansa acolo pe Lică fiind părăsit, acel succes nu mai avea rolul de căpetenie. Maxenţiu, felicitat mult şi asupra bunei lui înfăţişări — era îmbuibat de arsenic — se enervase ; aşadar, era tratat în public ca un bolnav care merită complimente cînd arată mai bine ! Acei imbecili dau astfel argument nou Adei pentru avariţia ei ! Tot necazul lui, fireşte, cădea pe Ada.

Ce nevoie de cai de curse !... Ca să aibă *maître d'écuries ?*... Ca să-şi scoată la lumină haimanaua ?... Risipă de bani din vanitate şi desfrîu, pe cînd el era nevoit să înghită praf şi vînt şi să asculte cum se miră lumea că nu e încă mort.

Din atîtea pricini menajul nu era bine dispus. Ada nu putuse face lui Lică elogii publice, nici particulare. Cam descumpănit, Lică vîrîse pumnii adînc în buzunarele stilizate, cu gîndul la toanele femeiei şi la contul lui Paul. Cum ziua curselor, cu tot succesul, nu fusese reuşită în ce privea amorul, în loc de chef cu mister Whip şi în lipsă de altă petrecere cu Ada, pe care o va fi sperat, Lică hotărîse să se ducă la Sia, amintindu-şi brusc de ea după o uitare cam lungă. Dincolo, Ada, care îşi închipuise şi ea altfel urmările acelei zile, era arţăgoasă. Din întîmplare nu aveau pe

nimeni în seara aceea la masă. Marcian se scuzase, ceea ce făcea pe Ada să se gîndească la cine știe ce plecare bruscă a artistului cu vreun angajament neprevăzut, tocmai acum cînd îi era așa de necesar. Starea asta de spirit nourată adusese o furtună. Abia ajunși acasă, cu pălăria încă pe cap, Maxențiu reîncepuse atacul împotriva haimanalei și pentru Leysins. N-avea pulsul momentului. Ada, care știa să-și lucreze afacerile cu atîta răbdare, avea însă și mînii repezi. Dete lui Maxențiu replica pe un ton ridicat și curmă brusc discuția cu una din acele hotărîri imediate :

— Ca să se isprăvească, zise, domnul Petrescu va fi concediat. De mult insista să plece. Nu-i convine postul, e prea mic. Vrea să lucreze pe seama lui ca profesor de echitație... Și leafa pe care o avea domnul Petrescu desigur că îți va fi de ajuns ca să pleci unde vrei și cînd vrei.

În timpul din urmă Maxențiu trecea cu boala lui printr-o fază de stagnare pe care o putea confunda cu binele. Artificiile medicale îi dădeau o potolire. În fața acelor declarații neașteptate și obraznice fu atîta de surprins, încît își uită egoismul salutar și se simți gata să se repeadă, gata însă să cadă. Se lipi de perete, proptindu-se pe picioare anevoie. Simțea în piept un gol mare ca o bolboacă deschisă în el. Fu numai un moment, își reveni, se miră de a se simți teafăr ca de un rău nou și neliniștitor.

Ada trîntise ușa și ieșise. Așadar, dușmanul asupra căruia își exercita persecuția, subiectul revoltei lui, obiectul ocupației lui dispărea. Haimanaua n-avea nevoie de slujba prințului Maxențiu, nu era destul de înaltă pentru domnia-sa. Nu el, Maxențiu, era cel care, demn, indignat, îl gonise, ci domnișorul întorcea spatele cînd îi plăcea !... Lăsa caii, periclita totul, își bătea joc !

Un interes subit pentru serviciile lui Lică cuprinsese pe Maxențiu. Se credea ofensat direct de această demitere, se credea păgubit. Era păgubit numai de acele răutăți ce-l țineau încordat, cu care îmbuiba necazul și părăsirea lui. Pe cine să mai spioneze ? De ce să se mai plîngă ?... Și ce folos, avea acum ?... Dar ce putea însemna acea comedie ? Se săturase femeia și-l zvîrlea ?... Era să-i aducă acum pe altul ! Să aibă alte încercări, alte turburări ! Se deprinsese cu starea de lucruri. Sau poate căutau să scape complect de subt supravegherea lui ?... Poate că femeia, ca și banii ei,

vor merge tot acolo, dar fără de controlul lui, răpindu-i voluptatea și alimentul curiozității. Vroiau să-l prade și să-l lase pustiu între chiuvete și fiole !... Și obrăznicia mitocancei ! Îi oferise leafa grăjdarului... Cei cinci mii de lei nemeritați, neașteptați pentru acea haimana de uliță, lui, prințului Maxențiu, pentru sănătatea lui scumpă, pentru plămînii lui prețioși !... Profesor de echitație ?... Suna bine, și elevii, desigur, și-i va procura servindu-se de numele și de prestigiul lui Maxențiu, iar banii pentru Leysins, banii cei mulți, dacă elevii nu plătesc bine, vor merge la profesorul de echitație.

Văzuse hainele noi ale haimanalei. Se învîrtise doar ca o sfîrlează subt ochii lui și ai lumii, în talie, zvelt și sănătos... Se învîrtise fără rușine pe dinaintea ochilor lui galbeni și nu mai părea un vagabond... Maxențiu băgase de seamă că avea aerul unui domn, aproape a unui om de lume ! Canalia !... Să plece după ce se înțolise... și pe el să-l omoare... Chiar adinioarea era să moară !... Ada nu-l mai reținea. Îl gonise chiar : să plece cînd și unde vrea ! Nu-i mai trebuia alături de ea o fantoșă. Nici de asta măcar nu mai era bun !... Nu mai era bun de nimic.

Maxențiu învins, fără apărare, ar fi vrut o protecție, fuste de femeie lîngă care să se adăpostească. Nu se gîndi la mama lui, la frumoasa Zaza, cu sînii ca două globuri. O iubise prea mult, dar o cunoscuse prea bine ca s-o deranjeze fie chiar în amintire. Se gîndi la Elena, acea logodnică severă care-l alesese și-l respinsese. I se păru că alături de ea ar fi fost apărat, sănătos, fericit. Se scuză că n-a știut să-și cultive norocul. Își închipui că viața de acum a frumoasei doamne Hallipa-Drăgănescu ar fi fost a lui : casa măreață de pe bulevardul Catargiu, averea trainică, reputația acelei familii, totul al lui !... El ar fi prezidat concertele din Bach, deoarece lui altădată fata modestă a moșierului Hallipa îi cînta la pian în serile de toamnă. Astfel întoarse, gîndurile prințului slujeau de minune planurile Adei, planurile care, prin concertul Bach, trebuiau să asigure viitorul lui Lică...

...Cu vîrful ghetelor roșii, voite mai strîmte totuși decît cerea moda — lui Lică îl plăcuse totdeauna gheata strînsă pe picior — Lică împrăștia în drum spre casa Rimilor mormane de foi uscate ; unele cîntau ca o ghitară cînd le zdro-

bea, altele putrede ca un covor de Smirna și toate vopsite la fel cu rochiile femeilor, care nu mai vroiau să poarte decît culori de aur textil, proaspăt ori vechi, și culori de rugină.

IX

Cînd doamna Vera, de după *brise-bise*, pîndise cîteva zile în șir la toate orele și mereu zadarnic venirea lui Lică, trecuse prin numeroase faze ale curiozității și decepției.

„N-a venit azi !... Nici azi n-a venit !... Ce-o fi avînd de nu vine ?... Lipsește, pesemne !... Să știi că s-au certat !... Se vede că l-a luat dracu !..."

Cam acestea erau etapele nerăbdării pe care le petrecuse doamna Vera. Băgînd însă de seamă că *brise-bise*-le, tot săltîndu-le, făcuse dungi, le potrivise cu grijă la loc, și se retrăsese în mijlocul odăiei la masa de nuc, unde făcea pasiențe. În interesul cucoanei Vera, Lică ocupa un loc însemnat. Era viața privită din observatorul fix al unei camere bine scuturate, fără de oaspeți, fără de întîmplări, și cu lumina primită pe o singură fereastră. Doamna Vera, în urma unui atac, trăgea un picior și nu ieșea niciodată din casă.

„Fata ceea, firmerița de la doctor, ieșise și ea mereu la poartă, dar degeaba. Parcă un bărbat ca el avea să-și bată capul mult cu una ca ea !... Se cunoștea de atunci ! Îl îndopa ea cu bunătăți în pachete !..."

Dar cucoana Vera văzuse cum o dată aruncase porția pe maidan. Îi trebuia lui cadouri de la ea !... Nu găsea oriunde !... Era drept că de la Dănuleț din Piața Mare pînă la moșica Mari, de la căpitanul de intendență cu nevasta ușurică, pînă la casa de marmoră a făinarului Razu, Lică nu ducea lipsă de aprovizionare.

Sia văzuse ultima oară pe Lică în ziua cînd venise să-i povestească întîlnirea lui cu domnul gălbejit, care conducea un *dog-cart*, înhămat cu un murg strașnic și, alături de domnul galben, ședea o cuconiță oacheșă ce-l mîncase cu ochii ei aprinși. Sia ascultase întîmplarea cu un fel de pică pentru

cunoştinţi şi aventuri aşa de însemnate şi care păreau a ispiti aşa de mult pe Lică. Aşteptase însă cu nerăbdare vizita următoare ca să afle ce-a mai fost. Zilele treceau şi Lică nu mai venea. Pe măsură ce întîrzia, Siei îi creştea paraponul asupra acelor străini, ca şi cum numai ei puteau pricinui lipsa lui Lică. Se pregătea să-l primească cu bosumflări şi cu răutăţi despre acei „boieri mari". Chiar pe ploaie Sia, dealtfel impermeabilă, ieşise din nou în poartă pînă tîrziu. Îşi zisese cu părere de rău : „Uite că nu vine !" apoi cu vulgaritate : „Să-l aştepte cine l-a mai aşteptat". Dar tot ea îl mai aşteptase, şi tot zadarnic. Conchisese la fel cu doamna Vera : „Să-l ia dracu !" Nu se gîndea la lipsa lui cu vreo altă îngrijorare. Nu-i atribuia alte motive. Credea că numai o aventură l-a putut reţine : se întreba care şi de ce lipseşte mai mult ca altă dată. Necazul ei venea din dragoste pentru Lică şi se exprima prin înrăire şi prin mojicie. Lina era prima ei victimă. Sia, care era cu Lina de obicei îndărătnică, acum făcea dinadins tot ce putea ca s-o supere. Lina avea un suflet miezos şi puhab ca pîinea moale, dar avea şi micile ei manii inofensive : un ghem de lînă pe care nu-l suferea să i-l deşire nimeni ; cabinetul medical ce sticlea şi unde nu vrea să se amestece nimeni ; o boccea unde aduna resturi şi era bănuitoare cînd îi lipsea un şiret sau o panglică şi, mai ales, şifonierul unde nu umbla decît ea.

Sia umbla acum vraişte prin camera de consultaţie, răvăşise bocceaua, şi de aci pornise mari conflicte cu Lina. Nu se purta mai bine însă nici cu doctorul Rim ; uşi trîntite, nici o vorbă de omenie, nici o îngrijire preţioasei sănătăţi, de cînd lipsa lui Lică îi da toane.

Doctorul Rim, suferitor [17], cînta înainte, pe diferite tonuri acel : *Oyra !* care dezlănţuise ironia amicei Nory. Melodia îşi avea indexul ei pe buzele uscate şi ilustre ale lui Rim, era o cheie instrumentală, un diapazon al stărilor lui sufleteşti. În ce priveşte originile acelui *Oyra !* în obsesia doctorului Rim, ele erau mai depărtate. Pe timpuri, Rim obişnuia să facă muzică de cameră o dată pe săptămînă la familia Schmidt. Era un quartet valoros, unde domnul Schmidt, farmacist, ţinea contrabasul, profesorul Rim vioara sau flautul, domnul Tuchte de la Kunstverein din

Viena — acum patronul unei lăptării model — profesa violoncelul, și doamna Schmidt pianul. Adunare virtuoasă și virtuoză! Colț de lume tihnit și nebănuit în zgomotul orașului.

Într-una din acele zile blînde, în pauza danțurilor de Brahms, doamna Schmidt, ca glumă, pusese o placă la gramofonul nou al tînărului Schmidt, o haimana de licean, francofil aprig, și care proclama că neamțul Schmidt e pur alsacian. Placa era vestitul *Oyra!* Melodie purtată prin toată Europa de turneul revistei *Tour du Monde*. *Oyra!* nu era numai o canțonetă care a prins, era însuși afișul muzical al acelei reviste, afiș ce-și înfigea persuasiunea în mintea spectatorului, pe calea auzului. Canțoneta conținea toate duhurile rele care circulau printre cei cinci sute de figuranți; conținea atmosfera încărcată de pudră, fard și parfum, de decolteuri, de poleială, de lac nou, de pijamale închise, de fuste învoalate, de maiouri lipite, de dans și contorsiune. *Oyra!* era un fel de sugestie de la scenă la sală. Deștepta în spectator multiple senzații care zăceau în el latent. Orchestra făcea să tresalte tot *jazz*-ul pe care-l poartă oamenii în mușchii șalelor și, astfel, melodia le da, complezent, înapoi ceea ce anume împrumutase de la ei.

La auzul lui *Oyra!* quartetul Schmidt fusese cuprins de o veselie frenetică. Singură, imună, doamna Schmidt privea cu indulgență cum acești oameni serioși erau deodată cam „șui", cum ar fi zis Lina în moldoveneasca ei singuratică. Acces trecător, dealtfel, cum bine credea doamna Schmidt. Și iată că, după atîta timp, cînd quartetul Schmidt era de mult dizolvat, *Oyra!* reapărea pentru a consemna starea lirică a doctorului Rim, care, desigur, și uitase cînd și cum căpătase în el acel ritm dezordonat.

Oyra! Oyra! Așa primise într-o zi Rim pe Nory, plin de bună dispoziție. Și acum încă fredona *Oyra!* Fire delicată, Rim își da seama de motivele filiale care enervau pe Sia și căuta cu discreție și răbdare s-o împace. Dar răbdarea lui ca și lipsa lui Lică, ca și ursuzlucul fetei erau cam de mult. Cum Sia lipsea acum des de la postul ei, Rim se văzuse nevoit să renunțe la bucuriile convalescenței, să se ție singur pe picioare și să se gîndească cu înduioșare la cursul lui de anatomie, făcînd în secretul cugetării aprecieri asupra „fecioarelor înăsprite" și cerînd cu ifos și enervare

bunei Lina „liniște", pentru a putea relua studiul vioarei, probabil în raport cu concertul Elenei Drăgănescu. Liniște nu prea era, deoarece Lina, cu toată bunătatea ei, nu putea îndura obrăzniciile Siei. Într-o zi, scoasă probabil din fire, dase fetei o palmă. Scandalul totuși nu ajunsese pînă la Rim, fie că nu auzise, fie că nu vrea să facă dreptate între femei, fie că voia să lase pedepsită puțin pe fecioara învrăjbită.

Sia suportase palma mai bine decît era de așteptat. Nu raportase, nu protestase, dar nici nu se corectase. Împinsese cutezanța pînă la șifonierul sacru. Acolo, Lina, în afară de rufe și bani, ținea o casetă din trusoul ei de fată, încuiată și interzisă ca și camera nevestelor din *Barbe-Bleue*. Într-o zi, Lina, întoarsă din oraș pe neașteptate, găsise pe Sia la șifonier cu caseta în mîini, neviolată încă. Lina nu se asfixiase complect, dar trebuise ca însuși doctorul Rim, cuprins de panica unei văduvii neașteptate, să ajute babei s-o aducă în fire.

Sia dispăruse și se întorsese abia seara, tîrziu, pe furiș iar. Cînd a doua zi Lina cercase să zbiere la ea, nu avusese putere și nici nu vrea să moară pentru o „strigoaică", cum îi zicea acum. Îi spusese numai să plece din casa ei, uitînd chiar pe Lică. Intervenise însă Rim ca pacificator, cu demne cuvinte de milă pentru fata orfană, „părăsită de un tată vagabond și de o mamă necunoscută". Argumente care făcuse Linei impresie. Cum Sia, față de riscul de a fi izgonită, părea mai cumințită, o liniște cuprinsese casa ispășitoare a Rimilor, cînd, într-o zi — ar fi fost poate imprudent să i se zică bună — Trubadurul Lică reapăru, schimbat, ca un om întors dintr-o lungă călătorie. Nici doamna Vera, ce-și luase cu totul nădejdea, nu-l văzuse sosind și nici Sia, care tot mai pîndea din cînd în cînd strada. Era, e drept, ora cam întîrziată ; după terminarea curselor, Lică nu putuse rezista ispitei de a-și arăta hainele noi, de a vorbi subt nasul profesorului de mister Whip, de Bell I și Bell II, cîștigătorii zilei, și de noile lui funcțiuni, ce-i păreau deopotrivă cu orice onoruri universitare. Lică sunase deci de-a dreptul din față și îi deschisese cu ceva întîrziere chiar Sia.

— Ei aş ! zisese în primul moment de surprindere.

— Sunt acasă ? întrebase Lică indispus de primirea necioplită.

— Cine... acasă ?... Da, sunt !

— Cu atît mai bine ! răspunsese Lică uluind-o şi mai mult.

El, de fapt, venise ca totdeauna să pălăvrească cu Sia, dar ţinea să fie văzut şi de boierii Rim ; Sia însă, cu mutra ei ursuză şi cu vorba ei mojică, de care se dezvăţase, îi stricase cheful şi-l jicnise în ceva proaspăt lustruit şi subţiat din persoana şi manierele lui. Intră deci la Rimi primit de Lina cu ovaţii ca fiul risipitor. „Biata Lina !" gîndi Lică condescendent. Rim fu vădit impresionat de hainele domnului Paul şi de termenii tehnici ai curselor. Trata pe Lică ca pe un musafir de elită. Lică, cu gestul rotund şi fraza şlefuită, fără să-şi dea seama, imita pe cei de-acolo din tribune, îşi repeta rolul verbal, aşa cum îşi repeta „ţinuta" în atelierul lui Paul. Buimăcită, Sia rămăsese într-un colţ. Ghicea că Lică e acum un tată pe care l-a pierdut şi mîhnirea străbătea trupul ei masiv ca un fel de crampă. Nu intervenea cu nici un cuvînt ca să curme aiurările lui Lică. Zăpăcită, nu putea nici să audă bine, necum să înţeleagă acea limbă nouă şi acele grozăvii pe care le povestea. De prin toate locurile pe unde, fără alegere, o purtase Lică, prinţii şi poveştile de cai îi păreau „murdării". Lina, încîntată, îşi supsese parcă guşa şi comandase fetei să aducă bomboane şi apă. Nebăgată în seamă nici chiar de dobitocul de moş, Sia adusese tava. Bomboanele nu avea să le uite, nici să le ierte niciodată nici unuia. Sta acum ca o stîncă care se străduie să cadă ucigător peste alţii şi, în truda ei, se sfărîmă. Abia spre nouă, ca unul care ştie la ce oră se prînzeşte în lumea bună, Lică plecă, lăsînd o impresie excelentă soţilor Rim, care schimbase între ei priviri şi cuvinte aprobative. Lina nu mai putea acum fi ruşinată de vărul ei de-aproape şi Rim ar fi dorit să ştie adresa croitorului şi gîndea că revenirea lui Lică însemna şi revenirea bunei dispoziţii a Siei. Menajul Rim condusese pe Lică pînă la uşă, pe cînd Sia rămăsese încă pe loc înmărmurită. Apoi se urnise brusc şi, izbind cu coatele pe cei doi, ajunsese pe Lică la poartă.

— Ai fi putut să-ţi mai schimbi apucăturile, stînd cu oamenii ăştia distinşi, unde am avut grija să te aşez ! îi spusese Lică cu vocea rece şi modestă a unei mustrări cuviincioase.

Sia deschisese la el ochii prostiţi.

Ce, era nebun ? Erau 19 ani de cînd îl auzea vorbind şi acum nu-l mai recunoştea. În zidirea ei compactă, clătinarea ideilor puţine, înfipte adînc, făcea să se cearnă un moloz ce-i zăpăcea orice înţelegere. Ieşise după el pentru ca, în sfîrşit, să-l vadă, căci acolo în birou nu-l văzuse, să-l audă, căci nu-l auzise, şi să-i vorbească, cum aveau ei deprinderea să vorbească. Vrea să-i facă mutre şi el s-o izbească, şi pe urmă iar, învoiţi, să i se plîngă, să-i spună cum a fost bătută de cucoana Lina, pe cînd el, musiu Lică, se plimba cu prinţii. Să-şi răsufle tot necazul cu drepturile cîştigate şi să-l anunţe că ea acolo nu mai stă, sperînd că Lică acum nu mai are nevoie de leafa ei şi dorind iar viaţa de altădată. Şi Lică o trimitea să înveţe purtare de la Rim şi Lina... şi cum ?... vorbindu-i ca la teatru ! Sia, cînd se întîmpla să cadă, se scula de jos anevoie, cînd şedea pe o parte, greu se întorcea pe cealaltă. Nu găsise nici un răspuns. Lică pusese mîinile în buzunar, le scosese cu grabă şi dusese un deget la pălărie...

Pleca !...

Sia se trezi alergînd pe trotuar după el şi spunîndu-i — nici ea nu ştia cum îi veneau cuvintele aşa de la locul lor :

— Nu mai ştii de fie-ta. Mă laşi ăstora... Te-ai dat cu prinţesele !... Să ştii că am să mă iubesc cu moşul !...

Ca să n-o plesnească în stradă, într-o zi de *derby*, Lică, cu o stăpînire admirabilă, şuierase între dinţi : „Moaşă-ta !" deşi moşica Mari nu avea nici o vină.

Totul lucra pentru idealul lui Rim ! Doctorul Rim era pe cale să-şi ajungă idealul !

Sia înţelesese bine adevărul ; adevărul, adică pe Ada, cum şi tot ce o lovea pe ea în măruntaiele iubirii pentru tată-său. De aceea chiar spusese cuvinte de ruptoare. Căci era ruptoare între Lică şi fata lui, pînă atunci aşa de legaţi în felul lor. Lică nu avusese talente paterne şi nici nu auzise cumva vocea sîngelui. O luase copilăreşte într-un moment de necaz şi o păstrase aşa cum ştiuse el, pentru că

lucrul se arătase a nu fi prea greu şi pentru că era băiat bun şi nepăsător. De cîte ori nu plecase şi altă dată, lăsînd-o speriată şi ursuză. Drumul lui însă atunci se întorcea mereu pe acelaşi circuit. Acum apucase înainte pe un cîmp de alergare cu obstacole, cu şanţuri, cu garduri duble, cu handicap şi potou de sosire. Poate că hainele domnului Paul îi travestise firea ca şi înfăţişarea.

Sia se întorsese în casă, după plecarea lui, cu gîndul să-şi păstreze, de nevoie cel puţin, locul la Rimi. Nu ştia încă ce va face. Sta tupilată în ea însăşi. Buna Lina o credea însă pocăită şi, cum Lică fusese sever, se simţi dispusă spre indulgenţă. Avea înduioşări : Biata fată ! Crescută prin străini ! Lică făcuse tot ce putuse, dar el avea acum alte obligaţii... Noroc că Rim era de zahăr, şi Sia se putea fără grijă ocroti la ei !... Cine ştie cum vine timpul ! Poate găseşte s-o mărite, şi Rim consimte să-i dea acolo o mică zestre.

Seara, în birou, pe cînd Rim tălmăcea încet deoparte cine ştie ce vorbe cu fata, Lina făcea astfel de visuri, blînde ca lîna de pe ghem.

Rim studia acum regulat vioara şi părea din nou satisfăcut de preludiile interioare. Reîncepuse facultatea şi survenise vizita foarte interesantă a gemenilor Hallipa, întorşi de curînd din Germania, cu diplome curioase chiar pentru doctorul Rim, admirator al şcoalelor de-acolo.

Băieţii, plecaţi din clasa VII-a, fiindcă nu puteau scoate liceul la căpătîi, aveau, după cinci ani numai, diplome de farmacişti, în care se vorbea şi de bacteriologie. Ei se chemau de-a binelea doctori şi bacteorologi. O foarte variată repartizare pe specialităţi şi o organizare foarte diversă a studiilor cuprindea, probabil, astfel de diplome. Liberate foarte cinstit, erau anevoie de echivalat în ţară şi erau speculate de ei necinstit.

— Trebuie să fi spălat scîndurile la vreun laborator ! spunea Nory necruţătoare despre cei doi tîmpiţi.

Gemenii Hallipa, fără să fie deloc tîmpiţi, consecvent însă cu naşterea lor în dublu exemplar, trebuiau să se mulţumească cu jumătate din orice fel de valoare. Se complectau însă de minune într-un singur individ, care nu era deloc banal. Scunzi de tot, slăbănogi, cu urechi largi, transparente, cu frunţi înguste şi ochi mici, şireţi, erau

urîţi, dar aşa de îndatoritori şi vorbăreţi, că erai nevoit să-i primeşti de buni. Abia sosiţi, întreprinsese împotriva lui Doru Hallipa, tatăl lor, un proces mare pentru deturnare de avere, proces în care aveau o atitudine solidară, aşa de repulsivă, că erau infam cotaţi la Palatul de Justiţie, unde totuşi există deprinderea de a privi infamia. Îşi urmăreau procesul şi în viaţa particulară printr-o propagandă activă de calomnii ; împînzeau cu doleanţele lor pe toţi cunoscuţii şi rudele. La auzul calomniei lor, Nory sărise, gata să-i bată, şi Mini se recuzase indignată. Acum devenise asidui în casa Rim şi prosternîndu-se în faţa profesorului şi linguşind pe buna Lina, către care calomniile se schimbau în lamentări de victime. Cum păreau aşa de îndatoritori şi cum nu se atingeau de Lenora, Lina zicea de ei : „Bieţii băieţi" şi îi poftea la masă.

Rim era acum din nou maleabil şi bine dispus, şi traiul familial iarăşi plăcut. Linei îi venise ideea că poate unul din cei doi gemeni ar putea lua în căsătorie pe Sia. Doctorul — mai ştii ? — îi luase poate dinadins sub protecţia lui. Totul părea a merge bine. Buna Lina se înşela, în orice caz, asupra unui punct ; zicea : „Unul din băieţii ăştia" — însă ei erau inseparabili în orice fel. În adevăr, nu erau numai gemeni, erau chiar — caz mai rar — doi prunci aderenţi, astfel conformaţi, că separarea lor fusese lesne de operat. Păstrase însă o comunitate de funcţionare morală şi chiar fizică. De-o asemănare perfectă, pronunţau cuvinte laolaltă, aveau gesturi simultane şi idei similare. Uimitori atunci cînd erau la un loc, de-i întîlneai separat, gîndurile şi reacţiile lor erau comune, chiar fără înţelegere. Sau te găseai în faţa unei duble eprubete, în care circula acelaşi lichid toxic, sau ţineai unul din cei doi poli ai unui aceluiaşi fir. Nory spunea că degeaba ocărăşte pe cîte unul, unde îl vede, simte că jumătatea i-a scăpat, şi lui Mini i se părea, cînd unul îi sta în faţă, că cellalt o pîndeşte dinapoi. Îi era frică de ei. Pe lîngă Rim se pripăşise temeinic. Părea că doctorului îi lipsise înainte de ei elementul plăcut la linguşirii. Băieţi de încredere, care ghiceau lesne şi erau discreţi. Aveau o curioasă inteligenţă : mediocră şi perseverentă, obtuză şi sfredelitoare. Rim făcuse demersuri şi obţinuse ca cei doi să funcţioneze ca laboranţi provizorii pe lîngă cursul lui, pînă la crearea unui laborator analitic.[18] Cu toate că nu era

vorba tocmai de treburile din diplome, gemenii se încumetau să iasă din încurcătură, iar Rim credea că la facultate, ca și la el acasă, doi ucenici de felul acela îi puteau fi de folos.

Ei se mulțumeau deocamdată, drept laborator, cu o odaie din subsolul facultății, de unde intendentul fusese deplasat. Viermuși subterani, se simțeau bine la întuneric. Dealtfel, aveau comunicație liberă cu sălile suverane unde trona Rim. Acest „liber parcurs" le dobîndise curînd influență printre studenți, care făceau apel la ei pentru cereri de favoruri la profesor. Refuzau ostentativ orice intervenție, dar serveau lăturalnic pe cine la convenea.

Buna Lina ceruse un mic concediu de la spital și dimineața își îngăduia bucuriile gospodăriei. Baba îmbătrînea și se impunea o revizie. Luase în primire casa, din pod pînă în pivniță. Crezuse ocazia bună pentru a forma pe Sia. De nevoie, fata deocamdată se supuse, muncind însă cît mai puțin și mai prost, așa că Lina pierduse nădejdea să scoată ceva din ea. După-amiezile, fosta infirmieră sta tot în birou, unde acum era poreclită secretară. E drept că deschidea cu scrupuluozitate corespondența, din nărav rău și din speranța de a găsi ceva de la Lică. Rim părea mereu radios și tainic și fredona mereu pe alt ton : *Oyra !* Ieșise din faza autointoxicației și a nostalgiei sentimentale și apucase calea îndatoririlor. Sia, plictisită de „cocoana Lina", haină pe Lică trădătorul, fără nuanțe în firea ei primitivă, neglijînd tranziția, tocmai se arătase accesibilă. Rim, mai rafinat, savura aceste promisiuni, totuși nu pînă la măsura unor întîrzieri exagerate. Nu mai era acum sclavul fericit sau chinuit ; era stăpînul unei situații. Avea totuși cu sine încă unele probleme de rezolvat : nu-și închipuia care va fi procedarea. Cum nu era vorba de elanuri irezistibile, cerceta metoda. Vulcanic în imaginație — credea el — avea un temperament precaut și împodmolit. Faptele cereau mai mult o pregătire matematică decît se puteau bizui pe o desfășurare neprevăzută. Rim nu găsise încă formula. Dar, stăruitor se gîndea la ea, și cu o rafinată răbdare. Într-una din seri, o discuție mai poetică ca de obicei îl făcuse să caute în bibliotecă un tom al lui *Don Juan*, pe care-l cumpărase pentru prețioase ilustrații vechi. De data asta însă făcea apel la text și, cu ochelarii frumos așezați, pe cînd „doamnele" — cum zicea — lucrau

în ordinea familială a biroului, Rim cu un surîs protector, rugînd pe Sia să dea trei lumini, parcursese pe *Don Juan* fără să fi găsit însă informaţia dorită. Îşi zicea că lucrarea nu e îndeajuns de bine dezvoltată şi cam lipsită de preciziunile cuvenite. Avea negreşit şi impresia că circumstanţele — oarecît — diferă ; că Don Juan, care totuşi era „prototipul" şi deci şi patronul lui, ar fi avut o personalitate întrucîtva deosebită. Cu papuci şi pijama de flanelă scoţiană maron doctorul Rim repusese cu grijă textul la locul lui, nedumerit şi conchizînd foarte judicios că : în cadrele vieţii de acum impulsiile se văd împiedicate de curenţi contrarii şi mişcările inimii sunt oprite de obstacole mărunte. Dimpotrivă, socotea că breviarul lui Don Juan îşi desfăşura faptele în decorul, chiar pentru acel timp, unor posibilităţi numai imaginare şi al unor obstacole închipuite ! Se cerea deci plan, metodă şi chibzuinţă proprie. În aceeaşi inspirată seară, Rim luase vioara şi, neschimbînd tema, cîntase *Don Juan*-ul lui Mozart. Cum de mult nu se auzea decît severul Bach, doamnele fusese plăcut surprinse şi desfătate de neaşteptata melodie ce se răsfira din degetele crenelate ale profesorului Rim. Circula un fluid — greoi, dar circula ; se făcuse aproape douăsprezece — adevărată orgie pentru casa Rim. Sia căsca indecent şi Lina nu se mai putea urni din fotoliu.

— Ai băgat de seamă, Lina, pasagiul în sol ! zise Rim, făcînd pe buna Lina părtaşă emoţiilor artistice.

Îi venise o idee ! „Tot eu singur", îşi zicea cu ingratitudine însă, deoarece, indirect, tomul lui *Don Juan* îl îndrumase spre sugestia muzicei şi ideea tot pe calea aceea o găsise. Nu era deloc o idee melodică, dar era o idee practică : aceea de a renunţa la orice metodă ; de a intra direct în materie la prima ocazie potrivită. Ideea lui găsise o încurajare imediată. La ieşirea din birou, Sia, care bloca uşa, nu se ferise pentru a face loc lui Rim. Fusese o ciocnire. Un surîs satisfăcut pe buzele uscate însoţise pe Rim la culcare. Avea iluzia şi remuşcarea că a fost brutal, ceea ce se transforma în : „a fi brută", deci un element invincibil al naturii victorioase. În noaptea aceea doctorul Rim veghease tîrziu. Ca un hoţ, pe vîrful şosetelor de lînă — din cauza gutei — se dusese din nou în birou şi scosese dintr-un sertar un preţios şi autentic exemplar de Cordova, cu gravuri prohibite chiar

subt regență. Doctorul Rim, muzicant și colecționar, era răsplătit de pasiunea lui pentru artă.

X

O aventură amoroasă, urmată de încercare de sinucidere, dusese pe Mika-Lé într-un spital. Acolo descoperise că infirmiera Sia era vara ei bună și profitase de împrejurare. Ursuza de Sia se arătase bucuroasă de verișoara lingușitoare care vorbea de „frumosul nenea Lică" ! Sia rugase pe Lică să ajute pe nepoata nevoiașă, și Lică, din cine știe ce toane bune, intervenise la doctorița Lina, biroul lui obișnuit de binefacere.

— Spune soră-si s-o ajute ! decisese Lică, apucat de interes pentru nepoata vagabondă și prinzînd ocazia să facă un „pont" nepoatei celei înfumurate.

La porunca lui Lică, buna Lina se pusese în mișcare, nu fără năduf, știind că Elena în chestie de familie are idei hotărîte, mai ales că lucrul era așa de delicat între Elena și Mika-Lé. Nu îndrăznise, dealtfel, să ceară nimic ; expusese numai Elenei care era situația gîngăniei mici.

Elena primise știrea cu gravitate, ca o castelană medievală, care are puteri judiciare și executive asupra feodalității familiale în lipsă de șef bărbătesc. Ceruse Linei să-i dea timp de gîndit, mulțumindu-i pentru un demers pe care-l credea salutar pentru onoarea Hallipilor. Bine așezată în scaunul stăpînirii, Elena privea acum lucrurile altfel ca atunci cînd refuzase net intervenirea bărbatului ei în favoarea aceleiași Mika-Lé. Nu vroise să primească atunci aproape de ea acel element rău. Acum însă nimic nu-i mai putea atinge dictatura ; sta numai să cumpănească argumentele. Era vorba de salvarea unei rude apropiate. Nici un element sentimental nu intra în judecata ei.

Elena telefonase deci Linei Rim că a decis să ia pe Mika-Lé la ea, în condiții însă pe care numai ea le va decide. Mika-Lé trebuia prevenită că va fi pusă subt o tutelă severă. Despre Lică, buna Lina, pentru atîtea motive, nu pomenise. Mika-Lé, care nu avea de ales, primise orice condiții. Pentru

moment nimic n-o interesa decît bunastare materială. Temperată în sentimente amoroase de gustul încă recent al otrăvii, cunoscuse cîteva zile de mizerie așa de mare că nu rîvnea decît să mănînce și să doarmă fără grijă.

Adusă de însăși buna Lina, care avea specialitatea corvezilor, sosirea fetei nu făcuse nici o senzație. Elena sunase și servitoarea condusese pe Mika-Lé într-o cameră dinainte hotărîtă. Cameră modestă și comodă totdeodată, așa cum cerea rangul hărăzit fetei de binefăcătoare. Elena rămăsese de vorbă cu Lina despre proiectele ei muzicale, despre sănătatea doctorului și grijile de proprietari ale Rimilor. Nimeni nu știa să vorbească lucruri serioase cu mai mult interes ca Elena.

Mika-Lé, în primul moment, neștiind ce să facă, rămăsese în cameră. Era tocmai ceea ce trebuia și acel prim moment era hotărîtor. Scoborîse cînd fusese chemată, adică după plecarea Linei.

— Am să-ți zic Norica, de la numele dumitale de botez, Lenora. Mika-Lé sună cam ridicol și pare o poreclă neserioasă. Toată lumea, deci, aci te va chema Norica. Doresc ca odată cu numele să-ți schimbi și felul de purtare.

Mika-Lé primise botezul Elenei fără obiecție.

— Cum trebuie să muncești, ai să fii secretara noastră pentru anumite lucrări. Orele am să ți le spun mîine. Vei avea o mică leafă ca bani de buzunar. Pentru tot restul, firește, n-ai de purtat nici o grijă. Vei lucra în biroul de jos al bărbatului meu, la o masă deosebită de ceilalți secretari. Aci vii numai cînd ești chemată.

Era limpede și suprima stînjenirea instalării. Mika-Lé ascultă instrucțiile cu atenție. Perspectiva lefei și a bunului trai îi părea o pomană, și pomenile îi plăceau.

Se gîndi la muncă — era leneșă — dar nu putea fi cine știe ce greutate.

Cu toate că n-o văzuse de atîta timp, Elena abia înainte de a o concedia examină scrutător pe domnișoara Norica.

Ieșită de curînd din spital, Mika-Lé era cam jigărită, purta un breton lăsat jos pe ochii galbeni, vestiți pentru enigma lor suspectă. Acum ochii Noricăi, cam blegi, nu exprimau decît o mare atenție către comenzile scurte ale Elenei. Vîlvoiul părului arăpesc era strîns la spate cu două ace, lăsat probabil să crească din desperare, domolit astfel în vederea confruntării cu sora ei. Clipi puțin subt privirea riguroasă. La

un gest al Elenei spre frunte — gest vag, dealtfel — își dete părul puțin la o parte de pe ochi.

— Cînd dorești ceva, ceri să mă vezi! spuse Elena ca încheiere.

De copilă Mika-Lé urîse pe Elena pentru că era mîndră și frumoasă și acum simțea o aplecare să o admire pentru că era frumoasă și mîndră. Bine strunită, Norica uita perversitățile lui Mika-Lé. Deocamdată, nevindecată bine de usturimile amorului și ale „apei tari", Mika-Lé nu era vătămătoare și tot deocamdată sora ei era invulnerabilă.

Mika-Lé alături de sora ei apărea cam degenerată, cu cap mare pe umerii pătrați ai unui corp mic, dar nemodelat. Lipsită de relief se pierdea în umbră. Stîngace în maniere și rustică la croială, decorul de lux o punea în inferioritate.

Prezintarea ei stînjenise puțin pe Elena! „*Ma demi-soeur*", spunea cînd era nevoie. Mai adesea o trecea subt tăcere, ca pe o prezență neînsemnată.

Participarea sau lipsa ei de la plimbări și recepții era orînduită la fel cu tot restul și nu da loc la turburări.

Cu o memorie matematică, Elena își amintea de ea la intervale proporționate. Trimetea să întrebe dacă domnișoara Norica vrea să iasă cu guvernanta și copilul, sau trimitea să o anunțe pe domnișoara Norica că trebuie să iasă. O prevenea de ora cînd avea să însoțească, pentru comisioane, pe Elena însăși sau pe Drăgănescu, sau îi indica rochia cu care avea să ia parte la vreo reuniune de mai mică importanță.

La recepții, Mika-Lé sta cu un suflet de copil sărac admis între boieri și cu aspecte de mică parvenită în rochia de mătase.

Nu se putea corecta de apucături naive și plebeiane. Avea un gest al ei cu care își punea mîna peste gură.

Cînd Elena spusese lui Drăgănescu că Mika-Lé va fi oaspetele lor, se roșise încă mai mult peste fața lui cam congestionată de blond-sanguin. Își amintise că altădată cutezase el să facă propunerea asta, și chiar se supărase că a fost refuzat. Supunerea lui făcuse progrese și își simțea acum greșeala de atunci. Iată dar că Elena singură iertase pe Mika-Lé, cînd crezuse ea de cuviință. Nu era căderea lui ci a ei, ea fusese cea ofensată. Elena, așa de mîndră, își cunoștea

datoria către bărbatul ei şi către fostul logodnic vinovat. Elena era infailibilă, şi el, Drăgănescu, ruşinat acum de mişcarea de gelozie ce-şi permisese atunci.

Cum era un om de treabă, primea anevoie dovezile răului. Ca o fată pipernicită şi sfiicioasă cum părea Mika-Lé să fi comis faptele ce se spuneau despre ea, era lucru ce se înregistra cu regret şi nu putea convinge deplin buna lui credinţă. O primise milostiv şi se pregătea s-o ocrotească. O credea dezmoştenită : ochii ei miraţi, părul arăpesc, păpuşa de lemn a trupului nu puteau încape în gustul lui onest. Îi făcea plăcere că Elena e frumoasă prin diferenţă şi era mîndru că e soţul surorei celei regale. Către Mika-Lé se simţea superior, nu-l paraliza admiraţia şi era totuşi o soră, o parcelă care nu-l înmărmurea din marmura superbă a acelei soţii. Simţindu-se în largul lui către Mika-Lé, i se părea poate că nu e strîmtorat nici cu Elena.

Fu cel dintîi care îi spuse Norica, şi se deprinse să o vadă în birou, de unde Mika-Lé nu lipsea de teamă să nu vie vreo listă de furnizori sau de invitaţi trimisă de Elena. Dealtfel, aşa cum bine îşi închipuise, nu era prea mult de muncă. Adăpostul şi hrana odată asigurate, poate că avea răgazuri acum pentru alte măiestrii, dar nu era prilej. Secretarii nu erau „esteţi“ şi cumnatul nu da „ecou“ decît la numele Elenei. Totuşi domnişoara Norica se acomodase. În afară de Adolf, ea niciodată nu lucrase erotica decît în vedere de beneficii. Se putea deci lipsi de ea. Nu i se ura încă, şi în ce privea beneficiile, metoda îi era indiferentă. Peste confortul programului, era rost de mici avantagii suplimentare, cultivînd pasiunea conjugală a lui Drăgănescu. O cultiva ! Nu o costa nimic. N-avea nici scrupule, nici ambiţii de prisos. Drăgănescu putea comenta toate faptele mari ale Elenei ; putea descrie un *dîner* la care Norica nu asistase şi unde Elena strălucise între oameni de înalt merit ; putea arăta temeri pentru succesul planurilor ei muzicale şi admiraţia pentru reuşita lor, putea chiar risca o timidă dezaprobare pentru severitatea cu care era crescut băieţelul. Mika-Lé era un ecou fidel. Faţă de ea putea emite păreri şi da ordine, pe care să le revoace, cînd veneau sentinţele Elenei, deoarece Mika-Lé nu reacţiona faţă de acele contradicţii. Drăgănescu, care în lume avea o ţinută neschimbată, cordială, corectă în permanenta lui redingotă cu rozeta de ofiţer al coroanei,

putea față de cumnata Norica arăta fără grijă omul fără redingotă.

Olimpica Elena cunoștea și ea unele emoțiuni. I le da singura ei pasiune : muzica. Pentru tot ce privea audițiile avea ezitări, timidități, temeri, griji, nerăbdări, toată gama. Chiar după ce totul era pus pe rost, nu lipseau necazurile : dacă virtuozul X, în trecere prin București, va accepta să cînte la ea, înainte de concertul lui public ; dacă muzica lui St. Saëns va fi executată mai bine ca la Ateneu ; dacă partiția procurată din Debussy era chiar cea executată în sala Erard ; dacă flautistul care trebuia să înlocuiască pe Rim, bolnav, va putea fi pus la punct. Rim, chiar pe un instrument de rangul al doilea, era un element important.

Pentru marele concert Bach, grijile Elenei erau încă mai mari. Avea nevoie de Rim, și Rim făcea pe bolnavul. După un autograf al Elenei, domnișoara Norica trăsese la mașină cîteva anteproiecte de program, din care se trimesese unul lui Rim, ca argument convingător. Lina telefonase că Rim vrea, că Rim e foarte drăguț, că speră, dar că încă nu poate ieși din casă. La Elena se făcea totuși un început de repetiții, incomplecte, laborioase, în liniștea sălei de muzică. Doctorul Rim era așa de bun cunoscător, așa de familiarizat cu partițiile, încît întîrzierea lui era un rău mai mic decît refuzul lui. Bach cerea o solemnitate pe care Rim o poseda. Prezența doctorului părea Elenei din ce în ce mai necesară. Excelent tehnician, poate fără prea multă expresie, era întotdeauna la înălțimea unei bune execuții. Apoi, trebuia cineva care să dea tonul, să facă atmosferă pentru „stilul Bach", să nu lase să se piardă nici un moment ritmul acela, asprimea meticuloasă, dar și seninătatea olimpică a geniului muzical bachist. Așadar, Rim va veni. Nu se va periclita din cauza lui un concert încă depărtat, e drept, dar pentru care se luase atîtea osteneli de pe acum.

Tot așa de bun violonist, Rim era și organist rutinat. Dacă Rim urma să se arate capricios și nesuferit, va fi lăsat să vie mai tîrziu, cînd totul va începe a se înfiripa. În schimb, după concertul Bach, Elena îl va înlocui cu discreție pentru dîrzenia lui nepoliticoasă. Ea însăși de o corectitudine minuțioasă, nu admitea ca Rim să se alinte în bunul lui plac.

Elena, care nu putea suferi abaterile de la un program serios de lucru, se văzuse nevoită să trimită după un timp pe

Nory să vadă ce este cu doctorul Rim, ce lipsea de la convocări. Era mirată de inexactitatea doctorului, pe care-l socotea totuşi om serios. Nu avea altă informaţie decît un telefon mai demult al Linei, anunţînd că Rim studiază pe Bach. Nory zdruncinase şi ea întîi de cîteva ori telefonul pentru a se informa şi primise, la toate orele, numai răspunsul ursuz al domnişoarei de companie, că domnul doctor lipseşte şi doamna doctoriţă lipseşte. Bănuise că Sia din ursuzluc minte şi se hotărîse să pice într-o zi la ora dejunului. Sosirea ei făcuse efect. De multă surprindere, probabil, nimeni nu-şi manifestase bucuria. Lui Nory i se păru că Lina e grozav de vînătă la faţă, poate fiindcă n-o văzuse de mult. Rim sta ţeapăn, şi cei doi gemeni, prezenţi, cînd o văzuse, făcuse laolaltă o singură grimasă. Nory observă că Sia se uită saşiu. Înainte aproape de a da bună ziua, întrebă :

— Dar ce a păţit dumneaei la ochi ?

Rim puse ochii lui miopi şi admirativi asupra ochilor mici şi cafenii ai fetei, care, în adevăr, momentan avea privirea niţel încrucişată, din sforţarea de a se ascunde şi preface în faţa musafirei nedorite. Rim, fireşte, constată că ochii erau frumoşi şi Nory invidioasă. Baba aduse un tacîm şi Nory se aşezase între Rim şi Lina. La masă erau perişoare cu smîntînă. Lina şi baba păstrau în *menu*-ul lor mîncări tradiţionale.

„De ce se încrucişează azi fata asta ?" se întreba Nory, care totdeauna se lega de cîte un amănunt. În sforţarea de a-şi repune acum privirea la loc, ochii Siei se mişcau, în adevăr, tot pieziş.

Nory îşi descărcă sufletul de la început de comisionul Elenei :

— Ce e cu ilustrul profesor de a dezertat ?

— O ! Nimic ! Foarte ocupat !

Şi gemenii în cor :

— Foarte ocupat !

— Trebuia să spui de la început că eşti ocupat ! tăie Nory după obiceiul ei. Toată lumea e ocupată, dar îşi cunoaşte şi timpul liber. N-a fost înţeles că vii cînd pofteşti, ci cînd trebuie. Crezi dumneata că muzica de Bach se face după capricii ?

Rim surîse fin, deşi cam acid.

— Domnişoara Nory uită că şi noi avem ceva idee de muzica lui Bach !... Să mă scuzi, te rog, către doamna Elena. Voi veni joi exact... sper, şi Rim se uită spre domnişoara Sia.

Apoi jubilînd fără motiv aparent, surîse ironic către Nory, pentru a sfîrşi printr-un mic rîs între fălci, adresat gemenilor, care, cu o jumătate de surîs de fiecare, complectau unul singur de complicitate prudentă.

— Foarte ocupat ! ziseră din nou, pe cînd Rim tamburina pe faţa de masă : *Oyra ! Oyra !*

— Mi se pare că de cînd cînţi *Oyra !* te-ai stricat cu Bach ! declară Nory. Dar de ce nu sunteţi acasă la nici o oră ? V-am chemat de o sută de ori la telefon degeaba !

Rim ridică sprincenele cu mirare şi Lina deschise gura să spună ceva, dar cum Sia se încruntă, doctorul Rim se uită fulgerător la Lina care tăcu. Văzînd pe Nory enervată, Lina o mai reţinu s-o îmbuneze. Bunei Lina îi plăcea nespus de mult pacea şi concordia. Nory îşi răsuflă indignarea :

— De ce nu dai pe uşă afară pe fata asta acum cînd s-a făcut Rim sănătos ? N-am să mai viu pe la tine dacă îmi iese mereu ursuza asta înainte.

— Sssst ! îi făcu Lina semn şi o duse la ea în odaie.

Acolo scoase din şifonier caseta misterioasă şi-i arătă conţinutul : cărţi poştale cu *Vergissemeinnicht* de la Rim, o şuviţă de păr legată cu o panglică într-o ramă de carton, de unde fotografia fusese scoasă. Era bucla lui Lică ştrengarul, care de-atunci crescuse la loc. Îi arătă la urmă o hîrtie galbenă cu stampile. Actul de naştere al unui „prunc de sex feminin din mamă : Domnişoara Elena Gugiu şi tată necunoscut". Cum Nory se uita la ea tîmpită :

— Asta e fata mea şi a lui Lică !... şi îi explică cum Lică ţinuse fata pe la gazde şi şcoli şi acum i-o adusese, plocon, aşa mare cum se vedea.

Vorbea de Sia ca de cineva în afară de interesul ei. Se bucura însă că Rim a consimţit s-o primească şi că Lică e aşa de mulţumit. Recomandă lui Nory secretul :

— Nimeni nu ştie, nici nu bănuieşte, şi mai ales Rim !

XI

În biroul de pe dependinţele casei unde Drăgănescu primea oamenii lui de afaceri, Mika-Lé se ocupa de corespondenţa destul de numeroasă a invitaţiilor, mulţumirilor, scuzelor, felicitărilor etc. ...

Admiraţia ei pentru Elena dura mai departe. Elena binefăcătoarea găsise în Mika-Lé o umilă slujitoare. Luxul, mîndria, succesul, toate atributele acelea de „damă mare" ale Elenei uimeau pe domnişoara Norica, care, necutezînd să-şi exprime laudele în faţa sorei ei, împreuna mîini extatice către Drăgănescu, profitînd, fireşte, cît mai mult de buna dispoziţie a cumnatului, măgulit în idolatria lui neclintită. Elena, conform programului fixat, nu-şi amintea prezenţa fetei decît atunci cînd avea să-i dea vreun ordin personal, cînd avea să-i facă un dar sau cînd vreo împrejurare nouă cerea să ia vreo decizie de protocol cu privire la ea. La repetiţiile audiţiei Mika-Lé nu asista, dar concertul avea ecouri mari în birou şi Mika-Lé cădea în extaz cînd se vorbea de muzică, cu atît mai transportată cu cît nu înţelegea nimic. Tot ce ieşea din putinţele ei o prosterna în admiraţie. Drăgănescu era şi el în nesiguranţa dacă trebuie sau nu să fie prezent la repetiţii. Elena nu-i precizase nimic în privinţa asta şi asista uneori de teama ca nu cumva contrariul să fie o greşală, dar, odată acolo, era chinuit de ideea că poate n-ar fi trebuit să vie. Se prezinta cu simplicitatea cu care se adapta oricărei situaţii ; nu cerca să se amestece cu oameni şi lucruri ce nu i se potriveau, dar li se alătura fără stîngăcie. Toată stîngăcia lui era sufletească.[20] Pe cînd sta acolo cordial şi discret, era turburat de grija de a nu fi displăcut Elenei, prea atenţionată către el pentru a-l lăsa să ghicească dacă a nemulţumit-o. Elena îl primea cu o mişcare din cap de bună-venire şi Drăgănescu se aşeza deoparte, ca o gazdă care vrea să lase oaspeţilor libertate deplină, pe cînd cu mare greutate i se potoleau palpitaţiile precipitate. Averea, cinstea, mulţumirea îi dau o încredere exterioară ; un suflet debil se strivea mereu de pereţii trupului robust. Cînd intra, la fiecare dată, avea acelaşi gol în piept, totuşi n-ar fi întrebat pe Elena despre un lucru pe care ea îl credea desigur de la sine înţeles, într-un fel sau altul. Elena, în adevăr, nu avea nici o obiecţie şi prezenţa lui ca şi

absența îi păreau firești. Domnișoara Norica pîndea pe coridoare, lipită de pereți ca un mic țînțar negru, cu aerul de a nu vrea să fie văzută, dar cu nădejdea că va fi ; sperînd zadarnic că Drăgănescu o va invita să intre. Într-o zi totuși cînd lăsase din mîinile lui nervoase și nesigure ușa puțin întredeschisă, Elena intervenise încă pe cînd era în prag, mărindu-i palpitația cu vocea ei neașteptată :

— Ești bun ! Spune Noricăi să intre să ia ceaiul cu noi.

Drăgănescu făcuse semn fetei, ce se strecurase în spatele lui, ascunzîndu-se stupid și dispărînd îndată după o canapea, pe cînd Elena, cu o ușoară încruntare de sprincene, așteptă pentru a redeveni olimpică să se termine cu intrarea ridicolă a acelei mici imbecile, incapabilă să se deprindă cu manierele de lume. În ziua aceea Drăgănescu simțise mai puternice acele lovituri în piept, cu o amorțeală în brațe și o îngreunare a respirației, pe care se silea să o potolească, cu buze strînse, din cauza muzicei pe care i se părea că ar putea-o turbura cu răsuflarea lui agitată. Elena fusese vădit nemulțumită de prezența sorei ei și credea, desigur, că el a adus-o acolo pe mica nesocotită. De atunci înainte fu conștient de emoția lui, ceea ce nu putea decît contribui să o întrețină și să o mărească. Acum nu numai la repetiții, ci în orice fel, prezența Elenei îi da bătăi de inimă în chip absurd, dar printr-un resort logic și succesiv de zguduiri nervoase. Își zicea glumeț că e amorezat de Elena, idee ce-l mulțumea naiv, idee dealtfel închisă ermetic în gînduri timide, ca și corpul strîns cu nasturii stricți ai redingotei.

Tocmai în ziua aceea, după ce muzica se terminase și cînd ceaiul era pe sfîrșite, Nory intră ca un vîrtej. Era singura căreia îi era permis să calce protocolul și care aducea o notă de înviorare în atmosfera cam rece a casei. Pentru Nory chiar și Elena se dezgheța.

— S-a făcut ! declară din prag, gata să dea drumul unei vești de ordin intim.

Rîse apoi cu hohot de greșala pe care n-o făcuse, revoluționă biscuiții, căutînd pe cei care-i plăceau, vroi ceai, apoi nu mai vroi... apoi vroi iar... și cum domnișoara Norica se grăbea s-o servească, Nory se uită lung la ea, comandă un ceai tare, apoi făcu în spatele fetei o strîmbătură, așa ca s-o vadă Elena, dar neobservată de ceilalți.

Elena rîse indulgentă. Tachină pe Nory, pentru antipatia ei fără grațiere față de lăcustă.

Cum Nory nu avea motive proaspete și cum cele vechi erau epuizate, declară că nu poate suferi pe Mika-Lé îmbrăcată cu rochiile Elenei, ce stau pe ea ca pe o mătură și că e furioasă că i-a furat numele.

— Auzi ! „Norica" ! Avea destul de bun nume înainte, și nu avea nume destul de bun ca să ia pe al meu !

Nory pornea aprecieri fără cruțare, chiar cînd Mika-Lé era pe-aproape. Fata nu auzea ce nu trebuia să audă și surîdea îndatoritor la Nory, a cărei antipatie o simțea, antipatie ce era însă singurul vestigiu din toată faima ei de altădată.

Cum executanții tocmai se retrăgeau, Nory, ocupată cu ceaiul, cu gura plină de un *eclair*, le făcu gesturi de adio, opri însă pe Mini cu semne desperate.

— Tu rămîi ! zise.

Cînd fură singure ele trei :

— Acum să povestesc ce am pățit cu tîmpiții...

— Nory a întîlnit deunăzi pe frații mei, explică Elena. Eu nu i-am văzut încă și nici nu vreau. E lucru trist cînd ții așa de mult la familie să fii astfel lovit de pretutindeni de ai tăi... Băieții au spus lui Nory că vor să vie să mă vadă și eu i-am dat comisionul delicat să-i facă să renunțe la ideea asta. Să vedem ce a făcut cu ambasada ei.

Elena rezuma, astfel, atenunînd-o, acea tragedie de familie, pe care o suporta cu demnitate. Familia, care fusese idolul ei, i se sfărîmase în jur. Catastrofa nu atingea figura ei corneliană, dar suferea totuși subt stoicism. Nory fabrica tacticos un *sandwich* cu *anchois*, întinse apoi tava lui Mika-Lé, căreia Elena îi făcu un semn de concediere.

— Să vezi !... Să vedeți !... M-am dus drept la Facultatea de medicină după cei doi neghiobi... Frumos prin partea locului... Ce casă !... Ce grădină !... Tenis... Acolo să avem noi dispensariul !...

— De ce nu la Cotroceni, Nory ! o tachină Mini.

— Băieții erau singuri cu spițereala lor. Țara lui Papuc ! Auzi ! preparatori pe lîngă cursul de anatomie !... M-au primit cu ovațiuni. „A ! O ! A ! Ce onoare ! Ce plăcere !" Amîndoi deodată, firește. Numai ei știu care e Dorin și care Codin !... Tot colectiv le-am vorbit și eu ! Avusesem treabă la secretariat

și am intrat să-i văd: „A! O!" într-un ison... Mi-au înlesnit singuri comisionul... Nu doar că mi-era greu! „Ce face Elena?" m-au întrebat într-un glas. „Elena face numai bine și chiar am din partea ei un răspuns să vă aduc. Se bucură că doriți s-o vedeți; dar cum e supărată cu tatăl vostru și cum voi sunteți măgari cu tatăl vostru, nu vă poate primi. S-ar face părtașă la mișelia voastră. Regretă și vă dorește multă minte." „...A!... O!" mi-au rînjit amîndoi, ca să nu aibă aerul că vor să mă muște... Am adus-o bine?

— Cum să nu fie bine! rîse Elena.

— Să mai vedeți: mai e ceva! „Domnișoara Sia nu e aici... I-ar fi făcut plăcere să vă vadă", mi-au spus din senin. „Păcat mare!... Da' de ce să fie aici?!" zic eu... Ce aflu?... Că nerușinatul de Rim a corcolit-o și pe aia pe-acolo. „Mătură, am zis... parol c-am zis! Ori fierbe oalele la vrăjitorie?" Fierbea, zău, vă spun, măruntaie de om în niște castroane, și în alte drăcii de sticle adunau zeamă de oase de mort. Supa lui Belzebuth pentru prînzul lui Rim... „Da!" mi-au zîmbit sluții la un loc. „Da! ne dă concurs la preparații. Nu e azi la post, pentru că a chemat-o tatăl dumneaei și domnul profesor a permis." „Așadar, nu e profesorul Rim tatăl domnișoarei Sia?" le torn eu, așa de gust. „O!... A!... O!..."

— Nory! Nory! o mustră Elena.

— „Profesorul e protectorul dumisale și al nostru", mi-au răspuns cu ifos. „Să vă trăiască, și să-i trăiți!" „...Tanti Lina e bolnavă în pat! N-o vizitați?" au spus, abia la urmă, croncanii... Lina e bolnavă, fetelor! Ca să se așeze ea în pat, trebuie să fie pe moarte. Să mergem s-o vedem. Biata femeie, singură, cu conspiratorii! O fi otrăvit-o Rim cu duloaica și cu gemenii.

— Poate că e mîhnită de ce vede prin casă! spuse serioasă Elena.

— Nu, nu cred eu să se sinchisească de sughițurile sentimentale ale lui Rim, și, de mîhnire, Lina noastră nu se bolnăvește. Mini, tu ești întîia căreia i-a mirosit pe-acolo a șofran. Meriți să știi și tu secretul. Vezi să nu cazi jos!... Te știu sensibilă și delicată... Află, Mini, că buna noastră Lina... e o fecioară despletită!

Și Nory rîse în cascade.

— Nu holba așa ochii că mă intimidezi! Da!... Lina și cu Lică, îți spui pe departe, să nu fii *choquée*, au făcut pe

Sia !... Ce zici ? Frumoasă treabă !... Dar ce putea ieşi din aşa pereche !...

Nory rîse iar zgomotos.

— Dealtfel, Lică are scuza că avea pe atunci vreo 19 ani şi era de vreo cinci în clasa patra de gimnaziu... Iar Lina noastră era studentină... Halal, Lică... Halal, Lina !...

Dacă Mini căscase cu adevărat ochii, apoi gura i se încleştase. Vroia totuşi să scoată exclamări, dar nu treceau prin gîtlej.

— Da' nu ne dai afară, Elena ?... Ce-o să zică soră-mea, Dia ! Iar viu ca o haimana după 9 la masă... Aide, Mini, că te dezmeticeşti tu pe drum... Nostimă afacere... Să te tăvăleşti !... Cînd să găsească Rim o fecioară ! Ha ! ha ! ha !...

— Ştie ? articulă Mini, regăsind, pe stradă abia, un fir de glas.

— Cine ?

— Rim... ştie ?

— Fugi de-acolo ! Nu ştie... adică, aşa cred... Ce, n-a avut altă grijă Lina, decît să-i spuie ?... Prost de n-a ghicit !... Atîta slăbiciune a Linei pentru Lică !... şi nepoata !... Sărea în ochi !... Adică sar în ochi după ce ştii !... De ce ar fi ghicit Rim ce nu ne-a dat la nimeni în cap ?... Mare şmecher Rim !... şi dobitocii ăştia de gemeni ! Nu se mai mişcă Rim fără de ei !... Nu m-aş mira să facă o dată una bună. Unul din ei zicea că a făcut o descoperire... „Nu ! i-am spus, nu !... Singur nu descoperi nimic. Amîndoi, la un loc, faceţi parale." Au rîs şi ei.

Dar Mini era nervoasă, nu avea poftă nici de rîs, nici de nimic.

— Cum ? Crezi că... Rim ar fi putut ghici ? De ce glumeşti Nory cu lucruri care nu sunt de glumă ? Tu singură ziceai cînd ai fost acolo deunăzi...

— Că-mi venea să-i plesnesc pe toţi !... şi Nory se înfurie brusc la amintirea acelui dejun.

— Vezi... Ai fi putut atunci, şi chiar mai demult, să împiedici...

— Eu ! Asta e bună ! Mă scoţi acum pe mine vinovată ! Ce să fi făcut eu ? Ştii cît era de mulţumită Lina că Rim sufere pe fata ceea...

— O sufere !... O prea sufere !... Lina, de teama unei primejdii, nu vedea pe cealaltă... Dar tu puteai...

— Iar eu !... Am aflat abia în urmă, mă înţelegi ? Nici Elena nu ştia. Biata Lina, cînd e vorba de Lică, a rămas cam caraghioasă... Nu zic, Doamne fereşte, altceva... Doamne fereşte şi fereşte, Doamne !... Dar e cam caraghioasă !

— Da, Lina se bucură că Rim a primit pe Sia şi ascunde de el secretul, şi tocmai asta încurcă tot... Puteai insinua tu, dacă la Rimi ai fi avut mai multă grijă şi indignare, numai prin atitudine ai fi putut schimba unele lucruri... Tu te ţii de glume !

— Mai încet acum cu vinovăţia mea ! Dacă crezi că mutra mea i-ar fi împiedicat !... Şi pe urmă eu nu ştiu să mă indignez în tăcere. Eu ştiu numai să torn vorbele reci sau fierte. Mi se părea aşa de amuzant Rimul cu „fecioara" lui ! Şi Nory, un moment serioasă, rîse iar. „Fecioara" încoace, „fecioara" încolo !...

„Fecioara din Orléans", îi spuneam eu... Cînd povesteam vreo anecdotă mai uşoară, Rimul meu îmi făcea cu ochiul semn spre duloaică ; şi mă invita la *aparté :* „Urechi de fecioară !" zicea. „Adică, pardon ! mă ofensam eu de formă. La urechi de fecioară, vorbe de fecioară. *C'est Kif Kif !...*" Sau cînd infirmiera se obrăznicea cu Lina şi eu eram de faţă : „Fecioară tare !" zicea doctorul pătruns... Chiar că tare ! Cînd te loveai de ea parcă era un bolovan. O distracţie, zău, cu ei !...

Nory deveni, deodată, serioasă :

— Lua-l-ar dracu cu fecioara lui... Nu-mi dau seama dacă ştie ori nu ştie !... Dar de ce dai tu, Mini, lucrului ăsta atîta importanţă ?... Nu e tot acolo ! Ce e, dacă ştie ?!

Mini se revoltă.

— E mult ! Zici că nici Linei nu-i vine a crede că e fata ei, dar fiindcă ştie nu are încotro şi îşi face datoria ! Ideea, nu sentimentul îi dictează purtarea. Crima lui Rim...

— Ei, şi tu cu crimele !

— Crima lui Rim începe mai ales de-acolo de unde cunoaşte adevărul. De unde a început şi pentru noi revolta, începe pentru el morala. Dacă Rim ştia şi era onest, şi-ar fi putut schimba atitudinea. Ar fi renunţat la schimonoselile lui din ideea că e fata nevestei. Gîndul că e un fel de tată l-ar fi dezgustat de el sau de ea...

— Numai să nu-l excite tocmai ideea asta.

— Atunci e un Rim monstru...

— O mostră tot e el !... şi un maimuţoi ! O gorilă care fredonează *Oyra !...* Fatalitate, dragă ! Să pice cu pacostea

tocmai pe dolofancă... Uite, vezi !... Dacă aş fi vrut să-l iubesc eu !...

Rîzînd, Nory se despărţi de Mini. Rămasă singură, nu mai fu atît de veselă. I se cam înnoură. Bătea dinspre casa Rim — vedea şi ea — vînt rău. „Îşi face Mini spaimă !“ se gîndea, dar nu era liniştită. Făcu socoteala : „Miercuri nu pot... nici joi... abia vineri mă duc să văd pe Lina şi ce tontoroi se mai joacă pe acolo !“

Mini, acum cînd aflase ce aflase, se deprindea cu ideea aşa cum te desprinzi cu orice. Nu-şi zicea triumfător că teama ei a fost justificată, deoarece avea încă aceeaşi frică. O altă frică... de altceva, în jurul aceloraşi lucruri. Impresia ei era inexplicabilă şi nerezolvată.

Buna Lina căzuse pe scara beciului şi avea o luxaţie la piciorul stîng.

— Am căzut cu stîngul, glumea cu gura ei lată, crispată de durere.

Era singură în fundul patului, cînd venise Elena Drăgănescu s-o vadă. Declarase că ar fi mulţumită de puţină odihnă de n-ar fi junghiurile. Altfel, zicea că e bine îngrijită. Venea zilnic secundul de la Filantropia, simpaticul Romulus. Venea şi maseuza tot de-acolo. Apoi baba cu leacurile ei, de care buna Lina se slujea fără scrupule... Mai era şi fata aceea... şi Rim zicea că nu e nimic grav. Parcă ce putea fi o luxaţie !

Tocmai în ziua aceea baba era iar cu toane, de aceea Elena o găsise singură. De un timp baba era de nesuferit. Vrea chiar să plece, şi pînă la urmă mai bine să se lipsească de ea decît să o vadă aşa ursuză. Chiar din pricina ei şi căzuse ; ca să o lase în pace coborîse singură după vin... Dacă Elena ştia vreo femeie bună, să i-o trimită.

Elena, fireşte, se puse la dispoziţia Linei. Credea că face foarte bine să ia femeie nouă în serviciu, dar era de părere să păstreze şi pe babă într-un colţ ca pe cineva de încredere.

Lina repetase că baba s-a făcut nesuferită. Îi abătuse, aşa fără nici un Dumnezeu, şi nu putea deloc trăi cu Sia... ba se burzuluise şi la Rim. Nu mai mergea !... Dacă ar fi fost vorba numai de ea, du-te-vino !

Elena fusese de părere că Sia ar fi trebuit să fie mai conciliantă ; cît despre doctor, era un om prea serios ca să se

supere pe unele libertăţi luate de o servitoare aşa de veche. Baba nu trebuia să plece.

Fata aceea — explicase Lina ca s-o scuze — e şi ea, de cîteva zile, răcită. Aşa mare cum se vede, e totuşi lingavă. Tot ea trebuie să-i facă ceaiuri, deoarece baba refuză... din gelozie, pesemne... i se părea că i s-a luat din drepturi de cînd a venit... Rim, după atîta concediu, e nevoit să lipsească mult de acasă. Are comisii, cursuri şi cercetează nişte lucrări, pare-se interesante, ale băieţilor Hallipa.

Elena nu se oprise deloc asupra meritelor fraţilor ei, nici nu vorbise Linei de ceea ce aflase de la Nory că se petrece pe la facultate.

După o vizită destul de lungă, plecase promiţînd o aprovizionare de Bordeaux. La ieşire, pentru a deschide vorba babei, întrebase la întîmplare dacă doctorul s-a întors.

— Întors... Devreme, ca în toate zilele... da' în vîrful picioarelor ca să nu intre la duduca... să-şi facă numai placu dumnealui.

Elena se simţise stînjenită, totuşi adăugase că dacă baba iubea pe duduia, trebuia să iubească şi pe cei din jurul dumneaei.

— Iacătă... că... nu-i aşa ! răcnise bătrîna ţigancă, ridicînd mîinile în sus.

Sia, în adevăr, se aşezase în pat ca să nu fie nevoită să îngrijească pe Lina. Cît despre afacerile sentimentale ale lui Rim, ele nu erau în acel moment chiar pe placul lui, cum zicea baba. Rim cunoştea o fază nouă de necazuri şi nedumeriri. Docilitatea domnişoarei Sia se transformase iar brusc în toane rele. O enigmă erau „fecioarele" ! De poezie nici nu fusese vorbă, ceea ce oricît dezamăgise pe Rim, de metode, nici o nevoie, aşa că aproape se descumpănise el. „Dumneata să fii sănătos !" spuse Sia cînd vroise... să o pună pe cale.

Apucase, dealtfel, calea răzbunării pe care o promisese lui Lică : „Am să mă iubesc cu moşul", cînd un bileţel al Trubadurului perturbase acest program frumos şi, de bine, de rău, destul de înaintat.

Trubadurul, care se instalase la el acasă, poftea pe Sia să vie să-l vadă. E drept că un post-scriptum îi spunea să-l aştepte să vină el s-o ia. Sia înţelesese că Lică acum se aşezase, că se lăsase de prinţi şi de prinţese şi că o lua cu el.

Îl aştepta ; îşi făcuse chiar într-ascuns bagajul, mărit cu ceea ce adunase de la Lina. Nu o luase Lică altădată tot aşa, pe furiş, de la directoare ?... I se părea că a ajuns culmea norocului. Sta închisă în odaie, dospindu-şi mulţumirea. Din greoaie ce era, devenise acum inertă în aşteptare. Cum se vor fi făcut visele în mintea ei strîmtă, dar era sigur că, de pe cînd Lică o tîra de mînă pe uliţi, trebuie să fi avut visul ăsta. Tocmelile necurate cu Rim, ca şi cum n-ar fi fost !... Parcă ştia Lică !... Gîndurile ei se îngustau mai tare în jurul acelei veşti. Aşteptînd pe Lică, devenise mai grosolană, ţipa la babă, se răstea la Lina şi cu Rim nu vorbea. Era felul ei de a se dezbăra de tot şi de toţi. Rim trecea prin acel purgatoriu şi se consola, foiletînd în birou pe Dante, ediţie florentină rară. „Fecioară ciudată !“ îşi zicea. Cum nu cunoştea existenţa scrisorii lui Lică, nu bănuia ce primejdie îl ameninţă. Dacă ar fi citit-o, ar fi explicat Siei că el o invită pentru o simplă vizită, ca să se facă admirat în noua lui prosperitate de Trubadur întreţinut de doamne nobile. Rim era, la nevoie, malițios. Lică avea, de fapt, un mic apartament compus dintr-o cameră, o baie şi un vestibul într-o casă nouă de raport pe bulevardul Pake. Mobilierul era nou şi modern şi putea acum învîrti în oglinzi proprii şi într-adevăr bune vestoanele domnului Paul. O tăbliţă de bronz anunţa cu litere discrete lecţiile de echitaţie ale domnului L. Petrescu. Acele lecţii nu erau chiar numai o etichetă de formă pe uşa unei camere de *rendez-vous*. Lică avea doi-trei elevi recrutaţi la curse printre tinerii ce se pregăteau pentru viaţa elegantă, studiind puţină carte, dar ocupîndu-se de sporturi. Lică, dealtfel, nu-şi părăsise nici leafa, nici ocupaţiile la grajdurile Maxenţiu. Fusese numai o formulă găsită de Ada.

După ce, într-un moment de entuziasm, Lică trimisese Siei bileţelul, se răzgîndise. Odată fata adusă acolo, va vroi să mai vie. O va opri, dar uneori avea încăpăţînări şi nu se ştia ce farsă îi putea face. Lică, de un timp, era preocupat în privinţa Siei. Nu pentru devenirile ei, pe care credea că le-a rezolvit, instalînd-o la Rimi, ci pentru rolul ei în viaţa lui nouă. Problemele traiului civilizat începeau să turbure pe Trubadur.

Într-o zi Ada îl zărise pe stradă de vorbă cu Sia. El lăsase pe fată în drum, furioasă, fireşte. Abia după cîteva zile Ada îi spusese :

— Vorbeai deunăzi cu o femeie urîtă şi de rînd.

Atît!... Ce va fi crezut Ada despre Sia? Nu părea geloasă, dar îl dispreţuia.

O femeie urîtă şi de rînd!... Şi dacă l-ar mai fi întîlnit a doua sau a treia oară ce şi-ar fi putut închipui?!... Să-i spună că e o rudă!... Poate că nu admite rude... Să-i spună adevărul?... Mai nepotrivit.

În oglinda domnului Paul, Lică avea un ochi excelent ca să vadă defectul unei haine. Domnul Paul îi spunea încîntat:

— De n-aţi fi profesor, aţi fi un minunat premier!

Lică intra, în urmă, prin uşa din faţă în atelier şi făcîndu-i încă complimente familiare. Domnul Paul, care avea tupeu, îi zicea acum: „aţi" şi „domnule profesor".

Lică urca parcursul parvenitismului, şi pe acest parcurs simţea că nu e de bun-gust, că nu se ajustează bine să aibă o fată ca Sia.

Totuşi mai făcuse o încercare în favoarea ei. Într-o zi întrebase cam din senin pe prinţesă ce-ar zice dacă aceea cu care l-a întîlnit o dată ar fi fata lui. Ada răspunsese rîzînd nepăsătoare:

— Era o fată... săraca! Şi după o pauză: Nu vorbi prostii!

Acel „săraca" nimicise pe Sia... Aşadar, nu era cu putinţă să aibă o fată ca ea, era o „prostie". O prostie din cele care nu plăceau prinţesei. Fusese supremul gest de paternitate al lui Lică. Tot trecutul, chiar pe moşica Mari, îl lichida acum fără ezitare; de aceea Sia nu mai primise nici o veste. Lică, după scrisoarea lui de chemare, avea de gînd să se ducă el singur o dată, pe-acolo, dar amîna din zi în zi.

Norocul surîdea din nou profesorului Rim.

XII

Elena Drăgănescu rămase deprimată de atmosfera tristă în care găsise pe Lina Rim şi uitase să-i spună evenimentul recent al vizitei prinţesei Maxenţiu. Plecase totuşi de acasă cu ideea de a-i povesti acel incident neaşteptat. Vladici, colportorul monden, fusese acel care la una din repetiţii sosise cu

mesagiul senzaţional. Conform datinelor casei, aşteptase ca repetiţia să fie terminată, ceea ce era o virtute, cînd purta în portofoliu un astfel de curier diplomatic. Vladici avea răbdare tocmai pentru că afecta în tot ţinuta unui diplomat.

Era chiar cariera căreia i se destina, dar pînă la 35 de ani nu putuse încă fi nici ataşat de legaţie, din cauza ortografiei franceze ce-i rămînea ostilă, lucru pe care-l explica prin persecuţii politice. Scrisoarea Adei către Elena, al căreia purtător era, avea stil clar şi concis şi ortografie bună.

„Chère Madame, je n'ai pas pu refuser de prendre sur moi ce message. Notre cousin Victor[21] *Marcian, son nom n'a pas besoin d'autre présentation, enthousiasmé de votre culte pour Bach et de l'audition projetée, se metraït volontiers à votre disposition pour honorer ce grand maître. J'ai cru qu-il était de mon devoir de vous transmettre son offre.*

J'y étais d'ailleurs encouragée par les sentiment d'admiration que mon mari vous porte de longue date, ainsi que par notre bonne camaraderie.

Ada Razu, princesse Maxenţiu"

Nici un cuvînt de prisos. Un cerc închis din care nu puteai scăpa. Toată obrăznicia prinţesei Maxenţiu, pentru a vorbi făţiş de raporturile Elenei cu Maxenţiu, şi tot şiretlicul Adei Razu pentru a invoca camaraderia de pension. În plus, norocul să aibă un *atout* ca Marcian. Cine ar fi putut refuza pe Marcian ? Elena avea un caracter perfect echilibrat ; totuşi, cu scrisoarea în mînă, se uitase ca cineva orbit de-un fulger spre Vladici, surîzător şi mîndru.

— Prinţesa Maxenţiu a binevoit să-mi comunice în două cuvinte conţinutul scrisorii, altfel mi-ar fi fost penibil să aduc un mesagiu necontrolat.

— Prinţesa Maxenţiu şi-a ales foarte bine ambasadorul şi... ambasada... e foarte... foarte... Era o excepţie ca Elena să nu găsească cuvîntul : ...e o ambasadă foarte strălucită... Şi cum ceilalţi stau deoparte : Vă anunţ un eveniment mare pentru audiţia noastră. Victor Marcian va lua parte !

Fusese o mică revoluţie în grupul muzicanţilor. Toţi venise împrejurul Elenei şi a lui Vladici :

— Marcian ?... Cînd ?... Cum ?... Ia parte activă ?... Asistă ?... Cîntă ?... Vioară ?... Pian ?... Poate conduce ?... Entuziasmul şi grija erau la culme. Liniştea în care decurgeau repetiţiile era cu totul turburată.

— Nu ştiu mai mult decît atît ; doreşte să ia parte şi, negreşit, va lua, aşa fel cum va vroi. Asta o să ne aducă mari avantagii, dar şi mari schimbări.

Abia atunci Elena, pe care numele lui Marcian o ipnotizase, văzu că-i rămîne de rezolvat chestii destul de grele : Ce era de făcut cu prinţul şi prinţesa Maxenţiu ? În primul moment, socotise problema anevoioasă. Ada însă îi uşurase situaţia. Era cu neputinţă să nu-i răspundă şi era cu neputinţă să n-o invite, cînd graţie ei dobîndise pe Marcian pentru concert. Consultase ca de obicei pe Drăgănescu şi bărbatul ei aprobase cu atît mai mult zel, cu cît avea ocazie să repare unele rezerve pe care le arătase cîndva asupra lui Maxenţiu. Elena, cu o etichetă cordială, adresase Adei mulţumirile lui Bach pentru participarea maestrului Marcian şi invitase pe camarada ei, împreună cu prinţul Maxenţiu, la joile muzicale. Era un bilet de intrare care încă nu purta viza, dar care depăşea speranţele Adei. Pe de altă parte, printr-o cartă oficioasă, [22] doamna şi domnul Drăgănescu făceau un demers graţios pe lîngă maestrul Marcian, în numele lui Bach, cerîndu-i prezenţa şi concursul. Astfel amorul-propriu al lui Marcian, care făcuse primul pas, era satisfăcut. Fapt era că Maxenţiu, negreşit inofensiv, reintra în viaţa Elenei şi cu el odată făinăreasa, care n-ar fi putut în nici un alt fel viola rezerva frumoasei Elene. Toate aceste resorturi erau puse în mişcare pentru Trubadurul Lică la care nimeni, afară de Ada, nu se gîndea şi care nu se gîndea deloc la concertul din Bach.

Ada, fireşte, profitase fără întîrziere şi depusese deocamdată cărţi de vizită la casa Drăgănescu, ce-i fusese întoarse în termen.

Victor Marcian, deşi deprins să intre orişiunde cu prerogativele lui, era stînjenit de felul cum decursese lucrurile şi consultase pe Ada asupra primului demers pe care trebuia să-l facă.

Practică, Ada propusese să dea chiar atunci *un coup de téléphone* Elenei, cu aerul acela de intimitate pe care-l lua către doamna Hallipa, faţă de Marcian. Odată chemată Elena

la telefon, trecuse receptorul lui Marcian, nevoit să-şi decline prezenţa şi să întrebe cînd era binevenit.

Emoţionată, Elena nu băgase de seamă emoţia lui Marcian, şi, cu glas puţin alterat, îi spusese că era dorit în orice joie cu nerăbdare.

Modestia doamnei Drăgănescu, a cărei reputaţie de mîndrie îl speria, încîntase pe Marcian. Se putea deci devota lui Bach, fără neplăceri.

Prima vizită, pentru care şi Elena şi Marcian aveau temeri, se petrecuse foarte bine. Preocupată de muzică şi măgulită în pasiunea ei, Elena nu pusese nici o rezervă în primirea făcută artistului. Mîndria şi răceala ei abdicase. Ca şi la telefon, fusese simplă şi emoţionată.

Găsindu-se în atmosferă prielnică şi obicinuită, Marcian luase şi el atitudinea lui obicinuită : predominase. Raporturile se desenase limpede şi plăcut de la început. Cu ceilalţi participanţi ai concertului, Marcian se arătase cordial ca om, iar, în ce priveşte muzica, cu acea autoritate pe care o lua fără voie, profesional. În grupul ce înconjura pe Elena, snobii îl primise cu solicitudine, muzicanţii cu respect şi toţi cu disciplina care emana de la Elena.

Deşi impresionată de prezenţa lui Marcian, Elena păstrase felul ei metodic de procedare şi începuse revizuirea chiar de la programul concertului. Cu patru-cinci linii de creion şi cîteva însemnări pe margine, Marcian adusese programului modificările necesare. Se simţea la îndemînă şi proceda liber. Cu aceeaşi libertate îşi determinase locul de dirijor. Dar cum muzica de cameră nu comportă dirijare propriu-zisă, Marcian îşi rezervase vioara, orga sau chiar pianul, după partiţii, aşa cum mai bine putea îndruma ansamblul. După un astfel de criteriu nu puteau exista vexaţii şi audiţii cu un relief enorm.

Acolo unde pianul ar fi trebuit să fie făcut de ea, Elena îşi substituise pe Franco, care, după un semn imperios al stăpînei, nu mai încercase luptă de galanterie. Intimidată de Marcian, Elena renunţă la o participare muzicală efectivă. Franco, deşi diletant, avea studii solide şi talent recunoscut.

Profesorul Rim fusese înlocuit în lipsă printr-un solo de vioară, şi la orgă, într-un recital, de însuşi Marcian.

Elena își făcuse socoteala că va avea poate o mică dificultate de aplanat cu Rim, dar o tranșase fără șovăire în defavoarea doctorului, care, după ce se lăsase atît de mult rugat, lipsea mereu. La nevoie îl va sacrifica complect. Prezența lui nu mai era o necesitate.

În afară de imperativul muzical, Marcian era un oaspe afabil și plin de bună dispoziție. Elena n-avea pe nimeni, în relațiile ei, cu care să simtă o așa de simplă legătură de la egal la egal. În salonașul unde se lua ceaiul, maestrul își găsise un loc favorit pe canapeluță lîngă micul Erard și se familiarizase lesne. În ce privea muzica, la prima repetiție aprobase tot pentru ca la a doua să schimbe tot. Elena îl ajuta, lua adesea înaintea dorințelor lui și, cum recunoscuse că totul trebuie reînceput, decisese amînarea concertului. Deși data era fixată numai în principiu, orice modificare cerea demersuri numeroase, resimțite de la agenția Stuart pînă la secretara Norica ce bombănea pe noul-venit. Fără voie, Marcian revoluționase tot mecanismul.

Drăgănescu, convocat de Elena anume, nu lipsise de la prima vizită a maestrului. Ca de obicei, venise cam spre sfîrșit. Cei doi timizi, ce se temeau reciproc de momentul întîlnirii, se simțise de îndată plini de simpatie și înțelegere. În afară de transfigurarea pe care arta o da chiar exteriorului, erau între Marcian și Drăgănescu multe puncte de asemănare : origina salubră și obscură, firea pacinică și sfioasă, gusturile simple și oneste. Chiar la fizic aveau aceeași croială. Pe Marcian însă îl prelucrase muzica, adăogîndu-i ceva mai rafinat în înfățișare și în caracterul categoric, imperativ, ce lipsea voinții sobre a lui Drăgănescu. Pe un același model prim existau, astfel, și contraste mari între ei.

Răbdătoare, prințesa Ada abia după un număr de ședințe și după ce Elena se crezuse obligată să reamintească de două ori lui Marcian despre vara lui, însoțise o dată, singură, pe artist, scuzînd pe Maxențiu bolnav. Se prezintase ca o cunoștință veche, discretă și emisese fără pretenție unele idei cuminți în legătură cu audiția. De-acolo înainte putea veni oricînd credea de folos. Despre Lică, firește, nici un cuvînt. Din acele raporturi situația lui se așeza de la sine.

XIII

Repetiţiile urmau harnic şi spornic, Rim însuşi venea acum regulat. La început, prezenţa lui Marcian i se păruse neplăcută. Probabil că se socotise pînă atunci factor principal şi era contrariat de intervenirea unui superior. Totuşi Marcian era un şef de care nu te puteai atinge şi, cum Rim respecta pe cei de care nu se putea atinge, nu stărui în gelozia lui.

Marcian, care aflase de la Elena cine era Rim şi ce aderenţe personale şi muzicale avea cu audiţia, se arătase foarte prevenitor.

Într-una din joi, repetiţia fusese mai deosebită prin cîţiva asistenţi suplimentari : prinţul şi prinţesa Maxenţiu însoţise pe Marcian. De mai multe ori Elena, ca recunoştinţă pentru cei cărora le datora pe maestru, insistase ca Maxenţiu să ia parte. Ghicea că e nevoie de stăruinţă pentru a-l decide la acea vizită.

Maxenţiu era acum o biată făptură străvezie, un steag palid cu blazon, ce se clătina la orice suflu.

Marele eveniment, pentru care se pregătea de atîta timp, cu atîta spaimă, se petrecuse : hemoptizia. Se petrecuse într-o dimineaţă, cu simplicitate şi fără nici un simptom precursor. Era singur cu feciorul. Simţise valul abia cînd era ajuns în gură. Făcuse un semn spre apartamentul Adei şi se aplecase în cuvetă. Alb ca pînza, privise fără oroare sîngele. Se culcase încet pe pat, nemişcat. Cînd Ada intrase, îl găsise cu o batistă pe gură. Ridicase un deget subţire şi-i arătase ligheanul. Nu mai ura pe nimeni, nu se mai iubea pe sine. Totul era acum încetinit, palid, fără sînge. Avusese apoi mici aiureli de care doctorul spunea „că nu e nimic" şi că provin din anemie. Se credea un înger şi vorbea numai de zbor. Îşi revenea îndată şi sta mut, neclătinat, cu faţa în sus. În faţa sîngelui, Ada se încruntase. Nu mai era de glumă cu bietul om. Bruscă în decizii, ca de obicei, propuse doctorului plecarea imediată a prinţului la Leysins. Dar bolnavul cerea acum îngăduire. Nu avea curajul să se depărteze de patul pe care se afla întins, diafan, înaripat, cu somnul lin, cu o mare uşurare în braţe, în picioare, cu un vid în tot pieptul, ce-i lăsa o respiraţie uşoară.

Doctorul, sora, toţi erau acolo în apropiere şi Ada da uşile de perete de zece ori pe zi, vorbindu-i mereu de Leysins, ceea ce îi făcea plăcere, deşi nu vrea încă să plece.

Se simţea bine între cele două apărări : cea de aici şi cea din sanatoriul acum îngăduit, între două legănări, fiindcă totul i se legăna acuma dinainte, între odihna de-acasă şi minunea de-acolo, de departe. Nu se putea totuşi decide. Ideea distanţei îl speria ; ideea mişcării îl speria. Erau mai tari ca ideea vindecării. Doctorul zadarnic îi spunea că hemoptizia e un accident prevăzut, care nu cere imobilitate permanentă. Maxenţiu continua să se creadă un înger plutitor pe norul imaculat al patului. Unele viziuni îi rămăsese în memorie ca realităţi ; avea acum un surîs misterios, ce-l separa de ceilalţi, se arăta însă generos cu neînţelegerea lor. După un timp, Ada, sfătuită de doctor, forţase pe Maxenţiu să se îmbrace, să umble, să fie iar un om, nu un înger. Nu cutezase să-l expedieze încă cu sila la Leysins, amintindu-şi cu multă scîrbă, dar şi cu multă milă, de ligheanul cu sînge. Rugase pe Marcian să intervină. Marcian nu vorbise niciodată limpede cu doctorul lui de boală, nici chiar în faza cînd Maxenţiu făcea cu ostentaţie pe ofticosul.

Se jucase de copii împreună, erau rude de aproape, şi lui Marcian îi tremura ceva în pieptul sănătos, pentru sărmanul băiat. În afecţia lui era şi egoism. Nu se temea de ceva consanguin, dar îşi zicea : dacă, din doi, ar fi fost el bolnavul ! Totuşi, împreună cu Ada, preaslăvise confortul şi poziţia frumoasă de la Leysins unde — zicea el — concertase cîndva. Maxenţiu, blînd, umil, îi privea pe amîndoi cu implorare şi răspundea :

— Am să merg şi eu la primăvară.

Nu vrea să plece. Se deprinsese acum din nou să fie om cu haine negre, nu un înger alb de flanelă. Îi plăcea din nou, ca un fel de sport, să stea în sus, să umble. Se bucura de mişcările lui uşoare, de acel vid căscat sub plastronul cămăşii, care îi ventila aşa de bine răsuflarea.

La invitările lui Marcian de a merge la repetiţii, nu obiectase nimic, nici nu acceptase.

Îi era teamă să nemulţumească pe Elena sau pe Ada. Se simţea acum conciliant cu acele duşmane... femeile !... Surîdea serafic. O slăbiciune fără apărare îl dezarma total. Nici urmă de răutate sau de pasiune. Pe atunci, un cheag

roşu mocnea în el răul care acum se rupsese. Văzuse în sîngele propriu, din lighean, şi mici coagule negricioase. Era stricăciunea ce se eliminase pentru binele lui, credea. Şovăirea în privinţa vizitei luase sfîrşit în ziua cînd Ada socotise că e timpul ca Maxenţiu să se prezinte la Drăgăneşti. Prelungise termenul pentru ca prinţul să prindă ceva faţă. Avea ambiţia de a nu duce Elenei o umbră, dar ar fi trebuit să aştepte prea mult. Nu era vinovată că e ofticos, era mai mult victimă. Căută să-şi speculeze în minte avantagiile stării de lucruri. Un astfel de bărbat era o scuză, pleda în favoarea legăturii ei cu Lică, mai ales acum cînd Lică nu mai avea nici o inferioritate. În ce privea familia, Elena, fără de voia şi ştirea ei, răspundea pentru unchiul Lică faţă de cele cîteva sute de persoane care o admirau şi stimau. Dacă Ada se ferise a pronunţa numele lui faţă de Elena, apoi în afară de casa Drăgănescu nu pierdea prilejul de a proclama rudenia :

— Unchiul doamnei Hallipa mi-a spus !...

Şi fiecare întreba cine e acel unchi. Lică nu mai avea nici o inferioritate de situaţie de cînd era profesor. Bătrînul Vardali, aristocrat autentic şi fost ministru, un moşulică, dealtfel, ce se ţinea după femei şi era galvanizat de ochii brunei Ada, spusese prinţesei :

— Dar e un tînăr *charmant* şi *tout à fait du monde*, domnul Petresco.

— Fără îndoială ! răspunse arogant Ada.

În fond era încîntată de brevetul dat lui Lică de Vardali.

— Scumpă doamnă, eu l-am apreciat totdeauna. Nu mă împăcam cu ocupaţia lui, deşi armele şi caii au fost totdeauna profesii nobile.

— Domnul Petrescu a fost căpitan de cavalerie !

Ada îl înainta în fiecare lună.

— *Cela explique tout ! Cela explique tout !* declarase căzătura, prelingîndu-şi buzele muiate pe braţul Adei.

În camera mereu mai confortabilă a lui Lică, întîlnirile urmau liniştite. După voluptatea furioasă şi pe apucate, fusese voluptatea scabroasă a camerei discrete şi sigure, apoi senzualitatea lacomă şi lîncedă, şi acum intrase în faza obiceiului tiranic.

Era încă „marele amor", pe înţelesul lor. Lică avea ore fixe cînd primea elevii. Tot restul timpului era liber şi fără

griji, grajdurile erau în sezon mort, și Trubadurul își plimba hainele frumoase cînd Ada îl lăsa liber. Se ferea însă de cartierele de altădată și de legăturile vechi ca și de aventuri noi. Lică nu fusese niciodată cheltuitor de sine, numai risipitor. Se risipește prisosul și se cheltuiește fondul. Acum prisosul trecuse la capitalul plasat într-o afacere solidă și activă. În ce privește pe Sia, nici nu-și putea închipui cum avusese gîndul s-o aducă la el. Se temea acum ca nu cumva nebuna de fată să-i afle adresa și să-i cadă plocon într-o zi. Ar fi dat-o de-a dura pe scară, dar prefera să nu fie nevoie. Sia îi cunoștea și indulgența și cravașa. De s-ar fi agățat de el, ar fi trebuit s-o bruscheze, și nu vroia. Să-i scrie îi era lene. Slova îi era încă nesuferită și suspectă. Nu-i plăceau documentele. Se bizuia pe împrejurări. Lică avea mare încredere în regia norocului. Prevenise însă pe gazdă, dîndu-i semnalmentul Siei și ordin să n-o primească. Cît despre împrejurări, doctorul Rim lucra pentru a cruța pe Lică de neplăceri. Lucra astfel încît niciodată Sia nu avea să mai revadă pe tatăl fără de care nu concepea viața.

În ziua repetiției, la care trebuia să ia parte și Maxențiu, Ada și Marcian crezuse că e bine ca ei trei să meargă mai devreme. Puteau astfel conversa înainte de sosirea muzicanților. În realitate se gîndise la intrarea penibilă a prințului într-un public străin prea numeros.

Elena îi primise cordial. Nu arătase nimic din uimirea ei pentru schimbarea nenorocitului Maxențiu. În afară de impresia pe care i-o făcuse decrepitudinea, prezența lui nu-i pricinuise nici o emoție. Ieșise cu totul din ciclul de existență care cuprindea pe Maxențiu ; intrase în ciclul muzicei de Bach. Maxențiu, dimpotrivă, fusese de îndată năpădit într-o formă poetică de trecut. Episodul fostei logodne proiectat prin transparența lui actuală și purificat de elemente ostile se confundă cu dulceața ce se desprindea din vecinătatea Elenei. Casa frumoasă, luxul domol, ordinea odihnitoare și profilul neted al Elenei — toate i se păreau destinate lui. Era un rai regăsit. Cum nu mai avea emoții fizice — odată cu hemoptizia își pierduse ultimul vestigiu de umanitate — se simțea acum un amant mistic. Cu ascultare socotea chiar și boala lui binevenită pentru acest rol. I se părea că nu se poate ca Elena să nu aibă și ea pentru dînsul un astfel de sentiment ideal, fără nici un regret pentru trecut. Elenei

îi era milă, mila oamenilor sănătoşi şi fericiţi. Nu era poate aceeaşi milă austeră pe care ar fi avut-o cu o lună înainte, tot aşa cum nu mai avea nici aceeaşi noţiune de viaţă şi bucurie. O noţiune acum mai puţin aspră, mai fragedă. Ada, cu autoritatea ei, curmase visul lui Maxenţiu, plecînd înainte de începutul execuţiei. Îi era teamă ca o vizită prelungită să nu aducă vreo criză tocmai acolo. Maxenţiu presupusese că Ada e geloasă. Nu protestase, se supusese cu un surîs enigmatic. Se simţea legănat între datorie şi plăcere. Se încărca cu remuşcări ce-i îngăduiau să se complacă în ceea ce chema „zbuciumul Adei" şi totodată se delectă din simpatia lui pentru Elena. Crea probleme în afară de realitate şi le trăia cu ascultare.

De Mika-Lé nu-şi amintise. Era de pe vremea cînd prinţul Maxenţiu, lipsit de muşchi, mai avea încă nervi ce vibrau uneori pervers. Acum Maxenţiu era diafan şi avea eclipse de memorie.

Tocmai în ziua aceea, la sfîrşitul repetiţiei, în umbra jachetei lui Drăgănescu, Mika-Lé se strecurase într-un colţ.

Se ascundea mai mult însă ca altă dată de frica Elenei, fiindcă îşi schimbase pieptănătura. Se tunsese iar, dar printr-o greşală a coaforului stuful cîrlionţilor fusese masacrat. Mika-Lé ceruse singură, e drept, *à la garçonne*, fără să-şi dea seama că-i rămîne un fel de puf creţ, negru pe un cap băieţesc, ca după tifos. Lipsa acelei umbre pe frunte lua ochilor galbeni orice lumină. Stau mari, goi, căscaţi spre Elena pentru a-i putea vedea impresia în caz de primejdie. Totuşi intrase pentru că vrea cu orice preţ să vadă pe Marcian, de care îi vorbise Drăgănescu cu admiraţie. Marcian, ce se dusese spre bibliotecă să caute o partitură, dase peste acea arătare ascunsă acolo de o ruşine necunoscută. Mika-Lé, surprinsă, pusese mîna peste gură cu gestul ei prostesc. Mirarea lui Marcian fu aşa de mare că Elena, care probabil îl urmase cu privirea, descoperise pe vinovată. Deşi se uitase la Mika-Lé încordat şi cu expresia feţei înăsprită, Elena nu băgase de seamă schimbarea de coafură. Marcian ridicase capul întrebător cu un surîs. Apariţia îi păruse nespus de comică. Spre a preveni aprecierile, Elena venise spre el şi făcuse cu grabă prezintările — în absenţă, dealtfel — Mika-Lé fiind nimicită, ca şi dispărută, după mobila elegantă de *acajou* a bibliotecei.

— Un fel de soră a mea! zisese absurd.

Surîsul lui Marcian devenise un rîs, bun, sincer, exploziv:

— „Un fel“?!

— *Ma demi-soeur*, corectase Elena, rîzînd și ea.

Apoi păruse că așteaptă.

Marcian băgase de seamă că-i cere opinia critică. Avea în fire o franchețā ce ar fi fost brutală de n-ar fi corectat-o voioșia. Dealtfel, Marcian nu credea că familia „angajează“: vedea lumea în exemplare și în simfonii, dar nu conglomerate.

— Antimuzicală, zisese, transpunîndu-și cu finețā aprecierea în domeniul armoniei.

— Cu totul! confirmase Elena, referindu-se la inepția[23] gîngăniei pentru orice fel de melodie sau instrument, dar cu o satisfacție inexplicabilă pentru sentința lui Marcian.

Apoi o roșeață subită îi invadase fața și gîtul de obicei mate: din jena că Mika-Lé era dezarmonică în cadrul pus acolo subt ochii lui Marcian? sau din satisfacția inconștientă că el o găsise nearmonioasă?... Era întîia oară, de mult timp, că atentatul de-odinioară al lui Mika-Lé la fericirea Elenei revenea subt altă formă în sensibilitatea ei.

Marcian băgase numai de seamă că rumeneala prindea foarte bine pe Elena. O privea cu surîsul din ce în ce mai plăcut. Se depărtase de bibliotecă neglijînd cu totul pe Mika-Lé, el vorbind de partitură, din buze numai, ea ascultîndu-l distrat, dar amîndoi simțind o neobicinuită mulțumire. Abia peste cîteva zile, Elena povestise lui Drăgănescu impresia lui Marcian despre Mika-Lé și cum nu era cu putință ca fata ceea să fie la locul ei.

— O s-o trecem dincolo, la biurouri! zisese Drăgănescu, luînd inițiativa exilării domnișoarei Norica.

Elena nu obiectase. Biurorurile celelalte, din Dealul Spirei, erau o instalație mare a Centralei de spirtoase, unde locuiau surorile lui Drăgănescu. Mika-Lé primise decizia de strămutare cu supunere. Își făcuse totuși o socoteală că pierde astfel unele distracții și cadouri. Nu mai iubise pe Elena, dar nici nu o urîse. Exilul era plin de confort. Erau și acolo trăsuri și automobile și era mai multă libertate. Virtutea începuse a o cam plictisi și întrevedea putința de a-și revedea actorașul, pe care se simțea dispusă să-l ierte. La cea din urmă masă de seară, Mika-Lé fusese singură cu Drăgănescu.

Feciorul venise să anunţe că doamna nu prînzeşte. Era o zi de repetiţie. Domnul Drăgănescu, neliniştit de ideea că Elena nu se simte bine sau că prînzul a fost servit prea grăbit, pusese întrebări servitorului.

— Doamna e bine şi nu a rămas în salonaş decît domnul Marcian, explicase feciorul.

Mika-Lé dusese mîna la gură dintr-un rău obicei, apoi crezuse de cuviinţă să-şi exprime bunele sentimente:

— Ce păcat că doamna Elena lipseşte!

Adesea chema pe sora ei „doamna Elena", aşa cum o numeau secretarii.

— Dumneata nu te amesteca! îi zisese răstit Drăgănescu, aşa de moderat totdeauna.

Cumnata Norica tăcuse, luînd aerul inert de păpuşă oblă.

Plin de instinct ca un dog, Drăgănescu nu îngăduise solicitudinea malițioasă a fetei. Pentru lipsa Elenei nu avea nici o obiecţie. Foarte adesea se întîmpla să decidă că ea va mînca singură, înainte sau pe urmă, pentru un scop sau altul. Alteori îi indica lui că are a dejuna din vreme pentru cine ştie ce interes. Acele dispoziţii îl mulţumeau ca nişte dezmierdări. Dovedeau atenţia vigilentă a Elenei pentru interesele lor, ceea ce era echivalent cu sentimentele lor. Absenţa ei din seara aceea era, desigur, tot atît de justificată. Îl mîhnise puţin numai fiindcă era neprevăzută şi nu-i cunoştea cauza. Despărţiţi mai tot timpul prin programul lor de viaţă, îi plăcea cu deosebire ora meselor în serile fără oaspeţi, singur cu Elena şi Norica, cum şi dejunurile intime cu Elena, guvernanta şi copilul. Se simţea atunci posesorul femeiei şi al băieţelului.

Lipsa Elenei din seara aceea venea din împrejurarea că Marcian, rămas cel din urmă, uitase ceasul discutînd muzică. Elena, de cînd cunoscuse pe Marcian, renunţase cu totul la pian. Era un sacrificiu care arăta progresul gustului ei muzical, nu se mai mulţumea acum cu acea executare mediocră. În schimb, Marcian stăruise pe lîngă ea să studieze acompaniamentul, care, zicea el, e o artă aparte, şi pentru care o asigura că are destulă pregătire tehnică şi aptitudini.

Într-o joi, cînd muzicanţii, reţinuţi de un concert în oraş, întîrziau, cum în aşteptare stau singuri şi cam fără subiect de vorbă, ceea ce da loc la pauze şi suspensiuni — mu-

zicale, dealtfel — Marcian, cu una din acele mişcări spontane pe care le avea uneori, se repezise la vraful de note şi, deschizînd pianina, aşezase zorit pe Elena, apoi alergase în *hall* după faimoasa lui vioară, de care era nedespărţit, şi o silise să-l acompanieze. Pentru a o recompensa, îi acordase la urmă *Papillon*, acea jucărie minunată din Grieg, asupra căreia se exercită şi virtuozii şi diletanţii, şi pentru care Elena avea predilecţie. Subt mîinile lui Marcian, melodia dispărea, se reconstituia însuşi zborul fin de aripi ; erau fluturi de vară fără trup, numai cu azur pe fibre de mătasă ; apoi se dizolvau şi plutea numai ideea abstractă. O minune, în adevăr ! Marcian dase apoi Elenei mai serios de lucru. Se arăta un profesor răbdător, dar şi autoritar, cum era totdeauna cînd era vorba de muzică. Astfel readusese pe Elena în cadrele active ale muzicei, dar la un loc unde nu putea fi jignită de nici o imperfecţie. Un mic incident însemnase una din acele şedinţe. Cum Elena la un St.-Saëns buclucaş nu prindea deloc o pauză — cam grea, ce e drept — o pauză de semiton pentru a intra deodată cu acordul, Marcian, accentuînd ritmul cu arcuşul, o lovise peste umăr din greşală.

Elena, palidă, crezuse că a făcut acolo la pian o greşală care merită enervarea, şi Marcian se socotise — deşi nevinovat — cel mai mare bădăran. Scurt moment dramatic, soluţionat de gestul lui Marcian de a săruta acolo, pe clape, mîinele Elenei, cerînd graţiere.

În seara aceea Marcian uitase ceasul şi Elena nu i-l adusese aminte. Ar fi servit un aperitiv, dar se temea să nu-l facă atent asupra întîrzierii indiscrete. L-ar fi oprit la prînz, dar un rest de snobism o îndemna încă faţă de el la aparatul fastuos al dineurilor de gală. Spre zece, tot distrat, tot inocent, dar flămînd, plecase. Abia la şedinţa următoare se scuzase şi făcuse haz de incurabila distracţie artistică, cerînd să i se spună ceasul sau să i se dea de mîncare la o viitoare ocazie.

Primul zvon public anunţase concertul din Bach pentru noiembrie. Amînat pentru decembrie, intervenirea lui Marcian trimisese data mai departe. Lăsînd să treacă epoca neserioasă a sărbătorilor, rămăsese pentru ianuarie. Un adevărat eveniment de plin sezon. Acum se discuta din prudenţă chiar ziua în comitet intim, dar nu se preciza. Trebuia respectată

cifra neprevăzutului. Neprevăzutul se arătă grăbit să intervină. Muri subit ţaţa Gramatula, acea mătuşe, soră mai mare a lui Doru Hallipa, tatăl Elenei, care fusese pentru Elena un fel de mamă adoptivă.

Moartea ţaţei Gramatula nu era un incident de ordin secundar. Poate că în alte familii, fie din lipsă de mijloace, fie din antipatie pentru tristeţi suplimentare, ar fi fost trecută cu vederea; aci însă, în casa Drăgănescu, doliul îşi desfăşura toată pompa. Gramatula lăsase, dealtfel, un testament, important chiar pentru o avere ca a Drăgăneştilor. Instituise pe Elena unica moştenitoare şi executoare a unor dispoziţiuni cu privire la uvrieri.

Era firesc ca festivalul să fie amînat din nou şi nu numai pentru timpul strict al demersurilor, dar pentru un doliu protocolar. Din pricina concertului, Elena reduse protocolul la minimum. Totuşi trei luni de doliu strict, deci trei luni de amînare. Audiţia era astfel azvîrlită în primăvară.

Elena fusese sincer îndurerată de moartea Gramatulei. Plecase de îndată la Prundeni cu bărbatul ei şi cu Mika-Lé, de care avea nevoie pentru secretariatul doliului. În schimb, Mika-Lé căpătase o întreagă zestre de pe urma acelei mătuşi, care totuşi, în viaţă, nu putuse suferi pe fata din flori. Faţă de acea pricopseală, domnişoara Norica, cu sufletul ei de mică cerşetoare, îşi amînase fără termen ura împotriva Elenei.

Locuinţa Gramatulei nu era la conacul frumos din Prundeni, unde copilărise Elena, ci era aşezată între coşuri de fabrici, în miez de uzine. Cu sînge grecesc curat, mătuşa iubea mai mult negoţul decît pămîntul, şi zgomotul o încînta. Trebuise cîteva săptămîni pentru ca totul să fie terminat acolo la ţară. Monumentul binefăcătoarei se ridicase repede, solid şi simplu. Moştenirea, care creştea cu mult averea personală a Elenei şi îi mărea independenţa materială, o mulţumea mult mai mult acum decît ar fi mulţumit-o altădată. Pînă deunăzi era absorbită cu totul în comunitate. Rece, metodic, lucra numai pentru binele general al familiei. I se dezvoltase acum în urmă un sentiment de personalitate. O stare mai mult sufletească, probabil, deoarece averea lui Drăgănescu era cu totul la dispoziţia ei. Pe acea avere n-o confunda însă cu moştenirea de acum, căreia, fără să ştie de ce, îi făcea loc aparte.

Pe cînd Mika-Lé scria nenumărate adrese îndoliate și convocări de advocați, Elena găsea timp să trimită pe elegantele ei cărți de corespondență un cuvînt de amintire tuturor interpreților, începînd, firește, cu Marcian, care, prin cîteva telegrame călduroase, se arătase tot atît de bun amic, cît de mare artist. Elena rămăsese în ultimul timp cam singură acolo, deoarece expediase pe Mika-Lé, iar bărbatul ei, cerut de afaceri, lipsea des la București.

Într-unul din acele drumuri, Drăgănescu, la întoarcere, scoborîse din automobil pe Marcian ca pe o surpriză de preț.

Artistul, cam dezorientat de această răpire, nu putea totuși refuza invitarea stăruitoare a lui Drăgănescu, care gîndea că Elenei trebuie să-i lipsească mult cercul ei muzical și, în dorința de a-i face plăcere, găsise curajul acelei inițiative. Elena, e drept, nu se așteptase defel la vizita lui, așa încît fusese un prim moment de șovăire, urmat de mulțumire reciprocă.

Curiozitatea lui Marcian fusese curînd deșteptată de atîtea lucruri noi. Elena ar fi voit să împiedice șuieratul sirenelor și vîjîitul mașinelor, dar Marcian găsea în ele nu numai amuzamentul unui copil mare pentru o mare jucărie, dar și anume armonii noi, foarte interesante pentru urechea lui de compozitor.

Nu simfonia motorului, speculată îndestul de muzica modernă, ci unele elemente de sonorități, unele combinații de sunete, unele ecouri și rezonanțe ce-l pasionau în chip particular.

Trecînd în revizie întreaga instalație pentru a o arăta oaspeților, ziua aceea fusese o adevărată luare în posesie pentru Elena. Țața Gramatula, bătrîna fecioară bărbătească, își aducea astfel contribuția concertului din Bach. Vizita lui Marcian, tot prin îngrijirea simpatică a lui Drăgănescu, se reînnoise de două-trei ori.

La București, joile fusese reluate pentru primire de condoleanțe întîi, apoi pentru reunirea muzicanților risipiți. La început, fără absolut nici un fel de muzică.

Curînd însă instrumentele mute păruse Elenei triste și ea cea dintîi deschisese o pagină de acompaniament într-un ceas cînd era singură cu Marcian. De atunci, înapoia storurilor dese și ușilor ermetice, în umbra îndoliată care făcea

apartamentul mai tainic, se auzeau sunete de orgă sau plîngeri de arcuş discrete, reculese.

Acele ecouri surprinsese plăcut pe Drăgănescu, care nu vroia monotonie şi mîhnire în jurul Elenei şi ar fi dorit bucuros ca şi negrul mat al hainelor ei să fie suprimat, dacă eticheta ar fi îngăduit-o. Marcian era mereu preocupat de sonorităţile auzite la Prundeni. Făcea Elenei lungi dizertări asupra misterelor armonice. Era obsedat de un ritm nou. Scria adesea pe margine de caiete muzicale micile semne cabalistice ale unei „bucolice“. Firul melodic agrest trebuia să răzbată prin ţesutul complex al unor multiple filoane de ansamblu, după altă concepţie însă, ca cea reconstitutivă a lui Strauss. O evocare măestrită. Căuta să arate Elenei care e elementul sentimental şi care e cel mecanic în acelaşi sunet, apoi care sunt sunetele pur materiale şi care cele emotive ale aceluiaşi acord. Le denunţa succesiunea sau le disocia prezenţa simultană. Exemplificînd din Strauss şi din propriile lui compoziţii, semnala diferenţa între muzica reconstitutivă şi cea evocativă, ce-l preocupa. Elena asculta fără să înţeleagă tot, dar cu o atenţie ce-i stimula verva şi cercetarea. Îi mai arăta apoi gradaţiile infinite cuprinse de o singură notă muzicală, cum şi ecourile desprinse din ea şi valorificarea lor pentru sunetele următoare. Surprinderea ei pentru acele minuni îl încînta. Era o şcoală muzicală cu totul diferită de lecţiile banale de pian luate de Elena prin pensioane. Era şi o recompensă de un gen nou a pasiunei ei pentru muzică. Prezenţa lui Nory şi Mini era acolo asemeni corului antic, simpatică şi necesară.

Ada şi Maxenţiu se arătau şi ei foarte mîhniţi cu prilejul doliului. Se socoteau ca un fel de rude, e drept că în numele unor argumente foarte delicate: ex-logodna lui Maxenţiu şi veria lui Marcian. Rezulta însă o nuanţă foarte cuviincioasă de raporturi.

Elena primise chiar o misiune de caritate, pe care o împlinea cu zel în amintirea Gramatulei, căreia, dealtfel, nu-i lipsea nici grîul fiert de pe moşie, nici azima morilor, nici un fel de datini. După rugămintea Adei, Elena îşi luase asupră-şi să decidă pe Maxenţiu pentru plecarea la Leysins. Prinţul însă refuza cu îndărătnicie blîndă.

Marcian era şi el mişcat de starea lui Maxenţiu care se stingea pe fiecare zi. Elena şi Marcian inventase pentru acel scop existenţa unei prietene, ce s-ar fi aflat la Leysins şi trimitea de-acolo referinţe încîntătoare, începînd de la călătoria lesnicioasă, la orice alte detalii de peisagiu şi tratament. Povestea era alimentată cu date precise luate de Ada la sanatoriul din localitate, aşa încît numai învelişul era romantic.

Povestea fictivă era acum o bună camaradă a Elenei şi a lui Marcian, care combinau împreună ultimele ei noutăţi în forme cît mai poetice, deoarece Maxenţiu era mereu în faza lui serafică. Ada susţinea complotul din toate puterile, speriată de scăderea prinţului şi nemaiavînd nevoie de prezenţa lui acum, cînd Elena şi Marcian erau o platformă solidă de onorabilitate. Marcian urma să creadă pe Ada o femeie foarte de treabă. N-o putea vedea decît parţial şi aşa cum voise ea să i se înfăţişeze. Partea vulgară şi viţioasă a firii ei scăpa de sub observaţia lui naivă şi optimistă.

Elena nu ştia nici ea nimic pozitiv rău de Ada, dar în şcoală, ca şi în societate, o socotise pînă atunci ca fiind de altă speţă cu ea. Acum se simţea dispusă spre concesii. O găsea, dealtfel, foarte corectă în ţinută şi foarte sinceră în solicitudinea ei pentru Maxenţiu.

La propaganda de plecare Maxenţiu opusese la început Elenei o tăcere misterioasă sau replicase misterios că se simte foarte bine. Avea convingerea suavă că Elena numai din interes sentimental dorea plecarea lui, credinţă pe care o purta ca pe un talisman în sensibilitatea lui maladivă şi care-l întărea în decizia de a rămîne aproape de ea. În afară de teama hemoptiziei, teamă acum resemnată, nu-şi da seama de starea lui. Febra la ore fixe era acum înlocuită cu un fel de morfinizare a organismului, care la termometru corespundea cu două-trei linii permanente de temperatură. Sfîrşi însă prin a se convinge că „ea“ cu dinadinsul vrea ca „el“ să plece. Decise eroic că o va asculta, dar trebuia prudenţă pentru a nu pune în evidenţă sentimentele şi pentru a evita comentariile. De aceea, prinţul lua un aer din ce în ce mai secret şi mai exaltat. După multe ezitări şi calcule, într-una din zile, luptînd cu scrupule şi obstacole imaginare, Maxen-

țiu combinase timpul și spațiul și găsise momentul de a fi singur cu Elena. Elena, ce nu-și da seama de acel calcul, se bucurase că Maxențiu are să-i spună ceva, probabil tocmai în chestia Leysins. Așa de aproape însă de fantoma ce se apleca spre ea și de pe buzele căreia ieșea o răsuflare slabă și deasă, Elena simțise că amețește. Marcian, atent, se săltase spre dînsa, oprit însă cu un mic semn de Elena. În aiurarea lui, Maxențiu interpretase emoția Elenei favorabil, iar intervenția lui Marcian drept indiscreție. Spusese Elenei grăbit și confidențial că a decis să plece, ca pe o replică la dorința ei secretă și, subt un pretext stîngaci, se sculase de lîngă dînsa ca să n-o compromită. Față de rezultatul bun, Elena, prin aprobare, se făcuse complice cu dulcele secret și cu drama imaginară a prințului.

Maxențiu plecase apoi pe loc, luînd arbitrar pe Ada nedumerită și refuzînd întrebările lui Marcian. Era turburat de o închipuită mare scenă, agitat de tot felul de simțiri exaltate și diafane totuși și mereu misterios. În felul acesta poetic se decisese plecarea, așa de vulgar disputată cîndva, a lui Maxențiu. Fusese însoțit pînă la frontieră de Ada, care convinsese pe Lică să facă un turneu în Ardeal subt cuvînt că la Temișoara vor găsi cai frumoși unguresți ; mai departe, Maxențiu era însoțit de doctorandul ce-l îngrijise și acasă, cu misiune de a-l instala. Un bolnav fragil, un client întîrziat, acel blond livid ce pornea la Leysins, de unde, firește, amica fictivă a Elenei plecase de curînd vindecată. Sperau oare cei ce-l trimeteau în vindecarea lui ? Sau un egoism inconștient îi îndruma să înlăture din decorul lor acea efigie melancolică, care, fără nici o rezonanță acum către înconjur, se putea mai lesne dizolva în izolare ? Moartea fiind operație repugnantă, era salutar gestul lor de a transporta pe condamnat într-un azil anume pregătit.

Elena comentase cu Marcian ciudățenia procedărilor lui Maxențiu. Marcian surîsese indulgent și semnificativ, și Elena înțelesese abia atunci aluzia absurdă a bietului exilat. Incidentul lăsase în urma lui un parfum frumos de amor și de spaimă. Îl respirau reculeși. Așa cum parfumul florilor acumulate proaspăt pe un mormînt străin face pe cei sensibili să se simtă cu o plăcere dureroasă încă mai vii.

XIV

Pe măsură ce repetițiile se înmulțeau și răspunderea se desemna, Marcian devenea mai autocrat, și executanții mai subjugați. Se întîmpla acum ca observații destul de severe să pornească de la maestru către unul sau altul. Mai nervos, cu cît era mai interesat de buna reușită, Marcian trecea peste convențiile mondene, așa cum ar fi făcut-o pentru un concert public. Elena îl susținea tacit. În marele public participarea lui Marcian făcuse impresie, propagată pe două căi: agenția Stuart și colportajul de salon. Invitațiile, foarte căutate și înainte, acum își urcau valoarea vertiginos. Se emisese chiar ideea să se facă invitații plătite cu beneficiul destinat unor societăți de binefacere, și propunerile abundau. Versiunea asta nemulțumise pe Elena, care ar fi curmat-o, dar nu știa dacă Marcian nu era cumva partizanul, dacă nu chiar promotorul ei. Cu multă precauțiune își manifestase dorința ca audiția să rămînă o recepție particulară.

Marcian se arătase cam susceptibil și se apărase ca un culpabil de o vină, pe care în realitate n-o avea. Se isca între ei un mic *malentendu* așa cum se întîmplă în faza dintîi a celor mai bune raporturi. Plutea o melancolie, deși nimic nu se schimbase. Cum și Elena și Marcian se simțeau vinovați, deși fără de vină, era un prilej pentru o acordare deplină, care nu întîrziase. Totul fusese curînd luminat și proiectul absurd era acum subiect de glumă. Tocmai putința asta de limpezime era una din calitățile cele mai simpatice ale muzicantului. Prin lipsa de „funduri suprapuse“ [24] ai fi zis că nu e artist, așa cum prin firea dubioasă permanent și chiar sieși, Greg, pictorul, era și artist și clerical. În schimb, Elena era tot mai iritată împotriva doctorului Rim. Lipsea mereu, și Marcian, foarte nemulțumit, nu protesta din politeță. Franco suplinea pe Rim cum putea, dar atrăsese atenția Elenei că era tot timpul ca titularul să fie prezent. Elena, prea ocupată, nu se putea duce la Rim și prefera chiar să nu meargă pentru a nu mîhni pe Lina, dînd doctorului lecția meritată.

Decisese să trimită un ultimatum, dar amîna din grijă pentru Lina. Comisionul căzu asupra lui Mini, care tocmai avea intenția să se ducă pe-acolo. Dealtfel, mesagiul Elenei avea

forma unei scrisori categorice, pe al cărei conţinut Mini nu era obligată să-l cunoască.

Rim lipsea de la repetiţii ocupat cu chestii grave. Avea şi el drama lui. Mîhniri şi bucurii succesive îl oprise de la muzică. Alte vibraţiuni puneau în mişcare pe domnul profesor. Atunci cînd Sia crezuse că e chemată de Lică, în aşteptarea ei nerăbdătoare, se arătase tirană şi maltratase pe Rim cu vorbe necugetate şi cu atitudini dispreţuitoare. Rim înălţase psalmi de pătimire. În dreapta lui cuminţie socotea pe Sia drept oaie rătăcită. Avea însă lungi socotinţe cu sine despre ce era de făcut. Aflase despre scrisoarea trimisă de Lică fetei. Era, oare, bine să încerce un demers pe lîngă acel tată aşa de scump pentru a-l readuce sau trebuia să caute a slăbi dragostea filială a Siei, acum, mai ales, cînd el îi oferea o altă dragoste, ce putea înlocui cu atît avantagiu pe cealaltă ? În pantomime interioare, fără de oglinzi inoportune şi cu o gustoasă cercetare de sine, Rim se desfăta la ideea bucuriilor pe care le putea da Siei.

Scoborînd astfel în subteranele conştiinţii, găsise gîndul mîntuitor de a se sluji de minciună. Cu mîini lungi, întinse ca o suplică spre Sia, Rim îi povestise că a întîlnit pe Lică, ce l-a însărcinat să-i spună că nu o mai poate chema la dînsul nici chiar pentru o vizită din „anumite pricini". Lică l-a împuternicit pe el, Rim, să aibă grijă de odorul de care-l despărţeau acum „unele împrejurări".

Rim predica astfel fetei într-un stil care nu era deloc cel al lui Lică, riscînd minciuni foarte bine înrudite însă cu adevărul. Sia nu ştia să facă distincţii. Aşteptase pe Lică şi nu venise. De la nădejde trecuse, brusc, la parapon. Nu se îndoise de cele spuse de Rim. Înţelesese bine două lucruri : că Lică avea acum alte socoteli şi că pe ea o lăsa moşului. Mîhnirea şi necazul cotrobăiau prin sufletul ei opac. O mare iluzie se sfărăma în blocul acela. Ura acum deopotrivă şi pe Lică şi pe Rim. Ura pe toată lumea. Drept exprimare acelor simţiri fruste, la discursul călduros al lui Rim, îi răspunsese numai :

— Marş !

Rim se retrăsese cu demnitate şi cu speranţă. Avea un surîs enigmatic de maliţie şi indulgenţă. Sia, cam îngrijată că a ocărît pe cel de care avea nevoie, nu avusese totuşi nici un cuvînt de revenire. „Fecioară tare !" suspinase Rim, dar

cu încredere în viitor. Se simțea înțelept ca un Solomon-rege, pe care l-ar fi sfidat o sclavă favorită. Chiar făptura lui și-o simțea cu înfățișarea solemnă și biblică și, retrăgîndu-se prudent după apostrofa Siei, pașii lui îi păreau a suna august pe mozaicul coridorului ca pe lespezi de porfiră. Rim era un luxurios al închipuirii. Palma fecioarei pe obrazul lui slab ar fi luat apucături de voluptate brutală. Rimul cu dinții galbeni, lungi și rari, miop și prognatic, era numai o mască pusă în glumă „scumpului eu" al lui Rim „frumosului". Domnișoara Sia nu se putea să nu-l vadă pînă la urmă așa cum el se închipuia. „Fecioară capricioasă!" se biciuia Rim cu delectare. Minciuna lui îl mulțumea însă așa de mult, atît era de convins că Sia se va întoarce spre el, încît își amintise de repetițiile audiției Bach cu oarecare remușcare.

Mini se pregătea să-și îndeplinească dubla ei misiune: aceea de a da Linei alarma pe care nu i-o dau ceilalți și de a duce lui Rim scrisoarea Elenei cu privire la concert. La dezordinea de idei pe care i-o pricinuise marele secret de familie: Lică-tată, Lina-mamă, Sia, fiica lor, se adăoga ceea ce Mini numea incestul lui Rim. Predomina însă spaima ei nelămurită.

Circumstanța că Rim și Sia nu cunoscuse secretul Linei îi părea în adevăr atenuantă. Ce va fi însă atunci cînd vor afla, afară numai dacă Lina, mereu sclavă, nu va avea gestul biblic de a-și conduce fata în cortul patriarhului! Altfel, jocul celor doi era primejdios! Mini își zicea că poate vede ea lucrurile prea tragic și totodată se simțea zorită spre sfîrșitul tragediei. Era neastîmpărul furtunii pe care o simți că vine, care te apasă și pe care ai vrea s-o vezi trecută, fie chiar cu ravagiile ei.

Pe drum spre Rimi, Mini se bucură că are pretextul scrisorii și totodată luase decizia că nu va vorbi nimic imprudent. Cel mult va lua atitudinea pe care o sfătuia lui Nory, [25] atitudinea care pune întrebări, deschide paranteze, naște indicii și dă bănuieli. Se bizuia pe cuvintele ce vor cădea fără voie. Avea dorința de a fi Linei de ajutor, dar cu speranța că o vor ajuta împrejurările. La început concursul de împrejurări păru a fi puțin amabil și gata să o întoarcă de la ușă. La soneria ei timidă întîi, apoi întărită, nu răspundea nimeni. Stărui prin partea bucătăriei, dar și acolo era pustiu.

Pe la ferestre nu se ivea nici un cap. Lipseau, oare, toţi, la trei abia după dejun ? Ideea de a pleca fără să-i vadă păru deodată a-i conveni. Va lăsa scrisoarea în cutia de poştă. Demersul ei i se părea acum suficient. Îşi mări în minte dimensiunile bunelor ei intenţiuni neîndeplinite. Vestitul *shampooing* [26] al lui Pilat îi liberă conştiinţa. Se spălă deci pe mîini de toate misiunile. Totuşi, tocmai pentru că era decisă să plece, mai întîrzie un minut. Era în curte, în dreptul culoarului odăilor din fund, legat cu sala mică a bucătăriei... Parcă desluşea pe cineva prin perdele. Storurile, trase pe inele, lăsau între ele spaţii mici. I se păru că e baba, dar care, în loc să vie spre ea, se îndrepta spre odăi... Poate vroia să-i deschidă prin faţă ! Vru să pornească şi ea într-acolo, dar umbra mişca acum din nou înapoi... Tot pe la bucătărie venea !... Nu se arăta însă nimeni şi aceeaşi umbră se agita neorînduit, cînd oprită pe loc, cînd pitulată, cînd lunecînd repede. Cine ştie ce luptă a babei cu vreun şoricel sau paianjen. În orice caz, nu părea a se ocupa de ea. Mini avea acolo, în plină zi, o ciudată impresie de mister. Jocul acela de umbre era încă mai bizar în plină lumină.

Prin storuri, umbra se vedea acum nemişcată. Mini se duse şi sună iar, din faţă, apoi imediat trecu şi bătu la uşa din dos. Erau ultimele demersuri făcute în pripă, înainte de plecare. În sfîrşit, umbra mişcă spre uşa de serviciu. Tot baba fusese ; Mini o zări desluşit prin ultimul geam.

O altă umbră însă se strecura repede pe coridor spre interiorul casei. Acum apăreau toţi deodată ! Se auzi din faţă şi glasul bunei Lina, dar silueta proiectată pe umbra perdelelor, după plecarea babei, nu fusese a ei.

Buna Lina rezemată într-un baston se căina din prag. O durea mereu piciorul şi aţipise puţin... Dar necazul cela de babă, ce păzea !

Baba ieşise şi ea în uşa din dos cu un cap holbat. Bine zicea Lina că nu mai era în firea ei. Lina pofti pe Mini în odaia de culcare. Cînd intrară în vestibul ieşi din biroul lui însuşi doctorul Rim. Aşadar, toată lumea era acasă !

— Am o scrisoare pentru dumneata ! îi spuse Mini scurt.

Acea afacere i-l făcea nesuferit. Avea unele scrupule. Fie că Rim nu era consanguinul Siei, erau însă în judecata lui Mini unele căi, grozav de intime, pe care soţul şi fiica Linei se întîlneau în vinovăţia lor. O dezgustase.

Desigur era destul de deprinsă cu astfel de cazuri din zvonul public: X e amantul cumnatei, Y trăiește cu fata nevestei etc. ...Fapte diverse destul de frecvente și banalizate de scepticismul public. Cînd ești însă confruntat cu ele îți fac altă impresie și scepticismul public nu împiedică ca X, Y, Z, să trăiască într-o tragedie.

Rimii, ce e drept, nu erau din aluat tragic. Pe buna Lina o puteai lesne închipui tolerantă, Sia cea rudimentară nu-ți dezvolta indignări, iar Rim îți da nemulțumire mai mult prin persoana lui. Animal de o speță intermediară între genul feroce și cel domestic, avînd dinții unora și esofagul celorlalte dobitoace, fără un instinct pronunțat al vițiului, fără curaj în imoralitate, dar repulsiv și răutăcios.

Totuși doctorul Rim nu cunoștea secretul Linei. Nory asigurase pe Mini de acest lucru... Doctorul Rim nu știa, deci continua... Și dacă ar fi știut? Lui Mini îi era mereu frică, o frică lucidă ca și misterul umbrelor chinezești la lumina zilei.

Buna Lina povesti lui Mini de la capăt pățania ei cu piciorul. Confuză în vorbă, ca de obicei, amesteca durerile fizice cu necazurile celelalte, toate răzbătute de plîngeri împotriva babei care se ramolise de tot. Trebuise ca ea, din somn, să audă soneria înainte ca baba să se urnească. Mini lăsa să-i scape ocazia asta bună de a face oarecari insinuări.

Apoi Lina amestecă darea de seamă a unor depuneri de familie, la care luase parte și gemenii Hallipa, cu alte doleanțe. Acest amalgam era chiar starea de spirit a bunei Lina, care primea toate lucrurile fără a le coordona și povestea laolaltă proiectele ei materne de a mărita pe Sia cu unul din gemeni, cu mizeriile îndurate de la obraznica ceea de fată, pe care Rim o încuraja. Deși foarte suferitoare, se vedea că Lina era obosită de necazuri. Mini o privea cum suflă greu și își zicea că toată viața va sufla așa din ce în ce mai greu... și atît! Renunțarea Linei o cuprindea și pe ea; faptul că Lina o să moară într-o zi de astmă n-o speria. Mai teamă i-ar fi fost acum să vorbească.

— Nebuna asta de fată stă bufnoasă fiindcă Lică nu se poate ține de ea! Îi e destul de bine aici... Rim o menajează chiar peste măsură... Dar dumneaei îi tună și toți suntem întorși pe dos... Abia s-a așezat și Lică... Acum e profesor și prieten bun cu familia prințului Maxențiu.

Lina avea astfel de expresii fericite şi un fel de a înfăţişa totul care curma orice comentariu. Mini se simţea dezarmată. Orice intervenţie părea de prisos. Se interesă de profesoratul lui Lică. Nu şi-l putea închipui... Dar Lina declară că Lică era tot băiat bun şi drăguţ ca înainte, cu toată situaţia lui aşa de frumoasă... Cam ridicolă buna Lină, în adevăr !... Aşadar, Lică se schimbase fără să se schimbe. Era acelaşi care fluiera de mult pe lîngă garduri, care deunăzi fluiera pe Sia subt fereastra Rimilor, care fluiera uşor pe buze în atelierul domnului Paul şi între dinţi în urechea prinţesei Ada. Cît despre pasiunea fetei greoaie pentru tatăl sprinţar, ea era o stare de fapt fără comentariu. Cu ideea lui Lică profesor, Mini nu părea a se identifica ; nu mai puse însă nici o întrebare. Îi era deodată foarte lene şi uitase aproape preocupările cu care venise. Tocmai atunci baba, fără ca să i se fi auzit paşii în meşii de postav, vîrî capul prin uşă şi răguşită şopti :

— Să pofteşti din faţă că a venit intendentul.

Mini fu de părere ca Lina să cheme pe intendent, ca să nu se mai ostenească, dar Lina se şi sculase. Baba rămăsese după uşă. I se vedea laba zbîrcită şi neagră a mîinii şi vîrful broboadei. Ai fi zis că stă acolo gata să lovească pe Lina cu ceva în cap... Cu ce s-o lovească ?... În ce fel era Lina vinovată faţă de babă ?... Impresii ! sau unele idei neînchegate bine, leneşe încă, dinapoia gîndului. Acum papucii babei se auzeau tîrîş pe coridor. Plecase... Ba nu !... Iar se întorsese. Mini, ridicînd ochii, o văzu grebănată şi uitîndu-se la ea lung. Ce vrea ?... Ştia că a văzut-o adineaurea prin geamuri şi vroia s-o ucidă pentru că dovedise crimele din casa lor blestemată...

Baba înfăţişa acum tot basmul rău întrevăzut de Mini. Stînd în mijlocul odăiei, baba se uita mereu ţintă la ea. Apoi se apropie de masă şi luă călimara, pe care o duse Linei în vestibul. Atît !... O aduse însă la loc şi se opri în faţa scaunului lui Mini, uitîndu-se acum la ea de-aproape. Nu spunea nimica, aştepta !... Mini se trezi că-i spune ea, din senin, babei :

— Dumneta ai slujit pe cucoana Lina şi acum îngrijeşti şi de domnişoara Sia, *fata dumneaei.*

Nu se gîndise cu răutate la astfel de cuvinte. Le pronunţase maşinal... pentru că baba aştepta acolo în faţa ei, fără

rost... sau pentru că venise pregătită să vorbească şi nu cutezase să spună Linei nimic... sau pentru ca să afle dacă baba ştie... sau numai răspunsese întrebării mute pe care i-o făcea baba !

Baba întîi rămăsese tîmpă. Apoi îşi plesnise tare palma aspră peste obrazul zbîrcit şi ieşise în brînci ca o turbată, mică, cocoşată ; cu un petic de şal zdrenţuit, cu rochia tîrîş, alerga pe coridor. Mini se sculase şi din uşă se uita după ea. Părea că patinează : un picior luneca mult înainte şi cellalt sărea după el. Ca o vrăjitoare pe o mătură sau o mumie pe un schi şchiop.

Aşadar, baba nu ştia ! Rămăsese turlacă ! Dar baba ştia altceva... şi cele două lucruri la un loc o făcuse să fie apucată de rele. Ce va face acum baba ?... Va amuţi din spaimă... sau va vorbi ?... Socoteli mintale repezi deoarece Lina se întorcea.

— Te-am făcut să aştepţi ! se scuză, picînd pe un fotoliu, apoi se sculă iar să închidă uşa, mereu robotnică.

Mini se uită după ea cu ochi pe care îi simţea cum sclipesc mii de forme, culori şi lumini, ca un buchet de artificii. Apoi tot aşa de iute privirea i se stinse. Auzi pe Lina cum îi spune :

— Acolo pe coridor e odaia fetei ceea !

„Da ! gîndi Mini. Tocmai unde pîndise baba.“ Placid, Mini reconstituia faptele.

— Pe babă o ai de mult... de la Tecuci ?

— Nu !... Mai dincoace !... Dar tot mi-e destul !

— Are să intereseze pe Nory noutatea că domnul Lică dă lecţii, zise Mini la întîmplare.

— Lecţii de echitaţie. Ştii ! El e de la cavalerie ! complectă Lina îngîmfat şi iar se sculă şi se duse alături în cabinetul medical, de unde aduse o fotografie a lui Lică în uniformă de cavalerie. Dacă o vedea fata ceea, mi-o lua !

Lina o credea pe Mini la curent cu aventura ei sau nu ? Îi vorbea ca unei iniţiate, sau cum ?

— Ştii, Lina, că am adus doctorului o scrisoare de la Elena. Îl roagă să vie la repetiţii sau să o anunţe într-un fel. Acum cînd are pe Marcian va fi un concert strălucit.

— Rim are de gînd să se ducă acum regulat.

Lina părea oarecum geloasă de precăderea muzicală a lui Marcian şi ofensată că Rim era controlat.

Peste puţin Mini se sculă să plece. În poartă îşi zise : „E o prostie să vrei să faci oamenilor bine !“ Apoi : „Am nemerit oare un flagrant-delict ?... Mai bine că n-am spus nimic Linei şi m-a slujit împrejurarea !“ Se gîndea că acum baba o va înlocui şi Lina va fi informată. „N-am să viu mult timp pe la Lina.“

...Trecu apoi la alte gînduri ale ei, ca şi cum interesul pentru acele fapte i se topise şi teama i se irosise.

XV

Pe cînd la Drăgăneşti dura repaosul, melodios, toate furiile dezlănţuite bîntuiau casa Rim. Baba, care nu murise subt spaima blestemului căzut acolo, spusese Linei ceea ce ştia şi aşa cum ştia ea să spună. Întîia grijă a Linei fusese : ce-o să zică Lică, ce-i încredinţase fata ? Abia pe urmă se văicărise asupra faptei : cum dusese păcatul pe Rim ?

Indignarea nu-şi făcea loc decît anevoie, din lipsa de gelozie şi dragoste, din firea ei pasivă şi din acea vină a ei iniţială, păcatul de tinereţe, de care se împiedicase toată viaţa, păcat speculat de Rim, dar mai ales întreţinut de ea singură. Nici ea nu era basma curată !... Ea doar adusese în casă pe fata lui Lică !... În felul ăsta buna Lina sosea dezarmată la locul delictului.

Dar ce era acum de făcut ? Căci ceea ce i se părea desluşit era că trebuie făcut ceva... Cum să trimită fata de acolo fără ştirea lui Lică ?... Cum să spună lui Rim să se astîmpere ?

Ici-colo o apucau şi toiuri de indignare ! Ce neobrăzare pe nemernica de Sia ! Ce neruşinare pe păcătosul de Rim ! În casa lor !... O fată ocrotită de ei !... a lui Lică !... Căci era bine înţeles că nici Rim, nici Sia nu ştiau despre maternitatea ei.

Puţina ei dragoste pentru Sia şi purtarea de totdeauna a fetei cu ea făceau ca reacţiile materne să-i lipsească conflictului. Drama era astfel mult simplificată, dar totuşi exista. Lina avea o noţiune precisă a greşelilor fiecăruia separat ;

amestecate însă la un loc o încurcau. Dacă Lică ar fi venit acum să-i spună că Sia e o străină ar fi răsuflat, desigur, uşurată, dar nu i s-ar fi schimbat prea mult supărarea.

Prima ei fază, deci, după descoperire fusese de toropeală. O îndelungă oboseală o copleşi. Mai apoi abia o apucase un fel de necaz cicălitor către cei care stricau toată treaba şi-i dau urît de lucru. Cînd e aşa de greu pînă să te vezi liniştit !... Ce le trebuia lor acum un astfel de zdruncin !... Şi baba aceea nesuferită cu pînda ei !... Se amesteca în treburile stăpînilor !... Acum pîndea, desigur, iarăşi să vadă ce are să se petreacă !... Aştepta cine ştie ce ?... Parcă Lina ştia singură ce are să facă ! Fibrele ce simt şi dor, Lina nu le avea, iar cu mizeriile omeneşti era deprinsă, apoi era o fire grămădită ce se înăbuşea : de aceea imboldul dintîi al mîniei care spulberă nu-l avusese.

Înăbuşindu-se, scotea însă aburi. Întîi turtită de cele ce aflase, acum începuse din ce în ce a pufni şi a căuta pricină tuturor, chiar şi lui Rim. Atitudinea ei păruse celor doi suspectă. Profesorul se uita cu ochii lui de chinez la Sia, care căta pe subt pleoape. Era ceva !... Dar ce ?... Nu ştiau ! De aceea nu cutezau să ia atitudine, aşa că — lucru neobicinuit — pufnelile Linei se treceau şi se întreceau în voie. Lina îşi răsufla însă necazul fără explicaţii ; iar în gîndurile ei trudite se socotea mereu ce ar fi fost oare bine să facă ! N-avea încredere — şi pe bună dreptate — în energia ei. Furtuna, care face vîrtej pe locul necurat, nu se dezlănţuise, aşa că răul mocnea pe loc. Nory, chemată pentru a fi consultată şi pusă încă de la poartă în curent de babă, intrase cu : „Să-ţi trăiască !“ şi rămăsese la : „Dă-o afară !“ Refuzase însă să se amestece : „Eu cu mojica aia nu vorbesc !“

Aşa că buna Lina urmase a-şi rumega înainte gîndurile necăjite, pe cînd ceilalţi doi se enervau în nesiguranţă. Nu se mai auzea vioara doctorului şi distracţiile de orice fel erau suspendate.

Voia bună fiind singura ei graţie, Lina căpătase o mutră încă mai uricioasă : pămîntie, cu ochii tumefiaţi fără de plîns, îmbătrînită. Era circulaţia rea a sîngelui, autointoxicarea !

Odată ce apucase să vorbească răstit, părea că aşa-i fusese vorba de cînd lumea ; arţagul era hrana pătimirii ei. N-o părăsea însă grija că trebuie să facă ceva ! Se chibzuise

să cheme într-o zi fata şi să-i spună marele secret al naşterii ei. Atunci va pleca ea singură de-acolo, ceea ce Lina prefera din cauza lui Lică. Îi era însă silă de convorbire: „Te pomeneşti că plînge, măgăriţa!“ La ideea asta Lina ezita. Îşi amintea din nou traiul îngeresc de deunăzi, fără a-i cerceta pricinile: „Dacă se astîmpăra, măgăriţa, ce bine era! Au pe dracu în ele! Să nu lase lumea în pace!“ Lina arunca toată vina pe Sia. Se gîndea la măritişul fetei cu unul din gemeni, deşi proiectul era numai în închipuirea ei. „O mai vrea acum să o ia? Bine credeam eu s-o mărit mai iute.“ În acelaşi timp, un fel de indulgenţă de fată greşită, care a trecut pe acolo, se unea cu ciuda ei conjugală şi amîndouă se încurcau iarăşi de noţiunea maternităţii. Atunci buna Lina nu mai ştia ce vrea: „Numai să nu plîngă!“ îşi zicea la urmă cu o silă mare pentru lacrămi.

Ar fi vrut mereu ca Rim să nu afle secretul: Pentru ea, ce se temea de păcatul pe care-l purta în spinare, şi pentru el, păcătosul, ca să nu-i vină greu. Credea că în felul ăsta totul s-ar putea încă îndrepta. Nenorocita Lina trebuia să-şi dea ei singure toate argumentele conciliante pe care de obicei le aduc alţii. Cu baba nu vorbea. Baba intrase după cuptor şi acolo făcea în cenuşă tot felul de vrăjitorii pentru blestemul cel mare, dar nu era cuptorul cu hrubă, de aceea, pesemne, nu prindea vraja. De cum vedea pe Lina, ridica mîinele în sus într-un gest de iad şi pieire. Părea că stă acolo pe jăratec, sfîrîindu-şi pielea neagră pentru că fusese martoră la pierzare.

Baba avea tot tragicul care lipsea bunei Lina, ajunsă, în schimb, de o cicăleală nesuferită şi gata să obosească prudenţa celor doi şi să provoace vreo scenă din care să iasă ea vinovată sau să iasă cel mult o victimă înecată de-a binelea în mocirlă. Lina, simţind că Rim e gata s-o provoace, se decisese şi chemase fata. Ca să fie vorbă scurtă scosese caseta preţioasă:

— Uite ce vreai să furi! îi zisese cu bruscheţă. Poftim citeşte!

Sia se repezise şi învîrtea în mîini cele cîteva fotografii ale lui Lică, a căror vedere îi răscolea mînia şi dragostea.

— Citeşte!... Tu eşti ceea de acolo!

Aruncîndu-şi ochii pe act: „Din tată necunoscut!“ Sia avusese un ţipăt:

— Nu e Lică tatăl meu ?!

Acest efect, care nu era cel așteptat, nu fusese pe placul Linei.

— Cine vrei să fie tată-tu ? Lică e !... E vorba de mămă-ta... Eu sunt, nerușinato... eu !... Eu care te țiu, te ocrotesc și vreau să te mărit !

Cuvinte grele, cu un înțeles lămurit și care puteau face pe Sia să intre subt pămînt.

— Să-ți fie de bine ! Da' asta e poveste veche ! zisese grosolana fată.

Lina înțelesese atunci că Lică i-a vorbit Siei de ea batjocoritor și se ofensase de moarte. Nu-și mai alesese cuvintele, pierduse orice cumpătare și grămădise ocările și pumnii.

Baba, pe coridor, se așezase pe vine cu mîinile peste urechi, așteptînd să se facă pămîntul praf, iar Rim, prevenit de întrevedere, lipit cu urechea de ușa biroului, nu putuse rămîne neutru.

Intrase în plin pugilat și, luînd partea celei slabe și fără apărare, scosese pe Sia din mîinile materne.

— Treci în camera dumitale ! zisese fetei cu glasul unei blînde autorități. Am de vorbit cu dumneaei !

Urmase o scenă care ar fi trebuit să fie culminantă și care nu fusese decît o încîlcire de cuvinte haine, un schimb de injurii mult timp mestecate și acum scuipate în obraz. Rim se arătase superior prin calm și batjocoră. Lina, cu fața umflată ca de brîncă, zvîcnea anevoie vorbele îmbîcsite între fălcile contractate. Văzînd că pierde teren, Lina dase lovitura cea mare, pe care e drept că nici Rim n-o aștepta.

Era baricada de după care el își apărase o viață întreagă demnitatea și avantagiile. O răsturna acum nebuna de femeie cu o singură vorbă.

Cu o explozie de plîns sau de tuse Lina spusese :

— Măgărița asta e fata mea ! și așteptase ca din cumpăna greșelilor reciproce să iasă izbăvire.

Să fie iertare și uitare și totul să se isprăvească la primărie și la biserică cu o nuntă la care ei să fie nași.

Rim, astfel atacat, șovăise, apoi, luîndu-și cel mai măreț ifos, zisese stacadat, deci sarcastic :

— Dumneata, madam, ai crezut că trăiești cu proștii ! apoi ieșise.

Nu era decît o atitudine de circumstanţă. De fapt, Rim nu ştiuse. Închipuise poate, în rîs, o romanţă de juneţă a Linei cu Lică, iar dacă cumva se întrebase vreodată a cui e Sia, nici un moment nu-i venise în minte că Lina ar fi putut avea curajul să o aducă în casă...

Lui Rim îi trebuia numai o fecioară binevoitoare şi nu ar fi ales-o dinadins să-i fie fată vitregă. Acum chiar, cînd ştia, căuta să uite nota asta caracteristică. Nu putea schimba împrejurările ce-i procurase ocazia fericită şi, ca un om cu spirit larg, ştiinţific, primea împrejurarea aşa cum venise.

Cît despre Sia, nu simţea nici o legătură de „cucoana", [27] şi în bărbatul unei mame, pe care n-o identifica bine, nu vedea decît pe „moşu" ca unealtă de beneficii şi de răzbunări.

Flirtul, din care se prelinge elixirul incestuos, tonicul pentru organisme degenerate, nu avea aci mare rol şi nici iadul cu blestemele lui. Profesorul Rim flirtase la domiciliu, glumă îngroşată din imaginaţia lui libertină şi din bădărănia Siei. Glumă agravată nu de rafinării şi complicaţii psihologice, ci de împrejurări.

Lina rămăsese însă buimăcită şi cu ideea că Rim şi Sia... ştiuse : aşadar, marele secret nu exista. Era un lucru pe care nu şi-l închipuise niciodată, care zăpăcea tot trecutul şi făcea în ea întuneric beznă.

Deocamdată, totuşi, nimic nu se schimba. Ştiau toţi şi totul urma înainte. Baba aştepta mereu sfîrşitul pămîntului şi Lina aştepta ca Rim să hotărască ceva. Să ia o măsură, orişicare. Poate se vor despărţi !... Din pricina ei... sau a lui... sau a vorbelor... sau poate că totul se va îndrepta încă... Lina credea deci totul amînat ; în aşteptare se învenina tot mai tare.

Rim, socotind totul lichidat, sta mai mult pe la facultate, plictisit că bunul mers al lucrurilor a fost turburat şi plin de o prudenţă înţeleaptă. După două... cinci... opt zile... în care fiecare ieşea, intra, mînca separat, cu demersuri ascunse, Lina apucase pe Sia în sufragerie şi, lovind cu pumnul în masă, îi poruncise să plece. Fata dase din umeri şi spusese că nu pleacă decît atunci cînd o va lua de acolo Lică, ce-o adusese. Lina, înfuriată, răcnise răguşit, dar cu puteri nebănuite : Are s-o azvîrle în drum ! Ameninţat în

interese, Rim apăruse în ușă, cerînd liniște și declarînd că el poruncește în casă. Alte zile neschimbate urmase.

Lina acum își redusese lupta la un obiect unic : să plece Sia ! Era gîndul ce-i venise încă de la început ca cel mai firesc. Atitudinea însă de sfinx a lui Rim și nesimțirea Siei erau obstacole neprevăzute. În mintea Linei rămînea înfiptă ideea plecării. Cauzele se ștergeau aproape, era acum o ambiție și un scop în sine. Lina era supărată și pe Nory că n-a vrut să se amestece ; credea, poate, că prin intermediar lucrurile s-ar fi aranjat mai bine, de aceea nu mai consulta pe nimeni și, cînd întîlnea prietenele, se arăta cu ele uricioasă, ceea ce le depărta.

În fiecare zi Lina credea că Rim va zice sau va face ceva și în fiecare seară sta prostită de impasibilitatea lui. Sfîrși prin a crede că Rim nu a înțeles destul de bine... Ce n-a înțeles n-ar fi putut spune. Dar numai așa se putea explica. Că n-a înțeles secretul nașterii Siei !... deși spus deslușit... Că poate n-a înțeles că Lina știe ce e între el și fată !... Că, în sfîrșit, e ceva neînțeles !...

Îi mai venea ideea că Rim a fost ofensat, ca soț, de mărturisire și că o făcea pe ea responsabilă de tot. Idei ale slăbiciunii care o dau înapoi și care, confuze, absurde, i se învîrteau în capul năuc.

Cu un fel de teamă, dispusă la scuză, cum și la iertare, confundînd cele două vinovății, a ei și a lor, și atenuîndu-le una din alta, se decisese să vorbească din nou lui Rim, calm de rîndul ăsta și serios. Rim, probabil înfruntat de violența ei, nu se înjosea la nici o procedare. Rim aștepta ca ea să vorbească rezonabil, pentru a face apoi cele rezonabile... și Lina, reculeasă, pătrunsă, plină de conștiința faptelor, de răspunderea lor și de grija consecințelor, se dusese în biroul lui Rim, care n-o aștepta deloc. Doctorul se ridicase de pe scaunul lui văzînd-o, surprins, nemulțumit, cu aerul unui om turburat în ocupații grave, și, solemn, cu ochii pe *buvard*, așteptase mut. În prevederile Linei probabil, intrase ca Rim să-i pună vreo întrebare. Cum n-o întreba nimic, ceva se întorsese în ea pe dos, de la început, dar stăruise în aceeași cuminție.

— Am venit să vorbim !...

Tăcere din partea lui Rim.

— Să vorbim în chestia asta cu fata... acum cînd știm cu toții... toate cum sunt...

Ochii lui Rim coborau tot mai jos, dar limba era înțelenită.

— Dumneata să iei hotărîrea... și să-i spui să plece. O să-i dăm de veste lui tată-su...

O mică sugrumare a Linei.

— O să-i dăm și de cheltuială... O s-o primească la școala de mică hirurgie unde am vorbit...

Un gest din mînă, nervos, al lui Rim și atît !... Lina, care sfîrșise, reîncepu :

— Noi suntem oameni maturi și tihniți... care ținem la reputația noastră...

O strîmbătură sau un surîs pe fața aplecată a doctorului... O strîmbătură, probabil... și iar tăcere... Tăcere acum la amîndoi.

Lina începuse a da înapoi în bunele ei nădejdi. Așteptase vorbe bune sau rele și acum se întreba ce însemna tăcerea ? Însemna rău sau bine ?... Sau poate Rim nu cuteza... sau poate nu credea de cuviință să răspundă.

— Dumneata ce zici ?

Aceeași tăcere.

Lina, rămasă de la început lipită de ușă, acum da mereu înapoi în sufletul necăjit.

— Ce zici ?... Atunci a rămas așa... Așa... să plece fata...

— Nu !

— Cum... nu ?... Adică nu-i zici dumneata ?... Să-i spui tot eu din partea dumitale ?...

La ocazii mari Lina spunea lui Rim „dumneata“. Acum însă „dumneata“ se aglomera.

I se păru că pe desenul înclinat al feței lui Rim era un surîs... Negreșit, părere !

— Așa atunci !... zise descumpănită, cu ideile împinse încoace și încolo, stîngace de trupul ei inutil, acolo lîngă ușă.

— Nu !... Nu va pleca ! silabisi Rim deslușit.

Ridicase puțin capul și Lina văzu bine surîsul... Un surîs proiectat dinăuntru în afară, din disprețul lui de ea și dinafară înăuntru, din maliția planurilor lui, din triumful calculat în sine și cu sine, din nepăsare de altceva și altcineva decît gustul lui... O umbră de surîsuri. Deși Lina auzise vorbele lui clare și bine conturate, nu o izbi înțelesul lor pro-

vocator, o izbi surîsul... Își bătea joc de ea... rîdea... Și el ca și Lică !...

Fu operația inversă a tutulor intențiilor cu care venise : gravitate, pocăință, indulgență, precauție, bunătate, lașitate, toate se întorceau pe dos.

În demersul ei era, pesemne, cuprins și ceea ce avea să se petreacă între ei. Lucruri serioase și triste : mustrări, iertare, împăcare... poate chiar și înduioșare, acum că Lică o umilise și era pierdut. Cine știe dacă nu și vreun gest de tandrețã tîrzie, stîngace, neînvățată, de tandrețã ridicolă.

Lina se întorcea deci de foarte departe la tăcerea, la refuzul, la surîsul lui Rim. Vinovăția ei se șterse și se înfipse în ea vinovăția lor, fără gelozie, fără durere, dar îmboldită de batjocoră și de necuviință. Îi urî acum deopotrivă pe amîndoi, fără vorbe, fără să mai desprindă fălcile înțepenite, cu ochi stupizi fixați pe Rim, cu mușchii învrăjbiți, cu respirația făcută cheag, cu limba groasă ca de venin. Nu i se făcu rău, după cum nici babei nu-i venise damblaua, dar cu trupul mai ghebos încă, cu fața zbîrcită de necaz parcă era chiar baba de urîtă. Rim, demn, cu ochii ascunși în lături, cu surîsul acela hidos acum tras înapoi, trecu mut pe lîngă ea, ieși și o lăsă acolo caraghioasă. Abia după ce auzi zgomotul ușei mari din față, Lina se urni din loc, trecu și ea prin uși rămase toate deschise pînă în vestibul ; Rim plecase !... Era adevărat că plecase !... La treburi, la plimbare... plecase !

Buna Lina, printr-o grozavă surpare de valori, deveni rea. Răutatea celor buni, proaspătă, neobosită, nesocotită, mereu susceptibilă, mereu agresivă. Ca cineva închis într-o casă necunoscută, încercînd pe la uși și ferestre bănuitor, cu ochi de asasin, pîndind de după colțuri gata să lovească, cu mișcări zăpăcite, necumpătate, dibuind în întuneric și dușmănie — așa era răutatea Linei. [28]

Baba, acum pitic, domolită, cu ochii în broboadă, stînd pe ladă, nu mai zicea că pleacă, nu mai zicea nimic. Aștepta cu frica cuiva care a azvîrlit cu gaz și vede că a luat foc. Rim aștepta și el. Ieșea de zece ori pe zi și se întorcea repede, așa fel ca să nu fie și să fie mereu acasă. Deprins cu iobăgia nesfîrșită a Linei nu se așteptase să ia lucrurile în felul ăsta. Se temea acum de ea. Lina nu se descleșta, nu

vorbea, nu răspundea, învrăjbită, cu mutra cuiva care vrea să dea o lovitură urîtă.

Lică, fără presimţiri, îşi terminase plimbarea în Ardeal cu prinţesa Ada, iar cucoana Vera, dimineaţa, cînd deschidea geamul admira casa din faţă :

— Halal casă !... Asta casă !... O dată casă !

În adevăr, cu arhitectura ei pompoasă, vopsită proaspăt, cu ipsosurile intacte, la colţ de două străzi, cu porţile de fier poleite din belşug, greoaie ca un mausoleu de lux, casa iadului aştepta, liniştită, în margine de trotuar, un fulger ce nu-i cădea asupra.

— Oameni cu stare ! Oameni de treabă ! spunea cucoana Vera pentru a se consola că Sia şi Lică nu-i mai procurau distracţia de după-amiază.

XVI

La Elena Drăgănescu, într-o zi de moină prin februarie, Nory intră cu aerul că e purtătoare de mari noutăţi. Elena arăta tocmai lui Mini cărţi postale cu vederi poetice trimise de Maxenţiu. Prinţul luase deprinderea regulată a acelui „memento“ şi colecţia cu cer albastru şi munţi albi creştea mereu. Nici Marcian nu era uitat de vărul generos, al cărui suflet se purifica tot mai mult şi care, îngăduitor cu micile slăbiciuni omeneşti, trecea peste unele susceptibilităţi, dealtfel imaginare. Salutul scris al lui Maxenţiu avea cam aceeaşi incoherenţă ca şi vorbele şi atitudinea lui dinainte de plecare. Ecouri masonice parcă ale unor stări sufleteşti misterioase. Nory declară că nu înţelege nimic dintr-o frază alăturată unui *chalet* ascuns în brazi : „De la un cer la altul ! Respectul meu n-are margini ! Amiciţia mă reînvie ! Plutesc ! Vă puteţi bucura !“

Era, ce e drept, un stil cam confuz. Altele erau şi mai alegorice şi mai obscure.

Drăgănescu, căruia amabilul bolnav îi inspira o nespusă milă, neputînd înţelege, lua de tălmaci pe Marcian, care citea proza aiurită a verişorului cu un profil grav şi cu cellalt maliţios. Pasiunea bietului Maxenţiu pentru Elena îi procura

ocazia unei permanente și inofensive tachinării. Interpreta frazele obscure și se prefăcea a fi un amic, desigur mai recent, dar foarte gelos pe acele privilegii. Amenința cu plecarea și cerea dreptul de a scrie. Deși cordial și glumeț, subiectul tachinării lor era nou și gingaș, de aceea rămîneau adesea șovăitori și gînditori în comentariul lor. Atunci, de comun acord și cu o reculegere sinceră, plîngeau pe bietul condamnat. Buletinele pe care le primea Ada de la sanatoriu erau tot mai pesimiste : „Facem ce se poate ! Sperăm într-o prelungire !... Starea înaintată !... Nimic exclus !..."

Un consiliu de familie reunise pe cei trei care se ocupau de prinț : Ada, Elena, Marcian, spre a delibera dacă nu cumva era potrivit să fie adus înapoi. Totul pleda însă contra : riscul unui nou voiaj, impresia pe care i-ar fi făcut-o întoarcerea simptomatică și exaltarea tot mai mare a prințului pentru localitate și vindecare.

Sentimentele lui pentru Elena nu aveau nevoie de imboldul prezenței. Existența efectivă a lui și a Elenei era un obstacol pentru avînturile lui imateriale, înlăturate acum de distanță. De aceea cuvintele lui exaltate nu exprimau dorința unei revederi imediate.

„Mă simt un om nou, un copil ! Sunt beat de aer curat, voi fi în curînd sănătos și fericit !"

Sau :

„Zbor ! Sunt o pasăre ! Sunt lîngă Dumneavoastră, dar am răbdare. Totul e luminos..."

Altă dată scria :

„Doctorii sunt tirani, m-au oprit de la concursul de schi și de la raidul aerian. Eu, totuși, am lunecat pînă la picioarele concertului Bach."

Marcian, aducînd această cartă, o prosternase întîi la pantofii de satin ai Elenei, căreia negrul mat al doliului îi făcea fața mai albă încă.

Bietul Maxențiu ! Poetic și inconștient de starea lui ! Surîsul lor glumeț devenise o umbră blîndă în care învăluiau pe sărmanul absent. Maxențiu îi ținea, astfel, permanent, într-o stare de emoție și de înfiorare în jurul iubirii și a morții.

Ce ar fi cîștigat aducîndu-l ? O agonie tristă pentru toți. Prințul nu mai trăia decît din artificiul medical, din grația climatului generos și din noua substanță a misticismului de care era cuprins. În adevăr, lui Maxențiu i se părea acum că

în el se purifică greşelile Adei şi sacrificiul din trecut al Elenei. Era altarul unor sărbători iluzorii. Nemaiputîndu-se agăţa de viaţă cu nimic din trupul lui, îşi întorcea desăvîrşit[29] preocuparea de la acel trup, îl desfiinţa ca să-l păstreze încă. În schimb, sufletul îi întindea frînghii diafane, cu care să dureze viaţa dincolo de energiile materiei. Pentru a înşela boala şi moartea, Maxenţiu inventase izbăvirea şi reuşea să mai trăiască timpul necesar ca misticismul să se consume şi el.

Veştile cu care venise Nory erau cu mult mai brutale. Elena, de la uşă, îi impusese tăcere cu degetul pe buze. De alături, din sala de muzică, se auzea un murmur de pian. Marcian lucra la noua sa compoziţie concepută la Prundeni. Decorul casei Drăgănescu îi ajuta bine munca. Nory, umblînd în vîrful pantofilor, se aşeză între ele două şi şopoti. Venea de la Rimi după ce, de trei ori în şir, nu găsise acasă pe nimeni. O dată se plimbase prin toată casa. Vraişte ! Cine ştie în ce crîşmă era baba, Lina poate la clienţi, doctorul la dracu în praznic, şi Sia...

Azi, în sfîrşit, găsise pe Lina complect singură ; revizuia rufăria :

— Ei ! S-a făcut ! Am dat-o în uliţă ! Mi-a furat o mulţime de lucruri ! îi spusese de la uşă cu glasul bine dres şi cu satisfacţie.

Nu, zău că Lina era nesăbuită ! Cînd prea bleagă, cînd prea rea.

Lui Mini aprecierea lui Nory, care era de obicei aşa de tăioasă cînd era vorba de Sia, îi păru curioasă.

— Bine, dar e firesc ca Lina să fie supărată.

— Nu e supărată. Îţi spui eu că e rea !

Buna Lina era acuma rea ! Numai Nory putea inventa aşa ceva.

— Cum o să fie bună în aşa împrejurări ? susţinu Elena.

— E rea peste cît are dreptul să fie ! E nesuferită ! Dacă n-ar fi vorba de neprocopsitul de Rim şi matahala de fată a lui Lică, i-ar face simpatici, atîta e de rea ! Dar ăştia doi sunt prea deocheaţi ! se încăpăţîna Nory.

Mini nu-şi putea închipui pe Lina cu semnele unei astfel de răutăţi.

— Spune mai bine ce e cu ei! se enervă Elena.

— Mă rog! Scurt de spus! A păcălit-o că o cheamă Lică, i-a pus bagajul în trăsură şi a expediat-o. „Du-o, băiete, de unde a venit!" aşa vorbeşte Lina noastră. N-am avut de plasat nici sfaturi, nici consolaţii. Nu mai are nimeni nevoie. Ei! Vă place cît e de rea? Bine a făcut ce-a făcut!... Dar să spună cu atîta nesimţire: „Să se ducă de unde a venit!..." Cam uită cucoana Lina de unde a venit!... Şi cu mine, doctoriţa noastră s-a arătat foarte rece. Parcă am eu vreo vină!... Cît despre voi, nici n-a întrebat măcar!

Nory ar fi vrut, probabil, oarecare zbucium şi i se luase acest spectacol. Lina nu respectase uzanţele dramatice. Ar fi vrut amica Nory să ofere serviciile ei de consolatoare şi găsise toată lumea consolată. Era decepţionată. Deşi răutatea Linei era opera celorlalţi, Nory nu concepea *victima* decît înfrîntă. Atitudinile celui care are dreptate sunt totdeauna anevoioase şi uneori chiar antipatice. Chiar pe Mini acea simplă expulzare ca la mahala, cu bocceaua peste gard, o decepţiona. Stratagema de vodevil nu era conformă cu spaimele ei tragice.

Lucrurile se petrecuse întocmai cum povestise Nory. Într-o zi, pe cînd Rim era la curs, Lina adusese o birjă, care să ia pe Sia ca din partea lui Lică. Aflase întîi unde e cuibarul nou al Trubadurului. O jumătate de ceas Sia nu vroise să mişte. Nici Lina nu mişcase din cabinetul ei. Baba spusese de vreo trei ori fetei că birja pleacă şi pe urmă o lăsase în pace. În sfîrşit, Sia se urnise.

De cum o văzuse ieşită în trotuar, baba pusese lanţul pe poartă şi-i aruncase pachetul peste grilaj. Sia nu făcuse scandal. Fie şi cu astfel de mijloace, primea să se ducă la Lică.

Rim la întoarcere nu întrebase nimic şi Lina nu-i spusese nimic.

...Sia cunoscuse nu ruşinea de a fi aruncată în stradă cu o boccea, cunoscuse calvarul unei vizite la locuinţa lui Lică.

— Domnul şi doamna prinţesă, spusese un fel de picolo cu fes, sunt în străinătate.

Sia crezuse că-i vorbeşte de altcineva şi se dusese printr-un fund de curte la o bucătărie. Acolo aflase în forme mai puţin solemne ce era cu profesorul de echitaţie.

— Dumneata eşti, se vede, vreuna pe care a înşelat-o?... Oi fi grea?...

Sia era așa de informă ! Ea, care venise să-și proclame drepturile filiale, nu suflase o vorbă.

— Nu !... Eu sunt croitoreasă ! zisese, fiindu-i pentru întîia oară rușine.

— Ei, atunci vino peste o săptămînă !

Zăpăcită de acea vizită, nu-i venise în minte să se întoarcă la Rimi cu același procedeu de vodevil cu care fusese gonită. Demoralizată, uluită, pornise pe singurul drum cunoscut, la facultate. Rim nu era acolo, dar găsise pe gemenii, ginerii Linei.

Printre creieri de morți, pregătiți pentru analize, printre fiole și castroane sinistre, fusese un conciliabul de sabat. Cei doi, vîrîți cu botul unul în altul, se consultau, trecîndu-și gîndurile ascunse, ca prestidigitatorii cărțile.

Spre seară, încuind cu grijă laboratoriul vrăjitoriilor, cu pardesiul pe umeri, prin sălile pustii, frații Hallipa conduseseră pe Sia la aceeași trăsură. Cu coșul ridicat, birja îi dusese pe toți trei la locuința gemenilor din strada Minervei.

...Rimii durau amîndoi înainte, cu baba la mijloc, același război surd și mut... Lina nu știa ce a devenit Sia, nici ce a aflat Rim de ea și ce gînduri are. Așa cum deunăzi așteptase să fie între ei acuzări și iertare, așa acum aștepta ca Rim să-i spună că nu mai au ce căuta la un loc și ea să-i răspundă că crede la fel. Era nerăbdătoare să vie momentul cînd va putea pronunța cuvîntul „divorț", la care nu s-ar fi gîndit niciodată. Vrea să desfacă căsnicia de omul care surîsese în batjocură. Nu-l iubise, nici nu era geloasă, dar acum îl ura. Ideea că Rim știuse secretul, care pe ea o chinuise toată viața, i-l făcea odios. Ani întregi se ferise de el ca o vinovată și îi suferise despotismul numai ca să ascundă vina. Și el știa ! Știa atunci cînd își bătea joc de Lică ! Știa cînd se împăcase cu Lică și se legase de Sia ! Știa pe vremea cînd trăiau amîndoi în certuri, ca atunci cînd trăise în mulțumire ! Gîndul ăsta învrăjbea pe Lina, gînd greșit, dar statornic.

Rim nu știuse propriu-zis și nu-și hrănise aventura din ideea asta. Nici acum acea maternitate nu conta în cumpăna sentimentelor lui. Pentru Lina însă secretul lui Lică fusese cimentul unirii cu Rim. Acum puteau să se despartă, n-aveau ce mai căuta la un loc.

Se preocupa de casă, care era a amîndoura și care se cuvenea să fie numai a ei.

Să-i azvîrle cele 200.000 pe care-i pusese la cumpărare și să se ducă unde vrea.

Ea alergase, ea se trudise, ea plătise și plătea mereu. Acum Lina trecea orele libere în demersuri pe la advocați pentru a vedea ce era de făcut în privința casei. Avea să fie proces. Să fie ! Îl va purta toată viața pentru ca să rămînă ea stăpînă. Ar fi dorit ca Rim să provoace ceartă și să plece de pe acuma. Dar Rim tăcea nepătruns.

Baba adusese vești noi. Trecuse într-o zi din întîmplare pe Minervei și văzuse sus, la o fereastră, un obraz cunoscut. Femeia se trăsese repede de la geam și lăsase perdeaua, dar putea jura că era Sia.

Rim se ducea, venea, ca de obicei, la ore aproape neschimbate. Gemenii veneau încă mai des ca de obicei. Erau între ei trei conciliabule nesfîrșite în biroul lui Rim, de unde nu răzbeau afară șoaptele suspecte.

Lina inspectase strada Minervei și recunoscuse o casă mare, frumoasă, cu etaj, care fusese proprietatea lui Doru Hallipa. Casa intactă prezinta o particularitate : pe lărgimea unui singur geam, o felie din casă fusese separată printr-un grilaj nou de lemn, care astfel izola o cameră de antresol, una de etaj și o mansardă, cu o bucată de curte de vreo zece metri lungime și patru lățime. Cum în partea aceea care avea zidul orb, o ușă fusese deschisă primitiv cu trei trepte pentru a da intrare.

În dreptul străzii mărginea grilajul de fier al proprietății, care însă pe porțiunea aceea fusese și el căptușit cu tăblii de lemn. Chiar dacă treceai indiferent, erai izbit de aspectul ciudat al locuinții.

Lina își amintise de procesele neisprăvite ale gemenilor, în care fusese vorba și de o revendicare de imobil. Îi auzise lăudîndu-se că sunt și ei proprietari. Prin ce ciudățenie a tranzacțiilor se făcuse o astfel de adjudecare ?

A doua zi Lina trimisese pe babă să bată la ușa biuroului, spunînd că cucoana poftește pe domnișori să rămînă la dejun.

După ce se consultase asupra invitării suspecte, gemenii cu Rim apăruse în sufragerie cu aere piezișe. La desert Lina îi întrebase dacă s-au instalat în strada Minervei și cum și-au aranjat casa. Surprinși, cu toată îndemînarea lor, se încurcase în explicații.

Acum, Lina, de la vizitele medicale, se întorcea cu înconjur pe strada Minervei și vedea mereu incinta ermetică și pustie, cu transperantele lăsate în jos la cele trei ochiuri suprapuse ale geamului parcă unic. Într-o zi oprise și se coborîse cercînd să intre. Închis și nici o sonerie! Un cățel mic și rău se năpustise. I se păruse că mișcase sus o perdea. După ceva așteptare trebuise să plece. Ce căuta acolo? Gonise pe Sia. Nu o preocupa dacă Rim o vede sau nu! Vroia însă ca Rim să plece din casă și căuta pricini. Era o idee a ei îndărătnică.

Într-o zi de audiție se dusese devreme de tot la Elena și-i vorbise despre citadela din strada Minervei. Elena crezuse că exagerează și-i spusese vorbe împăciuitoare, care nu aveau nici un ecou. Poate că Lina aștepta vreo intervenire a Elenei pe lîngă frații ei, dar pentru nimeni și nimic pe lume Elena n-ar fi consimțit să aibă de-a face cu gemenii. Totuși ceea ce aflase de la Lina făcea pe Elena curioasă din cauza casei, pe care o locuise în copilărie. Ce putea fi acea despărțire bizară?

Trecînd prin apropiere, Elena cotise, într-o zi, automobilul. În poarta caselor părintești sta o femeie. O chemase și îi spusese numele chiriașului — un inginer. — Acolo, în cucurigul acela stau doi tineri stricați, care trăiau amîndoi cu o fată pe care o țineau închisă.

Nory întîmpinase vestea cu explozii de haz! Iacă! S-a măritat așa cum dorea Lina!... Dar cu amîndoi, firește!... Ce idee pe Lina să-i despartă!

— Poate că nu era adevărat și o țineau acolo de hatîrul lui Rim! credea Elena.

— Așa e!... Bine zici! Și mai și!... Trei, nu doi!...

Mini socotea și ea la fel cu Elena că Sia era adăpostită de gemeni pentru Rim. Să-i mai spună versiunea cu trei crai sau nu? Cum era mai bine! Casa Rim devenise urîtă prietenelor. Întîmplările de acolo aruncau umbră și asupra victimei... Și cine era victimă?... Cine era călău?...

La Elena repetițiile, mereu mai active, ocupau și preocupau pe toți. Se apropia acum data definitivă a concertului. Mijea a primăvară. Maxențiu trimitea mereu cuvinte tainice și înflorite, și doctorii buletine pesimiste. Vindecarea era exclusă, firește, și prelungirea chiar devenea problematică. Accidentele funeste erau destul de previzibile. Cacexia generalizată precipita deznodămîntul. Deși starea fizică a bolnavului era aparent blajină și cea morală excelentă, familia trebuia să se aștepte la orice.

Printre unduierile muzicei de Bach tristețea se strecura. Elena era în timpul din urmă cam nervoasă, probabil din cauza concertului apropiat ; o surmenare sau numai o stare de excitație din grija și plăcerea audiției faimoase.

În chiar ziua cînd Drăgănescu, ce întîlnise pe Ada, adusese ultimele vești rele de la Leysins, Elena se simțise rău.

Luau gustarea după repetiție în cerc intim, cînd feciorul, lăsînd brusc jos o tavă, avusese numai timpul să se repeadă spre stăpînă pe care o văzuse pălind și o susținuse pînă la canapea, unde Elena avusese o scurtă sincopă. Revenindu-și, surîsese lui Drăgănescu care, speriat, îi ținea mîna și întinsese mîna liberă lui Marcian, foarte alarmat, sub aparențe calme :

— M-am prostit de tot, declarase Elena.

Nu vroise însă să consulte un doctor. Drăgănescu, din inițiativă proprie, cercetase un ilustru practician.

— Cauzele ! Fără cauze și fără pacientă nu pot opina nimic.

— Presupune, doctore, că pacienta însăși nu știe cauzele !... Ce sfaturi ai putea da ?

Doctorul clătinase din cap și prescrisese liniște și mulțumire, ceea ce nu lipsea Elenei.

Drăgănescu, în îngrijorarea lui, se gîndea că poate boala lui Maxențiu o impresiona. Considera posibilitatea asta fără nici un resentiment, dimpotrivă, ca pe o nouă manifestare a virtuților sufletești ale Elenei.

Cu aceste mici devieri, concertul își urma drumul spre realizare.

Rim lua parte și el cu mare regularitate la repetiții. În situația anormală din menajul lui, Rim se conducea normal.

Probabil numai fericirea îl făcuse inexact. Negreşit, duelul dus cu Lina şi transferarea sentimentelor în strada Minervei îi turburau programul fericirii oarecît.

În schimb, programul Linei era acum mereu acelaşi. Casa să fie a ei şi Rim să plece unde ştie! Între ei nici un schimb nou de vorbe. Aceeaşi mocnire a răului.

Într-o după-amiază, cînd gemenii ieşeau de la Rim, Lina, cu trăsura gata la poartă, îi oprise cerînd un op medical pe care ştia bine că-l au.

— Merg cu voi pe acasă, să mi-l daţi!

Cei doi primise. Înţelegerea lor piezişă nici nu se simţise. Citadela lor era bine organizată şi prevedea surprinderile. Coborîse împreună şi intrase în camera de jos, care era un fel de brăcuială de fiole, de cărţi, eprubete: biroul! Lina obţinuse volumul cerut.

În restul casei nu se simţea nimic.

— Să văd şi eu cucurigul vostru! zisese Lina şi urcase la odaia gemenă de culcare, orînduită curat.

Nici acolo vreo urmă! O uşă de lemn alb comanda scăricica de la mansardă.

— Acolo avem pod! zisese gemenii laolaltă.

Lina nu ceru să vadă podul, dar avea să aibă curînd veşti de el şi chiar prea multe.

Într-o zi, Rim, schimbat la faţă şi cu mîini care tremurau nervos, spusese Linei că Sia e grav bolnavă şi are nevoie de îngrijirea ei.

— Eu, nu!... Să vadă de ea cine vrea! spusese întunecat Lina.

A doua zi, Rim, care nu avea încotro, revenise cu cererea lui. Pentru a putea convinge pe Lina mărise confidenţa. Era vorba de ceva delicat şi primejdios. Fata trebuia dusă la spital şi operată. Avea nevoie de un *mamoş* şi de o *mamă!* Lina îşi ghemuise muşchii feţei şi refuzase.

— La mine la spital, nu!... S-o ducă amantul unde o ştie.

— Ştii... băieţi tineri! opinase Rim smerit, şi la plural, despre cei doi gemeni, gazdele Siei.

Ştia că Lina cunoaşte acum ascunzătoarea.

— Tineri... bătrîni... îi priveşte.

— Dar n-o s-o lăsăm să moară! milogise Rim a treia zi, tot zadarnic.

— Nu mi se cade mie! răspunse Lina mai violent, cu ochii umectați de acea sforțare, dacă nu de lacrămi.

— Dar nu e ce crezi!... Nimic care să te ofenseze! declarase Rim cu elan.

Totuși, nici acele asigurări, nici venirea în toi de noapte a gemenilor spăimîntați nu o putuse întoarce de la formula ei de refuz bine împuternicită:

— Nu mi se cade mie!

Așa înțelegea ea lucrul ca mamă și ca medic, și de prisos ar fi înțeles cineva contrariul.

Gemenii și Rim, alarmați de starea rea a nenorocitei de Sia, trebuiau să lase deoparte prudența și apelase acum care încotro. Rim, care în adevăr nu se socotea vinovat, întrebase pe Sia asupra cazului supărător, cu atîta reproș cît se poate face la 40° temperatură.

— Să mă slăbești! răspunsese grosolan.

Apoi tot ea amenințase:

— Să nu cumva să-ți vie în gînd să spui lui Lică... Să nu afle Lică. M-auzi? !... Să nu cumva!

Totuși, gemenii, care nu știau ce să mai facă, telefonase lui Lică, care nu se arătase, dar care de la distanță soluționase chestia spitalului.

Rim, renunțînd la discreție, solicitase și el pe profesorul G., care, ca o datorie colegială, primise să opereze. Operația tardivă, deși artistică, nu putuse salva situația desperată. Gemenii telefonau Linei mersul boalei, dar ea nu se clintea.

— Al cui o fi fost? se întrebase fată de babă, ce-și făcuse cruce.

— S-o îngroape, maică, cine a omorît-o! fusese orațiunea anticipată a babei.

Sia, după ce băuse zadarnic unele ceaiuri, se dusese din capul ei la o moașă ordinară, pe care nu voise pînă la urmă să o denunțe. Abia după ce infecția se declarase prin febră mare și pete suspecte, aflase gemenii. Atunci începuse dansul demersurilor așa de sinistre prin refuzul Linei, prin misterul triplu, multiplu, al situației ei și prin pericol.

Rim aflase de concurența deloială și fructuoasă odată cu febra de 40°. Grija, indignarea, mila, prudența se precumpăneau. Refuzul Linei îl aruncase pe primul plan, silindu-l la demersuri penibile pentru demnitatea lui abia ocrotită de paravanul gemenilor, de care era silit să se folosească. Sia sufe-

rea dureri cumplite fără să se îmblînzească, cu dinţii strînşi şi vorbe urîte, gata de scrîşnit. Se uita cîinos la gemeni, la Rim şi chiar la biata duduia Mari. Moşica Mari nu era autoarea avortului funest şi servea de familie. O uşă deschisă o făcea să tresară şi printre gemete căta într-acolo cu o privire sălbăticită de dureri şi de spaimă.

„Vreau sau nu vreau să vie Lică ?" căci asta era ideea ei fixă.

Moşica Mari, cu vocea ei de rîndunică, pomenise tuturor de Lică şi chiar Siei.

— Cum să nu fie anunţat ? Cum să nu vie ?

Ceilalţi se uitau unul la altul, iar Sia scuturase capul cu furie :

— Nu ! Nu !

Nu-l vroia. Spaima ei era deci să nu vie.

Probabil însă că teama şi împotrivirea ei vor fi conţinut şi speranţa de a-l vedea totuşi.

Lică avea ştiri la telefon. Nu era chemat şi nici nu dorea să vie. Sta deoparte din prudenţă şi din supărare. Nemernica aceea avusese purtări proaste, dar cel puţin să nu afle prinţesa. Ada, e drept, nu ştia nimic şi Lică nu se gîndea la vreo catastrofă. De cîteva zile nu i se mai comunicase nimic şi credea chiar că lucrurile s-au ameliorat. Erau tocmai zilele culminante, cînd cei implicaţi nu mai ştiau încotro să apuce. Sia interzicea mereu ca Lică să fie chemat cu tot atîta desperare cu cît îl dorea.

Profesorul G., faţă de cazul grav, nu operase decît cu consimţămîntul lui Rim. Era o încercare, dacă nu chiar un experiment. Sia dură încă prin minune trei zile după operaţie. Era aşa de robustă ! Profesorul era mişcat de cazul ei nenorocit şi chinuitor, şi-i era milă de acea fiinţă brută în ghearele de brută ale naturii. Se interesase de circumstanţe.

O fată din serviciul lor, nenorocită, nu se ştia de cine, fiindcă nu vrea să spună, explicau gemenii cu frică şi cutezanţă.

E drept că Sia nu scotea un cuvînt despre nimic şi nimeni. Moşica Mari, singurul element sentimental acolo, vorbise profesorului G. despre Lică. Aşadar, există un tată ! Poate, totuşi, dorea să-l vadă. Cu blîndeţe şi autoritate chirurgul îi pusese chiar el întrebarea. Lumina de suferinţă şi refuz din ochii muribundei îl impresionase.

— Nu ! Nu !

— Vedeţi ! Nu vrea deloc ! sughiţase moşica Mari, pe cînd Sia cu mîini tumefiate ghemuia cearceafurile.

Cum la Drăgăneşti în ultima săptămînă nu se mai aflase nimic despre Sia, se credea şi acolo că merge mai bine, mai ales că Rim venea regulat, deşi cu un cap mai bizar ca de obicei.

Repetiţia generală trebuia să fie luni, şi joi 16 aprilie marele concert. Pentru repetiţie Elena invitase un număr de intimi pentru a avea impresia publicului, iar distanţa între repetiţie şi concert o voise Marcian ca o experienţă rafinată.

Cu tot spaţiul şi cu toată ordinea, casa Drăgănescu suferea o mare perturbare. Telefonul nu înceta, nici furnizorii feluriţi. Marcian da Elenei un mare ajutor moral, ba se amestecase chiar şi la amenajarea sălei de muzică, căreia îi hotărîse un dispozitiv bazat pe acustică, pe care nici Elena, nici servanţii ei obicinuiţi nu l-ar fi putut orîndui. O mai ajuta şi prin aceea că o înturna arbitrar de la ocupaţii şi de la preocupare. Lua vioara şi o silea să se aşeze la pian.

— Şi aşa şi almintrelea tot o să fim gata ! glumea. Ne pregătim de trei luni pentru trei ceasuri, care au să treacă aşa de iute !

În acea filozofie era mult regret. În aceeaşi ordine de gînduri, Elena făcea proiecte de audiţii viitoare pentru a nu rupe firul. Marcian simţea cu drag intenţia simpatică a planurilor ; ceea ce nu cunoştea era felul de a fi al Elenei de mai înainte, calmul ei pe atunci inalterabil şi aspru către oameni şi lucruri, acum turburat.

Timpul era minunat de frumos. Un aprilie precoce şi strălucit.

— Ne face concurenţă ! se plîngea Marcian. Jumătate din efectul muzicei e furat de simfonia primăverii. Cu toată dorinţa de a fi atent a publicului, o parte din fiecare auditor va scăpa din sugestia muzicei, care va fugi de subt stăpînirea arcuşurilor noastre, chemat afară de arcuşurile aerului fin. Şi tot aşa va fi şi cu fiecare executant. Aş vrea pentru joi o ploaie bună.

Duminica, în ajunul generalei, fusese cu deosebire de obositoare. Marcian voise să desfacă iar din nituri fiecare bucată muzicală pentru a controla calitatea şi defectul amănuntului. Apoi se trecuse de două ori ansamblul.

Marcian descoperea abia acum greşeli şi, cu acel imperativ al lui, azvîrlise nemilos acuzările în dreapta şi în stînga. Elena, crezîndu-l foarte necăjit, era încremenită. Se însenină abia cînd îl văzu strîngînd mîini în dreapta şi în stînga. Îl întrebă aproape cu gingăşie : Ce crede ?... Ce-a fost ?...

Mergea admirabil ! Observaţiile erau de la „bine" înainte spre perfecţie. Încîntată, ar fi vroit să-i spună cuvinte de recunoştinţă, dar îi apăreau banale, nepotrivite. Primise şi trebuia parcă să dea mai mult decît atît. Din acele cuvinte începute şi întrerupte şi din acea simţire, Elena sta acum atîrnată, cu buze întredeschise, cu mîini nedumerite.

Marcian, cu o gravitate care contrasta cu voioşia lui obişnuită, aplecase capul spre vioara pe care o ţinea încă în mîini. Ca şi cum s-ar fi ridicat anevoie dintr-o îngenunchere, Elena căuta să reintre în normal.

— Şi coralul de care îmi spuneai !... Cum o să fie ?... Fără repetiţii ? întrebă.

Marcian regăsi un surîs vesel, aproape şiret.

— Da !... Îl vezi auzi mîine, la generală.

Într-una din şedinţele lor de acompaniament şi conversaţie, Elena îşi amintise de un recital minunat din Bach auzit pe timpuri la Varşovia. Fireşte că Marcian cunoştea bucata. Elenei i se păruse că erau instrumente minunate şi noi. Marcian o asigura că erau numai voci, cu sau fără orgă, care dau acea impresie.

Într-o seară, la el acasă, Marcian socotise durata exactă a concertului Bach. Se întrebase de era destul de lung pentru importanţa de care era înconjurat. Fusese decis ca intrarea peste oră în sala de muzică să fie exclusă, ca la concertele publice ; ca lumea să circule numai în pauze în restul apartamentului, şi bufetul somptuos, aşezat în sala mare de biliard, care era şi seră de iarnă, să fie deschis numai la sfîrşit.

Faţă de astfel de măsuri, programul trebuia să fie foarte plin şi Marcian calculase un vid. Îi venise în minte coralul şi îndată gîndul însufleţit de a face o surpriză plăcută Elenei. Cum n-ar fi putut totuşi să nu-i spună defel, intercalase coralul, dar fără lămuriri şi nici Elena nu i le ceruse.

Recrutase el singur vocile şi le pregătise în afara repetiţiilor, dîndu-şi astfel un supliment de osteneală pe cînd oferte felurite de angajamente în străinătate aşteptau cam de mult buna plăcere a maestrului.

Vocile nu le alesese dintre vedetele de operă, ci din coriști de muzică religioasă ; voci juste și maleabile, pe care să le mînuiască ca pe taste, care să fie sclavele artei lui de animator și cu care să obție perfecția. Coralul era un omagiu direct adresat Elenei și cîntat parcă de el singur pentru ea.

Anunțînd Elenei coralul pentru a doua zi, Marcian se simți mulțumit și sorbi cu plăcere dintr-un pahar cu Bordeaux. Elena nu-l chestionase nici acum. Ea singură întreținea astfel secretul plăcut și își pregătea impresiile.

Se auzi telefonul lîngă care Nory veghease pentru ca muzica să nu fie turburată. Nory luă receptorul și făcu Elenei un semn de alarmă. Apoi țipă cu vocea ei ascuțită :

— Altă zi nu găsea !

Marcian înțelese că era vorba de ceva important. Iar vreun obstacol ! Nory explica Elenei că Lina anunța moartea Siei și înmormîntarea pentru miercuri.

Erau lucruri destul de supărătoare. Pentru cine cunoștea tragicomedia, cu sfîrșit așa de tragic, moartea Siei avea unele elemente de emoție. Evenimentul mai era și neprevăzut deoarece credeau că boala s-a sfîrșit cu bine. Apoi înmormîntarea în ajun de concert era o stîngăcie vrednică de Sia. [30]

Elena, turburată de acea veste, pălise cu mîini moi și reci care tremurau. Cum Drăgănescu tocmai intra, într-un elan neobicinuit și nemotivat, Elena se repezise spre el cu gest de brațe întinse. Neînțelegînd, descumpănit, Drăgănescu își închipuise o nenorocire, nu știuse care, și rămăsese cu mîinile în jos, sarbăd, pe cînd îl săgeta o arsură în piept și simțea bătăile inimii îndesite, apoi oprite parcă.

Elena, fără contenență, neștiind ea singură ce a vrut, se întorsese lîngă pian, de care Marcian sta rezemat, urmărind-o din ochi îngrijorat. Marcian era la curent cu aderențele pe care moartea Siei le avea cu concertul Bach, știa că ele sunt neoficiale, laterale. Disproporția dintre cauze și starea emotivă a Elenei era vădită. Simțise un fel de val cald ce-l năpădise plăcut.

— Bun ! zisese, deși cuvîntul nu era de doliu. Bun ! Mîine facem generala liniștiți, marți avem timp pentru condoleanțe și miercuri toți la înmormîntare... iar joi, marele concert !

Orînduia astfel totul cu voioșie, soluționînd descumpănirea gazdelor. Vroia, mai ales, să liniștească pe Elena, făcînd din concert un bloc de apărare în jurul ei.

— E bine aşa ! zisese Elena, regăsindu-şi cumpătul şi cu o supunere de copil.

Rămas în mijlocul odăiei, cu urechi care pocneau, Drăgănescu avea un aer rătăcit, neştiind dacă Elena, în adevăr, îi întinsese lui mîinile şi dacă ar fi trebuit să le ia. Nory se apropie de el şi îi spuse noutatea. Rim plecase neobservat. Probabil cunoştea evenimentul dinainte şi venise numai pentru a face faţă. În ultimul timp reîncepuse a purta enorm de grijă opiniei publice şi demnităţei lui. Nory plecă şi ea pentru a seconda pe Lina acum, cînd problema Siei era rezolvată, dar cu intenţia de a se mai reîntoarce cu amănunte.

Moşica Mari anunţase din primul moment pe Lică ; nu mai avea cine zice : nu. Lică venise la spital îndată, acum cînd Sia nu-l mai putea împiedica şi cînd nici el nu mai putea sta la îndoială. Lică fusese plutonier în cavalerie şi văzuse multe, dar confruntarea cu Sia moartă nu fusese o întrevedere lesnicioasă ; cadavrul proaspăt al nenorocitei era „teribil". Venise totuşi la timp. După el nimeni nu mai putuse privi „hoitul", cum ziceau oamenii de serviciu, fumînd, ca să-şi pună inima la loc. Profesorul G. propusese o autopsie refuzată de Lică. Se făcuse o injecţie cu formol pentru o problematică conservare. După vizită, Lică, la 11 noaptea, dase Linei un telefon ce-o urnise în sfîrşit. Ca şi cum acum abia găsise un debuşeu activităţii sale materne, Lina alerga pentru ceremonie. Prietenele alarmate şi care o năpădeau cu consolări făţişe creau Linei obligaţii, în loc s-o uşureze. Solicitudinea tuturor da importanţă înmormîntării şi Lina se străduia nu numai pentru cele strict necesare, ci ca să fie totul „bine". Cum prietenele veneau s-o asiste în acea împrejurare, Lina hotărîse ca Sia să fie transportată la o biserică centrală, unde va fi mai lesne tuturor să vie, fără obligaţia de a merge la cimitir.

Rim şi gemenii dispăruse din scenă şi, după acel comunicat probabil energic dat Linei, Lică nu mai da nici el semn de viaţă.

Prinţesa Ada aflase că Lică a avut o copilă care a murit. Atît ! Aventură de tinereţe.

— Întîmplare tristă ! decisese. Nu-şi amintise de întîlnirea cu fata vulgară, nici de vorbele de-atunci ale lui Lică : „Ce-ai zice de-ar fi fata mea ?" aşa că nu identifică pe Sia.

Cînd Ada aflase că Drăgăneştii cu suita vor asista la înmormîntare îşi zise că rudenia lui Lică cu Elena se va proclama în mod public. Nesigură de se cuvenea sau nu să ia şi ea parte, decisese în ultimul moment, şi cu avizul lui Marcian, că va merge, şi oferise lui Lică automobilele pentru nevoile doliului şi o jerbă.

Lică primise în tăcere. Poate că Ada va afla acolo adevărul asupra Siei. „Fie !" Se simţea iar rebel şi agresiv cu prinţesa şi vizita lui ultimă la Sia îl întorsese spre trecut într-un fel nou şi neaşteptat. Sia, dispărînd, nu-l despărţea de Ada, dar îl emancipa.

XVIII

Sosise ziua repetiţiei generale pusă la cale de atîta timp de doamna Elena Drăgănescu-Hallipa cu pasiune şi metodă. Îndelung pregătită cu zel sistematic, apoi aşteptată cu răbdare şi socotinţă, iar în ultimele zile cu o enervare neprevăzută.

În ajun, Elena simţise o slăbiciune trupească şi sufletească de convalescent şi de la acea slăbiciune trecuse lesne la un somn adînc. Se sculase în dimineaţa „generalei" odihnită de somnul liniştit şi rămăsese învăluită de o beatitudine în care orice preciziuni se topeau.

Ideea invitaţilor, a muzicei de după-amiază erau idei blajine şi distrate. Vroi să orînduiască cîte ceva, dar ezită, lăsă mai bine să dispună atunci chiar pe loc, de acord cu Marcian. Fie că era lene, fie că neîncredere în sine, simptomele, evident, erau noi.

Dete numai ordinele pentru ultima revizuire a apartamentului şi, în loc de a supraveghea singură operaţia de la înălţime, cum ar fi făcut altădată, îi veni gustul să se plimbe şi comandă automobilul.

Bărbatul ei, care se deşteptase plin de grijă, rămase încîntat de dispoziţia în care o vedea. Cu întîrziere, Elena sosi la dejun cînd Drăgănescu începuse a se teme de vreun accident. Apucase drumul Prundenilor, gata să se ducă pînă acolo, cu dorinţa subită de a vizita mormîntul mătuşei Gramatula, şi renunţase cu regret numai văzînd ora înaintată.

Plinul aer [31] şi plimbarea îi schimbase încă mai mult direcţia ideilor de la programul zilei, totuşi nu o abătuse de la drumul drept al gîndurilor ei mai profunde. Pelerinagiul sentimental spre Gramatula nu era străin de concertul Bach. Printr-o filtrare a elementelor care compuneau acel concert, se alesese din ele esenţialul şi o îndrumase într-acolo. Elena nici acum nu era fără busolă, dar acul de direcţie desena un unghi nou. Ceea ce se clarifica din tot rostul concertului era prezenţa lui Marcian deunăzi la Prundeni, pe proprietatea ei personală, în izolarea unui doliu personal ; prezenţa lui în intimitatea ei afectivă care era o lume nouă.

După dejun, Elena dormi puţin şi puse un timp mai lung ca de obicei pentru toaleta ei totuşi simplă. Sosirea oaspeţilor se făcu aproape în afară de controlul ei, prin mişcări favorabile, ce-i aşeza prielnic. Printre dînşii Elena sta ca o simplă auditoare. Simţi emoţia viorilor ce se acordau numai ca pregătirea unei desfătări ce se oferă, fără de conştiinţa responsabilităţilor.

Amănuntul material şi ordinea sistematică a lucrurilor îi scăpa cu totul. Prezenţa unor figuri noi de femei şi bărbaţi profilaţi pe estrada joasă înapoia concertanţilor o făcu să plece capul tare în jos, fixînd rombul strălucitor al parchetului. Erau cîntăreţii coralului, pe care abia azi avea să-l audă întîi : coralul promis şi dăruit de Marcian.

Elena asista la repetiţia generală a concertului Bach ca o elevă silitoare la o distribuţie de premii. Nu-şi dete seama de succesiunea precisă a numerelor din program, nici de atitudinea asistenţilor în pauze. O rumoare de mătase şi delectare o cuprindea în semnificaţia ei satisfăcătoare. Era palpitul uşor al doamnelor repercutat de rochiile de *taffetas şi crêpe de Chine.*

Numai zgomotul aplauzelor, deşi asurzit de morfinizarea ei, ca trecut printr-un frunziş de pădure, îi da o nelinişte care o făcea să-şi ascundă capul parcă în broboade, pentru a-l feri de vuietul uniform, dar iruptiv. Aplauzele îi mai dau impresie asemănătoare cu lama unui val de mare, ce se formează undeva neaşteptat şi se sparge de umerii tăi încovoiaţi subt ameninţarea bucuriei.

În schimb, îndată ce începea execuţia, muzica o liniştea, îi da o certitudine absolută. Era o plutire pe o mare frumoasă, cu porturi unde ateriza fericită.

Sunetele clădeau geometria solidă a unor orașe albe inundate de o lumină egală, ce se difuza repetat. Prin acele cetăți minunate trecea radioasă. Portativul era un amfiteatru feeric, pe care se proiecta arhitectura marmoreeană a palatelor.

Pe temelia coardelor notele punctau desenul grădinilor, arpegiile curbau colinele și din cheia de „sol" căderi de apă trimiteau un șipot fluid sau numai o pînză de răcoare, un păiajen vaporos ca răsfirarea fină a unui *jet d'eau*. Apoi seara cădea în acorduri minore peste cetăți.

Ritmul cu frază largă sau șoapta minuțioasă a lui Bach nu părăseau nici un moment o idee gravă, o emoție concentrată, cu desenul tras singur printre meandrele armonioase. Sunetele scoteau reliefurile unor efigii nobile, și modulațiile aveau sugestii virtuoase.

Se înălțau rugăciunile simple ale unor iubiri fără duplicitate, cu ascensiune senină ; iubiri nălțate de un suflet victorios, dar fără de fast și vanitate, trecînd peste obstacole învinse de măiestria sufletească.

Și mereu acea siguranță care lega cetățile vizionare ale muzicei una de alta cu un țărm neîntrerupt și lin. Așa asculta azi Elena defilînd *Preludiul, Fuga, Concertul, Oratoriul.*

Nu-și dete seama de momentul cînd coralul se substitui instrumentelor. Recunoscu bucata auzită cîndva la Varșovia ca și cum în alveola urechilor se păstrase memoria melodioasă și acum se deștepta : orga era o pedală și o clapă unică, pe care Marcian netezea unitatea vocilor.

Cum în auditoriu circula un murmur de admirație, Elena se uită în jur, mirată că și ceilalți se bucură. Știa că n-a răsturnat nimic din cochiliile în care se acumula melodia numai pentru ea singură.

Marcian în ziua aceea nu părăsea nici un moment pe executanți, sta cu ei laolaltă. Deși nepremeditată, procedarea marelui artist crea muzicei o stare de fapt excelentă și una morală la fel muzicanților. Solidaritatea cu animatorul determina o interpretare desăvîrșită.

În realitate, Marcian se adăpostise acolo dintr-un sentiment de teamă pricinuit de coralul pe care i se părea acum că-l oferă Elenei ca pe un buchet de flori, rare, e drept, dar cu manșetă de hîrtie, la o aniversare de familie. Sentiment de ridicol și de emoție destul de caracteristic.

După ce întreg concertul i se strecurase pe dinainte ca un vas fantomă melodios, Elena nu știu cînd și cum s-a terminat și au trecut cu toții în confortul *hall*-ului mare. Văzu ca printr-o oglindă grupuri ce se legau și se dezlegau plăcut, pe cînd Marcian și Drăgănescu făceau onorurile, unul, cele artistice, cellalt, cele de amfitrion. Ea strînse, cu mîini moi, mîini amabile de oameni recunoscători, recunoscătoare ea singură, ca și cum ar fi fost oaspele fericit și măgulit al unei sărbători mișcătoare.

Auzi ca de departe pe Marcian spunîndu-i aproape intimidat că a trecut și repetiția. Nu făcu ecou acelui regret. Uită chiar să-i mulțumească de coral, așa de pătrunsă de bucurie vădită că n-avea nevoie de cuvinte. Ei nu i se părea că repetiția a trecut. Avea sentimentul unei zile ce a încheiat un timp fericit, după care concertul nu va fi nici el o culme și un punct „terminus", ci un început — ceva ca ultima filă din calendarul unui an bun, pe care o rupi pentru a privi ziua dintîi a altuia, de la care aștepți mai bine încă.

În seara aceea, după ce Marcian cercase să corecteze tăcerile expresive, vorbind cu Drăgănescu, plecase mai devreme ca de obicei, lăsînd pe Elena tot așa de molcomă și distrată. Îi da impresia contagioasă a unei ființe cuprinsă în semisomn de un vis plăcut. Marcian nu se întreba care vis. Ea, neobicinuită cu fenomenele sensibilității, le suporta inocent și, vizibil, fără de controlul conștiinții de sine. Iar Drăgănescu abia cuteza să creadă că ziua aceea se petrecuse așa de bine. Numai șaizeci de ore despărțeau de marele concert din Bach.

...Biserica Amzei părea în sărbătoare. Încă de pe la trei lumea începuse a sosi, și la patru — ora ceremoniei — strada era aglomerată de trăsuri și automobile. Slujea un arhimandrit. Aducîndu-și aminte că așa se obicinuia la Tecuci pentru fete, Lina angajase muzica militară, sosită din vreme, ce se odihnea acum înapoia bisericei. După consultări cu Elena și Nory, care amîndouă opinase pentru serviciul însoțit de cor, convenise și cu „Cîntarea", ce se alăturase corului permanent al bisericei. Un zel postum descleștat de cuvîntul, probabil energic, al lui Lică, urma îndărătniciei. Era poate și sentimentul compensației după legea de a da cui nu mai are nici un fel de nevoie. Vecinii umpleau curtea verde. Mortul nefiind din cartier nu se știa bine de cine e vorba. Unii spu-

neau că a murit o actriță de la Operă, alții un deputat. Circula însă stăruitor și versiunea că era o fată mare adusă de la spital, zvon răspîndit de cei ce din ajun văzuse instalarea catafalcului. Unii adăogau că „era de boală molipsitoare". Sicriul era acoperit. Erau aprinse toate candelabrele și florile se grămădeau treptat, aduse de doamne elegante în rochii negre. Erau acolo și mulți bărbați în ținută corectă de doliu. O zi minunată de aprilie, caldă, poleită. Mulți rămăsese pe scară sau în amvon și, păstrînd cuviința locului, vorbeau discret între ei. Din cauza zilei frumoase, glasul lor șoptit era vesel și fețele toate luminoase. Dealtfel, era o ceremonie indiferentă [32]. Mai toți erau aduși acolo de considerații indirecte. Erau intimii numeroși ai Drăgăneștilor și tot concertul Bach în ființă, printr-o atenție exagerată către Elena, înlesnită de timpul frumos. Era o zi cînd vreai să faci o plimbare, fie și la o înmormîntare. Pe un timp ploios poate că lucrurile s-ar fi petrecut altfel. Erau venite și multe cliente ale Linei, informate în ultimele zile de pierderea unei rude de-aproape, mai erau colegii de la Filantropia, studenți prea zeloși sau numai curioși ai lui Rim, și alte legături ale unuia sau altuia din „rolurile" principale. Moșica Mari, cu ceva contingențe, se așezase în fund de tot subt balconul corului și tot acolo fostele colege ale Siei de la școala de infirmiere, care aflase și nu lipseau, deși acum parada neașteptată le intimida. Aveau pălării de culori vii și unele chiar cu flori roșii, așa că se ascundeau înapoia unui rînd des de haine negre. Unele din fete recunoșteau cîte un „tip" :

— Vezi ăla de colo, înalt cu păr negru ? E cutare ! Se ține după mine pe stradă !... La stînga, al doilea, unul bine de tot, îl cunosc...

Pictorul Greg, care purta admirabil *sortie*-ul pe umeri, avea succes mare. Lumea acum se îndesa și se simțea un freamăt ușor de oameni ce stau coastă în coastă. Uneori, freamătul era străbătut de o unduire de parfum violent al zambilelor dintr-o jerbă sau de o revărsare suavă de violete coapte dintr-un mănunchi simplu și aristocratic.

Rumoarea funebră se simțea și ea apropiindu-se, dar toată acea vibrare era în surdină. Se auzea acum bine, venind din fund, glasul de tenor modern al diaconului. Se făcu o mișcare de ordonare. Asistența se grupă felurit și cu unele spații. Un cerc mai larg spre mijlocul bisericii făcea gol în jurul

catafalcului. Lina, în capul unui rînd de străini, era cea mai apropiată. Persoanele mai străine se întrebau ce rudă e Lina cu fata aceea, fără a se descurca sau încurcîndu-se. Din ceilalţi nimeni nu-şi punea întrebare asupra ciudatei etichete de raporturi ce-i reunise acolo. Rim, ţeapăn, cu un plastron de cămaşă prea scrobos[33], sta lîngă tronul episcopal, s-ar fi zis că se reazămă chiar puţin de el, ca un om care nu-şi are destul de bun aplombul pe picioare. Aghiotanţi fideli, cei doi gemeni Hallipa stau dosiţi înapoia lui cu nişte figuri înmărmurite, ca scoborîţi în ultimul moment de pe scaunul electric de execuţie şi neputînd crede în graţiere. Se întrebase mult dacă trebuie sau nu să asiste şi sfîrşise ca criminalii prin a veni la locul crimei. Chiar în rîndul întîi se afla doamna Eliza Hallipa, a doua nevastă a lui Doru Hallipa, grăsuţă, frumuşică, cu rochie neagră de mătasă. Prezenţa ei era explicată prin raporturile amicale pe care şi ea şi Doru le păstrase cu Lina. Vederea ei ar fi înveninat pe gemeni în orice altă zi. Azi însă stau în faţa catafalcului ca în faţa eşafodului. Se mai întrebau, în dubla lor preocupare, dacă ei, în adevăr, au omorît pe Sia şi de vor fi traşi la răspundere.

Rim, ce-i simţea înapoia lui supărători, ştia că nu el a omorît-o şi gîndul acesta îl întuneca ca fiindu-i ofensător. Elena, cu chipul ei grav şi senin, sta lîngă Lina. Era acolo şi Mini pe-aproape, pe care o ipnotiza reflexul vioriu al unui vitraliu. Nory, tot neastîmpărată, circula şi aci şi, cum nu putea tăcea, şoptea cu internul Romulus de la Filantropia. Sia zăcuse la Maternitate, dar Romulus ştia amănunte.

Un caz greu şi rar! Altfel profesorul G. n-ar fi dat greş... Conformaţie falşă... o dublă cale vaginală. Un plasament rău, totul complicat cu o infecţie şi tratat tîrziu. Cînd o adusese la spital, septicemia era avansată.

— Nu te uiţi ce sicriu! În adevăr, aşa de înalt şi larg că părea scurt aproape, deşi destul de mare şi în lungime. Un sicriu diform.

— Creşte mereu, zise Nory sceptic.

Apoi pufni înăbuşit în mînuşi: „Aşadar, era conformată anume pentru dublu *emploi*... nu pentru trei". Se uită spre Rim... „S-a isprăvit rău!"

Sia nu-i inspira nici o compătimire, fie chiar postumă. Grozav de singură, dealtfel, acolo, în acea biserică de gală, ursuza de Sia, şi fără nici o afecţiune aproape de ea. Deşi

era în totul decență și reculegere, lipsea tristeța. Lina avea o figură congestionată de gînduri, ce păreau însă absente de la ceremonie, iar Rim, pe măsură ce serviciul devenea mai lugubru, căpăta o expresie de neplăcere vădită. Se simțea acum nevoie de aer. Vitrajul vioriu al lui Mini se deschise și pătrunse dungi de lumină și dîră de răcoare. Toți respirară. Pe Mini acum o ipnotiza colțul acela de cer. Prohodul surprinse neplăcut toată asistența înturnată de la beatitudinea zilei de primăvară. Isonul pomenirii făcuse pe Rim să tresară ; găsea că Sia fusese rău inspirată, procurîndu-i astfel de sărbătoare. Se strîmbă.

— Fecioară nefericită, suspină către Drăgănescu, ce se ostenea să găsească un cuvînt potrivit de consolare.

Se auzi un mic sughiț, dar nu de durere. Frumoasa Lenora, mama Elenei, sensibilă ca totdeauna, se enervase. Era venită acolo cu bărbatul ei din a doua căsătorie, doctorul Walter, fără suava ei fată Coca-Aimée. Inseparabili de obicei, se simțeau stînjeniți de a nu fi în trei și cam izolați. Venise pentru că Lina era tot legată cu verișoara Lenora. Prințesa Ada, intrînd, schimbase reflecții cu unul și cu altul despre nenorocire :

— O copilă !

Mirată însă în fața catafalcului, o crescuse în vîrstă puțin :

— Numai 17 ani, zicea.

Ada se oprise chiar în mijlocul bisericei și avea lîngă ea pe Marcian, care se simțea astfel protejat împotriva lui însuși, de a se arăta acolo fără un motiv destul de plauzibil, deși concertul Bach era complect. Artiștii rămăsese grupați în fund, spre stînga, acolo unde era și personalul medical inferior. Singură moșica Mari storcea batista pe ascuns. Cum Lina se aplecase să-i spună ceva, în raport cu ceremonia, Elena se strecură încet lîngă Drăgănescu, care plecă să facă comisionul. Elena rămase lîngă Vladici, ce se juca tot timpul cu monoclul, drept contenență, singurele reuniuni mondene ce-l plictiseau fiind cele funebre.

Cercul din jurul catafalcului se lărgea din ce în ce, pe cînd aerul se îngreuia cu tot ermetismul cosciugului și parfumul florilor. Două ochiuri prelungi mai fură deschise dintr-o dată. Invadă un nou curent cristalin și un susur ușor de pasări. O spirală vînătă de fum șerpui din cădelnițe, se

urcă și dispăru pe fereastră, lăsînd o risipă plăcută de mirodenii.

Soarele căzuse probabil mai jos. Mini, care nu mai vedea nici reflexul viorìu, nici fâșia mătăsoasă de cer, fu trasă de aurul ce trăgea contururi capricioase pe icoane în zona de umbră a bisericii ; contururi care radiau așa de prețios, că lumina venită prin ogive, electricitatea candelabrelor, flacăra lumînărilor groase păreau sarbede. Era aici o tiară, dincolo numai o bandeletă, o stea undeva, sau curba armonioasă, ca un fluviu, care împresura o hlamidă de sfînt. La Sia, la tragedia Rimilor, Mini nu se gîndea defel. Erau pentru ea lucruri izbăvite.

— Ce frumos e aurul ! zise încet lui Nory.

— Ba bine că nu !

Tocmai atunci, curmînd isonul popesc, se auzi un zvon nou. Lui Mini îi păru că vine din catapeteasmă, unde licărea cu noblețe conturul de aur al unor crini.

Cutremurarea ușoară pornea, în adevăr, de la amvonul din fund. Ca și cum acolo, deasupra corului, se clătinau gonguri de aur și vestmintele de mătase vechi ale icoanelor foșneau. Corul intona un fragment de oratoriu. Pe scărița în spirală unul cîte unul bachiștii coralului se adăogase camarazilor. Elena își simți ochii deodată umezi și îi șterse fără sfială cu batista fină, tivită cu negru. Ar fi voit să se uite spre locul unde văzuse stînd pe Marcian, dar nu cuteza să întoarcă capul. Nici nu observase că e lîngă Ada Maxențiu, de lîngă care Marcian dispăruse.

Vocile păreau a porni o șoaptă, îndată, stinsă în văzduh, un fel de suspin cules de cer, pe cînd același vuiet slab, pornit ca din gonguri de aur, răzbătea cu preludiul lui.

Fraza asta întreruptă și repetată și încercarea vocilor de a-și vorbi durerea lor una alteia trecea fiori prelungi peste trupul acum uniform al asistenței. Sub acel efluviu, toată lumea se încovoia ca sub o cădelniță. De vreo trei-patru ori, aripile vocilor împreunate bătură în surdina unui sunet unic, combinat în delicatețea lui istovită din atîtea sunete suprapuse și acoperite încă de acompaniamentul ca de un zăbranic moale... Apoi porniră încet, de departe, clopote de glas ce se apropiau. Crescură pînă răsunară peste toată zidirea, făcînd să tremure zimții candelabrelor. Puterea sunetelor era acum uniformă și cu intensitatea crescendului, mereu mag-

nifiată, dar părea totuşi a trece printr-un nor ce-i netezea orice stridenţe. Lui Mini i se păru că vede parcă intrînd de afară o procesiune numeroasă. Erau privirile acelor din amvon acum înclinaţi spre interiorul bisericii şi care îşi pornise într-acolo sufletele. Cu un vuiet surd, imens, ascensiunea vocilor fu curmată... se auzi o chemare ascuţită ca un tăiş de lamă subţire, un sopran special, un glas fără sex, ca de arhanghel, urcînd zigzagul unei slave, ca serpentina luminoasă a unui trăsnet... Apoi se aşeză un ecou permanent, pe care-l slujeau toate vocile scoborîte în *mezzo*.

...Ici-colo o invocare debilă se urca de la tenor sau soprană şi printre toţi începu a trece panglica neîntreruptă a unei melodii ce părea desfăşurată dintr-un ghem fără capăt, ce-şi întorcea volutele de mătase asupra lor înseşi în sute de unduiri. Aşa neîntreruptă, melodia îţi da intermitenţe de puls şi firul ei înnodat ca ochiuri în jurul gîtului îţi făcea o împletitură sufocantă prin care respiraţia se strecura ca un suspin de plîns. Toţi ochii se muiase uşor... Armonia uneori se umfla ca de un ferment, creştea cum creşte un aluat, şi alteori se destrăma ca un putregai... Voci îngemănate succesiv, apoi întreite, începură a aclama osanale... Atunci, din gongurile de aur ale acompaniamentului de bas porniră acorduri regulate, egale, care se urmăreau unele pe altele metodic, mereu mai pline, mai sonore... Erau fraze aprigi, care întrebau neantul... Acordurile se înteţeau, goneau unele după altele, cohorte sistematice, dar frămîntate de însuşi mersul lor succesiv, aproape simultan. Se repetau mereu mai frecvente, deşi în cadenţă, obsedau, cuprindeau în spaţiul lor auzul ca într-un haos prins între munţi. Dure, inexorabile, durerile împietrite în marmora acordurilor vocale urcau în legiuni grele, pline de jale, pe suişul lor neisprăvit spre Eternitate. Părea că pasul lor nu se va mai isprăvi niciodată acolo sus, în infinit, pasul lor aci, jos, înfipt în camera convulsionată de un acelaşi spasm, în trupul unic al celor ce erau *vii* acolo în biserică... [34]

Corul tăcuse şi ecoul lui venea încă. Nory apăsă mîinile pe urechi ca să şi le desfacă din tremurul rezonanţelor.

— Ieri !... murmură Elena.

— Admirabil ! îi răspunse prinţesa Ada.

Elena se uită surprinsă de prezenţa ei, acolo unde ea se simţea aşa de singură şi de sigură cu gîndul ei, dealtfel ne-

cunoscut Adei. În ajun coralul din Bach emoționase pe Elena pînă la intimidare și aiureală. Corul de azi o purtase spre un fel de bucurie interioară, fără de energii fizice. Din toți, ea singură îl ascultase ca pe un imn de slavă, nu de jale ; ea și cu Mini, căreia i se păruse că aurul cînta. Ceilalți se gîndeau, pesemne, la Dumnezeu, fiindcă mîini parcă nedezlegate bine încercau semnul crucei cu mănuși negre sau cenușii. Moșica Mari se închina cu mătănii și Lenora făcea crucea plină. Elena avu și ea un gest al mîinilor din care își trăsese mănușile lungi. Un gest de adorare vagă. Și ea recunoscuse dumnezeirea armoniei. Așadar, Marcian se urcase și el... În unitatea aceea perfectă se recunoștea stăpînirea mîinilor lui de animator... Se urcase acolo, într-un amvon de biserică cu niște coriști... pentru... pentru că !... Elena ridică în sus capul pe care iar ar fi vrut să-l întoarcă. Linia precisă a nasului și bărbiei se desena perfectă. Pictorul Greg observă că în poza aceea e foarte frumoasă, dar, prigonit de melodia sacră, își beatifică cugetarea.

Cum nimeni nu se mișca pentru supremul adio, arhimandritul spuse ceva celor mai de-aproape. O ezitare țintuia slujba pe loc. Se făcu o mică mișcare înainte. Lina, în pripă, se apropie de catafalc, își ridică voalul, îl lăsă iar și se retrase. Rim oscila nehotărît. Trebuia sau nu să se apropie ? Sta astfel, bălăbănind capul și brațele ca o pendulă. Preotul, plictisit de încetineală, îi făcu un gest de invitare. Livid, Rim se apropie și aplecă de formă capul peste coroane. Printre flori picurau încet stropi greoi, ce se prelingeau din sicriul asudat. Lui Rim acum îi zbîrnîiau picioarele ca niște coarde slabe. Se gîndi la gută și o grimasă mare de nemulțumire îl urîți încă ; părea lecuit de sărutări virginale : „Fecioară nesocotită !“ își zise cu severitate. În spatele lui, gemenii se adăposteau ca fugăriți. Muzica le căzuse ca un rechizitoriu. Se întrebau mereu laolaltă în gînduri suspecte : Ei sunt care au ucis-o ? și la orice mișcare a lui Rim se strămutau în umbra lui, complici nedezlipiți și spectri ai nenorocirii. Așa ascunși, scăpară de ceremonia rămasului bun de la Sia. Dealtfel, nimeni acum afară de preoți nu se mai ocupa de salutul de pe urmă. Odată ipnoza muzicei risipită, toți se strecurau lin spre ieșire. Își reluau cu grabă bucuria zilei minunate. Indiferenți către ceremonie, o uitau repede și porneau ca o ceată molcomă spre primăvară. Automobilele așteptau lenoase.

Nici un bufnet de motor, nici o claxonare nu turbura liniștea. Afară din biserică asistenții se opreau în curtea verde în grupuri domoale, care vorbeau de soare, de căldură, de muzică. Ieșind printre cei din urmă, Mini apucă pe Nory de mînă :

— Cine e domnul acela... de după stîlp ?

Nory, mioapă, strînse ochii înspre acolo :

— E un domn bine ! zise. Un străin... și parcă totuși l-aș cunoaște !

— Bine, rău, dar cine să fie ?... Poate l-am văzut în vreun film !

— Asta-i acum, au venit și stelele de cinema la înmormîntarea Siei !

— Probabil seamănă cu un artist de filme, altfel n-am de unde-l ști !

— Ei ! De pe stradă, de undeva ?... Cap de expresie !... Dar ce expresie ? Spune tu că te pricepi mai bine ! zise Nory.

— Banditul gentilom ! rîse încet Mini, înveselită de aerul de-afară.

Domnul cel bine văzut de profil, acolo după stîlp, avea fața rasă, cu efigie mică, dar cu accent în liniile regulate. Ochiul ascuns subt pleoapă, o dungă mică săpată în obraz ca de o voință permanentă, un colț de gură amar și agresiv și ținuta perfect nemișcată a unui *gentleman* în haine negre. În urma lui Mini și Nory, ieși Rim sinistru, cu suita celor doi gemeni, tîrîndu-i ca pe niște aderențe maligne, fără nici un schimb de vorbă sau privire. Nu știa la ce moment se rupsese între ei înțelegerea și se așezase dușmănia. Rim se opri lîngă coloana de-afară a bisericii, nedumerit și izolat. Atunci gemenii, ca două omizi desprinse, lunecară undeva spre trăsuri, spre salvare. Buna Lina rămăsese înăuntru singură cu preoții și dricarii. Plîngînd acum în voie, moșica Mari se apropie de ea, fără să cuteze a-i vorbi. Lina n-o vedea. Cu glas asurzit, dar cîrîitor, găsise ceva de cicălit cu personalul serviciului mortuar.

Cosciugul, căruia i se mai pusese o cutie, fu scos, în sfîrșit, anevoie. Se auziră clopote, dar numai de două-trei ori și amorțit. Se auzi o lovitură de țimbale.

Nory, cotind înapoia bisericei, făcu un semn negativ muzicei militare, ce vroia să intoneze marșul. Elena o aprobă

de la distanță. Fanfară după acel cor ! Automobilele începură a se urni în bună ordine, încet, unul după altul, fără zgomot parcă. La dric se lucra anevoie îmbarcarea Siei. Moșica Mari ieșise să plîngă lîngă carul funebru.

Lina achitase preoții și-i lăsase să plece spre trăsuri. Se pregătea să iasă și ea cea din urmă. Deodată se sperie ! Inima i se opri în gît. De după un stîlp îi ieșise cineva în față. Se uita cu ochii bolborosiți, fără să înțeleagă întîi, fără să vadă. Apoi, se făcu vînătă cu gît cu tot, vînătă-neagră, ca și rochia. Era Lică ! În obraz îi șuieră, printre dinți :

— Cățea ! și ieși.

Lina își șterse cu voalul obrazul, ca și cum ar fi fost stropită de acel vifor al disprețului. Fața crispată i se făcuse acum palidă.

— Așa ! zise. Așa !...

Era ultima ei bunătate care murea ! Cînd Lina, ajutată temeinic, ca și cum un plumb ar fi fost turnat în ea deodată, fu urcată în cupeu, moșica Mari îi șopti :

— Ți-e rău ?

— Nu ! sunt sănătoasă ! Am să trăiesc o sută de ani ! răspunse apăsat, răgușit, uitîndu-se urît la ea, fără s-o cunoască, și lăsînd în jos peste fața urîtă crepul funebru, pe care se chibzuise că se cuvine să-l poarte.

Moșica Mari se dete la o parte. Nu înțelegea. Dar doctorul Rim, care sta acolo fără rost, fără să știe ce are de făcut, înțelesese. Cuvintele Linei, pe care le credea că-i sunt destinate, picase peste el ca niște pietre. Unde erau bucuriile de proprietar ? Unde liniștea casnică ? Unde muzica, gravura și amorul ? Fu scuturat ca de friguri ! „Fecioară netrebnică !" își zise, pe cînd un domn îl împingea înăuntrul cupeului. Ușa cutiei negre a trăsurei se închise peste cei doi ocnași : Rim și Lina.

În curtea bisericii, Nory dete un cot puternic lui Mini :

— Uite-l !

Amîndouă priviră într-acolo, apoi una la alta și, fiecare căutînd a lăsa pe cealaltă să se pronunțe, murmurară laolaltă :

— Lică !... Ras !...

— Bravo, Lică ! adăogă Nory, revenindu-și repede din uimire.

Așadar, domnul de la cinematograf, domnul cu profil interesant, cu rictus în colțul gurii, era Lică! Lică, fără de mustață mică, cu desenul gurii liber de umbră, cu gropița pe care o dezmierda vîrful castaniu al mustății schimbată în dungă. Lică, fără bucla pe frunte, tuns scurt; Lică, prelucrat treptat de progres, de frizer și de atîta suferință cît putea încape în el. În biserică, după stîlp, Lică, deși niciodată nu-și aducea aminte, își amintise: copilul luat în birjă ca un pachet, doicile la mahala, fata tîrîtă apoi pretutindeni de mînă, legată de traiul lui vagabond... Și mai pe urmă acea Sie grosolană, care creștea și-i ofensa gustul de Trubadur mahalagiu și de plutonier subțire: camarada credincioasă și arțăgoasă ca un cîine-lup... Apoi, ruda proastă care făcea de rîs pe profesorul de echitație, și fata aceea asasinată într-o aventură neomenoasă, care refuzase să-l vadă pentru că-l iubea și-l temea, și pe care nu vroise s-o mai vadă... Și moarta aceea, așa cum o văzuse, cinci minute, el singur cu ea... abia ieșită din chinurile brutale... sluțit și trist, oribil de trist și de sluțit... În sfîrșit, acum acolo, catafalcul, biserica, corul, laolaltă, pe cînd în el se petrecea ceva neobicinuit. Un fel de fermentare și de dizolvare. Toate imaginile — el, Sia, ceilalți — compuse și descompuse și toată simțirea amalgamată, întoarsă la un rudiment așa cum fusese a Siei pentru el, fără precizіune: tată, fiică, frate, soră, rudă, ce? Totuna! O legătură prin trup, fără trup, indiferent pe ce cale. O legătură prin suflet, fără ca Lică să fi știut ce e sufletul. O legătură nedeslușită, ce se rupea acum din unele rădăcini, cu o smulsoare care poate că era durere. Ceva care ținea de el, așa într-un fel nu prea puternic, dar care nu mai putea fi întors, nici să nu fi fost, nici să mai fie, nu putea fi ceva inform, ce se umfla și se dezagrega în inconștientul lui mohorît, ca Sia în coșciug. Și pentru prima oară în viață, un ceas trecut într-un loc așa de trist, zgomote triste, un mort trist... el trist! Atîta cît viața și moartea puteau prelucra la fizic și la moral pe Lică, îl prelucrase. Ieșise acel „domn bine“ ca la cinematograf.

Mini se ostenea să facă lui Nory teoria fizionomiei și a sistemului de a stabili „tipul“ cuiva.

— Pentru a te putea identifica în ultimă cercetare asupra cuiva, îi schimbi aspectul figurii. Îi pui sau îi razi mustața.

îi tai sau îi pui barbă de diferite forme, culori şi mărimi. Îi schimbi pieptănătura de la plete la zero! Nu se poate să nu obţii, astfel, posibilitatea de a-l clasa într-una din marile categorii ale „tipului“ sau în vreo subdiviziune: asasin, bancher, escroc, scamator, aventurier etc...

Nory, cu obrăznicia ei obişnuită, complecta această listă cu unele categorii mai îndrăzneţe şi plastic enunţate.

Băgă de seamă tocmai atunci că familia ei o aşteaptă. Lîngă un Lincoln minunat, Elena sta nedecisă vorbind cu Marcian. Făcu un semn de chemare lui Nory, care, desperată, arăta spre ai ei, pe care nu-i putea lăsa. De departe, Drăgănescu, ce venise împreună cu nevastă-sa, se uita acum spre ea, aşteptînd să vadă cu cine vrea să plece, pentru a şti ce face şi el.

Mika-Lé, cu rochie nouă neagră, mergea lîngă el pentru a nu rămîne fără loc în trăsuri. Pictorul Greg se apropiase şi vorbea lui Drăgănescu de prinţul Maxenţiu! Un adevărat studiu, în ivoriu, bietul prinţ, înainte de plecare. Amintea o plachetă pe care o văzuse în muzeul din Fribourg: *Tête de martyr sans nom!* De Mika-Lé pictorul nu se ocupa. Dealtfel, niciodată nu se ocupase de ea în plin aer, ci numai în penumbra atelierului. Acum se dezinteresase complect, dar era din acei ce-şi tîrăsc după ei resturile, în felul în care sfinţii răsfoiesc breviarul unor păcate pocăite pentru a nu se înstrăina de prezenţa conştiinţei lor impure.

Drăgănescu nu asculta bine ce-i spunea pictorul, îngrijorat să vadă pe Elena instalată. I se păru că se uită spre el, mări pasul, deşi se simţea în ziua aceea foarte ostenit, călca parcă mai greu şi-l apăsa ceva între umeri.

Elena, care nu ştia cum să organizeze plecarea, se uitase, în adevăr, spre Drăgănescu şi spre însoţitorii lui, apoi văzînd pe Mini mai aproape o invitase cu vioiciune să meargă cu ea şi Marcian. Mini se întorsese spre Nory:

— Pe buna Lina o lăsăm singură? zisese.

— Nu-i purta de grijă! Suportă bine... şi numai bună nu e!

— Cine a fost bun şi se schimbă din răutatea oamenilor e tot bun.

— Amin! tăie Nory.

Drama Rimilor se rezumă în cuvintele astea aproape ostile. Mini se grăbi spre Elena, care aştepta perplexă, şi Nory spre sora ei, Dia.

Drăgănescu, văzînd totul orînduit, făcu semne cu mîna de concediere, satisfăcut. Îndelete, acum aştepta rîndul vreunui alt echipagiu al casei.

— Doamna Elena a plecat ! zise Mika-Lé.

Drăgănescu se uită la ea neştiind ce vrea.

— Mergi cu mine ? îi spuse, crezînd că e ceea ce o interesează.

Vorbind cu Vardali, prinţesa Ada se oprea la fiecare pas, nu părea deloc grăbită şi întorcea mereu capul înapoi. Pentru întîia oară încurcată, nu ştia de trebuie să se apropie de Lică sau nu. Lică nu se gîndise la ea în ziua aceea. Cu muşchii strînşi, cu nervii întinşi, cu mînia abia înfrînată, scobori scara bisericii cu un pas încordat. Nu comisese acolo nici o greşeală publică de emoţie sau de violenţă, dar nu era dispus la nici o concesie. Trecea pe lîngă toţi, fără să vadă parcă pe nimeni şi toţi se uitau lung după domnul acela „bine". Vardali, simţind pe Ada neliniştită, se oferise galant să o servească ! — *Si la princesse avait quelque chose à dire au père éprouvé !*

Ada fu recunoscătoare. Numai moşnegii ştiau să mai facă curte aşa de generos. — Da ! Ar fi vrut să ştie dacă cortegiul are cumva nevoie de automobilul ei !

De fapt, Ada vrea să afle dacă Lică se ducea sau nu la cimitir. Lică tocmai îşi punea aceeaşi întrebare, nehotărît. Găsea de prisos şi totuşi parcă ar fi vrut să meargă după Sia. Amintindu-şi acuma de Ada, se gîndea ce ar fi preferat ea, deşi era într-o fază de răzvrătire şi emancipare.

Vardali, emisar fin, aduse Adei pe Lică.

— Te duci pînă acolo ? îl întrebă încet şi cam timid. Toată afacerea asta o descumpănise puţin.

— Da ! răspunse grav, deşi pînă în secunda aceea nu ştia sigur că se va duce.

— Iei automobilul cel mic şi pe urmă vii la palat ?!

Lică aprobă prin tăcere. Ada făcu cu el cîţiva paşi şi-i spuse că-i stă bine ras şi pieptănat aşa ! Lică, ce se temuse de vreo gălăgie pe chestia asta, fu mulţumit, dar n-o manifestă.

— Ți-a trecut eczema aceea? îl întrebă Ada tot cam sfioasă, impresionată de moda nouă a acelei tăceri.

— Da! binevoi Lică, mereu prețios la cuvinte, din cauza învrăjbirii ce avea.

Eczema de care vorbea Ada era o bubuliță ce apăruse deasupra buzei, tocmai după vizita făcută la spital Siei, moartă. Lică, speriat, întrebase un farmacist, ce-l sfătuise, pentru a se putea trata mai bine, să-și radă mustața. Coaforul conformase și pieptănătura. De aici noul aspect fizic al lui Lică; combinat cu cel moral, cu acea vrajbă ce-i ținea loc de suferință, apăruse un om nou. Lui Lică i se pregătea însă și un nume nou și o soartă nouă.

Vardali culesese din nou pe prințesa Ada, rămasă singură. Avea o idee destul de urgentă și de serioasă pentru ca să i-o comunice chiar în acel loc și împrejurări. Partidul lui — era fruntaș al unei fracțiuni conservatoare flotante cu veleități de modernizare și refacere — partidul lui îl însărcinase cu revizuirea și complectarea cadrelor militante. Căpetenii aveau mai multe decît toți ceilalți la un loc și nici masele nu le-ar fi lipsit mai ales în caz de venire la putere. Glumea. Ceea ce le trebuia era un „leader" al „maselor", ieșit din chiar... lumea nouă... și în care *generația* să se recunoască. Vardali dubla pe *s* și rostogolea pe *r*, cu cel mai pur accent francez. De mult studia pe domnul *Basile Petresco* și decisese că era omul de care avea nevoie. Vardali cerea concursul prințesei pentru a-l converti, cum și pentru a le da ea însăși sfaturi politice, de care o credea foarte capabilă. Apreciase totdeauna calitățile ei de inteligență și inițiativă care... Deocamdată, era vorba și de o cartelare ce le întărea mult situația. El avea mînă liberă să propună un candidat pentru un loc vacant la Bihor. Propus nu înseamnă și ales, dar candidatul avea ocazie superbă să debuteze ca elector și să se facă util. Vardali avea cea mai mare încredere că a făcut o achiziție excelentă în domnul Basile Petresco.

Ada asculta atent, fără să-și arate surprinderea.

— Bihor? Ar merge! zise.

Își amintea că Lică cumpărase de la Bihor o pereche de cai!

— Am să propun domnului Petrescu... dar e o fire foarte independentă!

— Perfect! Tocmai ce ne trebuie! afirmă Vardali.

De fapt, le trebuia un candidat cu parale și fără trecut. De mult pusese ochii pe Lică. Bani avea prințesa destui, slavă Domnului. Lică, slavă Domnului, nici un trecut!

„Pas de blason sauf l'écusson d'écuries!" surîdea în el malițios Vardali, aristocrat ireductibil.

Ajunsă la palat, deși poarta mare era, printr-o neglijență, închisă, Ada coborî pe trotuar fără să observe, fără să facă gălăgie. Înainte de a deschide portița grilajului luxos, se întoarse spre șofer și-i spuse preocupată:

— Du-te înapoi după domnul!

După o secundă de ezitare, înțelegînd de cine era vorba, obiectă timid că cellalt auto era dus cu domnul.

— Totuși, du-te! porunci Ada.

Rămase nițel în loc gînditoare. Aspectul nou al lui Lică și vorbele lui Vardali i se gravase în minte. Figura aceea voluntară, gura cu desenul crud îi da o vîlvă nouă de senzualitate și totodată era prinsă de gravitatea proiectelor politice. Cariera ei amoroasă și cariera lui publică își amestecau preocuparea, dîndu-i o stare îngrijorată, cu care nu era deprinsă.

„Ar putea ajunge ministru!" gîndi și nu știa de se bucură sau îi pare rău. Nu credea că ipoteza era o nebunie, credea pe Lică omul în stare de orice și se gîndea serios la noul plan de luptă deschis. Ambițiile ei pentru Lică erau acum depășite.

Acțiunea și intriga îi plăceau. Se întreba însă dacă Lică va rămîne atunci tot amantul supus de acum. Pe Maxențiu îl suprima total, era ca și suprimat, dealtfel. Oare Lică o va lua în căsătorie? Ea, prințesa Ada, își punea o astfel de întrebare cu îndoială? Gîndurile aspre și noi ale politicei și amorului o îmbătrîneau. Uita că are 33 de ani și Lică 39, deși tocmai în ziua aceea vîrsta era mai bine gravată pe fața lui accentuată de asprimea expresiei și lipsită de umbra juvenilă a musteții.

Ada simți un fel de desperare anticipată de femeie matură și voluptuoasă. Urcă pe scara a doua a palatului. Un fecior era acolo pe săli:

— De vine domnul să mă anunți îndată! zise.

Mai vioi, înțelese repede și se înclină. Pentru servitori acum Maxențiu, acolo, departe, era ca și mort, și Lică stăpîn. Sus, Ada se opri în biroul apartamentului ei. Cu două degete începu să bată un tact pe masa de scris, poate că o măsură din *De profundis*. Observă o boare ușoară de praf și, cu

degetul arătător, pe care purta safirul uriaş, scrise pe praful subţire: Doamna Ada Basile Petrescu, apoi, maşinal, şterse.

Cum o uşă se deschidea în ecoul palatului de marmoră, se duse repede în faţa unei oglinzi să-şi potrivească părul, cu urechea întinsă. Nu putea fi Lică.

Se uita în oglindă atent, fără complezenţă. Abia acum observa că s-a îngrăşat simţitor. Tot femeie slabă la aspect, dar cu braţele mai rotunjite ceva, cu gîtul lung, mai plin, cu osul şoldului acoperit. Ridică sus foile strîmte ale taiorului negru: avea pulpă, numai fluierul gambei era tot aşa de uscat. Carnea aceea trebuia s-o lase acolo sau s-o suprime? Îşi potrivi rochia la loc. Decise să lase carnea unde se aşezase cu rosturile ei. Surîse. Bărbia era mai puţin ascuţită şi pielea întinsă mai puţin neagră.

— Intră!

Un fecior îi întindea pe o tavă o telegramă.

— Bine!... Nu uita îndată ce o veni domnul!...

Era de la sanatoriu. Se sfîrşise: nu-l va aduce în ţară, cel puţin deocamdată.

„Aşadar, la Bihor?..." Surîse iar. „Tocmai la Bihor!... Bună noapte în otelul de la Bihor."

Ca goniţi, gemenii plecase pe jos, apucînd, fără să-şi vorbească, aceleaşi străzi, mereu mai laterale, mereu schimbate, într-un fel de cursă parcă în care urma să le fie pierdută. Ajunşi pe drumul ăsta întortocheat în faţa feliei bizare de casă ce le era proprietate, se opriră printr-o aceeaşi mişcare, uitîndu-se în sus spre camera sechestratei, apoi unul la altul.

— Nu mai trebuie femeie! mormăi încet unul sau cellalt, pentru amîndoi.

Apoi intrară în cucurigul ciudat al locuinţei să-şi plănuiască mai departe riturile bizare ale îngemănării lor respingătoare.

. . . .

Lică aşteptase plecarea tuturor pentru a porni şi el după cortegiu, pe care-l zărise curînd de la distanţă, înaintînd încet pe şosea; era dricul şi trei trăsuri, cea cu preoţii, cupeul Rimilor şi o birjă cu moşica Mari, în care se încărcase vreo patru colege ale Siei. Atît din tot fastul de adinioarea.

Pe măsură ce distanţa dintre automobil şi convoi se micşora Lică se întreba mai stăruitor de-i nevoie să meargă

la cimitir și ajungea la concluzia că nu e necesar. Porunci întîi șoferului să încetinească ; astfel spațiul, pe care treptat îl cîștigase, creștea din nou, despărțindu-l de cortegiu.

Ce să fi căutat la cimitir ?... Ce fusese de făcut se făcuse !... Cu Sia se isprăvise ! Un fel de plumb topit îi îngreuna încă trupul la gîndul Siei... Cu Rimii avea să vadă. Ură și amenințare permanentă !... Iar cu Ada !... Și cu Ada avea de văzut ! Nu știa bine ce ! Era o stare a lui agresivă către tot. O stare de spirit bună pentru a porni lupta socială pregătită de Vardali și de Ada și de care n-avea habar.

Își aminti de Maxențiu. Ca și mort ! Era o ușurare și o pierdere. Prezența lui Maxențiu între el și Ada fusese totdeauna un stimulent. Prințul îi inspira admirație, teamă, milă, invidie, necaz, emulație, umilință, ambiție. Odată el dispărut, toate simțurile astea erau păgubite și ar fi vroit parcă să le ia de aiurea. Prințul mai fusese pentru el și un parapet de care își rezema lenea și nepăsarea și acum trebuia să se proptească singur, să se repeadă cu capul înainte înspre coarnele de taur ale vieții.

Da ! Cu Ada avea de socotit ! Locul prințului mai întîi, și lui Lică i se părea că și titlul îi revine deodată cu locul... Apoi slugile obraznice și disciplinate... Casa aceea cu parchet prea lunecos și cu scări în care te încurcai... și patul prințului ! Lică nu credea în microbi ! Astfel se isca un zel, un neastîmpăr nou Trubadurului, pe cînd zdruncinul carului funebru descompunea ultimele agregări ale trupului Siei.

Ce fusese Sia ? O energie derivată din Lică și încremenită acolo, în fata trupeșă, și care acum revenea la obîrșia ei. Un mare amor de sine, derivat de la sine și imobilizat în pasiunea fetei pentru el, și care acum era restituit egoismului lui Lică.

— La palat ! zise, și cuvîntul nu sună ridicol.

Iar tonul sec, aprig, dete șoferului o mișcare de încovoiere supusă peste volanul mașinii.

După ce depusese în drum pe pictorul Greg, Drăgănescu, ajuns acasă, coborîse anevoie, mereu apăsat de acea durere în stînga, pe care n-o putea nesocoti, deși n-ar fi vrut să țină socoteală de ea. Mika-Lé coborîse și ea. Intrară în biroul principal al casei. Elena nu se întorsese. Cu gîndul la sănătatea ei acum așa de debilă, Drăgănescu fu îngrijorat. Se liniști, cînd feciorul îi spuse că automobilul cu doamna și cu dom-

nul Marcian a trecut pe dinaintea casei. Drăgănescu era foarte ostenit şi fata ceea, acolo, îl plictisea. De ce va fi venit cu el ?... Se sperie, avu o izbitură la inimă, simţind ceva pe mîna lui. Era gheruţa lui Mika-Lé... Ce vrea ?... Iar vreo cerere de favoruri sau bani.

— Elena nu s-a întors. Poate că întîrzie mai mult... Vream să-ţi spun că aş putea veni din nou să stau aici... dacă crezi şi dumneata... ţi-aş ţine de urît !

Drăgănescu se uită la ea lung. Avea idei moderate, dar decise. Nu crezuse niciodată răul tot ce se spunea de dînsa şi acum îl credea deplin. Scutură mîna de pe care lăbuţa neagră se desprinsese.

— De nu vrei să mergi cu tramvaiul, pleacă îndată cu automobilul, înainte de a fi dus la garaj.

Tonul era aspru şi nu lăsa nici o îndoială. Fără să aştepte altă invitare, Mika-Lé plecă. Feciorul, om vechi de casă, se apropia cu precauţiune de Drăgănescu :

— O telegramă pentru doamna !

Cu ochii lui congestionaţi în ziua aceea, Drăgănescu îl fulgeră, apostrofîndu-l :

— Nu ştii unde trebuie pusă corespondenţa doamnei ?

— Din Elveţia ! cuteză cellalt.

În adevăr, Maxenţiu îşi declarase la Leysins două domicilii, prin una din acele fantezii exaltate, corectată de menţiunea tristă şi prevăzătoare „în caz de accident". La vreun accident de *bobsleigh* se va fi gîndit sărmanul, sau totuşi ştia că moare ?

— A !... Aşa !... se potoli Drăgănescu, dar începură ciocăneli noi subt coastă.

Era acum şi el îndoit. Să-i dea Elenei telegrama tocmai în ajun de concert şi după înmormîntare ! O luă în mînă, o întoarse, o răsuci. Cumpăni sentimentele şi disciplina lor. Vroia să facă ceea ce ar fi fost mai plăcut Elenei. O înapoie nedeschisă.

— Du-o în salonaşul doamnei. De se întoarce cu domnul Marcian are s-o găsească !

În automobil, Elena şedea între Mini şi Marcian, liniştită că plecarea, a cărei grijă o turburase un minut, fusese orînduită. Frumuseţea zilei şi ecourile plutitoare ale muzicii de adineaurea o acopereau cu învelişuri calde, de subt care nu simţea nimic din tristeţa convoiului mortuar.

Moleșită, vorbea puțin și cu glas tărăgănat despre Maxențiu, fără ca să lege amintirea lui, venită în memorie pe alte căi, de ceremonia funebră. Vorbea calm de sfîrșitul lui apropiat și de iluzia lui statornică. Vorbele ei erau blajine și cam misterioase, cum era și starea sufletească a lui Maxențiu către dînsa, deși nu din aceleași pricini.

Comenta ultima lui cartă, un peisagiu alb de Alpi, însoțită de cuvintele: „Iată minunea pe care o privesc din camera unde mă odihnesc de cîteva zile, din prudență. Sărut mîinile frumoase și darnice."

Buletinul doctorului, sumar și categoric, de la aceeași dată, suna: „Stare extremă. În orice moment poate fi sfîrșitul. Avizați."

Nu avizase nimeni. Cine ar fi fost destul de stîngaci ca să turbure cu demersuri omenești vulgare o agonie așa de senină în drum spre divinitate?

Elena acum tăcea. Mini, pe care vocea de azi a doamnei Drăgănescu o importuna pentru ceva schimbat, alintat parcă, tăcea și ea cu gîndul la vitraliul vioriu și la ora întîrziată. Marcian spunea rar cîte un cuvînt:

— Doctorul Rim a fost ieri la repetiție și va veni, cred, și mîine! zise la un moment cu un ton între întrebare și afirmare.

Nu-i răspunse nimeni.

Automobilul Drăgăneștilor era un Lincoln minunat. Mini simți voluptatea lunecării ușoare și consimți să recunoască unele privilegii ale averii. În dreptul străzii Regale ceru să se coboare. Elena se întoarse spre Marcian, ca și cum ar fi putut avea ceva de obiectat din faptul că rămîneau singuri, apoi, prin micul telefon a cărui pîlnie nichelată atîrna în fața cristalului *pare-brise*, dete ordin să oprească. Nesimțit, fără ca șoferul să aibă o mișcare, trăsura stopă.

După ce ajută lui Mini să se coboare, reamintindu-i ora fixă a concertului, Marcian rămase puțin lîngă scara autoului, apoi urcă din nou. Elena comandă:

— Pe bulevard înainte! și, toropită, se rezemă cu capul lipit de pichetajul moale al perinilor.

Ținea ochii închiși pe jumătate. În lunecatul, pe care-l combina într-o armonie moale cu lenea ei, i se păru o încetinire la un moment. Întredeschise ochii. Lunecarea era iar regulată. Erau pe Lascăr Catargiu, dar trecuți de casa Drăgă-

nescu. În dreptul casei probabil şoferul încetinise, apoi, neavînd ordin de oprire, reluase pulsul mersului. Elena se uită spre Marcian cu o privire precaută. Distrat, nu băgase de seamă. La sfîrşitul bulevardului ezitarea maşinii fu ceva mai simţită. Marcian se uită prin geam, apoi la Elena, care, iar cu ochii închişi, nu mişca.

Din iniţiativă proprie şoferul coti pe şosea şi reluă mersul ritmic mai neted încă, pentru că era ceva mai accelerat. Impresia de scufundare dată de viteză Elena o simţea cu corpul ei mereu mai părăsit pe perine. Subt acea lîncezime ceva se precipita în ea, undeva, într-un adînc.

Marcian sta drept, rigid, cu capul înainte, cu ochii pe vidul distanţei. Elena mişcă puţin picioarele încurcate în pledul lunecat. Marcian se aplecă şi i-l ridică maşinal. Fără să-şi dea seama, mîna îi rămase peste pled pe genunchiul ei. Ochii Elenei luminară calzi la adăpostul pleoapelor.

Lincolnul, lansat, fugea peste şosea ca purtat prin aer, pe drumul fără obstacol, drept, interminabil. În mişcarea uşoară a trăsurii Elena se lăsă strămutată nesimţit spre Marcian. Pe cînd un spaţiu gol rămînea pe perinile de căprioară, ea era mereu mai alăturată de el. În „capa“ de blană subţire, aşternută în automobil ca să o acopere la nevoie, sta acum refugiată într-un fald călduţ, care apăsa umărul lui Marcian, neclintit.

Pe şosea fu vidul unei văi mici, ca o undă ; apoi respiraţia verticală, scurtă, a unei cline. Elena, în voia acelora mişcări, fu acum aplecată peste umărul lui Marcian. Involuntar mîna lui se strînse prin pled, pe ovalul genunchiului, căutînd parcă un sprijin. Acum nici vale, nici clină de deal, un patinaj uniform ! Cu o clipire nouă de lumină în ochi, Elena îşi apropie încet capul de al tovarăşului ei : gest acum voluntar. Un spaţiu mic, ca şi inexistent, separa obrazul palid al femeiei de profilul rigid al muzicantului. Era senzaţia nesigură a unei atingeri sau certitudinea ei emoţionantă. Marcian crispă cu nervozitate pumnul pe genunchiul docil. La murmurul vag al mersului se amestecă un mic gemet de durere şi consimţire al Elenei. Atunci Marcian, tot nemişcat, dar acum nemişcat printr-o încordare desperată, ca să nu i se strămute cumva povara, simţindu-şi obrazul fibros din efortul de a nu se dezlipi de cellalt, fixă, cu ochi de asasin, umerii lemnoşi ai şoferului.

Pe tot parcursul, omul acela nu clintise... dacă tocmai atunci s-ar fi întors spre dînşii !... Cu privirea înfiptă ca un junghi în spatele de manechin, Marcian căută a-l pironi pe loc, pe cînd ritmic mîna i se închidea şi deschidea pe dezmierdarea genunchiului viu.

Acum, viteza nu se mai precipita în Elena. Din adîncul ei voinţa urca fermă, sigură de ea însăşi.

În Marcian era un vid, un abis al voinţei, în care se azvîrlea cu îmboldirea puterilor toate. A doua zi, recules în noua armonie a vieţii ce i se pregătea, avea să dirijeze ca un stăpînitor concertul din muzică de Bach.

DRUMUL ASCUNS

(1 9 3 2)

Cap. 1

Căsătoria doctorului Walter şi prezenţa Lenorei, soţia lui, nu adusese nici o tulburare sanatoriului Walter. Totul funcţiona în ordinea desăvîrşită de mai înainte. Privit de-aproape, mai ales, sanatoriul Walter era o instituţie măreaţă. Corpul de casă vizibil de pe şosea, la stînga rondului întîi ce leagă Calea Victoriei cu aleea de plimbare a păduricii bucureştene, clădire cu aspect de castel bavarez, era numai centrala instituţiei ; trei pavilioane impunătoare şi noi erau simetric repartizate înapoi în mijlocul parcului şi legate de corpul principal prin lungi coridoare : pavilionul de chirurgie, cel de boli interne şi cel de boli nervoase ; în fund, izolat sub ocrotirea brazilor şi a teilor, se afla un al patrulea pentru contagioase, cu stil de adevărat pavilion de vînătoare.

De fapt, castelul bavarez şi pavilionul tirolez fusese clădite de prinţul Barodin, însurat cu o prinţesă Basarab. Cumpărat de bătrîna Efraim, cunoscuta banchereasă, atunci cînd Barodin lichidase pentru a se retrage definitiv la Paris, palatul fusese strecurat drept dar de Crăciun în pantoful de lac al tînărului doctor Walter. Era o poveste veche şi acum aproape uitată că văduva Efraim plătise scump amorul tînărului Walter. Cîţiva bucureşteni îşi aminteau să fi văzut înaintea războiului, înapoia ferestrelor caselor vechi din Calea Victoriei, pe banchereasa Efraim, grasă, cu tîmple supărător de negre, încadrînd obrajii cu trei rînduri de guşi, separate de trei rînduri de smaragde, pe care părea că le poartă şi noaptea, încărnate fiind acolo în dungile gîtului, o sculă de

sultană, căzută cine ştie cînd şi cum micului Efraim, temutul stăpîn al marei finanţe neoficiale. Micul Efraim, marele bancher, nu murise încă la apariţia frumosului Walter şi-l înscrisese cu înţelepciune la rubrica cheltuielilor necesare. Palatul Barodin îi fusese dăruit însă lui Walter abia după moartea soţului ei. Salema Efraim avusese scrupule conjugale şi un respect relativ faţă de Efraim, aşa că îşi îngăduise unele lucruri şi pe altele nu. Efraim avusese şi el îngăduinţele lui cu higiena uriaşei sale soţii şi unele scrupule negustoreşti faţă de dînsa. La origina averii sale se afla zestrea Salemei, adică o dugheană de fructe din Pireu, unde Efraim purtase de mult, atîrnată cu un şnur de gît, o tablă cu smochine, stafide şi alte fructe de Orient. Primele cîştiguri Efraim le dase pe din două : jumătate lui şi jumătate Salemei — şi tot aşa mai pe urmă ; în felul ăsta, la vîrsta de cincizeci de ani, cînd fidelitatea Salemei încetase, capitalul ei propriu era însemnat. Mai uimitor fusese gestul testamentar al lui Efraim, ce mai lăsase Salemei parte bună din avere, dovedind că douăzeci de ani de credinţă la tinereţe însemnau pentru el mai mult ca cei zece ani de părăsire la vîrsta periculoasă ; restul averei mersese la familie şi la unele instituţii susţinute de Efraim, care, fără a fi filantrop, vroia totuşi să-şi supravieţuiască. N-aveau copii. Un băieţel murise de mult, născut şi acela prea curînd după căsătorie.

Văduva Efraim lăsase tot avutul ei doctorului Walter. E drept că murise la şaptezeci de ani, cu o sută douăzeci de chile şi cu titlul de amantă a lui, sacrificiu vrednic de răsplată, mai ales că nu fusese vorba de o sinecură. Închipuirea se întoarce pudică de la cercetarea unei astfel de legături ; refuză să cerceteze întunecimile sufletului şi obscurele vedenii trupeşti. Doctorul Walter părea, dealtfel, a fi dorit puternic reabilitarea pe căile ce-i erau cu putinţă ; avea o mare pasiune pentru tot ce era obiect de artă : pictură, bibelou, mobilă, tapiţărie, pasiune ce-l apropiase mult de bancherul Efraim, colecţionar el însuşi şi care anume lăsase Salemei obiectele lui de preţ, ştiind că astfel vor fi stăpînite cu dragoste de către Walter. Pentru Efraim obiectele de artă reprezentau satisfacţia de a plasa totuşi capitalul în chip sigur, deşi fără de dobîndă. Lui Walter rafinarea delicată a obiectelor îi da o compensaţie prin stări pur contemplative către făpturi neînsufleţite. Încă de la început tînărul Walter

se arătase disprețuitor cu banii astfel cîștigați ; era cheltuitor, neprevăzător cu ziua de mîine, în stare să se îndatoreze pentru o cupă rară sau un sipet cizelat. Bătrîna Efraim plătea totul cu mare bucurie. O mulțumea risipa tînărului estet, după lunga trudă de agonisire a zarafului Efraim, iar lista orgiilor amantului ei o mulțumea prin enumerarea ei liniștitoare : 25.000, pocalul Lalique ; 18.000, caseta venețiană ; 125.000, un Van Beers autentic... Femeile ar fi costat poate mai puțin, dar ar fi trezit gelozia uriașei voluptoase. Intrau, oare, totuși în colecția de artă a lui Walter și femei frumoase ? Foarte puține și trecător. Walter căpătase pentru femei un dezgust din cauza Salemei, dezgust pe care-l are către cea mai fină gustare cineva nevoit să suporte mereu un banchet.

Intern în clinica particulară a marelui hirurg Proda, Walter muncea ca un rob cînd Salema Efraim, atunci în vîrstă de cincizeci de ani, suferise o operație. Walter pe atunci era un tînăr zvelt, cu o bărbiță castanie în jurul unui obraz de Christ de ivoriu, cu ochi albaștri, deschiși extatic și prelung spre tîmplele transparente, cu buze roșii ca de vopsea și cu părul castaniu-roșiatic, ondulat ușor în jurul unei frunți mate, fizic fără de nici un raport cu moralul uscat al tînărului ambițios, fizic de care nu-și dăduse pînă atunci seama, deoarece în preocuparea lui ambițioasă îndepărtase, fără aproape să le observe, avansurile studentelor amorezate.

Salema Efraim, de cum se putuse rezema între perine, după operație, îi propusese afacerea în cifre clare : zece ani de medicină robotnică și norocoasă nu i-ar fi putut aduce de-atunci încolo un sfert măcar din ce-i oferea banchereasa. Walter primise ; avusese însă precauțiunea să pună condiția că nu-și va părăsi cariera. El năzuise și se trudise pînă atunci pentru gloria științifică ; acum, cînd se vindea, vrea cel puțin să cumpere firma aparentă a gloriei, reputația. Era primul dezgust de el și prima înșelăciune de sine. Salema n-avea nici un interes deosebit în privința asta. Atunci cînd Walter primise tîrgul, nu-și dase seama deodată de ceea ce a primit, decît cel mult în cifre ; abia pe urmă avea să înțeleagă ce reprezentau cifrele reci. Salema Efraim avea despre iubire o concepție potrivită cu originile ei levantine și cu făptura ei ; lenea ei orientală avea nevoie de plăcere drept orice activitate, iar vițiul la dînsa, vechi cu mult

dinainte de Efraim, se întindea acum pe suprafețe mari. Cei douăzeci de ani de fidelitate erau iluzia lui Efraim, deși Salema pînă atunci nu avusese decît aventuri obscure, al căror josnic pomelnic ea singură îl cunoștea.

După ce Walter aflase ce tîrg a primit, rămăsese tot de fildeș și cu ochii de topază, dar își dase seama de frumusețea sa în aceeași clipă în care se și dezgusta de ea.

Salema Efraim avusese un program ordonat ca un registru de bancă. În afară de rolul lui de amant, Walter mai fusese angajat medic cu anul al băncei, cum și al familiei Efraim. La recepțiile de miercurea, el era nevoit să șadă trei ore în șir pe un scaun *empire*, la o apropiată distanță de fotoliul vast al patroanei. Tot Bucureștiul financiar și monden defilase astfel pe dinaintea figurei lui impasibile de martir frumos. Anume bărbați care cunoșteau scaunul, din scurte treceri pe la buduarul și banca Efraim, stabilise de la început situația — dealtfel, cu totul neascunsă — a tînărului, tot atît de rigid ca și stilul *empire*. Nimeni însă nu prevăzuse că Walter avea să fie suprema patimă a lacomei Salema.

Cifra pe care medicul Walter o cheltuia, cu un fel de disperare rece, n-o cunoștea decît Salema. Meticulos în cheltuieli mici din deprinderea sărăciei ordonate, Walter licita un obiect de preț, prin intermediari, pe toate piețele mezatului european, iar uneori se deplasa el singur pentru cumpărătură. Cînd apartamentul lui nu mai încăpuse[1] achizițiile prețioase, Salema îl mustrase de formă și îi dăruise casa Barodin, ce se vindea de ocazie cu opt milioane, cu întreg parcul de două hectare. O adevărată afacere și o bună prevedere, căci Walter, care nu capitaliza, ar fi riscat să rămînă pe drumuri cu felul lui de a cheltui, ce da Salemei iluzia de a fi iubită fără interes. Salema însăși destinase casa unui *Sanatoriu Walter*, așa încît darul era nu numai nimerit, ci și poetic, dat fiind că perechea se cunoscuse într-un sanatoriu. Colecția lui Walter avea acum un cadru demn de ea. Pentru Salema colecția era numai o grămădire de troace și de țoale, prețioase prin costul lor, dar mai ales reprezintau amorul ei concretizat și garanția fidelității amantului.

Pentru Walter posedarea unui sanatoriu propriu era o măgulire și o compensație, era totodată și o asigurare împotriva ruinei. Cînd, trei ani după moartea bătrînei Efraim, doctorul Walter se însurase cu Lenora Hallipa, era un om

cu o frumoasă situaţie bănească, datorită în mare parte sanatoriului prosper, fără a fi şi multimilionarul ce ar fi putut fi. Cheltuise şi cheltuia încă mult şi cu patima cuiva care vrea parcă să scape de bani ; era felul lui de a fi cinstit. Un ciur cu ochiuri largi, prin care se scurgea aurul impur, părea mîna pală a martirului, condamnat de el singur la un amor venal şi odios. Cheltuielile nu însumau defel binefaceri. Înăsprit de lipsurile primei tinereţi, Walter nu înţelegea să îndulcească traiul altora. Săracii, Walter îi cunoştea printr-însul : trebuiau să rabde sau să reuşească.

Sanatoriul, în schimb, înghiţea toate dărniciile lui. Cînd Salema i-l făcuse dar, Walter aproape crezuse că o iubeşte, îşi închipuise aproape că el sau ea aveau şi suflet. Palatul devenise astfel un sanatoriu şi un muzeu totodată. Birourile, chiar de administraţie, din corpul principal, nu numai apartamentele particulare, erau încărcate de covoare de preţ, ornate cu bronzuri, împovărate de tablouri ; odată avuţia lui aşezată, doctorul Walter mai colecţionase, dar mult mai rar. Frenezia lui de risipă era acum dedicată sanatoriului propriu-zis. După activitatea construirii pavilioanelor, venise aceea a amenajării lor. Walter comanda, refuza, alegea din nou, făcea acum călătorii anume pentru a-şi procura aparatele, era cel mai bun client al tuturor noutăţilor în materie de mobilier medical, dorea adesea imposibilul şi adesea era păcălit ; urmărea însă o instalaţie unică şi reuşise aproape să-şi satisfacă ambiţia.

Sanatoriul Walter avea totuşi reputaţia de a fi foarte costisitor. În adevăr, păsuirea bănească nu se practica acolo. Era un sanatoriu pentru oameni bogaţi, care trebuiau să plătească scump un tratament de lux, să plătească scump ambiţia în sfîrşit izbăvită a doctorului Walter. Cel care plătise mai scump acel lăcaş rămînea însă mereu tot el.

În sanatoriul Walter pentru fiecare serviciu se afla un practician reputat. Walter personal nu făcea nici hirurgie şi nici boli interne ; era şeful : ceva mai mare ca toţi, dar şi mai mic, de aceea îşi rezervase domeniul vast şi necontrolabil al bolilor nervoase. Nu însă fără drepturi ; citise mult în această direcţie şi acum putea experimenta. Avusese unele rezultate bune şi, cum clientela de lux e şi clientela de reclamă, reputaţia lui depăşise zidurile sanatoriului şi devenise chiar un fel de celebritate, pe care el o purta cu desfătare subt aere

nepăsătoare. Nu mai avea faţa de Christ, cum nu mai avea de la moartea Salemei nici cununa de spini. În război — pe care-l făcuse corect la un spital de etapă — îşi răsese barba mică ce-i încadra paloarea şi tenul i se bronzase ; albastrul ochilor se oţelise, iar figura, fără semne vizibile, luase ceva matur şi sever. Popasul acesta al războiului, ce-i schimbase preocupările, îi convenise ; nimeni nu mai sta să se gîndească atunci la Salema Efraim, nici chiar dînsul. În armată Walter nu dase de bănuit ; de origină germană, dar născut şi crescut în ţară, n-avea pasiunea naţionalităţii şi se însumase cetăţeniei fără şovăire. Norocul îl repartizase la etapă şi nu la oraş ; veştile din Rusia, unde se refugiase Salema, nu ajungeau pînă la dînsul, şi nici nu porneau de la dînsul într-acolo, stare de lucruri ce-i convenea ca un repaus nou şi minunat, pe lîngă care greutăţile campamentului păreau nimicuri. Asprimea noii sale vieţi era pentru dînsul o refacere trupească.

Abia tîrziu, la Bîrlad, aflase de moartea Salemei, întîmplată la Odessa ; la Bîrlad, garnizoana compusă din rezervişti provinciali nu-i cunoştea povestea. Făcut încă de mult şi cunoscut de Walter — deoarece banchereasa ţinuse să-şi exploateze sentimental încă din viaţă dărnicia postumă — Walter n-avea nici o grijă cu privire la testamentul Salemei. Se simţea acum liber, dar fără avînt pentru a se bucura de libertate ; căuta să elimine toxinele lungii sale existenţe ruşinoase, nu să le înlocuiască cu altele ; greutatea femeiei grase ridicată, nu i se ridicase şi greutatea trecutului. Doctorul Walter era un om lucid ; cunoştea valoarea exactă a faptelor şi a moralităţii lor : din confruntarea moralei cu ambiţiile lui îi rezultase atitudinea rece şi hotărîtă, compromis între dezgusturile de sine şi gusturile sale.

La Bucureşti, comandamentul statului-major german instalase în casa Barodin o anexă, cum şi un spital în pavilioanele sanatoriului. Crezuse însă de cuviinţă să cruţe operele de artă cît şi instalaţiile, hotărîre la care ajutase şi origina germană a numelui. Totul deci fusese folosit, nimic stricat. Întoarcerea lui Walter se făcuse, astfel, în condiţii satisfăcătoare. După regimul campaniei îşi regăsise tezaurele cu o mulţumire şi mai mare ; regăsise şi sanatoriul cu dorinţe noi de transformări şi de perfecţionări — era singurul domeniu în care reuşea să se încălzească.

Sanatoriul cunoscuse după război o epocă de mare prosperitate, deodată cu valul de lux ce copleşea totul. Clientela noilor îmbogăţiţi găsea în el confortul dorit ; numele lui Walter creştea tot mai mult în opinia publică, iar sforţările lui reale în domeniul neurologiei aveau acum cîmp larg de cercetare în neurastenia generaţiei. Atenţia femeilor pentru Walter — medicul la modă — ca şi cea a studentelor de odinioară, era nevoită să se resemneze.

În chip sincer Walter nu mai era capabil să simtă farmecul feminin ; sănătos, bogat şi liber, femeile erau totuşi un sex desfiinţat de o experienţă necruţătoare. Continua astfel să-i fie credincios Salemei după moarte, rezultat pe care o femeie iubită şi iubitoare poate nu l-ar fi dobîndit. Doctorul Walter nu credea de cuviinţă nici să se însoare ; printr-un scrupul desigur absurd nu cuteza să-şi ofere reputaţia şi averea ; cu tot echilibrul la care ajunsese cu timpul, i se întipărise, pesemne, sentimentul decăderii lui, mai puternic ca în opinia celorlalţi.

În faţa primului cadavru, în sala de autopsie, studentul Walter simţise slăbiciunea ce precede leşinul, dar nu-şi astupase nările, nu dase un pas înapoi, nu se clătinase ; tot aşa cu Salema Efraim ; prin acest eroism se deosebise de toţi cei ce ar fi putut fi în locul lui ; din acea energie devenise acum atît de scrupulos, şi din delicateţa unei conştiinţe încărcate nu cuteza să se însoare, deşi căsătoria îi sta la îndemînă ; orice femeie ar fi fost gata să-l reabiliteze ; numai el nu vroia să se reabiliteze. Toate avansurile matrimoniale se descurajau deci. Doctorul Walter vrea să rămînă celibatar — ziceau femeile — probabil pentru că sanatoriul îi mistuia tot amorul şi pentru că doctorul călătorea prea mult în Italia şi la Paris. În realitate, Salema istovise gustul lui Walter pentru voluptate, iar de suflet acum nu putea fi vorba, aşa că femeile care totuşi vor fi trecut prin viaţa lui Walter erau neînsemnate şi rămîneau necunoscute. Avea sau nu legături cu vreo clientă sau infirmieră ? cu vreo curtezană sau vreo vînzătoare de tablouri ? Probabil că nu, deoarece nici una dintr-însele nu se lăuda sau nu trăda. Curiozitatea, care are destul timp de pierdut, căutase zadarnic amante ascunse la mahala. Lipsit de sentimente şi de dezgustul viţiului, doctorul Walter trăia acum biologic, animal superior

conştient de higiena ce-i pria ; fără cerinţi sufleteşti, îşi trata totuşi moralul cu îngrijiri rafinate de purificare.

Personagiu atît de cunoscut, ducea un trai foarte retras şi era discret în apucături ; pe vremea Salemei apărea în salonul ei fiindcă nu putea face altfel ; în clinica Proda nu fraterniza, nici atunci, cu nimeni. Tot pe vremea Salemei, intimii îl puteau vedea zilnic într-o cămăruţă, simplu mobilată, a casei Efraim privind răbdător cum Salema şi Efraim jucau o partidă de panţă. Cărţile erau cam sleioase în mîinile curmate de cărnuri ale Salemei, dar zburau îndemînatec ; ceştile de cafea neagră erau mari ca filigene şi se reînnoiau ; ţigările aveau un miros tare ce îneca : tabieturi orientale păstrate neschimbat, aşa cum va fi fost şi fondul real al firei lor. Din acea cămăruţă doctorul Walter nu pleca la cluburi şi cafenele ; nu cunoscuse, ocolise deci glumele ce-l priveau. Ridicolul de a schimba cu un tip obraznic cărţi de vizită în chestii de onoare pentru Salema Efraim nu-l ispitise. Amintiri de iatac levantin îl ţineau şi acum departe de reuniunile mondene, de mişcare şi de lume. Magazinele de artă sunt locuri puţin umblate ; automobilul îi era, vara ca şi iarna, închis ; înapoia geamurilor, bîrfeala trecea prin reflexul refractar al cristalului. Doctorul Walter ura ostentaţia. De cînd nu mai avea duşmani, el singur îşi rămăsese duşman. Părînd că se interesează în cel mai înalt grad de opinia publică, ea nu-l interesa decît în raport cu propria lui opinie de sine ; hotărît să împingă cinismul pînă la capăt, se trudea totuşi să îmblînzească judecata oamenilor, cărora le făcea acuma concesiile pe care nu le făcuse la timp virtuţii ; lesne satisfăcuţi în curiozitate şi lesne obosiţi de calomnie, oamenii l-ar fi lăsat în pace dacă el n-ar fi iscodit mereu pricini de a se ruşina şi de a ispăşi.

Îşi încercase puterile pentru rău, dar se dispreţuia ; semne ale unei sensibilităţi maladive, trecută însă prin acelaşi frigorifer unde totul îşi pierdea culoarea, căldura, savoarea. Din sîrguinţele studentului ambiţios de altădată îi rămăsese gustul de a citi mult ; acum, cînd ambiţia îşi atinsese scopul, lectura preferată a acestui om atît de clar cu sine, atît de hotărît şi de rece, atît de potrivit pentru hirurgie, era psihoterapia, adică partea cea mai puţin pozitivă a medicinii. Devenit psihiatru pentru a se studia pe sine, doctorul Walter vindeca

acum pe alții ; așa cunoscuse și îngrijise pe soția neurastenică a moșierului Hallipa și apoi se căsătorise cu ea.

Cap. 2

Căsătoria doctorului Walter fusese deci un eveniment neașteptat și socotit drept absurd. După ce se arătase a fi un celibatar hotărît, după ce refuzase orice propuneri și uneori propuneri atît de avantagioase, Walter se însurase cu o femeie care nu justifica prin nimic decizia aceasta excepțională. Dacă ar fi fost vorba de vreun amor nou sau de vreo legătură veche, lucrul și-ar fi putut găsi o explicare. Nu era însă nici amor, nici legătură : Walter cunoscuse abia de cîteva luni acea văduvă, în calitate de clientă, și fără ca miracolul de a se înamora să se producă. Mirarea opiniei publice era deci bine motivată.

Lenora Hallipa, în dezastrul boalei ei de nervi și al văduviei, se azvîrlise de gîtul lui Walter, fie printr-un gest instinctiv de apărare împotriva boalei și a văduviei, fie printr-un elan al temperamentului ei voluptuos. Nu premeditase. Era felul ei de a-și lecui sațiul, ca și nevoia de bărbați, tot printr-unul din ei. Așa se aruncase de gîtul ofițerului, primul ei bărbat, tot așa de al moșierului Hallipa ; instinctul o îndruma mereu cu simplitate spre vocația ei. Era din acele femei care se mărită și gestul de capturare, a treia oară cercat, avea s-o ducă la a treia căsătorie.

Cînd Lenora se azvîrlise de gîtul lui Walter, negreșit nu era prima clientă care făcea asemenea încercare. Walter însă se salva din astfel de agresiuni destul de lesne : păstra atitudinea unui medic care nu ia nici în nume de rău, nici în nume de bine, felurìtele emoții ale bolnavilor și ale femeilor ; atitudinea cuiva care nu înțelege și înțelege totodată. Nu-i trebuia încurcătură, nu vroia servitute, amintirea Salemei plana încă asupră-i.

Gestul Lenorei îl luase însă prin surprindere și, probabil, într-un moment cînd armura lui era vulnerabilă. În acel moment de uitare de sine nu apucase a refuza, ba chiar pronunțase cuvinte de angajament. Dușmanul conștiinței dormea cînd Lenora îl atacase ; dormea întîmplător sau poate că dinadins. Walter profitase pentru a-și pune conștiința în

fața unui fapt împlinit ; era o victorie asupra acelei conștiințe, sau poate era tot opera ei subterană. Cît despre servitute, în acel accident care-l lega, Walter avusese impresia de servitute a femeiei, impresie justă și totuși era aservit el însuși.

La confortul supei cotidiane nu aspirase, deoarece sanatoriul lui era mai bine organizat ca cel mai bun menaj ; nostalgia unei prezențe feminine n-o avea, fiind un egoist fără slăbiciune, nici tandrețe, care cultiva încă singurătatea ca pe o purificare ; se afla însă la o anumită fază din evoluția acelui proces de conștiință : își da acum seama că refuza căsătoria pentru anumite motive penibile, știa clar acum că dacă nu vroia o femeie aproape de el era din pricina toleranțelor lui trecute ; dovedise deci care îi erau scrupulele și ar fi dorit ca ele să dispară. Se considera nedemn și se vroia demn. Pînă atunci acele motive stăruise numai în adînc, lucrase acolo surd, mut ; acum privea motivele în față, le confrunta, le înfrunta. Aspirația lui spre o reabilitare prin căsătorie se dospea deci încă neformulată cînd gestul Lenorei îi dase decizia.[2]

Odată căsătoria făcută, opinia publică se arătase indulgentă și resemnată. Pentru mediul social ce se ocupa de doctorul Walter, Lenora era o necunoscută, o cîtime neutră, care nu alimenta invidia și comentariul. Ca și opinia publică, Walter era mulțumit de neutralitatea nevestei lui — destul de frumoasă pentru a-i satisface simțul estetic ; nu era frumoasă într-atît încît să stîrnească oroarea lui de frumos prin amintirea Salemei Efraim. Trupul ușor împovărat al Lenorei era zvelt față de al Salemei, fără însă a contrasta violent cu povara celeilalte. Lenora nu era nici destul de cinstită, nici destul de mîndră, nici destul de săracă pentru ca prezența ei să constituie un reproș concesiilor de-odinioară. Văzîndu-i alături, lumea nu putea avea porniri spre comparații supărătoare. Față de Walter, ca și față de lume, Lenora îndeplinea deci condițiile cerute și ocupa un loc care cerea a fi ocupat.

Ultimile luni ale divorțului Lenorei cu Hallipa fusese timpul logodnei celei noi. Walter se reculesese lesne din momentul de uitare de sine pe care Lenora știuse să-i provoace și se alesese cu beneficiul de a se fi decis la căsătorie. Trata acum iarăși pe Lenora ca pe o convalescentă și, cînd sosea ca logodnic, vizitele lui semănau cu cele medicale, cu dife-

renţa unei sărutări distrate şi convenţionale. Perfect lămurit cu sine, Walter îşi da acum seama că vroia să treacă în rîndul celor ce au un trai familial şi că Lenora era partenera trebuitoare.

Lenora însă, care nu putea şti acel scop, avea inegalităţi, încercări neizbutite de alintare amoroasă, o nedumerire care, încîlcindu-se cu ultimele reziduuri ale neurasteniei, o buimăcea. Altfel cunoscuse ea pe bărbaţi decît era Walter şi totuşi el o luase de nevastă. Simţea însă că partenerul ei de-acum se deosebea de ceilalţi şi asta o făcea să ia o atitudine de bolnavă pe care medicul, cît şi omul, o aserveşte şi o intimidează.

Tupeul ei de altădată neapucînd a se valorifica, nu-şi regăsea firea obraznică de mai înainte ; părea că boala ei fusese o eclipsă din care se salvase cu un chip sufletesc transformat, pus în masca de gips a unui tipar nevoit.

Căsătoria fusese făcută pe la sfîrşit de noiembrie, la Predeal, cu singura asistenţă a celor întîrziaţi încă în localitate. O căsătorie simplă, discretă, aproape clandestină ; nici rude, nici prieteni, din familie numai Coca-Aimée, fata a doua a Lenorei, pe care, încă din timpul boalei, Walter o chemase de la Viena — unde studia — ca un derivat [3] pentru neurastenia mamei ei.

Prezenţa fetei motivase şi înlesnise eticheta dintre Walter şi Lenora.

În chiar seara căsătoriei, Lenora pornise cu soţul ei să-şi ia locul în palatul Barodin. Walter ducea acolo o femeie dezorientată, o sclavă căreia nici cel puţin nu-i cerea să fie amantă, ceea ce lua Lenorei singurele arme de egalitate, o paraliza total.

E drept că Lenora reuşise să-şi refacă viaţa ; avea conştiinţa primejdiilor prin care trecuse divorţînd, avea respect pentru condiţia ei nouă, mai presus de tot însă avea o nelămurire, o constrîngere care o înmărmureau.

Însănătoşită, iată că intrase într-un sanatoriu de lux, al cărui stăpîn era şi stăpînul ei ; era un fel de boală nouă. De la început nu putuse socoti sanatoriul Walter ca pe o casă proprie, cum nici pe doctor ca pe un soţ.

Altădată, din fundul casei perceptorului din Mizil, se trezise ca de cînd lumea moşierească şi domnise prin capriciu asupra tuturor ; aci era strînsă în chingile unei stînjeniri per-

manente: „De ce m-a luat?... Ce e cu mine?..." erau întrebări care circulau în ea nelămurit, fără a se cristaliza. De şi le-ar fi pus limpede, ar fi fost un fel de a se lămuri, i-ar fi dat o atitudine. Ea însă, nici sănătoasă, nici bolnavă, circula liber într-un sanatoriu, locuia cu strîmtoare un palat, ca pe un adăpost străin, provizoriu.

Firea ei fără şleau şi neruşinarea amoroasă — calităţile ei unice — erau nimicite de atitudinea rece a lui Walter şi speriate de decorul palatului aceluia plin de forme ostile de artă, de forme de trup şi de amor care o umileau, pentru că nu le înţelegea şi nu-i semănau. Iar dincolo de muzeu erau sălile cu paturi albe, cu instrumente ciudate şi miros antiseptic, localul de suferinţă şi datorie, asupra căruia veghea pasiunea glacială a lui Walter. Cînd Lenora cercase a se aventura pe-acolo, Walter îi făcuse un semn vag de politeţă sau de concediere, absorbit de alte preocupări. Trecea acum din ce în ce mai rar pe coridoarele lungi cu preşuri imaculate, prin *hall*-urile cu rogojini simple sau linoleum, ornate cu plante a căror frunze erau reci şi lustruite şi unde, pe scaune de trestie, se odihnea vreun convalescent, care, îmbrăcat cu halatul dungat al casei, o impresiona ca un ocnaş.

În apartamentul particular, cu camere mari şi zadarnice şi cu mobile fără de întrebuinţare, Lenora rătăcea fără rost şi se adăpostea în camera ei, unde, deşi nu cutezase nici o schimbare, numai prin felul de a o locui reuşise să imprime o atmosferă mai personală, deci mai prielnică. Un lucru de nimic, zimţii adaptării lipseau resortului ei.

I se ura cumplit; nu citea, nu lucra, nu gîndea, era singură, nu mai avea distracţia de a fi bolnavă. Ce făcuse oare atîţia ani înapoi? Ceva de care nu-şi mai amintea, ce se dizolvase în neurastenia ei. Acum nici resursa neurasteniei n-o mai avea. Walter hotărîse că e vindecată şi prezenţa lui era pentru nervii ei totodată spaimă şi antiseptic.

Raporturile dintre cei doi soţi erau monotone. Walter dorise o tovarăşă neutră, avea una calpă. Cu cît treceau zilele, cu atît Lenora era mai stînjenită. Chema pe bărbatul ei cu un glas scăzut: „Walter" — ea care altădată alintase cu tot felul de diminutive pe locotenent şi pe moşierul Hallipa. Doctorul Walter avea ca fiecare un nume de botez, îl chema Marcel; nimeni însă nu mai pronunţase acel nume din timpul depărtat al copilăriei şi lui însuşi i-ar fi părut străin.

Salema îi spunea tot Walter, pe vremuri, cu glasul ei gutural și stăpînitor. Acel „Walter“ decolorat acum pe buzele Lenorei se adapta bine neutralității noului menaj.

Urîtul traiului Lenorei era întretăiat de mesele luate în comun cu internii sanatoriului, în sufrageria din pavilionul de boli interne. Era o cameră mare, dreptunghiulară, cu o lumină implacabilă, venită prin geamurile largi, fără perdele ; o singură masă mare de nuc în mijloc, iar serviciul făcut de personalul de refectoriu al sanatoriului.

Aceste mese erau foarte neplăcute Lenorei. Adesea doctorii își păstrau halatele de lucru și conversațiile lor profesionale, la care nu se putea asocia, o lăsau în părăsire. Conversații ce-i erau nu numai antipatice, dar se și temea la orice moment de „gafele“ ce ar fi făcut de ar fi fost silită să ia parte la ele.

Strînsă în corset încă de dimineață, Lenora își stăpînea respirația cam anevoioasă ; refuza unele mîncări vegetariene, predilecte lui Walter, oprită de el de la altele mai suculente ; sfîrșitul meselor era o ușurare. Singur medicul secund, doctorul Pejan, mai jovial și prietenos, îi era simpatic. În camera ei avea destulă liniște restul zilei, căci Walter intra rar la ea și numai un moment.

Un salonaș mic despărțea camera ei de culcare de a lui și chiar pasul i-l auzea apropiindu-se cu un fel de stînjenire. Regimul camerelor separate fusese pentru ea extraordinar și contribuise mult la atitudinea ei constrînsă ; nu și-ar fi putut însă închipui un pat comun cu Walter.

Era o stare de lucruri a cărei soluție nu se putea prevede, așa cum se uita Lenora de lung la bazinul din fundul parcului. Din indolență, n-ar fi ajuns totuși să se plimbe pînă la dînsul și nici la ideea unei sinucideri n-ar fi ajuns niciodată, dar toropirea ei sporea mereu.

Dealtfel, în fiecare zi la ora 6, Lenora și Walter ieșeau împreună în automobilul închis. Prin geamuri, noua situație a lui Walter se străvedea fără ostentație ; tot așa de puțin supărătoare era noua situație și înapoia geamurilor. Walter, care se odihnea de muncă, sta scufundat în vreo meditare tot de ordin profesional, Lenora era chinuită de ideea că poate ar fi trebuit să spună ceva și, în căutarea zădarnică a unui subiect, termina plimbarea tot în tăcere. Pe timpuri era vorbăreață și vorbăria ei, prelungită încă de tonul alintat,

provoca pe-atunci dezbateri în cari sopranul ei se ascuţea învingător. Vorbe şi glas ce nu se mai potriveau acum; ton ce nu apucase a-l lua faţă de Walter, iar tonul luat de el înlătura astfel de zădărnicii.

Aceste plimbări monotone aveau un itinerariu neschimbat: Calea Victoriei în tot lungul, cu oprire la magazine de ortopedie şi la diverse laboratorii, apoi prin cele două bulevarde viteză liberă pînă spre aerodrom, cu întoarcere înceată spre sanatoriu.

Zilnic, Lenora urmărea descreşterea luminii: „Azi s-a întunecat mai devreme“, gîndea şi uneori chiar spunea. Walter aproba şi adăuga cîte un cuvînt banal, provocat de aspectele uliţii. Tăcerea Lenorei îi convenea şi o socotea drept „tact“; numai la ora meselor în comun ar fi dorit de la ea bunul-simţ care întreţinea cordialitatea.

O credea proastă, dar primea lucrul prin contract, fără vreo obiecţie cu sine şi fără s-o jicnească vreodată. Era mulţumit de căsătoria lui; lipsa de personalitate a Lenorei nu aducea schimbări de care se temuse. Avea impresia că totul e neclintit, că păstrează Salemei o absurdă fidelitate, dar totodată că Lenora l-a ajutat să scuture lanţuri pe cari — deşi dezlegate prin moarte — nu cuteza să le rupă. Se simţea deci obligatul soţiei sale inofensive.

De cînd era însurat i se întîmpla să se gîndească fără ezitare la bătrîna banchereasă. Portretul ei, pus în salonul cel mare, la locul de onoare, ca o ispăşire, Walter îl privea acum aproape liniştit, fără ca prezenţa lui să-i mai întunece strălucirea celorlalte obiecte. I se dezvoltase un sentiment nou şi prielnic: îngăduinţa de sine, care îi da o dezinvoltură pînă deunăzi cu neputinţă. Era opera neînsemnatei sale tovarăşe, de aceea Walter, alături de Lenora, dar fără de raport cu fiinţa ei, se simţea fericit; teren defrişat de buruieni, capabil poate cu timpul să primească o plantaţie nouă.

Lenora, în schimb, n-ar fi putut prevede sfîrşitul înşiruirii de zile monotone dacă nu s-ar fi împlinit o lună de la căsătorie.

Foarte exact, la ziua de aniversare, florile fusese împrospătate în vase prin grija lui Walter, care, după dejun, venise anume în camera Lenorei pentru a-i spune că puteau acum aduce pe Coca-Aimée.

Coca-Aimée ! Scumpa ei Coca-Aimée ! Da ! Aimée trebuia să vină ! O uitase ! Cum de putuse uita ? Pe ce lume fusese ? Se trezea ca din somn !

Lenora, care acum întrevedea o salvare, se repezise spre Walter cu brațele întinse. Walter îi oprise elanul luîndu-i mînile și bătîndu-le protector. În fața expansiunii, doctorul își închipuise că Lenora dorise tot acel timp pe Aimée și-i fusese îndatorat că a păstrat totuși o tăcere răbdătoare. Plină de curaj, Lenora îl chiar rugase să aducă el însuși pe Aimée de la Predeal. Deși o lipsă de două zile din sanatoriu îl nemulțumea în acel moment, nu crezuse că se poate sustrage de la obligația familială.

Acum, Lenora nu-și mai lua gîndul de la Aimée. Fără a-și da seama bine de starea de prostrație în care fusese, nu contenea a se uimi că o putuse uita. Îi scrisese de două ori în aceeași zi, ea care nu era prietenă cu scrisul, și o aștepta, deși abia sîmbătă Walter pleca s-o aducă.

Lenora începuse chiar a prinde ceva grai, și la masă întrerupea discuțiile celorlalți cu vreun proiect de instalare pentru musafiră : Unde avea să fie locul lui Aimée la masă ?... Ce cameră îi va fi pregătită ?... La ce oră pleca și sosea trenul de Predeal ?...

Acele întreruperi stîngace îi dau totuși o mai mare prezență ca tăcerile stîngace și mai ales evocau perspectiva unei alte prezențe.

Numai o prea mare descumpănire și dezrădăcinare putuse face ca Lenora să uite întoarcerea fetei. Fusese doar convenit că Aimée nu se va mai înapoia la pension după nunta lor, ci va mai rămîne o lună în aceeași pensiune din Predeal, după care timp va veni să locuiască cu ei.

Walter era destul de mulțumit că indiferența Lenorei pentru ceilalți copii ai ei îl scutea de neplăceri și nu uitase în socotelile lui pe fata vitregă. Conform acelei hotărîri bine cumpănite o rechema acum cu exactitate. Realitatea însă a unei prezențe suplimentare abia acum i se clarifica ; nu era alarmat, dimpotrivă, mulțumirea arătată de Lenora îl satisfăcea, îi ușura unele scrupule de soț corect dar indiferent.

La Predeal, Coca-Aimée nici ea nu se alarmase de tăcerea lungă a Lenorei și așteptase cu răbdare vești, care, într-un fel sau altul, trebuiau să sosească ; ea nu scrisese.

În adevăr, după o lună primise scrisoarea mamei ei, plină de țipete de dragoste și urmată de alta cu ceva date asupra plecării spre București. Walter găsise deci la Predeal o domnișoară gata la punct pentru călătorie, o domnișoară care nu-i pusese întrebări de prisos și nu-l incomodase cu nimic, cruțîndu-i chiar unele osteneli prevăzute. O domnișoară care sta confortabil pe locul ei, în vagonul *Pulmann*, cu o experiență a călătoriei și autonomie datorite probabil educației căpătate în școlile din străinătate. Fata vitregă părea tot atît de descurcată [4] cît era mama ei de încîlcită, tot așa de calmă pe cît de intemperată era Lenora. Walter s-ar fi bucurat de calitățile musafirii dacă nu le-ar fi însoțit o încredere de sine și o îngîmfare care ar fi fost insolente de nu erau glaciale.

Trufia lui Aimée venea în cea mai mare parte de la convingerea că era frumoasă, convingere statornicită în fața oglinzii și întreținută de admirația camaradelor de pension ; cu rădăcini, dealtfel, mai adînci încă, prinse din copilărie.

Decepțiile n-avusese timp să-i clatine convingerea, mai ales că Aimée, închisă ermetic în autoidolatrie, nu da prilej experiențelor care decepționează. Prea frumoasă și prea mîndră pentru a-și apleca privirea asupra simplilor muritori, ei n-o puteau mîhni cu nimic ; admirația lor era o datorie, iar cei ce se abțineau de la admirație nu existau pentru ea.

Înfumurarea fetei silise pe Walter la constatarea frumuseții ce-i da atîta orgoliu. În vizitele sale medicale ca și în cele de logodnic o văzuse puțin și o privise distrat. În răgazul călătoriei însă, avînd-o în față, o examina cu ochiul expert și lucid al diletantului : piele albă rozată, ca de porțelan, gura colorată palid cu un roz de majolică ; ochi mari ca pe portrete litografice, albaștri ca unele faianțe ; sprîncene blonde, trase subțire ca din pensulă pe o frunte dreaptă ; oval admirabil. O păpușă fără de caracter, nici expresie în frumusețe, dar perfectă și mai ales deosebită prin materialul întrebuințat de natură : mătase, culoare, totul de prima calitate, nici un defect de țesătură.

Corpul, proporționat ca înălțime și ca dezvoltare, n-avea nici voluptate a formelor, nici nubilitate — o statuetă pe care ochiul se oprea fără impresii, numai cu singura însuflețire a enervării provocată de imobilitatea unei ființe totuși vii.

Walter conchise că Lenora era mult mai simpatică și chiar mai frumoasă prin pateticul expresiei și că, slava Domnului, nu era înfumurată.

Deși nu cunoștea situația exactă a lui Walter, Coca-Aimée socotise căsătoria Lenorei ca o soluție satisfăcătoare. A fi fata unei văduve, mai ales divorțate, nu i-ar fi fost pe plac. Pentru ea Walter era deci „domnul“ care se însurase cu mama ei. Mama ei era un personagiu însemnat, deoarece adora pe Coca-Aimée; bărbatul datora mamei și cea mai mare atenție, iar lui Coca-Aimée, firește, o atenție necondiționată. În ce privea frumusețea ei, doctorul, ca toată lumea, întrucît avea ochi, nu putea decît să o constate, lucru subînțeles și fără de importanță.

Cu astfel de idei fata nu-și da osteneală a se face plăcută tatălui vitreg și intra sub tutela lui fără grijă, ca și fără cordialitate. Îngăduise Lenorii a se căsători, pe Walter îl socotea totuși ca pe un soi de soț morganatic.

N-avea idei precise despre vreo noblețã a familiei Hallipa, dar se trezise pe moșia Prundeni ca o mică prințesă latifundiară și tot astfel fusese socotită la pensionul vienez unde o trimisese de mică vanitatea maternă. Știa că latifundiile erau oarecît compromise, nu însă cu precizie, de aceea n-o impresiona averea și renumele lui Walter; dealtfel, nu le cunoștea destul de exact.

Prundenii fusese un *fief* plin de abundență, pensionul, un local de lux. Aimée socotea deci averea ca ceva normal și nici nu putea închipui alt fel de viață. Ar fi mirat-o cine i-ar fi spus că situația lui Walter era ceva excepțional și că mama ei se căsătorise norocos, cît și oportun. Îi părea firesc ca tot ce privea pe Lenora, ca și pe ea, să fie frumos și bun. Avea chiar un sentiment pronunțat de grabă spre „mai bine, mai frumos încă“, fără preciziune însă. Ideile despre aristocrație și democrație erau încă cele din școală, la fel cu ale camaradelor și adoptate din romanele nemțești la preț în pension; romane în care contese fugeau cu lăutari și șoferi se sinucideau pentru fete nobile, totul într-un tempo nici deplin realist, nici cu totul romantic; idei destul de inofensive despre compromisuri sociale, experimentate tot destul de inofensiv asupra portarului școalei și profesorului de gimnastică.

În ce privea „viitorul", deci căsătoria, pensionarele erau adevărate burgheze moderne, concepeau trei feluri de candidați : camaradul de *tennis*, fabricantul miliardar și nobilul scăpătat. Exista pentru ele o singură supremație neîndoioasă, aceea a frumuseții feminine, în virtutea căreia toate admirau pe Aimée. Convinsă de frumusețea ei, de nobleța familiei Hallipa, convinsă că era simplu și normal a fi fata vitregă a doctorului Walter și a locui în palatul Barodin, Coca-Aimée sta înfumurată în fața lui Walter, vorbindu-i din politeță despre luxul și eleganța pensionului de la Viena, cu a cărui experiență se pregătea calm și prielnic să înfrunte noua ei existență.

În ce privea inteligența, Aimée avea mediocritatea cerută de un fizic care nu trebuia alterat de multe gînduri : ideile ei primite gata erau conforme cu gusturile ei, ceea ce le da oarecare consistență și le valorifica. Frumusețea nu-i îngăduia frivolitate, ci o silea să fie gravă ca un idol. Arăta mai mare ca cei douăzeci de ani, dar avea norocul ca multă vreme să-și păstreze aparența de păpușă. Nu-și tăiase părul și purta bucle aurii, ce-i încadrau fața de icoană ; era un port care avea acum noutate. În ce privea hainele, credea că simplicitatea e meschină și-i plăcea să fie îmbrăcată în mătasă cît mai mult.

Doctorul Walter aducea deci cu el o creatură de porțelan și de mătasă, bibelou totodată mai fragil și mai rezistent ca cele ale palatului Barodin ; obiect de artă pe care nu-l puteai molesta și care te ținea în respect.

Musafira avea însă o educație îngrijită, o instrucție superficială dar suficientă și exercițiul vieții de salon. Apropiindu-se de casă, Walter își zicea că fata vitregă se prezintă destul de satisfăcător și că tutela ca și căsătoria se arătau inofensive.

Cap. 3

Activitatea Lenorei cu privire la sosirea lui Coca-Aimée se redusese la puțin lucru. Pregătirile rămăsese pe seama intendentului.

— Nu trebuie să te ostenești cu nimic ! îi spusese Walter, care n-avea încredere în priceperea ei.

Intendentul şi cu infirmiera-şef aşezase deci, după instrucţiile date de Walter, camera largă şi luminoasă, cu vedere pe parcul din faţă, mobilată în stil de artă modernă. Împreună cu cabinetul de toaletă şi cu un mic salonaş forma un apartament juvenil, pe care Lenora, încîntată, îl vizita de zece ori pe zi. Restul zilei umbla neastîmpărată prin camera ei, părîndu-i timpul lung, dar fără a mai privi pe fereastră la bazinul din parc.

Lenora ar fi mers la gară, dar atît de mult se gîndise şi se răzgîndise, că se apropiase ora sosirii fără să se fi decis. La zece seara, cu pas sigur, Coca-Aimée coborîse în braţele materne deschise patetic.

Pînă atunci prezenţa Lenorei fusese puţin resimţită şi nu schimbase cu un singur tact mişcarea de orologiu a sanatoriului ; de la sosirea lui Aimée însă, începuse a se observa că erau acolo două noi cîtimi de care să se ţină seamă.

Felul cum era organizat serviciul casei, adică un acelaşi personal de serviciu pentru familie ca şi pentru sanatoriu, nemulţumise pe Lenora, care, în faţa servitoarei în costum de infirmieră, uita ce avea de spus ; nu cutezase totuşi să pretindă nici o schimbare. Coca-Aimée avea asupra acestui capitol unele idei precise, ce o făcuse să observe defectul de la prima vedere. De a doua zi chiar spusese Lenorei în faţa lui Walter :

— Am să te rog, mamile, să dai ordin ca fata din casă care mă serveşte să poarte rochie neagră, şorţ mic şi bonetă de flanelă.

Tăcerea celor doi nu păruse a o impresiona defel. Lenora îşi căuta încă răspunsul cînd Walter sunase cerînd să vie intendentul pentru a lua de la domnişoara unele ordine cu privire la apartamentul particular.

— Ce bine îmi pare ! declarase naiv Lenora.

Walter ţinuse să satisfacă prima cerere a musafirei, dar era jicnit că serviciul păruse imperfect „domnişoarei" ; incidentul mai pusese în relief faptul că Lenora, fără să-şi fi arătat dorinţa, era de aceeaşi părere cu fata, lucru care iarăşi îl nemulţumea. Ţinea să fie un soţ corect, ţinea să aibă o viaţă de familie, era iritat contra Lenorei, care n-avea nici un fel de iniţiativă, era stînjenit de propria lui stîngăcie, în schimb siguranţa calmă a pretenţiilor Aiméei îl impresionase ; o socotea foarte competinte,[5] cu un fel de con-

siderație ostilă. Acele nimicuri erau ca niște mingii mici, care însă se așezau în cercuri mult mai mari decît ar fi fost nevoie, ale preocupărilor lui Walter.

Coca-Aimée crezuse sau voise să creadă că procura dată de doctor intendentului era generală și permanentă și urmase a i se adresa pentru orice nevoi. Avea de cerut foarte multe lucruri, dar nu se observa prea mult din pricina aerului ei indiferent, a vocii egale, a politeței reci.

Intendentul socotise și el că cererile domnișoarei erau autorizate și le satisfăcea. Se întîmpla totuși, uneori, ca vreuna din dorințele fetei să fie în contradicție vădită cu vreun ordin precedent al doctorului ; atunci, prudent, intendentul cerea avizul. Walter după o scurtă ezitare, aproba ; între două perturbări i se părea mai mare aceea a unui refuz ; nu suferea discutarea voinții lui, fie chiar pentru a și-o confirma. Intervenirea fetei în autoritatea lui, pînă atunci arbitrară, îl irita, adîncea oarecare dungă între sprîncene, pricinuită de o încruntare a gîndului. Făcea apel la rațiune : Se însurase cu o femeie foarte docilă, care adusese în căsătorie o fată ! Situația trebuia primită ca atare ! Era satisfăcut de raționament și, în cute ascunse ale conștiinței lui, chiar neplăcerile întîmpinate dau naștere la o satisfacție specială, venită de la planul acum schimbat al existenței, de la perspectivele înnoite, ce-l depărtau de un anumit trecut.

O mare parte din cererile fetei priveau pe Lenora. Observase situația ei inferioară în noul menaj și, din afecțiune, din ambiție mai ales, cît și din interesul lor comun, dorea să-i ridice prestigiul. De aci veneau dese ciocniri cu tatăl vitreg, căruia nu-i plăcea să i se dovedească că nevasta lui nu fusese pînă atunci destul de bine menajată. Ciocniri fără gest, fără sunet, netraduse nici în cuvinte, nici în atitudini, un fel de *șah la rege* plin de diplomație, întreprins de Aimée, care găsea că domnul consorte e prea autoritar ; un mic război de precădere, protocolar și precaut, în care fata se substituia Lenorei, ceea ce-i constituia o distracție și un exercițiu.

Pe de altă parte, Aimée arăta o mare admirație — deși tot glacială — pentru sanatoriu cît și pentru saloanele pline de opere de artă. Prin contrast cu Lenora, fata circulase în tot sanatoriul, luînd cunoștință de el ca de un teren sportiv, ceea ce măgulise pe Walter. În ce privea muzeul casei Walter, Aimée îl prețuia din vanitate și snobism.

Sanatoriul și muzeul îi păruse a fi titluri de mare originalitate, cît și de bogăție neașteptată, a noii căsnicii materne. Pentru motive personale era deci de acord cu cele două pasiuni ale stăpînului și pe astfel de subiecte Aimée era de o părere cu Walter, dar cu aceeași răceală. În schimb Lenora, chiar atunci cînd era dezaprobată de fetița ei, primea de la Aimée dezmierdări menite să sublinieze acordul lor sentimental. Se realiza o coaliție feminină, în care Lenora aducea prestigiul titlului de soție, iar Aimée o activitate bine dozată.

Aimée, care nu putea suferi stofele de culori închise și clarobscurul, era foarte mulțumită de camera ei. Lacul și cretonul, mătasa și cristalul, lumina și confortul îi plăceau și formau un cadru net și strălucitor, potrivit cu frumusețea ei, pe care o contempla îndelung în toate oglinzile, în toate pozele. Un număr mare de fotografii fusese singurul adaos personal.

Aimée nu-și manifesta însă mulțumirea acolo, în casă ; avea un alt debușeu : erau camaradele de pension de pe cele două continente, care primeau o dare de seamă, poate chiar exagerată, a instalării luxoase.

Pe unele din schimbările făcute în casa lui, Walter le găsea totuși bune. Cînd întîlnea acum silueta de cinematograf a cameristei noi, recunoștea că unificarea de altădată a serviciului fusese o greșală. Chema pe Aimée în glumă — atît cît știa el glumi — *ministrul palatului.* Aceeași denumire i-o dăruia cu ton mai acid atunci cînd vreo inovație îi displăcea, cum, de pildă, fusese schimbarea grădinarului, un bătrîn tipicar a rondurilor de frunze colorate, înlocuit de Aimée cu un june horticultor plin de fantezii costisitoare. Pe tema grădinarului avusese chiar loc ceea ce — mai ales la oameni așa de moderați — se putea chema o altercație. Walter, cu ceva oțel în glas și privire, spuse Lenorei :

— Domnișoara ministru își depășește atribuțiile ; pune acum și diagnoze. A dovedit că bătrînul Franz e bețiv, ceea ce eu nu știam. Țin să spui că figura de cabaret a protejatului dumneaei nu-mi convine.

Lenora emoționată se uitase cu disperare la Aimée, care era de față. Protejatul fusese găsit, în adevăr, de Aimée prin „mica publicitate" și ales tocmai pentru figura lui de cabaret. Enervarea lui Walter era vădită și Aimée nu vrea totuși să abdice.

Se așezase la dejun ca și cum n-ar fi auzit și deschisese Lenorei un subiect despre croitoreasă. Walter nu știa dacă fata a cedat, sau dacă e ofensată, dacă n-a răspuns nimic din supunere, sau poate din jicnire. Chestia rămăsese nelimpezită și horticultorul *fesch*, cum scria Aimée unei prietene la Viena, păstrase postul, pe cînd bătrînul Franz primise o pensiune și locuință după o ultimă decizie a lui Walter.

— De nu-și face datoria puteți schimba oricînd grădinarul, spusese Aimée într-o zi, colectiv, soților Walter, fără a se putea ști dacă se solidarizează sau se leapădă de el.

Walter ridicase din umeri și Lenora cercase a intimida pe Aimée cu priviri rugătoare.

Lenora era nevinovată pentru acele inovări. Aimée se slujea de numele ei, fără măcar s-o pună la curent, știind-o fricoasă. Cînd se iscau conflicte, Lenora avea o atitudine de victimă, gata totodată la toate renunțările. Era ca unul căruia i s-a strecurat contrabandă și care se predă fără rezistență.

De starea de asediu din jurul lui, Walter nu-și da seama ; era însă silit să constate că prezența fetei nu era o sinecură — ceva ca boala agresivă a unui client, față de care trebuie să stai mereu în defensivă, să te ocupi deci mereu de el. În acel duel, Walter era mereu învins, silit a capitula tocmai din pricină că nu putea admite ca voința lui să fie cumva pusă în chestie.

Cea mai mare concesie obținută de Aimée fusese schimbarea meselor, la cari, de cînd Aimée sta țeapănă alături de mama ei, servindu-se și mîncînd, fără o privire sau un cuvînt pentru ceilalți, conversația între doctori își rupsese cu totul legătura. Lenora se arătase cu dînșii stîngace, Aimée le era fățiș ostilă.

Walter era deosebit de nemulțumit, firește, dar nu apucase a lua măsuri cînd Aimée, luîndu-i înainte, declarase că astfel de mese sunt cu totul nepotrivite cu un trai familial :

— Nu ne simțim la noi acasă !... Avem oaspeți cu sau fără voie ?... Sau atunci ce sunt ?...

Întrebări pe care Aimée le adresase Lenorei, adică neantului, dar în prezența lui Walter. Față de cutezanța fetei, Lenora ieșise din neant izbucnind într-un plîns nervos, apoi, de teamă că plînsul e neoportun, îl schimbase într-o criză de nervi.

Culcată pe divan în camera ei, Lenora ţinea ochii închişi, pe cînd Aimée se străduia în jurul ei ca pentru o catastrofă.

Toate gesturile fetei proclamau: Mama mea sufere! Walter venise acolo după ele nu prea ştia bine de ce, crezînd poate că aşa era obligat să facă. Toată scena îl irita nespus şi totodată îi părea un fel de teatru ce-l făcea curios. Situaţia era nouă şi-i amintea că aparţine acum unui regim nou, cel conjugal; totodată era enervat că, prin prostia descleştării de nervi, fusese pus în rolul de tiran.

A doua zi, venise în camera Lenorei cînd femeile luau ceaiul de dimineaţă şi spusese nevestii lui că are a-i vorbi. Aimée se mutase cu ceaşca de ceai la o mesuţă ceva mai departe, ceea ce silise pe Walter să vorbească în faţa ei: Cam ce dorea Lenora în privinţa meselor? Să-şi arate pretenţiile.

Propunerea era binevoitoare, dar tonul uscat.

— Nu vreau să-ţi schimbi obiceiurile! suspinase oportun Lenora.

Răspunsul silise pe Walter să-i afirme cu oarecare nervozitate că se căsătorise pentru a-şi schimba obiceiurile. Surîsul ironic al lui Aimée se risipise deasupra ceştii de ceai. Walter nu amesteca defel pe Aimée, ca şi cum fata ar fi exprimat numai o dorinţă a Lenorei, dovadă chiar criza de nervi a vinovatei; versiunea îi convenea pentru ca concesia lui să poată privi tot numai pe Lenora. Cum însă nu putuse scoate nici un alt răspuns de la nevastă-sa şi cum Aimée tăcea ostentativ, Walter, după ce fumase două ţigări, plecase spunînd că va trimite intendentul să ia noile dispoziţii. După plecarea lui, Lenora cercase a mustra pe Aimée, care nu luase în seamă, preocupată acum de schimbările ce se pregăteau.

Cînd aruncase cuvîntul de provocare, Aimée avea gata în minte planul renovării apartamentului de sus; ştia anume ce cameră de bibliotecă — erau trei biblioteci — ar fi fost bună pentru sufragerie şi cu ce anume modificări. Răsturnări la care Walter nu se gîndea; prevăzuse că mesele aveau să fie de acum servite sus, pentru ei, separat; atrăsese Lenorei atenţia că el va rămîne să cineze în sanatoriu oricînd va crede şi va fi nevoie — ca un blam.

Înainte deci ca Walter să fi prins de veste, Aimée pornise grăbit reparațiile ; i se deschisese o mulțime de gusturi arhitectonice, nu lipsite de oarecare pricepere.

Deocamdată, mesele erau servite în anticamera dormitorului Lenorei. În fața cameristei gătită ca de operetă și a profuziunii de cristale, porțelanuri și dantele, Walter surîsese batjocoritor ; treptat se lăsase ademenit de un lux nou.

Prima lovitură de ciocan îi picase însă din senin, iar prelungirea lucrărilor de reparație îl înfuriase. Diferendul fiind prea important, lupta se da încă în dosul tranșeelor. Aimée inspecta și da ordine dimineața cînd Walter era prins la sanatoriu, după-amiaza sosea doctorul la fața locului, unde protesta și dezaproba, fără însă a acuza pe nimeni, nici a decomanda nimic, deoarece era presupus și trebuia să rămînă socotit că totul acolo se făcea din ordinul sau cu asentimentul lui.

Se întîmpla uneori ca Aimée și Walter să se întîlnească pe terenul luptei. Aimée, venită să pună în aplicare vreo nouă idee, Walter, să-și mai alimenteze nemulțumirea.

Într-una din zile, Aimée, care în capriciul ei arăta vădit pricepere, venise să măsoare pentru a treia oară panourile ce-i păreau inegale. Walter picase și el neașteptat, dar fata nu păruse îngrijată, nici surprinsă ; îi ceruse numai avizul. În adevăr, panoul din dreapta era ceva mai mic.

În chimono japonez, verde, brodat cu papagali de fir, Aimée părea tot atît de gătită ca în rochie de oraș ; felul ei de frumusețe nu sugera intimitate ; nudul ei, probabil, ar fi fost tot atît de corect. Avea însă din instinct priceperea de a specula o situație.

— Mă scuzi ! zisese, strîngîndu-și în jur chimonoul.

Walter se simțise încurcat ; scuza lui Aimée îi atrăsese atenția asupra ținutei ei. Era un cerebral care lua impresii din sugestia cuvintelor, nu din senzații. Nu mai crezuse de cuviință să rămînă acolo, nici să discute ceva. Aimée avusese sentimentul unei victorii prea lesnicioase.

„Monotonie ! Monotonie între zidurile unui palat ! Sunt o mică regină căreia i se fac toate voile. Am venit și am învins ! Dar n-am destul de lucru ! Am totuși ceva de lucru pentru mama mea frumoasă, care e prea idealistă..." scria Aimée prietenei Hilda la Viena, prezintînd totul în cea mai prielnică lumină pentru ea, cu sinceritate dealtfel, deoarece

ea însăşi nu privea totul decît în raport cu măgulirea ce-i putea aduce.

După acel incident, doctorul Walter se depărtase cu o impresie nelămurită, care nu privea reparaţiile sufrageriei, ci forma cu aspecte mereu noi a vieţii familiale. Făcuse sau nu făcuse o indiscreţie ?... Se aflase sau nu într-o situaţie delicată ?... În pete nedesluşite, în silabe răzleţe, sufrageria, chimonoul, cuviinţa, neprevăzutul se compuneau şi se descompuneau, iar litigiul grav al uzurpării camerei de bibliotecă şi al reparaţiilor arbitrare era abandonat.

Luptele acelea se dau în interior ; de îndată ce era vorba să apară în public, Aimée îşi relua atitudinea decorativă. Obicinuitele plimbări cu automobilul se făceau acum în trei, dar tot în tăcere. Vorba, gesturile, strică linia frumuseţii. Buclele ei trebuiau să rămînă neclintite la o aceeaşi distanţă a profilului... Plimbarea era numai o exhibiţie, şi Buickul prelung forma o minunată vitrină. Aimée stăruise pentru a sta pe strapontin ; strălucea astfel între cristale, pe cînd cei doi stăteau retraşi în penumbră.

Fata avea un fel cam portretistic de a se îmbrăca, care atrăgea atenţia, o atenţie ce l-ar fi stînjenit pe Walter de ar fi fost adresată direct lui şi Lenorei ; venită pe cale indirectă, îl mulţumea ; îşi ascundea voit luxul, dar era bucuros să-l poată pune fără riscuri subt ochii oamenilor. Odată ce persoana lui se afla la adăpostul maliţiei, curiozitatea şi invidia lumii îl satisfăceau.

Deviat asupra fetei şi în chip măgulitor, interesul semenilor îi era plăcut. Sentiment nou, care precumpănea favorabil nemulţumirile ce-i da Aimée şi ţinea deci pe Walter într-un tempo de simţiri contradictorii, într-un fel de echilibru şi totodată într-o ruptură de echilibru.

În loc de a staţiona în faţa laboratoriilor, Buickul era acum adesea oprit în faţa cofetăriei la modă. Walter, corect, ajuta pe Aimée să coboare. Se şoptea respectuos numele marelui neurolog, pe cînd Aimée intra să-şi facă comanda, urmărită de priviri admirative.

Impasibil, Walter se urca alături de Lenora pentru o aşteptare adeseori lungă şi plictisitoare, dar cu sentimentul de a fi alt om, pe un alt continent : femeia de lîngă el, fata străină care atrăgea privirile, atmosferă de preţuire mai ales, căreia Walter i se încorpora prin toţi zimţii !... Impresii ce-l

așezau pe un plan cam fabulos, fără ca totuși să piardă controlul realității.

— Nu întîrzie cam mult domnișoara Aimée ? întreba pe Lenora cu ceva nerăbdare.

Lenora își lipea atunci fața de geamul automobilului, ca și cum putea astfel grăbi sosirea fetei.

„Domnișoara Aimée", cu ton glumeț sau ironic, după împrejurări, era termenul ce găsise Walter pentru a o numi într-un fel, el fiind — ca și Aimée, dealtfel — cu totul lipsit de genul simplicității.

Aimée se întorcea fără de grabă atunci cînd termina. De băga cumva de seamă că Lenora și doctorul au un cap lungit, nu arăta cu nimic. Spunea cuvinte fără însemnătate, însoțite de surîsul perpetuu, necesar exhibiției : un surîs mic, estompat așa fel ca să nu devieze gura de la tiparul ei perfect, sau un alt surîs cu buzele întredeschise egal în sus și în jos pe dinții mici. Surîsul nu era în legătură cu nimic din ce vorbeau sau gîndeau cei trei, ci numai cu exigențele probabile ale publicului privitor. Deși studiat în oglindă, surîsul, printr-o intuiție a cochetăriei, reușea să fie grațios și nesilit.

În plimbările lor, Aimée, pe cînd sta ca o poză, reflecta serios la programul vieții de societate al familiei Walter, program pe care trebuia să-l realizeze în întregime ea singură, cei doi arătîndu-se refractari. Deoarece acolo fusese destinat ca Aimée să trăiască, trebuia deci acolo să se desfășoare destinul ei — fără îndoială strălucit.

Locul era destul de bun, rămînea să se folosească bine de el. Ar fi avut nevoie de un ajutor și nu vedea altul cu putință decît al sorei ei mai mari, Elena Drăgănescu. La un concert în casa sorei ei își dase seama de rolul însemnat pe care Elena îl avea în societate. O admirase și se simțea capabilă s-o imite ; credea că se vor putea lesne înțelege : sora ei era brună, cu tip clasic — ea, blondă, rafaelică. Elena avea pasiunea muzicei — Aimée avea un mic surîs despre această pasiune. Ea va alege altceva ca specialitate, va servi de model angelic pictorilor și de amfitrioană muzeului Walter.

Planurile erau deocamdată zădărnicite de lipsa de raporturi dintre Walteri și Drăgănești. La concert, e drept, Elena se arătase foarte drăguță cu ea ; va începe să o cultive, se va duce la dînsa într-o dimineață, cu familiaritate, va proceda totodată cu precauțiune, purtînd grijă să nu turbure ședin-

țele muzicale. Deocamdată sălbăticia Leonorei o dispera; trebuia s-o deprindă a trăi cu oamenii. Ce va zice însă Walter de proiectele ei ?

— Cred, mamile, că ar fi bine să invităm la masă pe foștii noștri camarazi de refectoriu — pe domnii doctori — corectase, văzînd că Walter s-a încruntat la cuvîntul refectoriu.

Lenora se uitase la ea, speriată ca de un accident.

— Îi vom invita, de pildă, o dată pentru totdeauna joia fiecărei săptămîni ! urmase Aimée netulburată.

Walter aprobase printr-un :

— Foarte frumos !

„Fata asta are idei, dar n-are destul tact !" gîndise.

Lenora încă era nedumerită cînd Aimée venise în seara aceea în camera ei cu un mic carnețel :

— Aș vrea să știu dacă avem ceva *al nostru* ?... Vreo avere ?... Și cît ?... Pe mine cu ce mă întreții ?... Nu-mi convine să mă îmbrace intendentul !

Lenora pusese mîna pe frunte ca pentru o salvare prin migrenă, dar Aimée nu clintise.

— Ai ceva de la tatăl tău !... Eu nu știu nimic... avocatul ! suspinase Lenora.

— Nu sunt încă majoră ! Trebuie deci să am un tutore. Vom vorbi cu doctorul Walter. El este acum cel mai indicat să-mi fie tutore !

Durerea de cap cuprinsese de-a binelea pe Lenora.

— Nu uita, mamile, să spui intendentului că în fiecare joi avem la dejun pe doctori... și doctorului Walter să-i spui că are a se ocupa de tutela mea... Banchereasa Efraim avea destule parale !

La această replică trăsnitoare Lenora se roșise. Știa romanul lui Walter. Îl va fi găsit supărător sau poate o speria numai cutezanța lui Aimée.

— Pomenesc de banchereasa Efraim fiindcă e vorba de socoteli pe care tu nu ești în stare să le faci ! limpezise Aimée fără nici o emoție.

Gazda pensiunei din Predeal o informase despre antecendentele lui Walter.

Lenora se culcase pe canapea, erau discuții peste puterile ei. Aimée, dealtfel, nici nu se bizuia pe ea. Seara, la desert,

fata întrerupsese cu glas limpede tăcerea. Lenora îngălbenise dinainte.

— Te rog, mamile, să-mi dai ceva bani de buzunar!

Walter se uitase fulgerător la nevastă-sa. În casa lui era, aşadar, cineva în lipsa banilor de buzunar?!

Aimée socotise chestia bănească rezolvată în principiu. Doctorul Walter luase astfel în primire o tutelă fictivă, care pentru Aimée era fructuoasă.

Nici Walter, nici Aimée, mai puţin încă Lenora, n-aveau intenţia să descurce succesiunea Hallipa. Cum zicea bine fata: „Banchereasa Efraim avusese destule parale!"

Identificată repede cu noua ei existenţă, Aimée începuse a se plictisi cu programul ei prea limitat. Se distra făcînd neobosit planuri. Nu pierdea din vedere că mariajul Lenorei, care pusese aşa de bun sfîrşit vieţii ei de pension, trebuia bine speculat. Lenora nu se arăta capabilă.

În adevăr, voinţa lipsită de expresie a lui Walter nimicise pe a Lenorei. Deprinsă să dicteze prin simţuri şi lipsită cu totul de alte mijloace, pentru ea Walter rămăsese o problemă fără dezlegare... Răceala lui pentru „amor" şi „femeie", pe înţelesul ei, o mira şi o ţinea în respect. Altădată pretenţioasă cu bărbaţii în vederea ofrandei amoroase, aci, unde ofranda ei n-avea preţ, nu mai cuteza să pretindă nimic. Se întreba mereu de ce va fi luat-o Walter de nevastă şi nu putea să dovedească motivul, simplu şi complicat totodată, că moştenitorul Salemei avusese nevoie de faţada onorabilă a căsniciei.

Aimée constata cu nemulţumire anihilarea mamei ei. Păstra Lenorei o afecţiune din obicinuinţă şi mai ales din solidaritate, dar o şi dispreţuia puţin şi o excludea de la confidenţa planurilor ei de viitor.

Avînd oarecum cont deschis la Banca Walter — cum numea averea noului său tată — Aimée se folosea cît mai mult: rochii, pălării, bibelouri... Nu era însă de ajuns, îi trebuia pentru ambiţia ei un scop mai mare.

Unul din obiectele ambiţiei ei era negreşit supunerea doctorului Walter. Graţie acelor mici exerciţii de cochetărie, pe care le făcea mai mult pentru a-şi dezvolta şi cîntări puterea seducţiei, rezultatele începeau a se simţi mulţumitoare. Faptul că întîmpina unele obstacole era şi el satisfăcător — nu i-ar fi plăcut un adversar prea lesne de supus. De reuşită,

orgoliul ei nu-i permitea să se îndoiască : Ea ! Aimée... nu putea să nu reuşească.

Supunerea lui Walter era însă numai un capitol — însemnat, desigur — al unui proiect mai larg, elaborat de imaginaţia ei încă copilărească, dar şi foarte prevăzătoare. Prin căsătoria cu Walter, Lenora făcuse un sfîrşit de carieră glorios, ea însă abia îşi începea cariera şi, desigur, era vorba mai ales de ea. Ideea de „viitor“ chema şi ideea de „lume“ ; Aimée credea că familia Walter, aşa cum era acum constituită, trebuia să-şi facă loc în „lume“ — adică în cercul celor două-trei sute de persoane care formează societatea cea mai aleasă... Nu admitea izolarea în care stau deocamdată, decît ca provizorie.

Înapoia cristalelor strălucitoare ale Buickului, albă, diafană, cu bucle aurii, Aimée cerceta neobosit putinţele de a se introduce în lumea de snobi, care pentru ea era „lumea“. Calcula atuurile : lumea artelor se putea cîştiga prin muzeul casei Walter, lumea ştiinţei era la îndemînă prin sanatoriu, a finanţelor prin bani, dar era vorba de acei cîţiva din toate aceste categorii şi din altele, care formau o anumită echipă mondenă, mai anevoie de mobilizat.

Aimée se gîndea atunci iarăşi cu invidie şi admiraţie la succesul sorei ei, Elena Drăgănescu, care stăpînea acea lume. Fata cu tîmple castanii, simplă şi tăcută, pe care şi-o amintea de-acasă, dicta acum întregului Bucureşti. Casa ei era un tabernacol modern, bărbatul ei ministeriabil şi amantul ei celebru. Coca-Aimée, curată ca porţelanul, primea fără sfială, de-a gata, unele noţiuni necurate şi anticipa liniştit asupra sentimentelor aşa de stilizate dintre Elena Drăgănescu şi violonistul Marcian.

...Şi cine era Drăgănescu ? Un om de rînd, parvenit şi fără calităţi — după părerea ei. Marcian era celebru, deci nu suferea discuţie, cît despre Elena, nu i se puteau contesta meritele, dar cu cît ea, Aimée, era mai frumoasă şi mai demnă de idolatrie ! Cucerirea Bucureştiului apărea obligatorie, dar şi anevoioasă, de aceea, în calculul ei, Walter era socotit personagiu foarte însemnat.

În timp ce făcea astfel de calcule, surîsul diafan pe faţa transparentă şi ochii limpezi nu oglindeau nimic din preocupările ei.

În fața acelei seninătăți permanente, un fel de impaciență cuprindea pe Walter; i se părea că are mereu dinainte o păpușă. Hotărît, prefera fața mai răvășită a Lenorei; credea totuși că amîndouă seamănă. Îl agasa oarecît acel dublu exemplar care-l însoțea acum pretutindeni, totuși n-ar mai fi conceput să fie singur în cutia de cristal a Buickului. Uneori scruta chipul de păpușă al fetei pentru a-l diferenția de celălalt, cu ochiul perspicace și impasibil al expertului de artă. Subt privirea lui cercetătoare, Aimée, deprinsă cu menirea ei de portret, nu se turbura. Explicația pe care i-o da era cea pe care o da tuturor privirilor: „Mă admiră!"

I se părea firesc, dar nu-i era indiferent, dat fiind că admiratorul era un *as*, compliment ce se adresa mai puțin lui Walter — cunoscător de artă, decît lui Walter — bancher și mare doctor. Cînd, întrerupîndu-și tăcerea, Aimée deschidea buzele cu desen perfect, în loc de fraze serafice pronunța cuvinte simple despre lucruri pline de bun-simț comun:

— Șoferul frînează prea brusc!... Provizia de cafea, cacao și ciocolată, făcută în cantitate prea mare, nu era destul de proaspătă.

Aimée se adresa Lenorei, care nu se ocupa de nimic din toate acelea. Nulitatea nevestii lui enerva pe Walter, făcîndu-l să creadă că poate el nu i-a dat în menaj locul cuvenit — căci avea pe tema asta o susceptibilitate mereu gata să freamăte. Totodată era mulțumit că Aimée pune lucrurile la punct și mirat de spiritul practic al acelui „înger".

În opinia lui, Aimée sta pe un talger care oscila mereu între cer și pămînt. Cît despre Lenora, de cîte ori se deschidea vreo „chestie", avea o palpitație nervoasă din grijă că nu e destul de destoinică și găsea salvarea și refugiul numai în Aimée.

Fata își da seama bine de tot, și scria prietenei Hilda, la Sals am Thale, printre altele:

„...Nu fi îngrijorată de situația mea delicată — cum zici tu, preadelicata mea Hilda — într-un menaj nou. De la teorie la practică e mare distanță, scumpă idealistă. Sunt indispensabilă noului menaj. Mica mea mamă și-ar uita fără mine toate atribuțiile, nu mai puțin și Herr Profesor — cum îl chemi tu cam comic — *Hilda teure*. Dealtfel, sper că vei veni curînd să te convingi la fața locului de tot ce-ți spun. Te vei

recrea puţin de atîtea griji de acasă. Regret că aţi fost silite să vă mutaţi din Viena. E aşa de umilitor să fii provincial. Sals am Thale, cu castelul lui medieval, podul cu acoperiş şi seminaristul tău nu mă consolează că nu mai eşti vieneză. E preferabil un loc mic pe o scenă mare, dar Hilda mea e prea virtuoasă, prea poetică şi prea puţin ambiţioasă.

Ocupă-te harnic de voiajul tău încoace. Restul mă priveşte. N-am încă destule fonduri secrete pentru a te dispensa de cheltuiala drumului, dar Frau Gert are totdeauna ceva deoparte. Sper că nu va fi egoistă. Spune-i multă dragoste din parte-mi. N-am mai întîlnit pe nimeni să cînte la fel de frumos ca ea din Grieg, nici să facă aşa delicioase gogoşi cu ciocolată..."

La Sals am Thale, Hilda citea cu amestec de bucurie şi mîndrie scrisorile. Se bucura de dragostea ce-i arăta Aimée şi se mîhnea de dispreţul ei pentru noua lor reşedinţă. În sentimentele Hildei, Aimée stase totdeauna pe un tron şi avea deci dreptul s-o privească de la înălţime. Hilda socotea pe Aimée ca pe o superioară, încă de pe cînd risipea banii moşierului Hallipa ; acum îi apărea ca o prinţesă. La respectul ce se da la Viena unui şef de clinică ca Walter, se adăogase legenda palatului şi muzeului ; în mintea ei se clădise un burg fabulos, la a cărui edificare ajuta imaginaţia ei lirică şi modestia traiului propriu. La pension, unde era ţinută cu preţ redus fiindcă tatăl ei fusese efor, Hilda era considerată superioară celorlalte eleve prin cultură, ea însă nu se credea social egală lor. Tocmai pentru acea superioritate şi acea inferioritate, Aimée, vanitoasă, o alesese ca cea mai intimă prietenă.

Doamna Gert, fostă cîntăreaţă de operetă, era acum o văduvă pensionară şi Hilda se identifica cu acel trai inferior, fără umilinţă, dar şi fără confuzii. Mîhnirea ei pentru dispreţul manifestat de Aimée modestului orăşel era pur sentimentală. Invitaţia lui Aimée o ademenea. Era pentru ea un ideal să-şi revadă prietena în cadrul acelei poveşti. Frau Gert ar fi vrut să-i satisfacă dorinţa, mai ales fiindcă o călătorie de experiment stase în programul de educaţie al răposatului consilier tehnic Gert. Era tocmai prilejul.

În răspunsurile ei, Hilda comunica lui Aimée combinaţiile ce se făceau cu privire la venirea ei în România, cît şi iluziile despre feeria casei Walter. Aimée întreţinea mereu pe Hilda în căldura unui stil epistolar fără de echivalenţă cu starea ei

sufletească. Hilda reprezinta pentru Aimée publicul spectator, bunul public care se entuziasmează şi care aplaudă.

— Salută, mami !

O enervare în glasul lui Aimée. Lenora se întoarse stîngaci şi căutase pe cine trebuie să salute. Pentru a-şi corecta asprimea de-adinioari, Aimée rîsese ca un *baby*.

— Cine vrei să ne salute din partea ceea, mami ?

În loc de a privi spre automobile, Lenora, în adevăr, se uitase spre aleea pietonilor.

— Am răspuns eu ! Era Vidianu, ministrul, cu doamna ! spusese Walter.

Cum Aimée păruse interesată, explicase :

— Doamna Vidianu e cea mai elegantă clientă a mea ! Născută prinţesă Xanti... din cei domnitori. *„Par les veines et les artères capitales !"*, cum spune ea.

Atentă, Aimée se aplecase uşor înainte.

— Dealtfel, nu e vanitoasă. Ceea ce o interesează mai mult în această transmisie de sînge sunt anume particularităţi : unele viţii congenitale.

La cuvîntul „viţii", Lenora vroise parcă să întrebe ceva, pe cînd ochii albaştri ai lui Aimée se acoperise cu pleoapele mari. Se întorsese spre geamul autoului cu nepăsare. N-avea interes să familiarizeze pe Walter cu unele subiecte care sunt mai rentabile cînd rămîn subînţelese.

Walter fusese nedumerit ; el nu vroise să spună nimic necuviincios.

Pe Calea Victoriei şoferul oprise în faţa unui optician. Cum Walter se uitase întrebător :

— Lornionul tău, mami ! Era pe lista curselor de azi !

Walter surîsese. Îl amuza îngerul cu calităţi de secretar.

— Lornionul tău ! repetase Aimée cu puţină supărare, ca şi cum surîsul lui Walter ar fi tachinat-o.

— Nu răspunzi ? zisese sever Walter Lenorei.

— Iar ne coborîm ? se văitase Lenora.

Deşi nu se îngrăşase, timpul din urmă era foarte leneşă şi orice mişcare îi era neplăcută.

— Cobor eu ! Ştiu ce vrea mami mea ! spusese Aimée, dulce şi alintat, ca şi cum dorea să dea Lenorei o compensaţie pentru asprimea doctorului, deşi asprimea lui venise din zel către dînsa.

Walter se roşise puţin. Era o deprindere nouă în circulaţia sîngelui, pe care Aimée ştia să i-o provoace prin micile lecţii ce-i da. Nedeprins a roşi, simţea o jenă senzuală, iar sentimentul de afront dispărea, risipit de înfăţişarea fragilă a inamicului ; rămînea numai voluptatea efortului sanguin.

Fata nu pricepea mecanismul, dar trăgea concluzii precise :

„...Mă întrebi ce mai face Patronul ? Te interesează cam mult, Hilda mea cuminte şi romantică. Patronul se poartă bine. S-a domesticit. Nu mai e nici insolent, nici pedant, nici flegmatic. Îi dau emoţii"...

Hilda traducea acele informaţii în sensul lor cel mai bun. Aşadar, tatăl vitreg începea să aibă pentru scumpa ei Aimée sentimentele frumoase ce se cuveneau. Stilul lui Aimée o scandaliza simpatic.

Aimée era un înger — aşa cum se şi vedea. A iubi pe Aimée nu era pentru nimeni un păcat — credea Hilda — căci era un privilegiu al ei a se face iubită. Jocul de cochetărie, pe care Aimée nu i-l ascundea, îl socotea ca pe o distracţie copilărească, fără nici o atingere cu morala, ceea ce nu era prea greşit, căci Aimée avea o grijă sinceră pentru buna căsnicie a Lenorei ; nu permitea însă doctorului Walter, cum nu permitea nimănui, să n-o admire. Odată acea obligaţie stabilită, mai credea că poate folosi admiraţia pentru interesele comune ale ei şi Lenorei. În aceste socoteli precise, nici un substrat, nimic îndoios, nimic turbure.

Aimée coborîse la optician. Pe cînd alegea lentile, arătîndu-se ca de obicei pretenţioasă, două mîini mici îi astupase ochii. Cine-şi putea îngădui ?

Era Minetta Persu, o colegă din anul întîi de pension la Viena. Deşi cam schimbată, Aimée, care avea bună memorie, şi-o amintise.

Minetta părea încîntată de întîlnire. Cum Aimée întrebase amabil de sora ei mai mică, Minetta intrase în sute de amănunte ; făcuse apoi proiecte şi invitaţii stăruitoare, care coincideau cu dorinţa de sociabilitate a lui Aimée.

Timpul păruse foarte lung celor doi din auto şi Walter coborîse. Minetta îl cunoştea : Aşadar, Aimée era fiica doamnei Walter ! Cît se bucura de mult !

Doctorul se arătase corect, dar rece, ceea ce nemulţumise pe Aimée. Intrarea doamnei Vidianu în magazinul de optică adusese o diversiune.

Se apropiase de grupul lor ; ochii ei japonezi și gura lată surîdeau lui Walter. Era de o slăbiciune celebră. Nasul, caracteristic al neamului Xanti, îi slujea de blazon. Doamna Vidianu întinsese familiar mîna Minettei, așteptînd ca Aimée să-i fie prezintată. Deși încîntată de împrejurarea cunoștinței, Aimée, prin atitudinea ei impasibilă, păruse doamnei Vidianu foarte distinsă.

Se vorbise de căderea probabilă a ministerului, pe care ca totdeauna o provoca Vidianu după voia lui. Se vorbise apoi de alegerile de la Huși, unde doamna Vidianu avea moșii de zestre. — Candidase și consortele prințesei Ada, dar mai căzuse o dată ! ironizase doamna Vidianu.

— E fratele nevestei mele, unchiul domnișoarei ! complectase flegmatic Walter.

— *Charmant !* Dar n-are încă experiență politică ! corectase doamna Vidianu, luînd întîlnire cu Minetta la Sport Club pe a doua zi...

Aimée găsea pe doamna Vidianu foarte interesantă și Walter îi păruse a fi avut o bună atitudine în incidentul cu unchiul ei.

După plecarea doamnei Vidianu, Minetta reîncepuse a se mira de coincidențe : Așadar, Aimée era...

Dorise să salute pe doamna Walter. Lenora fusese măgulită.

În drum spre casă, Aimée vorbise cu plăcere de colega regăsită. Walter, care avea de făcut rezerve asupra acestei camaraderii, își îndulcise pe cît posibil aprecierea : Domnișoarele Persu aveau reputația de a fi prea mondene. Nu se potriveau în gusturi cu Aimée. În viață lucrurile nu rămîn ca în școală.

Se simțea pătruns de rolul lui de pedagog. Aimée pricepuse. Observase, dealtfel, ea însăși ceva cam lăibărat în vorba și ținuta Minettei. Cumpănea însă : fetele Persu erau, după cum se vedea, în lumea cea mai bună, deci n-o puteau compromite și, dimpotrivă, o puteau ajuta.

În ce privea influența lor rea asupra ei, era ceva care cel mult putea preocupa pe doctorul Walter, ea nu se credea influențabilă. Se îngrijora numai, nu cumva doctorul, din prea mult zel, să se opună amiciției.

— Fiecare rămîne cu firea și gusturile sale ! zisese suav.

Walter, dealtfel, credea și el că porțelanul din care era făcută Aimée nu se putea mînji.

— Aș fi mulțumită să văd din cînd în cînd fete de vîrsta mea ! A venit așa de drăguț spre tine, mami ! Le datorez o vizită !

Lenora aprobase și Walter tăcuse. Se simțea parcă bătrîn și vinovat. Nu avea drepturi asupra fetei.

Aimée credea că în acea zi și-a asigurat portița de intrare în lumea snob pe care era ferm decisă s-o aducă cîndva în saloanele palatului Barodin.

Acasă, Aimée declarase Lenorei, care se întinsese pe un divan, obosită ca și cum ar fi urcat munții, că are nevoie de rochii noi pentru vizite. De cîte ori era vorba de cerut bani lui Walter, Lenora trecea prin friguri.

Aimée, care întrevedea cheltuieli mari în viitor, nu se putea bizui pe Lenora și o liniștise : Se va ocupa ea singură !

Îi venise ideea că ar putea la nevoie uza de numele Walter pentru a face datorii. Un credit larg, ce se va acoperi mai apoi. Era mulțumită, i se deschisese mult de lucru... Așadar, avea și un unchi deputat sau ca și deputat. Ea nu și-l amintea pe unchiul Lică defel. Luase Lenorei interogatoriul asupra lui. Lenora vorbea fără plăcere de fratele ei ; îl maltratase toată viața și acum, cînd apele îl ridicase deasupra, se simțea stînjenită. Dealtfel, nici nu se vedeau.

Aimée fusese contrariată și-i făcuse un discurs asupra obligațiilor de familie, deși ea era cea care, de obicei, o împiedica să-și cerceteze „neamurile".

Intervenirea lui Walter în favoarea unchiului necunoscut îi deșteptase ideea că ele două singure nu erau poate de ajuns, că le trebuia un contingent de întărire în lupta de cucerire a domeniului Efraim. Se gîndise iar la Elena. În seara aceea doctorul Walter primise o revărsare neobicinuită de grații naive și un asalt de capricii juvenile. Aimée dorise să vadă aspectul de seară al muzeului. Se făcuse pentru „efect" lumină în toate saloanele, perdelele lunecase pe inele, storurile deschisese pleoape pe vitraliuri.

— Sublim, dar rece ! declarase Aimée cu un fior pe umerii goi subt voalul rochiei. Îmi dai voie să așez flori și plante ?

Walter o secundă rămăsese nedumerit că acea domnişoară elegantă îi cere o permisiune. Cum Aimée aştepta cam încordată un răspuns, îi mulţumise ca pentru o favoare.

În faţa portretului uriaş al Salemei Efraim, care ocupa centrul unui perete, fusese un moment de tragicomedie. Walter îşi pierduse cumpătul, ceea ce nu păruse însă a fi observat. Cu paşi fluturaţi Aimée se apropia, se depărta, contempla îndelung, pe cînd Walter avea un zbîrnîit în creier şi urechi.

— Admirabilă carnaţia! Ce pictor? zisese fata fără sfială.

Walter îngăimase un nume.

— Mare colorist! apoi, ca şi cum rezolvase abia partea artistică a problemei, Aimée întîrziase, cu mîinile graţios împreunate într-o poză de contemplaţie: Donatoarea! zisese, destul de cristalin ca să arate lipsa oricărei jene şi totuşi cu un văl uşor de pietate pe voce.

Apoi, luptînd cu o portieră, trecuse cu inspecţia alături, în realitate pentru a face socoteala calităţilor şi defectelor apartamentului, în vederea recepţiilor viitoare. Luminatul era insuficient, însă cadrul, deşi cam demodat, apărea somptuos.

„Seamănă cu Schönbrunn!" gîndise cu îngîmfare.

Walter rămăsese pe loc încă nelimpezit, atîta de brusc trecutul întreg fusese scos la suprafaţă, confruntat cu prezentul şi aşezat la loc. Era mulţumit că un subiect anevoios a fost lămurit satisfăcător. Calificativul lui Aimée, „donatoarea", pusese totul la punct. Walter avusese chiar o umbră de surîs pentru naivitatea fetei. Admirase totodată tactul ei inconştient. Luase el însuşi atitudinea ce-i fusese sugerată: respectul către donatoare! Lumina care invada camerile acum nu-l mai supăra; i se ridicase de pe conştiinţă o cortină grea, pe cînd se elabora în subconştient un travaliu de recunoştinţă către Aimée.

A fi împăcat cu sine era tot ce putea fi mai prilenic doctorului Walter.

Arivistul Walter provocase cîndva, fără riscuri, codul moral pentru scopurile lui; avusese a se socoti numai cu conştiinţa lui, pe care o biruise. Dispreţuise oamenii şi codul lor, dar înfruntarea îi era voluptate. După luptă şi victorie rămăsese sterp. Acum însă, de un timp, de cînd Molohul ispitei murise, toată lupta lui se reducea la uitare: să fie uitat trecutul de ceilalţi şi de el!

În seara aceea se iscase prin surprindere un conflict nou, îl invadase deodată teama și ușurarea. Așadar, nu trebuia uitare !... De ce uitare ?... „Donatoarea !"

Prin stepa lui sufletească circulase o înviorare. Privise ca pe ceva nou un panou cu arhangheli. Avea pe creier un abur ușor de sînge. Din treacăt dezmierdase forma șerpuitoare a unei baiadere de onix, apoi își privise mîinile subțiri, lungi, cu piele netedă și dură ca de șarpe și le lăsase în jos de-a lungul vestonului cenușiu, inerte ca pe instrumente de fericire și rușine.

Aimée se întorsese din inspecția făcută ; Walter se uitase la ea cu o privire piezișă și cețoasă, ca a cuiva abia ieșit pe ușa unui local de opium. Pe colțul unei mese masive cu incrustații de bronz, Aimée, liniștită, scria pe un carnet mic. Walter fusese mirat de ocupația și de calmul ei în acele momente. Își strunise glasul pentru a-și găsi diapazonul normal.

— Ce scrii ? întrebase.

— Notez tablourile și obiectele cele mai frumoase pentru a le descrie amicei mele Hilda, pe care o iubesc mult și care are pasiune pentru lucruri de artă !

Răspunsul acela îi venise în grabă și oportun.

— De ce nu inviți pe amica dumitale la noi ? spusese Walter oarecît la întîmplare, apoi culesese din drum ideea, ca foarte salutară, pentru ca fetele Persu să fie înlocuite.

— Ce fericită sunt ! Ce fericită are să fie Hilda !

Cu un sunet mic, Aimée își bătuse palmele una de alta, copilăros, fals de copilăros, dezarmonic cu înfățișarea și caracterul ei. Dar Walter nu observase.

„Ce copil !" își zisese, cu indulgență pentru ea, pentru mai cine ? Pentru omul cu opium și cu mîini de rușine, poate.

Adunînd carnetul pe care-și însemnase numărul și locul becurilor electrice de adăogat, Aimée trecuse pe lîngă Walter cu un *merçi* grăbit, pornind către un scop necunoscut și de aceea enigmatic.

— Se duce să scrie nemțoicuței ! vorbise, în sfîrșit, Lenora.

— A, da ! Ce copil ! zisese Walter, surprins de prezența nevestei lui.

„Ce copil !" repetase în gînd, cu severitate acum, către ceva sau cineva neprecis. O impresie nelimpezită oscila în el ca o mișcare de leagăn între două noțiuni : puerilitate și pubertate.

Fixa în covorul imens un singur punct de lînă multicoloră, care avea forma bizară a unui proteu.

„Ce copil !" cugeta matur despre preocupări minore. El, Walter, nu se putea ocupa decît de cauze majore, sau care deveneau majore deodată ce se ocupa de ele.

Lenora și intendentul așteptau deoparte pe un același plan al timidității. Walter se uitase spre ei cu o subită nemulțumire, ceea ce-i speriase în parte pe fiecare, dar deopotrivă. Doctorul făcuse un gest de concediere, apoi, politicos, spusese Lenorei :

— Ai obosit ! Vedem restul altă dată.

Cei doi plecase, intendentul conducînd respectuos pe Lenora. Walter aștepta acum să-și poată regăsi echilibrul perfect. Temperamentul lui cerebral suporta anevoie intervențiile rare ale senzației, care erau pentru el un *malaise*. Invazia senzației în armătura ideilor era ca o ciocnire, ca un circuit. Aimée reușise, prin neprevăzutul acelei scene, să-i dea o comoție din cele mari.

Treptat își reluase liniștea, mulțumit că o recîștigă, mulțumit că o pierduse. Repeta cuvîntul *donatoarea*, în minte, cu emfază. Hotărî că totul e bine : recunoștința către Salema era un statut care convenea. Salema înceta a mai fi păcatul amplu, pierdea calitatea ei clandestină. Lenora era și ea nevasta care-i convenea și, odată astfel clasată, o trecea deoparte. De pe fruntea perfect netedă a lui Walter se ridica o placă metalică, purtătoare a unor clișee cîndva obsedante, acum înlăturate, pe cînd fire metalice subțiri așezau altă placă netedă. Totul era bine. Walter stinsese singur luminile, închisese una după alta ușile, trecuse în biroul lui de lucru.

Acolo rămăsese o jumătate de ceas, un ceas, poate mai mult, neocupat, fără vreun gînd precis, ca într-un tipar nou, a cărui formă trebuia să se consolideze. În tîmplă, în artere, cînd și cînd, subzista o zvîcnire. I se lămurea treptat o infatuare pentru acea sensibilitate. Statornicit în voința lui sceptică, poseda așadar, și cellalt material, cel din care oamenii slabi fac atîta pricină. [6] Era uimit de luxul persoanei lui, își drămuia cu îngîmfare sensibilitatea ; simțirea lui puțină era mult mai valoroasă ca a celor care o vîntură din belșug : doctorul Walter era capabil de emoție. Lucrul avea o însemnătate deosebită. În seceta lui admirabilă, confundînd senzația

cu simţirea, Walter se contempla în picătura acelei emoţii, ca un calif al Saharei într-un miraj de lacuri.

Aimée trecuse mai tîrziu prin camera Lenorei, o sărutase distrat pe frunte şi-i spusese sumar că saloanele, în curînd, vor suferi îmbunătăţiri mari şi, în curînd, va veni Hilda, ca şi cum Lenora nu fusese de faţă. Lenora, buimăcită de atîta îndrăzneală, nu obiectase.

Aimée scrisese apoi cîteva rînduri numai Hildei, dar imperative, prin care îi fixa chiar data plecării, cum şi termenul de trei săptămîni al invitaţiei. Totul dezbătut şi hotărît de ea în raport cu felurítele consideraţiuni. Timpul scrisorilor lungi cu basme era trecut.

Cap. 4

Doctorul Walter observase ultimul timp absenţa lui Aimée din camera Lenorei la orele cînd alteori o găsea acolo. Vroise să întrebe, dar mereu ezitase, pînă cînd, într-o zi, aprinzîndu-şi ţigara, făcuse observaţia. Lenora se văietase că Aimée s-a făcut o ingrată şi de cîte ori trimite s-o cheme spune că are de scris. Despre Aimée, Lenora reuşea să vorbească mai abundent.

Doctorul nu ascultase vorbăria nevestei, ocupat a se întreba care putea fi cauza lipsei lui Aimée, ca şi cum ar fi avut de dezlegat o enigmă. Spiritul lui avea, în genere, gustul şaradelor şi fata vitregă da aliment acelui gust. Ieşind de la Lenora, întîlnise la uşă pe Aimée cu pălăria pe cap şi cu o scrisoare în mînă. Crezuse că scrisoarea era cheia enigmei şi, printr-un gest necontrolat, arătase cu severitate spre plicul ţinut în mîna fin mănuşată. Aimée întinsese scrisoarea.

Walter, corectîndu-şi mişcarea de curiozitate, refuzase, după ce însă dintr-o privire citise pe plic adresa Hildei Gert.

— Credeam că e vreo scrisoare pentru mine ! se scuzase.

Duplicitatea la care fusese silit îi da însă o perturbare. Conştiinţa lui era un domeniu plin de variaţii de teren, unde se cultivau felurite sporturi şi se înregistrau accidente mai mici sau mai mari.

Sub imboldul totuşi al aceleiaşi curiozităţi, spusese lui Aimée :

— Lenora tocmai se mira că n-ai venit !

Calmă pe chestia scrisorii, Aimée păruse acum deodată foarte încurcată :

— Nu știam dacă mama e singură !... Veneam tocmai să-i dau bună ziua !

Walter adîncise mica dungă între sprincene ca cineva care nu înțelege bine :

— Dar nu e nevoie, cred, să fie singură ca să-i dai bună ziua, spusese cu susceptibilitate.

— Ai dreptate să-mi atragi atenția ! Pînă acum am fost prea indiscretă... Nu mi-am dat seama ! Eram deprinsă ca mama să fie numai a mea !... Nu vreau să-i strîmtorez fericirea...

Glasul fetei era pripit. Se întorsese brusc și plecase în oraș. De vreo zece zile Aimée făcea curse numeroase prin magazine, unde compturile se adunau.

Walter își trecuse mîna subțire peste bărbie, cu un gest pe care-l avea altădată, pe cînd purta o barbă mică, roșiatică. Acoperise astfel o mușcătură a buzei de jos, apoi un surîs.

„Auzi ! Auzi !... Ce idei avea înapoia frunții virginale domnișoara Aimée !... La ce se gîndea madona, subt bereta ei de catifea !... Ce griji purta !... Așadar, de aceea lipsea !... Ce copilărie !... Ce copilărie îndrăzneață !... Se credea indiscretă !..."

O secundă Walter înrăise ochii pali :

„Să se fi plîns cumva Lenora ?... Nu ! Era exclus ! O idee cu totul personală a domnișoarei Aimée, printre altele !..."

Walter trecuse în biroul de consultații cu un surîs încă frămîntat în colțul gurii.

A doua zi dimineața, urcînd de pe coridorul camerelor de bolnavi spre apartament, doctorul se oprise în fața odăii de linjerie, unde auzise conversație, ceea ce era riguros interzis. Patronul nu glumea cu disciplina. Regulamentul era aplicat, chiar dacă abaterea avea cele mai serioase scuze. Cu un surîs răutăcios, Walter pregătea în minte pedeapsa ce va aplica doamnei Bidu, de care era, dealtfel, foarte mulțumit. Era sever cu un fel de voluptate, în amintirea rigorilor primilor lui ani de tinerețe, cei dinaintea Salemei Efraim.

Vocea doamnei Bidu tăcuse și se auzise sopranul cristalin al lui Coca-Aimée. Walter rămăsese pe loc mirat, ascultînd ceva despre ace de gămălie și dantele *Valenciennes*. Așadar,

domnişoara ministru îi demoralizează personalul... „O copilă în fond !..." gîndise, izbit de timbrul uniform al glasului fetei, glas cu sonorităţi de coarde vocale, dar fără nici o inflexiune de arcuşuri !... „O copilă !"

Intrase în biroul de sus cu o impresie de mulţumire. Totul era bine ! Ca şi cum purtase grijă că totul nu e destul de bine ! Aşadar, voinţa şi capriciile domnişoarei Aimée, cu care avea de lucru, erau numai copilării. Walter surîse condescendent, ca cineva care constată că pata după manşetă e numai un fulg care se poate scutura cu o suflare.

Aşezat la birou, doctorul avusese un moment de ezitare : Ce va face cu doamna Bidu şi cu pedeapsa ei ? Apucase apoi telefonul cu un gest precis, care închisese ferm mîna pe receptor. Degetele alăturate şi încordate în perfecta lor netezime desenase o mînă de ceară la care se uita cu satisfacţie.

— A se aplica amenda minimă doamnei Bidu pentru contravenire !

Nu vroise să cedeze. Avea o mulţumire jumătate glumeaţă, jumătate răutăcioasă, ca şi cum amenda ar fi fost aplicată chiar lui Aimée. Luînd o revistă medicală trecuse în camera Lenorei, care răvăşea o cutie cu panglici şi dantele. Lenora rămăsese surprinsă.

— Ce tot cauţi acolo ? o întrebase Walter glumeţ şi cu familiaritate neobicinuită.

Ca şi cum i s-ar fi pus diapazonul, Lenora regăsise vocea ei cam guturală de vampă, voce care odinioară plăcea bărbaţilor.

— Bricheta ! răspunsese cu un mic rîs în gîtlej, rîsul ei de porumbea.

Walter îşi amintise scena din ajun cu Aimée : pretenţia fetei de a nu fi indiscretă în menajul mamă-si. Întinsese Lenorei bricheta lui, care, cu un gest îndemînatec, deschisese cutia cu ţigări, apucase una între degete albe, o dusese la gură, întinzînd spre mîna bărbatului buzele umezite...

Walter consultase pendula de marmoră de pe etajeră şi văzuse că mai are şapte minute libere. Se aşezase într-un fotoliu dînd la o parte un jupon de tul.

— Domnişoara Coca ! zisese rupînd tacticos banda unei reviste şi privindu-şi unghia migdaliată, cu teama să nu se fi rupt. Domnişoara Coca are nu ştiu ce necazuri de dantele

și în loc să ți le spună, le discută cu doamna Bidu, în sanatoriu, ceea ce e interzis.

Glasul lui Walter era mereu glumeț și Lenora, încă răsturnată pe divan, pufăia altă țigară, surîzînd din ochii jumătate închiși, care luceau subt rotocoalele de fum.

— Smaranda Bidu a căpătat amendă și domnișoara Coca nu va avea prăjitură la prînz.

Lenora rîsese, un rîs suspect, care șerpuise cum șerpuie coapsa unei dansatoare sub fîșiile desprinse ale unui costum de *music-hall*.

Cap. 5

Coca-Aimée către Hilda Gert, la Sals am Thale :

„Despre prietenele de care te temi atît, Hilda *liebe*, îți amintesc cîte înțelesuri are cuvîntul «prietenă» !... Tu ești și rămîi singura prietenă adevărată. Fetele Persu sunt foste colege ale noastre. Nu știu de-ți mai amintești pe Cora și Minette din clasele mici, sau poate tu încă nu veniseși la pension pe-atunci ; amîndouă sunt, pare-se, cît se poate de «moderne». Eu rămîn la preceptul meu : frumusețe și neînduplecare. Nu abdic decît pentru un tron. Tronul încă nu mi s-a oferit. Nu vorbesc de cel pe care mi-l pune la dispoziție tatăl meu vitreg în faimosul său palat. Nu înțelege cine știe ce, scumpă Hilda ! Doctorul Walter se poartă cu mine cu tot respectul cuvenit. Dealtfel, ilustrul doctor e un om cu principii austere. Mama mea frumoasă pare chiar puțin melancolică din pricina asta. Ea e din femeile care dau multă importanță unora lucruri. Noi suntem din altă generație. În tot cazul eu mă silesc să-i ameliorez regimul. Nu te scandaliza, Hilda *liebe ;* pune tonul. Tu știi cum cînt eu astfel de romanțe : «din cap». Am și planuri mai importante ; păcat că nu ți le pot scrie. *«Scripta manent»*, cum avea mania să zică Frau Gördius. Cînd vei veni, vei cunoaște planurile mele în toată mărimea lor.

Altfel, nimic nou. Junele Paul «va bene». E tot nostim și tot la favoare în rolul lui secundar de «grădinar înamorat». Primele roluri sunt vacante.

Despre virtutea doctorului Walter !... Se spune că provine din unele cauze puțin virtuoase. E un întreg roman... Despre

cei de-aproape e bine să te informezi de departe. Şi asta rămîne tot pe cînd vii. Cît despre «Arzterei», personalul tot de aci face acum sluj frumos în faţa mea, ca Pik al lui Frau Rektorin.

Lucruri de bagatelă, lucruri cu igliţă. Îţi vom arăta, Hilda *liebe*, şi măiestrii mai mari. Vino cît mai repede lîngă Aimée a ta."

Această atmosferă nu durase mult. O scurtă furtună se iscase aducînd unele schimbări.

Aimée vizita des sera, unde se înţelegea bine cu Paul, horticultorul *fesch*, cu privire la luxul decorativ al florilor. Grădinarul se arăta aşa de iscusit şi devotat, că Aimée nu întîrziase a-l întrebuinţa şi în afară de resortul lui. Vedea în el un om de încredere al ei, personal. Credea, fireşte, că admiraţia pentru frumuseţea ei e lanţul acestui Ruy Blas, pe care-l trata cu condescendenţă. Paul credea, la rîndul lui, că favoarea domnişoarei e provenită din simpatie şi din afinităţi binevenite. Inteligent, nu înfrunta cu nimic orgoliul fetei, dar îl specula cu abilitate. După multe ocoluri o rugase a-i permite să iasă cu şoferul pentru a învăţa să conducă. Avea o patimă pentru volan şi la nevoie putea fi de ajutor. Fireşte, lucrul nu se putea pune în practică decît atunci cînd ieşea Aimée. De aceea se putea vedea adesea însoţind-o în cursele ei acest aghiotant de şofer. Paul arăta aptitudini de care protectoarea lui era vanitoasă.

Doctorul Pejan întorsese adesea capul după automobil. Deşi Aimée îl socotea cam spion, nu se alarmase. Lucrurile ar fi putut merge înainte, dacă nu intervenea abuzul. Aimée, privind un altoi nou de trandafir care-i purta numele, se lăsase amăgită de nevoia confidenţii şi vorbise lui Paul despre petrecerile ce se vor da în palatul Walter. Cum într-una din zile fata din casă se tăiase adînc la un deget şi se plîngea că nu poate servi, Paul oferise cu modestie şi fervoare să servească în locul ei. Aimée găsise că e un semn de adoraţie, oficiul de fecior fiind subaltern acelui de horticultor. Primise însă dovada de idolatrie, calculînd că Paul ar putea fi pentru mai tîrziu un foarte chipeş *maître d'hotel.* Acelaşi calcul îl făcea probabil şi Paul, dacă nu vreunul mai ambiţios.

Abia pe la mijlocul dejunului — după ce fata servise cum putuse cu mîna stîngă — gătit cu smok, ras fresc, cu căra-

rea perfectă şi urme de fier în părul brun, Paul apăruse cu vinul dulce. O secundă, Walter se întrebase cine e băiatul acela frumos ; fusese tocmai ceea ce declanşase furtuna. Recunoscînd grădinarul, pe care abia îl tolera acolo la serviciul lui, Walter izbucnise : Ce înseamnă ?... Cum îndrăzneşte ?...

Un vîrtej neaşteptat, care nu mai îngăduise explicări.

Paul, în loc să dispară de la primul cuvînt, răspunse cutezător :

— Servesc din ordinul domnişoarei !

Urmase un :

— Ieşi ! care nu mai îngăduise întîrziere.

Apoi Lenora primise o scutură de reproşuri şi de ordine, de pomină şi nemaipomenită. Aimée, drept orice manifestaţie, se retrăsese.

A doua zi, degetul servitoarei părea ca prin farmec vindecat. Dejunul trecuse în linişte macabră. Intendentul însă ceruse audienţă pentru a întreba ce se face cu sera, deoarece Paul predase serviciul, plecînd grabnic din ordinul domnişoarei. Aşadar, domnişoara da încă ordine — de rîndul acesta însă satisfăcătoare. Walter întorsese jumătate capul spre Aimée, fără o atitudine precisă.

— Am crezut că astfel de obrăznicie cerea pedeapsă imediată !

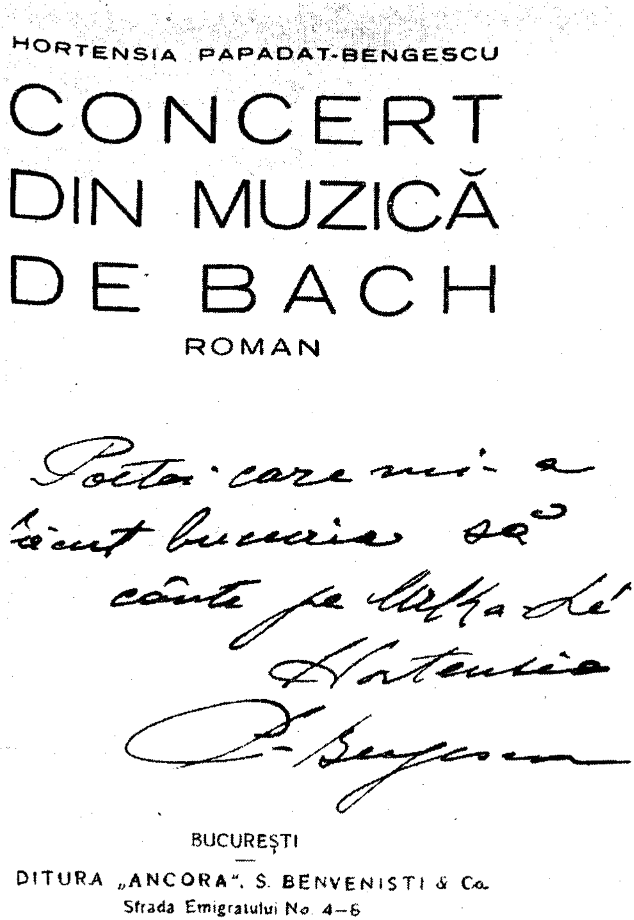
Pedeapsă nu exista, Paul primind leafa pe toată luna şi o recomandaţie către Bubi Panu de la Sport, care conducea un garaj.

Fără a examina de ce natură era sacrificiul, Walter credea că Aimée a făcut un sacrificiu pentru el şi nările subţiri se dilatase în gestul lor de satisfacţie.

Aimée şi Paul socoteau la un fel — deşi separat — că doctorul Walter făcuse în ajun o scenă de gelozie, fără a examina de ce natură.

Cap. 6

Aimée nu întîrziase prea mult, nici nu se grăbise prea tare cu vizita promisă Minettei Persu. Găsise pe fete singure acasă, reparîndu-şi rochiile de seară. Tonul intim fusese lesne de luat.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

CONCERT DIN MUZICĂ DE BACH

ROMAN

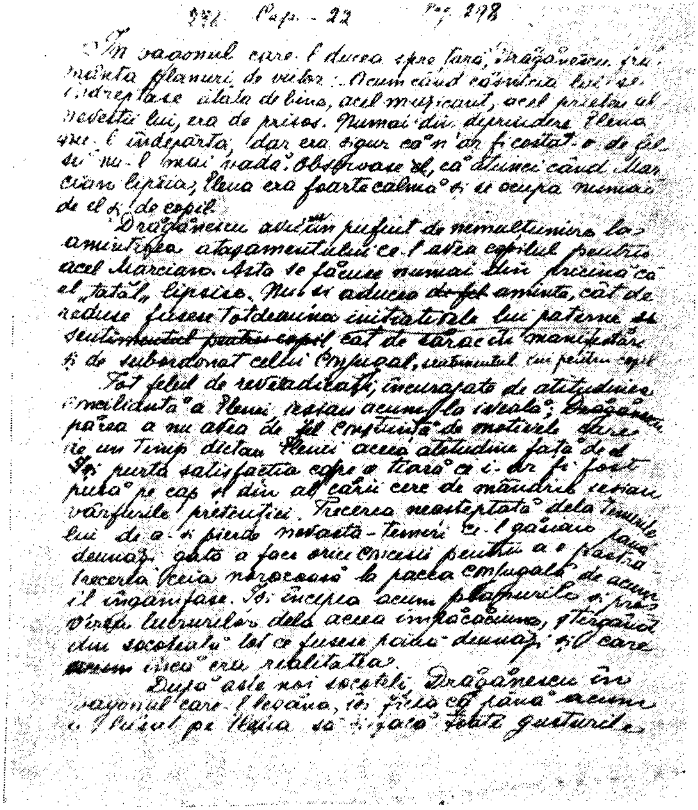
BUCUREȘTI

DITURA „ANCORA". S. BENVENISTI & Co.
Strada Emigratului No. 4—6

Coperta interioară a primei ediții a volumului *Concert din muzică de Bach* (1927), cu o dedicație către poeta Sanda Movilă

Hortensia Papadat-Bengescu văzută de Marcel Iancu. „Mască" din volumul *Mărturia unei generații* de Felix Aderca, apărut în Editura Națională S. Ciornei, București, 1929

??? Cap. - 22 Pag. 298

În vagonul care-l ducea spre țară, Drăgănescu frământa planuri de viitor. Acum când căsnicia lui se îndreptase atât de bine, acel muzicant, acel prieten al nevestei lui, era de prisos. Numai din deprindere Elena nu-l îndepărta, dar era sigur că n-ar fi costat-o de loc să nu-l mai vadă. Observase el, că atunci când Marciano lipsea, Elena era foarte calmă și se ocupa numai de el și de copil.

Drăgănescu avu un pufnit de nemulțumire la amintirea atașamentului ce-l avea copilul pentru acel Marciano. Asta se făcuse numai din pricină că el „tatăl" lipsise. Nu-și aducea ~~de fel~~ aminte, cât de reduse fusese totdeauna [illegible] lui paterne ~~și sentimentul pentru copil~~ cât de rare ale manifestări și de subordonat celui conjugal, sentimentul lui pentru copil.

Tot felul de revendicări, încurajate de atitudinea [illegible] a Elenei, reveneau acum la iveală; ~~Drăgănescu~~ părea a nu afla de fel [illegible] de motivele care de un timp dictau Elenei acea atitudine față de el. Își purta satisfacția ca pe o tiară ce i-ar fi fost pusă pe cap și din al cărei cerc de mândrie ieșeau vârfurile pretențiilor. Trecerea neașteptată dela temerile lui de a-și pierde nevasta — temeri ce-l [illegible] până deunăzi gata a face orice concesii pentru a o păstra — trecerea aceia neprevăzută la pacea conjugală de acum îl îngâmfase. Își începea acum planurile și [illegible] lucrurilor dela acea împăcăciune, ștergând din socoteală tot ce fusese până deunăzi, și care ~~[illegible]~~ ieri era realitatea.

După aste noi socoteli, Drăgănescu în vagonul care-l ducea, își zicea că până acum îl lăsase pe Elena să-și facă toate gusturile

Pagină de manuscris din romanul *Drumul ascuns* (Muzeul literaturii române)

H. PAPADAT-BENGESCU

DRUMUL ASCUNS

ROMAN

EDITURA NAŢIONALA S. CIORNEI

Coperta interioară a primei ediţii a romanului *Drumul ascuns* (1933)

Aimée se arătase cu atît mai amabilă cu cît totul îi amintea situaţia ei favorizată de soartă. Ipolit Persu, membru în numeroase comisii ştiinţifice, autor al unor însemnate lucrări de erudiţie, ocupa cu doamna Persu un apartament modest cu trei camere, la al treilea etaj al unei case, pe o stradă depărtată. Mobilierul era şi el foarte modest : ceva mai îngrijit în biroul ilustrului, unde mirosea a *vernis* proaspăt ; în *hall*-ul mic lipsurile se ascundeau anevoie subt covoare roase ; în camera fetelor însă, domnea făţiş sărăcia şi dezordinea. Ele nu păreau defel stînjenite de cadru ; ca şi cum n-aveau a se îngriji de ambianţă. E drept că locul luxului îl ţinea conversaţia : fusese vorba de ceaiul din ajun la doamna Mavromati, nevasta unui fost preşedinte de consiliu, care avea cea mai frumoasă casă din Bucureşti ; de dineul de la doamna de onoare Vardali [7] ; apoi de partida de *tennis* cu englezii de la legaţie ; în fine, de o întîlnire cu doamna Vidianu, ratată din cauza Lidiei, fata unui ministru plenipotenţiar, care venise să facă o scenă de gelozie Corei Persu pentru că o aşteptase în ajun zadarnic şi nu dormise toată noaptea.

O ceartă mică se iscase între Minette şi Cora pe tema aceasta. Minette credea că rău a făcut Cora că a lăsat pe amica ei s-o aştepte zadarnic :

— Nu te durea nimic să-i dai un telefon !

Cora pretindea că Minette nu înţelege niciodată *rien de rien*.

Mică, delicată, cu figura cam şifonată, cu părul scurt, ondulat şi oxigenat, Minetta era lipsită de autoritate, deşi cerca să ia un ton de superioritate a vîrstei, fiind aproape cu cinci ani mai mare decît Cora.

Înaltă, cu forme zvelte, dar desenate ferm, cu un oval superb, masculinizată prin ţinuta rigidă şi costumul taior, cît şi prin tunsoarea băieţească, Cora părea a fi, din ele două, cea mare. Glasul era şi el imperativ, cu timbru de alto. Răspundea Minettei cu nepăsare şi impertinenţă.

— Pînă la urmă te priveşte ! cedase Minette, care era din fire molatecă.

Deşi nu cunoştea nici persoanele, nici moravurile, Aimée avea totuşi o intuiţie justă a lucrurilor auzite. Fetele puseseră apoi lui Aimée numeroase întrebări asupra interiorului casei Walter, despre care auzise minuni. Aimée fusese sobră în descriere, dar stăruise ca fetele să-şi fixeze vizita pentru a con-

trola prin ele singure minunile. Minette şi Cora se arătară grăbite şi curioase ; deşi contrastau între ele, amîndouă erau deopotrivă sociabile, cu o simplitate şi o îndemînare care surprindea pe Aimée. În afară chiar de interesul ce avea de ele, le găsea nespus de plăcute.

Cîteva bomboane vechi, rămase într-o cutie, fusese puse la mijloc. După oarecari demersuri, Minette declară că nu se poate fierbe ceai, nefiind nici foc, nici spirt, şi servitoarea fiind iar plecată. Fusese o nouă altercaţie, pe un diapazon destul de înalt, care părea a fi însă cel obişnuit. Cora opiniase sever că servitoarea, o beţivă şi o haimana, clevetea pe socoteala lor şi merita să fie gonită. Minette, mai tolerantă şi mai gospodină, explicase că e dusă după un sac cu cartofi la doamna Sabetay a bancherului. Servitoarea avea defecte, dar era greu de înlocuit, deoarece gătea bucate, spăla, călca, cosea, scutura de bine, de rău, în plus mofturile lui Ticuşor, răutăţile Mamaiei şi capriciile domnişoarei Cora, care trimetea bilete în cele patru colţuri ale oraşului şi i-ar fi trebuit un curier special. Cora spusese tăios : că unii sunt făcuţi să comande şi alţii să slugărească. Minette ridicase din umeri şi sfătuise pe Cora să mai frîneze cu flirturile *cucoanelor* şi *domnişoarelor*, fiindcă la 19 ani era *cam prea de tot* şi Ticuşor avea dreptate cînd se lua de gînduri. Violentă, Cora bătuse cu pumnul în divanul din care praful ţîşnise subţire.

— Ajunge, că ne asfixiem ! se ruga Minette şi, micuţă cum era, cerca să ajungă geamul şi să-l deschidă.

— Nu ştii că e desprins şi cade ? spuse Cora acum calm.

Efortul Minettei speriase numai din colţul ferestrei o pînză de paienjen, care, destrămată, zburase în largul odăii.

Deprinsă cu acurateţa, Aimée se gîndise la camera ei cu o desfătare împrospătată.

— Şi logodna ? întrebase pentru a schimba cursul ideilor, amintindu-şi că Minette, la optician, îi vorbise de logodna sorei ei.

Fetele rîsese cu poftă.

— Logodna e o satisfacţie pe care a trebuit s-o dau lui Ticuşor, explicase Cora.

Logodnicul era un tînăr doctor în chimie plecat la Paris pentru studii mai departe.

— Dealtfel, nimeni n-o ia în serios, nici chiar el ! Sunt prea tînără ca să mă mărit.

Minette, rozînd ultima bomboană cu dinţii ei de şoricel, rîsese în cascade mici.

— Prea tînără ca să se mărite, dar pentru altele nu e prea tînără !

Cora ridicase cu mîndrie capul, ceea ce-i umflase grumazul neted.

— Ar trebui să mai slăbesc două kilograme ! zisese sculîndu-se şi privindu-se în unica oglindă a şifonierului.

Era subţire, fără crupă, fără şolduri, fără bust, dar desenată desluşit ca în piatră, subt taiorul precis de caşa negru.

— Negreşit că trebuie să mai slăbeşti ca să fii băiat ! Ca fată însă, nu ! rîsese Minette.

— Nu mai iau de-acum nici dejunul zece zile ! hotărîse Cora.

Minette păruse deodată desperată.

— Ba ai să mănînci !... ai să mănînci ! repeta cu vocea ei mică, care cerca să fie autoritară.

— Îţi convine ! Tu ai genul tău, *mignonette*. Eu trebuie să-mi îngrijesc stilul.

— Ai să dejunezi ! insistase Minette cu glas lăcrămat.

— Bine ! Am să dejunez ! Cine se poate înţelege cu tine ? cedase Cora.

Era evident că surorile se iubeau în felul lor. În ce privea chestia stilului, Aimée credea că cele două fete Persu aveau fiecare în felul ei destul stil, dar că ceea ce lipsea cu totul casei şi oamenilor din ea, laolaltă, era tocmai stilul. Se sculase să plece.

— Ssssst ! Nu putem ieşi acum ! Ticuşor dejunează ! zise Minette.

Era cinci şi un sfert. Cora explicase că tatăl lor intra adesea foarte tîrziu de la laboratoriu şi mai de obicei uita să dejuneze. Aimée ştia doar bine cum sunt oamenii de ştiinţă.

Aimée se gîndise la punctualitatea lui Walter. Dar unde va fi fost sufrageria ? Poate după perdeaua aceea din fundul *hall*-ului. Şi ce dejun putea fi acela ? Fără foc, fără servitori. Îşi închipuia pe domnul Ipolit Persu, al cărui cap de artist cu bucle negre îi era cunoscut de prin ziare, unde avea reclamă frecventă, luîndu-şi singur, din dulapul de curînd ripolinat, o aripă de pui rece cu salată veştejită. Casa Walter

îi apărea măreață prin ordine și bogăție : „La noi ! La noi !" gîndea cu satisfacție despre palatul Barodin.

Trebuise să respecte dejunul ilustrului. Pentru a o distra, fetele începură o recenzie a tot ce compunea actualitatea mondenă a Bucureștiului. Fusese un defileu [8] de oameni și de fapte mărunte, un anuar de aventuri. Minette povestea totul cu inconștiență și simplicitate ; mai inteligentă și mai ironică, Cora comenta faptele. Dealtfel, ea disprețuia toate acele intrigi amoroase și socotea cu mult superior stilul pe care și-l alesese.

Din acea abundență de informații, Aimée reținuse nume și întîmplări, dar mai ales își formase o impresie de ansamblu. Cu spiritul ei ordonat, pusese la punct, înlăturase, păstrase — totul în vederea recepțiilor viitoare, fără vreun alt scrupul.

Frecventarea fetelor Persu se arăta necesară, ele aparținînd acelei lumi pe care Aimée vrea s-o cucerească, indiferent de planul pe care se aflau. Deocamdată erau chiar cheia de introducere. Decisese deci că va reveni în casa Persu, cu toate defectele ei. [9]

Infiltrarea fetelor însă în casa Walter trebuia făcută cu precauțiune, dar mai aveau pentru a se întîlni și terenul neutru al plimbărilor în comun.

Cînd Cora, întinzînd urechea, anunțase că Ticușor a terminat, Aimée se sculase pentru plecare și fetele propusese chiar pe a doua zi o întîlnire la Sport Club, unde se ține un *match* de box pentru amatori.

— Înțelegi bine că noi în timpul *match*-ului dansăm sus.

Aimée nu era încă membră la Sport. Se va înscrie a doua zi, recomandată de fetele Persu.

— O simplă formalitate. Domnișoara Walter nu putea fi decît binevenită.

Aimée nu corectase greșala de nume ; primea confuzia, dacă-i putea aduce beneficii : Fata lui Walter ! Atît eticheta cît și jocul dintre ei erau departe de forma părintească. Strînsese apoi ușor sprincenile ; nu-i convenea totuși să treacă drept fata lui Walter. Va face rectificarea după ce însă se va fi înscris în toate cluburile elegante.

Fusese decis că Aimée va veni a doua zi la patru cu automobilul să ia fetele. Minette arătase o bucurie naivă ; era un

amănunt penibil al existenţei lor faptul că adesea, în toaletă elegantă, erau silite să ia tramvaiul.

Aimée era pentru ele o achiziţie de preţ, avea reputaţia intactă şi averea Walter. Împrietenindu-se, amîndouă părţile aveau de cîştigat.

Cap. 7

Aimée era acum în plină activitate. Mai întîi trebuise să modifice programul plimbărilor. Începuse prin a refuza să însoţească pe Lenora şi Walter, subt pretexte felurite. Amîndoi au rămas surprinşi şi nemulţumiţi, dar n-au făcut obiecţii.

Lenora, stînjenită de cînd nu mai avea pe Aimée între ea şi Walter, preferase să renunţe asemeni. Jicnit în bunele lui intenţii familiale de defecţia lor, Walter decisese că îi e indiferent, ba chiar mai comod astfel. În el totuşi opera o decepţie pe care n-o admitea, nici n-o controla şi de aceea tocmai n-o putea suprima.

Un timp, Aimée mai ieşise cu Lenora după tîrguieli, ceea ce însă plictisea pe mama ei, care prefera să i se aducă totul de-a gata şi ceruse graţiere.

Totdeauna Lenora fusese indolentă, acum avea permanent o croitoreasă în casă, care îi da destulă ocupaţie. Vechea ei pasiune de rochii de casă elegante se putea satisface cu prisos ; între sertarele cu dantele şi camera unde lucra uvriera, drumul era destul de lung pentru inerţia ei. Restul timpului citea foiletoane. Temîndu-se de dezaprobarea lui Walter şi a lui Aimée, Lenora avea tresăriri cînd intra cineva pe neaşteptate şi ascunzători care-i dau impresia că trăia complicat. Secretul ei fusese dovedit de Aimée, ce găsise teancul misterios al *Fantomei negre*, pe care-l repusese la loc — viţiul matern părîndu-i inofensiv.

După pregătirile preliminare ale unei libertăţi de acţiune, Aimée începuse programul ei monden prin Clubul Sport. Era un program care cerea frecvenţă ; orice membru, mai ales nou, ce neglija reuniunile devenea celorlalţi suspect. Trebuia ca aderenţii să-şi facă stagiul conştiincios ; abia după ce căpătau încrederea puteau să-şi organizeze timpul aşa cum le place. Dealtfel, orele fixe de sport presupuneau, înainte şi după ele, alte ore de libertate, iar zilele fixe de întîlniri şi

festivități lesne deveneau alibiuri. O rețea bine organizată înlesnea încrucișările și prevenea accidentele. Telefonul funcționa la nevoie de la etaj la etaj, salvator. Ceea ce mai ales făcea tăria Clubului Sport și alibiul lui era faptul că se fundase ca anexă a unei puternice și valoroase societăți de asistență publică, excrescență a unui pom sănătos, și, pe altă parte, cultiva cu seriozitate sporturile propriu-zise.

La Clubul Sport impersonalitatea lui Aimée făcuse impresie bună, luase locul vacant de „icoană". Caracterizată prin frumusețe, nu i se ceruse deocamdată nici un fel de alte dovezi. Fără nici un flirt oficial, primea un tribut de admirație colectivă, îngăduit de celelalte. Cum toată lumea era împerecheată o dată sau de mai multe ori, fiecare tînăr avea unul sau mai mulți tirani feminini, care vegheau asupră-i cu gelozie. Aimée inspirase însă tuturor femeilor aceeași idee și anume : a distrage amanții lor de la alte ispite printr-un flirt platonic cu *păpușa.* Aimée primise acel rol pasiv, care convenea ambiției ca și indiferenții ei :

— *Le petit chose vous adore*, îi spunea zilnic vreuna din noile prietene, despre titlularul ei.

Un surîs de doi milimetri era răspunsul condescendent al lui Aimée.

Trecuse o lună de cînd Aimée întîlnea regulat pe fetele Persu, fie la ele acasă, fie la Club, și de cîteva ori venise ele s-o vadă ; atunci abia Aimée crezuse că e timpul să vorbească ceva de acele vizite. Walter tăcuse ; nu aproba contactul cu fetele Persu, despre care avea opinie statornicită : știa că Minette recursese la doctorul Pejan, care era prieten cu „tipul" ei, și cea mică avea apucături excentrice ; nu le putea însă blama fățiș, deoarece cu Persu avea raporturi de stimă reciprocă, raporturi ce datau din timpuri critice pentru Walter, cînd nu-l stimau mulți. Fiecare din ei credea de cellalt că e *cineva*, apoi mai aveau și unele afinități : erau amîndoi luptători ai aceluiași război de arivism. Walter luase de gît convențiile sociale și le sugrumase, reușind să triumfe ; Persu parvenise prin mijloace oneste, dar se clătina, subminat acum de concesii felurite. Îi solidariza și o invidie și o înduioșare reciprocă.

De aceea Walter tăcuse ; avea dealtfel, încredere în Aimée ; fără a cunoaște nimic din gîndurile ei, moralul îi părea a fi curat ca și porțelanul din care era făcută. Aprecierea lui nu

era greşită, abia dacă era puţin exagerată. Aimée avea, în adevăr, idei precise ce înlăturau aventura ca fiind neoportună şi fără agrement şi se ferea de murdărie ca de ceva **care alterează frumuseţea** ; erau **garanţii**, dacă nu de ordin superior, dar îndestulătoare.

Lenora era, fireşte, la curent cu amiciţia fetelor Persu ; păstra însă secretul, atît din dragoste pentru Aimée cît şi din lipsă de confidenţă faţă de Walter ; apoi fetele Persu, care o măguleau, îi erau simpatice.

Se întîmplase de cîteva ori chiar ca o bandă întreagă de la Sport să ia ceaiul la Aimée. Lucrul trecuse neobservat. Aimée le spusese dinainte că sunt musafirii ei personali, deoarece părinţii ei nu şi-au început încă primirile. Erau toţi oameni care înţelegeau şi care nu se simţeau jicniţi să intre deocamdată clandestin în acel palat, care mai pe urmă avea să-i primească pe scara grandioasă a oaspeţilor oficiali.

Pentru mai bună siguranţă, *lunch*-ul se servea în salonaşul lui Aimée. Blazaţi de alte distracţii, aceste partide inocente, cu mîncare şi băutură fină, le plăceau. Cunoşteau toţi legenda averii Walter şi le inspira un respect pervers, purificat de tînăra gazdă.

O singură dată Bubi Panu, în căutare de chibrituri, se aventurase în *hall*. Tocmai trecea doctorul Walter. Unul şi altul se înclinară uşor. Un moment Walter se oprise la uşă, privind inchizitor pe Bubi, care, intimidat, se întorsese în salonaşul fetei, fără a pomeni de acea întîlnire. Aimée fusese deci surprinsă cînd Walter o întrebase :

— ...Un tînăr ?

— A !... Trebuie să fi fost fratele fetelor Persu. Le conduce uneori şi n-a ştiut pe unde să iasă.

Graţie lipsei de nervozitate, minciuna sunase firesc ; teama se vădise numai în improvizare. Aimée însă nu era amatoare de minciună, preferînd să-şi impună capriciul. Întrebuinţa minciuna numai la mare nevoie, dar atunci cu hotărîre.

— Fetele Persu au un frate ? insistase Walter.

— Da ! Chiar doi fraţi ! informase scurt Aimée.

Cu atît mai scurt cu cît dezvoltările ar fi stînjenit-o. Era, dealtfel, acoperită ; familia Persu număra, în adevăr, şi doi băieţi : unul fugit de mic de acasă, fără urmă, sau cu urme de vagabondaj, care-l făceau ca şi mort pentru ai săi, şi altul cam tîmp, care nu se vedea.

Walter se rezumase, dealtfel, la acea întrebare ; nu era în firea lui să descoase, nici să discute. Avea îndoieli, dar simţea că Aimée e gata să-şi apere afirmaţia şi nu dorea dovada că l-a minţit ; decisese deci că Aimée a spus adevărul. Aimée însă decisese că e timpul să înceapă a face în casa Walter ceea ce crede bun.

În mijlocul acelui nou program, Aimée, primise de la Hilda o scrisoare prin care-şi anunţa vizita ; entuziasmul ei faţă de sosirea Hildei era însă acum scăzut. Ce era să facă la Sport cu nemţoicuţa ei de prietenă ? Dacă ar fi trebuit din cauza ei să renunţe, ar fi fost foarte nemulţumită, iar dacă trebuia s-o însoţească, se temea ca Hilda să nu fie intrusă. Aimée era încă prea proaspătă membră a clubului pentru a aduce cu ea o invitată, apoi nici nu credea că mediul ar fi convenit Hildei.

Decisese că va sta cu Hilda tot timpul pe care i-l vor lăsa liber celelalte ocupaţii, iar pentru rest o va lăsa în tovărăşia Lenorei. Soluţia o liniştise ; se bucura totuşi să revadă pe mica ei Hilda şi s-o uimească cu atîtea şi atîtea lucruri ; din ce în ce vizita apropiată relua aspecte plăcute. Aimée făcea acum socoteala că prezenţa Hildei era bun prilej de a-şi justifica ieşirile dese, ce nu puteau mai departe trece neobservate, cît şi pentru a obţine ca Walter şi Lenora să dea vreun *dîner*. Nu-i convenea să ducă mai departe rolul de fată care petrece numai în cercul tineretului. Făcuse, desigur, un pas mare înainte, dar întronarea familiei Walter în miezul, ba chiar în fruntea societăţii, era încă departe. Lenora era aşa de sălbatecă şi Walter sobru peste măsură ; banii, palatul Barodin şi muzeul de artă erau, desigur, atuuri mari, trebuia însă mult tact pentru a nu face de la început vreun fiasco care ar fi fost hotărîtor.

Capul de păpuşă al lui Aimée lucra neobosit. În aşteptare făcuse un triaj în cercul actualilor cunoscuţi ; încă de la început sugerase fetelor Persu pe cine anume să aducă la ea ; exclusese unele perechi depreciate chiar la club, cît şi pe cei care n-aveau nici un fel de valoare socială. E drept că Minette era ea însăşi din cele mai compromise, printr-un fel de naivitate care o făcea să nu salveze aparenţele.

— N-are şansă ! spunea Cora, care încă îşi păstrase tot prestigiul.

Cora nu iubea bărbaţii, iar admiraţia pentru femei deocamdată îi da numai stil. Apoi era şi logodită şi logodnicul apărea din cînd în cînd. Aşa cum erau, fetele Persu nu puteau fi însă omise, fie din interes, fie din simpatie. În orice fel, Aimée îşi luase munca în serios.

Aimée ajunsese la ziua sosirii Hildei fără să bage de seamă. Îşi amintise exact cincisprezece minute înainte de sosirea trenului, consultînd carnetul cu însemnări săptămînale. Fusese totuşi la gară la timp pentru a îmbrăţişa pe prietena ei cu efuziune. Era un gen de mult adoptat de Aimée, acel de a se arăta foarte expansivă cu Hilda, prin contrast cu răceala şi înfumurarea ei obicinuite. Slujea drept dovadă că are suflet tandru, acelor ce s-ar fi îndoit, şi punea mai mult în evidenţă distanţa la care ţinea pe alţii.

Aimée îmbrăţişase pe Hilda cu atît mai multă plăcere cu cît amica ei se înfăţişa foarte bine. Într-un costum de voiaj corect, cu geamantan şi geantă de mînă de piele noi-nouţe, Hilda coborîse din *vagon-lits* ca o musafiră demnă de casa Walter. Înapoia acelor aparenţe se ascundea o mică dramă : economiile, pe care doamna Gert le agonisise prin privaţiuni pentru alte destinaţii, fusese sacrificate, iar Hilda lucrase zi şi noapte pentru a-şi confecţiona rochiile după tipare comandate chiar la Paris (ingratitudine către scumpa Vienă), din consideraţie pentru luxul deosebit al lui Aimée.

Două rochiţe de mătase — una de ziuă şi una de seară — şi un taior elegant însoţeau costumul de voiaj, şi împreună cu două pălării, blana de gît, poşeta... istovise prin cheltuială şi muncă pe cele două. Cîteva bijuterii vechi fusese scoase din caseta fostei primadone pentru a împodobi pe Hilda ; erau, din fericire, de modă, tocmai prin vechime.

Cele două geamantane însă fusese închiriate de la prietenii Fall, care aveau magazin de articole de piele ; orice avarie era, deci, funestă şi Hilda le ocrotea ca şi cum ar fi conţinut o comoară.

În poşeta cu iniţialele de argint erau banii număraţi ai cheltuielilor prevăzute şi foarte puţin prisos pentru neprevăzut. Sacrificiul făcut pentru călătoria în România era pus de doamna Gert la dobînzi : Hilda putea găsi acolo un bărbat bun şi bogat. Numai vărul tradiţional, seminaristul, nu fusese mulţumit de călătorie. Doamna Gert păstra semina-

ristul ca pe o rezervă onorabilă pentru cazul cînd nu s-ar fi ivit alt pretendent. Fără a fi o partidă ideală, un pastor era o însoțire de elită. Mediul din care purcedeau cele două prietene era deci foarte deosebit, iar acel în care se întîlneau acum era străin Hildei cu totul, ea avea însă acea sumă de noțiuni ale educației și instrucției care unifică și netezește.

Din primul moment Aimée observase cu plăcere, dar și cu ceva îngrijorare, că Hilda era foarte frumușică. Nu-i plăceau comparațiile și competiția. *Hors-concours* era formula ei. Se liniștise însă în automobil, unde oglinda reflectase amîndouă chipurile alăturate : ovalul prelung și grațios al Hildei, tenul ei mat, ochii verzi-cenușii cam miopi, totul se stingea alături de strălucirea blondă a lui Aimée. Amica ei era așa fel, încît oricine să poată spune : „Ce drăguță și distinsă e domnișoara Gert !“ — ceea ce se impunea — dar totodată modestia întregei ei înfățișări să pună pe Aimée într-o admirabilă evidență.

Sărutase din nou pe Hilda, ceea ce inspirase șoferului considerație pentru musafiră.

Se orînduise ca Hilda să ocupe salonașul alături de camera lui Aimée ; e drept că la pension aveau o cameră comună, acum însă Aimée căpătase gustul de a fi aboslut stăpînă pe sine.

Înaintea dejunului, Hilda făcuse cunoștința Lenorei, care îi păruse bună și amabilă. Aimée îi vorbise totdeauna de mama ei ca de o frumusețe ; Hilda o găsea destul de frumoasă încă, dar cu un aer suferind. Pentru a face plăcere lui Aimée, pe care o socotea o fiică înamorată, își arătase admirația ; cu sinceritatea ei obicinuită, făcuse însă și remarca acelui aer de suferință.

— Dar e foarte sănătoasă ! Cine știe ce mină obosită va fi avut azi ! zisese Aimée surprinsă.

În sala de mîncare erau sosiți dinainte și stau de vorbă : doctorul Walter, Pejan, secundul, Vrana, asistentul, și domnișoara Leonescu, laboranta. Aimée combinase în grabă un dejun intim, dar nu exclusiv de familie ; dacă cumva nu se producea afinitate, erau acolo astfel factori de amortizare. Prezintările fusese simple : Walter, ca de obicei sobru, spusese Hildei în franțuzește un bun venit. Nu luase mult seama la ea, avînd despre nemțoaicuța lui Aimée o idee pre-

concepută, căreia prezența Hildei nu-i aducea nici o perturbare.

Hilda vorbea corect franțuzește și se conversase atît cît trebuia ; între ele, fetele, așezate alături, vorbeau nemțește. Lenora, care nu cunoștea limbile străine, surîdea plăcut Hildei din timp în timp. Era bucuroasă că Aimée va avea o tovarășă ce o va reține mai mult acasă.

— Acum o să stați toată ziua de vorbă ! spusese pe limba ei românească, convinsă că trebuie să fie înțeleasă.

Hilda, dealtfel, în contact cu camaradele românce și mai ales în prietenia ei cu Aimée, deprinsese pe timpuri binișor românește ; acum avea numai a-și împrospăta.

Prin schimbarea locurilor, Aimée, care se găsea așezată la masă în fața Lenorei, recunoscuse că avea, în adevăr, *petite mine* și făcuse mamei ei o mică scenă de alintare : Mama ei mică vrea s-o țină acasă și s-o îngrașe ca pe un *baby*... Mai bine însă ar fi îngrijit de propria-i anemie !

Walter tresărise nemulțumit. Starea de prosperitate a nevestei lui îl privea, cu atît mai mult cu cît îl interesa mai puțin, apoi mai era și doctor. Socotise observația lui Aimée malițioasă ; se uitase fix la Lenora, care roșise, ceea ce-i dase o mină mai bună, cu care însă nu putea amăgi pe Walter. Acum cînd o vedea — căci de obicei se uita la ea fără s-o vadă — observa și el că exista, în adevăr, o debilitate.

— Mama dumitale e certată cu medicina ! replicase totodată ca o scuză și ca un repros.

Hilda fusese mirată de acel „mama dumitale".

În general însă, acel prim dejun decursese bine. Walter întrebase pe Hilda despre Viena, oraș care-i plăcea ; Hilda cunoștea din nume pe marii clinicieni vienezi și cu profesorul Wilding aveau raporturi de prietenie.

În voiaj, Walter se servea de limba germană ; acum nu cuteza însă să ducă o conversație ; ciripitul celor două fete îi da totuși reminiscențe ciudate. Pe mama lui romancă, o Dumitrescu, o pierduse la șaisprezece ani, de tatăl lui era orfan de la nouă ani și-l uitase aproape cu totul. Acei nouă ani existau însă acolo în trecut, și asonanțele limbii auzite acum îi aminteau acea copilărie, născîndu-i și unele imagini : figura uitată a tatălui. Probabil tatăl lui, născut în România, dar de origină austriacă, vorbea uneori în casă nemțește, în orice caz Walter făcea deducția că există o muncă ciudată a celulelor

memoriei, care foloseşte anumite fire bune conducătoare în anumite împrejurări. Niciodată încă pînă atunci acele asonanţe nu i se iscase în melodia memoriei şi încă ilustrate cu imagini respective.

Pejan, care era vesel şi dezgheţat, tachinase apoi pe domnişoara Leonescu şi pe Vrana, împerechere neprevăzută şi nefundată, ce uluise pe cei doi nevinovaţi şi înveselise comesenii — chiar şi pe Walter. Pejan tradusese totodată glumele Hildei în cea mai bizară nemţească, ceea ce accelerase veselia. La sfîrşitul mesei, Walter sfătuise pe Aimée să arate musafirei cît mai curînd frumuseţile Bucureştiului. Aimée profitase pentru a face amicei sale o manifestaţie de tandreţă. Pejan, totdeauna cam sceptic cu farmecul domnişoarei Hallipa, zîmbise ironic ; era un intuitiv şi un muzical, şi sunetul nu se oprea pentru auzul lui la un anumit nivel, ci la rezonanţe mai profunde. Dimpotrivă, Walter era un cerebral şi un vizual ; primea cuvîntul şi imaginea aşa cum i se ofereau şi le transforma în valori reale. Aimée, din lipsă de expresie, oferea vorbe şi atitudini drept valori sensibile.

Walter era deci convins că asistă la o scenă de tandreţă aşa cum îi fusese sugerată. Îi păruse că are în faţă un grup al graţiei amicale. Pe cît îl nemulţumea camaraderia fetelor Persu, pe atît îl mulţumea a Hildei Gert, de aceea se arăta cordial cît ştia el să fie.

Aimée îi observase buna dispoziţie şi decisese că va cere în numele Hildei cît mai multe avantagii. Mai întîi Rollsul, pe care Walter îl cruţa subt pretext că şoferul nu ştie să-l conducă, în realitate din oarecare conservatism.

A doua zi chiar, gătită în ansamblu de caşa alb, cu polo alb pe capul de păpuşă, Aimée, după un ciocănit uşor, intrase în biroul lui Walter şi debitase grăbit :

— Putem lua azi Rollsul ?... Hilda n-a rulat cu un Rolls niciodată !...

Dintr-o permisiune excepţională făcuse apoi obicei. Întotdeauna însă reuşea să surprindă pe Walter cu procedările ei : la început cu îngîmfarea, pe urmă cu ostilităţile şi acum cu o graţiozitate pe care Walter o atribuia prezenţei Hildei. Într-un fel sau altul, prezenţa lui Aimée îi da o comoţie, un fel de bătaie de aripă interioară, o emoţie artificială, care împodobea firea lui aridă. Deşi îşi explica schimbarea fetei prin prezenţa Hildei, Walter era totuşi descumpănit de transforma-

rea ei. Complicaţie care rezulta din socoteli foarte simple ale lui Aimée: „Voi profita de prezenţa Hildei pentru a cere tot felul de lucruri. Voi fi graţioasă pentru că Hilda mă admiră şi nu vreau s-o decepţionez. Totul va folosi scopurilor mele." [10]

Foarte adesea cererile amabile ale fetei aveau de obiect lucruri neplăcute lui Walter. Nu le refuza însă şi nici nu făcea pe Hilda răspunzătoare. Era destul de bun observator pentru a preţui caracterul cuviincios al musafirii ; nu făcea însă răspunzătoare nici pe Aimée ; îşi amortiza nemulţumirea, socotind că avantagiile erau mai mari ca pagubele. Nu manifestase oare Aimée nevoia unei tovărăşii căutînd-o la fetele Persu ? Walter nu putea suferi ca cineva sau ceva din apropierea lui să aibă un defect de funcţionare. Cu toate precauţiunile luate, un ecou al mediului zgomotos în care Aimée intrase ajunsese pînă la el. Nu-şi crezuse dreptul să intervină şi nu-i plăcea să fie cenzor, spera însă ca prezenţa Hildei să remedieze totul.

La început, Aimée avusese zile de *tête-à-tête* cu amica ei, pe care o pusese la curent cu totul. Hilda cunoscuse astfel viaţa familiei Walter în amănunt, cît şi secretele clubului — totul, negreşit, în versiunea lui Aimée. Oarecari nedumeriri pricinuite de confidenţe Hilda le tăcuse ; ştia că şi la Viena există o clasă selectă de acelaşi fel, numai că aci avea prin Aimée un contact mai direct.

Aimée nu putuse ocoli a duce pe Hilda o dată la club şi Hilda nu putuse refuza. Făcuse o descindere scurtă, între două plimbări. Toată banda făcuse fetei ovaţii şi reproşuri de dezertare. Bubi Panu, funambul ca de obicei, îi căzuse la genunchi conjurînd-o să nu-l mai părăsească ; Oreste Mihail, care pentru originalitate purta barbă, simulase sinucidere prin otravă, cu bomboane acidulate. Aimée primise omagiile surîzătoare şi superbă. În jurul rochiei ei de *taffetas* se făcuse apoi cerc de doamne.

Fetele Persu, drăguţe, se ocupau de Hilda: *„les amis de nos amis..."* Ele vorbeau nemţeşte bine şi făcuse Hildei impresie plăcută. În genere nu se simţise prea descumpănită, pregătită fiind de tabloul făcut de Aimée, pe care chiar îl găsea puţin exagerat. Totuşi fusese încîntată cînd Aimée, salvîndu-şi rochia din mîinile idolatrilor, care ameninţau să rupă volanele drept fetişe, plecase spre casă. Hilda spusese că

toată lumea i-a părut foarte drăguță, și Aimée, satisfăcută, îi dase latitudine :

— Eu am obligații, dar tu mă însoțești numai cînd ai plăcere, spre marea ușurare a Hildei.

Timpul de *tête-à-tête* fusese astfel încheiat și Aimée își reluase obiceiurile. Ieșea încă uneori cu Hilda, dar în drum se separau, luînd ora de întîlnire pentru întoarcere ; cum însă se întîmpla ca Hilda să aștepte cam mult, decisese să se înapoieze singură de la micile ei curse și să trimită lui Aimée mașina.

— Poate eu întîrzii puțin ! Treci tu la mamile și spune-i că sunt intactă !... Nu poate sta o oră fără mine !

Lenora era bucuroasă de prezența Hildei și o confisca cît mai mult ; se înțelegeau destul de bine în româneasca stricată a Hildei, tot așa de bine fără vorbă.

Aimée le găsea mai adesea împreună. Ea intra acasă totdeauna întîrziată, dar ca cineva care s-a dat peste cap ca să se grăbească.

— Am lăsat acolo toată lumea încă ! zicea.

Mulțumită că le vede înțelese și voioase, începea a povesti noutățile. Totul lua în tonul ei de vorbire nespusă importanță : ceaiul doamnei Mavromati, conferința doamnei Caligari...

Aimée nu neglija pe Hilda fără de motive serioase ; începuse a-și extinde relațiile. De la întîlnirile de dans, în loc să treacă la cele clandestine, trecuse la invitațiile de familie. Din acel grup de tineri, puțini erau pe marginea societății, cei mai mulți aveau o familie bine situată. Aimée cultiva acum cu deosebire pe părinții lor. Pregătea momentul cînd va spune lui Walter :

„S-ar cuveni să dăm o serbare în cinstea Hildei !"

Pentru a pune lui Walter o astfel de chestiune aștepta numai să găsească felul de a stabili raporturi între noii ei cunoscuți și Walteri. Ea singură parvenise a pătrunde în casele Caligari, Dexeanu, Mavromati ; cum însă să-i aducă pe ei toți în palatul Barodin ? Micul cap al fetei avea mult de socotit.

În căutarea formulei care să deschidă casa Walter vizitatorilor, Aimée iarăși se gîndea la sora ei Elena Drăgănescu. Ar fi fost firesc ca Elena să-i împrumute publicul ales, întîlnit la concertul ei ; ar fi trebuit pentru asta ca cele două su-

rori să fie foarte legate. Intimitatea lor însă nu exista. Elena Drăgănescu nu aprobase divorțul mamei ei și judeca cu severitate trecutul doctorului Walter. În ce privea pe Aimée, făcea o excepție ; în copilărie iubise păpușa asta blondă.

— Mi-ar face plăcere să te mai văd ! spusese lui Aimée afectuos ; nu dase mai departe nici un semn.

Aimée decisese că va face ea primele demersuri. Paralel cu lumea de la Sport, vrea să cultive și cercul mai sobru al Elenei. Hilda era, firește, la curent, ușa dintre camerele fetelor fiind permanent deschisă, ceea ce îngăduia lui Aimée să fie comunicativă după voie. Hilda sprijinea mult ideea unei apropieri de Elena și de lumea ce o înconjura. Atunci, pentru a apăra cellalt front, Aimée ironiza pe sora ei și pasiunea ei muzicală, reprezintată de violonistul Marcian. Pînă la urmă însă, declara că n-are preferințe. Ea plutea deasupra și aspira numai la o viață cît mai înaltă. Liniștită de astfel de principii, Hilda surîdea amicei ei ambițioase.

După trecerea celor trei săptămîni a invitației, Hilda vorbise de plecare ; Aimée însă hotărîse că va rămîne cel puțin două luni și încă cu drept de prelungire. Experiența dovedise că prezența prietenei era folositoare.

Doamna Gert primise deci o solicitare imperativă, care, fiind contrasemnată de Hilda, fusese aprobată.

Hilda rămăsese bucuros, dar ceruse schimbare de regim : nu mai era musafira care trebuia distrată, îi trebuia de lucru. Va supraveghea brodeza, căreia Aimée îi dase o comandă mare ; va îngriji de seră — florile fiind pasiunea ei ; va ține de urît doamnei Lenora și se va plimba numai cînd va vrea.

Aimée de mult neglijase pe Lenora, comanda broderii mai bucuros decît le controla și părăsise sera de cînd cu noul grădinar, un sas morocănos. Cedase deci, cu anevoință numai aparentă, acelor pretenții ale Hildei, găsind în forul ei că prietena da dovadă de tact. Se stabilise astfel libertate reciprocă de acțiune.

Aimée căuta cu punctualitate pe Hilda la plecare, iar la întoarcere, cu pălăria încă pe cap, o căuta iar. O găsea, de obicei, la Lenora, care uza și chiar abuza de tovărășia fetei. Numeroase panglici, tuluri, dantele, prin îndemînarea Hildei, fusese scoase din sertarele Lenorei și transformate în păpuși, abajururi și alte frivolități.

În odaia astfel pestrițată de cîrpe și culori, Lenora regăsea ceva din existența ei trecută și din personalitatea nimicită. Hilda se ostenea să-i capete încrederea și în privința sănătății, căci adesea Lenora gemea fără a vroi să spună de ce. Figura ei arăta suferință, dar tăgăduința ei descumpănea pe Hilda ; surprinsese ședințe lungi în camera de baie, cu concursul uneia din femeile de serviciu, dar își închipuise că acele îngrijiri sunt prescrise de Walter pentru cine știe ce accidente de sănătate de ordin intim.

Hilda acum se deprinsese cu ciudata etichetă dintre soți. Walter era meticulos cu unele obligații ce-și impusese : la ora cinci venea cu punctualitate în camera Lenorei pentru ceai. Era o pauză de o jumătate de oră în activitatea lui profesională. La început, Hilda cercase să se retragă, dar stăruise cu atîta sinceritate să rămînă, încît pricepuse că sunt bucuroși să aibă între ei o terță persoană. Crutați de monotonia de a fi singuri, se osteneau amîndoi să fie veseli și amabili în prezența Hildei.

Walter își confirmase prima lui impresie despre Hilda și anume că e un prețios termen neutru. Observa lipsa lui Aimée, dar nu întreba ; adesea Hilda, din proprie inițiativă, da o explicare. Uneori Walter își închipuia că Aimée lipsea dinadins pentru a nu-l întîlni ; circula atunci în el un gust de ofensă ca o revărsare de bilă. Gentileța fetei cînd se aflau împreună dizolva acea amărăciune.

Pentru a rămîne acum mereu grațioasă, Aimée făcea o sforțare cerută de interese. Era nevoie de diplomație ; altfel șicanele pe care le făcea înainte lui Walter o distrau mai mult ca politeța. Se întîmpla și acum ca armonia să fie turburată. Aimée își începuse campania de propagandă prin conversații dese la ora dejunului despre noile ei cunoștințe. Era un subiect asupra căruia se iscau lesne ciocniri între ea și Walter, ciocniri neplăcute, pentru că pe de o parte Aimée simțea că e necesar să cedeze, iar pe de altă parte nu-i plăcea să se așeze între ei obiceiul concesiei.

Prezența Hildei se arătase și aci salutară, acțiunea ei conciliantă adesea salvînd situația. De îndată ce spiritele se iritau, Hilda se intercala ca izolator.

— Domnișoara Gert e o stovaină perfecționată ! rîdea Pejan.

Despre prietenii de la Sport, Aimée și Walter aveau de-a dreptul păreri opuse. De obicei sobru în aprecieri, asupra acelora însă doctorul se pronunța categoric defavorabil. Adesea nesocotea și persoane pe care Aimée le prețuia. Frecventînd mult comitetele diverselor societăți, Aimée spunea, de pildă, cu emfază și competință :

— Frumoasă inițiativă a luat ministerul să subvenționeze atelierele particulare.

Era vorba de atelierele de broderie organizate de doamnele Mavromati sau Caligari.

— Nu e defel părerea mea ! tăia Walter.

Aimée pălea de contrarietate. Repede, Hilda pornea o lungă descriere a felului cum sunt organizate acele ateliere în Austria. Pe la mijloc, pentru înlesnire, începea a vorbi nemțește. Pejan — „impertinentul", cum îl califica Aimée — cu un metru imaginar lua măsura frazelor Hildei. Totul se sfîrșea în glumă.

Cînd avea prilej, Aimée nu cruța nici ea pe Walter și adesea săgeata era veninoasă. Walter și Pejan discutau asupra declarării de „persoană morală" a sanatoriilor particulare, discuție iscată cu prilejul unui proces dintre un client și directorul unui sanatoriu.

— Rău a fost citat directorul, pretindea specios advocatul. Direcția trebuia citată.

— Așadar, vom fi „persoană morală", punctase Walter cu ceva infatuare.

— Eu cred că sanatoriul Walter le-a sugerat ideea asta ! strecurase Aimée, cu un aer cît mai candid.

Walter se roșise ca un om atacat brusc. Atunci Hilda întrebase ce înseamnă „deputați majoritari" și doctorul Pejan îi explicase într-o nemțească de tot hazul, în care timp roșeața lui Walter se resorbise, așa de tare însă, că rămăsese prea palid. Totuși Walter nu era absolut sigur dacă lovitura fusese sau nu intenționată.

Retrase în camera lor, Hilda făcuse mustrări lui Aimée, care, nepăsătoare, se interesa numai dacă Walter a fost mult impresionat. Era bucuroasă să-l fi ofensat cît de tare, dar se temea de vreo sancțiune împotriva fetelor Persu. Minette făcuse de curînd un mic scandal ca și public : la două noaptea, în auto cu amicul ei, tipul — beat fiind — bătuse șoferul, care de la Herăstrău îi oprise drept la Prefectura de

Poliție. Proces-verbal și publicitate subt inițiale transparente.

Aimée luase parte activă la discuțiile din casa Persu, suspendase însă reuniunile la ea subt pretext că Hilda e indispusă. Acum era împărțită între plăcerea de a fi pus ceva usturime în raporturile ei cu Walter — prea banale de un timp — și între ceva grijă. Spera totuși că lucrul va trece fără consecințe, Walter nevroind, în genere, a se arăta răzbunător. Începuse a-l cunoaște foarte bine.

Walter, după astfel de agresiuni, rămînea în pulsația dezordonată, îi părea că a suferit o violență fizică nu lipsită de un element de plăcere. Raționamentul îi arăta că a fost atacat de un infirm, deci de un iresponsabil. Sfîrșea printr-o indulgență disprețuitoare pentru păpușa insolentă cu care îl gratificase căsătoria și se întorcea asupra Lenorii cu o trecătoare înrăire.

Contrastul dintre acele ciocniri și manierele mai adesea acum blînde ale fetei, îl lăsa însă pe doctorul Walter într-o nesiguranță care se traducea printr-o impresie absurdă de primejdie. Calmul acum statornicit al existenței lui avea astfel o nouă vîlvă : averea, numele, cinstea lui îi păreau din nou a fi precare. Era o ciudată deviare, care-i da un interes mai viu pentru tot ce-l privea, o recrudescență a energiilor înmărmurite în egoismul pe care agresiunile fetei îl înfrunta, îl biciuia iarăși.

Meritul cumpenii îl trecea inconștient asupra lui Aimée ; incidentul însuși se ștergea și rămîneau numai un fel de stări complimentare de la el la ea. Apoi urma, ca de obicei, faza în care totul era subjugat orgoliului. Atunci Walter se admira iarăși pentru controlul, stăpînirea de sine, se desfăta de jocul de floretă al vrășmășiei și de cavalerismul lui și își lepăda armura numai pentru a face observarea că Hilda e, în adevăr, o fată bună și dacă ar fi avut ceva bani s-ar fi putut mărita cu Pejan, excelent băiat.

Spiritul ei de împăciuire, Hilda avea uneori a-l întrebuința între Lenora și Aimée. Aimée stabilise o dată pentru totdeauna că ea și mama ei se adoră ; era subînțeles că Lenora nu putea avea altă voință ca a ei. Așa chiar se și petrecea de obicei ; se întîmpla totuși, uneori, ca Lenora să se încăpățîneze în vreun mic capriciu. De pildă, acum stăruia în dorința să vadă pe o vară a ei, doctorița Lina Rim, și pe

Nory Baldovin, o prietenă a fetei ei, Elena Drăgănescu. Aimée nu aproba și Hilda cerca s-o convingă.

— Nu-mi plac țațele! obiecta Aimée despre mătușa ei Rim. Și nu pot suferi femeile sufragete ca Nory Baldovin. Nu știu ce i-a abătut mamei!

Cuvîntul „abătut" era și el o abatere de la distincția supremă a fetei. Cum însă Lenorei îi abătuse cu adevărat, Hilda se silea să înduplece pe Aimée. Supunerea Lenorei îi părea mișcătoare și găsea că Aimée e prea dîrză. Chiar i-o spusese:

— Te găsesc prea aspră cu mama ta!

Argumentul slujise bine. Aimée nu vroia să scadă în prețuirea Hildei.

— Fiindcă nu cunoști bine cazul și nu înțelegi că apăr chiar interesul mamei, fie! Cedez acum ca totdeauna. Mama e adorabilă, dar prea capricioasă; să i se facă și acum capriciul!

Hilda rămăsese perplexă. Cuvintele lui Aimée păreau însăși înțelepciunea. Dusese totuși rezultatul bun Lenorei, care o sărutase de bucurie. Hilda începuse a prinde afecție de femeia aceea inofensivă. Nu cunoscuse pe Lenora subt alte aspecte și nu și-ar fi putut-o închipui altfel. [11]

Aimée, văzînd că va invada familia, hotărîse să meargă neîntîrziat la sora ei, Drăgănescu; de-acolo, cel puțin, putea veni folos. O întîmpinase însă feciorul cu informația că: „Doamna e plecată în străinătate pe mai mult timp".

Decepționată, avusese un moment de slăbiciune. O trecuse lăcrimile, se simțise nefericită: nimic nu-i reușea!

Abia pe urmă regretase că n-a cerut cel puțin adresa Elenei. O corespondență putea fi un bun început de intimitate. În ziua aceea Hilda fusese obiectul unor mari expansiuni: Numai pe ea o mai avea Aimée, și pe mama! Dar mamile era un copil alintat!

Hilda ar fi vroit tocmai să atragă atenția lui Aimée asupra sănătății Lenorei, care gemuse toată după-amiaza; ardoarea cu care amica ei vorbea de proiectele ei, compromise prin lipsa Elenei, îi înturnase atenția. Nu mai cutezase să adaoge la necazurile ei.

În acea seară chiar era o întrunire și Aimée vroise ca Hilda s-o însoțească. Se simțea așa de singură! Apoi își

schimbase părerea : Nu ! Hilda să rămînă cu Lenora, ea se va întoarce lîngă ele peste cel mult un ceas !

La sediul societății „Stupul“ întrunirea fusese numeroasă și Aimée își regăsise buna dispoziție. Se începuse prin citire de raporturi, apoi se pusese chestiunea unei mari serbări. Discuția lungă nu dusese la nici un rezultat. Doamna Calomfir refuzase pe rînd ideea unui bal, a vînzării unei flori — ca fiind banale sau compromise. Decizia se amînase și tineretul fusese rugat să iscodească ceva rentabil și frumos. Doamnele din comitet plecase și cîțiva rămăsese încă pentru dans. Aimée refuzase să danseze și sta deoparte cu Cora Persu. Conversația Corei era totdeauna interesantă ; discutase unele aliniate ale statutului societății, ca și cum ar fi cunoscut dreptul, apoi făcuse o teorie a dansului : Ea personal dansa rar, fiindcă nu-i plăcea să aibă un partener, ci numai o parteneră, ceea ce era anevoie atît de găsit, cît și pentru că părea încă ceva singular, deși aceea era adevărată armonie dublă a mișcărilor și similare și dedublate.

Aimée găsea tot ce spune Cora admirabil, cu toate că nu înțelesese bine nici chestia juridică, nici pe cea armonică. Își zicea totodată că unele șoapte despre ceea ce Cora chema „stilul“ ei erau confirmate de ea cu liniște ; dar șoaptele acelea, neplăcute în gura altora, îndată ce le confruntai cu persoana și cu ideile Corei deveneau acceptabile. Aimée nu se gîndea însă defel că partenera ideală de armonii descompuse și recompuse ar fi putut — în intenția Corei Persu — fi ea însăși.

„Și Hilda o găsește bine ! conchise Aimée în favoarea și uneia și celeilalte prietene. Păcat numai că Minette e o zăpăcită !“

La întoarcerea ei întîrziată povestise Hildei, care era culcată, că doamnele n-au putut cădea de acord asupra serbării. Reluase un ton plîngător și decepționat de victimă a nu știu căror nenorociri, și Hilda adormise subt impresia lamentării. Se deșteptase în mijlocul nopții, insomnie din care se alesese cu o idee ce-i păruse minunată. Nu putuse aștepta ziua ; aprinsese și trecuse în camera lui Aimée, care se dezmeticea anevoie din somnul ei perfect și era gata să se supere. Fusese repede consolată : ideea găsită de Hilda era chiar minunată : serbarea mare a societății „Stupul“ trebuia să fie un *garden-party*, sau o licitație de binefacere în

interiorul palatului Barodin, după cum va îngădui timpul. Astfel comitetul, deci inima acelei societăţi alese la care aspira Aimée, se va afla permanent în casa Walter pentru a organiza serbarea. Relaţiile vor fi înnodate, ba încă subt formă de obligaţii către Walteri. Hilda fusese, în adevăr, genială. Aprobarea „Stupului“ Aimée o credea sigură, iar aceea a lui Walter se încumeta s-o obţină.

Entuziasmată de acea idee, a doua zi chiar, cînd Walter abia trecuse după dejun în biroul lui, Aimée, fără să mai stea la gînd, îl urmase. În picioare încă în faţa biroului, doctorul tăia cu atenţie vîrful unei havane ; intrarea neaşteptată a fetei îl surprinsese şi mica comoţie în fibre se produsese.

Aimée era aşa de pătrunsă de importanţa cererii că nu-şi avea calmul obicinuit. Faţa îi era mai îmbujorată, ochii mai puţin limpezi, gesturile mai vii, vorba mai spontană. Înainte ca Walter să fi avut timp s-o întrebe ce vrea, îşi formulase grăbit cererea.

— Am o rugăminte mare ! fusese introducţia scurtă, dar neobicinuită.

Surprins, Walter aprobase, fără aproape a fi înţeles :

— Desigur ! Desigur !

— Eşti foarte drăguţ ! mulţumise Aimée, tot neobicinuit.

— Zici, dar, o chermesă ?... cercase doctorul să se lămurească despre ceea ce consimţise.

Aimée îl pusese la curent cu esenţialul : Societatea „Stupul“ ruga pe doctorul Walter să cedeze frumosul parc al sanatoriului pentru serbarea ei anuală.

Deşi oarecît emoţionată, Aimée avusese prudenţa a vorbi deocamdată numai de parcul sanatoriului şi se grăbise să plece pentru a nu fi nevoie de explicaţii. Totuşi mai deschisese o dată uşa, aruncînd încă un neprevăzut :

— Mulţumesc frumos ! care speriase pe Walter prin noi vibrări din stupefacţia plăcută pe care o savura.

Bătaie uşoară în piept, un fel de zumzet prin fibre, în palme o zvîcnire, un moment de anestezie a creierului. Luase acum deprinderea ca acea voluptate fizică să şi-o prelungească prin exerciţii. Cauza iniţială atunci dispărea, rămînea numai senzaţia. Treptat apoi, memoria se înapoia, proiectîndu-se cu o lumină prielnică asupra lui Aimée, provocătoarea. În ultimă instanţă venea iarăşi judecata, clasificînd totul în chip favorabil egoismului.

În fond, această cerere a lui Aimée era rezonabilă şi nu s-ar fi putut refuza nimănui !... Era chiar binevenit pentru sanatoriul Walter faptul de a da concurs unei bine cunoscute societăţi de binefacere... Aimée îşi exagerase mulţumirile !...

Acea exagerare nu-l nemulţumea. Observa că fata a făcut progrese în ce privea caracterul. În societate era de netăgăduit că ştia să se poarte admirabil. Împlinea astfel lipsurile Lenorei. Concluzii care toate erau avantajoase pentru buna lui dispoziţie faţă de ea. Îi plăcea să aibă argumente care să-i justifice orice atitudine. Totodată şi avocat şi procuror zelos al conştiinţii lui, aduna dovezi pro şi contra, le confrunta, le revizuia şi, prin abilităţi nemărturisite, îşi stabilea dreptatea *oricînd* şi dreptul la *orice*.

Negreşit că o casă, o avere şi un nume ca ale lui trebuiau să aibă o cît mai largă expansiune. Acum din nou nu mai era în el nici o urmă de nesiguranţă pentru proprietatea casei, pentru valoarea numelui. Consultase ceasul : mai erau zece minute de repaos. De obicei, după ţigara de foi, pe care îi plăcea s-o fumeze singur, trecea prin camera Lenorei înainte de a-şi relua ocupaţiile. De la venirea Hildei, aceste vizite erau înveselite de prezenţa celor două fete. Probabil în ziua aceea ciripitul trebuie să fi fost mai vioi ca de obicei din pricina consimţămîntului său. Avea un simţămînt protector, care-l satisfăcea ; cu tot aerul său indiferent, rolul de binefăcător îi plăcea.

Totuşi rămăsese în birou. Sosirea lui ar fi întrerupt conversaţiile frivole. Îi plăcea mai bine să guste deoparte agrementul incidentului... Aşadar, Aimée căutase a-l găsi singur pentru rugămintea ei... Chermesa va face reclamă sanatoriului... Hotărît, căsătoria lui fusese un act reuşit, deoarece, departe de a-l înturna de la interesele profesionale, dimpotrivă, le seconda...

Pentru a fi pe placul conştiinţei, Walter nu separa defel pe Aimée de Lenora în socoteli, mariajul forma astfel un tot satisfăcător.

O chemare la telefon întrerupsese bilanţul. Era casa Drăgănescu : Feciorul avea onoarea să salute respectuos pe domnul profesor... Nu vroia să supere pe domnul profesor... „Domnişoara“ căutase pe „doamna“ şi domnul Drăgănescu dorea să dea domnişoarei adresa doamnei : *Vevey*, *Suisse*,

Hôtel du lac... Domnul Drăgănescu mai dorea să ştie orele de consultaţii particulare ale domnului profesor... Aşadar, 5—6... şi pentru domnul Drăgănescu la orice oră !... Avea onoarea să mulţumească respectuos domnului profesor...

Ce va fi voit Drăgănescu ? Nu-l ştia bolnav ! Walter îşi notă cererea pe carnet, aşa cum obicinuia. Bolnavul nu-i stîrnea prea mare interes. Se oprise cu atenţie mai mult asupra felului de a se exprima al feciorului. Îl găsea mai deosebit. Plin de protocol... cam comic, poate... totuşi defel ridicol... Ar fi vrut să vadă ce mutră are... Căuta a şi-l închipui... cu livrea sau fără ?... Stăruia în distracţia asta, cu un fel de capriciu pe care mecanismul cugetării lui îl avea adesea pentru lucruri secundare... Un bătrîn... un bătrîn de casă... corect în ţinută... cam demodat în vorbire...

O stînjenire îl străbătu din amintirea lui Paul, acela modern, prea modern... pe care Aimée îl concediase energic... Stînjenirea se risipi la amintirea pedepsei.

Severitatea aspectului casei Drăgănescu, aşa cum o constatase la concret, îi revenea în minte. Elena Drăgănescu i se păruse orgolioasă. N-o asocia defel în minte cu rudenia ce exista între ei. Walter nu ajunsese încă cu deprinderea familială pînă la progresul „cumetriei". Compara totuşi pe doamna Drăgănescu cu Aimée, în favoarea fetei. Faptul că Aimée se dusese la Drăgănescu şi dorea adresa Elenei nu-i atrăgea atenţia. În raporturile lui cu Aimée se produsese o destindere simţitoare. Bunăvoinţa lui, pînă atunci ţinută în suspensie de capriciile fetei vitregi, se putea acum satisface. Walter nu putea suferi situaţiile precare, deşi avea totodată pasiunea lor. Se instala acum cu o grabă arbitrară în acea armonie. Totul era bine !

Cap. 8

Aimée aflase de la Pavel, feciorul, exactul adevăr. Sora ei Elena era, în adevăr, plecată de trei luni în Elveţia cu copilul şi guvernanta.

O lună după concertul din Bach, ce avusese loc în casa Drăgănescu, Elena intrase într-o dimineaţă în bíuroul bărbatului ei. Deşi nu era ceva neobicinuit, deşi avea ţinuta şi vocea ei de totdeauna — adică din timpul de acum din urmă — Drăgănescu fusese cuprins de panică. Se turburase, bîlbîise, o întrebase speriat ce s-a întîmplat, aşa fel că trebuise întîi să-l liniştească. Îi spusese apoi că are a-i vorbi ceva cu totul personal. Era tocmai ceea ce-l putea speria mai mult.

— Faci aşa cum crezi ! De ce să mă întrebi ? Faci ce vrei, ca totdeauna, şi e bine făcut !

Elena încercase să-l convingă că era vorba de lucruri care trebuiau neapărat înţelese între ei doi.

De ce să discute, din moment ce el aproba tot ?

Nu fusese cu putinţă să-l scoată din acel refren. Elena se nemulţumise ; cînd avea ceva de vorbit îi plăcea să fie ascultată. Spusese totuşi ceva despre căsătorie, despre unele răscruci, despre libertatea fiecăruia, despre bună înţelegere reciprocă.

Părea că bărbatul ei n-o aude bine şi că se simte rău. În faţa indispoziţiei lui vădite, nu mai stăruise şi amînase explicarea, contrariată, nedînd totuşi o atenţie deosebită indispoziţiei.

Din spusele ei, Drăgănescu păruse a reține numai că era vorba de plecare în străinătate și de copil. Pe punctele acestea, în orice caz, voise memoria lui să se oprească. Ocolise cu grijă orice prilej de discuție și numai atunci cînd Elena păruse decisă să reia vorba, îi luase înainte :

— M-am ocupat de tot cu privire la plecare : de schimb, de pașaport !... Cît mai repede, mai bine. Te simți obosită, slăbită. Faci foarte bine că iei și copilul. Vei putea sta fără grijă și va profita și el de aer. De mine să nu te îngrijești. Sunt sănătos și am mult de lucru.

Consimțind astfel la tot, Drăgănescu înlătura motivul adevărat al plecării, de la o parte cu încăpățînare ceea ce era mai principal.

De cum Elena dovedise că ceea ce simțea pentru violonistul Marcian era iubire, crezuse că e bine să se limpezească situația. Firea ei nu suferea concesii : nimeni nu e legat decît prin voința lui. A ei era categorică ! După multă chibzuire venise deci decisă a spune bărbatului ei că nu mai are pentru el sentimentele necesare unei bune căsnicii și crede că e bine să se despartă.

Prin procedarea lui supusă și zeloasă. Drăgănescu se pusese la adăpost de adevărul pe care Elena ținea să i-l spună. Buna lui sănătate, de care pomenise, amintise Elenei indispoziția de deunăzi. Caracterul ei ferm se împiedecase de slăbiciunea lui bine înarmată.

...După plecarea ei, Drăgănescu luase atitudinea unui om care are, în fine, timp liber pentru unele ocupații pe care obligațiile căsniciei nu i le îngăduiau înainte. Sănătatea nevestei și a copilului cerînd ca ei să plece în străinătate, putea, în sfîrșit, pune la cale unele proiecte de clădiri și reparații pe care le întîrziase. Nu numai altora, ci sieși cerca a-și da această convingere. Începuse chiar o construcție mare la Prundeni pentru o rafinerie de alcool, și la Dînga făcuse o cărămidărie pentru a avea material bun. Alerga de la un loc la altul, în adevăr, foarte ocupat.

La început urca adesea pe schele, dar o dată rămăsese la jumătate fără suflare, cu un cîrcel mare la inimă ; de atunci mai încetinise. În oraș se întorcea numai seara ; își găsea corespondența și se culca citind ziare. Elena îi scria o dată pe săptămînă ; un scurt buletin despre sănătatea copilului și des-

pre deplasările ei felurite. Cunoştea deci ceea ce un soţ trebuie neapărat să cunoască.

La acele scrisori sumare, Drăgănescu răspundea prin întrebări pline de interes despre sănătatea ei, prin sfaturi de îngrijire şi odihnă şi prin detalii asupra afacerilor, ca şi cum Elena s-ar fi interesat de afaceri acum ca şi altădată.

Cum într-una din scrisorile Elenei sta scris că violonistul Marcian se găseşte în Elveţia, Drăgănescu îi trimitea acum regulat salutul lui, deşi Elveţia nu însemna numaidecît însăşi localitatea unde se afla Elena. Era chiar nedumerit de n-ar trebui să scrie lui Marcian pentru a-l ruga să stea la dispoziţia Elenei cînd ar avea cumva vreo dificultate acolo, între străini. Nu ştia totuşi dacă Elena n-ar fi fost nemulţumită de o astfel de scrisoare, de aceea renunţase. Atitudinea ce lua către Marcian era a unor bune relaţii amicale, celelalte aspecte ale chestiunii le rezolva cu simplicitate : o admiraţie artistică ! Un capriciu pentru muzică ! Femeile sunt făpturi delicate şi ciudate ! Elena însă era cea mai cinstită femeie din lume !

La Vevey, unde se instalase după o cură la Bex, Elena, primind scrisorile în care Drăgănescu nu uita cuvîntul amical pentru Marcian, se nemulţumise nespus. Ce însemna oare ? Era prea prost sau se prefăcea ? Şi una şi alta o jicneau. Sau poate cumva era ironic ? Asta nu era de crezut. Din bunsimţ sau din delicateţă ar fi trebuit să evite numele lui Marcian sau să-i pună deslușit chestiunea. Ea îi scrisese că Marcian e în Elveţia pentru a fi corectă, cît şi pentru a-l face tocmai să se convingă de unele intenţii ce nu putuse fi explicate între ei înaintea plecării. Sperase chiar că Drăgănescu va obiecta ceva cu privire la Marcian, dîndu-i prilej să se explice. La o astfel de concepţie a lui Drăgănescu nu se gîndise. Se lovea acum de ea ca de un obstacol neprevăzut. Omul pe care se ostenise să-l stimeze se manifesta într-un fel de neînţeles, care o irita. Ce vroia ?... Să tolereze ?... Să fie victimă ?... Să o întoarcă de la planurile ei ? Oricare din ipoteze o indigna. Ce prilejuri îi dase pentru astfel de procedări ? Îl iubise vreodată ? Îl amăgise vreodată asupra sentimentelor ei ?

Elena îşi amintea că pentru a o lua în căsătorie, Drăgănescu avusese o tactică la fel, iar după ce o luase păruse a nu-şi mai aminti niciodată refuzul ei, deşi fără a-i pretinde

alte sentimente decît cele pe care i le da. Spera poate să reușească acum ca și atunci, prin aceeași tactică, care putea fi numai servitute, dar putea fi tiranie și lașitate. Plecase din țară fără o explicație între ei, de nevoie, dar decisă a-i scrie de acolo hotărîrea ei. Erau de-atunci trei luni și Drăgănescu reușise să prevină și să amîne orice lămurire chiar prin scris. Probabil spera astfel s-o constrîngă. De acolo, de la distanță, Drăgănescu se înfățișa Elenei ca un bărbat capabil de urîciuni pentru a-și păstra o nevastă dobîndită tot prin manopere ; bunele lui procedări semănau mult a metode piezișe de silnicire.

În țară, înainte de plecare, nu vorbise lui Marcian nimic de intențiile ei. Deocamdată se dezbătea procesul ei moral cu ea însăși și cu mariajul. Contractase cîndva o căsătorie fără dragoste ; o respectase și se devotase intereselor comune ; nu iubise pe Drăgănescu, dar nici pe un altul ; acum însă nu mai era la fel și vrea să rupă contractul. Legea i-o permitea ; era convinsă că e și dreptul și datoria ei.

Cînd decisese plecarea în Elveția, unde știa că va regăsi pe Marcian, credea că va sosi acolo cu libertatea asigurată. Văzînd însă că nu și-a putut încă pune la punct situația, se gîndise să evite deocamdată prezența lui Marcian. Față însă de atitudinea arbitrară în care persevera bărbatul ei, atitudine cu scop de constrîngere, Elena nu se mai opusese ca Marcian, pentru a lucra la simfonia lui, *Sezoanele*, să se instaleze în Territet, deci la zece minute de Vevey. Totuși nu-i vorbise încă nimic de proiectele ei, de divorț și de opunerea pasivă a bărbatului ei.

Se simțea umilită să facă astfel de mărturisire. Raporturile cu Marcian le reluase în tonul amical, cel dinainte de criza lor sentimentală. Așa credea că e bine. Se vedeau în prezența guvernantei și a copilului ; erau conversații, muzică, plimbări cu martori. Pe cît posibil, Elena evita să rămînă singuri, iar cînd rămîneau evita subiectul primejdios.

Deși o socotea venită acolo pentru el, Marcian, nedumerit, credea că Elena nu vrea să-și strice căsnicia ; nu provoca însă nici o explicație, temîndu-se să nu-i fie în defavoare și se mulțumea cu ce-i era îngăduit. Din acele rezerve, din tocmai subiectul pe care-l ocoleau, raporturile lor aveau ceva echivoc. Între cele două faze — cea de la început și cea de

acum — sta amintirea momentului pasionat al concertului Bach.

Elena își amintea permanent motivele și speranțele care o adusese acolo, cum și obstacolele pe care le ascundea lui Marcian. Existența lor, în aparență calmă, avea și un substrat mai turbure. Deși mulțumit cu ceea ce i se acorda, Marcian nu putea nici el uita mărturisirea de dragoste și zilele de tandrețe ce-i urmase la epoca concertului Bach. Amîndoi prevăzuse aceeași soluție și amîndoi sufereau de întîrzierea ei.

Marcian nu-și credea totuși dreptul a cere lămuriri, mai ales că-i era teamă de ele. Elena socotea că i le datorește și era nemulțumită că e nevoită a i le ascunde. Își dase termen încă o lună, după care se va reîntoarce și, indiferent de obstacole, va aviza. Ceea ce-i da răbdare era, firește, prezența lui Marcian. Cu toate nemulțumirile, starea de lucruri avea destul farmec și destule avantagii, dacă nu chiar pe cele dorite.

Cînd Drăgănescu coborîse acasă în Lascăr Catargiu, în acea vineri, intrase, ca de obicei de cînd era singur, pe o ușă laterală în *hall*-ul întunecos din cauza obloanelor toate închise. Feciorul Pavel îi dase cu glas domol relație despre vizita domnișoarei de la doctor Walter, sora doamnei.

Vestea asta neînsemnată prilejuise lui Drăgănescu un acces la inimă. Se sufocase, făcuse semn să-i aducă apă și, așa îmbrăcat încă cu pardesiul cum intrase, se proptise cu amîndoi pumnii pe o mesuță, în așteptare să se calmeze. Pavel aduse apa zaharată, fără a face vreo legătură între ceea ce spusese stăpînului despre Aimée și acel rău.

Fie că boala se afirmase, fie că altădată prezența Elenei îl făcea să se stăpînească, de la plecarea ei Drăgănescu avea crize mai dese. Le constata fără a lua vreo măsură mai serioasă, îi lipsea inițiativa cît și curajul de a se informa.

Mai nainte credea că bătăile ce-i astupau pieptul erau pricinuite fie de timiditatea lui, fie de emoție față de nevastă-sa. Se mustra pentru astfel de slăbiciune, dar nu se îngrijora. Acum încă acele stări erau tot legate de Elena, dar nu le mai putea lua drept emoții ; își da seama că răul ce simte e o boală.

În ziua aceea, dunga unui junghi în latul spatelui și pieptului era așa de tăioasă, că la început nu simțise palpitațiile, iar sufocarea așa de mare, că îi pusese broboane de sudoare pe fruntea rece. Mîinile erau moi și picioarele țepene ; abia după ce se așezase pe scaunul de la biurou își reluase puțin respirația și începuse a simți bătăile de inimă ; i se părea că tăcăie acolo o pendulă și în urechi avea un pocnet.

Feciorul rămăsese lîngă ușă îngrijat ; Drăgănescu, amintindu-și ce i-a spus Pavel, se gîndise că ar putea consulta pe doctorul Walter. Nu știa însă dacă rudenia lui cu Elena era sau nu o piedică. Avizul ei îi lipsea ; cerca să-și adune voința, să se deprindă a decide singur ; poruncise feciorului să comunice la sanatoriu adresa Elenei și totodată să ceară orele de consultație. Băuse apoi ceașca cu lapte cu care înlocuia de cele mai multe ori prînzul de seară. Căuta să nu se turbure, dar nu se putea împiedica a fi preocupat de vizita cumnatei lui : Ce va fi fost ?... Poate că avea să mai vie ?... Ce avea el de făcut dacă mai venea ?... Ce ar fi dorit Elena ca el să facă ?... Avea vreo obligație ?... Și ce să spună dacă cumva îl va întreba de lipsa Elenei ? Iată, mai ales, ce-l rodea. Luase un creion în mînă, pe care încă o simțea grea, pe cînd prin picioare îi trecea un fluierat parcă de vînt, și cu creionul făcuse cîteva cifre pe o sugativă.

Erau trei luni de cînd Elena plecase și pînă atunci nu se pusese problema de a da cuiva explicații. Cele trei luni : iulie, august, septembrie, fusese luni de absență și de vilegiatură pentru toată lumea. El nu vedea pe nimeni din cunoștințele lor ; dealtfel, stase mai mult la țară, iar la oraș se mărginea la ocupațiile lui industriale ; treburile politice erau suspendate și ele.

Vizita fetei părea a inaugura pentru el demersul unei curiozități publice față de care era nepregătit... Ce să spună ? Ar fi vroit să răspundă foarte limpede, foarte hotărît, ceva însă bun, prielnic ; și, dealtfel, el singur nu știa nimic deslușit.

Îl irita ideea că cineva s-ar fi putut mira de lipsa Elenei ; i se părea că o armată de curioși vine asupră-i și ar fi vrut să-i doboare. Căuta explicația care l-ar fi putut mai bine sluji și care totodată să fi fost mai aproape de adevăr. I-ar fi fost penibil să mintă, să invente și nici Elena n-ar fi suferit. Ce ar fi vrut oare Elena ca el să spună în astfel de cazuri ?... Se culcase, dar nu putuse dormi. Pro-

babil că Aimée, după ce obţinea adresa Elenei, avea să-i scrie. Ce va răspunde Elena? Cum să coincidă el în spusele lui către curioşi cu acel răspuns pe care nu putea, pe care nici nu vrea a-l şti?

Trei luni stase în singurătate şi monotonie, dar liniştit; evitase lămurirea cu sine, cum evitase lămurirea cu Elena; nu discutase nimic cu nimeni, nici cu el singur. Lăsase lucrurile să fie; ştia că orice cercetare nu-l putea duce la rezultat bun; totuşi ceea ce evita exista undeva la adîncul preocupării lui, şi îşi aducea mereu aminte de ceea ce refuza să-şi amintească.

Elena fusese totdeauna prea devotată casei şi nu-şi îngrijise destul sănătatea, apoi ea avea nevoie să călătorească şi el nu vrea s-o împiedice de la ce-i place, de la ce-i e necesar sănătăţii! Era sincer cu sine, sau căta să se amăgească?... Sau poate un amestec din amîndouă?

Numai atunci cînd avea bătăile acelea dezordonate în piept, atunci se dezordonau şi ideile lui despre tot, şi toate împrejurările din urmă se loveau unele de altele într-un joc de nelinişte, la fel cu neliniştea din organism. Apoi cădea într-o toropeală morală, deodată cu o amorţeală a trupului; criza trecea însă repede şi accesele, cu care se deprinsese acum, erau ca un fel de tovărăşie: A venit... Pe urmă trece!...

După vizita lui Aimée, rămăsese cu preocuparea de ce crede lumea şi de ce trebuie el să spună lumei. Cel mai simplu lucru era să spună adevărul; acel adevăr însă, care vrea să-l afirme, nu-i mai părea aşa de simplu: simţea că e nevoie să-l măsluiască şi era neîndemînatec în alcătuiri. Un lucru aşa de lesne — o minciună convenţională — îl punea în încurcătură. [12]

Va cere doctorului Walter o întrevedere. Se ducea la el pentru sănătate, sau pentru a afla ce vroia cumnata lui? Nici el nu ştia bine. În orice fel era un demers care ieşea din drumurile bătătorite, ceva ca un şanţ de sărit. Despre boala lui el nu credea nici rău, nici bine. Trăia cu ea laolaltă; se temea acum nu atît de boală, cît nu cumva doctorul să-i strice cu ceva planul. Planul lui era să convingă pe Elena a-şi prelungi cît mai mult şederea acolo unde îi priia. Motivele pentru cari credea că-i prieşte în Elveţia nu le-ar fi putut explica bine şi nici aprehensiunea ce avea de

întoarcerea ei : Ce să facă la București ? El tocmai vroia să înceapă reparații la casa din oraș ! Pe Elena ar fi obosit-o, fiindcă desigur ar fi vroit să le supravegheze singură ! Își exagera zelul ei pentru casă, cît și datoria lui s-o cruțe pe ea. Fără a ști ce gîndește acolo Elena despre el, căuta a pune mereu obstacol nou dorinței ei de lămurire — adică tocmai de ce se temea și de ce îl acuza Elena. Niciodată cei doi soți nu avusese așa de mult de-a face unul cu altul ca acum, de la distanță, de cînd femeia vrea o despărțenie pe care bărbatul o refuza.

În stagnarea lui, pe care o credea și a lucrurilor, intervenirea lui Aimée fusese pentru Drăgănescu o mare alarmă. Nevoia unui sprijin îl dusese la sora lui, Tana. Bătrîna Tana, mai mare cu zece ani ca el, văduvă, singura rămasă din ai lui, locuia o aripă de casă, în curtea fostului depozit din Apolodor. Drăgănescu rămăsese surprins cînd îi deschisese ușa Mika-Lé, cea de a doua soră a Elenei — cea mai mică și numai de mamă — fata Lenorei cu un altul, nu cu bărbatul ei, Hallipa. Copil de pripas și de prisos. Se uitase la ea ca la o stafie, uitase că el chiar îi orînduise să locuiască la Tana ; o scotea greu la iveală din memorie, ca și cum o îngropase adînc subt cine știe ce surpare de gînduri :

— Ești aici ? Unde e țața Tana ? zise fetei nedumerit și parcă și plictisit că o vede.

Mika-Lé fugise să anunțe Tanei pe vizitator cu graba cuiva care anunță că a sosit poliția ; era de fel sperioasă, ca toți cei cari trăiesc clandestin în sufletul lor și cărora orice mișcare dinafară pare a le deschide ivărul unei conștiințe mereu turburi. Mika-Lé nu uitase că a cercat cîndva să facă o intrigă între sora ei și Drăgănescu și că de aceea a fost depărtată din casa lor, acolo la bătrîna Tana. Elena — dușmana ei, cum o socotea — era plecată, dar ce mai vroia oare și cumnatul ?

Bătrîna Tana se grăbise a veni înaintea fratelui. Cu rochia ei de alpaga cafenie, țesută de maici, lungă și croită în clin, legată la cap cu o basma tot cafenie, Tana era mică, uscată, dar voinică și vioaie încă.

Ca și cum ar fi ghicit că fratele are ceva să-i spună, zisese lui Mika-Lé :

— Du-te, fată !

Trăsese apoi un scaun de partea cealaltă a mesei rotunde şi aşteptase cu mîinile împăluite, rezemate pe genunchi.

Drăgănescu însă nu-i spusese alt nimic decît povestea cu zidarii, dulgherii, cărămidarii, epopeea unui clădit de casă.

— Nu rămîi să mănînci ? propusese Tana la urmă.

— Dar fata ? întrebase Drăgănescu ca de un obstacol.

— Fata a plecat în oraş după ale ei.

Drăgănescu rămăsese la masă.

— Mai vino, Ghiţă !

Numele ăsta, pe care nimeni nu i-l mai spunea, îi schimba parcă drumul ideilor, teama de Walter, de Aimée, de lume. Pentru toţi aceia, el era Iorgu sau George, nu era Ghiţă din Apolodor.

Revenise des la Tana, fără a mai întîlni pe Mika-Lé, ca şi cum bătrîna o dosea dinadins. Tana ţinea acolo fata ceea doar pentru că aşa rînduise fratele, pentru că era — de bine, de rău — sora cumnatei Elena ! Ştia că pe acolo, pe la curte — cum chema ea casa Drăgănescu — iscoada mică nu se purtase pe placul „boierilor", aşa numea ea către slugi şi prieteni pe cei din Lascăr Catargiu, cu un respect simplu pentru superioritatea lor. Tana mai ştia că cumnata lipseşte de mult în străinătate pentru sănătate. Era un lucru aşa cum era el, bun şi frumos deoarece îl socoteau ei frumos şi bine ; ea trăise altfel în casa ei, dar asta era iarăşi altceva. Pe vremile de-acum oameni mai buni ca fratele şi cumnata nu erau alţii !

Mika-Lé ea însăşi, iscoada mică, nu găsise nici o crăpătură prin care să strecoare îndoială în piatra tare a acelei credinţe. Cînd venea Drăgănescu, Mika-Lé sta deoparte, de teamă ca nu cumva, fiind în divorţ cu sora ei, s-o dea afară şi de-acolo. Se găsea bine la Tana : avea gazdă şi libertate.

Drăgănescu nu se gîndea la ea, avea propriile lui griji ce-l copleşeau şi de care totuşi nu vorbea Tanei. Nici criza lui casnică, nici boala nu erau cristalizate în convingerea lui pentru a le exprima Tanei cu simplicitatea cuvenită : Elena plecase acum din Vevey la Montreux, unde era clima mai dulce ; băiatul începuse a citi pe abecedar francez ; guvernanta îşi scrîntise piciorul la o excursie, dar nu era nimic serios ; el avea să consulte pe doctorul Walter ; Aimée, sora Elenei a doua, era o fată foarte distinsă, care vroia şi ea

să meargă în Elveţia, deducţie pe care îi plăcuse lui s-o tragă din cercetările lui Aimée despre Elena.

— Prea bine face, hotărîse Tana despre plecarea în Elveţia. Da' ce, cumva dumneata nu te simţi bine? întrebase despre doctor.

Drăgănescu nu răspunsese şi Tana, cu mîinile împăluite, tăcuse cu el laolaltă.

Deşi nu răspunsese Tanei, Drăgănescu luase hotărîrea să se ducă la Walter. Nu se simţea mai rău, nici mai bine; mai mult vroia să se apropie de rudele Elenei ca de o confirmare a căsătoriei lui; mai dorea încă să afle exact ce însemnau demersurile lui Aimée.

Neliniştit pînă acum că nu se dusese la Walter, acum era neliniştit că se duce, ceea ce venea din timiditate şi din faptul că făcea demersul fără ştirea şi voia Elenei.

Cum nu se anunţase în chip special, intrase în sala de aşteptare, unde mai erau vreo trei persoane. Perspectiva aşteptării îi da sufocaţie şi se strunea să respire pentru a nu se înfăţişa doctorului în stare rea. Era enervat şi nu mai ştia bine ce caută acolo.

Deschizînd uşa cabinetului, Walter îl zărise şi trimise asistentul să-l invite, discret, pe altă intrare. Drăgănescu, care începuse a se pregăti pentru aşteptare lungă, luat prin surprindere, se emoţionase încă mai mult.

Walter îl primise cu deferenţă de rudă, dar şi cu seriozitate de medic. Ifosul, pe care odinioară studentul medicinist Walter îl cultivase, devenise acum o prestanţă profesională reală.

După prima cercetare, Walter avusese gestul cuiva care a găsit de lucru mai mult decît se aştepta. Începuse un nou examen amănunţit, ajutat de felurite aparate care impresionau pe Drăgănescu.

Sta acum acolo nimicit, ca un inculpat în faţa judecăţii, doborît de dovezi neprevăzute.

După examinare, doctorul, aşezat în scaunul lui, păruse a fi uitat pe Drăgănescu, care, privind cu teamă figura aceea imperativă de medalie, îşi zicea că Walter e un om mai însemnat decît îşi închipuise.

Cu glas grav, dar cordial şi firesc, Walter îi spusese că efectiv are o boală de inimă destul de veche, al cărei început putea să se urce la opt, nouă ani. Îl întrebase dacă nu-şi

aminteşte de vreo criză iniţială. Drăgănescu cercase să-şi aducă aminte, fără să reuşească, şi bîlbîise fără siguranţă un „da", apoi un „nu".

Ca toate boalele de inimă, şi a lui îi va fi tovarăş pe toată viaţa — explica Walter — un tovarăş care cerea cruţare de oboseli şi un tratament auxiliar, pe care i-l va prescrie în amănunt, trimiţîndu-l a doua zi prin asistentul care-i va da şi orice lămuriri în raport cu tratamentul.

Walter îl mai invitase stăruitor să vie din lună în lună pentru control şi să-l cheme, fără ezitare, la orice nevoie.

Amabil, doctorul îl condusese pînă la uşa vestibulului. Trecînd cu el prin sala de aşteptare, unde ceilalţi stau răbdători, Drăgănescu se uitase la ei cu simpatia cuiva pentru nişte tovarăşi de lanţ, îşi crease din ei camarazi, socotindu-i ca şi el bolnavi de inimă.

Se simţea mai obosit ca după o zi trecută pe schele şi coborîse scările ca unul care s-ar fi aflat subt sentinţa de amînare a unei pricini grave şi oculte. Avea în trup un tremur ca după un lung interogatoriu de culpabilitate ; uitase complect că judecătorul era tatăl vitreg al Elenei şi că venise acolo şi după unele informaţii ; uitase să întrebe de Lenora şi de Aimée.

Drăgănescu, ieşind pe poarta sanatoriului să-şi regăsească birja, cu capul în jos şi umerii grebănaţi, birjarul dintru întîi nu-l recunoscuse. În aceeaşi birjă cu care se dusese la Walter, mai mult subt pretextul de boală, se întorcea acum cu un moral deprimat, de bolnav. Boala lui, aceeaşi dinainte, ba încă ameliorată de îngrijirile ce-şi asigurase — pentru că acum luase cunoştinţă de ea — i se afirma abia, cu dezastrul ei fizic şi moral.

Nu-şi da bine seama de gravitatea boalei, îi lipseau cunoştinţele medicale care să-l fi putut alarma, era dintr-o bucată, simplu, tăiat din lemn ca vanele din Dealul Spirii ; ştia însă acuma că e un bolnav, un om care nu mai e bun de nimic.

Cuvîntul *miocardită* nu-i lămurise nimic, ignora că la vîrsta maturităţii — la a lui deci — boala era mai gravă decît la bătrîneţe, mai activă, mai primejdioasă ; ştia mereu numai atît : că e bolnav. Noţiune simplă pe care cu un ceas înainte n-o avusese şi care-i punea o îngroşare pe minte, parcă ar fi fost închis într-un budan.

Îi revenise simțul altor realități, zărind pe birou o scrisoare a Elenei. Era scrisoarea de explicații. Feciorul, care venise să întrebe cît trebuie plătită birja, îl găsise într-o criză : ochii bolboșați, pieptul astupat, mîinile înghețate și amorțite. Îl frecase, adusese apă și eter.

— Mi-a trecut ! spusese Drăgănescu, cu cearcăne vinete, trase ca un șanț, subt ochi.

Strînsese scrisoarea Elenei în casa de bani.

A doua zi, asistentul sosise cu exactitate, aducînd prescrierea amănunțită și complectînd-o cu explicările necesare. Drăgănescu îl ascultase fără obiecție, fără aprobare. Îl rugase numai a transmite doctorului Walter mulțumiri pe care în ajun nu i le spusese îndestul. Fără a avea uzul cabinetelor medicale, pricepuse că Walter s-a purtat cu el excepțional.

Se dusese la Tana ca de obicei și nu spusese nimic nici despre boală, nici despre scrisoarea Elenei. Numai cu el însuși își făcuse o socoteală : Era un om bolnav ...bolnav încă de opt ani... Elena se măritase cu un om bolnav !...

Cap. 9

În Elveția, Elena aștepta răspunsul — firește aprobativ — al bărbatului ei pentru a începe demersurile judecătorești care să-i limpezească situația. Cu ea însăși era deplin limpezită ; atitudinea din urmă a lui Drăgănescu îi întărea tot mai mult hotărîrea.

Îi era neplăcut să fie socotită acolo, în țară, drept o femeie care și-a părăsit căminul, iar aci să pară a duce o viață suspectabilă, ea care ținea tocmai să respecte convențiile : să se desfacă fățiș de Drăgănescu, ca să se poată căsători cu Marcian.

În afară de motive precise, mai erau și celelalte nedefinite, care îi dau nerăbdare pentru acel răspuns : ar fi dorit să poată vedea pe Marcian fără constrîngere. Nu se îndoia de el, dar i se părea că rezervele pe care ea i le impune îl pot jicni. Alături de judecata ei calmă avea și ceva nerăbdare. Negreșit, pasiunea ei era filtrată la rece de o fire grăduită după tot felul de calcule ale virtuții și ale cuviinței, dar era totuși pasiune.

Marcian fusese nevoit să plece pe un timp la Geneva pentru a-şi rîndui cu impresarul ciclul de concerte. Telefona des, sau trimitea cîte un cuvînt scris de reamintire privitoare la mersul tratativelor muzicale. Corespondenţa sentimentală îi era interzisă de atitudinea Elenei, care, nemulţumită de acele rigori pe care totuşi le credea obligatorii, aştepta cu nerăbdare răspunsul lui Drăgănescu, ce nu venea însă.

În adevăr, Drăgănescu lăsase scrisoarea Elenei închisă în casa de bani unde apucase a o pune şi tot aşa de ermetic o închisese în mintea lui. O dorea şi o socotea neavenită. Elena, timpul din urmă, se arătase cam nervoasă... Nevoită să lipsească mai mult de acasă şi mîndră cum era, nu vroia să pară în neregulă... Credea poate că el e nemulţumit... Avea scrupule pe care el era dator să i le risipească... Dealtfel, ea nu ştia că e bolnav, căci s-ar fi întors numaidecît.

Va lăsa să treacă faza de enervare, apoi îi va scrie pentru a-i da autorizaţia lui să-şi prelungească absenţa fără de grijă. Nu-i va spune că e bolnav. Era stînjenit de boală.

Drăgănescu ocolea astfel mereu adevărul şi amîna mereu un răspuns care nici nu era aşa de lesnicios. Nu se oprea însă defel la dreptul Elenei de a divorţa sau la motivul acelui divorţ şi nici la datoria lui faţă de acel drept sau de acele motive.

La Vevey tăcerea lui era socotită ca o necuviinţă ; pe zi ce trecea, Elena se irita mai mult şi caracterul lui i se denatura. Îi retrăgea stima, care constituise singura lor legătură ; devenea un om care stăruie cu orice preţ — fie cu cel al cuviinţei şi demnităţei — într-o căsătorie avantajoasă. Ce fel de procedare era aceea ? Tăcerea lui faţă de o scrisoare ca a ei era nepermisă ! Atît era de revoltată, încît începea a căuta şi a găsi în el pe omul de la mahala şi nu numai la moral, ci şi la fizic.

Se credea acum speculată într-o căsnicie umilitoare. În lumina şi interpretarea aceea, şi de la distanţă, Drăgănescu devenea un personagiu odios.

Elena privea pe băieţel cu mai multă severitate. Avea în principiu, despre educaţia băieţilor, idei spartane. Acum făcea copilului şi alte reproşuri : îşi amintea de tiradele feministe ale prietenei ei, Nory Baldovin, cu privire la „selectarea tatălui". „Eu n-aş consimţi să mă mărit decît dacă logodni-

cul ar trece cu succes cîteva examene, dar nu de drept, ci de ereditate !“

Elena își însușea acum paradoxele amicei Nory, gîndind că e o crimă să dai naștere unui copil care să poarte în el vulgaritatea și șiretenia paternă, căci socotea pe Drăgănescu vulgar și șiret. Nu era îngăduit ca cineva să nu răspundă într-o chestie atît de serioasă !

Se vedea deschizînd procesul de divorț din inițiativă proprie, fără bun acord, șicanată luni, poate ani, de Drăgănescu. Iată care erau urmările unui mariaj de complezență ! Se măritase de hatîrul tatălui ei, care și el o decepționase. Rezultatele se puteau vedea !

În astfel de dispoziții, prezența copilului o indispunea ; devenea mereu mai aspră cu băiețelul palid, cu cap mare, care nu satisfăcea nici exigențele ei estetice. Se ocupa însă cu atît mai amănunțit de sănătatea și de educația lui, cu cît îl socotea mai amenințat de degradări fizice și morale. În starea asta de spirit, se lăsase împinsă de nevoia confidenței și scrisese lui Marcian o scrisoare lungă, în care își spunea nemulțumirile.

Marcian aflase acum abia și cu mulțumire că Elena dorea divorțul. Se bucurase totodată că raporturile lor sunt astfel repuse pe o temă sentimentală.

Deși el nu socotea pe Drăgănescu nici ofensiv, nici perfid, indignarea Elenei împotriva lui nu-i displăcea. În răspunsul lui își arătase împărtășirea pentru toate necazurile ei, cercase o slabă scuzare a lui Drăgănescu și lăsase să se străvadă speranțe de viitor. Urmase el însuși de-aproape scrisoarea, lăsînd pe impresariu și concertele în suspensie și alergînd înapoi la Vevey-Montreux.

Elena, încîntată de zelul lui Marcian, pentru a nu fi mai prejos de aceste sacrificii, decisese să-și schimbe reședința la Geneva. Dealtfel, guvernanta era mereu bolnavă și se vedea nevoită să caute alta, dacă nu chiar să instaleze băiețelul într-una din acele instituții pentru cei mici. Chiar așa și făcuse. Institutul situat la marginea Genevei, într-un parc minunat, era prevăzut cu tot confortul și nu se putea face nici un reproș acelei instalări, care coincidea totuși așa de bine cu noua fază a raporturilor Elenei cu Marcian.

De trei ori pe săptămînă Elena vizita pe copil la *Parc aux Peupliers* și de două ori, joia și duminica, îl lua după-a-

miază cu ea la Geneva, unde închiriase un mic apartament. Mereu la pînda datoriei, Elena ar fi reluat acasă băiețelul dacă ar fi dat vreun semn de jinduire ; dimpotrivă însă, micuțul era încîntat de noua lui reședință ; dezmorțise parcă limba și picioarele și se înțelegea cu micii lui camarazi și cu îngrijitorii lui mai bine decît cu *maman* și cu *mademoiselle.*

Față de Marcian, Elena trecuse acum de la preceptul rezervei la acel al unei mari confidențe, ca și cum numai de răspunsul sau de tăcerea lui Drăgănescu depinsese dezlegarea. Intrat în consiliul de familie, Marcian aprobase internarea băiețelului, nu chiar din calcul egoist, ci socotind că Elena va avea drumuri de făcut pentru afacerile ei, și copilul ar fi încurcat-o.

Deprinsă din copilărie a decide despre tot singură, Elena dovedea acum bucuria nouă de a primi sfaturi. Le controla încă, dar ele se arătau fără greșală.

Nemaistingherită de prezența copilului, ușurată de scrupule, în orașul mare și străin, Elena îngăduise lui Marcian intrare liberă. Prînzeau fie la Elena, fie în oraș, ieșeau împreună la teatre, concerte, plimbări, afișau o intimitate mai mare decît era în realitate. Nici unul, nici altul nu găsise încă prilejul expansiunilor de tandrețã ; își împodobeau stîngăcia cu pretexte rafinate și se consolau cu ideea că deoarece se vor căsători, nimic nu grăbea.

La Vevey, pus la index, Marcian fusese un fel de amant în surdină, și plimbările pe lac semănau a romanțe fără de cuvinte ; acum se instalase un fel de logodnă în surdină între doi logodnici cuminți, care așteptau răbdători îndeplinirile legale — nu însă fără de unele imponderabile ale dorinții.

Elena, la curent cu amănuntele turneului de concerte, slujea adesea de secretară lui Marcian, care nu era amator de scris și prefera să piardă un angajament pentru a se scuti de o epistolă. Turneul prevedea douăzeci mari concerte în curs de patru luni : în Germania, Elveția, Olanda și Danemarca. O altă ofertă, deși însemnată, rămînea suspensă.[13] Elena n-o punea în evidență și Marcian o socotea nerealizabilă, cel puțin deocamdată : era faimosul turneu în America, scop al tuturor marilor artiști, fie că sunt avizi de bani și de glorie, fie că vor numai o consolare mai mult, cum era cazul lui Marcian.

În unele accese de conştiinciozitate, Elena căutase a-l sfătui să primească ; Marcian se apărase glumind :

— În America ! Pentru nimic în lume ! Americanii n-au timpan ! Dovadă *jazz*-ul ! Afară numai dacă ne îmbarcăm împreună.

Elena surîdea :

— Mai tîrziu !... poate !...

Perspectiva acelui „mai tîrziu" îi lăsa melancolici, amestec de bucurii viitoare şi de obstacole prezente. Marcian se simţea ceva mai nerăbdător şi Elena mai nervoasă ceva. Păstrau totuşi pudoare asupra acelor fericiri viitoare. Elena, din rezerva firească ; Marcian, discret şi păsuitor.

După vreo patru săptămîni de la trimiterea scrisorii fără răspuns, pe cînd Marcian intrase în campania de studiu, care prevedea şase-şapte ore de exerciţiu intensiv pe zi, cu suprimarea chiar a lucrului de compoziţie, Elena decisese să plece în ţară pentru a vedea ce se petrece şi se urzeşte acolo împotriva ei. Primise tocmai atunci o scrisoare cu un conţinut neaşteptat, pricină de noi neajunsuri.

Drăgănescu, pe două pagini, vorbea cu complezenţă de boala lui ; arăta că doctorul Walter l-a găsit atins la inimă, ceea ce, dealtfel, el credea a fi o exageraţie doctoricească. Pe alte două pagini stăruia, ba chiar pretindea, ca nu cumva Elena să se întoarcă din pricina lui, ceea ce l-ar fi supărat. Pe o pagină de apendice sta un referat de toate afacerile în curs, cu stadiul lor satisfăcător : construcţii, moşie etc. Despre cele cuprinse în scrisoarea Elenei sau cel puţin de primirea ei, nici un cuvînt.

Cu toată firea ei cumpătată, Elena avusese o criză de nervi. Nu se oprise la boala pe care, dealtfel, singur Drăgănescu o lua cu uşurinţă ; constatase numai intervenirea acelui nou obstacol, faţă de care plecarea ei era amînată şi deci toate planurile împiedicate. Se întorcea în ţară să reguleze un divorţ, nu să audă pretexte de boală !

Nu avusese răbdarea să aştepte pînă la amiază cînd venea Marcian şi decisese la 10 dimineaţa să se ducă întîia oară la el acasă.

Madam Baudet, gazda, nu ştiuse ce are de făcut. Consemnul era strict : A nu primi pe nimeni ! Dar aspectul Elenei îi convenea ; apoi dacă era mulţumită că nu vin femei la chiriaşul ei, lipsa lor totală o stingherea în cine ştie ce păreri.

Ca rezultat al acestor socoteli, lăsase pe Elena să urce, apoi alergase pe scări în urma ei. La bătaia și vocea Elenei ușa se deschisese cu repeziciune. Maman Baudet rămăsese în vîrful scării uimită întîi, apoi felicitîndu-se.

În graba surprinderii, Marcian luase mîinile Elenei și le sărutase, apoi îi luase capul în mîini și o sărutase, după care moment de spontaneitate, rămăsese un moment zăpăcit. Elena întinsese scrisoarea în tăcere ; îi tremura ușor mîna și colțul gurei. Acea turburare predispusese pe Marcian rău cu privire la scrisoare și o citise cu enervare. Rămăsese mut ca și Elena. Amîndoi dospeau o aceeași decepție și indignare, amîndoi vedeau în cele scrise acolo numai manevra unui om care se dosește pe timp nelimitat la adăpostul pretextului constrîngător al unei boale.

Strîngînd dinții, Marcian își amintea statura masivă și trainică a lui Drăgănescu. Așadar, recursese la un certificat de boală de la o rudă complezantă și veroasă — astfel clasifica necruțător Marcian pe doctorul Walter.

Elena nu-și amintea să fi auzit mai nainte pe Drăgănescu plîngîndu-se de ceva. Acea indispoziție, care o silise a pleca fără explicațiile dorite, o atribuia aceluiași plan de constrîngere și prefăcătorie. Iritarea ei culmina la ideea că se adresase tocmai lui Walter, bărbatul ponosit al unei mame nechibzuite ; i se părea că au amestecat-o într-un complot repulsiv.

Omul cu boala lui de comandă le apărea amîndoura înjosit, iar piedica cu atît mai supărătoare cu cît mai valabilă : soția plimbîndu-se în străinătate cînd soțul era bolnav ! Erau aparențele ! Iar soția denaturată era tocmai Elena, așa de scrupuloasă cu canoanele sociale !

O revoltă uscată ardea ochii plînși ai Elenei ; Marcian își uita toată simpatia de-odinioară, cît și toată rezerva către Drăgănescu. Îl vedea ca pe un mocofan care recurge la trucuri pentru a păstra juvaerul posedat nemeritat. Un negustor și un politician care nu se da în lături de la tocmeală și minciună ! Abia se oprea de a-l califica tare în fața Elenei. Pe Elena, rușinea că e soția aceluia o oprea de a spune ce gîndește de el. Trecuse deci amîndoi de-a dreptul la discutarea consecințelor scrisorii, ca și cum procedarea era o dată pentru totdeauna înfierată. Amîndoi se simțeau cu totul liberați de prejudecăți.

— Nu mai pleci deocamdată ! decisese Marcian cu autoritate.

Elena făcuse semn că, desigur, nu va mai pleca. Era deprimată ; pentru întîia oară împrejurările se arătau mai tari ca voinţa ei. Văzînd-o abătută, Marcian avusese o idee. Elena va veni să asiste la concertele care nu erau prea departate ca localitate ; va cunoaşte astfel oraşe noi şi se va distra. Cînd nu va vroi să se deplaseze, va alerga el la Geneva. Era entuziasmat de ideea lui şi Elena se mai înviorase. Cercetau planul concertelor pentru a stabili posibilităţile ; Marcian lua note ca pentru ceva sigur, Elena, cu oarecare îndoieli nemărturisite. Deplasările reclamau sume importante de bani, care trebuiau cerute în ţară. Erau banii ei, manipulaţi însă de Drăgănescu. Îi va trimite sigur, dar va vedea o aprobare tacită a raporturilor mai departe dintre ei. Se gîndea de nu era bine să dea unui avocat sarcina de a porni totuşi acţiunea de divorţ. Îi trebuia un motiv. Odată ce lucrul nu era prin buna înţelegere, aşa cum sperase, care motiv ? Bolnav, cum Drăgănescu se pretindea, şi ea fiind lipsă de-acasă, se găsea mai mult în situaţia de vinovată. La ideea acestei inversiuni de roluri, necazul i se mărea.

Marcian era mai optimist. Nu ghicea preocupările de bani şi de amor propriu ale Elenei şi credea că, din moment ce sunt perfect înţeleşi, nu se poate să nu găsească curînd mijlocul de a spulbera obstacolele.

Aveau deocamdată perspectiva concertelor. Cînd intra în ciclul concertelor, Arta punea stăpînire precumpănitoare pe Marcian. Se adăogase acum şi preocuparea amorului. Pentru a le salva de orice conflicte trebuiau strîns asociate.

Pregătirea concertelor era o epocă de tensiune şi de convergenţă care excludea diversiunile. De aceea Marcian simţea nevoia să înlăture pentru moment grijile celelalte. Credea că, fiind împreunaţi în acel itinerariu muzical şi gravitînd în jurul aceleiaşi axe, problema era deocamdată rezolvată. El nu putea atunci depăşi cu nici o altă aspiraţie termenul sacru al concertelor, iar la marginea lor îi plăcea să-şi închipuie că iubirea lor va putea fi înfăptuită. Grijilor Elenei le opunea buna lui dispoziţie, atît pentru a o converti la optimism cît şi pentru nevoia lui artistică egoistă.

Dealtfel, Elena căuta şi ea să nu-l turbure, pentru a nu-i compromite cumva concertele. În felul acesta, ea însăşi se

înturna de la necazurile ei casnice către grijile muzicale, înfăptuind unisonul dorit de Marcian.

Mai nainte arta şi succesele lui Marcian erau pentru Elena ceva firesc şi necontestat, primit de-a gata ; acum însă, cînd participa la elaborarea lor, avea emoţii mai conştiente ca cele de pe timpul concertului Bach şi mai avea şi emulaţia unei asociate.

Stăpîn pe sine şi deprins cu fluctuaţiile publicului, Marcian era mai calm. Exigenţa cît şi discordia le avea cu sine însuşi. Acel scrupul era, probabil, motivul pentru care îşi asigurase preţuirea tuturor şi acea dezinteresare a oricărei vanităţi îl ajuta a domina publicul şi a cîştiga favoarea unanimă a presei.

Viaţa lui aristică avea două faze alternative : compoziţia şi execuţia. Atunci cînd compunea se simţea stăpîn absolut pe averea ca şi pe risipa inspiraţiei ; lucra liber, arbitrar, fără grija opiniei, fără grija răspunderii, fără scopuri determinate şi fără termen. Cînd era vorba de execuţie, îşi crea scrupule absurde, tindea spre scopuri de perfecţie aproape imposibile, simţea nevoia unui control şi de aceea opinia îl interesa enorm. Căuta cu aviditate în cronicile muzicale indicii despre propriile lui îndoieli, soluţii cu privire la sensul unui text, valorificarea vreunui procedeu tehnic. Era decepţionat cînd nu găsea decît lauda sau blamul superficial, care nu-l satisfăceau şi nu erau echivalente cu munca ce le oferea. Îngăduia oricui o observaţie, spera chiar de la oricine o apropiere folositoare, de aceea teama şi agitaţia Elenei cu privire la un succes în accepţia simplă a cuvîntului îl măguleau fără a-l contamina. Acele succese îi erau de mult asigurate.

Marcian rugase pe Elena să vie cît mai des să-l asculte studiind. Îl găsea la orice oră, în pijama de catifea, cu vioara în mîini. În camera totdeauna bine ordonată nimic n-o jena în pudoare, nici în gusturile ei. Ca om, Marcian era aproape antiartistic, atîta de lipsit de spiritul „boem“, ceea ce nu putea decît conveni unui temperament puritan şi burghez ca al Elenei. [14]

În zelul ei, Elena nu consimţea la nici o recreaţie, totuşi Marcian, pentru a o distra, lăsa uneori deoparte vioara şi se aşeza la pian, ştiind că e una din marile ei plăceri. În adevăr, la pian Marcian părea un copil-minune ; un tuşeu deli-

cat, feminin, alterna cu virtuozități, aproape cu acrobații ; interpretarea îi era originală pînă la fantezie, cu latitudini pe care disciplina nu i le permitea dincoace, la vioară. În acel joc, uneori absurd, se evidenția admirabil ce bogată imaginație era, strunită în rigorile artei, atunci cînd avea răspunderi. La pian, orice temă era transfigurată de variații și de variante aproape neverosimile, sau redusă la o ingenuitate care atingea perfecția expresiei simple.

Elena, încîntată, îl certa totuși că părăsește studiul, și pentru a o convinge îi spunea că el însuși are nevoie să-și dozeze antrenamentul. Subt același pretext al odihnei reușea să obțină vreo mică plimbare și uneori chiar vreun pelerinagiu sentimental pe lacul de Geneva. Duminecă Marcian nu vroise cu nici un preț să cedeze rolul de guvernantă a micului Ghighi ; știa că băiețelul se simte mai bine cînd e acolo și *grand ami Vic*. Timpul trecea și Marcian găsea că e cea mai frumoasă epocă a concertelor ce-și amintește a fi petrecut.

Elena nu răspunsese scrisoarei lui Drăgănescu, deoarece credea că astfel de scrisoare n-are răspuns. Se ostenea să uite scrisoarea, iar pe om îl îngropa destul de lesne, în memorie, în formă de șantajist. Ca pe pînza unui film, casa din Lascăr Catargiu se depărta, micșorîndu-se pînă la dispariție, pe cînd tot ce o împresura laolaltă cu Marcian îi captiva mereu mai mult interesul.

Progresele manifestărilor sentimentale erau însă mai puțin repezi. Marcian păstrase, e drept, deprinderea de a săruta pe Elena cînd venea la el, nu însă și cînd se ducea el la ea ; de aci un scurt moment de ezitare și la unul și la altul, fiecare observînd numai ezitarea celuilalt. Gînduri amoroase mai cutezătoare li se strecurau acum, cu ipocrizie încă și fără termen ; ele frîngeau însă linia dreaptă a atitudinii lor, care căpăta un fel de nesiguranță. Existența lor, așa de bine ordonată, avea un plan subconștient mult mai dezordonat. Pînă deunăzi proiectele de viitor aveau un termen prevăzut : al divorțului ; după scrisoarea lui Drăgănescu, termenul era strămutat în imprecizune, ceea ce le zdruncina răbdarea, deci seninătatea, înlocuindu-le cu o enervare care cuprindea și simțurile.

Elena se întreba ce va fi crezut Marcian de acea prelungire fără termen ; îl admira că o primește așa de voios, dar îi părea că ar fi putut fi mai impresionat. Marcian își zicea că acum, cînd termenul e depărtat fără precizie, legătura dintre ei ar putea să se precizeze.

Timpul, dealtfel, le era foarte lung și foarte scurt ; sosise, fără aproape să bage de seamă, data concertelor. Deși Elena se arăta un cenzor neînduplecat, amintind lui Marcian datele, ideea plecării lui îi da o langoare, cum și lui o încetinire a veseliei.

Dintr-un rest de prejudecată, Elena nu se amestecase la facerea valizelor, dar recapitulase lista obiectelor pe care avea a le rîndui Maman Baudet. Acele pregătiri așa de intime dădeau Elenei ceva febrilitate. Marcian își privea valizele cu nădejdea că peste cîteva zile Elena va veni la Zürich să-l asculte ; pentru prima oară în noua lor situație, îl va auzi executînd în public ; era un fel de inițiare care turbura în adîncimi alte gînduri de inițiare.

În gară, la 8 seara, pe o ploaie măruntă, Marcian, după ce sărutase tandru amîndouă mîinile Elenei, îi sărutase — deși în public — și obrazul rece. Ea îi făcuse mult timp semn cu mănușa, avea lacrămi în ochi, se simțea singură.

Marcian, în vagonul lui, se mustra tardiv că a părăsit-o, fie chiar pe puțin timp. Erau fericiți și necăjiți.

La Zürich fusese deci prima inițiere a Elenei cu viața de ilustru vagabond a lui Marcian. Nimeni în acea sală imensă și străină, aglomerată de un public meloman, nu observa pe Elena, modest așezată în fotoliul ei, sobru îmbrăcată și a cărei frumusețe nu se remarca decît de aproape.

Ea era turburată de înstrăinare, de așteptare, de grijă. Succesul foarte accentuat și mereu crescînd, aplauzele, rechemările, ovațiile slujise de pretext nervilor pentru a-și urca diapazonul la cele mai mari măsuri, cele necesare unei confuzii totale, de loc, timp, împrejurări.

Cînd ultimii admiratori, critici muzicali, confrați, se depărtase, Marcian și Elena rămăsese, în sfîrșit, singuri. Mai rămăsese cu ei supraexcitarea acelei seri, care învinsese protocolul și stîngăcia. În micul otel Kron, fusese amanți.

Sezonul serbărilor începuse la Walteri de timpuriu. Aimée își ajunsese scopul. Chermesa de binefacere dată în parcul palatului Barodin rezolvase problema. Comitetul se simțise obligat către familia Walter și numeroase cărți de vizită fusese depuse. Lenora și doctorul Walter depusese pe ale lor ; urmase numeroase invitații. Lenora speriată se agățase de pretextul sănătății pentru a le refuza ; repeta neobosit că e anemică și nu poate merge nicăieri. Walter se văzuse nevoit să conducă singur pe Coca-Aimée la unele recepții, care, după părerea ei, „nu se puteau refuza". Se făcuse astfel o deprindere de care Lenora era foarte mulțumită.

În Rollsul de gală, alături cu Aimée, care în lamé argintiu strălucea ca o stea de film, Walter simțea o ciudată impresie de irealitate, impresia pe care o poate da unui spirit lucid o feerie. Sclipirea de fir, de perle și strasuri, în umbra albăstrie a Rollsului, ilumina ca un peisagiu polar, dînd ochiului un fel de hipnoză care se comunica imaginației. Walter luneca pe un teren de fantasmagorie.

Feerie care era un nou capitol al operei întreprinse cîndva de obscurul student Walter ; strălucirea mantalei de seară a fetei era un punct de reper pe drumul ambiției lui victorioase ; o dovadă — și de rîndul cesta o dovadă neprihănită — a încă unei partide cîștigate.

Odată ajuns acolo, la serbări, Walter nu simțea nici o mulțumire ; a fi un invitat printre alții nu-l putea satisface ; locul, oamenii, serbarea nu erau dedicate ambiției lui, pe cînd sanatoriul îl închidea permanent în citadela propriei lui opere magnanime. Sta deoparte fără interes, legînd o scurtă discuție cu vreun cunoscut și nu rămînea decît timpul de a face act de prezență. La ceasul unu cel mai tîrziu, se apropia de Aimée spunîndu-i că i-a lăsat la dispoziție mașina și dispărea. — Nici ea nu va întîrzia prea mult, îl asigura Aimée, care, însoțită de prieteni, se întorcea spre dimineață.

Walter trăise prea intensiv în izolarea cerută de existența lui trecută, pentru a mai putea să se încorporeze unui trai convențional. Aimée, dimpotrivă, își făcea noviciatul monden cu o satisfacție neobosită ; era fericită atît cît știa ea să fie. De la începutul la sfîrșitul serbării figura în rolul de „fru-

museţe inaccesibilă", pe care şi-l alesese. Prin toate fazele petrecerei, în monotonia cuviincioasă a începutului ca şi în pierderea echilibrului de la sfîrşit, rămînea aceeaşi, adică de porţelan alb şi rece. În această atitudine era cu atît mai apreciată de femei cu cît mai puţin imitată ; părea că-i sunt recunoscătoare că a luat asupră-şi rolul ingrat.

Bărbaţii îi făceau pe rînd curte, de probă şi cu un sentiment de uşurare că proba nu merge mai departe, deci fără ranchiună.

Un timp trecuse astfel pentru Aimée, cu mulţumirea de-a purta rochii frumoase şi de a fi primită şi admirată de lumea cea mai aleasă ; aspira acum ca ea să primească la rîndul ei lumea aceea în mod cît mai strălucit ; îşi punea astfel vanitatea în slujba unui precept de viaţă.

Dorinţa ei nu mai era anevoie de realizat, toţi aceia, blazaţi cu distracţiile obicinuite, nu cereau decît să capete altele noi. Aimée n-avea însă de gînd să le ofere desfătări noi, se preocupa numai să găsească o formulă a casei Walter, pe care s-o impună musafirilor. În programul ei casa Barodin avea un rol de templu şi ea de idol. Snobismul şi autoidolatria ei se amalgamau cu unele infatuări de artă sugerate de bogăţiile muzeului Efraim. De la început visul ei fusese să primească toate notabilităţile artistice, ştiinţifice, politice şi mondene. Vroia ca asistenţa să fie la înălţimea decorului şi gazdelor : ambiţie destul de nobilă. În criteriul ei de alegere nu ţinea totuşi seama decît de valoarea exterioară a oamenilor ; aleşii erau acei care ocupau un loc de seamă şi, cum cei care reuşesc mai adesea sunt cei care nu şi-au ales „mijloacele", publicul pe care Aimée îl pregătea palatului Efraim era de aceeaşi esenţă cu locul şi cu stăpînul locului. Aveau să se adune învingătorii în templul Victoriei.

Pentru a putea împăca pe Lenora cu ideea acelor recepţii, Aimée o asigura că era vorba de viitorul ei, că n-o privea nici o pregătire, mai mult chiar, că atunci cînd se va simţi indispusă se va putea abţine ; argumente care avusese darul să convingă pe Lenora ; dealtfel, nici n-ar fi putut rezista voinţii fetei.

În ce privea pe Walter, de cînd întrebuinţase metoda rugăminţii graţioase, Aimée îl conducea după voia ei, totuşi cu mari precauţiuni. Avea ideea că Walter are un caracter despotic şi bizar, de care se temea cu oarecare admiraţie.

Fiecare din ei doi prețuia în cellalt un dușman rebel pe care-l putuse înfrînge.

Aimée începuse prin a refuza acum la rînd invitațiile primite. În naivitatea ei, Lenora stăruia ca Aimée să se distreze sau să spună ce nemulțumire are. Doctorul Walter se ocupa și el de acele refuzuri cu o curiozitate ce-ar fi părut demnă de cauze mai însemnate. Aimée stăruia însă și în refuz și în tăcere.

Abia după un timp se decisese a-și dezvălui secretul și Walter simțise un fel de dezlegare. Învîrtind în mînă una din acele invitații refuzate, Aimée spusese cu o deziluzie în glas :

— Nu credeți că ar trebui să dăm o revanșă acestor persoane ?... Mai ales că avem o casă care pretinde și care merită să fie pusă în evidență. Oriunde merg nu aud decît : „Dac-am avea un palat ca al doctorului Walter !"

Walter se roșise brusc, reflex care străvezea subt paloarea lui obicinuită ca un incendiu văzut prin geamuri. Se roșise de plăcerea de a fi stăpînul invidiat al unui astfel de domiciliu, cît și de stînjenirea de a nu fi fost la curent cu îndatoririle ce avea către societate. Vexat și măgulit, reproșase Lenorei :

— E de resortul dumitale !

Aimée venise în ajutorul nevinovatei :

— Nu era nevoie să ne grăbim ! Abia acum începem a fi datori !...

Ea refuzase pentru că în realitate îi plăcea mai bine să primească decît să se ducă. Avea pasiunea *home*-ului !

Ca de obicei, Hilda o secondase :

— Așa erai tu și la pension ! Ne adunai pe toate în camera ta !

Într-un elan de tandrețǎ, Aimée o îmbrățișase :

— Ce păcat că pleci tocmai acum !

Hilda, în adevăr, se pregătea de plecare. În fiecare scrisoare doamna Gert stăruia să se întoarcă. O lăsase cam mult singură și avea nevoie de „cancelarul" ei. Acelei chemări Hilda nu-i opunea refuz. Avea impresia de a se fi învechit ca musafiră și de a fi într-o situație oarecum inferioară, deși nimeni n-o ofensa. Aimée lipsind mult, Lenora nu se putea lipsi de tovărășia ei. Caracterul ei îndatoritor și priceperea ei făcea ca toată lumea, începînd de la Lenora și sfîrșind cu personalul de serviciu, să o consulte. Era, desi-

gui, o suplinire a lui Aimée, dar era și un sub-rol ; modestă, dar mîndră, Hilda se simțea un fel de damă de companie și nu era mulțumită. Nimeni nu era de vină decît poate caracterul ei și împrejurările, dar ambiția îi era umilită. Poate că și amiciția mare dintre Aimée și Cora Persu o durea fără să-și mărturisească.

Aimée o reținea totuși cu argumente tiranice și drăgăstoase :

— Credeam că vei sta mereu cu mine !... Cui mă lași ?... Mama e un copil mare și frumos și doctorul Walter e totuși un străin pentru mine !... Tu ești familia mea !...

Erau declarații nu tocmai conforme cu faptele, dar care înfrumusețau momentele despărțirii. Hilda putea astfel regreta pe cei de-acolo : pe Aimée ca pe o prietenă încă tot perfectă, pe doctorul Walter mereu mai cordial și cu deosebire pe Lenora, de care se afecționase și care o interesa prin izolare. O credea și bolnavă. E drept că nu se plîngea de nimic dar sta mereu culcată, ceea ce nu era normal.

Cînd cerca s-o cerceteze, Lenora spunea că o dor picioarele din pricina pantofilor și de aceea nu poate umbla. În adevăr, după ce sta zece minute în sus se trîntea iar pe divan. Din confidențele ce-i făcuse Lenora asupra trecutului, Hilda ar fi putut deduce că acel trai oriental era propriu firii ei, totuși masca lividă care răzbătea de subt fard și adesea o schimă de durere, acelea ce puteau însemna ? Pe de altă parte, de ce Lenora n-ar fi spus bărbatului ei ? Părea, dimpotrivă, a se arăta cît mai voinică în prezența lui, totodată evitînd cît mai mult a rămîne singură cu el.

Hilda se gîndise iar să atragă atenția prietenei sale, dar n-avusese curaj. Aimée se străduia doar așa de mult să înlocuiască pe mama ei în îndatoririle mondene. Acele zădărnicii mondene păreau Hildei, care era o mică burgheză, datorii sacre, și credea sincer că, luîndu-și asupra corvezile, Aimée într-un fel se sacrifica. În ochii Hildei, Aimée era încă admirată.

Plecarea Hildei se făcuse cu solemnitate. Aimée îi dăruise o zi întreagă de tovărășie și o condusese la gară împreună cu Walter și Lenora.

Lacrimile le furnizase Lenora, care, printr-un plîns exploziv neașteptat, emoționase pe toți. În fața acelei demonstrații Walter stăruise ca Hilda să revină cît mai curînd :

— O să te mărităm aci la noi ca să te păstrăm ! zisese.

Hilda decisese că în ultimul moment va spuse doctorului Walter ceva despre sănătatea Lenorei ; cînd venise momentul, nu mai îndrăznise : ar fi ridicol și absurd să atragă atenția lui Walter. Profitase numai de expansiunea Lenorei pentru a-i șopti :

— Mă întorc curînd, dacă-mi promiți că te vei îngriji.

Acele cuvinte pricinuise Lenorei o nouă criză de plîns. Walter impresionat de starea nervoasă a nevestei lui îi căuta pricina. Avea mai demult bănuiala că Lenora a intrat în criza menopauzei. Scena asta îi confirma presupunerea și hotărîse să ia forțat un interogatoriu Lenorei pentru a o putea supune unui tratament rațional al epocei critice. Luată pe neașteptate, Lenora răspunsese evaziv, aruncînd la întîmplare un „da" sau un „nu" cu singura idee de a minți. Walter nu putuse afla nimic precis dar nu stăruise mai mult, fiindcă pe o parte stîngăcia Lenorei îl enerva, pe de alta, starea ei de panică îi făcea un fel de milă. Nu se credea însă achitat și decisese să delege pe Aimée să afle de la mama ei adevărul.

Aimée deschisese ochi care nu înțelegeau și întrebase cu teamă : „Nu e nimic grav ?" în toată sinceritatea.

Deprins să trateze chestiunea medical, Walter, în fața ignoranței, simțise iarăși acea izbitură interioară, acel moment de surprindere și emoție, pe care Aimée reușea a i-l da. Se socotise stîngaci și grosolan și îl cuprinsese laolaltă un sentiment de pudoare și ideea că a fost impudic.

Odinioară vițiul nu-i turbura luciditatea, ci, dimpotrivă, i-o ascuțea. Practicase vițiul ca un hirurg care operează calm și conștient asupra sa ; el singur prepara cuțitul și urmărea tăișul lamei ; o anestezie totală îi oprea atunci toată vitalitatea ; n-avea nici o urmă de beție sau desfătare, ceea ce era scuza lui.

Dimpotrivă, acum contactul cu virtutea îi da o neorînduială în simțiri, un amestec de plăcere și remușcare.

Aimée, ce e drept, nu era la curent cu chestia menopauzei, decisese însă să se informeze, căci ținea să fie pusă la punct în orice privință. Discuția, începută la Sport cu Cora Persu, devenise generală. Fetele tachinase pe Aimée pentru ignoranța ei, ea însă căuta cu gravitate a se instrui. Conchise că nu putea fi vorba de așa ceva pentru mama ei mică, dar că e bine încă să prevezi totul. În forul ei era convinsă că

de-acolo vin toate dispozițiile Lenorei și era bucuroasă că nu e vorba de nimic serios, tocmai cînd erau atîtea lucruri însemnate în curs. Se felicitase că a consimțit ca Lenora să reia raporturi cu doctorița Rim și cu Nory Baldovin, ce-i puteau fi de folos. E drept că doctorița nu se arăta defel și nici Nory chiar nu se grăbea prea mult, cum și-ar fi închipuit. Acum ele erau necesare, căci doctorul Walter îi mai atrăsese o dată atenția asupra mamei ei. Negreșit, Walter o făcea din egoism, pentru a o împiedeca de la distracțiile ei. Cum n-avea de gînd să se supună nici tiraniei lui, nici capriciilor Lenorei, frecventarea rudelor ar fi fost binevenită. Cît despre neplăcerea de a le vedea, o putea lesne evita. Deplin satisfăcută Aimée gîndise cu alintare: „Mămica mea!"

Aimée era, în adevăr, mai mult ca oricînd satisfăcută. Tot ce lucrase rodea; muncise mult, dar era o muncă care-i plăcea și care-i da beneficii. Casa Walter devenise punctul de atracție al lumei *chic* și ea era stăpîna adevărată a casei Walter. Spiritul ei organizator era recunoscut și prețuit de toți. Aimée, care era sincer uimită de palatul Walter, ținuse ca asistența să nu fie prin nimic distrată de la admirația pentru tezaurele ce conținea și decisese curajos ca recepțiile să fie solemne și monotone, astfel ca lumea să fie nevoită a-și dedica atenția „templului". Nu se va dansa ca pretutindeni și nu vor fi deschise decît apartamentele de primire unde nu putea fi organizată intimitatea și izolarea. O bucată de muzică clasică cu executanți de primul rang, o prelegere cu subiect grav ținută de vreo *vedetă,* slujeau de intermezzo obligației de a se plictisi respectuos și în toaletă de mare gală: „Se dansează peste tot și, afară de asta, tatăl meu vitreg ar crede că e un sacrilegiu!" explica Aimée prietenelor. Îi plăcea în public să ridice prestigiul lui Walter și al întregului așezămînt. În adevăr, lumea se plictisea acolo, dar cu convingerea măgulitoare că face un act de snobism.

Invitațiile în casa Walter erau socotite ca o favoare și ca un brevet de cinste. Cel însă care simțea la cea mai mare măsură farmecul *cinstei* era doctorul Walter.

La început avea la acele recepții o teamă ascunsă sieși și ascunsă altora subt masca lui glacială. Pe pragul saloanelor sta încordat, iar lumina și zgomotul îl izbeau în față ca o hulă; apoi, în atmosfera prielnică a oaspeților măgulitori, se destindea. Se refugia în vreun colț, mai totdeauna ace-

lași și, rezemat de un piedestal de marmoră roz pe care sta bustul cel mai reușit al lui Aimée, discuta cu vreun confrate pe cînd în el curgea un șuvoi de căldură la fel cu cele care răzbat printre banchize.

Fără a-și întrerupe convorbirea, Walter vedea poligonul unei muchi de salon vecin, cu tapete bronzate, și grupuri ale invitaților care evoluau în hainele lor de mare aparat [15]. Un aflux de sînge la creier îi împăienjenea vederea cu congestia voluptoasă a triumfului. Toată viața fusese pătimaș de armonie și cuviință ca de lucruri inaccesibile.

Adesea silueta fetei apărea și dispărea în pervazul acelei priveliști : gazda mică era la postul ei și întărea realitatea lucrurilor, alimentînd totodată feeria existenței.

Croitoreasa lui Aimée hotărîse că silueta ei cam rigidă și cu mișcări măsurate trebuia seara la bal să poarte rochii de brocarturi, de fir, croite după forme de stil, lungi pînă în pămînt, și că părul ei, de un blond ca și artificial, cerea diademe de cinematograf. Astfel, unele modele greu de lansat găsise în ea manechin și cumpărătoare. În căutare de originalitate, Aimée purta curagios faldurile a zece metri de stofe scumpe.

La prima apariție, rochia fetei alimentase discuțiile serei. Cu glasul ei de contralto Cora Persu explicase chelului Filodor că misterul feminin nu rezidă, nici nu dispare cu faldurile rochiilor — acel mister se refugiază oriunde, fie în valul transparent al lui Daphné, fie numai în cingătoarea metalică a baiaderei goale. Cora lăsa pe alții să gîndească sau să simtă că acel mister poate fi și în giletca masculină a unui costum prea sobru de femeie. La acele baluri Cora purta o rochie strîmtă, neagră, de catifea, mai mult lungă, decoltată larg, pe un bust perfect dar fără nici o viață.

Mai departe ceva, Pangali, deputatul cu reputație de inteligență, demonstra că misterul feminin nu e în funcție de modă și nici chiar de femeie, deoarece el e numai una din fazele dorinței masculine. Orișicare port ca și oricare femeie pot satisface acel moment : fie rochiile lungi și largi, care ascund femeia, deci obiectul dorinței și care rătăcesc cercetarea, dînd astfel aspirației termen și nerăbdare, fie cele scurte, care, înfățișînd pericolul, provoacă un maximum de elan ascendent al dorinței.

Pe astfel de subiecte neserioase, musafirii se exercitau cu seriozitate, pe cînd de-a lungul saloanelor cu pereți de moar și de oglinzi, rochia de stil a fetei circula în sus și în jos, alăturată mai totdeauna de fracul celui mai însemnat personagiu al adunării.

Deși Aimée făcea caz mare de artă și știință, avea o preferință pentru măririle oficiale. Cel mai asiduu ministru în casa Walter era Anestin, privilegiat printr-o înfloritoare caricatură și prin injuriile neobosite și desperate ale ziarelor.

Chipul lui de panoptic și hainele exagerat de ajustate pe trupul lemnos slujeau de minune caricatura, păreau însă a dezminți, prin acel ridicol, defăimările aduse cinstei lui. Părea astfel onest cînd îl confruntai cu reputația ce avea și părea frumos cînd îl opuneai caricaturii lui scabroase.

Răbdătoare, Aimée asculta pentru a nu știu cîta oară povestea circuitului mondial făcut în *sleeping* și vagoane de lux de domnul ministru pentru studii tehnice. Avea un glas nazal strîmtorat încă de dantura rău angrenată în maxilele fugare. Vorba lui îți da impresia de trotuar rulant, care te aduce mereu înapoi la locul de unde ai plecat, pentru a te proiecta din nou la distanță.

Devotată slujbei sacre de gazdă, Aimée repeta neobosit că adoră călătoriile lungi și Amedeu Anestin, cu un vîjîit de suspin printre caninii agresivi, se declara gata să-i slujească de respectuoasă călăuză.

La momentul acelei ipoteze o grijă separată și simultană îi făcea să se separe. Lui Amedeu, care avea undeva, la moșii, o nevastă foarte vulgară, ideea de a fi însoțit de o rochie așa de somptuoasă îi da o panică, fie chiar pentru un voiaj imaginar. Atunci, timp de o secundă, fața și sunetul unei silabe arătau o urîțenie rea de bestie, care realiza asemănarea reputației și caricaturii totodată.

Aimée nu observa acea secundă, speriată dinainte de acele perspective călătoare [16], dintr-o repulsiune pentru dinții de porțelan, care culmina. Atunci de lîngă Amedeu, Aimée pleca spre noi îndatoriri. Nu uita pe mama ei, căutînd să-i asigure tovărășia necesară pentru a nu fi izolată. Lenora, dealtfel, subt pretext de oboseală, se retrăgea devreme.

Aimée observa și pe Walter, căruia atitudinea aceea rezervată îi asigura prestigiu și distincțiune. De obicei recepțiile nu durau mai tîrziu de ora două. Mai mult ar fi fost plictisitor

şi mai puţin, blamabil pentru reuşita serii. Toată lumea se felicita că s-a retras la ora cuviincioasă, fiecare zicînd că la el acasă se petrece pînă la ziuă.

Nimeni nu tăgăduia însă un fel de superioritate recepţiilor din casa Barodin, din pricina cadrului unic cît şi disciplinei arbitrare. Cînd ora două era ajunsă, Amedeu Anestin, somnoros, într-o supremă mişcare de galanterie, săltînd cu un gest elegant manşeta fină, se apropia de Aimée şi, sărutîndu-i mîna, îi oferea să o conducă în Congo. Obosită dar intactă, Aimée, cu glasul vag, îşi arăta regretul că viaţa e aşa de strîmtă. Era semnalul plecării generale.

Aimée privea defileul cu satisfacţie. Se gîndea cu necaz că sora ei Elena nu era acolo ca să vadă cum şi-a ajuns scopul fără de ajutorul ei.

După ce totul era sfîrşit, Aimée simţea o mulţumire nespusă că rămîne pe loc ; nu numai că nu pleacă cu Amedeu în Congo, dar nici chiar pe o altă stradă, la o altă casă.

Osteneala i se risipea cu totul, înlocuită de satisfacţia de a-şi fi găsit locul şi cu dorinţa să-l păstreze cît mai mult. Avea pentru acel palat o dragoste de proprietar egoist, cît şi grijă, teamă pentru vreo împrejurare care i l-ar putea înstrăina. Nu concepea că ar fi putut vreodată locui aiurea sau avea altă existenţă.

Îndepărta problema căsătoriei ca inoportună, cu un fel de dispreţ, de indignare chiar, pentru oamenii cari ar fi putut avea pretenţia să-i schimbe numele şi traiul ; ca şi cum acei candidaţi temerari ar fi pretins la succesiunea unui tron. Aimée se identifica cu averea, cu faima, cu numele lui Walter, exagerînd valoarea lor. În nevoia ei de dominaţie şi confort nu se amesteca nici un alt sentiment, afară de vanitatea ei imperativă, aşa de bine satisfăcută. Căuta să se consolideze în acea feudă ; toate drumurile pe care ieşea din citadelă erau pentru ea numai drumuri pentru a se întoarce înapoi acolo, mai bine înarmată.

La început se distrase să înfrunte voinţa lui Walter pentru a-şi cerca puterea ; acum îi plăcea să respecte legile care guvernau, legi făcute de ea şi care o cuprindeau în neştirbirea lor.

Firea ei încrezută şi indiferentă o slujea pentru a nu fi geloasă de celelalte femei. Supraveghea însă cu grijă orice schimbare de infirmieră sau de intendent al sanatorului, nu

cumva să vie elemente primejdioase pentru influența ei exclusivă.

Avea aceeași aprehensiune pentru oaspeți ; un timp după plecarea lor, sta încă de vigilă [17] singură în marile saloane, ca și cum astfel ar fi purificat locul de orice miasme care-i puteau primejdui liniștea. Abia apoi, în camera ei albă, adormea adînc, fără vise, un somn odihnitor, deplin, mecanic.

Cap. 11

Drăgănescu credea că va primi din Elveția un răspuns imediat, de care era oarecît îngrijorat. După un timp începuse a se îngrijora de lipsa oricărui răspuns ; își zicea totuși că cele scrise de el Elenei erau așa cum putea ea dori mai bine și că deci tăcerea ei însemna aprobare ; urma însă a fi nedumerit de faptul că nu sosea măcar buletinul de sănătate a copilului, pe care pînă atunci îl primise cu exactitate : Să nu fi fost Elena bolnavă ? Își fixase ideea asta în minte și deriva toată neliniștea asupra ei.

Țața Tana care-l auzea spunînd mereu : „Să nu fie cumva Elena bolnavă !“ credea că fratele ei are cumva vreo informație.

— Dac-ar fi ceva rău te-ar anunța !... Acolo sunt doctorii buni ! opinia cu timiditate.

Mika-Lé, care acum nu se mai ascundea, plictisea pe Drăgănescu repetînd ca un papagal :

— Ce face sora mea Elena ?

Îl plictisea cu atît mai mult cu cît își amintise că Elena depărtase pe acea soră pe care nu o suferea.

De cînd cu deschiderea Camerii mai avea și alte neplăceri : întîlnea mereu cunoscuți care întrebau, ca și Mika-Lé, cu persistență de Elena. Unii se arătau chiar indiscreți : Unde ?... Cum ?... De ce ?...

Întrebările lor erau pentru el motiv de enervare ; față de ancheta acelora, lucrurile mai mult sau mai puțin statornicite cu el însuși redeveneau nesigure. Răspundea la întîmplare și felurit, după impresia momentului, contraziceri care apoi îl preocupau tot pe el.

Începuse a se teme de orice cunoscuți și trecea pe lîngă oameni grăbit, cu capul în jos și cu spaima de a fi oprit.

Drept culme, într-una din zile o doamnă oprise automobilul în dreptul lui pe bulevard, făcîndu-i semne insistente cu mîna. La început nu o recunoscuse, ceea ce îl zăpăcise încă mai tare ; cînd se apropiase de mașină, văzuse că era prințesa Ada și se turburase că n-a fost destul de grăbit cu o persoană atît de pretențioasă.

Cum se și temea, Ada îl oprise anume pentru a cere noutăți de Elena. Îi vorbise franțuzește, ceea ce iar îl stînjenise, el îi dase pe românește răspunsuri evazive de bună petrecere a Elenei, amestecate cu preocupări de sănătatea ei. Tot românește și cu lipsa ei de jenă Ada îl întrebase apoi dacă e adevărat că divorțează. Așa se vorbea pretutindeni, dar ea dezmințea, deoarece ca rudă ar fi știut cea dintîi.

Lovit în creștet de acea versiune neașteptată, Drăgănescu se mai și chinuia întrebîndu-se cum și ce fel era rudă cu Ada. Deși apoi se arătase uimit de o presupunere așa de falșă, păruse Adei prea zăpăcit ca să fie sincer ; socotise deci că zvonul era exact și că-l tăgăduia pentru că nu-i convenea.

După întîlnirea cu Ada, Drăgănescu rămăsese obsedat de acel zvon : Cum, ce fel, de ce ieșise astfel de vorbă ? De fapt, versiunea născuse de la sine; din absența prelungită a Elenei, alimentată de cancanuri, dealtfel motivate.

Drăgănescu însă era deprimat, el socotea zvonul drept o calomnie ; nedeprins cu calomnia, îi părea că se urzește împotriva lui un complot ; în rețeaua lui imaginară se zbătea fără scăpare și cu respirația tot mai anevoioasă.

Nu găsise alt remediu decît să nu se mai arate nicăieri. Lipsise de la Cameră, dar telefonul chemîndu-l insistent pentru nevoia unei comisii, sfîrșise prin a se duce la data convocării. Din neșansă, pe culoare se lovise de un domn cu veston strîmt și cu monoclu, care-l întrebase :

— Ce mai face frumoasa nepoțică ?

Gata să creadă că a fost o confuzie, se lămurise abia cînd colegul Jipa îi spusese :

— Ce secătură și Lică Petrescu ăsta ! Nu s-a putut alege, dar nu dă două de pe sălile Camerii ! Se ține de samsarlîcuri !

Așadar, fusese Lică sau Basile Petrescu, bărbatul nou-nouț căsătorit al prințesei Ada, unchiul Elenei, și desigur întrebarea lui fusese întemeiată.

După întîlnirea cu Lică, Drăgănescu ceruse un concediu parlamentar motivat de boală. Comunicînd cu sanatoriul pentru certificat, Walter opinase că concediul era foarte indicat. Preocupat numai de complotul ce se urzea contra căsniciei lui, Drăgănescu nu dase atenţie acelui avertisment medical.

Cu toată izolarea, nu putea să-şi asigure linişte deplină ; de trei ori Aimée cercetase despre Elena, pe care dorea s-o invite la unele serbări ; scrisese chiar lui Drăgănescu pentru a întreba dacă întoarcerea sorei ei era apropiată. Aimée acum cerceta numai din vanitatea de a avea pe Elena la primirile pe care le organizase fără de concursul ei. Drăgănescu însă suspecta insistenţa cumnatei în raport cu obsesia lui ; răspunsese că Elena va mai lipsi un timp destul de lung, sperînd astfel să curme demersurile. Abia însă acel răspuns trimis, se temuse să nu fie greşit înţeles de Aimée : Dacă Aimée era la curent cu zvonul divorţului va vedea în spusele lui o confirmare !... Sau Aimée va scrie cumva Elenei despre întîrzierea de care el o informase arbitrar şi atunci Elena ar putea socoti acea informaţie ca pe o acceptare a despărţirii lor !...

O mare neînţelegere, o intrigă se putea isca de-acolo, de care el era de vină fiindcă nu ştia să se comporte. Acum nu mai dorea întîrzierea Elenei ca pînă deunăzi : Să se întoarcă pentru a spulbera zvonurile ! Ca şi cum nu şi-ar mai fi dat seama de dorinţa de despărţenie, precis exprimată, a Elenei. Călca mereu pe un teren care-i fugea parcă de subt picioare, iar pe pămînt călca din ce în ce mai greoi. Îi vîjîiau urechile, un ceasornic îi bătea în piept, dar nu lua în seamă. Zilnic pleca acum la Tana, cu graba cuiva care acolo ar găsi un sfat bun. Odată ajuns acolo, el tăcea şi bătrîna n-avea nimic de spus. Mika-Lé sau întreba : „Vine curînd sora mea Elena ?“ sau afirma : „Sora mea Elena vine în curînd !“

Drăgănescu avea o tresărire interioară : Oare şi asta bănuia ceva ? Se calma zicîndu-şi că poate el a lăsat să-i scape vreo speranţă de întoarcerea Elenei faţă de Tana şi de fată. Dar într-o zi, cu glasul jumătate, Tana îi spusese că fata a auzit în oraş zvon despre despărţenia lor :

— Gura lumii proastă ! cercase bătrîna, aşteptînd a fi lămurită.

Drăgănescu însă tăcuse încă mai asuprit de ideea că un complot îl împresoară de pretutindeni ; cum însă Tana nu mai pomenea nimic, el o iscodise :

— Spuneai că s-aud prostii !

— Ba ce prostii !... Au şi măritat-o cu altul ! rîdea bătrîna bucuroasă că-s toate minciuni.

Drăgănescu avea acum impresia că e vorba de chiar reputaţia Elenei, de care el era responsabil. Pe el avea să-l apuce Elena pentru acele ponoase ! Avea să creadă că el le-a pricinuit prin vreun cuvînt imprudent, că n-a ştiut să chibzuiască lucrurile.

Îşi amintea tonul, gesturile ei din momentele de nemulţumire, mîndria ei necruţătoare, şi avea mîinile reci. Scobora atunci într-o tăcere pînă în temelii, căutînd acolo înăuntru ceva care să fi putut întări clădirea clătinată a căsniciei şi nu găsea, şi pentru că nu găsea, avea un soi de ghem în spate, între omoplaţi, iar pentru că avea acel ghem i se îngreuna suferinţa :

— Vine ! vine înapoi curînd ! răspundea acum lui Mika-Lé, care-l privea fix fără a-l crede.

— Ar trebui să astupăm gura nesocotiţilor, spunea pe altă parte Drăgănescu Tanei, cu nădejdea absurdă a unui ajutor.

— Fireşte că trebuie ! răspundea Tana, strîngînd pe ea broboada din neputinţa de a-l ajuta. Avea să găsească dumnealui ceva, un ac bun de cojocul lor, căci fratele ei putea tot ce vrea, el care, numai să fi primit, îl făceau ministru... Numai că dumnealui acum o întreba pe ea, care nu era vrednică de nimic !

Bietei Tana i se zbîrcea mintea ca şi obrazul, căutînd leacul zadarnic, nu bănuia însă ce biet om necăjit stă în faţa ei ; credea mereu că fratele ei e un om tare, un om neînfrînt, la trup ca şi la suflet. Vizita la doctorul Walter, de care, dealtfel, Drăgănescu îi spuse puţin lucru, cît şi schimbarea lui destul de vădită, nu-i clătise credinţa în puterile lui : „Munceşte prea mult !“ spunea cu ceva mîndrie. De aceea îngheţase toată şi nu fusese bună de nimic cînd, într-o dupăamiază, abia sosit, Drăgănescu avusese o criză de inimă, urmată de o mică sincopă. Alături de bătrîna înmărmurită, Mika-Lé păruse infirmieră îndemînatecă.

„Ce-i asta de la Dumnezeu ?“ se întrebase biata Tana. I se înfipsese acum ideea că fratele, din multă trudă cu trebile politicii, căpătase un leşin cu năduf, din care putea muri dacă-l găsea singur în casă şi de care putea fi lecuit dacă

era bine frecat cu oțet. Dar cum să facă să nu fie singur ? Nu se gîndea la Elena din respect pentru trebile casnice ale fratelui.

Drăgănescu părea a nu lua în seamă crizele acelea, în schimb pentru boala de care suferea căsnicia lui și pe care o tăgăduia, dealtfel, altora și chiar sieși, avea un fel de încăpățînare. Voința fermă și clară a Elenei nu izbutise să-l convingă : un cerc gol la mijloc, prin care mintea lui trecea dincolo, pe cînd, bine înfiptă, sta în el convingerea că zvonul divorțului e mincinos, că el și Elena sunt perfect uniți.

Cînd într-una din zile, Tana, mestecîndu-și vorbele, cercase a-i spune că ar fi mai bine să nu stea singur și ar putea sau ea... sau fata ceea să se mute în Lascăr Catargiu, Drăgănescu se agățase de propunere ca de o salvare. — Tana ? Nu ! Nu era bine ! Să se mute cu sora lui, nu !... Dar fata, sora Elenei ! Stînd cu Mika-Lé, cumnata lui la un loc, cine se mai putea îndoi de pacea căminului !... Supărarea Elenei pe fată, lucru mic, lucru vechi !... pe cînd folosul prezenței ei !... Da ! Să se mute cu el Mika-Lé... Nu-i era plăcută, dar ce avea de-a face ! Apoi, acum avea să scrie Elenei să se întoarcă cel puțin pe un timp scurt, pentru a îndeplini unele formalități judecătorești cu privire la noile instalații făcute pe proprietățile ei. Aceste două perspective, din care una imediată, îl liniștise oarecît.

Mika-Lé primise bucuros strămutarea. Baba o cam plictisea, casa era mai frumoasă dincolo și avea automobil. Elena, care ar fi fost *pata neagră,* lipsea și dorea să lipsească cît mai mult. Drăgănescu era, ce-i drept, ursuz dar era și îngăduitor.

Teama de Elena stăruia chiar de la distanță, de aceea se instalase cu precauțiune și subt protecția Tanei. Cum corpul principal al casei, în afară de camera și biroul lui Drăgănescu, sta închis, Tana alesese pentru fată o cameră de dependințe, alături cu a secretarului. Mai departe ceva era a lui Pavel, feciorul. Pavel era fără bunăvoință pentru Mika-Lé încă de cînd locuise acolo rîndul cellalt. O considera ca pe o rudă de pripas a doamnei, și disprețul conținut al Elenei pentru sora adulterină avea ecou în purtarea lui Pavel. Era corect dar silnic.

Cu firea ei de gunoi mic, care duce la tăvăleală, Mika-Lé nu se turbura de atît și se aclimatiza. Pe Drăgănescu îl vedea

rar, mereu posac şi distrat... La dejun Mika-Lé se credea obligată a plasa o formulă nouă despre Elena :

— Sora mea Elena poate acum să lipsească cît de mult, fără grijă !

Drăgănescu părea a nu auzi.

Cînd Mika-Lé vrea să facă escapade cu pseudologodnicul ei, pretexta că se duce la Tana. Pretextul slujea mai mult pentru Pavel. Cu automobilul nu cutezase încă a se plimba, nici a cere voie. Într-o zi spusese cumnatului, cînd era gata de plecare :

— Vrei să mă duci şi pe mine în oraş ?

Un moment Drăgănescu stase la îndoială, apoi ideea îi păruse luminoasă : îl putea vedea lumea cu sora Elenei ! De atunci mai adesea Mika-Lé traversa alături de cumnatul său străzile pline de lume, iar uneori se întîmpla să se întoarcă ea singură cu maşina.

Într-una din zile Mika-Lé cu timiditate spusese cumnatului că n-a fost la Cameră niciodată şi ceruse două bilete : pentru ea şi o prietenă ! Prietena era amantul de la care pornise cererea.

Drăgănescu nu ştia dacă trebuie să o conducă ; pînă la urmă o luase cu el, ceea ce-i îngăduise să spună colegilor : „Am adus pe cumnata mea !“ dar nu păruse a le face nici o impresie. Vîlva divorţului trecuse. Strecurat în public la un moment cînd opinia n-avea alt subiect de clevetire, balonul de spumă pesemne se înălţase şi se spărsese. Drăgănescu însă lucra mereu pentru ceea ce credea întărirea căsniciei lui.

De la Elena n-avea nici o veste, deşi trecuse timp. Uneori se mira în faţa lui Mika-Lé de lipsa acelor veşti. Fata avea răspunsuri inofensive : Poate s-a pierdut scrisoarea !... Vine poate ceva azi !... Se întoarce poate chiar dumneaei !... Din acest schimb de idei, Mika-Lé trăsese însă concluzia că e bine să supravegheze corespondenţa. Venise în conflict cu Pavel :

— Lăsaţi, domnişoară, că e treaba mea !

Fata urmase pe ascuns a-şi păstra interesul pentru ora factorului, cu intenţia de a ascunde scrisorile Elenei ca fiind mai bine pentru liniştea ei. Scrisori de-acolo însă nu veneau.

După dejun Drăgănescu citea ziarele în biroul lui. Mika-Lé lua şi ea un ziar şi-l frunzărea ; era mai frumos şi mai cald

în birou ca în camera ei de pe coridor. Crezînd că fata se crede obligată a sta acolo, Drăgănescu îi spusese :

— N-ai nevoie să rămîi !

— Dacă nu te superi, stau și eu aici, n-am altă treabă, răspunsese.

Cu cît trecea timpul fără vești, cu atît Drăgănescu pierdea noțiunea clară a legăturii lui cu Elena ; nici figura ei parcă n-o mai avea în minte deslușit. Uneori acum i se părea că nu s-a căsătorit niciodată, că Elena l-a refuzat pînă la urmă. Tresărea dintr-un fel de amorțeală, se scutura ca din vis și, văzînd pe Mika-Lé acolo pe un colț de canapea, îi revenea realitatea lucrurilor.

Chiar gîndurile lui aveau acum către Elena stînjenire mai multă : Să-i scrie !... Cum să-i scrie ? Prezența lui Mika-Lé, dovadă a drepturilor lui de soț, îl mai înviora.

Crize mari nu mai avusese, dar simțea adesea amorțeala care le era premergătoare : o pînză cenușie îi sta un moment pe vedere, clipea atunci de mai multe ori pînă să vadă iar limpede ; întîlnea ochii rotunzi, mirați, ai lui Mika-Lé și se silea să pară voios, ca și cum Elena însăși l-ar fi surprins astfel descalificat. Își zicea că fata ceea stă acolo cu el numai pentru a-l veghea și că i se va fi urînd ; era gata să creadă că e o fată de treabă, uitînd că el singur dovedise cîndva contrariul.

Mika-Lé tot frunzărind ziare, găsise — reproduse după cele străine — unele ecouri despre concertele lui Marcian. Cum, fără să fie inteligentă, nu era defel proastă pentru intrigi, făcuse un : A ! — după care comunicase lui Drăgănescu că :

— Prietenul dumneavoastră, artistul cel mare, cîntă acum în toate țările !

Peste două minute insinuase fără finețe :

— Poate sora mea Elena lipsește din Geneva în plimbare !

Argumentul făcuse efect asupra lui Drăgănescu. Dacă, în adevăr, Elena lipsea ? Era un motiv care putea explica tăcerea ei ! Acum era convins că nevasta lui e, în adevăr, dusă pentru acele concerte și se simțea mai liniștit. Dar într-o dimineață la sculare, avusese o criză mare, abia putuse suna pe Pavel. Chemată în grabă, Tana alergase ; pe doctor, Drăgănescu nu dase voie să-l cheme : avea doctorii și va sta în pat liniștit pînă se va face bine.

Mika-Lé se instalase de gardă cu o igliță și un ghem de *coton perlé*, pentru un eventual șal de gît lui Adolf al ei. Nemișcată pe colțul canapelei se gîndea la soarta ei vitregă : Cumnatul părea că nu vrea să se mai scoale din pat deși acum îi va fi trecut ! Nu putea să se ducă cu Adolf la plimbare !

Cîțiva colegi deputați, care prinsese de veste, venise să vadă pe Drăgănescu. Le deschisese ușa Mika-Lé. Aceste mici osteneli îi devenise nesuferite : Pînă cînd o să facă pe infirmiera ?

Drăgănescu, convins că Elena lipsea din Geneva și de aceea nu-i scria, nu mai scria acum nici el. Întreruperea de raporturi îl întuneca însă și era mereu mai ursuz. După o săptămînă de pat se sculase și decisese să plece la țară. Mika-Lé în ajun se certase cu Adolf, pe de altă parte credea că merită de la cumnat o recompensă :

— Aș merge și eu cu dumneata ! cerșise. N-am fost de mică la Prundeni.

Drăgănescu n-avea gust de tovărășie, dar nu cutezase să refuze. Numai Pavel obiectase :

— Domnișoara are să vă încurce la treburi.

Tana însă, pentru a nu fi fratele ei singur la drum, luase partea fetei.

— Merge de rîndul ăsta și dumneaei ! împăcase Drăgănescu.

Pe drum nu scosese nici un cuvînt și la Prundeni oprise și coborîse fata, lăsînd-o acolo, iar el trecuse la moșia de alături, unde avea treburi.

— Ursu ! Ursu ! bombănise Mika-Lé trecînd-o lacrimile la ideea că va rămîne cîteva ceasuri singură cu îngrijitoarea. Ursu dracului !

Cîteva zile mai nainte, cînd se certase cu Adolf, îl făcuse atent asupra viitorului ce poate aștepta pe cumnățica unui milionar prost și părăsit de nevastă. Acel viitor îi părea acum periclitat. Ce ! Sora ei n-avea de gînd să vie odată înapoi să scape ea de-acolo !

Peste cîteva zile, pe scara Ministerului de Finanțe, prințesa Ada oprise pe Drăgănescu. Îl felicitase că arăta bine — ceea ce era prima obrăznicie — apoi îl întrebase ce comision îi dă pentru Elena, deoarece pleacă în Elveția cu bărbatul ei. Cum Drăgănescu, luat prin surprindere, tăcea, Ada rîzînd îl asigurase că va fi discretă în ce privește purtarea lui de

văduv. Auzise că şi-a găsit o consolatoare chiar în familie, ceea ce era comod.

Cum Drăgănescu sta înaintea ei mut, cu un cap stupid de uimire :

— Ce ? Credeai că nu se ştie ? şi plecînd Ada îl asigurase încă o dată de discreţia ei.

Scările ministerului lunecau subt ochii lui Drăgănescu ca un tobogan. Acuzaţia cădea pe capul lui din cer, din cerul oamenilor fără de greşală şi cădea mai greu încă pe inima prinsă rău în nituri, cu suspensie proastă, săltată la orice hop. Fapt era că ultimul timp se strecurase în public firul subţire al glumei proaste că Drăgănescu trăieşte cu cumnata lui. Ar fi putut fi aprobat şi nu fusese ; din acea vîlvă nu ieşise fanfaron cum ar fi ieşit alţii ; n-avea fizicul cerut de rol. Dimpotrivă, acţiunile publice ale Elenei se ridicase : Cu un astfel de bărbat ! Capriciu al opiniei, platforma de cinstire a lui Drăgănescu cobora, pe cînd aventura Elenei îşi găsea scuză. Înapoia cortinei nalte a lui Mont-Blanc, în ignoranţă de tot ce se petrecea în ţară, Elena îşi relua ascendentul faţă de mahalaua bucureşteană, acum însă în domeniul complezenţelor şi al abaterilor obicinuite.

La gîndul că ar putea veni o scrisoare din străinătate, Drăgănescu acum se înnegrea la faţă, ca şi cum acea defăimare ajunsese la Elena. Îşi închipuia cu ruşine ce trebuie să gîndească ea de el. Avea cu privire la sfinţenia rudeniei cele mai burgheze prejudecăţi şi zvonul ticălos îl lovea nu numai în interesele lui casnice, ci şi în cinstea lui de om. Deasupra a tot sta însă opinia Elenei. Îşi amintea acum cu spaimă cum Elena îndepărtase cu supărare pe sora ei şi acum o adusese el înapoi în casă, ca şi cum ar fi făcut-o anume pentru a o jicni. Îşi făurea singur acuzări cu care se pălmuia.

Cel dintîi lucru de făcut era să depărteze fata. Dar subt care pretext ? El doar o ceruse Tanei ! Ce explicaţie putea da Tanei, ce explicaţie fetei ? O roşeaţă îi umfla parcă capul şi gîtul la ideea că Tana şi fata ar fi putut cumva afla ponosul. Pe Mika-Lé n-o mai putea suferi, dar nu era în stare s-o gonească.

Lipsea acum mai în fiecare zi la ţară, ceea ce însă nu dregea nimic. Roţile uzinei celei noi, încă nestrunite în angrenaje, nu se învîrteau mai strident ca maşinăria din pieptul lui. La el gîndurile păreau a se frămînta în piept ; în spaţiul

strîmt dintre stern și coloana vertebrală încăpea un fel de moară cu aripi care fluierau, zgîriau acolo roți cu zimți și sirene subțiri filtrau usturos suflarea parcă deodată cu sufletul.

Cu acel mecanism defect ajunsese a se deprinde, cu necazurile morale însă nu se putea învăța. Despre boală își amintea că Walter a vorbit de un defect organic: Așa era el de cînd era! gîndea cînd se sufoca ca un strangulat, și nu vrea să recunoască agravarea; îl despera însă ideea că Elena e nevasta unui bolnav și unui defăimat... Așadar, scrisoarea ei de despărțenie, închisă în casa de fier, era justificată. Nu era vrednic să-i fie soț... Totuși ceea ce stă scris în scrisoare nu trebuia să se întîmple!...

De cîte ori se întorcea în oraș de la moșie, Drăgănescu trecea pe la Tana, ca și cum aștepta să-i ceară înapoi pe Mika-Lé. Fiind însănătoșit ar fi fost simplu să propună el, dar calomnia — deși cunoscută numai de el — îl oprea de la orice inițiativă.

Pavel fusese cel care găsise soluția. Sătul să tot facă comisioanele fetei pe care n-o înghițea, și socotind-o de prisos în casă, spuse bătrînei, cu care își îngăduia oarecare familiaritate că: Acum cînd domnul ședea mai mult la țară, era mai bine ca domnișoara să se întoarcă la dumneaei... Nu era nici o femeie în casă... Poate că doamnei nici nu i-ar fi plăcut s-o știe acolo!...

Bătrînul fecior vorbise fără precugetare; astfel de cutezanță nici nu i-ar fi dat în minte. Ideea lui pornise mai mult de la o ceartă între Mika-Lé și secretar. Ceartă degenerată în calificative pe care Pavel nu le credea în tonul casei. Să pîrască nu-i plăcea și credea că domnul e cu mult prea îngăduitor în toate și cu toți; cucoanei Tanei însă îi spusese.

Tana zisese numai: „Ai dreptate, Pavel!“ și încrucișînd mîinile peste șal se pocăise: Cum de nu s-a gîndit ea mai nainte că nu e locul fetei acolo, singură cu trei bărbați — cuprinzînd într-o singură formulă simplistă pe Drăgănescu, pe secretar și pe Pavel — fără nici un gînd rău, numai pentru cuviință.

Însemnat fusese pentru Tana și argumentul lui Pavel despre nemulțumirea probabilă a Elenei. Tana avea pentru cumnata ei mare luare-aminte.

A doua zi chiar, spusese lui Drăgănescu că dacă fata nu-i mai e de folos, i-ar fi de folos ei. Respirația de satisfacție a lui Drăgănescu se scufundase în piept în haosul unui vid prielnic. N-avea totuși liniște deplină. Mișelia putuse ajunge la urechile Elenei ; Ada și Lică Petrescu erau acum ajunși în Elveția și desigur vorbise. Înclina capul ca un vinovat. Elena va avea acum motiv de divorț. Din nou tăcerea ei nu-l mai nemulțumea, ar fi vrut să dureze la infinit ; nici de întoarcerea ei nu mai avea interes. Deși starea actuală echivala cu divorțul, singurul lucru de care se temea și pe care nu-l vroia era divorțul.

Îi trecea timpul cu punerea la punct a uzinei noi, cu lupta răsuflării subt osul pieptului și cu grija veștilor ce nu veneau și mai ales a celor ce puteau, dintr-o zi în alta, veni. Vreo patru invitații succesive : chermesă, ceai, serată artistică, toate de la casa Walter, îi dase emoții. Nu se gîndise, firește, să se ducă, nici nu se scuzase ; îi părea numai că iscodesc liniștea lui și că pot ațîța ceva din ceea ce el se silea să potolească.

Era invitat, ce-i drept, în calitate de cumnat. Așadar, îl socoteau tot ca pe cumnatul lor ? Dar acolo era lumea, lumea care vorbea mișelii ! Mișelii pe care Elena acum poate le aflase ! Ce avea să facă Elena ?... În acel ceas chiar, poate că Walterii nu-l mai socoteau ruda lor !

Ca într-un ochi de baltă, gîndurile i se învîrteau, i se încrețeau, stagnante și paludice.

Cap. 12

Cu o carte în mînă în salonul Lenorei, Coca-Aimée cercase în mai multe rînduri să facă pe mamă-sa să-i vorbească de unchiul Lică. Cincisprezece zile după balul la care-l cunoscuse, curiozitatea ei era încă vie. Dar Lenora nu-i răspundea, ci se frămînta pe canapea, cînd pe-o parte, cînd pe alta.

Răsfoind distrat cartea, Aimée își amintea surprinderea ei cînd aflase că acel domn îi este unchi, apoi mulțumirea că unchiul e bărbatul prințesei Ada, căreia îi lăsa acum bucuros titlul uzurpat.

Conversația cu Lică luase imediat un ton amuzant, pe care nu-l mai întîlnise la nimeni. Ea, așa de protocolară, suportase familiaritatea, ba chiar o căutase repețit în cursul serei. O impresiona contrastul dintre profilul cizelat, silueta corectă și vorba aceea nejenată. La stabilimentele balneare, după salutul reverențios al personalului, mîinile nesfiite ale *masseur*-ului îi dau o impresie la fel.

În seara balului ascultase de la oaspeți toate variantele de stil și de ton : fraze de politeță, complimente mai îndemînatece sau mai stîngace, discuții, greoaie sau ușuratece, cancanuri, glume — unele chiar de mult spirit — cît și jargonul junilor — juni amici clubiști.

Debitul începuse a-i pare obositor. Singure cuvintele rare ale lui Walter își aveau încă prețul, un preț în aur și pus la dobîndă ; pe dînsele le supraveghea și le colecționa cu în-

grijire, pentru a nu fi cumva rătăcite de la destinaţia unică a profitului ei.

Lică, cu limbagiul lui inedit, picase la timp. Ca sunet, glasul unchiului era cam vulgar, dar aşezat într-o octavă de falset simpatic, vorbele erau spontane şi le puteai desprinde una de alta sau înşira după voie, nu simţeai că s-au legat ca o funie care ţi se va împleti în auz în toată lungimea ei, dar nici nu te lăsau atîrnat, ca unele stacate, în aşteptarea nedumerită a ce va urma. Dacă cineva îl întrerupea, silaba se risipea uşor pe buzele lui Lică, înlocuită de ţigară, şi un alt cuvînt, care niciodată nu părea întîiul, „solemnul cel întîi", se scutura cu scrumul în momentul următor.

Ce spunea ? Nimicuri, pe care nici el nu le lua în serios, ceea ce le da o scuză şi o calitate, dar care erau exprimate cît mai pitoresc. Aimée nu era familiarizată nici cu vorba de la mahala, nici cu stilul foiţelor umoristice sau al cupletelor de vodevil, ca să-i poată identifica limbagiul.

Alternînd printr-un joc abil cu ţigara, vorbele fluturau înaintea ei de pe buzele rase, ca batistele de mătasă colorată scoase din pălăria unui scamator ; le complecta surîsul complice şi privirea şireată a farsorului. Era ediţia de prinţ-consorte a vorbirei trubadurului Lică.

Dacă Aimée ar fi întîlnit unchişorul în alte împrejurări, ar fi ezitat poate să-i admită formula, şi-ar fi înfrînat pornirea de simpatie, aşa cum îşi refuza uneori gustul de a suge seminţe sărate. Încadrat însă în familie, încorporat, în convoiul balului, Lică fusese absorbit ca grăuntele de sare.

Lică era cam strîmtorat în saloane, numai prezenţa Adei slujea de paraşută încercărilor periculoase ale zborului lui monden. Mulţimea totuşi, în orice fel, era elementul lui, îl excita, îi da un fel de beţie colectivă, uşoară ca un fum mic de vin cu sifon, care îl prindea. Se deprinsese, dealtfel, cu boierii, numai tinerii snobi cu aroganţa lor sinistră îl cam plictiseau, dar îi socotea confraţi de manopere felurite ; ei însă nu-l recunoşteau.

De femei era cu neputinţă ca Lică să se sperie, fie în orice saloane şi subt orice model de rochii. Le dezbrăca numaidecît. Nu era nici lubric, nici imaginativ ; femeia nu însemna pentru el amănunte plastice, ci numai instinctul feminin elementar, trimis sau primit din treacăt, printr-o privire, un cuvînt, un semn. În lumea aceea incomodă, tot cu femeile se

acomoda mai bine. De aceea, cînd Coca-Aimée se apropiase măreață în faldurile de lamé ale rochiei de stil, cu bucle aurii ca de perucă, își zisese netulburat: „Frumoasă păpușă!" Iar cînd Ada — *dolmetch* fidel — intervenise spunîndu-i: „Cum? Nu cunoști pe domnișoara Hallipa, nepoata dumitale?", împrejurarea neprevăzută care-l înrudea cu păpușa de lux îl înveselise nespus. Așadar, icoana asta bine poleită era fata soră-si Leonora! Care dracu din ele?... Aia mijlocie de la pension — Coca!... Căreia, cînd era mică, abia îi venea de hac purtînd-o pe umăr, atîta era de mutroasă.

— Mă bucur, zisese fără complicație. Gîndise tot necomplicat: „Cum se face din pui vrabie!... Asta nu seamănă cu soră-mea, nici cu grecu, cu cine Dumnezeu seamănă?..."

Îi lipsea simțul familial, nepoata i se păruse prea picată din cer, fără să simtă către această rudă strălucită vreo obligație alta decît aceea către o femeie care îți surîde.

Era mulțumit numai că rudenia îl scutise de mofturile etichetei. La început palatul Walter, tablourile, ceremonialul serbării — pe care-l chema „regularea circulației" — îl cam intimidase. Îi venea deci numai bine faptul că grațiozitatea nepoatei îl făcea acolo „de gazdă".

Aimée, dimpotrivă, își confrunta mereu impresiile despre el cu noțiunea de rudenie, de aceea fizicul, ca și felul de a se purta, ca și vorba lui, o surprindeau și se perverteau în aprecierea ei. Nu parvenea defel să-și închipuie cum acel bărbat nostim era fratele mamei ei; se ostenea zadarnic să-l încorporeze amintirilor trecutului, nu și-l amintea defel, așa că rămînea mereu proaspăt.

Cînd Lică spusese Adei: „Uite, domnișoara asta nu se purta bine decît dacă o luam călare pe după gît", i se păruse că aude un cuplet îndrăzneț, autorizat de cenzură.

Clipirea din ochi de care Lică nu se putuse dezvăța și care la fața lui rasă lua acum formă de „tic" — un fel de monoclare fără sticlă — apoi un freamăt al buzelor care înlocuia fluieratul anevoie dezbărat, trupul subțire, care subtiliza ceea ce aveau mișcările cam comune, un gest vag al mîinei substituit pocnetului din degete, glasul susurat cu nepăsare aproape de obraz, suflînd un vînt ușor peste gît, totul făcea pe Coca-Aimée să-i primească, ba chiar să-i placă promiscuitatea lui.

În seara aceea de bal, Aimée făcuse cu un zel nou circuitul saloanelor, culegînd din treacăt frînturile de vorbe ce-i azvîrlea Lică, interpelări simpliste ce-i păreau savuroase. Numai pentru el, urechile ei nu mai erau de porțelan și vechiul fante, cu glumele lui calpe dar îndrăznețe, săvîrșise un fel de viol al timpanului.

Cînd balul luase sfîrșit, Aimée purta, în decoltagiul larg al rochiei de stil, amintirea unchiului ca pe un fir de busuioc ascuns, care zgîrie puțin pielea și miroase iute. Tot ce neamul arhivarului Pană din Mizil și al arendașului Hallipa distilase pentru a compune nobleța fetei își regăsea în acel gust sucul indigen, pe care suc Lică îl păstrase intact.

La patru dimineața în rochia de bal încă, Aimée scrisese cîteva rînduri Hildei, din nevoia de a-și împărtăși și prelungi impresiile. De obicei îi scria franțuzește, ca exercițiu de stil și ortografie ; acum, plecată peste hrîtie cu diadema perlată pe frunte, găsise în chiar starea ei de spirit, familiaritatea acelui *Wianarisch*, obișnuit între ele la pension.

„...Ein klein Onkel ! Mehr sag'ich din nicht ! Echt Bruder meiner Mutter wenn es dir gefällig ist ?... Aber wa'für a'Kerl !...“

Cap. 13

De la un timp Lenora devenise capricioasă. După plecarea Hildei, din alintare sau de urît, se plîngea mereu de migrene și cerca să oprească pe Aimée lîngă ea. Aimée, nevrînd să se facă obicei rău, nu-i ceda dar o sfătuia s-o însoțească sau să iasă singură ; atunci, speriată că traiul ei sedentar e amenințat, Lenora înceta a se mai plînge. Aimée totuși purta oarecare grijă Lenorei și la o întrunire de comitet se apropiase de Nory Baldovin, care era casiera societății, și-i spusese că mama ei ar fi fericită s-o vadă fără etichetă, ca între rude. În mintea fetei, Nory era un fel de nepoată a Lenorei, nu știu cum și ce fel.

— Am să viu ! Am să viu să văd pe coana Lenora, răspunsese feminista, fără intenții serioase.

Într-una din zile însă, Aimée îi telefonase o invitare precisă, care suna așa :

— Mama și cu mine suntem singure și te așteptăm la ceai. Am trimis autoul !

Nory nu putuse refuza și sosise cu gura mare ca de obicei :

— Uite, dragă, cum seamănă Aimée fără pălărie, cu bunicu-su Eriste !

Lui Aimée îi plăcea să aibă strămoși ; pretinsese Lenorei să caute fotografia acelui bunic, care trebuie să fi fost un om admirabil. Se stabilise astfel intimitate ; Nory Baldovin totdeauna plăcuse Lenorei, de pe timpul cînd venea la Prundeni, la moșie, să treacă vacanța cu Elena. Pe atunci Lenora era în apogeu și Aimée era o păpușă frumoasă și micuță.

Aimée la acea întrevedere se arătase drăguță, iar Lenora nu se mulțumise pînă cînd Nory nu-i fixase ziua cînd mai vine s-o vadă.

De la plecarea Hildei îi era, în adevăr, urît Lenorei și cum nici nu se simțea tocmai bine, dorea să aibă pe cineva lîngă ea ; uneori îi era chiar teamă să nu fie cumva rău bolnavă și ar fi vroit să aibă cu cine se consulta. Pe Aimée o cruța și n-avea de confidentă decît pe Maria, servitoarea. Pentru nimic în lume n-ar fi spus lui Walter ceva și se bucura că regimul camerelor separate îi îngăduie să ascundă. Îndată însă ce Nory o cerceta mai de-aproape, tăgăduia ca și față de Hilda.

Nory însă nu se da lesne învinsă :

— Ce ai, femeie ? Arăți azi de pe altă lume !... Mai ieși la aer ! Stai aci închisă ! M-aș lipsi de palat !

La ai ei de-acasă, cînd o întrebau, Nory spunea :

— Lenora acum ? Parcă e îmbălsămată !... Cu bărbat doctor mare și nu se caută. Aimée aia ori e proastă, ori e secătură !

Uneori, plictisită, Nory refuza invitațiile Lenorei.

— Să mai vadă de alta !

După un timp îi telefona însă chiar doctorul Walter și atunci n-avea încotro.

Walter simpatiza pe Nory Baldovin pentru firea ei deschisă, pentru francheța brutală, pentru contrastul cu propriul lui caracter și cu al celor două femei din casa lui.

Lipsa lui de mlădiere, rezerva rigidă, cuvîntul calculat, acele calități sau defecte ce-i erau proprii făceau pe Walter să găsească mulțumiri complimentare în libertatea de idei, de gesturi, de cuvînt a feministei. Nory era ca un *hall* cu

geamuri larg deschise, în a cărui lumină trecea oricine și chiar el, Walter, fără stînjenire. A putea sta nestînjenit, în plină lumină, era ceva mereu de mare preț pentru doctorul Walter.

Nory îi strîngea mîna ferm, îl chema „doctore mare", cu ton de convingere și de familiaritate, despre sanatoriu zicea cu tărie : „Bravo", și despre palat : „Halal !" — fără nici un plan dinapoia gîndului, căci credea pe fiecare liber să-și facă viața așa cum înțelege și în adevăr socotea sanatoriul ca pe o operă mare.

Apoi, Nory era inteligentă, calitate pe care Walter o prețuia cu deosebire, deoarece era calitatea pe care el însuși o pusese în slujba binelui și a răului și de care era mîndru ca de o avere pe care o putea opune celorlalte averi. Nory mai era și rudă — credea și el — fixa deci o dată mai mult pe Walter în noua lui existență dincoace de perdeaua trasă, a unui trecut prescris, înlocuia și pe Hilda, deci suplinea lipsurile, ce nu trebuiau subliniate, ale lui Aimée.

Ca și Hilda, Nory se slujea acum de Walter ca să sperie pe Lenora, cu diferență numai de procedare :

— Dacă nu-i spui că ți-e rău, îi spui eu îndată !

Lenora jura că a doua zi va spune și la ziua viitoare asigura pe Nory că s-a restabilit complect.

Nory, dealtfel, nu venea prea des. După o pauză cam lungă, avînd de vizitat un bolnav recomandat de ea sanatoriului, trecuse pe la Lenora. Cunoscută de personal, circula oarecum în voie pe coridoare ; la ușa camerii Lenorei, întîlnise pe Maria, care ieșea cu un teanc de rufe ghemuite. Nory se trăsese înapoi : duhneau !

— Ce e asta ?

— Am premenit pe conița ! Nu e așa bine azi ! răspunse Maria cu ezitare, privind bănuitor pe Nory.

Culcată cu fața în jos pe un maldăr de perne ghemuite subt pîntece, Lenora gemea și se crispa ca un holeric. Nu auzise pe Nory intrînd ; o simțise abia cînd îi pusese mîna pe frunte. Cercase să se salte, dar nu putuse.

— Ce ai ?... Ai crampe ? anticipase Nory.

— Da ! Crampe mari ! N-am mai avut pînă acum ! — avea o biată voce.

— Nu-i nimic ! Un ceai, un termofor și Davilla ! Ce face toanta de Maria de nu-ți dă ce-ți trebuie ?... Unde e Aimée ?... Doctorul știu că e la operație !

— Să nu cumva să-l chemi ! gemuse Lenora.

Nory atribuise teama ei la respectul către ocupaţiile ilustrului. „Biata Lenora arată cam speriată în noua ei căsătorie !" gîndise. Se apucase să îngrijească pe bolnavă ; reuşise să-i facă un culcuş confortabil pe sofa, căci Lenora se apăra de pat ca de moarte. O înconjurase cu sticle calde şi o îndesase cu ceaiuri, nu fără să bruftuie pe Maria, care se uita la amîndouă cu ochi holbaţi.

Lenora luase apărarea slujnicei :

— Maria mă îngrijeşte bine !

Cînd venise rîndul picăturilor, refuzase zicînd că i-a trecut. Se scuzase că poartă un capot de flanelă şi ceruse o pijama. Abia ajunsă acasă Nory îşi amintise de rufele duhnitoare : „Nu era bine femeia, şi eu am îndesat-o cu călduri !"

Peste vreo zece zile Maria chemase la telefon pe domnişoara Nory, invitînd-o din partea Lenorei pentru după-amiază *negreşit.*

Lenora, cercuită cu vînătăi la ochi — care semănau cu două pansele negre cu miez albastru — şedea pe divan culcată. Era coafată, fardată, dar cu buzele pîrlite. În pijama de satin negru brodat cu dalii şi cu blană de urs alb pe picioare, părea bine dispusă şi reproşa lui Nory că n-a venit în ajun s-o felicite de ziua ei. Dealtfel, ea singură ar fi uitat dar nu uitase mica ei Aimée : pijamaua era darul fetei, ursul şi un colier de perle, darul lui Walter. Nory admirase perlele, nu mari, dar care totuşi reprezentau o sumă destul de frumoasă ; văzuse însă un gît subţire pe care două dungi mari făceau colier. O izbise cu atît mai mult cu cît mai demult admira la Lenora o guşă albă şi umflată.

Lenora povestise cum fusese sărbătorită : Pejan, care fusese singurul oaspe, trimisese un coş cu flori minunate, personalul sanatoriului un lămîi înflorit, care încînta pe Lenora ca o jucărie ; seara jucase cărţi în patru în biroul lui Walter, apoi Aimée manevrase un *Master-Voice* de *acajou,* ultim model, pe care Walter i-l lăsase tot ei în cameră.

— Sunt grozav de răsfăţată ! suspinase Lenora ca pe vremea lui Hallipa. Îi păruse rău că Nory a lipsit şi o chemase să bea şampanie. Faţă de astfel de stare de spirit, Nory nu-i mai pusese nici o întrebare ; cercetase numai despre Aimée, decisă să vorbească de sănătate cu fata, care era de treabă altfel, dar tînără şi ameţită de noroc.

Nory băuse şampanie bucuros şi învîrtise cu intermitenţă vreo două ceasuri gramofonul, pentru a face Lenorei plăcere. Refuzase numai pe Caruso, spre decepţia Lenorei, care pronunţa numele tenorului ca pe al unei catedrale. Nory motiva că : prea rage ! Deşi însăşi cu clanţă mare, avea auzul delicat. Pe Selma Kurz o admitea — pentru că nu mai auzise pe nimeni făcînd astfel de gargare.

De şampanie, de *liqueur*, de mulţumire, Lenora prinsese ceva faţă şi probabil se încălzise zvîrlind ursul de pe picioare. Nory, care sta pe marginea aceluiaşi divan, la mişcarea Lenorei se trăsese fără voie înapoi, simţind că o taie peste faţă aceeaşi duhoare de deunăzi.

Zdruncinată de pe loc, Lenora îşi muşcase buzele ca de un junghi undeva înăuntru. Lăsase picioarele jos pe blana căzută, strînsese încordat genunchi lîngă genunchi în faldul pantalonilor de satin negru. Cum Nory o fixa de la mijloc în jos, acolo unde era ascunsă buba, Lenora zisese cu o voce ce scîrţîia de durere reţinută :

— N-am vrut pantalonii pijamalei să fie strîmţi, deşi e moda.

La plecare Nory o felicitase, urîndu-i pentru la anul cadouri şi mai frumoase :

— Da' să-mi faci şi mie un cadou, cucoană Lenora ! Lenora se arătase voioasă. — Uite ce e ! Eşti azi mai bine ca totdeauna, nostimă cu picăţele, dar te doare undeva. Mie nu vrei să-mi spui, dar fă-mi plăcerea şi spune boierului Walter, bărbăţelul dumitale, şi el o să te arate doctorului Walter, care are să te facă bine ! — şi Nory rîsese cu haz de spiritul ei ieftin.

— E drept că mă doare puţin înăuntru... da' numai acum de o zi ! Am să-i spui sigur doctorului !

Lenora avea glasul cu care Nory îşi amintea că minţea pe vremuri. De aceea la o nouă întrunire a comitetului pentru orfani, Nory căutase pe Aimée şi, punîndu-i pe la spate mîna pe umăr, o chemase pe nume. Aimée se întorsese să vadă cine a cutezat, dar luase o expresie agreabilă dînd cu ochii de Nory.

— Aimée ! Mama ta are o infecţie ! Cum Dumnezeu n-aţi băgat nimeni de seamă ? azvîrlise Nory, apoi se depărtase ocupată aiurea, lăsînd pe Aimée roşie de surprindere, de grijă şi ofensă. Cuvîntul „infecţie" despre Lenora o jic-

nise. „Ce originală“, gîndise despre Nory, în sens nefavorabil. Plecase înainte de sfîrşit, renunţînd la ceaiul pe care trebuia să-l ia la fetele Persu. Pentru mama ei făcea orice sacrificiu ! Avusese chiar o mică enervare. Dusese batista la ochii puţin umezi.

Acasă se repezise de la uşă spre Lenora, luînd-o de gît, cu sughiţuri mici în glasul de copil.

— Ce ai, mamile ? Ce ai ?

Lenora surprinsă, speriată de propria ei stare, fără a şti cum şi de unde vine alarma, avusese un junghi mare, urmat de ceva ca o surpare pe tampoanele de vată. Secată de durere se stăpînise totuşi şi mîngîiase pe mica ei Aimée, pe frumoasa ei Aimée, pe care o adora şi de care era adorată.

Lucrul rămăsese la atît, deoarece în aceeaşi seară era la Walteri mare dineu, urmat de muzică. Lenora, negreşit, fusese cruţată. Aimée, ocupată, abia avusese timp să spună lui Walter în treacăt :

— Mama nu e aşa bine, nu vine la masă.

Nu era un caz excepţional şi Walter nu se neliniştise. Mai gravă fusese problema unui tacîm rămas gol în ultimul moment. Aimée era foarte indispusă şi se simţise o mică stînjenire înaintea aperitivului — un *vermouth* cu savoare maladivă.

Etichieta obicinuită a meselor din casa Walter în seara aceea păruse mai monotonă. Aimée, aşezată lîngă Amedeu Anestin, era enervată de răsuflarea lui sforăitoare, probabil pricinuită de ceva polipi, avea impresia că acel zgomot predomină masa, de aceea dase ordin ca primul număr muzical al serei, un duo de negri, să cînte în timp ce se serveau fructele.

Fusese o diversiune, totul se destinsese. Walter, încordat şi el, desfăcuse cuta dintre sprincene, o dungă tăiată fin şi oblic, ca un accent grav în pielea netedă. Era micul semn, gravat acolo de bisturiul conştiinţei ; un semn de care un amor de femeie s-ar fi putut agăţa cu obstinare dacă doctorul Walter ar fi fost menit să cunoască amorul sufletesc al unei femei. Acea linie, asemeni tatuajului unei cifre chineze, o observase Hilda Gert. Efigia perfectă a doctorului Walter ar fi fost monotonă dacă n-ar fi avut acel mic semn, bizar ca o dorinţă faustiană.

Înviorat de exordul exotic, concertul de după dineu decursese bine. Se aplaudase, se comentase şi se făcuse cerc în jurul artiştilor. Aimée îşi regăsise calmul şi Walter satisfacţia. Nory fusese printre invitaţii de după dineu ; avusese tactul să nu spună nimic în timpul serei ; abia la plecare în vestibul întrebase pe Walter :

— Şi Lenora ?

— Bine ! răspunse mecanic Walter, pe cînd îşi amintea cu un fel de grijă că Lenora a lipsit indispusă.

— Mie nu-mi miroase a bine ! adăogase Nory, dînd fuga pe scara de marmoră după doamna Caramfil care o lua cu maşina ei.

La acea replică Walter rămăsese de bronz, ca purtătorul de lampadar din *hall*. Apoi, sîngele urcat la cap păruse a-i da pumni şi palme, împins de conştiinţa pe care cuvîntul lui Nory o brutalizase.

Circula acum în el cu o repeziciune de invazie evidenţa unei boale mai grave. Auzul fără greş al lui Walter izolase cuvîntul „miroase“ dintre celelalte, ca pe o diagnoză şi ca pe un blam. Pumnul stîng, pe care îl ţinea închis, îi tremura de enervare. O mare nerăbdare îl cuprindea, făcută din curiozitate şi alarmă ; simţea parcă viteza unei armii de microbi care-i luase înainte. Era totuşi prea tîrziu pentru a deştepta pe Lenora din somn. Walter nu era un impulsiv. N-ar fi zguduit fără de vreun folos real uşa bolnavei, numai pentru a o inculpa sau a se disculpa pe sine. Walter dormise, ca de obicei, un somn scurt dar destul de liniştit. Conştiinţa lui, care întotdeauna era activă, părea exercitată la odihna reglementată a somnului.

A doua zi dimineaţă nu mai avusese timp a-şi relua dezbaterile conştiinţei. Cînd se pregătea tocmai a surprinde pe Lenora în izul matinal al boalei, Pejan bătuse la uşă şi, cu un aer grav, ceruse să-i comunice ceva urgent : În ajun, seara, la timpul prînzului, doamna Walter îl chemase discret şi grabnic. Lui Walter numele îi sunase străin şi ciudat în acel moment. — Or, doamna Walter, după examenul ce-i făcuse, avea — aproape fără îndoială — un adenom uterin, care cerea o intervenţie imediată. Spera să nu fie tardivă, dar negreşit era întîrziată.

Ceva ca o undă depărtată de ură pentru femeia care-i ascunsese răul străbătuse pe Walter ; apoi imediat o altă

undă, de milă pentru femeia care, din sfială și cochetărie, tăinuise astfel de suferință. Walter își scuturase repede impresiile, dase la o parte tot ce nu se făcuse din vreme și la vreme, își așezase conștiința ca acul ceasornicului la ora și minutul de atunci; de-acolo înainte începea datoria, pe care era decis s-o îndeplinească riguros. Nu alergase spre nevastă-sa; trecuse cu Pejan în birou și-i pusese toate întrebările, îi ceruse toate amănuntele. Îl însărcinase apoi să pregătească o cameră pentru Lenora în sanatoriu și tot ce era cerut de operația iminentă.

Înainte de a se duce la Lenora făcuse și ancheta celor două femei care o serveau: fata din casă și Maria, care ea făcea parte dintre infirmiere. Maria fusese concediată: o complezanță și o ignoranță îngăduite unei servitoare obicinuite nu puteau fi și unei infirmiere.

Întrevederea cu Lenora decursese destul de bine. Walter o cruțase de reproșuri și nu insistase s-o examineze din nou, ceea ce ar fi turburat-o. Știa că Pejan nu s-a putut înșela, că peste cîteva ore examenul lui Corvin, hirurgul, avea s-o obosească și, ce-i drept, simțea o aprehensiune a se ocupa el însuși de ea medical.

În fața acelei biete femei, ce-l privea cu ochi sfîșiați de frică, Walter simțise nevoia, pe o parte, să-i cruțe adevărul, pe de altă — s-o convingă de necesitatea operației, ceea ce numai el putea obține.

— Dacă te operezi imediat, ești vindecată! îi spusese ferm și blînd.

Lenora, tremurînd ca de friguri, bîiguise consimțămîntul. Spaima de cuțit lupta cu dorința vindecărei, predominate de autoritatea lui Walter. Fusese o criză jalnică de nervi, bietul trup cutreierat de curenții zadarnici ai emoției, pe cînd cuibarul fatal își dura în adîncimi opera harnică.

Prevenită de servitoare, Aimée fusese cea care făcuse scena mare de reproșuri. Conștiința ei trecuse lesne vina întreagă asupra victimei. Ingrată!... Răutăcioasă!... Să nu spună! Să ascundă de ea!...

Excesele nu prindeau bine pe Aimée. Glasul suna strident, plictisind pe doctorul Pejan. Deși linia suavă era alterată, Walter nu observase; intervenise numai în surdină pentru liniște. Aimée încetase ca prin farmec.

Fusese o suspensie așa de subită, că doctorul Walter simțise iarăși acea emoție prin surprindere, al cărei traumatism i-l da Aimée. Walter stăruise ca Aimée să se retragă. Nu erau lucruri făcute pentru privirea ei.

Aimée nu știa de ce fel de boală e vorba, dar se speriase de cuvîntul „operație". Împotriva stăruinței lui Walter, se așezase lîngă patul bolnavei ca și cum nimeni și nimic n-ar mai fi putut-o depărta. Era o statornicire pe zece minute.

A doua zi la deșteptare Aimée era limpezită. Nu alergase la Lenora, își zisese că de-atunci încolo avea destul timp și prilej să stea lîngă ea. Calcula ce anume turburare de program aducea operația Lenorei. Erau amînări de dineuri fără mare însemnătate și pe care le ceda fără regret pentru mama ei. Gravitatea boalei n-o aprecia, necunoscînd-o, totuși se îndreptase către biroul lui Walter dintr-o nevoie de a ști.

Walter nu dormise defel și, din vreme sculat, sta de cîteva ore la birou, asaltat de gînduri iscate de boala Lenorei. Ipotezele toate, provocate de aceea împrejurare, cît și toate consecințele acelor ipoteze duceau în gîndul lui un duel aprig, își încrucișau fierul cînd agresiv și fățiș, cînd dosnic, pieziș. Cu fruntea crispată de ascuțișul unor anticipări turburătoare, Walter tresărise cînd intrase Aimée ca și cum ar fi apărut acolo fantoma conștiinții lui.

Se sculase și mersese grăbit spre ușă, nu ca o întîmpinare ci parcă doritor s-o îndepărteze. Aimée, care nu-și purtase încă închipuirea atîta de departe ca el și nu-și da seama clar de situație, neștiind ce atitudine să ia în fața turburării lui Walter, alesese pe aceea de a se simți intimidată și murmurase oarecum sfios :

— Ești ocupat ?

Acuzat de impolitețǎ Walter se crezuse dator să-i dovedească contrariul și, apucînd-o de mîini cu un elan neobicinuit, o condusese lîngă birou. Coca-Aimée nedumerită se lăsase așezată pe scaunul lui, pe cînd el, ținîndu-i încă mîinile, prelungea acum cu voință acel gest spontan. Erau împrejurări excepționale, care îngăduiau dezordinea acelui moment. Aimeé, avînd aerul a nu băga de seamă, se întreba ce înseamnă acea expansiune. Walter n-o preocupase prea mult timpul din urmă, interesele și le credea destul de bine așezate ; n-ar fi vrut totuși să piardă o ocazie așa de bună. Era însă surprinsă

nepregătită, ceea ce o lăsa fără inițiativă, în schimb îi înlesnea un aer de naivitate firesc și oportun.

Intrarea fetei hotărîse soarta duelului de gînduri pe care boala Lenorei i le provocase.

Pornită în chinuri ale conștiinței, chestiunea „succesiunei" se rezolvase aproape fără precugetare : doctorul Walter se descoperise pe sine, în chiar momentul acțiunei, de aceea era foarte turburat și Aimée îi simțea cu satisfacție pulsul agitat, dar și cu necazul că nu știe ce are de făcut.

Walter ar fi dorit ca de rîndul ăsta să fie mai puțin inocentă ; era prilej unic de a se face între ei doi un pact ; un pact pentru care trebuia tocmai atmosfera confuză de-acum, dar trebuia și complicitate.

Odată pactul făcut, în emoția propice a momentului, lucrurile ar fi urmat mai lesne cursul lor. Obstacolul inițiativei astfel înlăturat, drumul nepermis ar fi fost descurcat.

— Aimée ! zisese Walter, cu glas aproape străin. Nu știu dacă-ți dai seama ! Pierdem pe Lenora !

— A ! Aimée dase un țipăt mic ca și cum ar fi înțepat-o o albină. Deși vestea era neașteptată, își consumase emoția în ajun și, preocupată de scena dintre ea și Walter, cuvintele nu-și aveau înțelesul lor deplin.

Walter nu se asculta decît pe el, astfel că nota ascuțită dar falșă a exclamării nu-l izbise.

— O pierdem ! urmase, ca și cum nu vrea să scape firul așa de greu prins. Făcuse apoi a pauză în care înnoda ochiul de plasă în care trebuia să apuce pe Aimée.

— O pierdem !... Dar nu vei fi singură !... Vei rămîne aici pentru totdeauna dacă vei vroi... Așa cum vei vroi !...

— A ! repetase Aimée, ca și cum ar fi stat pe un ac. Înțelegea că Walter profita de boala Lenorei și era plictisită fiindcă nu-și găsea atitudinea. Walter nu băga de seamă ; vedea ca prin ceață ; în creier i se făptuia cu violență cutezanța acelui proiect. Față de lupta lui cu sine — victorioasă — capitularea lui Aimée era secundară.

Aimée se sculase zicînd numai : „Îți mulțumesc", în lipsă de inspirație, dar bine inspirată. Rezultatul acela care sosea nepreparat de ea nu-l putea destul aprecia. Cît despre boala gravă a Lenorei, nu știa dacă nu e un pretext de care se slujește Walter.

Își trăsese mîinile din ale lui, cu un scîncet ușor de durere, care era sincer — ceea ce Walter strîngea așa de tare nu erau mîinile ei moi, ci voința lui puternică, care trebuia strunită.

— Pe cînd ? întrebase Aimée.

Walter, buimăcit, nu știa ce vroia să spună.

— Pe cînd operația ? repetase cu un tremolo în glas.

Walter își revenise :

— Mai stai un moment, zisese cu ton normal.

Îi explicase că Lenora va fi preparată cît mai iute și apoi operată. Operație care va reuși fără a o vindeca. Cancerul se va reforma și o soluție fatală nu va putea fi înlăturată — după un timp mai lung sau mai scurt. Nu se putea exact prevede ce prelungire vor da îngrijirile, nici ce surprinderi putea aduce boala... Cum putuse avea imprudența să ascundă atîta timp !

Aimée acum deslușea mai bine : Cancer ! Primejdie ! Impresia ei se concentra într-un fel de necaz pe Walter. Se uita lung la el cu ochii ei limpezi. Privire fără de expresie, căreia îi puteai da, deopotrivă, sensul unei întrebări, unui reproș, unei curiozități sau pe care o puteai lăsa fără interpretare, numai cu enigma stînjenitoare a ochilor limpezi.

— Ea singură e vinovată ! hotărîse Walter, fără a se putea justifica cu argumente ce-ar fi fost scabroase pentru urechile lui Aimée. El se supusese pasiv rolului de soț ; Lenora după voia ei limitase acel rol, totodată Lenora stînjenită, Lenora bolnavă se ferise de Walter — era exact. Exactă, asemeni, pasivitatea lui. Vina era a amîndoura sau a nici unuia.

Răul localizat aparținea însă numai bolnavei, care-l ascunsese cu șiretenie și încăpățînare : din pudoare, din ignoranță, din cochetărie, din rușine pentru acea anume infirmitate, de care se credea dezonorată. Din fosta ei șiretenie îi rămăsese atît cît să nu trădeze secretul descalificării ei de femeie [18].

— Mama dumitale — zise Walter, înlocuind titlul de soție cu cellalt, ca pentru un divorț prematur sau postum — mama dumitale poartă răspunderea nenorocirii... pînă la un punct... deoarece, chiar îngrijită din timp, vindecarea era poate exclusă ! S-ar fi cîștigat numai timp !...

— Maria știa ! adăogase Aimée cu ranchiună, căutînd un vinovat.

— Ce putem cere și ce putem face Mariei !

Glasul lui Walter era scăzut dar aspru.

— Mama e singură ? — Aimée căuta o ieșire.

— Va trece chiar acum în sanatoriu, o poți pregăti.

Liberată, Aimée se dusese la Lenora, care nu își luase în serios atît boala cît rolul de bolnavă. Ceruse așternuturi dantelate și cutiuțile umpleau patul încărcat ca un trofeu. Văzînd pe Aimée se bucurase ; nu-i făcuse nici o întrebare care s-o pună în încurcătură. Vorbise de camera ce va ocupa — cea mai frumoasă — de serbările ce vor fi amînate din cauza ei ; de voiajul la Viena pentru raze mai tîrziu, amintindu-și numele magazinelor unde tîrguise altădată. Chiar numele lui Hallipa, nemaipronunțat atîta timp, revenise cu aceeași indiferență ca cel a furnizorilor.

Auzind numele tatălui ei, Aimée se întrebase de cumva protocolul cerea să fie anunțat. Socotise mai prudent să nu amestece pe nimeni dinafară în destinele palatului Walter, mai ales așa cum ele se anunțau.

Lenora părea acum că adormise ; doborîtă de osteneala boalei, îndelung ascunsă, simțea nevoia patului. Din cînd în cînd deschidea ochii, din nevoia de a se supraveghea.

— Sunt aici, mamile !

Mulțumită, Lenora adormea iarăși. Aimée se uita la ea cu grijă și cu frică. Numele boalei și gîndul operației îi dau acum o teroare ce se substituia altor sentimente. Traiul cuteza să aducă turburări proiectelor ei. Se liniștea amintindu-și scena de adinioarea cu Walter. Cît era de emoționat !... Și cu ce grabă profitase de prilej ! Nu mai fusese necesară nici o manoperă !... Atîta facilitate aproape o decepționa... Dacă n-ar fi fost curiozitatea pentru Lică, n-ar mai fi avut acum nimic de lucru !... Cît de mult îi da de lucru acum mama ei !...

Gînduri care se succedau fără logică aparentă și fără convingere absolută.

Cum Lenora se uita la ea printre gene, vroise s-o întrebe iar de Lică ca de ceva urgent, dar bolnava închisese iarăși ochii. Dealtfel, nici n-ar fi aflat lucru mare. Surprinsă de întrebările fetei, nu reușea să-și adune amintirile asupra unui timp cu totul părăsit. Pentru a fi fetei pe plac, cerca să-și

reabiliteze sentimentele frățești, dar sărăcia inteligenței o împodmolea.

Aimée nu putuse obține decît episodul incomplect al pasiunei prințesei Ada, în versiune poetizată, și amănuntul interesant că Lică îi era frate Lenorei numai de mamă.

„Numai de mamă! își zicea Aimée, reducînd bucuros la neant rudenia pe care totodată o menținea prin obsesie. E fratele mamei! Ce amuzant!"

Pasiunea Adei pentru Lică o interesa. Imaginația ei nu se oprea la nimic realistic în acel amor: pasiune, voluptate, toate erau din porțelan și din emailuri. Afară totuși de vocea și vorbele lui Lică, care o făceau să dea din umeri, cu o ușoară părăsire de sine, cu o mică deplasare a pozei, cu o alterare a liniei perfecte.

Se auzise o bătaie ușoară la ușă; intrase infirmiera-șef. Lenora se săltase cu ochii speriați, care întîlnise o targă ultim model. Aimée își astupase cu mîna pe buze o exclamație. Pejan apăruse cordial:

— Nici o oboseală în vederea operației! Atîția pași cîți crutați azi, îi cîștigați după! Domnul doctor așteaptă să vă instaleze el singur! Pe urmă rămîneți musafira mea!

Pejan avusese totdeauna către Lenora un ton de respect galant, care-i cîștigase simpatia. La început urmărise chiar un mic gînd galant și nerespectuos, pe urmă o cultivase în vederea păpușei Aimée; renunțase apoi la amîndouă aspirațiile și rămăsese numai cu simpatia pentru femeia care „și-a greșit domiciliul", zicea el la început, și acum pentru bolnava „fără părinți", cum o caracteriza. Lenora avea încredere instinctivă în el.

— Eu nu pot vedea! Îmi face rău, șoptise Aimée și se strecurase în camera de toaletă. Un minut, două, cît stase acolo, îi bătuse inima tare. Cînd zgomotul ușor al convoiului păruse a se fi depărtat, deschisese ușa, dar o închisese brusc la loc.

Penumbra perdelelor și patul gol o impresionase. Fugise apoi în camera ei și, pentru a nu se simți singură, luase telefonul. Glasul mat al lui Walter o liniștise: Atît timp cît Walter veghea!... Ideea că boala slujea bine pe Walter îi adusese un surîs echivoc. Trecuse brusc la gîndul că poate Walter dorise acea boală, apoi mai departe la cel paradoxal

că a provocat-o. Se întorsese la reproşul moderat că n-a observat-o la timp. Sunase iar cu o ardoare imperioasă :

— Ce face mama ? ca şi cum ar fi vorbit de la depărtări.

Walter, ecou bun, insistase să fie calmă, să n-aibă nici o grijă. Aimée se complăcuse în alarma ei :

— Te rog ! Te rog !... Tot ce se poate... Voi fi rezonabilă ! suspinase ca de pe un alt continent.

— Nici o grijă ! repetase Walter. Dialog absurd şi consecvent totodată. Walter vrea să păstreze pe Aimée neatinsă, iar egoismul ei caută în el un ajutor zelos. Era felul lor de a se împerechea.

Nici unul nu se gîndise să prevină pe Elena. Înlăturau tacit martorii supărători. Dealtfel, Elena şi mama ei aveau raporturi şi sentimente împuţinate.

Cap. 14

În Elveţia nu se cunoştea nimic din dramele, făţişe unele, ascunse altele, care agitau pe cei din casa Walter. Elena n-avea legătură cu nimeni de-acolo şi nimeni nu se gîndise s-o pună la curent. Preocupată de propriile dezbateri conjugale, uitase aproape pe Lenora şi Aimée. Nu putea fi acuzată. Mama ei n-o iubise niciodată şi acum în urmă chiar, nu manifestase nici o dorinţă de apropiere. Elena nici ea n-o iubea. Îşi făcuse însă totdeauna datoria şi ar fi făcut-o încă, dacă i s-ar fi cerut. Poate totuşi că în momentele de acum s-ar fi dezinteresat şi de acea datorie, atît era de turburată. Unui apel însă mai grav nu i-ar fi putut rezista.

N-o chemase însă nimeni şi nu se gîndea defel într-acolo. Drăgănescu şi Marcian erau cele două poluri exclusive ale interesului ei.

Domol şi surîzător Marcian intrase în camera luminoasă care slujea Elenei de birou şi de salonaş. În picioare în faţa mesei de scris, ţinînd o foaie de hîrtie în mînă, Elena, deşi preocupată, îi simţise prezenţa şi întorsese spre el o faţă descompusă, cercînd totuşi un surîs. Marcian înţelesese că se petrecea ceva neobicinuit ; deşi sensibil, aparenţele lui însă nu trădau emoţiile interioare, păstra mereu înfăţişarea cam placidă pe care o popularizase numeroase fotografii.

Înaintase tot cu pasul lui lat, dar cu o strînsoare în gît care-i întîrziase întrebarea ; se uita cu grijă la Elena, care avea o mișcare nervoasă a buzei ce o împiedica parcă de a vorbi, îi întinsese în tăcere foița ghemuită a unei scrisori. Plicul rămas pe birou arăta după timbre că scrisoarea venea din țară. Marcian citise, recitise, lăsase foaia pe masă și se așezase pe fotoliu, ca și cum ceea ce aflase l-ar fi obosit.

— Așadar, trebuie să pleci ! zisese după un timp.

Elena lăsase să-i curgă două-trei lăcrămi, apoi trăsese un scaun alături de Marcian, îi luase mîna și începuse a discuta împrejurarea care le schimba planurile. Scrisoarea era de la bătrîna Tana și, în adevăr, neașteptată. Atît stilul cît și caligrafia erau mărturie că bătrîna scrisese chiar cu mîna ei și neajutată ; dacă o cunoșteai, puteai lesne închipui cîtă osteneală și cîtă stînjenire o costa acea scrisoare. Cu bunul ei simț Tana niciodată nu încetase a se socoti inferioară Elenei, dar atitudinea ei modestă rămînea respectabilă prin vîrstă și demnitate. Elena o stima. Era lucru de la sine înțeles că niciodată Tana n-ar fi cutezat să se amestece cu ceva în căsnicia fratelui ei ; trebuise deci o mare desperare pentru a o hotărî să scrie cele cîteva fraze încîlcite de sfială și mîhnire. Bătrîna, care avea judecata ca și cuvîntul simple dar lucide, reușise acum să fie obscură și cu atît mai îngrijorătoare.

Începea prin a cere iertare Elenei : Ea era de vină că se zvonise acele prostii despre fata Lenorei (cum chema ea pe Mika-Lé). Apoi anunța pe Elena „cît mai era vreme" că starea bietului ei frate era rea la suflet și la trup. Doctorul spusese la fel, dar ei încă mai mult îi spunea inima. Aștepta de la Elena bunătatea și dreptatea ei de totdeauna.

Elena și Marcian reconstituiră înțelesul celor privitoare la Mika-Lé. Era vorba de un reportaj al prințesei Ada, căruia Elena nu-i dase nici o importanță. O nemulțumise numai că Drăgănescu primise iar în casă pe Mika-Lé, pe care ea o depărtase, nemulțumire pe care o adăogase cu satisfacție la celelalte motive ce avea pentru divorț. Se agățase de prezența lui Mika-Lé în Lascăr Catargiu ca de un bun pretext. Deunăzi, cînd era decisă a pleca în țară pentru a începe formalitățile divorțului, anunțase pe Drăgănescu că va descinde de-a dreptul la moșie, fără alte explicații. Călătoria ei, avînd de scop unic despărțirea, devotamentul lui Drăgănescu ar

fi fost plictisitor, pe cînd o greşeală a lui de cuviinţă către ea slujea bine. Nici un alt fel de resentiment sau de suspiciune n-o incomodase.

Bătrîna Tana însă şi Drăgănescu îşi închipuise, pesemne, că în cele scrise de Elena intra vreo vexaţie conjugală ; aveau amîndoi încă iluzia că Drăgănescu mai ocupă vreun loc în sentimentele ei.

În primul moment Elena avusese pornirea să se indigneze pe Tana, socotind scrisoarea ei ca o cercare de împăciuire ; îşi amintise însă repede că bătrîna cumnată avea tot atîtea zbîrcituri cîte răbdări şi că era cinstită la suflet şi la vorbă. Numai o primejdie reală o putuse hotărî să trimită atît de departe un astfel de apel. Aci chiar sta marea însemnătate a acelei veşti turburătoare.

Elena trecuse uşor asupra celor privitoare la starea morală a lui Drăgănescu, cruzime firească a sentimentelor ei de-acum. Dacă dezbaterile sufleteşti ale lui Drăgănescu n-o interesau, cellalt capitol — al sănătăţii — îi crea îndatoriri.

Din îndeplinirea datoriei Elena îşi făcuse un precept de viaţă, care venea acum în conflict cu idealul ei nou de fericire. Pînă la sosirea lui Marcian se frămîntase nehotărîtă, aşteptînd poate ca Marcian să găsească un argument care să le vie în favoare ; cînd el constatase necesitatea plecării, simţise o decepţie dar şi o linişte, o împăcare cu sine.

Nu se îndoia că, sfătuind-o să plece în împrejurarea de-acum, Marcian făcea un sacrificiu. Avea încredere în sentimentele lui. Fără şovăire în dragoste ca şi în muzică, Marcian da, în adevăr, o impresie prielnică de siguranţă ; un finit perfect al sunetului de suflet ca şi de vioară. Toate substraturile la el erau limpezite de armonie. Ca artist, poseda formula unei arte deplin stăpînite, ca om, era o ecuaţie simplă. Sobru prin temperament şi precept, singuratec prin gust şi calcul, nu era nici excentric, nici capricios. Suprafaţa plană a caracterului îngăduia aterizări fără accidente. Elena pentru a doua oară îşi încredinţa mîndria în mîini bune, acum însă deodată cu iubirea.

Marcian sta pe fotoliu aşa de amărît că Elena se ostenea să-l încurajeze ; alături de acel aliat sigur, tot atît de mîhnit ca şi ea, se simţea mai îmbărbătată. Un elan de admiraţie pentru virtuţile prietenului îi da o uşoară exaltare, care-o făcea să privească împrejurările vitrege cu mai puţină descu-

rajare. La mîhnirea ei se adăoga un soi de bucurie; sărea peste timp și obstacole pentru a se gîndi la ceea ce avea să fie „după". Acel „după" nu era defel lămurit, dar aspira spre el cu pasiune; nu se gîndea precis că viitorul era condiționat de însănătoșirea sau de moartea lui Drăgănescu, simțea numai nerăbdarea de a atinge un termen. Graba ei scurta timpul și distanțele; era cuprinsă de o frenezie neobicinuită, care precipita fapta destinului prin obsesie și exaltare.

Totul avea să fie numai provizoriu. Amîndoi consimțiră să satisfacă apelul Tanei, mai mult nu li se putea cere! În loc să plece pentru a îngriji de divorț, pleca pentru a îngriji sănătatea bărbatului ei; era un sacrificiu care o scutea de orice alte obligații! Marcian era acum cel oropsit, cel părăsit, era firesc deci ca toată mila ei să fie pentru dînsul. Își făcea datoria, era destul!

Marcian judeca lucrurile mai calm și mai îngrijorat. Prevedea o despărțire lungă, pricinuită de o boală fără termen, boala de inimă.

Elena va fi confiscată și divorțul suspendat; n-avea nici o îndoială cu privire la statornicia hotărîrii ei de a divorța, dar obstacolele dinafară se agravau. Dorea însănătoșirea lui Drăgănescu pentru liberarea Elenei, iar ipoteza morții lui nu și-o punea înainte ca fiind prea satisfăcătoare. Închipuia acea posibilitate cu fatalism, fără cruzime. Drăgănescu nu-i păruse pînă atunci un obstacol serios; respectase căsătoria Elenei fără a o crede servitute; i se părea firesc și nu făcea melodramă din desfacerea unui contract; obstacolele însă în viață ca și în muzică îi dau o impresie dublă: îi erau asupritoare și trebuiau învinse.

Deocamdată era deprimat și nu-și regăsea timbrul normal al vocii, de aceea tăcea; Elena, în schimb, vorbea cu o animație nefirească. Buna lor înțelegere micșora pentru ea fatalitățile și fericirea, deși cu gust amar, punea în relief conștiința de a se iubi deodată cu conștiința obstacolului.

Comentînd scrisoarea Tanei, la un moment Elena rîse chiar la ideea trudei ce va fi pus biata bătrînă ca să scrie. După acel moment copilăros trecuse la severitate, dezaprobînd consultarea medicală a lui Walter. — Întotdeauna Drăgănescu făcea greșeli. În ce privea pe Mika-Lé, nici vorbă că nu va mai găsi acolo pe acea nesocotită. Totuși, prefera

să meargă la ţară... Afară dacă boala... Dar ce boală ? Tana omisese tocmai principalul. O boală de inimă ! Acele indispoziţii ale lui Drăgănescu ?... Dar anume ce boală ?... Boalele de inimă apăreau Elenei, mai ales foarte lungi.

— Am să stau atît cît va fi strictă nevoie, iar dacă se prelungeşte, atunci faci aşa ca să vii tu ?

— Desigur, aşa ! răspunsese Marcian preocupat.

Amîndoi doreau tot ce-i putea apropia, dar viitorul părea umbrit şi îndoielnic.

Un concert la Bâle scurtase cu trei zile timpul ce aveau a mai sta împreună. Deşi chemarea Tanei nu avea un caracter precis de urgenţă, plecarea Elenei nu putea fi prea mult întîrziată. Odată decizia luată li se părea la amîndoi că totul se va rezolva mai lesne dacă pleacă mai curînd. În orice caz puteau fi informaţi mai exact asupra stării de lucruri. Elena avea să-şi înceapă de îndată preparativele, iar după întoarcerea lui Marcian de la Bâle va pleca. Dezbătuse dacă apartamentul din Geneva trebuia liberat ; găsise că e preferabil să-l păstreze.

Elena condusese acasă pe Marcian şi-l ajutase să-şi facă micul bagaj. Maman Baudin nu mai avea rol. Emoţia lor se manifesta acum printr-o mare tandreţă. Elena dorise să-l conducă la gară şi pe parcurs se ocupase numai de amănuntele concertului, lăsînd deoparte celelalte griji. Marcian răspundea printr-o strîngere de mînă, cu gîndul dus mai departe ca împrejurările imediate.

Abia după trenul plecase, Elena îşi amintise că n-au stabilit nimic cu privire la copil. N-avea parcă răbdare să aştepte pînă se întoarce. Ce face cu băiatul ? Îl ia sau îl lasă ? Cum oare cerea datoria ? Ce aşteptau cei de-acolo ?

Altădată cu iniţiativa proprie, sta acum în dilemă, aşteptînd soluţia de la Marcian. Greşea crezînd că Drăgănescu are vreo pretenţie cu privire la copil. Obsesia lui era unilaterală şi o privea exclusiv. Desigur însă că prezenţa copilului i-ar fi garantat mai mult pe a ei. Ea făcea însă socoteală că pentru copil ar fi fost mai bine să rămînă pe loc. Boala nu putea fi chiar aşa de gravă încît să ceară prezenţa copilului ! Un copil aşa de mic ! Nu se oprea să cerceteze desluşit în ce ar fi putut sta gravitatea şi ce cauze puteau cere ca băieţelul să fie acolo. Dorinţa ei intimă era să lase copilul la Geneva pentru a avea un motiv puternic de a se reîntoarce...

Dacă totuşi era mai firesc să-l ia? Plecarea ei ar fi fost astfel mai definitivă. Un vid i se făcea în trup, ca pe puntea unui vas la pornire. Ce oare avea să decidă Marcian?

Începuse a se prepara de plecare, dar avea în ea mereu o frenezie asemuitor cu aceea a unei nunţi pe care ar fi melancolizat-o plecarea unuia din soţi pentru a aduce de peste rîu preotul. Incidentul de-acum scotea în evidenţă legătura ei cu Marcian în chip mai deosebit; pînă atunci îi părea c-a fost o taină a lor între străini; acum, fără nici o schimbare către alţii, avea impresia unui fel de strigare publică, care o umplea de zgomotul şi de ruşinea fericirii.

Către cei care zilnic o reluau, simţea un refuz sufletesc violent şi un gust violent al vinovăţiei către cei care ar fi vrut s-o acuze. Erau stări exaltate, care contrastau cu gesturile ordonate ale împachetării. Chiar felurítele demersuri, cumpărăturile le făcea cu acelaşi ciudat avînt nepotrivit cu împrejurarea. Toată mişcarea ei lua forma unei fericiri dureroase sau a unei dureri încîntătoare. De la concertul din muzică de Bach nu mai avusese astfel de stare.

Uneori se trezea din acea beţie cu un fel de superstiţie. Să nu fie cumva „cîntecul lebedei" ! Să nu fie a rău! A rău pentru ea şi Marcian, fireşte.

Vizita la copil pusese pedală acelui brio absurd. Vorbise cu directorul şi cu superioara de lipsa ei probabilă şi făcuse recomandările necesare unei absenţe. Băieţelul, docil de obicei, începuse neaşteptat a plînge — un plîns închis, temător, de copil care se sileşte a fi cuminte, un plîns jalnic şi sfiicios, care-l făcea urît şi mişcător.

Elenei i se făcuse milă; căuta acum motive de a-l lua. Poate cei de-acolo aveau chiar pretenţia! Poate tatăl lui era grav bolnav! Ca şi cum era vorba de lucruri poruncitoare dar de oameni străini. Febra ei scădea; totul îi părea obositor şi anevoios; o greutate îi trăgea gîndurile la pămînt.

De la şapte dimineaţa, în ziua întoarcerei, aşteptase pe Marcian care, în adevăr, sosise la ora ceea, dar, temîndu-se a nu fi prea matinal, nu venise la ea decît la zece. Elena îl primise ursuz, ca pe cineva care a întîrziat. Ar fi vrut să-l întrebe îndată despre copil, dar nu-i veneau cuvintele. Îşi închipuia că va zice poate că trebuie să-l ia, şi asta o agasa. Declarase că are migrenă şi vrea să dejuneze undeva în oraş.

Marcian constata cu drag şi mîhnire cît de mult o turbură despărţirea lor. Turburarea ei altera şi calmul lui şi îi răscolea simţirile. Îl îngreuna o voluptate pe care nu vrea s-o recunoască.

Propusese să dejuneze la o grădină din marginea oraşului : lacul, munţii, decorul vechi, le provoca o admiraţie proaspătă. Elena, care încă se plîngea de migrenă, mîncase puţin şi tăcuse mult, cu un fel de îndîrjire care era şi plăcere şi tristeţă amoroasă. Marcian avea o bucurie în simţiri care-l punea în încurcătură şi pe care o agrava tăcerea Elenei. După ce lăsase un timp ca frumuseţea peisajului, clevetirea onestă a chelneriţii despre o chermesă să umple vidul primejdios, Marcian pornise povestirea concertului de la Bâle. Elena tresărise ca cineva deşteptat din somn şi, plină de remuşcare, ceruse amănunte. Marcian, cuibărit în fotoliul de trestie, îşi savura beatitudinea. „Braubier" sau emoţia îi roşeau puţin faţa de obicei sarbădă şi dau ceva lumini turburi ochilor cu albăstrimi de obicei clare.

Pe la patru Elena propusese o plimbare pe jos, pînă la portul de vapoare, şi o vizită la copil. Marcian găsise pretexte pentru a se veseli copilăreşte. Cu băieţelul se înţelegea de minune. Dimpotrivă, de cîte ori avea în faţă copilul debil, Elena nu-şi putea ascunde decepţia ; l-ar fi vrut mai robust şi mai vioi ; marea prietenie a lui Marcian cu micul Ghighi corecta însă vina inocentă a copilului. Cînd erau toţi trei laolaltă, rolul Elenei era mai plăcut ; privea pe cei doi cum se joacă înfocat ; uitau aproape prezenţa ei şi-şi aminteau amîndoi de ea cu acelaşi aer de şiretenie şi de vinovăţie că au lăsat-o singură. Prestigiul copilului astfel creştea.

Pe bancheta de pe puntea vaporaşului Elena şi Marcian stase aromiţi de aceeaşi lîncezime. Abia la cîţiva metri de poarta institutului, Elena întrebase brusc pe Marcian :

— Ce fac cu copilul ?

— Rămîne ! strigase Marcian aşa de vioi că un ecou de undeva reprodusese ultima silabă.

Cu braţele subţiri încărcate de mingi şi de cercuri, după o goană cu *ami Vic* prin parcul pensionului, băieţelul declarase autoritar Elenei din proprie iniţiativă :

— Tu te duci la papa de Bucarest. Eu rămîn aci cu *ami Vic !*

Elena se uitase la amîndoi cu mirare, crezuse în vreo conivență ; cei doi însă erau iar prinși într-o pasă de box. Subt formă de joacă, *ami Vic* căuta a împuternici mușchii firavi ai mititelului, urcîndu-i acțiunile față de Elena, iar ei dîndu-i iluzia unei maternități fără umilire.

Cele cîteva zile din urmă, Elena și Marcian părură a fi resemnați la noua stare de lucruri. Nu mai discutau asupra împrejurării, Drăgănescu era acum acoperit de argumentul boalei și resentimentul lor se îmbunase în fața acelei forțe majore. Se abțineau de a-l mai dispreţui și acuza. În reacția lor nouă era poate o nădejde nouă.

„Bietul om !" gîndea Marcian cu o compătimire iezuită. Ceva molcom îi învăluia pe amîndoi ; tristețea părea aromită, îmbălsămată ca subt înțepătura unor calmante. Erau prelucrați în adîncuri de tandrețā și nervii pînă atunci dureroși erau amorțiți.

Se vedeau la toate orele și se plimbau mult, înnodați de mînă sau prinși de talie prin aleele bulevardelor mărginașe, ca doi amanți sau logodnici oarecari. Tăceau mult deoarece nu mai aveau un program al prezentului, iar viitorul rămînea suspendat. Tăceau și din acea lene blajină care-i cuprinsese laolaltă, făcîndu-le prin asemănare de senzații un trup parcă unic. Simțeau, fără a-și fi spus-o, fără a o fi gîndit chiar, că înaintea plecării își vor reînnoi bucuria posesiei — noaptea unică de la Zürich.

Singura activitate fusese o scrisoare a Elenei către Drăgănescu, prin care-și anunța ziua sosirii. Îi spunea că vine să-l îngrijească aflînd că e serios bolnav, că nu ia copilul pentru a nu-l obosi cu călătoria, că dorește să stea la Prundeni. Adăoga că poate se vor reîntoarce curînd împreună în Elveția, unde climatul și repaosul îi putea ajuta însănătoșirea.

Marcian, care peste umăr citea pe măsură ce se scria, se roșise de mulțumire și surprindere la ideea bună a venirii în Elveția, care putea scurta mult despărțirea. Cum nu le venise mai demult în minte, de pe cînd se trudeau în nedumerire asupra devenirilor și putințelor ? Faptul că Elena va locui la Prundeni părea o delicatețā către el.

În preziua plecării Marcian venise de la opt dimineața și rămăsese acolo toată ziua. Dejunase amîndoi improvizat, printre geamantane.

— Diseară mergem undeva în oraş! propusese Elena. Aleseră împreună o grădină-varieteu. Spectacolul, deşi frivol, în atmosfera Genevei lua aere tot oneste. Ei asistau totodată amuzaţi şi neatenţi.

Pentru Marcian un cuplet libertin sau un nud feminin erau aspecte auditive şi vizuale, fără alte reacţii. Spectacolul acela excitant nici nu stimula, nici nu frustra cu nimic sentimentul lui pentru Elena. Alături de el, ea sta fără grijă. Cînd Marcian la un refren mai bătăios rîdea în hohot, Elena îi privea surîzînd şi cînd aplauda voios vreo fetişcană mai talentată, Elena aplauda şi ea discret. Avea în el ceva salubru, care se respira prielnic ca şi aerul Elveţiei. Pe la unsprezece, Marcian începuse a da semne de nerăbdare, scoţînd din cinci în cinci minute ceasul printr-un gest instinctiv. Elena consulta şi ea des programul încă lung. Amorul circula în ei după legi simple şi acceptate.

— Să mergem! zisese Marcian cînd un cuc ieşise dintre frunzele de lemn ale unei pendule elveţiene pentru a bate douăsprezece. Pe trotuar amîndoi au avut un moment de ezitare, apoi amîndoi deodată chemară o birjă ce trecea goală.

— La tine! spusese Elena.

„Aşadar, la el!" gîndise cu graba cu care se asimilează bucuria.

Cap. 15

Walter luase parte activă la instalarea Lenorei. Mecanismul perfect al sanatoriului, subt ochii stăpînului, îi dase toată măsura. Trebuise un cancer şi o operaţie iminentă pentru ca Lenora să fie alături de Walter „stăpîna". O stăpînă sperioasă, încă mai nimicită de parada ceea îngrijorătoare. Walter, în neputinţa de a-i fi dat pînă atunci un loc în interesul lui, acum o compensa. Mai inofensivă încă decît înainte, i se puteau fără riscuri proclama drepturile de soţie. Pînă atunci ceea ce făcea pe Lenora inofensivă era îngheţul pe care i-l da vecinătatea lui Walter; fără de acel baraj al lui, poate că firea ei s-ar fi vădit totuşi. Acum însă zidul rece şi lustruit al indiferenţii lui Walter era înlocuit de boală,

nu mai avea nevoie să se apere, se simţea liber, destins, şi îşi oferea solicitudinea de medic-soţ.

Odată însă instalarea terminată, personalul se trăsese deoparte şi Walter se găsise izolat la o distanţă oarecare de patul Lenorei, iarăşi fără atitudine către ea. Devenea din nou ameninţătoare, cerîndu-i alte îndatoriri decît ale medicului. Walter se apropiase de pat, luase mîna bolnavei şi-i spusese :

— Acum ai să te simţi mult mai bine !

Lenora, neştiind ce să zică şi să facă, închisese ochii ca şi cum ar fi dorit să doarmă. Walter, uşurat, lăsase delicat mîna jos din a lui.

Îşi amintise deodată că Aimée lipseşte, că a plecat brusc de-acolo, atunci anume cînd el, printre celelalte dispoziţii luate, decisese că Aimée va dormi acolo în sanatoriu, în camera alături de cea a Lenorei.

Măsura îi păruse firească şi necesară ; acum abia îşi zicea că Aimée putuse fi jicnită. Trebuia s-o fi lăsat să decidă singură ; el n-avea dreptul să dispună de ea, fie chiar în acea împrejurare.

Walter simţise iar nemulţumirea de sine, sentiment ce-i era intolerabil şi pe care Aimée ştia să-l provoace adesea : jenă, plăcere a expiaţiei, nevoie de a se absolvi. Dezbătea acum în nesiguranţă oare ce avea de făcut faţă de supărarea fetei ? Spusese cu ton aspru doctorandului şi infirmierei : „Eu sunt aici !“ ca o ameninţare a oricărei indiscipline, cum şi ca un gest suprem de protecţie conjugală, apoi urcase spre biroul lui de sus, care îi era refugiul în orice împrejurări. În birou se plimbase cu paşi regulaţi de-a lungul aceleiaşi poteci ruginii a covorului. Era un mers totodată asurzit şi nichelat, ca şi cum tălpi metalice pierzîndu-şi sunetul ar fi păstrat însă sonoritatea. Se oprise apoi brusc, parvenit probabil la statornicirea soluţiei pe care astfel o urmărise.

Sta acum rezemat cu cotul de acel *bahut Empire*, sarcofagiu masiv, încrustat de bronzuri şi de sidefuri, una din bucăţile cele mai însemnate ale colecţiei. Ridicase capul şi întîlnise cu privirea portretul Salemei. Salema priveghea ; prezenţa ei acolo îi era prielnică : avea impresia că-l poate ajuta să rezolve conflictul dintre el şi Aimée. Acelei nedumeriri subtile a lui, în viaţă, Salema i-ar fi adus fie o ignorare grosolană, fie o indulgenţă iscusită. Walter îşi muşca uşor buza de jos, ceea ce da gurei desenul unei dungi bizar unduiate. Nu ! El n-avea

cădere să intervină în sentimentele fetei către Lenora! Cele două se iubeau pe un plan unde el era „străinul". El n-avea rolul de a lua măsuri părintești față de Aimée. Fata, pe bun drept,[19] se ofensase de amestecul lui în ceva așa de intim. Îi da acum dreptate cu o complezanță care o scotea, față de el, din rosturile familiale și chiar de aceea se acuza așa de bucuros. Drumul prieteniei lor îi părea întrerupt de micul incident enervant. Acordul lor bun din ajun se măcina și ar fi vrut să-l consolideze. Îi va cere scuze. Imagina glacială și perfectă a fetei părea a luneca departe, în fundul pupilei lui fosforescente. În punctele aurii ale ochilor doi licurici se aprindeau și se stingeau din inconștient pe ecranul conștiinței, ca două lanterne oarbe.

Se așezase la birou. Lenora avea deci un adenom uterin înaintat cu aderențe, mai curînd ori mai tîrziu funest.

Cu un creion trăsese pe o hîrtie o bară fermă, apoi un semn grafic oblic, care reproduceau ideea aproape pasionată a morții unei soții. *Lenoras Tod!* pe sunete solemne, ca și *Azes Tod*. Punctase cu creionul cercuri mici, perfect egale, cifre precise a socotelii fără greș asupra sfîrșitului femeii de-acolo, din salonul 8, căruia i se luase tăblița pentru a-l diferenția de celelalte camere; un punct și o linie fixase apoi soluția implacabilă. Aproape cenușii acum, ochii lui Walter aveau un polei de ghețar cețos.

Dincolo de acest traseu care ducea la moartea Lenorei, nu formulase nimic; nu depășise cu nici un gînd evenimentul fatal.

Se auzise o bătaie timidă la ușă și chipul blajin al dactilografei apăruse: Domnișoara Aimée întreba dacă i se poate aduce în camera de jos telefonul.

Walter o concediase fără de răspuns, cu un semn liniștitor al mîinei. Era un lux al lui acela de a nu avea cu femeile ce-l împresurau nici un fel de conivențe galante. Nu se bagateliza. În atmosfera lui boreală putea astfel răzbate mai pur prin filonul de otravă, și subt ghețari zigzagul scînteii reci a pasiunii tăia drumuri netede de hartă.

Un telefon alături de bolnavă nu era permis, totuși era vorba de Aimée și de mama ei. Nu va refuza. Coborîse iarăși la Lenora și găsise pe Aimée așezată pe un scaun, cu o carte în mînă lîngă patul bolnavei. Părea enigmatică.

Aimée în primul moment fusese furioasă că e obligată a-şi părăsi camera şi plînsese ; pe măsură însă ce disperarea ei egoistă îmbrăţişa cuibul de lux de care trebuia să se despartă, i se dezvolta ideea că interiorul preţios era strîns legat de voinţa lui Walter. Acelaşi plîns îşi deviase atunci mobilul şi Aimée suspinase :

— Mamile !

Drept consecinţă a confundării egoismului cu sentimentele filiale, decisese că se va strămuta, devotîndu-se.

Cînd însă coborîse lîngă Lenora elanul se încetinise. Somnul curmat de gemete al Lenorei o impresiona ; îi fusese frig în aerul curat al camerii cu temperatura grăduită strict, iar în apropierea patului îi păruse a simţi un halo impur, răspîndit de trupul canceros. Îi era silă şi frică ; trăsese totuşi un scaun şi sta acolo ca în drum.

Cînd intrase Walter, Aimée se sculase grăbit şi, luîndu-l deoparte, cercetase despre boală şi operaţie. — Era un cancer înaintat, totuşi de natura cea mai lesne de operat...

Tonul grav impresionase pe Aimée şi umpluse cu apă limpede de lacrămi ochii ei largi. Nimic nu cursese pe de lături. Înduioşarea estetică încîntase pe Walter.

— N-ai nevoie să dormi aici. În primul moment crezusem...

Fata protestase : Nu ! Nu va pleca de lîngă mama ei... Walter insistase : Era chiar mai bine pentru bolnavă, care nu trebuia să aibă nici un fel de emoţie. — Cancerul era contagios ? întrebase neaşteptat Aimée. Cum Walter rămăsese perplex, Aimée se corectase : Ereditar ? vroise să zică, şi cuvîntul schiţase parcă drama acelei frumuseţi intacte, pîndite de o tragică moştenire.

— Ce idee ! Ce idee ! Walter o mustrase aproape tandru, schiţînd un gest protector împotriva unui duşman imaginar.

Subt forma amînării de pe o zi pe alta, de la un ceas la altul, Aimée rămăsese deci încă în camera ei. Asista la consulturile medicale, era mereu, ce-i drept, în preajma Lenorei, îşi rezervase însă toate cursele în oraş. După-amiază îmbrăca un taior simplu şi pleca să caute consolare la fetele Persu sau să previe pe Nory Baldovin. Uneori fetele Persu o luau cu ele în treacăt la club, sau intrau numai pentru un minut la vreun comitet.

Aimée pretutindeni vorbea de supărările ei filiale. Grație ei Lenora se bucura de o reclamă deosebită. Cancerul ei uterin devenise un eveniment monden. Sanatoriul Walter fusese nevoit să deschidă un registru de înscrieri și o rubrică de informații și limuzinele descriau în fața peronului curbe nenumărate. În camera ei ce da spre parc, Lenora era la adăpost de acel zgomot și se lăsa acum în voia boalei și a unei frici dezordonate. Lașitatea ei dezlănțuită complica răul și Walter se văzuse nevoit să intervină. Totodată sever și generos, îi poruncise să se cumințească și îi promisese să o vindece. Trebuia să fie foarte liniștită în vederea apropiată a operației : un mic raclaj în urma căruia se va simți bine.

Asprimea și minciuna laolaltă își făcuse efectul și Lenora se domolise ; numai din cînd în cînd, din rădăcinile adînci ale trupului, se ridica în ea iarăși spaima și rebeliunea. Avea acum un facies ca de absint, de o frumusețe specială, pe care-l admira doctorul Pejan, care o îngrijea cu mult zel, atît pentru patron, pe care-l judeca dar pe care-l stima, cît și anume pentru ea, pentru femeia rătăcită acolo, care-i păruse totdeauna ridicolă și mișcătoare. Acel facies pe Aimée o speria ; clipea cu teamă și se uita împrejur căutînd ajutor. Bucuroasă că nu e singură surîdea aproape grațios lui Pejan. Uneori, cînd Aimée arăta ceva simplicitate și bun-simț, Pejan își zicea că, fără de vanitatea ei nesuferită, ar fi putut fi o fată bună. De obicei însă o dezghioca de învelitoarea ei frumoasă, contemplînd sîmburele prodigios al egoismului, apoi o învăluia la loc cu îngrijire în formele ei armonioase, tratînd-o cu un amestec bine dozat de respect și de ironie. Cînd Aimée rămînea singură cu Lenora, atitudinea ei avea ceva brusc și constrîns ; respingea brațele ce i le întindea Lenora cu alintare, mustrînd pe mama ei că face mișcări nepermise. Lenora se întrista ; din regiuni obscure i se urca o intuiție sinistră asupra boalei ; se întorcea spre perete, strîngînd pe lîngă ea plapoma ca pe un giulgiu și închidea ochii privind în întunericul pleoapelor ceva spăimîntător. Se simțea descalificată față de Walter, de Pejan, de toți bărbații de pe lume, pentru că nu mai era intactă ca femeie.

De îndată ce Lenora adormea sau părea adormită, Aimée pleca în oraș. Dintre cursele ce avea de făcut, una singură avea mereu insucces : aceea la casa Drăgănescu. Aimée se enerva ; găsea că defecțiunea era de neiertat. Pe cînd ei se

zbuciumau, Elena şi bărbatul ei nici nu binevoiau a fi puşi la curent. Fiecare ar fi vrut bucuros să se plimbe în străinătate în duo muzical, dar erau pe lume şi alte datorii.

Aimée era bucuroasă să macine puţin din statuia mîndră a Elenei, dar nu se grăbea defel a o anunţa.

După mai multe demersuri zadarnice, se hotărîse să cheme la telefon ; răspunsese feciorul că domnul lipsea. Aimée ar fi putut lăsa un răspuns, tăcuse însă, vroind să vadă pînă cînd acea fortăreaţă îi va rămîne închisă. Nory Baldovin lipsea în provincie ; pe doctoriţa Rim nu se putea pune mîna. Nu te puteai bizui pe nimeni dinafară. Palatul Walter apărea iarăşi fetei ca o citadelă prielnică ; atît numai că acum se juca în interiorul ei tragedia vieţii şi a morţii. O scutura un fior ; rămînea atunci în camera ei cea frumoasă şi se odihnea. — Lenora trebuia să trăiască ! Aimée îşi repeta dezideratul ca şi cum n-ar fi fost cel mai firesc cu putinţă. Foşnetul îndemînatec al cameristei în jurul ei o mulţumea. — Familia Walter în palatul Walter ! Lenora, Walter şi ea ! Atît ! Ei trei ! Ceaşca de porţelan de China o încălzea mai mult ca ceaiul fierbinte ; luxul circula în ea ca o sevă. — Lenora trebuia să trăiască ! Se încăpăţîna într-o voinţă pe care nimeni nu i-o disputa. A doua zi era să fie operată. — Lenora va scăpa ! O ştia totuşi dinainte.

Cînd Aimée în dimineaţa aceea, pe la zece, coborîse în sanatoriu, totul era liniştit. Îi ieşise înainte Walter cu un aer tainic. Operaţia s-a făcut în condiţii bune ! Apoi, grăbit se dusese spre patul Lenorei şi o dezmierdase pe mîini şi pe păr, ridicînd peste piept cuvertura lunecată. Foarte palidă, Lenora nu se deşteptase încă. Cum Aimée, consternată, nu spunea nimic, Walter o luase de umăr şi o trăsese deoparte. Aimée se supusese ; avea un singur şi acelaşi gînd : casa şi familia Walter !

— Uite ce sunt eu de părere, spusese Walter. Ar fi bine ca pentru zilele ce rămîn pînă la restabilire, să vie la noi domnişoara Hilda. Bolnava noastră o iubeşte mult.

Walter totdeauna evita să dea Lenorei în faţa lui Aimée un nume definit. Înainte era : „mama dumitale“, acum : „bolnava noastră“.

— Numai să vrea să vie ! răspunse Aimée, căreia propunerea i se părea avantagioasă.

— Va vroi ! Domnişoara Hilda se sperie mai lesne de petreceri decît de suferinţă.

Remarca lui Walter displăcuse fetei. Alesese din ea cuvîntul „suferinţă". Avusese o destindere nervoasă care adusese lacrămile. Ochii albaştri se acoperise cu o pînză subţire, care acum însă lunecase pe obrazul de porţelan. Batista fină acoperise rictusul mic al gurei ; glasul avea o disperare sinceră :

— Am fost la cumnatul meu... Nu e vizibil ! Sora mea lipseşte şi nici nu-i ştiu adresa... Nory Baldovin nu dă nici un semn... Sunt singură !... Starea mamei e rea şi mi se ascunde !... Nu vreau pe nimeni ! N-am nevoie de nimeni !...

— Dar nu e defel aşa ! Lenora e acum mai bine de o sută de ori ca înainte !... Nu eşti singură ! Mă ai pe mine !

Walter sublinia unul cîte unul cuvintele, emoţionat de acel strigăt orfan al fetei.

Aimée se calmase ca printr-un resort. La nesfîrşita repetire a gîndului : „Casa şi familia Walter !", Walter dase acum un răspuns.

Cap. 16

Hilda primise de la Aimée o scrisoare prin care o punea la curent cu boala şi operaţia Lenorei ; fără altă aluzie, Aimée, făcînd socoteala serviciilor ce-i putea face Hilda şi incomodităţii ce-i putea aduce ei personal, decisese să n-o cheme.

Venise însă drept răspuns o scrisoare prin care Hilda da curs sentimentelor ei bune, anunţînd totodată că va veni lîngă scumpa ei amică în momentele de supărare, ea care fusese invitata lor fericită, în timpuri de bucurie. În nemţeşte frazele se lungeau lirice şi oarecît bombastice. Impresionată de nenorocirea ce se abătuse asupra prietenilor, Hilda uitase atmosfera cam neplăcută care încheiase petrecerea ei la Walteri.

Bunele intenţii ale Hildei erau prea evidente pentru ca Aimée să poată obiecta ceva. Se mulţumise să gîndească ca „*diese arme Hilda*" avea un stil cam exaltat.

Pe Hilda o primise la gară, de rîndul acesta, domnul intendent şi domnişoara secretară. Aimée fusese mulţumită că se poate dispensa, deoarece amiciţia ei pentru Hilda era mereu mai micşorată, nemţoaica trecînd pe un plan lateral şi inferior al preocupărilor ei.

Hilda, care-şi închipuise că va cădea acolo în plină dramă familială, fusese descumpănită de aspectul normal al lucrurilor. Lipsa de efuziune a lui Aimée către ea o pusese totuşi pe socoteala mîhnirii : „Sunt atîtea feluri de a reacţiona la supărare".

Odată venită, Aimée profitase de prezența Hildei pentru a-și ușura sarcina pe lîngă Lenora, care deocamdată era salvată ; cît despre pericolul prevăzut pentru viitor îi părea acum ceva depărtat și poate chiar exagerat. Își zicea uneori că acel pericol putuse fi numai un pretext pentru Walter de a se declara.

Din neglijența lui Aimée și din neprevederea celorlalți, camera Hildei nu fusese din timp pregătită, de aci o mică indecizie asupra instalării ei. Hilda declarase că ar dori să fie cît mai aproape de doamna Lenora, deoarece a venit anume pentru dînsa. Aimée îi cedase deci locul ei în camera de lîngă bolnavă, loc pe care nu-l ocupase nici un moment efectiv. Prin acel aranjament fetele se vedeau destul de rar și mai niciodată singure.

În afară de Aimée, toți ceilalți arătase Hildei multă recunoștință pentru venirea ei.

— Îți mulțumesc, *kleine Freundin!* îi spusese la sosire Walter și urmase a o trata prietenește. Lenora, firește, o primise cu lacrămi de emoție și bucurie. Pejan își arătase mulțumirea prin glume :

— Acum am cu cine să mă cert !

Personalul se învoia admirabil cu nemțoicuța. Uneori Aimée, agasată de acele demonstrații, cerea fără rost „liniște" pentru bolnavă. Circula atunci un vînt rece. Mai adesea însă Aimée arăta destulă bună dispoziție. Era mulțumită de însănătoșirea Lenorei, asupra căreia îi convenea să anticipeze. Sentimentele triste și grave, ca și stofele de culori închise, n-o prindeau. Dezorientată față de necazuri, suportase rău boala Lenorei. Acum cînd boala era înlăturată, avînd pentru viitor în orice caz asigurările lui Walter, Aimée redevenise păpușa grațioasă de altădată.

Păstrase totuși obiceiuri mai matinale, era punctuală la ora dejunului Lenorei și aproape zilnic punctuală la ora patru, luînd mai din vreme ceaiul, cu Hilda, Walter și Pejan, pentru a putea după aceea lipsi pînă seara, cînd asista la culcarea bolnavei. Lenora era fericită de atențiile fetei ei scumpe. Ceilalți de-asemeni n-aveau a se plînge de ea. Regimul bunelor sentimente la ore fixe convenea lui Aimée. Devotamentul ei ocupa cel mult trei-patru ore din zi, restul timpului îi aparținea.

Cum pentru moment nu se puteau primi vizite, Aimée ieşea mult. Şoferul staţiona mereu în aşteptarea ei în faţa peronului mare, acum nefrecventat.

În rochiţă de ziuă, negreşit elegantă, subt haina de caşa, cu guler simplu de lutru, cu pălăriuţă neagră, discretă, Aimée cobora cu precauţiune scara pustie de marmoră, ca şi cum vroia încă la acea distanţă să respecte liniştea bolnavei. Împingea cu o sforţare uşa masivă a cărei cheie o luase la ea şi cu o privire împrejur, dintr-o impresie obscură de mister, alerga spre Buickul discret în eleganţă ca şi ea. Urmau felurite curse însemnate pe agendă şi complectate, zilnic aproape, cu o staţie mai lungă sau mai scurtă la fetele Persu. Se simţea acolo mai bine ca oriunde ; Minette era atentă şi inofensivă şi amiciţia admirativă, dar rezervată, a Corei o măgulea din ce în ce mai mult. Omagiul acelei pretenţioase estete îi părea mai de preţ chiar ca al lui Walter. Cu toată afecţiunea ce-i arăta, Cora nu-şi lua privilegiul de familiaritate obicinuită între prietene, ci persevera într-un fel de cochetărie amicală. Aimée auzise adesea preceptul Corei : „Nu se pot complecta în frumuseţea lor decît două fiinţe de acelaşi fel !" dar nu se alarmase de el, căci nimic în atitudinea Corei nu îngăduia alarmă.

Inocent acceptată, prietenia ei era prielnică lui Aimée, pe care avansurile bărbaţilor o ofensau în gustul ei de acurateţă, insinuările şi complimentele lor dîndu-i impresia a-i deflora rochia sau a-i mînji porţelanul. Deşi ea însăşi rece, Aimée poate că totuşi ar fi dorit pe Cora mai drăgăstoasă. Totdeauna alături de ea, fumînd o havană opiată, Cora spunea lui Aimée, cu glas limpede şi calm, că ea e singurul ei idol. Aimée se simţea stînjenită şi ar fi preferat mici gingăşii ca ale Hildei, pe care totodată le dispreţuia.

— *Cette pauvre Hilda !* se exprima Aimée în faţa Corei, din grija ca nu cumva să fie îndoială asupra preferinţelor ei. Teamă neîntemeiată, căci Cora nu cunoştea competiţie şi Hilda îi era perfect indiferentă.

Singurul semn mai vizibil al amiciţiei Corei Persu era dorinţa de a se găsi cît mai mult cu Aimée. De la o cursă în oraş făcută împreună, trecuse la deprinderea de a le face pe toate ; de la coincidenţa unei vizite luau acum înţelegere pentru toate vizitele. Aimée nu accepta încă nici o invitaţie la petreceri, dar împreună cu Cora se ducea la unele reuniuni

intime de comitete a societăţilor de binefacere, de la care întruniri tineretul se abţinea în genere. Cele două fete strînsese astfel raporturile cu persoane mature şi importante. În camerele de locuit şi în ţinută de casă, acele doamne pierdeau din prestigiul lor ; conversaţia se nivela, fetele se simţeau mai austere şi doamnele patroane mai frivole ; se vorbea de treburi dar şi de cancanuri. Doamna Caliga avea totdeauna băuturi excelente. Cora aprecia un *liqueur* sec autentic şi Aimée bea bucuroasă două păhăruţe de malaga. Doamna Caliga mărturisea că găseşte în alcool un mare auxiliar activităţii ei neobosite. Împreună cu secretarul, un tînăr licenţiat în drept foarte agreabil, stau în patru, plăcut şi intim, după plecarea celorlalţi. Aimée nu era de felul ei „flirt" şi Cora era Cora, atmosfera nu era deci turburată, cei patru de-acolo formau ca şi două perechi şi doamna Caliga aprecia mereu mai mult pe cele două prietene, chiar dacă despre prietenia lor avea de făcut vreun comentariu.

Uneori cele două se duceau şi la Clubul Sport, dar numai la orele cînd nu era lume multă. Erau acolo zece-cincisprezece clubişti care cercau paşi noi de dans sau imitau numere de la *Music-Hall „à s'y méprendre"*. Cora şi Aimée stau deoparte. Cînd uneori tonul petrecerii era mai ridicat, Cora părea interesată de impresiile lui Aimée. S-ar fi zis că aşteaptă să se producă un fenomen a cărui întîrziere o dezamăgea. Cum Aimée rămînea impasibilă dar îşi exprima mirarea pentru acele „nebunii", Cora propunea să plece şi, făcîndu-şi drum printre „nebuni", ducea după ea pe Aimée docilă.

Întoarsă acasă Aimée se urca de-a dreptul în camera ei şi recapitula întrebuinţarea zilei totdeauna rezumată în tovărăşia Corei. Prietenia Corei îi devenea tot mai necesară, deşi o preocupa uneori obstacolul întîlnit în caracterul amicei. Era îngrijorată că nu mulţumeşte îndestul pe Cora, fără urma vreunui gînd echivoc.

Lenora mergea repede spre bine. Dimineaţa la pansament şi seara la culcare era încă bolnava fricoasă şi capricioasă, restul timpului, mereu mai înviorată, părea a renaşte.

Sta acum cîteva ore pe *chaise-longue* şi aştepta cu nerăbdare permisia de a face primii paşi. Graţie tonicelor avea o mină bună şi tenul îi era mai frumos ca oricînd. Îşi regăsise cochetăria. Walter se arăta acum soţul perfect al unei soţii incurabil bolnave. Prezenţa aproape permanentă a lui Walter

și cordialitatea lui nouă redase oarecît Lenorei aplombul. Nu mai era față de bărbatul ei atîta de încremenită și adesea, la glumele lui Pejan, rîdea cu rîsul ei pe care Nory Baldovin îl chema „sexual". Avea chiar o stare de nelimpezire, un gînd latent, un tors în gîtlej, o nădejde senzuală, care-i strălucea în ochii verzi de pisică cu pleoape îngreunate de arsenicul tonicelor ; mutilată cum era acum, imboldul ei devenea tragic, sau numai ironic.

Tratamentul era din ce în ce mai abreviat și progresele mai accentuate. Coaforul și manichiura fusese admiși. Lenora se gîndea acum la rochii. Printr-o manevră șireată, ruga pe Aimée să treacă pe la casele de modă, în fața lui Walter, știind că fata astfel n-o va putea refuza, iar de consimțămîntul lui Walter fiind asigurată. Conspirase cu Hilda să se tundă pentru a face surpriză lui Walter și lui Aimée. Walter se arătase încîntat, dar Aimée se supărase pînă la lacrămi.

— De ce te-ai masacrat așa, mamile, fără să mă întrebi ! Nu mai ești mamile a mea !

Nemulțumirea fetei se descărcase asupra Hildei ; cînd rămăsese singure îi spusese tăios :

— Nu ți se pare că-ți depășești atribuțiile ?

Era felul în care o putea mai mult jicni. Hilda rămăsese rău dispusă cîteva zile ; glumele lui Pejan nu reușeau s-o înveselească ; Lenora o îmbulzea zadarnic cu întrebările și Walter se arăta îngrijorat.

Treptat Hilda se înseninase, ceea ce fusese subliniat de Pejan cu : „Așa da ! Ești iar drăguță !" Aimée cu glas melodios opinase că poate Hildei îi era dor de logodnic. Hilda protestase : Nu era logodită.

— Ce e cu logodna, domnișoară Hilda ?

Hilda îi explicase că Aimée probabil făcuse o glumă despre un văr al ei, seminarist, cu care părinții în copilărie o logodeau, tot în glumă.

Aceeași întrebare i-o pusese apoi și Walter :

— Așadar, ești logodită, *kleine Freundin* ?

Un „*Nein*" accentuat atrăsese atenția tuturor. Se vorbise atunci de Viena și Walter declarase că de îndată ce lucrul va fi posibil va duce pe Lenora la Viena pentru un tratament cu radiu. — Domnișoara Hilda va putea rămîne cu amica ei sau pleca cu ei la verișor, așa cum va dori, glumise Walter.

Hilda se grăbise să spună că a venit anume pentru doamna Walter, deci va pleca cu ei odată pînă la Viena, unde cu regret îi va părăsi — dar nu pentru logodnic.

Lenora se bucurase de voiaj ca de o petrecere. Avea acum unele aere misterioase din faptul că pregătea lui Aimée ceea ce ea credea a fi o mare surpriză. O vor lua cu ei. Credea că o călătorie cu Hilda și vizitarea Vienei și a pensionului o vor încînta. Într-o zi, nemaiavînd răbdare, mărturisise lui Aimée proiectul : Rămînea consimțimîntul lui Walter care...

Aimée o pironise cu privirea :

— Sunt obosită ! De aceea nu pot și nu vreau să merg. Cît despre consimțimîntul lui Walter...

Lenora nu putuse pricepe de ce intenția ei frumoasă fusese primită de Aimée cu iritare și dispreț.

În aceeași zi Aimée spusese lui Walter în fața celorlalți :

— Trebuie să rămînă cineva aci cu casa și țin să mă sacrific eu !

Walter se roșise fără a spune un cuvînt. El nu se gîndise că Aimée ar dori să meargă. Evita de fapt pe Aimée de cînd avusese cu ea acea explicație care angaja viitorul. De la capitalul pe care i-l oferise, dobînzile le înturna asupra Lenorei.

Cînd timpul plecării sosise, Walter orînduise totul cu privire la sanatoriu, factor responsabil rămînînd doctorul Pejan. Cu privire la casă nu orînduise nimic, Aimée fiind stăpîna. Walter își recapitulase și tot ce mai putea avea de făcut la Viena ca aprovizionare medicală. De la căsătorie nu mai trecuse frontiera. I se părea mult de atunci și socotise cu mirare că în realitate nu erau nici trei ani deplini. Numai trei ani și era ajuns la acel epilog funebru ! Constatase lucrul cu un fel de cruzime, cum privești opera acelui valoros căpcăun ce e Natura. Își făcea totodată socoteala că la Viena va avea el singur toată grija Lenorei și că-și va face toată datoria. Hilda îi părăsea ; era o pierdere regretabilă, dar de neînlăturat. Nu puteau sechestra fata.

Lenora suportase bine drumul, încîntată de fiece lucru în voiaj. Walter regăsise cu plăcere decorul familiar al călătorului pasionat ce fusese altădată. Despărțirea de Hilda se făcuse la o stație mică de bifurcare. Lenora era gata să facă o mică scenă, dar o oprise Walter ca fiind inoportun pentru sănătate. Arătase el o recunoștință mai expansivă de cum îi era obiceiul, pentru a o compensa. Fata aceea era de treabă

şi în voiaj fusese chiar agreabilă, ca şi cum îşi regăsise personalitatea odată cu patria, sau poate era dintre femeile cărora le şade bine cu drumul.

Viena era unul din marile amoruri de tinereţe ale doctorului Walter. Puţina lui sensibilitate fusese totdeauna rezervată locurilor şi lucrurilor, nu oamenilor. Îşi alcătuise un program ordonat al împărţirii timpului. Lenora era instalată într-un sanatoriu pentru înlesnirea tratamentului, dar în pauzele tratamentului circula în voie. La ore fixe deci Walter se ocupa de ea. Îi rămînea timp pentru vizitele la confraţi, la felurite laboratorii, la furnizori şi chiar la anticari, unde proceda cu precauţiune ca unul care şi-a făcut suma achiziţiilor. Lenora nu se putea obosi şi se plimba pretutindeni cu autoul. El, în schimb, făcea curse lungi cu piciorul pe Ring sau la Prater, ca un simplu muritor fericit că e în concediu. În Prater, Walter se surprinsese fluierînd. Îşi amintise zilele petrecute cîndva, demult, acolo cu Salema şi bancherul Efraim, care la Viena era baronul Efraim.

Pe cînd Efraim urmărea bursa, el avea cinstea să plimbe pe bancheriţa, care avea o predilecţie pentru Luna-Park. Timpul anulase mînia de-atunci a tînărului Walter, pus în solda şi la capriciul femeii elefantiaze şi lăsase intactă numai plăcerea studentului de a cunoaşte frumosul oraş vienez. Walter fluiera acum un refren de vals, asemeni acelor finale de operetă în care cortina căzută a acoperit viziunea tenorului scund ce înlănţuie talia grasă a duenei, lăsînd numai melodia în surdină a viorilor.

În fiecare seară aproape, Walter conducea pe Lenora în vreunul din acele teatre a căror spectacol e sfîrşit la ora zece. În pragul sanatoriului o săruta pe frunte — gest atunci inovat — apoi pleca la una din cafenelele mari, unde rămînea pînă spre unu din noapte, înlocuind rar cafeneaua vieneză cu vreun alt local mai dubios.

Din ţară Walter primea buletine aproape zilnice de la Pejan şi de la administrator. Aimée trimisese o singură scrisoare cu tonalitate cam sarbădă, vorbind de misiunea ei acolo în ţară şi de petrecerea lor nevoită departe de cămin.

Rămasă singură, Aimée avea timpul întreg la dispoziţie. Se întorsese deci cu totul spre viaţa dinafară. Restabilirea Lenorei îi îngăduia să ia parte la petreceri ; asistase chiar la o

redută costumată a Sportivului, peste tot însoţită de Cora Persu.

Aimée era acum ca şi mutată în casa Persu. Ilustrul Persu era plecat la un congres în America şi doamna Persu mereu pe drumuri pentru agonisirea coşniţei. Aimée avea desigur grijă să nu fie pricină de cheltuieli pentru prietenele ei, aducea însă în dărnicia ei multă delicateţă. Faţă de generozitatea prietenei, Cora avea atitudinea cuiva care nu bagă de seamă ; Minette, dimpotrivă, arăta o recunoştinţă expansivă.

Cînd fetele rămîneau acasă, se puneau în discuţie chestiile de familie şi îndeosebi neajunsurile pricinuite de amorul Minettei pentru acel escroc, acel Marcoff plin de toate viţiile, la care, fără îndoială, asocia pe biata Minette. Voinţa dîrză a Corei nu putea nimic împotriva feminităţii depravate a celeilalte.

— Atunci să te ia de nevastă ! poruncea cu glas vibrant Cora.

— Nu vrea să mă ia ! se văieta Minette. O luptă cu atît mai dureroasă cu cît mariajul atît de dorit era o unire degradatoare.

Alteori, Minette declara că ea nu vrea să se mărite, pentru că pe urmă n-are s-o mai iubească.

— Trebuie !... Dacă nu, ţi-l iau eu !

Cora, evident, nu vrea decît să ameninţe. Aimée se îngrozea de situaţie, dar nu observa cinismul Corei. Dureroasă însă era robia aceea a simţurilor la fragila gospodină cu chip delicat şi prematur veştejit, care-i cerea lui Aimée ajutor.

În afară de mondenităţi şi de intimitatea amicală, Cora era un preţios Cicerone intelectual pentru Aimée. O conducea la conferinţe interesante trecîndu-i de-a gata opiniile ei. Cora iscodea încă şi tot felul de plimbări noi şi amuzante. Ieşeau adesea pe jos, simplu îmbrăcate, ducînd după ele, de-a lungul vreunui bulevard sau pe străzi întortocheate, vreun domn matur şi galant ; urcau apoi brusc în vreun taxi sau tramvai, lăsînd donjuanul perplex şi furios. Aimée cu seriozitatea ei suavă şi Cora cu gravitatea ei arogantă nu ieşeau niciodată umilite din acele experienţe.

Nu repetau acelaşi număr ; ar fi fost banal şi compromiţător. Mai interesanţi erau oamenii din popor : vreun bătrîn libidinos cu haine sleioase, în care cutezanţa se aprindea corosivă şi defăimată. Obsedat şi excitat, stînjenit, totodată

cu un fel de ură, trăgîndu-şi buzunarele rupte şi basmaua de gît murdară, şi cu aceeaşi furie privind hainele luxoase ale fetelor, ca şi cum numai acele vestminte ar fi fost obstacolul, apoi copleşit şi cu o indicibilă expresie de milogenie şi servitute, fetele îl duceau în dîra parfumului lor ca pe un vînat duhnav, pînă unde la vreo traversare încetineau şi victima le venea aproape, încălzită. Aimée atunci se înfiora de dezgust, pe cînd Cora necruţătoare îl sfida.

— La o parte, cerşetorule !

O serpentină electrică trecea prin bruta pe care instincte ce n-au clasă socială o făcuse un moment să niveleze distanţele. Era atunci o prăbuşire dublă : bărbătească şi socială, care delecta o secundă pe Cora. Lui Aimée un moment îi era încă frică, apoi amîndouă rîdeau.

În schimb haimanalele tinere răzbunau pe cele bătrîne. Fără să mărturisească, dar ghicită de amica ei, Aimée era oarecît impresionată cînd vreun tînăr lucrător sau apaş avea subt caschetă ochi frumoşi, cămaşă descheiată pe pieptul tînăr şi mîneci suflecate pe braţe musculoase. Cora găsea şi ea pe aceia mai puţin ignobili ca pe restul bărbaţilor ; erau însă experimentele care se arătau mai primejdioase. Odată asmuţiţi, lupii tineri nu se lăsau lesne păcăliţi, nici nu se intimidau uşor, ceea ce da Corei lucru mai anevoios. Decisese că acele experimente trebuiau rezumate la un obiect definit şi asupra căruia să existe o putere de coerciţie. Alesese deci pe Paul şoferul, cu care ştia că Aimée făcuse eseuri de cochetărie. 20

De vreo cîteva ori Paul le ieşise în cale şi Cora decisese că Aimée va avea aerul că nu-l vede sau că nu-l recunoaşte. Nedumerirea tipului, care nu ştia dacă trebuie sau nu să se divulge, păruse Corei lucru savuros. Aimée nu înţelesese ce-a voit amica ei cu acel incognito. Într-o altă zi, prin contrast, Cora spusese lui Aimée să-l strige pe nume şi Paul, surprins, frînase aşa de brusc că autoul săltase. Fetele se urcase şi se plimbase pînă la Băneasa fără alt semn de recunoaştere. Paul rămăsese cu banii în mînă, cu un aer stupid. La prima ocazie însă, fetele îi vorbise mult, cu ton glumeţ şi familiar. Erau etapele unui plan subtil, elaborat de Cora. Paul nu înţelegea dacă atitudinea lor era provocătoare sau firească, oscilînd între cele două ipoteze, dar vădit prelucrat de ideea fixă.

Cum fetele într-una din plimbări nu-i dase indicaţie, Paul enervat întrebase :

— Unde ?

— Unde vrei ! răspunse Aimée, stilată de Cora.

Fusese o cursă dezordonată pe bulevarde, pînă cînd Paul apucase prin mahalalele mărginaşe, cotind mereu cu un fel de furie prin acele cartiere pe care Cora le găsea „interesante". Se înserase cînd autoul oprise brusc pe un fel de teren vag, care se înfunda în nişte magazii vechi.

Abia după somaţii repetate şi pipăind în poşetă revolverul mic ca o jucărie, Cora reuşise să facă pe Paul să întoarcă spre casă, întoarcere care pentru Aimée fusese un calvar al fricei.

Ajunse, Cora concediase pe Paul fără de plată şi cu ameninţarea poliţiei. În camera fetelor, Aimée avusese un acces de lacrămi şi Minette îi adusese apă zaharată.

— N-a fost lesne ! zisese Cora, ca un campion după o victorie care a trecut foarte aproape de înfrîngere, turnîndu-şi un păhăruţ de coniac.

— Şi unde pui că nici nu era încărcat browningul ! De-acum înainte, orice ar zice Ticuşor şi oricît ai scînci, Minette, îl încarc.

— Ţi-a fost frică ? îngăimase Aimée, care încă nu-şi revenise.

— Mie frică ? N-ai văzut c-am intervenit abia în ultimul moment ?

Făcînd acele escapade Aimée se credea tot ireproşabilă, socotind onoarea ca pe ceva material şi avînd numai scrupulul făpturii ei de mătasă şi de porţelan. Cora era amorală cu gravitate şi convingere.

Ea, dealtfel, urmărea numai impresiile lui Aimée ; o interesa mingea perversă astfel aruncată de la ea la acei bărbaţi şi de la ei la Aimée : triunghiul acela subversiv al senzaţiilor. Partenera însă se arăta insuficientă. Aimée, după spaima cu Paul, reacţionase, spunînd Corei că-i e frică şi e mai bine să renunţe. Cora răspunse rece :

— Negreşit !

Fusese între ele o nemulţumire. Aimée avusese impresia că de-atunci Cora îi arăta mai puţină admiraţie ; ofensată, nu venise cîteva zile la casa Persu. După cele cîteva zile revenise, nerăbdătoare să vadă care e starea de suflet a Corei. N-o găsise acasă şi trebuise să asculte doleanţele de amor şi de gospodărie ale Minettei. Plictisită de aşteptare, cercetase unde e Cora.

— Cine știe ! Așa e ea, cu toane ! rîsese Minette.

De-atunci întîlnise pe Cora tot cam grăbită, subt pretextul a felurite curse, asupra cărora nu-i da explicații. Aimée era dezamăgită. Profitase de acele viduri pentru a scrie misive lungi și tandre Lenorei, pe care-și da seama abia acum că a neglijat-o. Cu aceeași ocazie împrospăta și admirația — desigur neștirbită — a lui Walter.

În afară de efuziunile familiale, vroise a da și buletinul casei. Trebuia să-și ia în serios rolul de custode, inspectînd totul. Descoperise defectarea unui aparat în laboratoriu și un mic furt la provizia de lemne. Făcuse observații arogante, care jicnise personalul.

Cercase a se amesteca și în domeniul medical, dar Pejan o înlăturase :

— Nu te osteni, domnișoară ! Vezi-ți de plimbări ! Aci e răspunderea mea !

Îi păruse obraznic și decisese ca la întoarcerea lui Walter să se plîngă. Întoarcerea o aștepta acum cu nerăbdare. Veștile primite de la Lenora vorbeau de tîrguielile făcute în vederea unei apropiate reveniri. „Walter e foarte drăguț !" spunea Lenora. Calificativul, deși nepotrivit, era îndreptățit de supleța doctorului Walter, care-și însoțea nevasta în magazine dîndu-și chiar și avizul. Erau fenomene pe care le producea în chip precis desexuarea Lenorei prin boală și, în chip vag și latent, perspectiva văduviei, ca și cum Walter era recunoscător Lenorii că a venit oportun în existența lui pentru ca tot oportun să plece.

La întoarcerea de la Viena Lenora era de nerecunoscut : frumoasă, siluetată, vioaie, elegantă. Personalul nu-și credea ochilor și Pejan își declarase amorul, cerînd profesorului voie. Aimée se arăta foarte voioasă. Lenora venise, dealtfel, încărcată de cadouri pentru toți și firește că Aimée fusese tratată princiar. Drept revanșă, Coca-Aimée anunțase Lenorei o mulțime de serbări proiectate pentru întoarcerea ei. Fusese o nouă epocă de mondenități în casa Walter, la care Lenora luase parte activă : flirta, dansa, era neobosită și avea mult succes. Fusese de ajuns ca Aimée, la curent cu dorința nouă a Lenorei, să spună unui dansator care se înclina în fața ei : „Invită pe mama !" cu un ton de reproș, pentru ca normalizarea Lenorei cu mediul să se facă. Doamnele recunoscură în ea o semenă și Lenora se încorporase acelui angrenaj, pînă

atunci rămas străin de ea și care atîta timp o speriase, pentru că nu știuse să observe că era vorba numai de „mode“ ale vorbirii și ținutei, că numai „rețetele“ îi erau neobicinuite, dar că altfel era de-a lor și erau de ai ei.

Lenora nu era defel îngrijată acum de sănătatea ei ; se credea vindecată. Avea ideea naivă că nimic rău nu o poate amenința fiind soția lui Walter și avînd medicina la dispoziție. E drept că consemnul, riguros respectat, făcuse să nu-i ajungă la auz cuvîntul funest de cancer, care i-ar fi risipit încrederea și iluziile. Îi plăcea deci să vorbească de boala ei ca de un lux și se enerva cînd i se amintea să nu se obosească.

— Vedeți ce frumoasă s-a făcut măicuța mea ! Dar ce spaimă ne-a dat ! era noul refren al lui Aimée.

Grație acelor recepții, Cora și Aimée se vedeau iarăși des. Pe tărîmul neutru al petrecerilor fusese o reluare de raporturi cu formă nouă de cochetărie amicală. Cora trimitea lui Aimée de la distanță surîsul ei și Aimée o căuta mereu cu privirea. Din cînd în cînd se opreau pentru a schimba cuvinte fără importanță, dar cu subînțelesul unei solicitudini reciproce.

Cînd, după aceea, Aimée se dusese la fetele Persu acasă, întîlnirea ei cu Cora avusese un caracter savuros de plăcere și constrîngere. Minette era culcată pe o canapea, biată peticuță palidă, învelită în pleduri roase. Cora pusese pe Aimée la curent :

— Iarăși mica operație. Debilă cum e, o va omorî !

Dintru întîi Aimée nu înțelesese, apoi se lămurise. Trecuse cu Cora alături, în biroul ilustrului. Era un moment prielnic de intimități și confesiune ; Cora tăcea așteptînd, Aimée se simțea însă stînjenită și nu găsea cuvintele cuvenite pentru împăcarea lor tandră. În loc de tandrețea ce aștepta, Cora întrerupsese tăcerea cu aprecieri directe asupra sentimentelor, așa cum le concepea : Cu cît era mai frumos amorul între două femei !

Deși într-o chestie ce socotea încă de principiu și care deci îi era indiferentă, Aimée nu găsise un răspuns, dezamăgită că prietena nu-i vorbea de neînțelegerea și de împăcarea lor două.

După un timp de tăcere, Cora se sculase ca cineva care renunță definitiv și provocase plecarea cam grăbită a lui Aimée.

Acasă, Aimée, nespus de agasată, mai găsise şi un conflict familial ; îl pricinuise Pejan atrăgînd atenţia lui Walter că Lenora se oboseşte prea mult. Walter făcuse reproşuri Lenorei, ceea ce dase drumul unei crize de nervi ; Aimée luase partea Lenorei, care, după boală, avea dreptul la compensaţii. Walter o privise lung, ca şi cum făcea o cercetare minuţioasă a conştiinţei fetei ; întîlnise numai inconştienţa ei arbitrară. Căzură toţi de acord ca Lenora să fie mai moderată.

În aceeaşi seară Aimée fusese foarte contrariată primind pe o carte de vizită şi în termeni convenţionali scuza Corei de a nu putea participa la recepţie. Pe la unsprezece Walter adăogase la iritarea ei, venind s-o roage să intervină ca Lenora să se retragă.

— Nu pot da lumea afară ! răspunsese cam arogant fata.

Din mijlocul unui grup vesel cineva o chemase pe Aimée. O mînă îi astupase ochii şi alta îi apucase ca un cleşte subţire pumnul. Se auzise un rîs pe note de alto şi vocea răguşită a prinţesei Ada :

— Noi ! Unchiul şi mătuşica !

Aimée revenise la lumină şi la libertate cu un fel de plăcere sperioasă. Erau chiar Ada şi Lică ; rămăsese acolo la vorbă şi la rîs cu un fel de ardoare împotriva Corei şi a lui Walter. Privind pe rînd pe Ada şi pe Lică se întreba cine-i astupase ochii. Ada învîrtea în mîini un lornion ; mîinile lui Lică, libere, erau albe — deşi obrazul îi era oacheş — cam scurte, agile şi plebeiene : mîinile cu care îi astupase ochii.

Cap. 17

Cînd Coca-Aimée, pentru a treia oară în aceeaşi săptămînă, cercetase la casa Drăgănescu despre sora ei, feciorul, care nu avusese ordine precise, răspunsese că „boierii" sunt la ţară. În felul acesta el era acoperit ; nici nu ascunsese, nici nu denunţase sosirea Elenei.

Coca-Aimée nu băgase de seamă pluralul şi plecase cu decepţia că Elena tot nu s-a întors. Era nerăbdătoare s-o vadă, acum însă pentru alte motive ca cele dinainte. Scopul ei monden şi-l ajunsese fără de Elena, dar ar fi vroit să

implice pe sora ei în existența pe care și-o făcuse, iar dacă Elena ar fi avut ceva de zis împotriva felului ei de a fi și de a face, ar fi vroit să poată preveni acele obiecții. Aimée nu mai avea acum siguranța absolută că tot ce face e bine și vroia să-și consolideze atitudinea. Riscurile nu-i plăceau și dacă trecuse dincolo de unele limite ale prudenții fusese din ambiție față de Cora, care totuși o trata ca pe cineva care nu e de calitatea ei, indiferent că acea calitate era blamabilă. Indiferența ușor disprețuitoare a Corei durea pe Aimée.

Aimée mai avea necazuri și cu lumea de la club, care, după ce-i făcuse avansuri mari, își oprise acum parcă favoarea pe loc și n-o lăsa să pătrundă mai departe în intimitatea ei. Își da seama că așteptau de la ea o dovadă, un act de legămînt și de garanție reciprocă. Fusese admisă acolo pentru reputația ei de virtute cu condiția subînțeleasă de a o pierde. Ca tuturor celorlalți i se cerea să rămînă învestită cu îngîmfări exterioare, abdicînd însă pe cele intime. [21] Făcuse dovada că știe să strălucească în saloane, să sfideze, să-și proclame bunul plac, să pretindă și să umilească, mai trebuia acum să-și aibă, ca fiecare, „cazierul", să achite dijma de compromisuri cerută de corporația celor o sută, care reprezintau cîteva mii, dar cari pentru Aimée erau *lumea*.

Indiferent dacă temperamentul ei nu se potrivea cu astfel de compromisuri, era acolo vorba de un ritual, de o solidaritate. Dovada *din urmă*, Aimée întîrzia s-o facă și simțea că începe a fi suspectată, că i se închid nesimțit barierele mediului din care — deși unele obligații îi repugnau — vrea cu orice preț să facă parte.

Respingerea ei nu venea numaidecît din virtute, din absența totală a vițiului, ci mai ales din cochetărie, care cerea pentru riturile ei toată persoana lui Aimée : tenul, talia, toată ființa ei avea nevoie, pentru a-și menține formula de icoană, să fie neatinsă. La virginitate se gîndea ca la un ermetism necesar frumuseții, pe care ar fi preferat să-l păstreze pentru a-l valorifica în mariaj ; de aceea dintre toate probele cea care ar fi displăcut mai mult lui Aimée era macularea ; mai tare însă o speria primejdia de a rămîne pe frontierele vieții mondene și, mai ales, o durea disprețul glacial al Corei Persu, a cărei atitudine din urmă era vexatorie și enigmatică :

un *malaise* care nu lua formă definită pentru a-i arăta desluşit ce avea de făcut.

La club Aimée vedea cum se fac şi se desfac împerecherile subt ochii ei şi simţea că i-a venit rîndul ; decisă să trişeze pe cît posibil, era decisă şi la unele sacrificii, nu era însă defel ajutată ; deprinşi să fie solicitaţi, tinerii stau într-o rezervă care avea acum o nuanţă ostilă. Cochetăria ei incestuoasă către Walter o slujise un timp, jocul însă nu se putea duce mai departe din atîtea pricini. Dealtfel, Aimée simţea că, printr-o ciudăţenie, lumea aceea cinică, în ochii căreia incestul avea o valoare excitantă, n-ar fi admis lucrul între ea şi Walter.

În astfel de impasuri, Aimée căuta pe Elena pentru a o face să admită anticipat ceea ce nu cutezase încă, dar care trebuia cutezat. Mai avea şi altă grijă : dacă capriciul ei pentru Lică ar fi fost ştiut de clubişti, putea fi compromisă. Un flirt cu „fratele mamei" era în principiu socotit foarte *chic* de banda ei de prieteni, dar Lică, personal, era abia tolerat de hatîrul prinţesei Ada. Printr-un mister al adaptării, Ada fusese deplin adoptată de lumea aceea ; i se acorda scuza valabilă a amorului senzual. O delimitare arbitrară făcea ca vulgaritatea Adei să intre în cadrul snobismului şi aceea a lui Lică, nu. Hainele de la croitorul mare şi mustaţa rasă — care un moment îi dase aerul unui „domn bine" — nu putuse acoperi apucăturile lui de fante de mahala maturit. Vorbind de el, fiecare suspina şi recurgea la freudism pentru a scuza pe Ada. Ada însăşi nu mai avea pentru el admiraţia care da lui Lică aplomb, şi personalitatea lui, în acel mediu, se decolora. Numai simţurile mai susţineau căsătoria, iar certurile mari şi mici nu conteneau. Ada nu cruţa lui Lică reproşurile usturătoare, care porneau de la gelozie şi ajungeau la insulte asupra insuficienţelor lui sociale. Lică, care nu era suferitor, nu se da în lături de la argumentul ultim al unei palme sau unui picior :

— Na, prinţesă !

Rămînea însă jicnit şi de aceea ocolea lumea sau era provocator. Singura lui reputaţie bună era cea de obrăznicie. Nu numai o dată avusese „chestii" ; se aplanase pentru că : *„L'on ne pouvait pas se risquer avec ce sabretache"*. Îl credeau spadasin.

Aimée nu cunoştea amănuntele acelui dispreţ, simţea însă că unchiul nu era la preţ şi că nici chiar ea n-ar fi avut destul prestigiu ca să-l reabiliteze. Pete de familie avea fiecare, dar erau cît mai bine ascunse sau zgomotos renegate. În adevăr, epoca de-acum era rea pentru Aimée, cea mai rea pe care o trecuse. Epocă turbure din pricina lui Lică, a boalei Lenorei, din pricina răcirii de Cora, cît şi din rezerva enervantă a clubiştilor.

N-avea nici confident, nici sfătuitor. Către Hilda nu mai avea nici aceeaşi libertate, nici aceleaşi sentimente dinainte. Între ele două sta Cora — fără ca Hilda şi Cora să-şi fie duşmănoase. Răul sta mai ales în Aimée ; nu mai era indiferentă la tot : obrăzniciile lui Lică o iritau, părăsirea Corei o mîhnea şi umilea, rezerva clubiştilor o neliniştea, se adăoga boala Lenorii. Pe Walter aproape că-l lăsa deoparte, pe el îl avea cel mai bine asigurat, era succesul ei cel mai lămurit. Uneori i se părea că şi Walter e mai puţin subjugat, atribuia lucrul egoismului lui, care ar fi vrut s-o vadă mereu acolo în sanatoriu, s-o priveze de orice libertate.

Aimée avea acum o tendinţă de rebeliune ; îi trebuiau distracţii, muncise destul : captarea lui Walter era săvîrşită, cucerirea Bucureştiului în suspensie, prietenia Corei în eclipsă — la gîndul defecţiei Corei Persu,[22] o enervare, un mic spasm în gîtlej, asemeni unui plîns ce stă gata, turbura pe Aimée. Se socotea o victimă, n-ar fi putut bine spune a căror împrejurări.

Către Lenora îşi îndeplinea datoriile : intra de cîteva ori pe zi în camera ei, îi punea întrebări cu glasul ei obicinuit de alintare, fără a auzi bine răspunsul. Cu Walter avea atitudinea obicinuită : surîs angelic, gest fragil, glas delicat, privire albastră transparentă, aşa fel că dacă chiar ar fi pregătit Walter vreun reproş, n-avea prilej să-l facă. Totuşi purta grijă de părerea lui Walter : ştia că nu aprobă pe Cora, iar pe Lică l-ar fi dezaprobat încă mai mult. Nu-şi lămurea ce impresie exactă face Lică lui Walter, dar simţea o strîmtoare, ceva de ordin inferior, diferit de cazul lui Paul, grădinarul-şofer.

Înainte de a pleca la hipodrom să vadă pe Lică, Aimée trecea pe la Lenora, deschidea încet uşa, rămînea un moment în expectativă, apoi, tot încet, se întorcea pe coridor şi nu pleca definitiv decît un sfert de ceas mai tîrziu, cînd se asi-

gura că n-o recheamă nimeni. De acele vizite nu spunea nici Lenorei nimic, căci credea că mama ei n-ar fi înţeles ; dealtfel, ea singură nu-şi lămurea desluşit rostul lor. Se ducea poate tocmai pentru că n-ar fi aprobat-o nimeni ; mergea pentru a se răzbuna de afronturi nedesluşite prin afronturi vădite ? — cu spaima totuşi să nu afle nimeni. În mare parte, desigur, dintr-o impulsie care era misterul idolilor de porţelan.

Cap. 18

Lenora culcată pe divan lîngă geamul deschis, deşi timpul era rece, citea viaţa şi aventurile lui Rudolf Valentino. La un moment se întrerupsese şi zisese cu o jumătate de glas :

— Coca.

Aimée ridicase capul de pe registrul unde studia cu gravitate cifrele diferitelor cheltuieli prilejuite de ultima serbare. Întreruptă, nu se enervase ca alteori, ci aşteptase ceea ce Lenora avea să-i spună. E drept că Lenora striga adesea : „Coca !“ pentru cine ştie ce lucru de nimic, însă nu în felul de-acum. Totuşi nimic nu urmase.

Aimée se uitase la ea atent. De cîteva zile observase iarăşi o schimbare : faţa trasă şi tenul galben subt pudră şi fard. Din nou arăta rău. Lenora îşi plimba cu oboseală lornionul pe carte ; se aplecase şi trăsese o banchetă mică, pe care urcase picioarele cu precauţiune, ca şi cum ar fi avut vreo durere. Simţind privirea lui Aimée, care o stînjenea, ridicase cartea în dreptul ochilor.

— M-ai chemat, mamile ?

— Nu !... Nimic... Am uitat... Despre Valentino !

Aimée urmărise mai departe coloana de cifre : Artificii... Fluturi... Baloane !... Se uita din cînd în cînd cu grijă la Lenora. Îşi amintise că timpul din urmă Walter o întreba mereu dacă nu se simte bine, ceea ce părea a o plictisi.

— Coca ! auzi Aimée, cu aceeaşi ezitare în glasul Lenorei.

— Da, mamile ! Ţi-ai adus aminte ?

— Uite ce-aş vrea ! Să aranjezi tu cu Pejan ca să mă examineze fără ştirea lui Walter. Sunt niţel răcită.

Aimée se sculase şi venise spre ea cu o grabă îngrijorată. Lenora îi surîdea fără însă să o privească.

— De ce nu întrebi pe Walter ?

— Nu, nu vreau ! Să nu faci cumva asta ! Furioasă, aruncase cartea și la tot ce cercase Aimée a-i spune, repetase cu nervozitate : Lasă-mă ! Lasă-mă !

Atitudinea ei neobicinuită impresionase pe Aimée. Ieșise ducîndu-se drept spre biroul lui Walter, care însă lipsea în oraș, la vizite medicale. Negăsindu-l, își zisese că era poate mai bine să nu treacă peste voința Lenorei. Era poate numai o răceală, așa cum spunea, ceea ce Pejan avea să dovedească. Cu rezerva Lenorii față de bărbatul ei era deprinsă, nu observa că acum în urmă era o pudoare a cochetăriei. Coborîse în sanatoriu cu dunga sprincenelor ridicată ca pentru o grijă mare. Pejan era ocupat cu pansamentele ; cum accesul sălii era complect interzis, auzind ușa doctorul strigase : „Afară !" Cînd dase cu ochii de Aimée rămăsese surprins : De ce putea fi vorba ? Aimée obicinuia a-și chema subalternii la telefon ; așadar, caz excepțional. Cu o simplicitate neobicinuită, Aimée îi făcuse semn și-l trase deoparte, explicîndu-i că Lenora are nevoie grabnică de el, dar în secret de Walter.

— Urgență mare ?

— Zice că e răcită !

— Bun ! Termin îndată și vin !

Aimée găsise pe Lenora calmă, dar așezată în pat cu tot decorul de dantele. Aproape imediat sosise și Pejan. Pentru a nu stînjeni consultația, Aimée trecuse în salon, dar foarte repede Pejan ieșise de la Lenora. Vrea să-l întrebe, cînd auzise glasul alintat al mamei ei, care o chema :

— Pejan zice că trebuie iar un mic raclaj. Aș vrea să mi-l facă fără să știe Walter !

Aimée vroise să obiecteze dar, pentru a nu o contraria, se dusese la Pejan.

— Te roagă mult să nu știe Walter !

Pejan se uitase la ea lung :

— Cu neputință ! E recidiva care era de temut !

Alarmată, Aimée sunase pe rînd servitorii, apoi, neștiind de ce i-a chemat, ceruse să vie doamna Bidu, infirmiera-șefă. Trecuse apoi la secretariat întrebînd unde poate fi găsit doctorul Walter. I se părea că fiecare moment ce trece e un moment pierdut.

Secretarul cercase a spune că domnul doctor va fi înapoi peste un ceas.

— Nu se poate aştepta un ceas ! tăiase Aimée şi îi ceruse să telefoneze la domiciliul pacienţilor.

Se supusese pe orice riscuri. A doua încercare reuşise. Walter tocmai pleca de la un client de pe Calea Dorobanţilor.

— Ce s-a întîmplat ? întrebase aspru.

Răspunsese Aimée :

— Pejan crede că mama trebuie iarăşi operată.

— Ah !... se auzise. Apoi : Vin îndată !

Mai liniştită, Aimée se dusese lîngă Lenora, care începuse a discuta amorurile lui Rudi. Ea prefera pe Pola Negri. Aimée era atentă la orice zgomot dinafară ; auzind în sfîrşit paşii lui Walter, îi ieşise înainte. Walter se şi informase de la Pejan :

— Cancerul, răspunsese întunecat întrebării mute a lui Aimée.

Fusese minutul culminant de îngrijorare pe care amîndoi îl dăruise Lenorei. Gata să intre la bolnavă, Walter, cu un deget pe buze, dase lui Aimée consemnul de discreţie : Lenora nu trebuie să ştie !

Fără preciziuni absolute, cuvîntul „cancer" consternase pe Aimée; deşi era acum o consecinţă ce se putea prevede, lui Aimée îi părea o a doua nenorocire neaşteptată, ivită în plină desfăşurare a existenţei. Cu o migrenă cumplită, care o cruţase de orice alte gînduri, se retrăsese în camera ei ca într-un adăpost. Cu încetul începuse a se reculege. Făcea socoteala consecinţelor : petrecerile în curs aveau să fie întrerupte, tocmai cînd Lenora era aşa dispusă să se amuze. Probabil că a doua zi Aimée nu se va putea duce nici la hipodrom, cum avea de gînd... I se păruse că doctorul Walter adinioarea nu fusese destul de atent cu ea... Cerceta atitudinile recente ale lui Walter pentru a le compara, dar nu-i veneau în minte, ca şi cum ultimul timp nu se petrecuse nimic. În adevăr, ce fusese oare, timpul din urmă ? Lipsa lui Walter cu Lenora la Viena ! Ea rămăsese cu prietenele... cu Cora Persu ! Apoi întoarcerea şi toana de petreceri a Lenorei... Între Cora şi ea deodată o răcire fără de motive... Proiectul de a lua lecţii de călărie cu Lică... proiect secret şi asupra căruia trecea cu un fel de jenă... Aşadar, cu Walter nimic ! Linişte ! Ceva indiferenţă a ei, e drept, de aceea poate nu-şi da seamă de atitudinea lui, tot bună, tot perfectă, neîndoios... Telefonul ! La telefon Walter, ca şi cum erau peste lume, Walter îi spu-

nea că el nu era de părerea lui Pejan cu privire la operație. Căzuse de acord pentru plecarea din nou la Viena, cît mai curînd. Vocea lui Walter părea a veni în auzul lui Aimée dintr-un loc depărtat și străin: Viena! Viena! Dacă Aimée vrea cumva să-i însoțească! Propunerea o găsea nepregătită la un răspuns: Nu! Nu credea să meargă! Afară dacă era nevoie de ea!...

— Absolut nici o nevoie!

„Absolut!" Ce antipatic știa Walter uneori să se exprime!... Firește, Walter ar fi ținut s-o ia cu el la Viena! Egoismul lui obicinuit! Proiectul suferise însă schimbări: nici operație, nici transport la Viena. Periculoase amîndouă. Îngrijire cît mai bună cu putință, fără altă nădejde decît o prelungire, a cărei durată nu se putea prevede. Dar într-o acalmie a răului și față de dorința stăruitoare a Lenorei, fusese totuși condusă la Viena. Călătorie fără rezultate și prescurtată de voința Lenorei de a se întoarce acum curînd acasă.

La Viena, nervoasă, mohorîtă de data asta, Lenora exprimase dorința să cheme lîngă ea pe Hilda de la Sals am Thale. Walter ar fi fost bucuros, dar lucrul era delicat; pe lîngă deranj mai era cheltuiala pe care era greu s-o pretinzi, greu s-o suplinești. Totuși Walter scrisese cîteva rînduri prin cari anunțase prezența lor la Viena, starea de indispoziție a Lenorei și plăcerea ce ar fi avut s-o vadă. În loc de răspuns, peste patru zile Hilda sosise la Viena și Walter simțise folosul prezenței ei poate mai mult ca Lenora, căreia nu se simțea în stare să-i țină de urît.

Cînd femeile se învoiesc între ele, au metoda lor de a se înțelege; Lenora reușise să convingă pe Hilda să-i însoțească la București. Era să fie o mare surpriză pentru Aimée, cu care în scurtul timp aproape nu corespondase.

Cap. 19

Capriciul lui Aimée pentru unchiul Lică nu era, din fericire, cunoscut de nimeni și mai ales de Cora. În lume, atențiile ei pentru el erau socotite ca o amabilitate pentru Ada sau o concesie pentru Lenora. Nimănui nu i-ar fi dat în minte că Aimée făcea unchișorului unele vizite matinale la

hipodrom — dealtfel inofensive. Totuşi Aimée purta în ea o teamă.

Cu tot felul de griji personale, Aimée era nevoită să participe la boala Lenorei, ce părea fără sfîrşit, şi atmosfera de boală era fetei nesuferită. Pe lîngă toate necazurile era şi neocupată, aşa cum ea înţelegea. Pentru recepţii era sezon mort ; raporturile cu fetele Persu erau rărite fără motive precise ; singura ocupaţie era Lică, şi Lică era un capriciu anevoios, nu numai pentru că nu era bine văzut, ci prin chiar apucăturile lui. De cînd îl vedea mai des şi aiurea decît în saloane, gesturile, vorbele lui o jicneau, nu atît din pudoare cît din estetism. Totuşi Lică îi plăcea şi îl căuta, ca şi cum în acel gust atavismele materne îşi cereau drepturile de cari fuseseră deposedate.

Lică n-o plăcea. O impresie ca a unui cărbunar care umblă cu o păpuşă de ceară : dacă n-ar atinge-o ar fi umilit, dacă o atinge şi o murdăreşte, mai umilit încă. Departe de a-şi da vreo osteneală, simţea plăcere să sperie pe nepoţica cea rîioasă. Din libertinaj şi din necaz pe boierie îi plăcea să dea drumul în faţa fetei la vorbe „tari", sau la anecdote „iuţi" şi să ciupească obrazul de porţelan neatins. Era momentul cînd, indignată, Aimée pleca ; era şi momentul cînd prezenţa ei începea a-l plictisi. La fiecare dată Aimée jura că nu va mai veni, dar nu se ţinea de cuvînt. Lică, cînd o vedea plecînd, zicea : „Las' să se care ! Se 'toarce ea !", iar cînd, după o pauză, revenea, Lică simţea o satisfacţie dispreţuitoare. Pretextul călăriei Lică nu-l luase în serios ; îi convenea mai bine ca vizitele să n-aibă alt motiv decît persoana lui. Îi reaminteau conchistele din trecut şi îl răzbuna de Ada. Că era vorba de nepoata lui de soră, nu se turbura. Pe vremuri Lenora era pentru el : cucoana Hallipa ; subt forma de doamna Walter încă mai înstrăinată.

Doctorul Walter însă îi inspira un mare respect ; drept semn al acelui respect, nu-l dăruia în intima lui cugetare cu nici un adjectiv calificativ din repertoriul lui bogat. Persoana lui Walter, palatul Walter erau pentru el un continent temut dar respectat ; cîrdăşia nepoţicăi înfumurate îl compensa de intimidarea pe care i-o da doctorul. Aimée nici ea nu mai avea impresia pe care i-o dase la început Lică, totuşi era o contravenire necesară firii ei, dozajul unor toxine compli-

mentar necesare puritanismului ei, aşa cum puritatea ei fusese un aport turburător şi necesar pentru Walter.

Vizitele la Lică ultimul timp era stricate de prezenţa lui Mika-Lé. Cu instinctul ei de lene şi de apărare, Mika-Lé, primejduită în interesele ei — domiciliul şi popota pe care le avea asigurate la Tana şi Drăgănescu — descoperise pe unchiul Lică, care se trezise cu acea creatură pitică cu ochi ciudaţi şi ficşi, venind la el fără altă explicare decît: „Am venit, nene, la dumneata!" Lică se temea să provoace vreo explicare, se temea asemeni de ce ar fi zis Ada despre solicitudinea nepoatelor. Mika-Lé îl amuza cu nemişcarea şi tăcerea ei de animal primejdios. O prefera domnişoarei Aimée, o simţea mai rudimentară şi perversă. Sta totuşi în defensivă; îşi închipuia că poate, ca şi Aimée, mititica îl place, dar nu-i lipsea bănuiala că şireata i-ar putea cere ceva. N-avea bani de dat; abia îi era de ajuns ceea ce zgîrcenia Adei îi îngăduia.

Oricît era de şiret, nu bănuia că Mika-Lé, tot aşa de regulat şi de tacticos, făcea vizite doamnei prinţese şi că aerele ei de căţeluş linguşitor plăcuse Adei, care o tolera şi care îi da ici-colo o sută de lei bacşiş. Mika-Lé specula pretutindeni misterioasa şi nociva putere inertă a tăcerii şi nemişcării. Pe Aimée prezenţa ei o plictisea în multe feluri. Lenora, de cînd era doamna Walter mai ales, nu suferea să i se pomenească de acea fată. Aimée avea aceeaşi indignare pentru „pata" aceea de familie. Apoi, aci la Lică, ce căuta această mironosiţă? Chiar ceea ce ea, Aimée, căuta acolo devenea mai neexplicabil şi jenant faţă de această martoră cu ochi largi şi gura închisă.

Ca şi apa, viaţa are cercuri, odată inelele formate, se repetă. Emoţia plăcută de la prima ei întîlnire cu Lică devenise acum o emoţie stînjenitoare: o emoţie totuşi — adică ceva care pentru o păpuşă de porţelan era de oarecare preţ. Acasă boala Lenorei o dezgusta şi o speria, la Lică obrăznicia lui plebeiană o irita. Părăsirea Corei o umilea, iar rezerva din ce în ce mai mare a clanului monden o nelinişte a. Deşi credea că lipsele ei dese sunt neobservate, i se părea că doctorul Walter e mai puţin sclav al frumuseţii ei ca înainte. Totuşi nu putea sta în mirosul medicamentelor de gustul lui. Romanul epistolar cu Hilda era încheiat; o altă ocupaţie îi era necesară.

Avea grijă, înainte de a pleca, să coboare în fugă treptele spre camera Lenorei ; deschidea uşa, se apropia cu paşi plutitori, pleca cu mers catifelat, rămînea un moment în uşă cu meditaţie tristă, se tîra melancolic pe coridor şi nu ieşea în oraş decît după un sfert de oră, dacă nu o chema nimeni. Mai mult nu putea face.

Cap. 20

Cîteva zile după ultima ei vizită la Lică, Aimée era încă aiurită şi se învîrtea locul cu ea. Mişca, vorbea, fără să vadă, fără să audă bine, subjugată de necaz, de ruşine, de indignare. Nu putea crede c-a fost astfel ofensată ; ar fi vrut ca lucrurile să înceapă de la capăt pentru a se petrece altfel ; fiinţele care-o jicnise le-ar fi vrut pedepsite, nu putea admite existenţa lor liniştită după afrontul ce-i făcuse.

Lică şi Mika-Lé nu erau la fel de turburaţi, nici de învrăjbiţi. După ce gonise pe Aimée, Lică avusese oarecare remuşcare : „Am fost cam prea, prea !"... Apoi, pentru a se scuti de plictiseală : „Ce-a fost a fost !... Las' că vine ea iar !" gîndise fără multă convingere, totuşi. „Dusă să fie", conchisese, nu fără grijă de Ada, de Lenora şi mai ales de doctorul Walter pentru cazul cînd fata s-ar fi plîns cuiva de tentativele şi de grosolănia lui.

Ca de obicei, încheiase cu o înjurătură. — Adică, pînă la urmă, ce se întîmplase : Aimée întîlnise acolo pe soră-sa a mică şi făcuse mutre... ca s-o împace o luase pe genunchi şi cercase s-o dezmierde... Aimée, smulgîndu-e ca o apucată, el luase în loc pe Mika-Lé, care înţelegea de glumă. Boieroaica de nepoată-sa se făcuse foc şi-i ceruse să gonească pe a din flori. Plictisit de ifose, îi spusese „vreo două" şi-i arătase uşa... Domnişoara plecase c-o falcă-n sus şi una-n pămînt !

Nu erau cine ştie ce lucruri grozave. Pîn' la urmă, ce tot căta la el acolo ?... Ce cătase, găsise.

Cît despre Mika-Lé, ea nu se gîndea la sora ei de la palatul Walter cu dispreţul ce-şi închipuia Aimée şi care-i da un fel de turbare. Mika-Lé era numai plictisită pentru că după plecarea disperată a lui Aimée, nenea Lică o zvîrlise cît colo după genunchi şi cînd venise ca o pisică să-i toarcă

iar pe lîngă picioare, luase un : „Cară-te !" care ar fi dat satisfacție lui Aimée.

Aimée însă nu știa decît afrontul întîmpinat ; era prima rușine, ruptura barierii de orgoliu pe care Cora, cea întîi, o clătinase cu disprețul ei politicos, cu o indiferență ce nu i-o putea nici măcar reproșa și care era pentru Aimée usturătoare.

Fără defecțiunea Corei poate că nu i se întîmpla lui Aimée ce i se întîmplase cu Lică, iar dacă Cora ar fi cunoscut vizitele ei la Lică ar fi disprețuit-o încă mai mult. Era un cerc vicios care o împresura cu gîndurile rușinii și umilirei.

Nu putea nici sta în camera ei și nici lîngă Lenora ; nu putea suferi nici să fie singură, nici prezența celorlalți ; tot și toți o agasau : Walter o crispa cu fața lui palidă de meditație și cu muțenia care conținea pesemne tristeță, reculegere, preocupare pentru Lenora, poate însă și reproșuri pentru ea, lucruri destul de însemnate, de care însă nu se putea interesa. Totul pentru ea se oprea acum în pragul acelui necaz rușinat, unit cu dorința neputincioasă a răzbunării. Preocupările ei n-aveau raport cu ceea ce se petrecea în apropierea imediată — vedea prin ceață ochii cu pleoape vinete și priviri cerșetoare a Lenorei ; cînd bolnava îi lua mîna și i-o strîngea, aștepta un minut, două, trăgîndu-și mîna. Lîngă acea mamă care o alintase atît, ar fi vrut să dea drumul unei crize de nervi, așa cum făcea uneori în copilărie, pentru ca Lenora, punîndu-se în stări exaltate din pricina ei, prin țipete și dezmierdări s-o consoleze acum ca și atunci. Vedea, firește, că starea Lenorei cere cruțare și se credea persecutată de împrejurări. Nu putea face proporția lucrurilor : între suferința femeii care-și trăia ultimele zile și suferința ei de orgoliu nu era în stare să deosebească. „Mama e bolnavă rău !" își repeta mașinal, fără a pipăi sensul exact al cuvintelor, și sta în picioare lîngă patul Lenorei un timp ce-i părea neisprăvit, apoi, cînd ochii Lenorei încetau a o privi cu cerșetorie, Aimée, subt un pretext pe care nu i-l cerea nimeni, se depărta. Prezența permanentă a Hildei acolo la bolnavă o agasa nespus, abia oprindu-se să i-o manifeste.

Se îmbrăca și pleca în oraș fără scop precis, cu un fel de patimă de a face „ceva" ; ceva rău ei sau altora, nu știa nici ea ce. Intra în magazine, se ducea de două-trei ori pe zi la club, un minut numai, ca și cum căuta acolo pe cineva. Voise

să întrebe de Cora, dar se oprise din mîndrie și în grabă nimerise numele lui Bubi Panu. Cînd Bubi venise la club, băieții îl asaltase cu noutatea :

— Te caută prințesa Aimée !

Era un nume pe care i-l dase ei de un timp, jumătate în derîdere.

Bubi rămăsese mirat :

— Pe mine ? Sunteți siguri ? Nu știu să aibă ceva cu mine !

Aimée, care se slujise de numele lui Bubi la întîmplare, ar fi dorit, de fapt, să aibă o explicație cu Cora, explicație care credea că-i va da sigur o satisfacție de amor propriu. Revenirea Corei la sentimentele bune dinainte ar fi fost o revanșă de care avea nevoie. Cora însă ultimul timp nu mai venise la club, iar Aimée părea a nu-și da seamă că vizitele ei nemotivate acolo păreau suspecte.

De vreo două-trei ori, Aimée luase de la Ateneu Chryslerul lui Paul și ocolise Bucureștiul tot, fără rost, trecînd pe la casa Persu și sfîrșind cu o plimbare la șosea, unde cîțiva cunoscuți se mirase văzînd-o singură într-o mașină de piață. Ea nu-i văzuse ; se simțea mai bine acolo, la aer. Paul, văzînd că nu e amatoare de vorbă, conducea după ideea lui și, văzînd o pălărie moale ce se apleca ritmic și repetat, se oprise. Își închipuise că era vorba de un *rendez-vous*, de mult căutat, acuma izbutit.

Era Bubi Panu, în a cărui minte tachineriile băieților făcuse drum și care credea că Aimée „vrea ceva" cu el.

— Coborîți ? întrebase galant Bubi, și Aimée mașinal coborîse. Se plimbase cu Bubi fără să știe de ce ; se credea poate obligată de faptul că a întrebat de el la club. Cu asta chiar începuse conversația lor.

— M-ai căutat, domnișoară Aimée, și nenorocitul de mine nu eram acolo !

Aimée nu găsise pe loc nimic pentru a explica de ce l-a căutat :

— Da ! zisese evaziv.

Bubi, cu oarecare dreptate, socotise lipsa de motive ca pe un motiv de a se îngîmfa. Pentru a se arăta abil și delicat conversase despre altele cu verva lui obicinuită și cu atîta curtenire de cîtă era capabil. Se despărțise tot fără lămurire, nici asupra plimbării, nici asupra acelei „căutări".

Cîteva zile în şir, Bubi venise la aceeaşi oră la şosea crezînd că va întîlni pe Aimée. Fusese decepţionat şi îi spusese în gînd un : „*Va te faire...*“ cînd a patra zi de plimbare inutilă văzuse pe Aimée trecînd şi, cu semne desperate, oprise maşina. Grăbindu-se ca nu cumva şoferul să pornească şi să-l lase mofluz, Bubi era într-o dispoziţie *de chien* pentru păpuşa care-l sucea de pomană — pe el tocmai. „Îţi arăt eu ţie... *pe urmă* !“ îşi zicea, pipăindu-şi gulerul puţin năduşit.

Aimée n-ar fi vrut să oprească, dar nici nu cutezase a porni fără să-l aştepte. Sta ţeapănă aşteptînd. Bubi luase însă un ton de adoraţie exuberantă, ce n-avea legătură cu nimic, dar care se potrivea cu răsuflarea lui scurtată şi părul deranjat de vînt.

Luată prin surprindere, Aimée nu ştiuse ce să zică şi să facă :

— Coboară-te sau mă urc, se ruga Bubi, intrat în rolul de nebun din amor, pe cînd în forul lui era înrăit de ideea de a reuşi, ca şi cum ar fi fost vorba de un pariu de pierdut sau de cîştigat. Cînd, în sfîrşit, Aimée coborîse, Bubi respirase adînc, ca cineva care a trecut pe lîngă o ofensă.

Paul dase maşina înapoi, oprindu-se la zece metri mai departe, ca pentru o aşteptare lungă.

Cum tonul de exaltare nu putea sluji mai departe, Bubi redevenise normal, adică începuse provocări şi echivocuri care descumpăneau pe Aimée. Un Bubi obraznic era lucru obicinuit, dar nu obraznic cu ea. Îşi amintise totuşi de indiferenţa Corei ca de un cuţit care te taie şi vroise să se pună la diapazonul celorlalte clubiste. Căutase a rîde, a face spirit, la prostiile ce-i debita Bubi. Plimbarea în plin aer uşura situaţia şi trecerea maşinilor acoperea oarecît cu zgomotul necuviinţele.

Totuşi insolenţele *chic* păreau lui Aimée o revanşă asupra vulgarităţii lui Lică. Aşa vorbeau tinerii snobi cu partenerele lor ! idee care o ajuta să suporte măgăriile lui Bubi. „El sau altul“, îşi zicea, gîndindu-se la tributul monden ce avea de plătit şi gîndindu-se cu necaz la Cora. Dealtfel, faptul că era undeva cu cineva o distrăgea de la cancerul obsedant al Lenorei, de la prezenţa rigidă a lui Walter, de la aceea agasantă a Hildei, de la amintirea ruşinată despre Lică şi Mika-Lé. Avea o rupere de echilibru, în care Lică şi Cora aveau rolul cel mare. Cora va vedea că Aimée se poate lipsi de ea !... Că are un *copain* ca celelalte... Va vedea că Aimée nu e totuna

cu fetele Persu !... Gînduri de resentiment, inegale, contradictorii. Și Lică !... La amintirea grosolăniei îndurate, o treceau lacrămi.

Bubi se plictisise înșirîndu-și repertoriul la urechea acelei neroade și ar fi vrut să scape ; Aimée nu știa cum să se despartă mai iute de el fără însă ca *flirtul* să fie compromis. Amîndoi căutau cu ochii mașina și pornise într-acolo. Aimée acum grăbea pasul ; văzînd-o mulțumită că pleacă, Bubi, iarăși stimulat, îi sărutase mîinile cu meșteșuguri de cinematograf și se urcase neașteptat alături de ea :

— Ia-mă ! Ia-mă ! făcea din nou pe nebunul. Aimée însă pălise, cu un gest spre șofer ; trecea lume.

— Te conduc pînă acasă, scumpă prințesă ! zisese Bubi cu glas uscat. Cred că suntem destul de prieteni ca să nu mă lași pe jos la ora mesei ! I se simțea în voce un fel de amenințare amestecată cu ironie și ranchiună, cît și o afirmare de drepturi.

Aimée s-ar fi răzvrătit, dar făcea socoteala că asta era doar ceea ce dorea, că așa fel probabil se făceau legăturile pe care le invidia pentru a dobîndi încrederea acelor mondeni ; numai așa va putea da o lecție Corei Persu !... Numai așa Lică !...

În drum, Aimée nu schimbase un cuvînt cu Bubi. Ajunsă la sanatoriu pusese grațios mîna în a lui Bubi, care, țîfnos, o ajuta să coboare. Bubi ridicase pălăria în silă și se pregătea să-i întoarcă spatele cînd auzise glasul melodios al lui Aimée :

— Paul ! Conduci pe domnul Panu pînă acasă !

Bubi se uitase la Aimée și văzuse un surîs frumos pe fața frumoasă. Aproape cu stîngăcie se urcase înapoi în mașină. „Ei !... Ei !“ își zisese în nedumerire : „Ei ! Ce-i cu ea ? !“

Rafinat și cinic cum era, se lăsase totuși un moment amăgit. Își revenise repede : „Nu cumva mă joacă păpușica asta ?“ Rămînea de văzut.

Cînd coborîse la Hotel Bulevard se uitase la Paul și-i întinsese o țigară drept bacșiș. Făcuse spre șofer cu ochiul :

— De piață ?

— Da ! răspunsese Paul cu un surîs complice.

— Cum, ce fel ? cercetase Bubi, curios să afle ce raporturi erau între șofer și mîndra Aimée. Paul stase cu capul plecat pe motor ca unul care n-avea nimic de adăugat.

— De unde o cunoști ? insistase Panu.

După o pauză Paul spusese cu ton indiferent :

— Am fost grădinar-şef la palatul Walter.

Bubi clipise ochiul semnificativ, dar Paul nu păruse a vedea. Tipul era un „macher" şi n-avea să vorbească fără să fie „eclerat". Bubi îşi pipăise de formă buzunarele. Ce, era prost să „cascheze"! Nu-l interesa peste măsură. Putea apriori hotărî că Aimée şi şoferul...

Făcuse un semn vag spre maşină şi intrase în *hall* la Bulevard. — Cu atît mai bine dacă păpuşa Aimée „marşa".

Aimée zilele următoare arătase zel mare pentru mama ei. Se instalase îndelung în camera bolnavei, ceea ce îngăduise Hildei puţină odihnă. Aimée ceruse tuturor nesfîrşite lămuriri şi ostenise pe Lenora cu întrebările.

Îi trebuia o platformă de consolidare faţă de terenul nesigur pe care umbla de cîtva timp afară din casă. Simţea nevoia să-şi pună în evidenţă virtuţile filiale, ca pe o asigurare împotriva accidentelor posibile. Acolo, lîngă bolnavă, putuse constata ceea ce era bine ştiut de toţi, adică starea gravă a Lenorei. Prezenţa ei nu reuşea să înviorezе pe Lenora, care sta mai mult cu ochii închişi şi întoarsă spre perete.

— Te doare, mamile? întreba Aimée cu alintare.

— Nu! răspundea silnic.

Pentru cîteva ceasuri grija cuprindea pe Aimée: Ce se putea oare întîmpla? Se putea oare întîmpla o nenorocire? Se oprea la întrebare fără a cuteza să tragă concluzii. O preocupa atunci situaţia ei, de care de mult nu se mai preocupase; se socotea, e drept, asigurată, fără preciziuni însă. I se părea că ar fi trebuit noi întăriri... Dar cum să le obţină? Să vorbească lui Walter nu-i era la îndemînă. Deşi Walter n-avea de unde şti ceva de Lică şi de Bubi, totuşi se temea să nu-i pună vreo întrebare neplăcută. Simţea însă nevoie să vorbească cuiva de ea, de viitorul ei. Cu Hilda nu mai avea nici o confidenţă amicală. I se părea stupid să fie prietena Hildei cînd nu mai era prietena Corei. De la Hilda la Cora fusese un progres... şi acum să se reîntoarcă! Un necaz, aproape, pe nemţoicuţă, ca şi cum ea strica ceva.

Avea şi o urcare a egoismului pe care o revărsa asupra Lenorei. — Mama ei mică era bolnavă şi nu se ocupa defel de ea! Lenora se uita fără să înţeleagă şi fără să cerceteze.

Aimée o socotea egoistă. Lenora nu ştia, fireşte, că Walter o asigurase în chestia viitorului; de ce atunci nu se preocupa

de fata ei, pe care pretindea c-o adoră ? Avea momente de necaz către ființa ceea mohorîtă.

Infirmiera explicase lui Aimée că bolnava ar fi avut dureri mari, dar doctorii combăteau durerile cu felurite injecții. Oprită astfel de la ravagii violente, distrugerea se făcea latent, chinurile erau suprimate, dar le înlocuia o indispoziție morbidă, care încarcera tot organismul.

Trupul acela condamnat nu simțea astfel nici energiile unor dureri care-l puteau ușura prin moarte și nici nădejdea unei vindecări. Peripețiile luptei dintre organism și flagel erau împiedicate, puterile de atac erau reduse la neputință, cele de rezistență însă nu existau nici ele.

Aimée cerca mereu a vorbi Lenorei de viitorul ei.

— Fă-te iute bine, mamile, ca să mă mărit !

Lenora tresărise. Niciodată încă Aimée nu-i vorbise de căsătorie. Cu anevoință se întorsese cu fața spre cameră.

— Vrei să te măriți cu cineva ? întrebase îngrijorată.

— Nu ! Dar vreau să te gîndești la fetița ta !

Lenora păruse nemulțumită ca de o sarcină peste puterile și prevederile ei. Poate că frămîntase chestia în sufletul ei, căci vreo două seri avusese febră, ceea ce tratamentul nu îngăduia. Doctorii nedumeriți se consultase : local, totul părea a fi așa cum trebuie. Acel „așa cum trebuie“ însemna amorțirea virusului care, în loc de a lucra aprig, dibuia ca în somn. Mai însemna o lună sau chiar mai mult de viață, adică tot ce se putea ambiționa.

Febra — dealtfel mică — încetase iarăși. Lenora, într-o zi după pansament, se săltase pe cele cîteva perne și, ca o mare ispravă, întrebase pe Aimée dacă i-ar place să se mărite cu Pejan. Era tot ce putuse găsi în truda ei.

Aimée se roșise de contrarietate : Atît credea mama ei bun pentru viitorul ei ! Să treacă din palatul Walter în căsuța doctorului Pejan ! Noroc că ea avea de sine mai bună opinie și mai bună grijă. Răspunsese acru :

— Să nu te apuci să spui doctorului Walter astfel de lucruri !

Reîncepuse totuși în altă zi litania : Se gîndea Lenora la fetița ei ?

Pe la cinci Lenora era totdeauna cuprinsă de un *malaise* mai mare. Era ceasul cînd durerile ar fi trebuit să fie mai active, poate chiar culminante și asuprirea medicală făcea

atunci conflictul mai dîrz. Bolnava era agitată și doctorii împrejurul ei o supravegheau. La un moment Lenora depărtase cu mîna pe Pejan și spusese lui Walter șoptit și febril :

— Aimée ! Trebuie să porți grija lui Aimée.

Walter pălise. S-ar fi zis că acea îndatorire îl lua prin surprindere. Aprobase din cap numai, întrebîndu-se ce însemna grija subită a Lenorei. Nu cumva, împotriva prevederilor, faza ultimă a boalei sosise ?

— Nu te agita ! Nu te gîndi la nimic ! răspunsese, ca și cum, în adevăr, nimic nu-l interesa decît liniștea ei. Ce alt putea spune Lenorei ? Angajamentul ce-și luase către Aimée păruse intolerabil în acel moment.

A doua zi dimineață, după o noapte de duel al lui Pejan cu rebeliunea boalei, Lenora, mai calmă, pusese mîna ei încă frumoasă pe a lui Walter.

— Eu m-am gîndit la Pejan, dar Aimée, să știi, nu vrea cu nici un preț.

Walter se roșise și nu găsise nimic de răspuns, deși Lenora părea că așteaptă.

Seara, deși termometrul nu se mai urcase, Lenora fusese neliniștită. Hilda sta lîngă ea. Walter și Pejan, retrași alături, discutau în șoaptă asupra unei comunicări medicale ce trebuia făcută. La un moment Pejan se întrerupsese :

— Poate că ar trebui prevenită domnișoara Aimée !

— Nu e încă urgență absolută ! obiectase Walter cam nervos. Știa că Pejan are dreptate, dar nu-i plăcea ca un străin să găsească pe Aimée în greșală.

Timpul din urmă, prin dezordinea programului, prin dezechilibrul atitudinilor, Aimée începuse a se clătina pe piedestalul ei în opinia lui Walter. Aceleași lucruri poate altădată le-ar fi acoperit pentru a nu le vedea ; acum era însă foarte lucid.

— Nu e încă sfîrșitul ! repetase după un timp Walter lui Pejan.

— Nu... Chestie de... zile !

Walter tresărise ca și cum n-ar fi știut tot atît de bine. Starea aceea specială a medicului către un bolnav al familiei exista și la el, deși mai puțin accentuată. Morbul familial prinsese totuși prea puțin asupra lui, fiindcă n-avea în el greierul acela din coșul sobei, al cărui cuibar nevăzut stăruie însoțind cu țîrîitul lui monoton toată simfonia vieții celor

mai mulți ; totuși se resimțea oarecît. La Aimée se gîndea cu severitate. Devotamentul Hildei, ce-l avea subt ochi, făcea contrast cu purtarea lui Aimée. Era un contrast care agasa pe Walter, fără să știe bine împotriva căreia din două. Se ferea totuși să atragă atenția lui Aimée, ca și cum dinadins ar fi vroit să prelungească greșala ei, dacă nu chiar s-o încurajeze. Nu lăuda niciodată pe Hilda în fața lui Aimée, ba împiedica și pe Lenora, nu știa însă deslușit dacă o face din dorința de a nu micșora pe Aimée în fața Hildei sau din aceea de a o lăsa în inferioritate mai departe. Dealtfel, față de Aimée avea aceeași atenție ca mai nainte.

Aceeași curiozitate și aceeași enervare îl stăpînea și pentru devotamentul Hildei, dar nici ei nu-i da semnal, așteptînd parcă s-o vadă pierzîndu-și răbdarea și egalitatea de caracter, supunînd-o la un examen pentru a dovedi pînă unde poate duce perfecția conduitei. Se arăta cu ea prietenos totodată. Împrejurările suprimau distanțele și Walter era mult mai cordial ca înainte cu Hilda și cu Pejan, cei doi auxiliari.

Uneori cînd Lenora se simțea mai bine, cerea să joace *room*. Partenerii erau Hilda, Pejan și doamna Bidu ; Walter rămînea adesea și el ca privitor ; era una din ocaziile bune de a lua atitudine de soț alături de nevasta bolnavă. Urmărea cu atenție îndemînările Hildei, care așeza cît mai comod pe Lenora, apoi abilitatea de a-i da cărțile și fisele, așa ca să-i înlesnească jocul. Acele dexterități îl interesau și prin intenții și prin armonia mișcărilor ; o bizarerie a firii lui, concentrîndu-i adesea atenția asupra unor lucruri secundare.

Între Hilda și Pejan era o complicitate cu scop de a face pe Lenora să cîștige partida, fără însă a observa că i se fac concesii. Walter studia perversitatea caritabilă a celor doi. Pentru scopul lor onest, cei doi oameni onești știau totuși să mintă cu îndemînare. Cerceta resorturile acelei perversități : un ceasornic fără defect, pe care dinadins îl așeza să sune altă oră. Acele observații îl ajutau să stea răbdător în spatele jucătorilor.

La un moment Hilda se scula — Walter nu știa pentru ce — trăgea un scaun și invita pe doctor să ia loc cu un semn mic însoțit de un surîs ; abia cu un moment înainte Lenora ridicase capul de pe cărți uitîndu-se spre Walter cu grija nu cumva să se plictisească. Pentru el sau pentru ea se ostenea Hilda ? Walter avea o sucitură a voinții : va mai sta

acolo sau va pleca ? dar Hilda îi arăta scaunul cu un semn mai autoritar şi cu acelaşi surîs, care-l corecta. Se aşeza.

La un timp Pejan declara că : „E destul pentru azi !“ şi Lenora se lăsa culcată ca cineva care, în adevăr, a ostenit ; aţipea aproape îndată pentru puţin timp. O infirmieră lua locul celor trei, care treceau alături în odăiţa ocupată acum de Hilda şi luau ceaiul. Pejan era coproprietar al odăiei — zicea el — din pricina unui dulap cu cărţi şi registre ; după ceai îşi mai găsea deci de lucru, iar Walter îl aştepta să termine, ca şi cum erau obligaţi a ieşi laolaltă. Walter se întreba dacă Pejan are, în adevăr, de lucru sau stă acolo pentru Hilda. O simpatie între cei doi nu s-ar fi putut dezaproba : era o fată admirabilă şi Pejan un băiat excelent. Poate totuşi că nici nu se gîndeau ; nu era obligatoriu, se înţelegeau bine şi atîta tot. Cine nu se înţelegea bine cu Hilda ? Chiar Walter devenea mai *Kamerad*, deşi faţă de Hilda avea o nuanţă de deferenţă. Walter îşi amintea atunci că Aimée a refuzat net ideea unei căsătorii cu Pejan ; l-ar fi putut refuza şi Hilda la fel.

— Să lăsăm fata asta la treburile ei ! hotăra Walter. Pejan strîngea hîrtiile şi ieşea odată cu Patronul ; adesea se reîntorcea, fie că, în adevăr, avea de lucru, fie numai pentru a mai vorbi cu Hilda. De cînd Lenora era din nou bolnavă, Pejan îşi trecea mai tot timpul în sanatoriu, împărţit între serviciul obligatoriu şi cel suplimentar, la care se obligase singur. Nu era oare Lenora simpatia lui încă de cînd sosise acolo ca o oaie rătăcită de turmă ? „Biata femeie !“ zicea de pe atunci de ea, deşi înclinarea lui poate că nu era numai de compătimire. Încă acum, în starea în care era, Lenora mai păstra atracţia ei de femeie, aşa de accentuată altădată.

Seara discutarea boalei se făcea tot la Hilda, prelungită cu un sfert de oră de conversaţie. Hilda şi Pejan de predilecţie se certau pe chestia literaturii : Hilda susţinea pe cea germană şi Pejan iubea ruşii. Walter punea ici-colo o întrebare ; pe el îl interesau numai cărţile ştiinţifice, dar întîrzia bucuros cu ei, fiindu-i urît de cînd viaţa apartamentului de familie fusese întreruptă. Aimée sta în camera ei sau lipsea, apoi prefera să aibă pe Lenora cît mai mult subt ochi ; biroul lui vast, sus, îi părea rece şi posomorît. De îndată ce nu mai avea în jur atmosfera boalei, Lenora devenea pentru el ciudat

de absentă — nici vie, nici moartă — o impresie neplăcută, interpunerea unei stafii în conştiinţa unui sceptic.

Se întîmpla uneori seara ca Aimée să deschidă larg uşa camerei unde cei trei stau de vigilă ; rămînea în prag înstrăinată, luînd însă aerul unei persoane îndurerate faţă de altele ce nu sunt. Hilda îi făcea semnul tăcerii, căci isonul lor acolo făcea parte din murmurul neschimbat ce însoţea suferinţa bolnavei, pe cînd o uşă deschisă dinafară era un zgomot străin, care strica odihna Lenorei.

Aimée întreba cu glas normal ce mai e nou, luînd Hildei un interogatoriu care chiar adresat doamnei Bidu ar fi fost uscat. Pejan se zbîrlea şi lua asupră-şi interogatoriul :

— Dumneaei e numai *l'ange gardien.*

Aimée nu-l fulgera cu privirea pentru ca să nu cuprindă în dispreţul ei planul unde se afla şi Walter. Puţin iritat de zgomot, Walter, cu un fel de curiozitate, aştepta ca Aimée să i se adreseze, dar fata, odată interogatoriul luat de la subalterni, cu mîna pe clanţă, se întorcea graţios cu un aer mîhnit spre Walter, care o însoţea atunci la patul Lenorei. Bolnava deschidea puţin ochii foarte turburi, ce păreau a-şi trage anevoie vederea spre lumină din tenebrele confuze ale suferinţii. Aimée o săruta uşor pe frunte, îşi muşca buza şi, pe vîrful pantofilor, ieşea condusă pînă la uşă sau pînă la marginea coridorului de Walter, cu care nu schimba decît un bună seara, graţios şi melancolic.

Ajunsă în camera ei se spăla pe mîini, se uda cu colonie, îşi stropea rochia sau o schimba : „Cancer ! Cancer !“ îşi repeta cu o frică ce creştea, scuturată de un tremur, persecutată de ideea eredităţii, a contagiunei. Spaima îi strica momentul culcării, pe care îl credea astfel sacrificat durerii filiale. Spaima înlocuia acum celelalte griji ce avea supărătoare : Cora, Lică... şi umplea vidul ceasului de seară, aşa de pustiu de cînd mondenităţile erau suspendate. „Mami a mea ! Mami a mea !“ pînă adormea.

Raporturile fetei cu Hilda, încetinite epistolar încă de mult timp, cu sentimentele împuţinate de cînd Aimée contractase alte prietenii, acum erau foarte reci.

De cum Walter şi Lenora se întorsese de la Viena împreună cu Hilda, Aimée rămăsese neplăcut surprinsă, ceea ce fusese observat de Hilda. Aimée nu concepea ca Hilda să

fie oaspele casei Walter altfel decît după dorința ei. Ceilalți o cunoscuse prin ea, era prietena ei, în funcție exclusiv de inițiativa ei. Walter nu putea fi răspunzător, căci nu putuse refuza Lenorei acel gust, Lenora iarăși, ca bolnavă, nu putea fi învinuită de un capriciu mai mult ; rămînea vinovată Hilda, care n-ar fi trebuit să primească o invitație neconfirmată de ea. Tratase înainte pe Hilda cu oarecare condescendență, acum o trata aproape ca pe o inferioară, cu intenția ca Hilda să-i simtă nemulțumirea.

Hilda nu putea admite o astfel de atitudine ; nu cerea recunoștință, deși ar fi fost poate cazul, dar răceala și indiferența vădite a lui Aimée o jicneau. Nu căutase să aibă nici o explicație, deși nu ghicise motivul de vanitate ; tot ce putea face pentru trecutul prieteniei fusese să nu se indigneze, să nu aprofundeze. Situația ei era oarecum dificilă ; nu putea pleca fără a mîhni pe Lenora și a provoca oarecare senzație. Rămînînd, era iarăși anevoios, atitudinea lui Aimée fiind, pe o parte, un blam indirect pentru Lenora, căreia Hilda i se devotase exclusiv, pe altă parte, neglijența lui Aimée față de mama ei punînd pe Hilda în situație delicată. Păstra deci cît mai multă neutralitate, evitînd a pune în relief ciudățeniile de conduită ale lui Aimée. Hilda observase schimbarea ei de fire și de apucături cu o îngrijorare pricinuită de vechea afecțiune. Ar fi fost gata să-i asculte confidențele și să o sfătuiască, dar Aimée nu-i da prilej.

Aimée simțea dezaprobarea tăcută a Hildei și era încă mai nemulțumită. O plictisea un martor de prisos și pe nedrept o chema în gînd : spioana.

În primele zile după sosire, mai mlădioasă, acum însă era din ce în ce mai ostilă și uneori chiar dușmănoasă.

În prezența altora, Aimée era însă oarecît cuviincioasă ; cînd însă rămîneau uneori singure lîngă bolnavă, lua brusc din mîna Hildei vreun obiect sau îi da vreo replică agresivă. Hilda era pe punctul de a reacționa, dar mîna bolnavei se înfigea desperat în a ei. Era singura manifestare a Lenorei, care nu scuza pe Aimée față de Hilda, nici nu lua apărarea fetei. Dealtfel, starea Lenorei era așa de rea că nu i se putea cere nimic, de aceea o plecare — la care Hilda se gîndea mereu — ar fi părut un gest urît, oricît ar fi fost de motivată. În afară însă de Aimée, toți acolo o înconjurau pe Hilda cu mare simpatie și Walter se arăta din ce în ce mai

prietenos. Sta deci răbdătoare, în defensivă față de Aimée, a cărei purtare meschină măcina admirația ce-i purtase altădată. Acum se simțea superioară lui Aimée și excludea pe fosta ei prietenă de la orice apreciere pentru a nu fi silită s-o aprecieze rău. Voioasă cu toți, în prezența lui Aimée era ceva mai trufașă ca înainte, singura reacție.

Împrejurările, dealtfel, erau favorabile Hildei ; puneau în evidență calitățile ei și îi acopereau lipsurile. Fizicul ei chiar se potrivea cu ținuta simplă de infirmieră ; îi sta bine cu șorțul alb și cu coroana de coade împletite pe cap. Caracterul ca și drăgălășia ei — căci nu era frumoasă — erau făcute pentru intimitate ; ceea ce în firea ei era prea serviabil și obedient căpăta prestigiu acum.

Aimée simțea acele avantagii și le socotea nepermise. Le-ar fi spulberat, dar ar fi trebuit să ia locul Hildei lîngă bolnavă acum tocmai cînd era implicată în conflicte anevoioase. La atîtea motive de iritație venite dinafară — de la Cora, de la Lică, de la acel joc suspect și neplăcut cu Bubi — se adăuga și iritarea împotriva Hildei, sau poate că trecea asupra Hildei necazurile celelalte ; avea oarecît conștiința serviciilor aduse, totuși ar fi fost bucuroasă ca Hilda să-și anunțe plecarea. De aceea cercetase pe doctorul Pejan despre Lenora. Pejan avea pe Aimée un fel de pică din felurite motive : un minut cîndva se gîndise poate la o căsătorie cu pupila doctorului Walter ; renunțase repede și deplin, dar îl șicana încă ideea că Aimée l-ar fi putut refuza ; acum, cu ocazia boalei Lenorei, blama atitudinea insuficientă a lui Aimée ; apoi Pejan simpatiza pe Hilda, cu care era foarte bun camarad și atitudinile disprețuitoare ale lui Aimée îl înfuriau : „Pe ce ?“ își zicea cu ironie, deoarece avea unele presupuneri asupra purtărilor — nu chiar așa de acurate [23] — ale domnișoarei Hallipa. Pejan avea defectul mahalagismului, pe care-l vopsea drept „spirit de observație“. Din curiozitate pîndise pe Aimée de cîteva ori, bucuros s-o prindă în greșală. Fusese oarecît slujit de împrejurări ; de vreo două ori o zărise stînd de vorbă în oraș cu Paul, șoferul-grădinar. Ce putea avea de conversat nobila domnișoară cu un servitor ? Mai bine slujit încă fusese de curînd, în drum spre un client la șosea, zărind pe Aimée cu Bubi Panu în duo pe alee. Pejan căutase să afle mai mult dar nu reușise, nefiind din aceeași lume cu Bubi Panu. Își formase însă un cazier de suspiciuni,

întărit de amiciția lui Aimée cu fetele Persu, compromise și compromițătoare.

De aceea, cînd Aimée îl interogase cu tonul ei superior asupra Lenorei îi dase o lungă explicație profesională, exactă dar în termeni tehnici, rîzînd în sine că nu-l înțelege și dovedind-o incultă cu plăcere.

Aimée revenise cu întrebarea : Dacă, în sfîrșit, boala va dura mult timp. Pejan se uimise. Întrebarea era sau prea cinică sau prea naivă.

— Negreșit ! răspunsese, cu un ton ce păruse fetei echivoc ; nu putuse bănui că Pejan i-ar fi putut da un răspuns inexact sau batjocoritor. Împotriva evidenței deci, dar potrivit cu interesul ei, Aimée crezuse că Lenora va mai putea totuși dura.

Era, dealtfel, prinsă într-un cerc de obsesii ce-i stricau limpezimea. Pînă atunci unitară în scopul ei — și de aceea chiar reușind — acum nu mai aducea lucrurilor și oamenilor din casa Walter decît optimi de interes, dăruind restul unor scopuri dezbinate. Se ocupa deci de Lenora și de Walter cu o parte numai din atenția ei deconcentrată. Cea dintîi consecință ce-i plăcuse să tragă din răspunsul lui Pejan fusese putința ca Hilda să plece ; iar dacă n-ar fi plecat de voia ei, dreptul de a orîndui ea însăși acea plecare. De fapt — credea Aimée — fie că s-ar fi aflat în stare mai bună, fie că în stare mai gravă, era bine ca Lenora să fie lipsită de Hilda, ca de o deprindere rea, avînd în jurul ei destule infirmiere și pe ea, Aimée. O contraria lipsa din București, tocmai atunci, a lui Nory Baldovin și o indigna defecția [24] Drăgăneștilor, deși persevera a nu-i anunța și în adînc nu era defel sigură că ar fi dorit prezența lor. Își înstrăinase interesul de casa Walter, fără însă ca pretenția asupra integrității acelui *fief* să fi scăzut.

Deocamdată prezența Hildei îi era nesuferită. Decisă a o îndepărta, avea totuși unele ezitări, fie din vreun scrupul, fie numai din prudență. Pentru a fi acoperită în ce privea cuviința, făcuse planul ipocrit de a insista ca Hilda să nu se sacrifice mai departe și ei să nu abuzeze mai mult de bunătatea ei. Mai găsise și ideea bună de a cere lui Walter ca el să descarce pe Hilda de povara acelui rol. — Era un abuz !... Ce putea zice doamna Gert ? se pregătea să insinueze, sigură

că la ideea de abuz Walter va reacționa în sensul dorinței ei și totuși avea o aprehensiune nelămurită.

Cu astfel de intenții, într-o după-amiază, la ora cînd știa că Walter e singur în biroul de sus, Aimée intrase cu pas ușor și cu fața cît mai grațioasă și se trezise în fața Hildei, care așezată la un capăt al biroului scria, pe cînd, în picioare lîngă ea, Walter dicta.

Aimée n-avusese timp să-și explice lucrul în nici un fel : acolo, în palatul ei, unde ea poruncea, prezența Hildei în sanctuarul unde ea însăși pătrundea cu grijă — lucrul o izbise ca o palmă. Rămăsese la doi metri de ușă, fără atitudine. Din surprindere uitase diplomația și prudența și necazul îi transformase brutal cuvintele.

— Venisem tocmai să-ți spui că deoarece domnișoara Gert ne părăsește, trebuie să căutăm pentru mama altă damă de companie ! S-a întîmplat bine că e de față !

Înfuriată, Aimée regăsise tupeul cu ajutorul căruia de atîtea ori riscase și cîștigase. Deși în același cadru și față de același om, avea totuși acum o grijă nedeslușită pe care o înfrunta : „Orice-ar fi !"

Surprins de intrarea ei, Walter nu băgase de seamă insolența abia conținută a tonului și a cuvintelor. Se uita pe rînd la cele două fete, ca cineva care nu înțelegea, ceea ce enerva pe Aimée.

Hilda se ridicase în picioare cu un gest de servitor concediat și, fără a răspunde, se uita și ea uimită cînd la Aimée, cînd la Walter. Văzînd-o așa de turburată, Walter, care-i reproșa în minte că a ținut secrete intențiile ei de plecare, cerca a-i căuta scuze ; nici unul însă din ei trei nu vorbea.

Simțind că mînia îi alterează frumusețea, Aimée ieșise brusc din birou ; îndată după ea ieșise și Hilda. Walter le credea împreună, pe cînd fiecare se dusese spre camera ei. Aimée n-ar fi putut suferi în fața ei pe acea ipocrită : Așadar, se insinuase ca infirmieră, apoi ca secretară a lui Walter pentru a se pricopsi ! Urmărea poate să se mărite cu Pejan ! Observase între ei mare înțelegere și, negreșit, pentru asta avea nevoie de protecția lui Walter ! Ea nu putea permite ; nu admitea ca Hilda să aibă vreun rol în sanatoriu, să facă parte din aceeași societate cu ea. Pejan se putea însura cu oricine afară de Hilda ! Prin bunele ei procedări, Hilda, așadar, nu-și urmărea decît interesul !... Foarte la timp de-

cisese să dea afară pe acea intrigantă ! Avusese scrupule ; nu le mai avea ; o va goni !

Un curaj nou, energii noi îi veneau, care o făceau să spere că va realiza tot ce avea de realizat. Acel acces de violenţă părea c-a uşurat-o de alte poveri.

Doctorul Walter fusese cel care exprimase în faţa Hildei deziderat ul de a face unele comunicări Asociaţiei medicale din Viena şi Hilda se oferise bucuros ca traducătoare. Erau zece zile de cînd lucra cu Walter.

Nici un moment Walter nu bănuise exactitatea spuselor lui Aimée. Era convins că Hilda intenţiona, în adevăr, să plece şi că Aimée era confidenta ei. De ce totuşi nu le spusese şi lor : lui şi doctorului Pejan ? Probabil se temuse să nu fie reţinută. Totuşi Hilda — aşa cum o cunoştea — n-ar fi părăsit pe Lenora tocmai atunci fără de motive serioase. Îşi lăsase atîta timp familia ! O chema desigur ceva important ! Un logodnic poate ? Ce ştia el de gîndurile ei, deşi ar fi crezut că nu le ascunde. O fată aşa de bună şi de frumuşică era firesc să fie iubită. Ei toţi de-acolo o iubeau... Nu numai Lenora păgubea prin plecarea ei, ci şi el. Acele comunicări şi traduceri îi păreau foarte importante. Nu putea însă avea nici o pretenţie. Hilda se purtase admirabil : colaborase cu el la îngrijirea Lenorei, îl ajutase în munca lui intelectuală... Nu-i putea cere mai mult şi nu-i putea da nimic în schimb.

Tonul de agresiune şi insolenţă al lui Aimée nu-l observase, îl izbise numai cuvîntul „damă de companie" în chip neplăcut. Cum de întrebuinţase Aimée o expresie aşa de improprie şi de vulgară ? Cuvîntul acela necugetat descalifica pe Aimée, dar Walter nu i-o va spune căci prefera să treacă lucrul neobservat, nediscutat. Lăsă decepţia lui, nedescărcată, să surpe numai în interior. Faţă de Hilda, nu ştia bine ce are de făcut : să-i reproşeze că nu le-a spus intenţia sau să accepte tacit ?

Pe Hilda ofensa lui Aimée o lovise în plin. Nu se mai putea gîndi la Lenora, la nimeni şi la nimic. Căuta numai o retragere onorabilă ; se mulţumea ca nimeni să nu ştie adevărul. Scrisese îndată doamnei Gert s-o recheme telegrafic din România. Nu-i dase nici o explicare. Chiar faţă de mama ei îi venea greu. Walter, Lenora, Pejan nu trebuiau cu nici un preţ să bănuiască. Aşa cum bine spusese Aimée : ea era

cea care voia să plece şi aveau a-şi căuta acolo altă damă de companie. Copleşită de umilinţă, nu sublinia batjocura cuvîntului, ci îl primea. Aproape era recunoscătoare lui Aimée că n-a gonit-o făţiş ; dar oamenii, casa, tot, îi da o înfiorare de dezgust şi de teamă.

Spera că în apatia ei de-acum, din urmă, Lenora nu va avea nici o reacţie. Ar fi agasat-o nespus rugăminţi sau reproşuri.

Walter, a doua zi cînd o revăzuse, nu-i vorbise nimic, dar accentuase atitudinea amicală şi găsise formule de recunoştinţă, ce pînă atunci erau subînţelese. Hilda făcea o sforţare enormă ca să nu izbucnească în lacrămi. Pejan o întrebase :

— Dar ce e ? Ce ai ?

Aşadar, nici Pejan nu ştiuse nimic, gîndise Walter cu un fel de satisfacţie.

Pe Hilda, un fel de antipatie nouă, de înstrăinare o oprea de la orice comunicativitate, chiar de la vorbele strict necesare. Numai să aibă răbdare pînă la sosirea telegramei ! Numai să scape de-acolo cu faţa curată ! Fără să se îmbolnăvească de supărare ! Fără să-şi piardă stăpînirea de sine ! Se silea să nu se gîndească la Aimée pentru a nu-şi altera ideea de dreptate divină, preceptul ei de morală şi credinţă protestantă, pe care cu atîta căldură cerca să-l facă admirat şi admis de Walter şi de Pejan, în convorbirile ce-aveau acolo, alături de bolnava pe care Hilda o iubea tot după acel precept. Se credea pusă la cercare de providenţă şi nu era destul de virtuoasă pentru a primi cercarea fără durere, dar nici cumva nu vroia să blesteme : de aceea închidea pe Aimée într-un cerc de izolare a gîndului, ca pe cineva contaminat de un rău fără nume. Cum pentru fapta lui Aimée nu putea exista judecată fără asprime, n-o judeca.

Pejan era singurul care-i crea dificultăţi tot întrebînd-o : „Ce e ?“, stăruind din răsputeri ca Hilda să rămînă, de cum aflase de plecarea ei. Abia dacă în zelul lui se abţinea să facă apel la Lenora. În faţa tăcerii ei neclintite şi a lipsei de ecou la Walter şi la Aimée, simţise că se petrece ceva şi încetase a mai stărui. Regreta plecarea acelei fete simpatice, cu care se deprinsese. — Ce ar fi să găsesc eu un mijloc de a o face să rămînă ? gîndise, ba chiar spusese.

Walter ridicase o sprinceană, căutînd care puteau fi mijloacele aşa de puternice ale lui Pejan ? Hilda surîsese maşinal,

fără a fi auzit bine, mereu subt efortul de a nu-și pierde cumpătul.

Mijlocul la care se gîndea Pejan era simplu și radical : s-o ia de nevastă. „Adică de ce nu ?“ își zisese încă a doua zi dimineață, îmbrăcînd halatul și decis. Seara, cînd dezbrăcase halatul, era mai sceptic : „Doctorul Pejan însurat !“ A treia zi părăsise ideea, nu însă fără de regret, și Hilda nu avusese a se mai teme de stăruințele lui ; devenise taciturn ca cineva care și-a refuzat o satisfacție și e îmbufnat pe sine. Seara Pejan pretinsese Hildei să joace împreună table pentru că avea presimțire că va cîștiga. Walter prinsese aluzia, decepția lui Pejan părea a-i face plăcere și se așezase ca privitor al partidei.

Pe la mijlocul partidei sosise Aimée ; deși nu era nimic neobicinuit, cei trei avusese o mișcare de surprindere ca și cum fusese deranjați ; de aceea Walter crezuse bine să întrerupă tăcerea cu ceva de seamă :

— Nu putem dovedi îndestul domnișoarei Hilda cît ținem cu toți la ea ! zisese, aruncînd vorbele, ca aurul pe talger, convins că repară astfel, cu delicatețǎ, unele greșeli și că are asentimentul subînțeles al tuturor.

— E drept că de-aci înainte nu-i vom mai putea dovedi cît o iubim, deoarece, cu tot regretul nostru, pleacă chiar mîine dimineață. Și în tăcerea consternantă a celor trei, care aflau iarăși un lucru nou, întinsese Hildei carnetul complicat al unui bilet de drum clasa I, cu *vagon-lits*.

Hilda înmărmurise cu mîna pe zar și zisese în minte : „Domine te !...“ ca și în ceasul cînd murise subit tatăl ei.

Un țipăt scurt se auzise de-alături. Aimée, Walter, Pejan se grămădise spre Lenora.

— Seringa ! poruncise Walter cu nervozitate, ca și cum rebeliunea boalei îi era insuportabilă.

Lenora se zvîrcolea gemînd :

— Mă doare ! Mă doare ! Nu vreau să mă doară !

Aimée o dezmierda, Pejan, îndemînatec, pregătise injecția și luase brațul care zvîcnea dureros. Walter sta încordat, cu ceva cald în tîmple și urechi. — Nu ! Nu trebuia s-o doară ! Așa vroia și el, așa îi promisese, atîta putea face pentru ea !

Rămasă singură, Hilda se dezmeticise și, cu un gest violent, zvîrlise biletul de călătorie. Dezbrăcase apoi șorțul, își

luase haina pe-o mînă, pălăria în alta și ieșise trecînd prin camera bolnavei fără a vedea nimic și neobservată de nimeni. Se întorsese peste vreun ceas. Lîngă Lenora, aromită, veghea doamna Bidu, care, prea disciplinată pentru a se amesteca, n-o întrebase nimic.

Fără a se interesa de Lenora, Hilda trecuse alături unde, încuind cu cheia cele două uși, începuse a-și face bagajul cu grabă, ca și cum ar fi plecat pe moment. Găsise un tren la cinci dimineața, care o ducea pînă la Brașov, unde, după patru ore, prindea coincidența acceleratului de Viena. — Să plece oare fără nici un rămas bun de la Walter ? Sta la îndoială. De ceilalți toți nici nu era vorba, dar pe Walter îl punea încă deoparte, ca pe o ființă de excepție. Legenda necurată a averii și carierii lui, spuse de mult de Aimée, nu prinsese în memoria ei. În opinia ei, Walter era înzestrat după merit cu tot ce viața poate da mai bun și mai mult unui om.

Luase o cartă de corespondență și scrisese două-trei rînduri de concediere, corecte și cam solemne. Își schimbase apoi rochia cu cea de voiaj, nevroind să doarmă noaptea ceea altfel decît îmbrăcată pe canapea, ca și cum astfel refuza ultima ospitalitate a acelei case.

Pe la zece ieșise însă din cameră. Lenora dormea, o privise un moment ; urcase coridoarele spre apartament și bătuse la ușa biroului lui Walter. Walter era acolo, chiar la birou, cu singura lumină a lămpei de masă și cu un volum dinainte, pe care probabil îl consulta.

Rămăsese perplex la intrarea Hildei, care și ea era acum jenată de acel demers. Înaintase totuși cu o carte în mînă :

— Vreau să-ți înapoiez volumul împrumutat : *Les grands Initiés* !...

— Ne mai vedem, domnișoară Hilda ! răspunsese Walter, apoi se indispusese de acel răspuns care putea face pe Hilda să creadă că l-a importunat cumva. Nu se corectase însă, preocupat abia atunci unde dispăruse Hilda în timpul crizei Lenorei ; dar n-o întrebase, nici nu-i spusese că acea carte el înțelesese să i-o ofere.

Hilda nu luase în rău cuvintele : „ne mai vedem", deoarece vocea doctorului vibrase asurzit și afectuos. Era, din toți cei de-acolo, acel pe care oroarea ei momentană de loc și oameni îl punea deoparte. Plecase din biroul lui, zicîndu-i

un „bună seara, domnule profesor !“ cam solemn. Walter îi strînsese afectuos amîndouă mîinile. Hilda era mulţumită că n-a plecat fără cuviinţă din casa unui om aşa de bun şi distins. Era prima oară că cineva clasifica pe Walter „bun“. Walter se întreba iar de ce Hilda nu le spusese mai dinainte decizia şi nici data plecării. Ce o chema atît de imperios ? Se temuse, desigur, că o vor reţine. N-avea nici o altă bănuială. În faţa celor două cărţi, cea pe care o consulta şi cea adusă de Hilda, se mai întreba, fără a înţelege, şi care fusese rostul vizitei ei tîrzii. De ce nu-i trimisese cartea ?... sau de ce nu aşteptase să i-o dea a doua zi ?... Plecarea ei în faptul zilei, fuga aceea înainte de ora izgonirii ruşinoase fixată de Aimée nu-i putea da în minte şi era un lucru pe care n-avea să-l afle niciodată.

A doua zi dimineaţa, Pejan culesese în camera Hildei de pe jos carnetul de tren şi, după ce-l întorsese pe dos şi pe faţă, bombănise ceva ce nu i-ar fi plăcut lui Aimée să audă ; dar presupunerea lui nici el n-avea s-o spună nimănui. Fiecare din ei gîndea, lucra pentru sine, moleculă ce se dezagregase din conglomerat, păstrînd, subţiată şi dureroasă un timp, partea cu care aderase...

Încă de la opt dimineaţa, în chip excepţional, Aimée coborîse. Aflase de la intendent că Hilda a plecat la ora cinci dimineaţa în bună regulă. Fusese surprinsă, dar nu arătase. Nu vroia să dea nici-o importanţă lucrului, nici faţă de alţii, nici faţă de ea însăşi. În orice fel, bine că plecase ! Avea de rezolvat chestii mai de seamă şi ar fi fost bucuroasă să le poată lichida la fel de bine.

Se instalase lîngă Lenora pentru a suplini pe Hilda şi a curma orice presupuneri şi comploturi. Sărutase pe frunte eroic pe Lenora spunîndu-i că Hilda e cam bolnavă. Lenora nu obiectase şi Aimée îşi zisese că putea să fi făcut lucrul mai demult. Mai pe urmă abia, Lenora întrebase dacă Hilda era bolnavă rău.

— Nimic grav dar trebuia să stea în pat şi pe urmă să plece acasă.

Lenora nu mai avea putere să reacţioneze, îşi luase nădejdea. Poate că nici nu mai înţelegea prea bine lucrurile sau se dezinteresa de orice. Părea preocupată numai de criza avută în ajun.

— Am avut și dureri! repeta.

Cu toate că starea ei mohorîtă venea din oarecare conștiință a boalei, credea totuși că lipsa durerilor fusese un simptom bun și, dimpotrivă, criza din ajun o socotea ca pe un accident de rău augur. Ținea mereu ochii închiși și nu mișca o fibră, pentru a nu mai avea dureri. Își amintea din cînd în cînd că Aimée e acolo și că o cinstește cu îngrijirile ei și atunci cerca a spune un cuvînt care să-i fie pe plac.

— Ce să fac eu pentru păpușa mea?

Fie că era o grijă rămasă acolo în slaba circulație de viață ce se mai strecura prin stagnarea silnică a boalei. Era, biata de ea, pe jumătate putredă, pe jumătate bălsămită.

— Nimic, mamile! Să stai liniștită ca să te faci iute bine!

Lenora avea o slabă mulțumire. Peste puțin Aimée însă adăoga:

— Ce mă fac eu dacă tu nu ești bine?

Lenora se întuneca. Așadar, credea că nu se mai poate vindeca.

În dimineața următoare, Lenora, de cum văzuse pe Aimée, îi spusese:

— Vreau să mă ocup de tine! Avea glasul clar, nu așa îngroșat, încleiat, ca în ajun. Aimée se grăbise a crede că îi merge mai bine, acolo unde era numai un moment mai limpede și o sforțare.

Walter aflase și el de la Pejan despre plecarea matinală a Hildei și cercase să lege acea plecare de vizita ei din ajun, seara, fără a putea fi sigur că fusese un adio deoarece intendentul îi adusese și biletul ei de concediu. [25]

Plecarea Hildei nu-i părea destul de satisfăcătoare, dar nu acuza pe nimeni de nimic. Deși curios, nu întreba pe Aimée din teama ca răspunsul ei să nu micșoreze cu ceva serviciile aduse de Hilda.

Sosise și telegrama doamnei Gert, pe care Aimée o întinsese lui Walter oarecum ostentativ, ca pentru o justificare. Walter făcu socoteala că Aimée e cea mai încercată de plecarea Hildei de lîngă Lenora, căci bolnava, în faza disperată în care se găsea, trebuia să aibă pe Aimée aproape de ea, deoarece murea.

Walter gîndea cuvîntul „a muri“ fără sonoritate crudă, cu glas sufletesc învăluit în milă, dar limpede și inexorabil, profesional.

Aimée se uita însă cu îngrijorare la seringele care se succedau şi la flaconul pe care sta scris : „la nevoie". Întrebase pe doamna Bidu la ce servea acea doctorie :

— Ca să nu sufere ! îi răspunsese sumar.

Lui Aimée îi displăcea să vorbească mult cu inferiorii în chestii ce nu erau avantagioase şi în acest fel boala Lenorei mereu o umilise, rămăsese deci nelămurită şi neliniştită, dar fără precizie şi termen. Cum însă Lenora sta toată ziua aproape nemişcată, cum avea medicamente pentru cazul cînd ar suferi, Aimée se gîndise că s-ar putea ocupa puţin şi de cele începute afară din casă, căci altfel tot ce făcuse pînă atunci rămînea fără folos. Abia parvenise să înjghebe flirtul cu Bubi şi dacă mai persevera puţin credea că va fi destul pentru a satisface clubul. Vrea, asemeni, să poată prinde odată pe Cora şi s-o întrebe, s-o judece. Avea un rechizitoriu pregătit : Ce făcuse şi ce nu făcuse ea pentru Cora ! De fapt, n-ar fi putut spune ce făcuse, dar avea conştiinţa că a făcut mult. Acel mult era locul mare ce i-l dase şi încă i-l da în preţuirea ei. Cora, desigur, nu aştepta poate decît ca Aimée să facă primul pas.

Mai era şi Lică !... Dacă i-ar fi făcut favoarea să se ducă pe-acolo, trebuia ca cealaltă să fie gonită. Era singura condiţie.

Aimée începuse deci o traiectorie obositoare între bolnavă şi oraş. Cum sta destul de mult lîngă Lenora, nu se mai ascundea ca înainte cînd lipsea, dar lipsa ei era acum mult mai vizibilă.

Walter observase acea nouă agitaţie, fără a se osteni să înţeleagă ; era cam distras de la interesul capital al faptelor lui Aimée. Îl obseda mult problema morţii care se pregătea acolo. Pînă atunci moartea clienţilor fusese un episod sau un incident care ocupase în preocuparea lui numai momentul medical al decesului. Acum problema morţii îl preocupa dinainte cu o privelişte mai omenească. Salema nu murise, dispăruse, îi fusese recunoscător ; Lenora îl silea la o obligaţie nouă, cum îl silise la căsătorie şi iarăşi căpăta un prestigiu în ochii lui.

Cortina ceţoasă ce învăluia atmosfera de-acolo, din preajma muribundei, da lui Walter o păienjenire, pe care o socotea drept emoţie, cu acel fast ce-l acorda impresiilor lui. Se stima într-o nouă formă a existenţii. De aceea privea vag

la trepidațiile neorînduite ale Aimée-ei, ca la un zgomot inoportun. Pejan însă se uita curios după ea cînd pleca, venea, iar pleca și venea, zicîndu-și abia dacă nu tare :

— Ce-o fi cu asta ? Curat lucru nu e !

La club lucrurile nu mergeau chiar așa lesne cum crezuse Aimée. Șiretenia ei nu era în stare să înșele rafinarea celorlalți.

— Ce e cu tine, Bubi ? Te plimbă păpușa *à oeil ?*

— Sezon mort ! răspundea Bubi rîzînd, dar tachinarea prindea. Adică, în adevăr, ce era el ?... Fantoșa domnișoarei ?... O va lăsa odată paf ! Păcat că atunci cînd o să-i întoarcă spatele n-o să-i vadă mutra !... Va arăta el „Icoanei" o probă de Bubi !

Prietenii însă descoperise altceva nou și așteptau pe Bubi cu nuvela. Zossima văzuse săptămîna trecută pe Aimée ieșind la zece dimineața de la ipodrom. Nu putuse dovedi ce căta acolo, dar era *ceva.*

Icoana avea deci un cazier ! Bubi era *berné.* Bubi era manta de ploaie... Alibi !...

Bubi aflase acel fapt din zece guri și cu o sută de epitete măgulitoare. Îl mînca palma, dar n-avea în cine da. Băieții îi deschideau doar ochii ! Bubi Panu chibiț !... Bubi Panu mofluz !... Avea să se vadă ! Avea să se vadă ! Atît răspunsese și toți tăcură, satisfăcuți în pretenție.

Bubi nu știa defel cam ce avea să se vadă, dar se simțea obligat. Deocamdată nu mai putea fi vorba să „planteze" pe domnișoara. Din contra ! Oscila între două planuri : Să afle care-i buba... și pe urmă a se vedea ! Sau, mai expeditiv, să se asigure el că nu e mofluz și pe urmă : basta cu ea.

Aimée simțea că se petrece ceva nou cu Bubi, dar nu-și închipuia ce să fie și se gîndea că poate e amorezat de-a binelea. La club, asemeni, îi părea în jurul ei o mișcare, dar nu putea ghici care și ce fel ; timpul ca și atenția îi erau așa de împărțite ! Era foarte obosită ; programul ei de igienă a frumuseții era zdruncinat. Abia dacă o restaurau cele opt ore de somn liniștit. Pe pantofii mici, deprinși cu pași lunecați și ușori, călca scîlciat și armonia ei exterioară ca și interioară era scîlciată. Se uita la Lenora cu ochi aproape tot atît de paienjeniți și absenți ca ai bolnavei.

În ziua ceea Aimée ar fi vrut să se ducă la ipodrom pe la trei. Lică venea şi după-amiază, dar ea nu fusese decît dimineaţa, din prudenţă. Era curioasă să-l surprindă, mai ales că dimineaţa nici n-ar fi fost chip să lipsească de lîngă bolnavă. Lenora se deşteptase gemînd, refuzase să se lase atinsă, nu primise doctoriile, abia cu mare greutate putuse fi pansată şi după pansament se liniştise puţin. Aimée o zorise cu alintări, cu stăruinţe. Nu se controla şi lăsă să-i scape cuvinte absurde, nedelicate :

— De ce nu vrei tu să te scoli !... De ce vrei să fii mereu bolnavă ! Scoală-te să ajuţi fetiţa ta, care nu poate nimic fără mama ei !... Nici nu ştiu măcar ce e al meu !

Lenora cu sforţări şi scîncete se întorsese spre perete.

— Rea, mami a mea ! Rea ! Nu iubeşte pe fetiţa ei !

Distrată, Aimée nu-şi da seama că exprima în chip crud travaliul secret făcut în mintea ei şi concluziile lui funebre. O irita tăcerea Lenorei, o irita starea rea a boalei şi se simţea încă mai zorită să termine cu Lică, cu Bubi, cu Cora.

Pe la două şi jumătate, văzînd că e stagnare complectă la bolnavă, plecase decisă să se întoarcă peste o jumătate de oră. Îndată după plecarea ei, Lenora avusese o criză. Pejan, cu o răbdare admirabilă, ajutat de stăruinţa blîndă dar imperativă totuşi a lui Walter, o putuse ajuta puţin. Lenora deschisese ochii, privind în jur ca întoarsă de pe altă lume. Fixase lung pe Walter, întinzînd spre el mîna, apoi din ochi, cu o schiţă de surîs pe buzele decolorate, mulţumise lui Pejan care, cu un glas muiat, cercase a glumi :

— Eu sunt amorul dumitale. Nu se supără domnul profesor ! şi se trăsese deoparte.

Lenora accentuase surîsul ei sărăcăcios şi ofilit. Răvăşirea grozavă, masca canceroasă, antedesenul mortuar,[26] tot nu reuşise a o urîţi complect.

Walter se aşezase pe marginea patului, luîndu-i mîna pe care Lenora i-o strînsese prin crispaţii mici. Nu înţelegea dacă dinadins sau dacă era un reflex.

— Te mai doare ceva, Lenora ? Ai vreo jenă ? Sau poate doreşti ceva ? îi spusese cu dulceaţă neobicinuită.

Mai mult din mişcarea buzelor înţelesese :

— Mai pe urmă... Vreau să-ţi spun ceva !...

Walter vroise să zică : „De ce nu acum ?“ Un scrupul îl oprise.

— Oricînd vrei și orice vrei !

Rămăsese așa cîteva minute, pînă cînd Lenora, obosită, scăpase mîna din a lui și încetase a-l privi, închizînd ochii.

Walter trecuse alături, unde era Pejan. Se abținea abia de la nevoia stupidă de a-l întreba, deși știa tot așa de bine : uremia, pulsațiile încetinite...

Pejan, ocupat cu un dozaj în eprubetă, se temea parcă să se uite spre Walter care, întunecat, îmbrăcase alt halat pentru a trece la vizite, făcînd lui Pejan un semn spre patul Lenorei.

— Fără grijă ! îl asigurase respectuos și aproape afectuos Pejan.

De la vizite Walter se urcase sus în birou și ceruse acolo un bulion și o fructă. Simțea un vid care era sufletesc, dar pe care restaurarea trupească îl ajuta. Ezita să coboare cu o aprehensiune pentru patul acela de agonie. Rupînd un moment continuitatea, îi părea acum că are a înfrunta ceva nou și aprig. Cu mîini reci, care tremurau puțin, netezise pe fruntea lui o mică sudoare. Se așezase la birou, trecînd pe registru unele fișe de observație ale bolnavilor și pe cea a Lenorei. Printr-o dedublare, acolo pe hîrtie păstra toată luciditatea și recăpăta aplombul.

Pe la cinci și jumătate Aimée apăruse, deșteptînd pe doctorul Pejan dintr-un simulacru de siestă pe un fotoliu, și-l întrebase ce mai e nou.

— Nimic nou ! răspunsese Pejan sumar. Era tot ranchiunos cu Aimée.

După o mică ezitare, Aimée se retrăsese în vîrful picioarelor, dar Lenora, care o simțise, o chemase prin semne făcute doamnei Bidu, care sta neclintită lîngă pat. Aimée se apropiase cu grabă și o sărutase pe păr. Tot prin semne, Lenora o oprise să vorbească, apoi, printr-o sforțare care-i da glas de ventriloc, pronunțase :

— Ce vrei tu ? Spune ! Ce vrei ? cu ceva desperat și imperativ, care nu suferea opunere.

Aimée, emoționată, începuse a tremura și spusese la întîmplare :

— Am pe doctorul Walter ! El poate tot ! Nu te turbura !

Lenora închisese ochii.

Aimée rămăsese acolo încă un moment, uitîndu-se cînd la doamna Bidu, care sta placidă, cînd spre Pejan, a cărui pri-

vire n-o întîlnea. Nu cutezase să mai întrebe nimic, nici pe unul, nici pe altul. Ieşise încet, muşcîndu-şi buza, cu gîndul turbure că toate merg rău. Întrebase pe o infirmieră care trecea :

— Ce crezi ?

— Nu te speria, domnişoară ! o încurajase.

Aşadar, poate că încă nu !... N-ar mai fi vrut să iasă... Îşi zicea însă că spaima ei e cobitoare... Hotărîse să dea o fugă pînă la club şi înapoi.

După ce terminase fişele, Walter coborîse grăbit acum, ca şi cum cineva îl mîna din spate. Intrase aproape fără răsuflare şi fără a cuteza să se uite. Dacă cumva !... Era imposibil, fireşte, ar fi fost prevenit. Se uitase întîi la pendulă ; era şase fără un sfert. Abia apoi mutase ochii încet şi văzuse pe doamna Bidu, pe Pejan, la locul lor. Răsuflase. Abia apoi se uitase spre Lenora şi faţa i se crispase.

— Unde e Aimée ? întrebase încet şi răguşit.

— Pe aici pe undeva !... A fost adinioarea aici ! informase Pejan.

Walter nu mai cercetase nimic, nici nu mai putuse mişca de lîngă Lenora. Era acum de lucru cu ea. Se ocupase de respiraţia îngreunată şi şuierătoare care lovea sternul de cămaşă, pe cînd mîinile căutau, răsfirate, sprijin. Walter şoptise :

— Oxigen !

Lenora refuzase cu o mişcare slabă a mîinei, cu un semn violent din cap. Walter, care din obicinuinţă o îngrijea fără s-o mai vadă, o privise atunci cu ochi care văd şi pentru că nu privea încă un cadavru i se păruse că a înviat-o şi i se udase ochii brusc. Un fel de fluierat venea dinspre buzele Lenorei. Walter se concentrase pentru a înţelege ce spune. Pejan se trăsese la o parte.

— Pentru Aimée !... Să aibi grijă !... Numai dumneata ! Dumneata singur !

Îi spunea iarăşi „dumneata“, acum cînd nu mai avea conştiinţa limpede pentru sforţarea de a-l tutui.

Walter nu răspunsese îndată, fiindcă nu-l slujise glasul şi buzele lui aveau o mică convulsie.

— Aimée !... Numai dumneata ! — sonor, ca printr-o ruptoare a laringelui, deşi vrea să fie confidenţială. Între

şoapta afonă însă şi acel diapazon, Lenora nu mai avea registru de voce.

Walter se trezi ca din somn, tresărind şi tot tare promisese, asigurase abia putîndu-se opri de la cuvîntul : „Jur !“

— Da ! şoptise aproape normal Lenora... Apoi : Nu vreau balon !

...La şapte, la şapte şi jumătate, apoi pe fiecare minut care trecea, Aimée era aşteptată după ce fusese căutată... Din ce în ce mai aşteptată, nu sosea însă...

La opt fără un sfert, printr-o embolie, cu un ţipăt mare, Lenora murise, accident care nu era nici prevăzut, nici exclus. Scutise astfel o agonie care mai putea dura zece, douăsprezece ore.

Era opt şi jumătate seara cînd, pe vînt şi ploaie torenţială, cu pantofi şi ciorapi uzi, pentru că umblase pe Dorobanţilor cîţiva metri pe potop pînă la un auto care sta oprit, Aimée coborîse la sanatoriu. Vroind să plătească observase lipsa poşetei şi prin viforniţă ca printr-un vis ciudat, observase subt gluguşul pelerinei de ploaie pe Paul şoferul la volan. Prin ce bizară întîmplare tocmai el ! Poate că dinadins chemat sau spionînd pe cont propriu.

Paul, cu ochii fixaţi pe geamul cutremurat de vîrtejul ploaiei, avea aerul că nu ştie pe cine a condus, nici unde a oprit. Aimée căuta poşeta febril, privindu-şi mereu mîinile, ca şi cum vederea şi pipăitul nu i-ar mai fi fost sigure. Poşeta nu era nicăieri ; o lăsase deci aiurea... acolo... Sta în vînt şi ploaie fără a şti ce să facă, deşi ar fi fost simplu să se urce şi să trimită pe cineva să achite taxiul.

Prin vîrtejul ud, o umbră zorea spre taxi. Cu pardesiul săltat de vînt, subt o pălărie trasă pe ochi, era doctorul Pejan. Ajuns lîngă Aimée, zisese cu glas răguşit şi alterat :

— Folosesc eu taxiul !

Răzbită de viforniţă, Aimée alergase spre peron ca şi cum astfel se rezolva problema taxiului şi poşetei. Din cauza timpului acela oribil, a frigului ce-o tremura şi a capului ce-o durea cumplit, trecerea lui Pejan pe lîngă ea fusese fantomatică. Ajunsă în *hall*, trecuse mîna rece pe frunte ca pentru a-şi aduce aminte ceva. Intrase în camera ei şi se schimbase în fugă ; n-avea conştiinţă exact de oră, ci numai de o mare grabă. Deşi se simţea împovărată ca şi cum trupul i-ar fi

fost umplut cu toată apa ploaiei, dar cu apă fierbinte parcă, tot în fugă alergase la camera Lenorei.

Ce văzuse ! Ce auzise ! Ce se petrecuse !... Criza grozavă care o apucase acolo pe covoraşul de la patul alb şi monoton al moartei... Toată răscoala conştientului şi inconştientului în spasmul trupului !... Tragedia acelei morţi, tragedia acelor ore de lipsă, pricinile vădite cum şi cele secrete ale disperării, sfărămate acolo, în acel acces, a cărui violenţă scuza ceea ce n-avea scuză, rezolva ceea ce ar fi fost fără soluţie !... Împrejurul ei toţi se străduiau acum îngrijoraţi în loc de ostili !...

Disperare a cărei putere de adevăr şi de zbucium era la măsura împrejurărilor ştiute şi celor neştiute... Criza gravă fusese urmată de o lungă şi îngrijorătoare sincopă... Toată spaima de-acolo şi de-aiurea se refugiase în Aimée, liberînd pe ceilalţi de ambianţa sinistră a morţii prin spectacolul viu ce-l da fata. Walter regăsise echilibru, o atitudine. Reglementul putea acum înconjura cu protocolul lui rece pe Lenora... Ca două cortegii, preocupări reci şi mecanice orînduiau moartea, pe cînd într-o parte o trepidaţie purta un curent invers spre camera unde exasperarea nervilor, temperatura urcată, pulsul violent al lui Aimée accelerau o vitalitate primejdioasă.

Cînd Aimée se gîndea mai apoi la groaza din acea seară, spaima morţii Lenorei lupta în ea cu spaima *cealaltă* şi o ajuta să se împace cu sine.

Acolo în Dorobanţi, în odaia care semăna cu a fetelor Persu, se dusese cu voia ei, o voie pentru care îşi înfrînsese silnicia : „Trebuie !" Datorie ciudată pe care n-o controlase, nici n-o confirmase cu nimic pentru a o înlătura.

La îndeplinirea acelei obligaţii o ajutase, mai mult ca toţi şi ca tot, Lică. Cînd, la trei ziua, atunci, dase fuga la ipodrom i se spusese lui Aimée că Lică nu e acolo, îl zărise trecînd în fund şi se dusese spre el. Un grădinar îi tăiase drumul spunînd că domnul nu primeşte pe nimeni. Era ordinul lui Lică, care nu mai vrea plictiseli. Aimée trecuse pe lîngă grădinar şi intrase după Lică în hangar. Fără să se întoarcă măcar, Lică îi spusese că n-are timp de ea... Zăpăcită, Aimée nu ştiuse pe unde să mai iasă şi Lică, crezînd că nu vrea să plece, răcnise la un jocheu s-o ducă la ieşire... Atunci Aimée se întorsese la

sanatoriu și văzuse pe Lenora încă în viață... O sărutase... Și-o amintea, ca pe un lucru satisfăcător pentru amorul ei filial, pentru datoriile filiale...

Ajutase mult și Cora evenimentele de atunci. Pentru ea, Aimée dase apoi fuga la club. Știa că la ora aceea trebuia să fie acolo. Cum Cora o evitase iarăși, Aimée i se pusese în cale. Cora se oprise cu aerul însă de a nu o vedea. Atunci Aimée, cu un nod de lacrimi în gît, îi spusese afectuos, confidențial :

— Ai auzit versiunea ?... Eu și Bubi Panu !

Vrea să vadă ce va zice Cora ! Ce impresie îi va face !

— N-am auzit !... Și dac-aș auzi, n-aș crede !

Și trecuse spre altcineva cu o mișcare pe care n-o puteai chema necuviincioasă, dar al cărei dispreț îl simțise Aimée dureros. — N-ar crede !... De ce ?... De ce n-ar crede ?... Va trebui totuși să creadă !... În momentul acela nimeni și nimic alt nu putea însemna ceva pentru Aimée decît Cora și revanșa. Era obsesie, era hotărîre. Dacă ar fi aflat atunci că a murit Lenora, ar fi cerut un răgaz absurd pentru ceva mai însemnat de făcut.

O ajutase apoi Bubi Panu cu ambiția lui înrăită. O mai ajutase furtuna. Vîntul mătura afară ploaia. Se dusese la Bubi și-i ceruse s-o conducă acasă... În drum îi spusese c-ar vrea să se plimbe puțin pe furtună... Bubi dase, firește, șoferului adresa lui din Dorobanți, și puzderia care izbea în geamuri ajutase pe Aimée să nu obiecteze. *Vrea* să meargă pentru Lică și pentru Cora, care-i erau odioși. Odios era și Bubi, dar el era revanșa.

Furtuna o ajutase să se întoarcă acasă și acasă o ajutase Lenora, o salvase... Atunci și mereu în urmă, de cîte ori își aducea aminte... de cîte ori îi revenea scena penibilă din Dorobanți, pe care luptase s-o suporte pînă la capăt — mizerabila ei silință... silința mizerabilă a celuilalt... graba de a pleca de-acolo după... grosolănia *tipului* ofensat și neînțelegînd... și cînd înțelesese, poate, aversiunea și ținta cuvintelor lui care o urmăreau, care o împingeau pe scară spre furtuna de-afară... Pe toate le salvase Lenora, cu imagina ei oribilă de moartă.

— Mama ! striga și acum Aimée, și veneau lacrimi care spălau tot.

O ajutase apoi mult boala. Congestia pulmonară gravă, care pusese chestia superlativă a *conservării.*

Convalescenţa punea acum tampoanele de amortizare. Aimée frămînta în minte cuvintele schimbate atunci, în seara cumplită, cu Walter. Cînd se trezise din sincopă, Walter îi spusese : „Am promis mamei dumitale !" Atît !... Ţinea bine minte că i-a spus asta... dar numai atît.

Pe pragul *hall*-ului în ziua înmormîntării — se sculase numai pentru a asista la pornire, deşi îi era interzis — îi spusese atunci iarăşi : „Am promis Lenorei !" Tot numai atît !... Acele asigurări Aimée acum le lua, le combina cu ceea ce-i dase ei mai demult, le unifica... Trebuia să aştepte realizarea lor. În ce formă ?... Nu ştia !... Nu putea provoca o explicare în plin doliu... Cît mai iute, mai bine !... Dar cum ?

Abia restabilită, spusese lui Walter :

— Eu acum se rol am aici ?

— Ca şi mai nainte ! răspunsese. Răspuns poate că satisfăcător, poate că insuficient.

Se sculase acum, începuse a părăsi camera şi umbla de ici-colo, umbră mică, subţiată de boala şi de rochia neagră, cu figura modelată mai prelung, mai palid. N-avea răbdare.

— Eu acum ce rol am în casa asta ? Poate ar fi mai bine să mă mărit !

Cercare periculoasă. Walter tăcuse ! Ce va fi gîndit în tăcere ?

Chiar a doua zi Walter făcuse lui Pejan propunerea. Aimée dorea să se mărite şi el se ocupa deci cu grabă de dorinţa ei. Pejan era acolo la îndemînă, candidat satisfăcător.

Pejan însă refuzase categoric : Era o mare cinste, dar... Walter îl oprise, cu un gest, de la orice explicaţie. Explicaţiile le căuta totuşi : De ce oare refuzase Pejan, precis, fără termen de gîndire, fără cel puţin să se arate încurcat de refuz ? Ca cineva bine motivat, bine hotărît !

Pejan făcea încă vizite medicale lui Aimée, deşi era vindecată. Îl întrebase peste cîteva zile :

— Nu e complect restabilită domnişoara Hallipa ? Văd că încă o cercetezi ! Mai are şi altceva ? fără a se gîndi că întrebările veneau ciudat.

— Absolut nimic decît convalescenţa cu anemierea ei ! răspunsese precis, dar cu tonul cuiva care refuză orice dezvoltare a discuţiei.

Walter întrebase atunci pe Aimée, fără alt preambul, dacă are pe cineva în vedere pentru mariaj, deoarece doctorul Pejan nu era dispus să se căsătorească.

Aimée nu se ofensase, dar răspunsese tot deslușit :

— Nu ! Pe nimeni n-am în vedere... Cu doctorul Pejan nu m-aș fi măritat în nici un caz.

— A !

Walter păruse a dospi o decepție. Așadar, sarcina lui față de ea rămînea întreagă... El trebuia să aibă grijă !... Așa promisese Lenorei.

Nu era curios și nici nu-l pasiona secretul vădit al lui Aimée, dar avea acum o certitudine... fără dovezi, pentru el însă deplină... Era sigur că Aimée... Amănuntele nu-l interesau... Era numai sigur... Cine ?... Nu importa.

Constata indiferența lui. Privea acea indiferență pe Aimée anume sau era un principiu, o dezinteresare de medic pentru diferența infimă de ordin fizic dintre fecioară și femeie ? Nu-și răspundea. Lăsa nedecis cu sine, acum ca și altă dată, dacă acea dezinteresare ar fi avut-o cumva față de orice femeie.

Își amintise între timp că lunga telegramă primită din Elveția de la soții Drăgănescu cuprindea un discret reproș pentru întîrzierea cu care fusese anunțați și care nu le îngăduise participarea. Atribuise acel reproș Elenei, care era mai direct în cauză și pe care o știa pretențioasă și protocolară. Pretenție în cazul de față justificată.

Scuze erau de invocat. În tumultul de-atunci, cine se putuse gîndi la altceva decît la cele imediate ? Ceea ce nu avea scuză era mediul de care Aimée se înconjurase, pe cînd neglijase pe sora ei, care avea ținută și disciplină, și îndepărtase pe Hilda, ființă exemplară.

Starea de sănătate a lui Aimée cerea încă menajamente ; de Hilda, Walter nu-i vorbise, de Elena totuși da. Mustrase pe Aimée, care primise observația fără nici o protestare. În forul ei protestase însă : Elena ! Care nu-i dase nici un ajutor din cîte ar fi vrut să-i ceară ! Elena, căreia tot îi reușea așa de bine !

Cap. 21

Ajunsă în ţară şi luînd contact cu starea de lucruri de-acolo, Elena constatase că boala lui Drăgănescu era o realitate. Acum ar fi preferat să fi fost un pretext. Faţă însă de acel obstacol serios, nu găsise nici un mijloc altul de a aşeza lucrurile prielnic decît acel de a propune bărbatului ei ca, după o lună petrecută la moşie, să o însoţească în Elveţia. El putea primi sau refuza, după voie ; ştia doar bine că în Elveţia se află Marcian şi că e cuprins în propunerea ei ; mai erau acolo însă şi climatul şi convieţuirea lor — în locul divorţului — avantagii pe care avea a le cumpăni. Tîrgul era loial.

Drăgănescu primise cu grabă şi cu o mulţumire umilă, fără nici un fel de precizări. De îndată Elena anunţase lui Marcian acel aranjament fericit faţă de împrejurările nefericite.

La sosirea Elenei cu Drăgănescu la Geneva, Marcian lipsea la Zürich unde îşi avea, în adevăr, editorul şi unde motivase că are de supravegheat tipăritul ultimei lui simfonii. De fapt, alesese dinadins acea epocă. Prima lui impresie cînd aflase de întoarcerea Elenei cu bărbatul ei fusese de bucurie, a doua însă, şi cea mai durabilă, de regret după libertatea lor dinainte.

Desigur era o fericire neaşteptată s-o revadă după aşa scurt timp şi îşi da seama că acea întoarcere era operă săvîrşită pentru el, totuşi un alt egoism îl făcea să murmure împotriva noii situaţii. Noutate ! Era gelos pe Drăgănescu ; de aceea dezertase. Mai înainte nu cunoscuse urma măcar a

unui astfel de sentiment, ba chiar se mira de simpatia nelogică ce avea pentru soţul Elenei ; nu era nici acum vorba de o gelozie pasională ; ştia pe Elena complect înstrăinată de Drăgănescu, suflet ca şi trup ; se deprinsese însă ca existenţa ei să-i aparţină exclusiv. Prezenţa, timpul, ocupaţiile, plimbările, totul să le fie în comun. Cumpărase împreună abajurul cu umbre chinezeşti şi perinele de divan, fiecare obiect avea acolo un istoric al lor doi la un loc. Ce căuta acum cellalt între ei ?

Mai era gelos şi din pricina băieţelului. Duminicile la copil aveau ceva conjugal care-l mulţumea. În apa limpede a caracterului lui erau acum unde tulburi : decepţia însănătoşirii probabile a lui Drăgănescu, reluarea traiului comun, răpirea copilului şi excluderea deplină — un moment sperată poate, prin moartea posibilă a lui Drăgănescu — erau atîtea copci de apă în care i se îneca ici-colo conştiinţa.

De o parte, neamestecată în acea descumpănire, sta numai voluptatea cu suvenirile ei. Amorul lor consumat, cele două nopţi, constituia o aventură secretă despărţită de cealaltă iubire, cea care sta la dispoziţia împrejurărilor.

În viaţa lui de pînă atunci, Marcian se ferise de primejdia pasiunilor. Acum avea o pasiune : pe Elena, în ascuns de Elena. În firea lui bizuită pe claritate, voluptatea era o uşă dosnică nou-deschisă, de care se apropia cu desfătare şi cu precauţie ca un profanator.

În acel domeniu privilegiat, Drăgănescu n-avea nici un amestec ; era totuşi obstacolul inform, care putea încurca mrejele unui nou ceas predestinat pentru compunerea şi descompunerea fabuloasă a gesturilor senzuale.

Elena, care nu bănuia ultimile complicaţii sentimentale ale amicului ei, fusese decepţionată de absenţa lui la Zürich. Marcian îi scrisese, e drept, a fi luat acea decizie înainte de a fi cunoscut vestea întoarcerii — ceea ce era o minciună. O asigurase că, de îndată ce o va şti sosită, se va înapoia şi el la Geneva, fie oficial, fie discret, după cum ea va crede bine.

Deprinsă cu un program mai precis şi cu reacţii mai simple, Elena era nedumerită oarecît. Ea orînduise întoarcerea în Elveţia după o logică simplă, care avea a satisface toate interesele ; nu putea ghici criza subită prin care trecea

Marcian. În Geneva, deocamdată pustie, își îndeplinea lîngă bărbatul ei corvada, cu exactitate dar cu nemulțumire.

Drăgănescu, care la început primise prezența Elenei ca pe o favoare nesigură, cu timiditate, începuse acum a se deprinde, și lipsa lui Marcian în primul moment al sosirii lor îl făcuse să spere că reluarea vieții comune fără de condiții era lucru posibil.

Cînd acceptase să însoțească pe Elena nu se gîndise defel la boala lui, ci numai la mijlocul de a se împăca. Acum se gîndea la boală și însănătoșire, cu o urcare a egoismului: „De ce nu?" își zicea. Călătoria decursese monoton, dar satisfăcător. Elena se ocupase de tot în chip mecanic, ceea ce îi păruse prielnic. Ea însă avea o stare de depresiune din pricina acelei brusce întorsături a lucrurilor; abia cînd ajunsese în gara Geneva se întrebase unde vor locui. Înlăturase, firește, ideea de a descinde în micul ei apartament. Își amintise de un Palace oarecare, pe care, după două zile de repaos, îl schimbase cu un altul situat în marginea orașului și care, cu parcul său imens, realiza un fel de sanatoriu. Aci apartamentul de două camere, despărțite de un salonaș, era comod. Instalația astfel făcută, ocolea felurite neplăceri și îngăduia ca prezența apropiată a lui Marcian să rămînă oarecît separată — dacă el ar fi dorit-o astfel — căci Elena nu mai știa bine acum ce vrea Marcian.

Odată așezați, anunțase pe Marcian. Era enervată de a nu fi luat toate acele decizii cu el împreună.

Primind la Zürich vestea, Marcian fusese ușurat de grijă, repede însă începuse a se trudi pe chestia felului cum aveau a se vedea și pe aceea a băiețelului, pe care Elena îi scria că l-a luat cu ea, socotind că astfel lucrurile sunt rezolvate mai bine. Marcian crezuse întîi la fel, un nou talaz însă se urcase din funduri la ideea că Drăgănescu orînduise astfel dinadins pentru a-l împiedica să vadă liber copilul. Avea mereu o tendință spre deformarea faptelor, ce nu-i era înainte obicinuită, și acele exagerări se transformau în ostilitate pentru bărbatul intrus. Căuta apoi a se struni: „Absurdități", își zicea, dar reîncepea.

Întîlnirea lui cu Elena, în oraș, se resimțise de acel *malaise*. O întrebase cu grabă: „E mai bine?" despre sănătatea lui Drăgănescu.

Stînjenită ca de o veste rea ce avea a-i da şi cu un ton de scuză, îi confirmase decepţia :

— Da ! Mai bine mult.

Neomenia lui Marcian n-o nemulţumea. Avea nevoie de confirmarea afecţiunii lui, iar boala celuilalt ştia bine că are mersul ei neschimbat şi că ea făcuse sacrificii din pricina acelei boale.

— Şi fata ceea ? fusese a doua întrebare nepotrivită a lui Marcian.

— Care fată ?

Elena se ostenise să priceapă.

— Sora dumitale ! explicase, strîmtorat de a fi amintit Elenei acea calomnie, care poate o jicnea.

— N-am văzut-o defel !

Elena, în adevăr, se simţise jicnită, nu de calomnia uitată, ci de faptul că Marcian nu găsise alt subiect decît pe Mika-Lé.

Nici unul, nici altul nu erau prea teferi la inimă. O vrajbă din dragoste, neobicinuită, pe care se sileau s-o împace, dar care totuşi îi necăjea.

Marcian nu cutezase a-i mărturisi că în lipsa ei reîncepuse unele tratative pentru turneul american. Mai pe urmă îi va vorbi ca de un proiect înlăturat şi va vedea ce va zice. Îşi constata nesinceritatea şi acuza de ea pe Drăgănescu. Hotărît lucru, îi sta aceluia mai bine sănătos decît bolnav... şi mai bine încă mort — complectau unele ecouri din adîncimi. Ca pe Mont-Cenis, unde călăuza te învaţă să te apleci peste abis pentru a auzi cuvîntul tău decompus de ecouri, Marcian asculta acele ecouri ale unei conştiinţe de abis. Era indignat de cruzimea lui. „Sunt un imbecil !“ se preţuia, dar era crud mai departe.

Dealtfel, raporturile comune se stabilesc destul de lesne şi comod. Dintr-un fel de curiozitate, Drăgănescu întrebase de muzicant şi Marcian venise oficial la Beau-Site. Găsise pe Drăgănescu mult schimbat la fizic şi la moral : mai ursuz, deşi politicos, mai urît şi îmbătrînit. Schimbări ce se puteau atribui boalei şi de care Marcian profitase pentru a nu mai recunoaşte în el pe omul simpatic şi inofensiv de altădată.

La Geneva întîlnirile cu Elena aveau un caracter oarecît secret, care-l agasa cu o nevoie absurdă de a provoca

confruntări supărătoare, nevoie izgonită acolo, în adîncimile nevrozei. Elena fusese foarte mirată aflînd că şi-a concediat apartamentul din Geneva la plecarea lui spre Zürich. Stăruise să locuiască în apartamentul ei. Marcian ar fi refuzat dacă nu s-ar fi simţit vinovat şi bănuit de dezertare. Acum în acel apartament amîndoi erau la ei acasă şi amîndoi oaspeţi, şi de aceea descumpăniţi în bucuria ca şi în deprinderile lor.

Micul Ghighi nu părea nici el mulţumit de acele schimbări şi cerea cu energie să se plimbe cu *ami Vic*. Marcian îl lua din cînd în cînd cu el, dar lipsa Elenei îi micşora buna dispoziţie. Copilul era totuşi mulţumit şi-l ţinea de mînă, fără a pretinde joc, ca şi cum în capul lui mic înţelegea că nu mai e timpul de joacă.

Totul decurgea relativ satisfăcător, dar era destul o neînţelegere de oră, o întîrziere, un refuz de invitaţie la Beau-Site, pentru a le da amîndoura prilej de enervare.

Drăgănescu adesea pricinuia cu voinţă acele intemperii. Pornit de-acasă cu hotărîrea de a fi cît mai puţin supărător pentru Elena şi de a menaja pe muzicant — căruia se credea îndatorat pentru revenirea ei — treptat, subt influenţa conrupătoare a binelui, începuse a nu mai da curs zelului pregătit, ba chiar avea unele capricii.

I se întîmplase, pe cînd băieţelul se juca cu Marcian, să intervină nervos: „Ai să plictiseşti pe domnul!" ceea ce ofensase pe Marcian, gata pe susceptibilităţi.

Dacă starea de lucruri s-ar fi prelungit mult, poate s-ar fi provocat vreun conflict care n-ar fi fost soluţionat în favoarea lui Drăgănescu.

Sosise însă, oportună, o telegramă a administratorului, anunţînd un început de incendiu la una din fabrici şi cerînd instrucţiuni numeroase.

Fie din interes pentru afacerile lui, fie din vreo intuiţie care-l îndruma, Drăgănescu decisese să se întoarcă în ţară. Provizoriu însă şi cu dorinţa de a reveni în Elveţia, unde găsea că îi prieşte foarte bine şi unde plănuia să se stabilească.

Elena nu opinase în nici un fel; propusese numai o vizită la doctor înainte de plecare. Risca, fireşte, ca Drăgănescu să fie oprit de la călătorie, dar îşi punea la adăpost conştiinţa.

Marcian avusese o reacţie identică:

— Nu e imprudent să plece? zisese, încîntat de acea plecare.

Numai băiețelul bătuse din palme repetînd:

— *Papa de Bucarest s'en va!... Papa de Bucarest s'en va!*

Elena enervată îl mustrase:

— E nerod copilul ăsta!

Ghighi avea logica lui, lipsită de aprofundări: iubea pe papa, fiindcă așa trebuia; iubea pe *maman* Hélène, deși îl intimida; erau datoriile lui filiale, pe care le îndeplinea. Dar el, mică vietate spontană, iubea necondiționat pe *grand ami Vic.*

Medicii consultați permiseră voiajul. Diagnosticul lor era același ca al lui Walter: miocardită înaintată, supusă evoluției ca și accidentelor inerente. Nimic însă iminent. Climatul, odihna, starea morală îmbunase starea generală pentru moment.

Drăgănescu părea acum a regreta decizia luată; gîndea că poate plecarea lui nu era atît de necesară, ar fi dorit să rămînă, dar în țară își anunțase sosirea și aci stăruințele pe care le aștepta din partea Elenei nu-i venise în ajutor. Din pricina acelor oscilări de voință era indispus și avusese insomnii.

La plecare, soții se despărțise în gara Geneva ca cea mai burgheză pereche. Elena ridicase băiețelul în brațe, ca să fluture bereta după „papa", ea fluturase puțin batista și trenul pornise.

Se întorsese cu băiețelul la otel, căci nu putea fi vorba să părăsească Beau-Site, atît cît nu știa cînd se va reîntoarce Drăgănescu. Avea însă sentimentul că abia acum e cu adevărat în Geneva și abia acum revedea pe Marcian.

Ghighi își luase pe *ami Vic* în primire și nu ținea seamă de mustrările Elenei, care-i interzicea să cheme pe tatăl lui: *papa de Bucarest.*

În amintirea copilului nu era totuși în acel nume o diferențiere echivocă între Marcian și Drăgănescu. Găsise nuanța aceasta geografică pentru a se desluși la pension cu micii lui camarazi, nuanța care ar fi slujit bine gurile rele „de Bucarest".

Pentru a dezobicinui pe Ghighi, Elena căutase sprijin la Marcian, povestindu-i cu indignare că băiețelul a întrebat:

— Acum pleci și tu, *maman*, și eu rămîn cu *ami Vic?*

Drept răspuns culesese de la Marcian un mic surîs viclean de satisfacţie.

Pe drumuri crucişe, acel surîs era semnul iubirii lui pentru ea, pe care îl primise surîzînd.

Cap. 22

În vagonul care-l ducea spre ţară, Drăgănescu frămînta planuri de viitor : Acum cînd căsnicia lui se îndreptase atîta de bine, acel muzicant, acel prieten al nevestii lui, era de prisos. Numai din deprindere Elena nu-l îndepărta, dar era sigur că n-ar fi costat-o defel să nu-l mai vadă. Observase că atunci cînd Marcian lipsea, Elena era foarte calmă şi se ocupa numai de el şi de copil.

Drăgănescu avusese un pufuit de nemulţumire la amintirea ataşamentului ce-l avea copilul pentru acel Marcian. Asta se făcuse numai din pricină că el, „tatăl", lipsise. Nu-şi aducea aminte cît de reduse fusese totdeauna iniţiativele lui paterne, cît de sărac în manifestări şi de subordonat celui conjugal, sentimentul lui pentru copil.

Tot felul de revendicări, încurajate de atitudinea conciliantă a Elenei, ieşeau acum la iveală ; părea a nu avea defel conştiinţă de motivele care de un timp dictau Elenei acea atitudine faţă de el. Îşi purta satisfacţia ca pe o tiară ce i-ar fi fost pusă pe cap şi din al cărui cerc de mîndrie ieşeau vîrfurile pretenţiei. Trecerea neaşteptată de la temerile lui de a-şi pierde nevasta — temeri ce-l găseau pînă deunăzi gata a face orice concesii pentru a o păstra — trecerea ceea norocoasă la pacea conjugală de acum îl îngîmfase. Îşi începea acum planurile şi privirea lucrurilor de la acea împăcăciune, ştergînd din socoteală tot ce fusese pînă deunăzi şi care încă era realitatea.

După aste noi socoteli, Drăgănescu, în vagonul care-l legăna, îşi zicea că pînă acum a lăsat pe Elena să-şi facă toate gusturile, dar că de aci înainte era dator a o pune la adăpost de critica lumii.

Sforţarea acestor gînduri neobicinuite şi dificultatea respiraţiei dau feţei lui buhăite de tonice o expresie comică de urîţenie, strîmbîndu-i puţin linia gurii şi profilul. Semăna

astfel mai mult a un bancher veros, care meditează o infamie, decît a „domnul cumsecade“ ce era de fapt.

Dealtfel, în ultimul timp, subminat de boală, se schimbase mult în rău, schimbare care contribuise la purtarea conciliantă a Elenei cu el.

Drăgănescu se simţea aşa de nerăbdător, încît se gîndea să scrie chiar din drum Elenei, sfătuind-o să curme, cum va şti ea mai bine, cu acel muzicant. Odinioară aşa de respectuos cu Marcian, îl trata acum în minte cu uşurinţă şi dispreţ.

Respiraţia ieşea, de pe buzele lui întredeschise, cu un zgomot regulat ca al cuiva adormit.

Va face lesne pe Elena să înţeleagă că prietenia muzicantului era cam îmbulzită şi că alintările lui nepotrivite stricau creşterea copilului. Elena, negreşit, se va conforma. Iată unde o dusese pasiunea pentru muzică !...

Declamatoriu, discursul lui mintal fusese întărit cu un gest larg, lovind uşor pe doamna ce-i era vecină în vagon. Se scuzase abia.

La afacerile care-l rechemau se gîndea ca la ceva plicticos. Prea se ocupa de multe ! Va începe a le lăsa pe seama altora şi îşi va vedea de sănătate şi de familie. Putea de aci înainte locui mai mult în Elveţia, unde-i plăcea şi unde-i pria aşa de bine. Se simţea mult restabilit... Numai osteneala drumului de nu l-ar da înapoi !... Avea o greutate în spate jos, în stînga, ca un fel de ghiulea, pe care nu-şi amintea s-o mai fi simţit. Respira acum pe nas anevoie, cu gura închisă şi boţoşită.

Doamna, observînd că se congestionase la faţă, îl fixa. Privirea ei îl supăra. Ar fi vrut să fie singur. Tot felul de lume voiaja ! El, aşa de modest, aşa de democrat, avea acum o grandomanie, ca un actoraş chemat pe neaşteptate să joace rolul regelui şi care începe a crede că e chiar vodă. Nemulţumit, ieşise pe culoar şi dase drumul geamului.

Noaptea următoare, în cabina de *vagon-lits* nu putuse dormi tot din pricina acelui bulgăr care-i atîrna greu în stînga. Trebuise să stea mai mult în sus şi dimineaţa îl găsise obosit şi cu aceeaşi greutate care plutea în spaţiul, parcă acum golit, al coastelor. Ideile, în dimineaţa ceea, îi erau oarecum schimbate : Dacă, cumva, Elena va refuza să se despartă de Marcian ?

Pe măsură ce trenul îl depărta de Elena, apropiindu-l de casă, firea de totdeauna a nevestei lui își relua consistența. Firea ei fermă și mîndră.

Dacă Elena refuza, situația era nemulțumitoare. Sforăia mai tare din piept.

Avea încă unele urcări ale voinții : îi va scrie negreșit Elenei... Poate însă ar fi fost mai cuminte să avizeze pe Marcian... Astfel, Elena n-ar mai fi avut nimic de primit, nimic de refuzat.

Subt ideea asta piezișă sta acum ca subt o boltă de beci, clipind ochii mici, în întunericul gîndurilor.

La Predeal ploua. Era rebegit și somnoros ; îi cădeau parcă șalele în călcîie de oboseală, dar nu se culca pentru a nu dovedi iar că nu poate respira, nici adormi. Nu-i pria voiajul ! Se va potoli după drumuri ! Gîndul îi mergea acum mai mult spre Prundeni, spre soră-sa Tana, adică spre haltele cele mai apropiate.

Cum la Predeal oprirea era mai lungă din cauza unei manevre, își amintise că Elena l-a rugat să-i scrie din drum. Se gîndea acum la ea cu respectul lui cel vechi. Figurantul depunea la vestiar coroana și țoalele domnești împrumutate vremelnic.

Dorința de a elimina pe Marcian subzista totuși, dosnică. Cumpărase de la un ambulant o ilustrată și cu sprincenile ridicate cumpănea ce trebuie să scrie. Va scrie că a ajuns bine la Predeal. Dealtfel, chiar era bine — afară de oboseală !... Dacă însă, cu acel prilej, ar scăpa și de sfatul ce vroia să-l dea Elenei, strecurîndu-l acolo într-un cuvînt ? O lașitate îl împingea și îl oprea totodată. Adăugase în fugă : „Ar fi bine să rărești pe maestrul Marcian din pricina băiatului, pe care-l strică cu jocurile“.

Pe carta imprimată cu : „Salutări din popasul Carpaților“ și ilustrată cu munți albi, reflecția pica din pod. El însă era bucuros că a lichidat. Va vedea mai apoi ce are de făcut cu privire la vreun demers direct către Marcian.

Gîndul îi cobora iarăși în hrube, dar acum pe dibuite, purtînd o luminărică veștedă, ce abia da zare treptelor, pe care pasul poticnea.

După o a doua noapte nedormită, era ca o petică. La ducere spre Elveția nu se simțise așa obosit. E drept că Elena

îl îngrijise bine. Îl trecuse lăcrămi fără rost. Lipsa de somn! Asta era la el! Nu putuse defel să doarmă!

Scosese ceasul pentru a socoti ora sosirii și a-și combina aterizarea. Sosirea la București era la douăzeci și patru și cinci... Cum oare nu observase Elena ora cea tîrzie, pentru ca să fi anunțat la timp acasă? Un minut se îmbufnase: Pavel era doar mereu acasă, și-i va deschide. Se liniștise.

...Ar fi preferat ca Pavel să fie deștept, să fie lumină.

...Avea o respingere parcă pentru sosirea ceea de noapte la ușa casei întunecoase, în camerile pînă atunci goale. S-ar fi zis că îi e frică... Vroise apoi să noteze ceva pe carnet cu privire la fabrica incendiată pentru care se întorcea. Dar, curios lucru, ideea focului îi da un fel de spaimă și închisese carnetul... Dealtfel, avea tresăriri fără rost, abia ținea creionul în mîna care tremura, deși o înțepenea — dar atunci îi amorțea. Să fi avut friguri?... Nedormirea!

În cabină sus, un domn sforăia încă. El însă se ferea să nu adoarmă cumva, chiar așa stînd în sus. Dorea somnul, dar se temea totuși de el ca de o primejdie. Nu era conștient de teama asta; nu și-o mărturisea; își căuta pretexte: avea să se odihnească bine acasă. Gîndul casei iarăși îi era prielnic. Acasă! Locurile străine de unde se întorcea se îndepărtau ca într-un panoptic; obiceiul își relua stăpînirea. Omul vechi se înapoia la cuibul și la nevoile vechi.

Totuși în apropiere de București aromise și conductorul, trezindu-l, îl făcuse să sară din somn ca dintr-o capcană. Se deșteptase cu trupul greoi și se reculesese anevoie la viață. Nu pusese defel mîna pe bagaje, nici chiar pe sacul de voiaj sau pe mapă, simțind că i s-ar rupe parcă ceva înăuntru la cea mai mică sforțare. Pentru a urma pasul zorit al hamalului fusese însă silit să-și oțerească mersul. Respirația îi fluiera iarăși pe nas, pentru că strîngea dinții și vinele i se încordau în tîmple și în tălpi de silința pasului. Peronul i se legăna dinaintea ochilor. Nesomnul! A treia noapte! După ce așezase bagajul, hamalul grăbit să plece, văzînd că „domnul" stă pe loc, îl poftise să se urce de vreo trei ori pînă să-l audă.

Drăgănescu își căutase cîteva minute punga prin toate buzunarele, deși era la locul ei obicinuit. Dase, în sfîrșit, trei hîrtii de douăzeci hamalului, care acum aștepta să-i ceară restul. Șoferul aștepta și el adresa.

Urcat în automobil, Drăgănescu n-avea habar de ei ; își scosese carnetul și nota ceva pe o foiță ; o rupsese apoi și însemna pe alta ; foițele le vîra în buzunar. Șoferul dase drumul mașinei drept înainte și hamalul rămăsese pe loc, privind uluit după automobil. Deși era „berechet", pusese fără bucurie hîrtiile în buzunarul bluzei și dase din cap, ca omul căruia nu-i place ceva — te miri ce !

În bulevard, șoferul, nemaiștiind încotro, se întoarse spre client. Drăgănescu sta drept, cu ochii spre el, dar nu-i da nici un semn. Ciocănise în geam, dar tot nimic. — Era surd, pesemne ! Oprise și deschizînd ușa țipase :

— Unde mergem, domnule ?

Domnul mișcase buzele, dar prin ele nu ieșise decît o sforăială.

— Sunteți bolnav, domnule ?

Lui Drăgănescu i se spărsese o bășică în ureche. Auzise sonor și parcă sfîrîind cuvîntul „bolnav". Pînă atunci îi vuia în cap un zgomot ca de cataractă. Acum deodată capul i se limpezise de ceață. Era deci sosit la București și șoferul întreba unde să-l ducă. Scosese ceasul și se uitase : unu fără douăzeci și cinci. Bolnav ? Da ! Nu era bine defel ! Ar fi poate mai nimerit să meargă de-a dreptul la sanatoriul Walter. Acolo era deschis la orice oră și putea fi imediat îngrijit. Spusese limpede adresa : „Sanatoriul Walter — Șoseaua Kisseleff — Aleea 4-a la poarta laterală"... Scosese din buzunarul hainei foițele scrise adinioari, se uitase la ele și le pusese la loc.

Fusese o insulă de lumină, după care iar i se împăienjenise...

...Cînd, oare, murise mama Elenei ?... Acum de curînd ?... sau mai demult ?...

Pe urmă, nimic. Horcăitul respirației se amesteca cu al motorului, dar uneori era auzibil și șoferul se întorcea pe jumătate, apoi da viteză.

La poarta laterală șoferul sărise jos și, fără să mai întrebe, sunase violent și repetat. Îi deschisese destul de repede doctorul de serviciu.

Drăgănescu nu-și dase seama că e coborît, cine-l conduce, nu văzuse pe unde trece și, dacă i se vorbise, nu auzise. Drept trup avea un balon impermeabil de cauciuc, pe locul capului o vastă cameră cu aer comprimat.

...În făptura asta ciudată locuia încă un singur gînd, acela teafăr, proptit, omenos :

„Bine că Elena are lîngă ea un prieten care iubește copilul !"

Cap. 23

Întoarsă la Beau-Site, Elena, în apartamentul liberat parcă prin plecarea lui Drăgănescu, se gîndea că bărbatul ei se va întoarce în curînd și pentru multă vreme. Atunci abia își da seama de teascul subt care stase prinsă voința ei timpul din urmă. A menaja pe Drăgănescu, a menaja pe Marcian — subt acel dublu teasc, voința ei se strivise. În ajun, cînd se urnise trenul, figura lui Drăgănescu la fereastra vagonului îi apăruse surpată.

— Ce bătrîn e *papa de Bucarest !* spusese băiețelul.

Atunci îl ridicase Elena în brațe ca să mai salute pe tătăl lui. Da, boala era serioasă ! Totuși doctorul spunea că e o fază normală și îi permisese să plece. Din boală devenise așa de ciudat : avea capricii, bosumflări, era iritabil, uneori aproape violent. Elena tolerase totul pentru a evita discuția, dar începuse a găsi că abuzează. Își amintea cu rușine de numeroasele „pișcături" adresate de Drăgănescu lui Marcian, care le suportase destul de bine, afară de data cînd fusese vorba de băiețel ; atunci Marcian se roșise și plecase fără concediere, așa fel încît Elena nu mai știuse cum o să se rezolve lucrul. Marcian însă revenise fără nici o explicație, tocmai în ziua cînd venise telegrama care rechema pe Drăgănescu. Ce avea să fie însă în viitor ?

Oricît ar fi vrut să evite discuția cu bărbatul ei, Elena va trebui să caute un moment în care să-i spună — cît mai blajin, firește — că ea, bucuros îi ține mai departe tovărășie, dar îl roagă să-i respecte prietenii, cît și capitolul creșterii copilului.

Va înțelege !... Dar dacă cumva nu vrea să înțeleagă ? Va fi atunci nevoită a-și sublinia dorința. Îi revenea în minte faciesul acela surpat și îmbătrînit... Nu putea totuși suferi ca omul pe care-l cruța din generozitate s-o tiranizeze. Cu o panică retrospectivă își închipuia că Drăgănescu ar fi putut fi de la începutul căsătoriei așa nesuferit. Panica era însă

și pentru viitor! Va fugi! Va fugi de toți: de Drăgănescu, de Marcian, de copil!... Va fugi în lumea toată!

A doua zi se sculase mai liniștită și decisă să profite de libertatea ei provizorie. Ca după un coșmar, era dornică să respire larg, liber. Timpul din urmă o stupefiase promiscuitatea boalei și voința nouă ce-i năzărise lui Drăgănescu, care șicana traiul zilnic. O voință ca o fiară fără dinți, ce se învîrte într-o colivie.

Dase drumul la geamuri, la uși, la suflet. Fusese timp de două zile o sărbătoare permanentă în tovărășia lui Marcian, cu băiețelul prins la mijloc de mînă, ca pentru o revanșă.

A treia zi sosise carta postală bizară din Predeal!

„Sosit cu bine în Predeal. Ar fi bine să rărești pe maestrul Marcian, care strică copilul..."

Era oare în firea lui? Mai sigur că nu. Cele scrise acolo erau totuși în concordanță cu unele atitudini... Dar nesocotința de a scrie astfel de lucruri pe o cartă postală, a cărui fel de om era? O strîngea în gît un fel de spasm din necazul de a nu putea califica cum merită pe omul bolnav.

...Așadar, ea de două luni slujea de soră de caritate unui bădăran!... Și de opt ani era nevasta lui... și cît avea să mai fie!...

Avea obrajii fierbinți și fața așa de alterată că băiețelul țipase:

— N-am făcut nimic, *maman!*

— *Chut!* șuierase Elena, bătînd în masă. Ar fi vrut să sfarme ceva. Nu putea să-i treacă! Nu putea pune lucrul la punct!... Omul se arătase, e drept, mai urîcios ca înainte... ca un bolnav... dar atît!... Pe cînd carta ceea! În gară, dăunăzi, tot de [la] un bolnav își luase rămas bun aproape afectuos!... și douăzeci și patru de ore mai tîrziu, același scrisese astfel de cartă!... Era un alt om dinăuntru, pe care abia îl descoperise de cînd lipsea de acasă, pe care în urmă îl iertase, cu care se purtase admirabil și care drept mulțumire...! Omul avea să se întoarcă curînd și va trebui iar să-l sufere alături, să-l cruțe!... Nu cumva își închipuia cu adevărat că se va supune, că va „rări" pe Marcian și că va urma *preceptele* lui de educație?

— *Malade maman?* se văieta băiețelul.

— *Chut* ! îl înlemnise Elena. Mînia ei se întorcea asupra copilului. Nu mai era prietenul mic al lui *grand ami Vic*, era băiatul omului bolnav şi nebun... Va fugi înainte de a se întoarce tiranul acela imunizat de boală. Deoarece nu ştia să trăiască cu oamenii, să-şi caute unde şi cum va şti de sănătate singur !... Nu mai vrea să fie soră de caritate ! Pe copil avea să-l ducă într-un institut sever, unde să-i corecteze moştenirile rele ! Iar Marcian avea să facă şi el ce vrea !

Deocamdată va duce chiar atunci băiatul înapoi la Peupliers. Lui Marcian nu-i va spune nimic de acea inepţie ! La întoarcere de la pension, îi săgetase prin minte : Nu cumva Drăgănescu ar putea... scrie ceva... lui Marcian ? Cu neputinţă !... Dar dacă ?... Ce-ar face Marcian ?... Şi ea ce-ar face ?... Amîndoi ce-ar putea face omului neînţelegător... bolnav şi fără socoteală ?... Dacă ar scrie ea un cuvînt Tanei ! Era, oare, bătrîna la curent cu năzbîtiile fratelui ei ? Bolnav !... Îi plăcea să atribuie tot boalei ; dorea o scuză : pentru demnitatea ei, pentru soarta ei legată de a lui, pentru omul pe care îl stimase, chiar dacă nu-l iubise ; pentru bolnavul cu faţa surpată... Boala putea dura mult — spusese doctorul — dar putea să nu dureze. Din atîta enervare o apucase un plîns.

Scrisese Tanei fără a mai sta la gînd :

„Cumnată Tana ! Vei fi primit cu bine pe Jorj, care nu e cu sănătatea mai rău ca înainte, dar nici mult mai bine, după părerea celor mai mari doctori.

Eu mă cred datoare să-ţi spui că între mine şi Jorj, atunci cînd mi-ai scris că e bolnav, era deschis un proces de divorţ. Am socotit bine să nu-i dau urmare şi să-mi fac mai departe datoria de soră, dacă nu de soţie. Fireşte că nu i-am putut spune motivul pentru care am rămas, dar poate îl va fi înţeles, sau atunci e bine ca dumneata să-l faci să înţeleagă cum stau lucrurile între noi. Te îmbrăţişează Elena."

I se luase o mare povară. N-ar fi vrut să fie nevoie de vreo încordare cu bolnavul şi totuşi ar fi trebuit ! Era ora cînd trebuia să vie Marcian ; totuşi vrea să se ducă în grabă să expedieze ea singură scrisoarea recomandată.

Marcian venise chiar în urma ei. Servitoarea îi dase o telegramă atunci sosită. Cînd Elena grăbită se întoarse, Marcian ţinea încă în mîini telegrama de la doctorul Walter.

Amîndoi simţise un gol subt picioare, în jur, pretutindeni. Era balastul ce le umpluse existenţa care dispărea dintr-o dată. Stau ca două baloane dezumflate în faţa telegramei, plutind ca într-un haos :

„Domnul Drăgănescu decedat în sanatoriu ora două noaptea, sincopă cardiacă. Condoleanţe. Walter."

Cap. 24

Coca-Aimée observase că doctorul Walter n-a vorbit deloc tot timpul prînzului, prînz pe care el îl pretinsese, şi se sculase aşa în halul în care era : indispusă, slăbită, abia ţinîndu-se pe picioare, îşi făcea slujba de gazdă fără cruţare, pe cînd Walter sta mut. Îl ura.

Acei patru oaspeţi dacă-i scăpau din mînă, dacă nu-i ţinea legaţi la boxa respectivă, a conversaţiei convenţionale, dacă nu-i da la coardă în manejul comun al banalităţilor, puteau lesne deveni bestii răufăcătoare, de a căror copită sau muşcătură să te vindeci anevoie, şi Aimée nu se simţea imună.

Rotundul şi amabilul Cazanti, arheologul, ştia să fie feroce cînd nu-i întindeai bucăţica de zahăr ; Balota, marele hirurg, era rău şi mojic cînd nu-i deviai mojicia în exuberanţă şi răutatea în spirit muşcător ; Pejan singur era un fel de aliat, dar ce aliat primejdios ! Pejan urmărea cu privirea pe Aimée din grija profesională de a nu se obosi, dar cît pericol cuprindea solicitudinea lui ! Cît despre ilustrul gramofon Orghidan, oratorul cunoscut la bară, la catedră şi în saloane, el se acrea şi fermenta drojdii, atunci cînd nu-i întorceai manivela ca să-şi cînte partitura. Aimée, pentru a se putea odihni, îi dase drumul ; se acoperea astfel tăcerea fără scuze a lui Walter, care niciodată nu vorbea prea mult, dar nu tăcea necuviincios ca acum niciodată. Necuviincios şi primejdios poate ! Cu necaz şi cu grijă Aimée îşi repeta că Walter n-a scos la masă un cuvînt ; adică cel mult unul, ca să blameze serviciul de băuturi, ca şi cum n-ar fi fost el stăpînul acolo, responsabil de băuturile servite ; ca şi cum ea ar fi fost... ce ?... intendenta pivniţelor Walter ?

La cafea Walter fumase ţigară după ţigară, tot mut ; schimbase apoi trei locuri fără rost, şi încremenise cu cotul

stîng pe căminul de marmoră, pe cînd de partea cealaltă, rezemat cu cotul drept, Orghidan debita cursiv paradoxe, cu legături și stacaturi savante.

Dacă n-ar fi fost decît necuviința către ceilalți și mai ales către ea, încă! Dar Coca-Aimée nu știa ce ascunde o astfel de atitudine ; abia îi smulsese un consimțămînt destul de vag, și acum, cînd atîtea lucruri nepuse încă în discuție puteau deveni periculoase, dacă luau chip și nume, de ce tăcea Walter ?

În stare de slăbiciune, ea sta acolo printr-o sforțare eroică, cu fața decolorată, subțiată, ieratică și frumoasă în rochia de *taffetas* alb, volantă, rochie parcă de porțelan, ca și tenul ei, pe cînd emoragia îi macula tampoanele. Sîngele nebănuit de nimeni, lipsind total înfățișării ei diafane și care se scurgea tainic, era odios lui Aimée... Și ce putea rumega, în tăcerea lui revoltătoare și suspectă, omul de care ea depindea? Adunîndu-și puterile, Aimée reconstituise o frază asupra valorilor economice, auzită în timpul prînzului. Fără a înțelege de ce e vorba, dar fără o greșală, o propusese lui Orghidan. Orghidan culesese mingea din zbor și luase atitudinea lui de *champion :* piciorul drept întins, cel stîng puțin încovoiat înapoi, trupul cînd arcuit și plecat înainte, cînd redresat, juca singur cu dexteritate de cele două părți a rețelei ideilor. Înregistra punctele, se prigonea cu argumente adverse, revenea victorios cu altele precumpănitoare. Cuvîntul îi era sau degajat ca gîtul unui jucător în cămașa moale, sau dur, elastic ca mingea de cauciuc. Perora cu verva lui cam uscată, dar bine șlefuită, menținîndu-se totuși în tonul discursului de salon — de salon superior totuși — și unde se afla o femeie frumoasă. Strecura astfel în subiect cotituri galante.

Cu toată grija ei încordată, Coca-Aimée resimțea valoarea socială a oaspeților, performanță aleasă ce fusese orînduită de ea și gravita în jurul ei. Vanitatea lupta cu îngrijorarea. O undă scursă din ea lin, dar abundent, îi învăluise un minut vederea și auzul ; cînd își revenise, Orghidan lovea cuvintele în serie cu sacadări mici și dese, care totuși în saltul lor egal se îmbinau, prevestind apropierea finalului, dar Walter nu mai era acolo lîngă cămin. Cu precauțiune, pentru a nu atrage atenția, nici a o distrage, Aimée se uitase în jur — nu era nicăieri ! Își trecuse degetele peste pleoape ca și cum nu

vedea bine, întîlnise privirea fixă a lui Pejan — dar Walter în adevăr lipsea.

Încetinit dar fără oboseală, cuvîntul lui Orghidan, după jocul elegant al partidei cîştigate, se clătinase abil, apoi se imobilizase. Pejan îşi exprimase admiraţia, iar ceilalţi aplaudase discret şi măgulitor. Încîntat, în fond, Orghidan făcea protestări de falsă modestie, atribuind apoi inspiraţia şi succesul lui frumoasei gazde, *Domniţa de zăpadă*. Nu păreau nici unul a fi observat lipsa lui Walter.

Oportun, Pejan propusese o partidă de bridge. Coca-Aimée îi fusese sincer recunoscătoare ; un moment cumpănise sacrificiul ce făcea lui Walter refuzînd pe Pejan, ca şi cum, în adevăr, ea ar fi fost cea care refuză sau acceptă. Se gîndise apoi cît era de singură, cum Lina Rim nu putuse fi găsită, cum trebuise a face din Pejan confidentul ei, şi iarăşi în gînd suspinase : „Mamile“, fără lacrimi, negreşit, acolo între oamenii ce vreau să se distreze.

Partida fusese repede înjghebată, în jurul mesei de joc din *pitchpin* încrustat din lamele divers nuanţate. Portretul *en pieds* a lui Darwin îi priveghea. Era o bucată celebră a colecţiei Walter, prin istoricul ei mai mult decît prin valoare picturală. Portretul era celebru prin procesul de refuz intentat pictorului de către municipiul din Edinburg, care-l comandase. Municipiul cîştigase cauza, făcînd dovada lipsei de asemănare, şi portretul cunoscuse diverse peripeţii, pînă cînd Walter îl achiziţionase tocmai pentru defăimarea lui : La ce bună asemănarea ? Cine se cunoaşte, sau cine se recunoaşte ? Cine s-a realizat pe sine deplin, în dubla sa înfăţişare fizică şi morală ? La distanţă de atît timp, cine mai putea, logic, face acum garanţia sau contestarea unei asemănări ? Amintirea exactă a chipului era ştearsă ; pe chiar spectrul luminei solare ultimile imagini ce le va fi proiectat făptura avusese timp a se dizolva şi a se descompune, fotografiile veştede refuzau şi ele adevărul. Atunci ?

Rămăsese de la Darwin, drept portret adevărat, numai încercarea lui cutezătoare de a pune pe om în faţa grimasei ancestrale ; de-atunci fiecare om nu se mai sfia în oglinda conştiinţei de a fi bestie. Era una din pînzele care interesa mai mult pe Walter.

Neasemănător şi impasibil, Darwin priveghea deci partida de bridge venită la timp, căci Orghidan, după ce perora, ră-

mînea ca o coajă de fruct stors, dar, mirat încă de propria elocvenţă, cerea celorlalţi să păstreze şi ei un timp de mirare şi de reculegere, neadmiţînd conversaţii. Se întîmplase deci bine ca toţi să fie absorbiţi în fapta jocului.

Aimée sunase pentru *liqueur*-uri; trecînd pe lîngă o oglindă controlase silueta ei albă, imaculată, cu reflexe reci ale *taffetas*-ului şi simţise că ameţeşte. Deşi foarte zorită, decise că va mai aştepta totuşi înainte de a porni în căutarea lui Walter, a cărui absenţă lua acum în mintea ei gravitatea unei fugi. Părea chiar mai lesne de închipuit că Walter a fugit de tot decît că a avut atîta uitare de sine încît să-şi părăsească nemotivat oaspeţii. Avusese răbdarea să nu întrebe pe fecior : servise singură maraschinul fin şi maestrul elocinţei, luînd păhăruţul, pusese pe brăţara ei buzele subţiri, omagiul familiarităţii lui măgulitoare şi hîde. Cu un surîs, Aimée trăsese înapoia fotoliului lui Orghidan un scaun şi, chinuind în mîini batista mică, se întreba unde va fi fugit Walter. Îşi zicea în batjocură că poate a fugit la Viena şi gîndul ridicol isca în ea o răutate care strivea pe Hilda ca pe o muscă.

În birou, cu capul plecat tare peste hîrtie, doctorul Walter scria. Nu-şi da seama defel de existenţa celor rămaşi dincolo, nici de timpul ce trecuse. Suportase prînzul cu impacienţă, ca pe un termen ce trebuia să treacă la ceasornic, după care termen decisese că se va duce să scrie Hildei Gert. Cînd şi cum se făcuse în el infiltrarea acelei idei, nu se întreba. Vrea să-i scrie, trebuia să-i scrie, şi alesese ceasul acela.

În birou era aproape întuneric, cu singurul bec de lîngă *buvard* pe masa de scris. Walter însă vedea cu o claritate perfectă conturul gîndului lui, o imagină de femeie şi foaia albă. Totuşi, părea că acele lucruri limpezi sunt foarte anevoie de însemnat pe hîrtie, deoarece pe una din foile înfăturate erau numai două-trei cuvinte şterse, tăiate, şi pe celelalte abia cîteva rînduri :

„...liebe freundin... beide... zusammengefühlt“...

Iar pe cea ce avea dinainte : „Domnişoară Hilda ! Sunt cîteva săptămîni de cînd doresc să-ţi scriu. Scrisoarea de azi nu e însă aceea...

Pe cealaltă poate n-o vei citi niciodată, şi nu voi şti răspunsul ce l-ai fi dat... poate totuşi...“

Timpul trecea fără ca meditarea lui să înceteze. Dase deoparte şi a doua foaie. De la plecare, Hilda nu dase cel mai mic semn ! Motivul plecării, destul de enigmatice, el nu-l cunoştea ! Cine ştie cît de deplasat, de ridicol va pica acolo scrisoarea lui ! El, omul serios şi rezervat ! Totuşi ar fi vrut să ştie... ea să ştie.

Luase altă foaie şi mîna pornise cursiv :

„Scumpă domnişoară Gert !

Sănătatea lui Coca-Aimée, zdruncinată mult după moartea mamei ei, îmi creează unele îndatoriri de care aş dori ca dumneata, mai ales, să nu te miri cînd le vei afla, ci să le cumpăneşti cu frumoasa dumitale judecată.

Ar fi trebuit puţin lucru pentru ca acele îndatoriri să ia alt curs.

Nădăjduiesc că vei păstra o bună amintire de ţara şi casa noastră, deşi pari a ne fi uitat. De casa noastră, în care am fi dorit să te păstrăm.

Regret că nu cunosc destul de bine limba germană pentru a-ţi scrie în graiul dumitale. Dacă aş fi avut norocul să cred în ceva, m-aş fi convertit la religia de care-mi vorbeai cu atîta persuasiune. Îţi trimitem salutul nostru cel mai scump.

Dr. M. Walter"

Walter recitea scrisoarea ; examina cuvînt cu cuvînt textul pe care era hotărît să-l trimeată. Se întreba dacă Hilda va înţelege şi va răspunde şi ce va răspunde ! Şi dacă n-ar înţelege ? Ce va zice cînd va afla mai tîrziu de el şi de Aimée ? Va avea vreo mîhnire ? Ar fi fost grozav ca o neînţelegere !... Îi era cald ; dunga mică între sprincene era adîncită — „casa noastră în care am fi vrut să te păstrăm". Pluralul era, fireşte, o formă. Cum va citi Hilda acele cuvinte ? Calmă sau emoţionată ?... Îşi ştersese iar fruntea umezită ; îl înfiora şi avea parcă şi ceva intermitenţă. Poate era bolnav !... „Salutul nostru scump !" Cuvintele ardeau acolo hîrtia, mari, roşii ca un incendiu. Uimit de pasiune, Walter sta în faţa hîrtiei aprinse. I se părea că acele cuvinte vor fi citite în flăcări, aşa cum le vedea el acum.

Îi era iar foarte cald. Nu se gîndea nici un moment că scrisoarea ar putea fi socotită banală sau diplomată. Numai la ce va crede Hilda de sentimentele şi de faptele lui, dezbinate, se gîndea. Dacă cumva Hilda îl va crede laş ?... Că-

tre care legături și angajamente ? Legături și angajamente care numai pentru el sau și pentru ea existau ? Le călca, silit de împrejurări — dar Hilda, cu trupul ei de Ilse, îi apărea ca o ființă perfectă, care va ierta.

Ar fi vrut să știe că va suferi. Căuta sensuri subtile și scruta fapte inconsistente. — Dacă Hilda va suferi ? Își trecuse mîna iar rece pe frunte... Nu trebuia să sufere, deoarece poseda sufletul doctorului Walter !... Scrisese acolo că ar fi vrut să adopte limba, religia ei ! Scrisese lucruri destul de limpezi. Simțea că i se strînge grumazul. Îl durea în gît. Vreo anghină poate ! Erau cazuri chiar în sanatoriu. Novice față de puterea impresiilor, medicul se putea înșela asupra naturii acelui spasm.

Rezemase mîinile de marginea biroului masiv, de potentat, pentru a se odihni. Scrisoarea îi sta dinainte. Era mai calm acum, ca cineva care a săvîrșit un act solemn. Pentru acele sentimente pure, pentru acele intenții nobile, se credea un om admirabil.

Simți parcă o prezență. De partea cealaltă a biroului sta Aimée, care intrase fără s-o simtă. Aimée se uita fix la hîrtiile ce stau în fața lui Walter. Ce erau acele hîrtii ?... Ce primejdie conțineau ?... Ce știa Walter și ce vrea ?... O scrisoare ! Pentru ea, desigur ! Ce era în scrisoare ? Ce hotărîre ? Ar fi vrut să afle atunci, îndată, și nu se putea. Walter îmbinase sprincenele și pusese mîna pe foile scrise cu un gest definitiv. Totuși Aimée trebuia să știe cu orice preț ! Ce să facă ? Să se prefacă a glumi și să le ia, la nevoie să le smulgă. Atitudini nepotrivite și cu momentul și cu felul ei de a fi. Nici n-ar fi putut juca comedia. Atunci, ce ? Să ceară, să pretindă ! Era hazardat și dacă Walter o refuza, se stabilea un precedent rău. Simțindu-și ochii aspri îi lăsase în jos și sta acolo imobilă, marmoreeană. În suflet însă, rușinea de a fi neputincioasă și temătoare o făcea să urască pe Walter, ceea ce era totuși un sentiment mai accentuat ca cel pe care îl va avea de obicei pentru el. Îi zise încet :

— Invitații noștri !

— Foarte bine ! răspunsese Walter, excluzînd orice deranj.

Așadar, ea nu aflase nimic și el nu se reîntorcea lîngă oaspeți ! De necaz și de slăbiciune se clătinase, sprijinise mîna de birou, strînsese gura care se subția mai mult ; ar fi înfipt unghiile în fruntea netedă a aceluia. Un sentiment de

ofensă neiertător se așeza în ea ca un program de viitor. Deocamdată, de abia se ținea pe picioare. Un diamant strălucise pe degetul ei mic — lumină împăciuitoare.

Walter observase efortul fizic și faciesul hemoragic. Crezuse că femeia sufere în trupul ei rănit, scurs. Disprețuise pe Aimée prin milă.

— Ar trebui să te retragi, Aimée !

Subt privirea pătrunzătoare, Aimée, speriată, crezuse că e un diagnostic, de două ori deci primejdie ! Se decisese a-și concedia singură musafirii ; ieșind, îngrijise însă retragerea : brațul se sprijinise de ușă, apoi lunecase molcom de-a lungul și căzuse învins pe cutele faiului alb ; cealaltă mînă prinsese dolent ivărul, apoi prin spațiul îngust al ușei dispăruse ca un joc de lumină.

Walter prețuise mișcarea ; obiectul acela de artă era deci nevoit a-l așeza definitiv în colecția lui. Privise scrisoarea : aceea era sufletul doctorului Walter ! Doctorul Walter avea suflet ! Scrisese adresa cu atenția cu care ar fi făcut o operație capitală. Pulsul îi era accelerat și mîna rigidă ca în fața unui corp deschis ; condeiul părea un cuțit care nu trebuie să greșească nici o fibră : „Fräulein Hilda Gert — Iohannes Strasse — Sals am Thale".

Se sculase, stinsese becul unic, dar nu plecase, se dusese numai în fundul camerei și se rezemase în ungherul unei draperii, lîngă coloana de onix zveltă, fragilă, pe care sta un bust de copil orb. Lucrată în contururi libere, sculptura arăta un cap de băiat urît și vulgar, studiat după natură. Avea nasul turtit, pîntecul proeminent, ochii erau goi. Încercare modernistă de a vulgariza un simbol ! În afară de orice intenții, studiul era însă perfect. Walter, în întuneric și preocupat, nu-l vedea, plimba numai distrat și cu plăcere degetele calde pe luciul rece al coloanei fine, care susținea capul brut al Amorului. Nu mai avea gînduri, le scursese toate pe foaia de hîrtie. Scosese o țigară și o aprinsese ; o mică scînteie lumina acolo la doi centimetri de buzele lui. Ceva alb i se așezase atunci iar subt pleoapele întredeschise, care urmăreau fumul subțire.

Coca-Aimée ușor, dar fără a se tupila, intrase. Credea că nu mai e acolo nimeni. Doctorul lăsase în jos mîna care ținea țigara și așteptase. Fata se dusese drept la birou și cu un gest decis aprinsese becul. Fără a se uita împrejur, luase întîi foile, apoi scrisoarea și, ținîndu-le subt lampă, le citise. Din impresie

nu i se reflecta nimic pe față, numai fruntea ridicată schimba oarecît expresia obicinuită. În acea situație echivocă, ținuta ei încă era bună. Deodată mîna care ținea hîrtia avusese un gest brusc în vid. Ochii lui Walter se golise ca și ai capului de marmoră ; se aplecase puțin înainte : „Dacă rupe scrisoarea o ucid !" pronunțase clar în gînd, cu o exaltare rece.

Mișcase brațul care ținea țigara printr-un spasm muscular. Ca și cum gestul ar fi făcut zgomot, Aimée se întoarse într-acolo, ținînd în mînă scrisoarea intactă. Walter acum dorea cu furie ca Aimée să facă gestul nechibzuit, care să-l elibereze de ea. Ochii lui Aimée, care îl descoperise acolo în fundul biroului, stau fixați pe fața lui dăltuită fin, care avea o expresie crudă. Fetei îi fusese frică și iarăși îl urîse, dar nu clipise, nu fugise, nu mișcase măcar. Numai mîna care ținea scrisoarea se clătinase puțin subt bătaia de vînt a ezitării. „O va rupe sau nu ?" Socoteala asta îi ridica iarăși fruntea neobicinuit. N-avea nimic de cîștigat rupînd-o. Walter va scrie alta, care va fi mai puțin stupidă. Lăsase din mînă scrisoarea pe birou, ca pe o foiță neînsemnată. Fața îi era tot placidă și în gesturi nici o panică. Stinsese becul și pornise spre ușă, unde fără voie se întorsese spre colțul unde era Walter. Ochii ei albaștri de faianță, pe care expresia nu prindea, larg deschiși din emoție, întîlnise în întuneric ochii aurii ai lui Walter, mai metalici ca oricînd.

Trecuse în fumoar și comunicase celor patru jucători că doctorul Walter se scuza, fiind chemat în sanatoriu la un caz grav. Fusese dezlegarea. Toți exclamau asupra orei tîrzii și asupra exigențelor profesionale. Balota, hirurgul, suspinase :

— Asta e partea noastră !

Cazanti era bucuros să suspende jocul, fiindcă cîștiga și era meschin în chestii de bani. Orghidan se gîndea la seara bine petrecută și la ocara care-l aștepta acasă, de la nevastă. Manechinul elocvent și rigid în public își regăsea între culise făptura sa de cîrpă. Pejan singur nu crezuse improvizația lui Aimée și se uita la ea cercetător, dar fata îi dase bună seara cu naturalеță.

Aimée se dusese în camera ei și cu grabă se culcase. Întinsă, nemișcată, cu spaima unei hemofilice, închisese ochii pentru mai deplină odihnă ; ovalul feței alb, curat, sta desenat pe perină ca al unei păpuși. Nu dormea însă și se gîndea. Pe Hilda o ura necruțător, ucigaș ; scrisoarea lui Walter era o

înfrîngere pentru ea, de care însă nu va ţine seama. Va ţine seama numai de victoria ei statornicită acolo, în aceeaşi scrisoare. Captaţia era săvîrşită ; omul care încetase de-a o idolatra n-avea nici o importanţă ; uita faţa lui contractată şi ochii metalici, pentru a şi-l închipui ca pe un erou ridicol de romanţe nemţeşti adresate unei guvernante. Ce stupid ! Rîsese şi rîsul îi provocase o mică pierdere de sînge ; se imobilizase încă mai mult. Gîndul ei se întorsese spre Lenora ; mama ei scumpă şi admirabilă îi hotărîse acel loc ! Loc bun şi care va fi bine ocupat. N-o turbura nici un scrupul ; legătura Lenorei cu Walter fusese un contract bun, care trecea asupra ei ca moştenitoare. Sentimentele ei erau calme şi limpezi, analiza lor chimică n-ar fi dovedit nimic dubios ; numai etichetele lipite pe flacoanele convenţiilor sociale erau acolo supărătoare şi cereau precauţiuni. Socotise că era timpul să adoarmă.

În birou Walter rămăsese pe loc decepţionat, nedumerit. Se întreba în nesiguranţă care era acum atitudinea ce va lua faţă de Aimée. Îl văzuse ?... O văzuse ?... Ieşirea ei aşa de naiv însăilată încurca totuşi firele. Ce avea de zis şi de făcut a doua zi ?

Pînă a doua zi i se părea timpul lung, deşi era tîrziu şi nu ştia ce măsuri va trebui să ia. Trecuse la birou, aprinsese, luase scrisoarea şi o pusese în portofoliu, apoi iar o pusese pe birou, ca s-o găsească acolo neclintită. Cu nădejdea că n-o va găsi şi va reacţiona. Dar poate că scrisoarea convenise lui Aimée ! Era chiar în avantagiul ei !... Atunci !...

Se auzise soneria sanatoriului prelung. Luase telefonul silnic. Ce putea fi ?... Aimée ?... gîndise cu răceală. Că Aimée poate... o ipoteză însă absurdă. Dase din umeri. Îşi cunoştea doar bine acum idolul ! Nu va renunţa. Se auzise glasul alarmat al doctorandului Cociu :

— Sun de mult la camera dumneavoastră de culcare !... Apoi ceva ce nu auzise sau nu înţelesese şi ceruse să-i repete. Cociu bîlbîia, dar desluşise : Adinioara... A sosit domnul Drăgănescu bolnav... I-am dat ajutor... dar a... sucombat într-o sincopă...

Walter îşi zise că geniul răului, pe care-l socotea istovit de orice noutate, avea încă resurse noi. Cellalt bătea nerăbdător aparatul.

— Iată un om în sfîrşit liberat ! zisese Walter.

Cociu crezuse că n-a auzit bine :

— Vă rog ?... Ce-aţi zis ?...

— Vin ! tăiase doctorul.

Pe coridoarele slab luminate la intervale, Walter mergea în penumbră, privind prin geamuri o turtă de lună albă şi grădina care sticlea ca de polei. Avea un moment de confuzie a timpului, a spaţiului şi un fel de gînduri primordiale, informe.

În dreptul uşei deschise în lături a anticamerii de farmacie, se oprise. Acolo era ! Îşi trecuse mîna între guler şi grumaz, ca şi cum l-ar fi strîns. Uşa camerii de farmacie era crăpată ; se oprise şi îşi trecuse mîna pe obraz ; mîna era umezită.

— Apă ! murmurase tot absurd, apoi scosese cu grijă batista fină şi se ştersese încet pe faţă.

Cociu apăruse în uşă, răvăşit, cu părul în dezordine. În grabă, Walter rezorbise acea umezeală şi cînd Cociu, trudit de responsabilităţi, cutezase a se uita la Patron, îi văzuse faţa uscată, numai ochii plutind într-o ceaţă. Obrazul grăsuţ al lui Cociu luase expresia unei mirări naive şi respectuoase. Patronul era mişcat de moartea tragică a rudei sale ? Aşadar, avea suflet ? Întrebare pusă tocmai în momentul fugar cînd Walter lăcrăma după sufletul lui imolat. Cociu se lipise de uşă pentru a face loc lui Walter să treacă.

Cald încă, lăsat în poza în care sucombase pentru a înlesni constatările, numai haina desfăcută, cu gulerul smuls şi cu mîneca sumeasă pentru injecţia în braţul păros, Drăgănescu părea un om pe care beţia l-a toropit într-un colţ.

Walter se aplecase şi îl privise. Cociu aştepta examenul, dar Walter încheiase haina şi trăsese mîneca cu gestul simplu şi afectuos al cuiva care se teme ca un prieten adormit în frig să nu răcească.

Cap. 25

Urmase o activitate febrilă în sanatoriu. Sălile pierduse aspectul lor nocturn ; cu precauţiuni pentru a nu supăra bolnavii, agitaţia cuprinsese tot personalul. Walter luase personal toate măsurile şi, graţie ordinelor lui netezi, totul se desfăşurase bine şi repede. La patru dimineaţa corpul lui Drăgănescu primise toate îngrijirile şi sta întins în sala mortuară a sanatoriului, acoperit cu un cearceaf imaculat, în decorul alb al

pereţilor goi, un bec îi lumina la căpătîi, nimic nu altera corectitudinea rece şi simplă pe care ştiinţa o dedică fenomenului simplu al morţii.

După ce inspectase acel protocol, Walter trecuse în birou şi el singur lucrase la telefon, deşi secretarul deşteptat în grabă era la post.

Walter începuse prin a chema la aparat depozitul din Apolodor, anunţînd acolo nenorocirea. Surprinderea îndurerată a personalului îi dovedise cît era de iubit Drăgănescu de inferiorii lui. Ceruse apoi să vorbească cu bătrîna soră a lui Drăgănescu, al cărei devotament pentru fratele ei îi era cunoscut. I se răspunsese că locuieşte provizoriu în Lascăr Catargiu, aşadar în casa chiar a lui Drăgănescu. Răspunsese de-acolo bătrînul Pavel. Walter cu răbdare căutase să se lămurească cu acel biet servitor, al cărui glas tremurat îl impresiona. Vedea parcă pe sărmanul om atacat în plină noapte de duşmanul vestei rele, aiurit, ofilit, zburlit la păr, cu emoţia lui umilă, şi căuta să-l ajute. Treptat, glasul sughiţat se mai limpezise. Walter aflase că bătrîna dormea într-o aripă laterală a locuinţii şi se scula obicinuit la cinci dimineaţa. Consultînd ceasul văzuse că e patru şi un sfert. Un reflex fad alburiu se amesteca cu lumina becului electric ; erau zorile undeva departe încă. Spusese lui Pavel să comunice la deşteptare vestea bătrînei doamne. La ideea acelei misiuni glasul lui Pavel iarăşi se muiase, se fărămiţise ; atunci Walter propusese ca la ora cinci, cînd bătrîna se scula, Pavel să-i anunţe că e cerută la telefon pentru a-i face el însuşi comunicarea. În cuvintele tipicare : „Prea bine, domnule doctor !“ simţise în ureche răsuflarea de uşurare a servitorului. Un fel de frenezie a umanitarismului stăpînea pe Walter.

Se gîndise apoi la Elena Drăgănescu, soţia rămasă la Geneva după o împăcare oficială a bărbatului ei.

Chiar loviturile brusce ale destinului slujeau armonios pe acea Elenă. Totul pentru ea, în orice împrejurări, era totodată corect şi favorabil. Profilul neted şi auster al văduvei i se desinase în minte avantagios. Scruta cuvînt cu cuvînt telegrama ce avea să-i trimită şi care trebuia să aibă ţinută protocolară, cît şi tact familial. Calcula meticulos timpul necesar telegramei ca să parvie la Geneva, cît şi data sosirii probabile a Elenei, în vederea cărei date corpul urma a fi preparat să aştepte. Avea o grijă deosebită ca totul să fie bine în acea im-

prejurare, ca și cum ar fi fost vorba să dea o revanșă armoniei ce văzuse acolo, la Elena, cu prilejul concertului din Bach. Pregătise apoi cu prevedere comunicatul pentru ziare : „Marele industriaș G. Drăgănescu, deputat, fost vicepreședinte al Camerii, a cărui boală cronică de inimă păruse a fi ameliorată în cursul șederii sale în Elveția, a sucombat brusc miercuri noaptea, la ora unu, în sanatoriul doctorului Walter".

Mai dictase un comunicat al sanatoriului către Parchetul General și altul către birourile Camerii. Procedări care răspundeau unor necesități, dar și diletantismului de care era cuprins.

Mai limpezite acum, mai puțin leșioase, zorile invadase camera. Walter stinsese becurile, controlînd dacă lumina de zi e suficientă ; reaprinsese, stinsese iar, constatase combinația rea a luminei solare cu verdele abajurului de la birou, închisese becul acela, menținuse unul în plafon, aducînd acelei operații minime un interes minuțios.

La lovitura seacă a pendulei, Walter constatase că e cinci și un sfert ; bătrînul Pavel deci aștepta ; se complăcea închipuind pe bietul servitor purtîndu-și ca un criminal secretul în jurul bătrînei. Căutase a-și aminti cumva figura lui Pavel. Acum Walter se pregătea să comită asupra altuia fapta durerii ; pe fața lui imobilă ochii erau puțin pieziși subt pleoape netezi și umeri fugari — complex al compătimirii, al cruțării, al cruzimii. Apăsase cu preciziune ramura telefonului ; i se păruse că aude trilul clar care trebuie să fi sunat dincolo, în biroul lui Drăgănescu. Așteptase.

Nu mai era acum vorba ca adinioarea de a răspîndi panica în lumina leșuită a nopții destrămate, nici de a dizolva conștiința slabă a unui servitor. Pe bătrîna Tana, Walter o văzuse o dată la patul lui Drăgănescu. Ca sîmburele uscat sta în ea miezul durerii, ce avea acum a fi stors de ultima lui zeamă. Sufletul acela era vrednic a fi pipăit în vîrful lăncii :

— Aci doctorul Walter !

În secunda de tăcere, Walter avusese conștiința imperativului pe care numele lui îl reprezenta. O rază de soare săgetase oblic prin geam.

— Ce poftiți ? răspunsese simplu, aspru, stîngaci, femeia. Walter înțelesese că Pavel, laș, n-o pregătise nici chiar cu o bănuială. Își calcula lovitura. Vroia să arate măiestrie ; alegea

cuvintele aşa cum îţi ascuţi lama cuţitului cu care vei tăia. Era ambiţios faţă de ţaţa Tana şi îi era nespus de milă ! De aceea chiar nu putuse tăia decît adînc, fără sînge, dintr-o dată.

Fusese o pauză desigur grozavă ; un ţîrîit firav al aparatului mărturisise durerea umilă. Acum Walter, pus iarăşi în faţa omenescului, se silea să ajute sufletului care se clătina în marginea de prăpastie a telefonului.

— Întăriţi-vă, doamnă ! N-a suferit defel şi se odihneşte de toate suferinţele.

Aparatul tremurase, ecou al tremurului pe care îl da receptorului mîna zbîrcită.

— Vă aştept aci în orice moment.

Mai sta încă cu capul plecat pe aparat ca şi peste acea durere. Tăcere ! Apoi un semn scurt al aparatului şi glasul bătrînei, acum firfiriu, istovit :

— Vă mulţumesc !

Walter scăpase receptorul ; izbit de masa masivă, lemnul fragil plesnise. Doctorul strînsese, peste gura strînsă, pumnul. Milă !

Sunase şi dase ordin ca un automobil să meargă îndată să aducă pe doamna Drăgănescu, sora mortului. Nu fusese mulţumit cu atît şi dispusese ca domnişoara Soiu, infirmiera, să se ducă s-o ia. Fusese momentul culminant al milei. Se reculesese ; auzise bătînd ora şase şi avusese sentimentul că a trecut cu succes printr-o noapte anevoioasă. Îşi destinsese gîndul, aşa cum destinzi trupul după o încordare, pentru a-i constata elasticitatea şi a-l repune în formă. Era mulţumit de sine ca după o ispravă de care s-ar fi îndoit că e capabil. Înduioşarea de-adinioarea îl satisfăcea ; se adresa în gînd unor adversari fictivi şi sfidători : „Am putut ceea ce voi credeţi mai de seamă şi am putut ceea ce voi nu sunteţi în stare. Am putut binele şi răul şi voi trece mai departe pe un drum asemuitor cu şoselele care şerpuiesc pe suişuri, întoarnă unghiuri, taie peste prăpăstii, pentru a sparge în tenebrele vreunei stînci un tunel dăltuit."

Walter auzi sunînd acum telefonul interior al casei. Circulaţia matinală deşteptase pe Aimée, care întreba ce s-a întîmplat. Se uimise auzind că acel care-i răspunde e chiar Walter :

— Dumneata !

Walter o pusese în cîteva cuvinte la curent. Nu se temea că va fi impresionată. Aimée totuşi arătase o turburare sinceră, care venea din marea ei anemiere.

— Nu purta nici o grijă. Am luat toate măsurile ; sper că sora dumitale va fi mulţumită.

Aimée ar mai fi vroit detalii, dar aparatul se închisese. Încă de la moartea Lenorei, avea impresia că ocupă un loc de al doilea plan în casa ceea. Rămăsese între perine, pe gînduri. Nevoia repaosului învingea totuşi preocupările : patul, camera ei, palatul, parcul, totul o împresura cu garanţia liniştei dacă nu şi cu a dominaţiunei. Se gîndea la destinul altor fete : „Mama !" murmurase cu un elan de recunoştinţă pentru Lenora, care îi pregătise acel destin. Sentimentul că existenţa ei e asigurată o emoţiona şi profita, pentru a se crede mişcată, de amintirea Lenorei, de doliul Elenei.

La Elena se gîndea cu ceva necaz : liberă şi bogată ! Un moment ura iarăşi pe Walter, îl ucise în minte, apoi îl reînvia. Simţea nevoie să vorbească cuiva de planurile ei de viitor, deşi premature. Avu un imbold nou de ură către Hilda, apoi se gîndi că ar putea anunţa lui Nory Baldovin evenimentul trist şi cu acel prilej strecura ceva despre perspectivele ei viitoare. E drept că deocamdată, după decizia lui Walter, Aimée se pregătea să plece în Italia pentru a se întrema, însoţită de o guvernantă engleză şi de domnişoara Soiu — doi spioni. Totuşi voiaj princiar de convalescenţă şi de tranziţie. Iar la întoarcere... sau poate Walter avea să vie după ea !... Era un lucru decis, era testamentul matern... Ar fi vroit însă ca Nory să afle cît de curînd ; era mijlocul să afle cît mai multă lume. În vîlva morţii lui Drăgănescu, scandalul acelei căsătorii se putea mai lesne risipi, apoi îneca în vidul absenţei ei din ţară. Durata absenţei, data celuilalt eveniment, Walter singur le ştia. Avu o nouă urcare de răutate împotriva lui... Aşadar, va anunţa pe Nory... Cum, oare, va primi noutăţile ? Ideea că sora ei va trebui şi ea cîndva să afle că ea şi Walter... o stînjenea ! Norocoasă Elena ! Moarte subită !... şi cît se chinuise Lenora ! Ca şi cum avea vreun raport. La zece chemase pe Nory. Căutase tonul emoţionat, poate chiar lăcrămat, ce se cuvenea.

— Dragă Nory, am o veste grozavă !... Bietul Jorj ! (îi zisese, oare, vreodată pe nume cumnatului ?) Da ! S-a sfîrşit ! Cumplit... Sărmana Elena !... O rudă atît de bună !... Walter

şi cu mine... Walter şi cu mine am fi dorit (ce-ar fi dorit ?)... să-l avem de sfătuitor pentru proiectele *noastre* pe care le aproba (ce costa minciuna ?)... pentru acel proiect care era scump şi mamei !...[27]

Nory răspunsese în monosilabe. Aimée era totuşi mulţumită. Cum de i se păruse greu ! Se slobozise iar pe perine. Se gîndea acum la Salema Efraim. Delicata Aimée stima pe diforma divinitate de aur şi de senzualitate. Preţuire din recunoştinţă sau poate numai piatră spongioasă, prin care se filtrau unele depozite sufleteşti.

După vizita de dimineaţă în sanatoriu, Walter se reîntorsese în biroul de sus. Acolo îi era adăpostul în ceasurile grave. Se încruntase privind într-un colţ al peretelui. Nu era cumva acolo firul unei pînze de paianjen pe cadrul portretului Salemei ? Îl zguduise o scurtă indignare. Gazda casei era bolnavă, avea deci o scuză. Aprinsese o ţigară. În fumul ei şi puţin obosit de insomnie, avea o uşoară legănare a gîndurilor : Ce frumos instinct pur îl înclinase spre Hilda ! O intuiţie bună îl cîrmuise în alegerea Lenorei cu Aimée, indivizibile, iar Patroana — Salema era Patroana — admirabilă femeie ! Prin ochii jumătate închişi dimensiunile îi apăreau solide, mari, aşa cum şi trebuia, pentru a-i fi deschis lui drum peste orice obstacole. O secundă pirotise, apoi, punînd mucul de ţigară cu precauţiune în cupa mică de Argy-Rousseau, se apucase de lucru.

Cap. 26

Cînd la 8 şi jumătate dimineaţa, abia sosită, deci cu cea mai corectă grabă, Elena coborîse la sanatoriu, învăluită în doliul de rigoare, pe care, dealtfel, îl păstra de la moartea Lenorei, fusese primită la uşa de jos a palatului de însuşi doctorul Walter, care, cu o deosebită îngrijire, îmbrăcase un complect cenuşiu închis, aproape negru, şi purta cravată neagră pe cămaşa fin dungată cu negru.

Ţinuta admirabilă a Elenei, gravitatea simplă a expresiei, desenul neted al siluetei sumbre, linia pură a profilului, măsura gesturilor, încîntase cu deosebire în această împrejurare pe Walter.

„Iată exemplarul cel mai reuşit al familiei !“ gîndise.

Ceva invidie se amestecă admiraţiei pentru un destin aşa de bine proporţionat. Aci natura şi viaţa îşi luase asupra lor atît realizarea armoniilor estetice, cît şi comiterea crimelor necesare.

Walter condusese în tăcere pe Elena pînă în *hall*-ul mare, unde îi dase explicaţiile triste, spunîndu-i că, după dorinţa bătrînei surori şi în lipsă de alte indicaţii, corpul se afla încă depus în capela din parc. Era capela boierească a proprietăţii, mult timp dezafectată şi pe care Walter o pusese acum iarăşi în stare a sluji.

— Aţi făcut foarte bine ascultînd dorinţa cumnatei mele.

Elena se roşise puţin şi păruse apoi mai palidă. Cîteva lacrimi fusese şterse discret cu degetele fin mănuşate cu căprioară neagră.

— Vom respecta mai departe programul dorit de cumnata Tana, adăogase cu o melancolie nespus de binevenită.

Walter îşi da seama cu un fel de necaz binevoitor că aranjamentul dorit de Tana evita doliul în casa de pe Lascăr Catargiu ; de la capela sanatoriului corpul avea a fi de-a dreptul transportat la cimitirul Sf. Vineri, unde familia Drăgănescu îşi avea cavoul. Se săvîrşea astfel mai departe şi fără de ostentaţie despărţenia soţilor.

Trecuse apoi de-a lungul coridoarelor din sanatoriu, printre personalul care circula după nevoi. Fusese calvarul văduvei, pe care o priveau toţi cu atîta curiozitate cîtă îngăduia prezenţa lui Walter.

Elena înainta fără şovăire, fără grabă, cu un pas uşor şi automat şi cu ochii în dunga preşurilor, aplecînd uşor capul drept răspuns înclinărilor respectuoase. În parc nisipul era umed şi Walter, care rămînea cu un pas înapoi pentru a evita conversaţia în clipele acelea oarecum solemne, se distra privind urmele mici şi ferme lăsate de pantofii Elenei.

Uşa capelei era întredeschisă şi se zărea reflexul trist al lumînărilor. Elena se oprise un moment, apoi cu un mic gest eroic urcase treptele. Pe prag se oprise iarăşi : mumia neagră, mică, grebănată a cucoanei Tana sta nemişcată într-o strană.

Bătrîna era de un ceas acolo, lîngă trupul fratelui, cu ochii uscaţi, neclintiţi de pe chipul mortului, care, îmbălsămat, sta galben subt geamul de cosciug. Plînsul bătea neîntrerupt în pieptul slab al Tanei, care, cu mîini zbîrcite şi harnice, ajutase la îndeplinirea tuturor riturilor creştine. I se pusese la

dispoziţie personalul sanatoriului pentru orice nevoi. Bătrîna părea istovită de durere.

Elena nu se uitase spre Tana, pironise ochii pe lespezile capelei, apoi îi ridicase drept pe catafalcul tapetat cu flori. După momentul lung de reculegere, Walter înapoia ei şoptise : „Coca-Aimée vă aşteaptă oricînd" — şi se retrăsese încet ca un om care, deşi diletant, ştie să renunţe oportun la unele spectacole. Întorcînd totuşi capul, văzuse pe Elena coborînd treptele catafalcului şi trecînd în strană alături de bătrînă.

„Fără de greşală."

Aşadar, cele două pete negre alăturate acolo reprezentau pentru Drăgănescu, în chip invers : dragostea şi datoria. Destul pentru un om.

Walter grăbise puţin pasul pentru a preveni pe Aimée să fie gata a primi pe sora ei. Se distra privind acum urmele lui pe nisip. Fişa antropometrică îi părea satisfăcătoare : picior lung, îngust, încălţat elegant.

...Aşadar, după confruntarea soţilor, astfel săvîrşită în stricta intimitate, va urma parada oficială, apoi retragerea probabilă a văduvei pe timpul protocolar al doliului, mai apoi reîntoarcerea firească în Elveţia lîngă copil, şi mai apoi, tot în limitele convenienţelor, orice alte planuri de viitor. Mereu armonios şi prielnic... El, Walter, va trebui iarăşi să siluiască împrejurările ; acea sfidare permanentă a destinului care-l purta i se înfăţişa însă ca o formulă superioară şi pe măsura lui ; tot aşa de frumoasă, în felul ei, ca şi armonia destinului Elenei. Pe un fel de scară a gradaţiei, Walter socotea că ei doi sunt două exemplare culminante ale vieţii.

Coca-Aimée, sculată în pripă, răvăşise şifonerele fără a găsi cu ce să se îmbrace potrivit. Se decisese pentru un chimono lung, alb, de mătasă, brodat cu păsări negre, nu însă fără a purta de grijă ce va crede Walter despre acea ţinută poate că nu destul de cernită. O plictisea perspectiva condoleanţelor. Elena o intimida ; trecuse în salonaş, neştiind dacă sora ei e la curent cu convalescenţa ei prelungită. Cînd Walter introdusese pe Elena cu un : „Coca-Aimée" imperativ, fata tresărise. Elena o îmbrăţişase cu simplicitate şi stabilise atmosfera de intimitate cerînd un ceai, pe cînd ruga pe Walter să aibă disponibil pentru ea un automobil. Gesturile ei decurgeau logic şi exact ca cifrele unei probleme bine aşezate.

Aimée — după ce sunase cu grabă pentru ceai — pusese amîndouă mîinile — cu aspecte de aripi albe, din cauza mînecilor — pe umerii Elenei, cu o mişcare de tandreţă. Ridicase ochii la Walter, care o încurajase cu un mic surîs. Albul acela fluid al hainei, spăla din privirea lui petele negre de-adinioarea. Surorile alăturate astfel compuneau o nouă frescă funebră, sculptînd pe stelă un contrast fericit. Îi părea că un basorelief de artă se adaogă colecţiei lui, ca recompensă pentru ostenelile rafinate ale nopţii în care murise Drăgănescu.

Sentimentul cu care Elena se depărta de sanatoriul Walter era al unei gravităţi mereu mai mare. Cu acel sentiment pornise din Geneva, cu el descinsese şi acum o stăpînea drept orice durere.

În adevăr, tot ce ar fi putut fi pricină de înduioşare îi fusese cruţat ; nu asistase la moartea sărmanului ei soţ, sosise dintr-un loc străin şi găsise un sicriu de metal într-o capelă necunoscută, ca şi cum ar fi vizitat cu pietate un mausoleu tot străin.

Prin geamul sicriului nu se uitase. O oprise o îndoită pudoare : nu vroia cumva chipul legat de amintirea unei vieţi de antipatie să turbure efigia corectă pe care simţul ei de măsură o compunea acum acelui care devenise „soţul ei defunct" — o persoană respectabilă pentru toţi şi pentru totdeauna ; nu vroia ca priveliştea mizeriei fizice închise acolo să altereze, cu un fior de respingere, reculegerea, care era omagiul ei pentru cel dus.

În lunecarea maşinei de-a lungul bulevardului, Elena zări fosta ei casă, casa ei totuşi ! Îşi aminti că n-a spus şoferului unde s-o conducă. Descinsese la Athenée-Palace. Divorţul ei de Drăgănescu, ce nu avea nevoie de lege pentru a fi fapt, o oprise să coboare în Lascăr Catargiu ; un alt scrupul o reţinuse a trage la cumnata Tana.

Descinderea la otel era cu totul provizorie ; după vizita la sanatoriu, decisese că va pleca la Prundeni. Moşia era în marginea Bucureştiului şi comunicarea prin telefon permanentă. Avu un gînd de dragoste pentru adăpostul Prundenilor ; se va simţi acolo, mai mult ca oricînd, la ea acasă.

Coborînd în faţa otelului se gîndi că ar trebui totuşi să lase lui Walter adresa ei. Totul pentru înmormîntare era hotărît, graţie măsurilor luate de Walter şi avea a decurge

cu o precizie ce-i era pe plac ; dar pentru unele aparenţe care fusese păstrate nu putea rămîne numai o musafiră la ore fixe. Scrisese pe o cartă de vizită cîteva cuvinte pentru doctorul Walter, pentru orice nevoie s-ar ivi. Ştia că nu se va ivi nimic ; mecanismul sanatoriului îi păruse solid, fără confuzii, nici accidente.

În aşteptarea plecării la moşie vroi să scrie lui Marcian, căruia îi trimisese numai o telegramă din gară. Nu se sfii de acest gînd. Amintirea lui Drăgănescu, rămăşiţele lui, nu-i separa, nu erau ostile. Legitimarea legăturilor ei cu Marcian, care pînă atunci o preocupase, acum îi apărea ca o soluţie căreia nimic nu se opunea, nu numai dinafară, dar nici din conştiinţă. Elena nu cunoştea încă cele cîteva cuvinte scrise de bărbatul ei, dar avea un sentiment de securitate venit din înlăturarea subită a obstacolelor, ca şi cum Drăgănescu de bună voie le îngăduia să intre în legalitate.

Pe canapeluţa camerii de otel, pe cînd se odihnea de ostenelile drumului dar mai ales de încordarea morală a ultimelor ceasuri, îi povestea mintal lui Marcian cele petrecute şi, mai ales, impresia ei despre sanatoriul Walter. Impresie care risipise de îndată îndoielile cu care sosise.

La Geneva, vestea că corpul lui Drăgănescu se afla depus în sanatoriul Walter o contrariase. Socotise căsătoria mamei ei ca pe o nebunie, pe Walter îl cunoscuse puţin şi îl dispreţuise mult pentru origina necurată a averii lui, refuzase orice legătură cu el, nici chiar interesul pentru Coca-Aimée n-o clintise. Nu regretase că n-a fost chemată la moartea Lenorei, deşi imputa lui Walter această lipsă de cuviinţă, şi era nespus de plictisită de a fi acum obligată faţă de Walter, căci spiritul ei drept nu ocolea acele obligaţii.

În astfel de dispoziţii coborîse la sanatoriu şi sanatoriul o cuprinsese de îndată în atmosfera lui de calm, de ordine, de forţă, iar omul care de la intrare o primise se arătase a fi creatorul acelei atmosfere prielnice.

Elena înţelesese ce adăpost avusese acolo nenorocitul care ar fi murit în drum. Ideea că popasul casei Walter ar fi putut lipsi lui Drăgănescu îi da pentru întîia oară o slăbiciune, o deznodare a simţirii, care era milă dar şi afecţiune.

Tactul perfect al lui Walter către ea nu se dezminţise o secundă. Unde, în ce profunzimi se ascundea cellalt Walter,

profitorul netăgăduit al unei situații infame? Din acel fund nimic nu se ridica la suprafață.

Acum n-o mai supărau obligațiile contractate. Pe cînd în parc Walter admira ținuta Elenei și urma piciorului fin, ea se simțise, grație acestui om, liberată de toate neplăcerile și o lucrare se săvîrșea, care măcina disprețul și se oprea la un loc de unde ar fi putut începe stima.

În apartamentul particular al casei Walter impresia fusese mai primejdioasă: acolo locul și luxul aminteau, fără nici o altă scuză, origina lor. Mai era și Coca-Aimée. Care era acum situația ei în casa aceea? Elena nu-și pusese deslușit o întrebare care-i putea isca obligații de soră protectoare, ce ar fi încurcat-o. Îi fusese de la sine crutat orice neajuns: Aimée, instalată trainic ca gazdă, părea că nu are defel nevoie de ea. Observase ce grijă purta surioara pentru stăpînul casei. Ochiului ei înstrăinat îi apăruse dintr-o dată ceea ce era încă ascuns: că acei doi erau o pereche. Deși Aimée arăta mai copilăroasă ca oricînd, Elena observase că sora ei era acum *femeie*.

Necunoscînd isprava lui Aimée, atribuise acelei prefaceri și aerelor de gazdă o aceeași origină. Nu putea bănui accidentul cu Bubi Panu. Pusă în fața unei probleme de cinste mai imediate, care înlătura pe cea de imoralitate, gîndise: „O va lua poate de nevastă!" Ca un apel către Walter, nu ca o revoltă față de amintirea Lenorei. Elena se dispensase de îndatoririle filiale către Lenora, pe care tot Walter o culesese, o îngrijise, o adăpostise. Toate valorile se răsturnau. Dacă Coca-Aimée, febrilă, se trădase, Walter însă în acel apartament care cuprindea laolaltă pe Salema, pe mama și pe sora ei, rămăsese tot atît de corect, de desprins de faptele care-l acuzau.

Coborînd scara *hall*-ului somptuos, condusă de Walter, Elena, împotriva situației echivoce ce dovedise, reflecta că locul era bun pentru Coca-Aimée, impresie ce trecea peste orice argumente contrarii. Fără a cunoaște comanda imperioasă care punea stăpînire pe Walter la momentele decisive, grație cărei comande acceptase pe Salema, se slujise de Lenora și acum păstra pe Aimée, simțea că pe acel om îl purta înainte, biruitor, o vocațiune. Treptele casei somptuoase erau treptele unui drum ascuns, mai puternic ca orice rațiune.[28]

Elena căuta în minte cuvintele prin care va explica lui Marcian cum căsătoria senzațională a lui Aimée, ce se întrevedea, putea totuși să nu fie odioasă. Nu numai pentru că

era o necesitate, dar într-un fel ciudat, ce nu se putea înţelege decît cînd te aflai în prezenţa lor. Ştia că Marcian socoteşte pe Walter „un cinic foarte ornamentat" şi adăuga el : asemenea „subiecte" se pot întîlni adesea şi în partitura muzicală ce se cheamă o falşă partitură.

Îşi da seama că noul proiect al lui Walter nu era defel de natură a corecta calificarea aplicată de Marcian şi îi repeta : „...Vei înţelege cînd vei vedea"... Timpul întoarcerii lui Marcian era însă departe.

În graba şi turburarea plecării, Marcian întrebase pe Elena ce crede de turneul lui în America. Cu o privire tristă şi o strîngere de mînă expresivă, Elena aprobase exilul provizoriu. Înainte de plecare, Elena se va duce în Elveţia să-l vadă ; îl va aştepta apoi acolo cu copilul. Nu grăbea în ea nimic. Timpul îi părea egal, prielnic, definitiv.

Cîteva zile după înmormîntare, Aimée sta întinsă pe un scaun de odihnă, cu o blană de urs pe picioare. Walter, în picioare, lîngă uşa terasei, îi vorbea cu pauze, privind spre aleea parcului :

— Te-am scuzat faţă de Elena... A înţeles că n-ai putut asista la ceremonie fiind încă prea slabă... E o femeie care înţelege tot... Mi-a spus cîteva cuvinte numai de mulţumire, dar cuvinte de preţ... Acum să cauţi ca în cinci-şase zile să fii destul de restabilită pentru a putea lua expresul spre Italia... La Triest vei găsi pe Miss Clayr, o persoană superioară, pe cît sunt asigurat, şi vei căuta să profiţi de societatea ei... Cred că nu e nevoie să te sfătuiesc să fii extrem de prudentă *de-aci înainte*... Păcat că nu poţi fi cu sora dumitale la un loc.

Aimée asculta în tăcere, cu un aer de atenţie şi supunere. Aştepta ce avea să urmeze, dar Walter aprinsese o ţigară, apoi plecase fără vreun alt cuvînt.

Aimée ar mai fi vrut să-l întrebe ceva, dar nu cutezase. După vreo zece minute pierduse răbdarea şi se dusese după el în birou.

— Mi s-a părut că aud zgomot şi vorbă !

— Da ! Ghiceşte cine a fost ?... Numai un minut şi numai ca să vadă portretul lui Darwin !

Aimée nu ghicea şi era agasată de enigmă.

— Domnişoara Cora Persu, foarte nostimă, cu logodnicul ei, un băiat şarmant ! Se scuza că, fiind foarte grăbiţi, nu te

poate vedea... Spera că vei fi primit la timp condoleanţele ei... Păreau foarte amorezaţi... cu distincţie, fireşte, şi... modern...

Vizita Corei agasase pe Aimée, cît şi logodna ei cu un băiat tînăr şi drăguţ... Venise la muzeul Walter şi pentru ea n-avusese timp. Nu găsise însă nimic să răspundă lui Walter, căuta numai să vadă dacă în cuvintele lui fusese ironie ; sta nedumerită, siluetă fină, neagră, cu faţa desenată mai delicat după boală, cu aer de copil fragil îndoliat.

Walter preţuise înfăţişarea juvenilă. Ai fi zis că e mai copilă ca înainte... Avusese un mic fior de repulsiune la ideea virginităţii... Niciodată pînă atunci nu se gîndise la acel obstacol ; acum însă, cînd era înlăturat, îi apărea ca o sforţare vulgară de care el, oportun, fusese cruţat.

Tăcerea prelungită a lui Walter nemulţumea şi îngrijora pe Aimée. Căuta un subiect de vorbă.

— Unde o să aşezăm portretul mamei ? zisese, văzînd cadrul mare, încă acoperit cu o pînză, rezemat de perete.

— Asta o voi decide după avizul Elenei... Încă de mult ar fi trebuit să avem raporturi mai strînse...

— Mama era care !...

— Lenora n-avea nici o vină. Dumneata ar fi trebuit să le împaci... N-aveai decît de cîştigat !

Aimée simţise că îi vin lăcrimi de necaz şi ieşise grăbit. Walter nu păruse a fi observat şi măsura din ochi pereţii. — Elena va găsi, desigur, o idee bună.

Era o atenţie pe care Walter i-o rezerva.

În zarva de-atunci, cu boala lui Aimée, Elena nu fusese avizată la timp şi nu luase parte la înmormîntarea Lenorei. Păcat !... Fusese o lipsă de neiertat, pe care însă o va repara. Privirile lui Walter se oprise asupra portretului Salemei. Aceluia nu i se va schimba locul, era prea anevoie de strămutat. Salema sta acolo, plină de carne şi de bijuterii, încă stăpînitoare. Avusese în viaţă un precept pe care-l dăruise lui Walter şi care slujea multora : „Nimic nu se poate face fără compromisuri cînd vrei să ajungi unele scopuri".

Însăşi Aimée trebuise să-şi piardă tăria şi puritatea de porţelan, pentru a putea sluji vieţii... Walter trebuise să treacă prin Salema, prin Lenora, prin Aimée încă, ca prin terenuri insalubre, spre regiunile superioare... acele care-i aparţineau acum — credea el. Erau gînduri aci vagi, înso-

ţite de un surîs precis... aci un surîs vag pentru gînduri precise.

Înăuntrul lui unele planuri lunecau din cadrul lor şi ceva se lichefia parcă în el, în forma înduioşării. Un soi de invocare trimisă în sus : Nu crease el, Walter, o mare operă, nu era el un binefăcător ? Invocarea chema ca pe un martor capital pe Drăgănescu, a cărui moarte acolo era o consacrare. În acea impresie înmuiată, Salema sta pe tronul divinităţii, Lenora era o înduioşătoare martiră... Da ! va lua pe Aimée ! S-ar fi zis că, în adevăr, face o concesie Lenorei.

Un moment deplasate, planurile reintrau în cadrul rigid şi moliciunea se congela. O va lua pe Aimée pentru a o pune în serviciul cauzei, zidită, ca şi celelalte două, în mînăstirea ambiţiei lui. Nu-i trebuiau oamenii dinafară, îi trebuiau tovarăşi, complici. Implicase acum şi pe Drăgănescu şi pe Elena... Fără ascendenţi, fără descendenţi, acelui om îi trebuia nu numai o faţadă, ci chiar un aşezămînt. Va lua pe Aimée ! Dar ce va zice lumea ? Gîndul obstacolului stîrnea în el îndîrjirea care, la orice rezistenţă, se scula aprigă şi biruitoare. Lumea va accepta cum mai acceptase.

Walter ocolea amintirea Hildei cu o impresie de ruşine, de îngenunchere. Ştia că singură Hilda nu va accepta. Ea era critica care-i precumpănea succesul şi totodată i-l întărea... Mai sus !... Tot mai sus !... Dorea parcă o stimă mereu mai anevoioasă, ce nu i se mai putea oferi.

În camera ei, pe marginea unei canapeluţe, Aimée se frămînta. Deşi sigură a-şi fi atins scopul, nu avea răbdare. Lunile de doliu o importunau, se întorcea spre Lenora ca spre un sprijin pentru a-i cere s-o scutească de doliu... Oricare femeie : Cora, Elena, Nory chiar, putea fi o rivală, deoarece putea distrage ceva din puterea ei asupra lui Walter. O preocupa autoritatea ei, de pe acum zdruncinată. Hilda fusese — credea — un capriciu, dar capricii puteau veni şi de-aci nainte şi chiar în intervalul primejdios al lipsei ei. Fără legătură sufletească cu el, n-avea nici o conivenţă... Şi după ce îşi va fi asigurat numele şi stăpînirea dorite, va fi lupta pentru a le păstra, o luptă permanentă cu omul ciudat lîngă care avea a-şi trece viaţa. Îl ura din pricina acelei perspective umilitoare, dar nici un moment nu întrevedea altă posibilitate de viaţă. Ideea că s-ar putea des-

părţi de palatul Barodin nu i se isca. Cu simţirea ei superficială se simţea nenorocită, dar iremediabil, cum iremediabilă era ambiţia ce-o lega de scopul ce nu înceta a-l crede însemnat.

Cerca să înlăture pe Walter din aspiraţia ei obsedantă spre avere, îl ucidea o secundă pentru a-l învia cu grabă. Stăpînirea din care-şi făcea idol nu se putea concepe fără de el. Îl ura mai mult pentru că era indispensabil, ură fără adîncime, care aducea un fel de echilibru iubirii absente... Ea îl va înşela... cu prudenţă, fireşte, cu precauţiuni... Perspectiva de a trăda tiranul o înviora, apoi o azvîrlea în zona de frig şi de umbră a fricii. Îi era frică de el, frică mai ales să nu piardă *fief*-ul dobîndit anevoie. Nu putea trăi în zona de frig şi de umbră şi, renunţînd la dorinţa răzbunării, se întorcea la gîndul de a grăbi timpul care o despărţea de contract... Şi iarăşi întîlnea programul ferm ce-i prescrisese Walter... Aşadar, acolo porunceau acuma toţi ?... Şi ea trebuia să se supună... Mai subjugată, mai puţin mulţumită ca oricînd !... Şi mereu va fi aşa de aci nainte... Iată traiul ei. Orfană ! Era orfană !... Sughiţase un scîncet mic de plîns :

— Mamile !... Mamile a mea !

NOTE

Romanul *Fecioarele despletite* apare pentru prima dată la Editura Ancora, în anul 1926. Pe contrapagină se specifică: „Acest roman s-a citit pe măsură ce a fost scris și a fost lucrat pe măsură ce s-a citit în ședințele literare ale cercului «Sburătorul» din anul 1924".

În *Sburătorul* (serie nouă), an. IV, nr. 3, din luna mai 1926 (dată la care presupunem că romanul se afla în librării), Felix Aderca scrie o cronică scurtă despre *Fecioarele despletite*, în care, iritat de „puțina atenție" acordată cărții „din partea criticei", afirmă răspicat valoarea romanului („extraordinara putere de viață a personagiilor", „autenticitatea lumii evocate"), exprimîndu-și, totodată, nemulțumirea față de stilul contorsionat și cam fantezist al scriitoarei: „*Fecioarele despletite* sunt piatra de temelie a unei construcții epice. Faptul că romanul s-a bucurat de puțină atenție din partea criticei nu trebuie să ne uimească. E explicabil. Vina criticei o văzurăm. Să vedem și vina autoarei. Stilul, în primul rînd, trebuia să lepede toată fantezia și contorsiunile din operele anterioare. Construcțiile de piatră nu se încep cu iglița. Și chiar simplificat și adecvat strict la obiect, stilul nu trebuie lăsat în starea dificilă a copilului din primele minute după naștere. Fraze ca aceste: «Mini privea cu melancolie *averea imobilară care defila de-a lungul bulevardului pe două rînduri*» sau «Mini apucase atunci *panorama supremă a unei așezări*» [...]. Sunt nepăsări în stare să arunce văluri noi pe ochii acelora, mulți destul de miopi, care vor să guste din opera scriitoarei noastre.

Fecioarele despletite, roman situat la o întretăiere de drumuri în cariera artistică a doamnei Hortensia Papadat-Bengescu, conține apoi și prea mult din vechiul material ca cel nou să nu fie alterat în puritatea lui epică. Teoria seducătoare a «trupului sufletesc» descripțiile, dealtfel foarte sugestive, ale orașului care își schimbă mereu înfățișarea și locatarii — romanul purta titlul inițial *Cetatea vie* — sunt arme din vechea zestre epică, pe care amazoana va trebui să le puie cît mai curînd în panoplie.

Dar doamna Hortensia Papadat-Bengescu nu mai are, într-adevăr, nici o vină că s-a trecut cu vederea extraordinara putere de viață a personagiilor, cruditatea caracterizărilor și autenticitatea lumii evocate: Hallipa moșierul, Lenora, planturoasă și enigmatică în simplitatea ei ca o zînă de mitologie terestră, Mika-Lé — fără pereche în literatura noastră! — trubadurul Lică, prințul Maxențiu, al cărui destin adevărat se desenează limpede, sunt personagii cu care orice atent vizitator al imperiilor opiului literar devine familiar, aducîndu-le apoi spre uimirea personagiilor reale, care nu înțeleg nimic, în viața de toate zilele."

Din aceeași cronică, scrisă de cineva care cunoscuse îndeaproape și asistase la procesul de gestație a romanului, aflăm că *Fecioarele despletite* — roman modern al orașului românesc — avusese inițial titlul *Cetatea vie,* iar Perpessicius, în cronica sa la volumele *Fecioarele despletite* și *Romanță provincială* (reprodusă în *Opere,* 2, Editura pentru literatură, București, 1967, p. 298), amintește și el un al treilea titlu, *Omul care a trecut,* titlu sub care va și apărea în *Cetatea literară,* an. I, nr. 2, din 1926, un capitol inedit din roman, neintrodus în volum.

Se pare că nici titlul *Fecioarele despletite* nu plăcuse autoarei, dar îl dăduse, neaflînd altceva adecvat, după cum mărturisește într-un interviu din *Lumea românească* (an. II, nr. 492, din 12 octombrie 1938), deci doisprezece ani mai tîrziu: „La celelalte romane titlul s-a cerut căutat și uneori nu l-am găsit destul de propriu, cum de pildă, în cazul *Fecioarelor despletite.* Observ abia acum pricina incertitudinei. Nu știam că pornesc la un drum mai lung, nu bănuiam că mi s-a deschis un ciclu, socoteam că am încheiat o carte."

Așadar, *Fecioarele despletite* se citea în 1924 la cenaclul „Sburătorul", deși în volum cartea apare în primăvara anului 1926.

Cităm dintr-o altă mărturisire a scriitoarei: „După publicarea *Balaurului* (în 1923, n.n.), dl. Lovinescu mi-a spus: «Acum vei scrie, desigur, un roman». Ca și cum nu așteptam decît semnalul, fresca care constituie subiectul *Fecioarelor despletite*, a *Concertului din muzică de Bach* și a altor două romane în lucru m-a invadat cu preocuparea ei" *(Cu Hortensia Papadat-Bengescu*, interviu de I. Valerian, în *Viața literară*, an. I, nr. 29, noiembrie 1926). La care, dacă adăugăm o altă mărturisire (din același interviu), referitoare la răgazul necesar între publicarea unei cărți și scrierea alteia: „După vreun an, termen aproximativ pe care am băgat de seamă că îl cere ca repaos spiritul meu, după munca unei cărți...", ajungem la aceeași dată a genezei *Fecioarelor despletite*, adică: 1924.

Scriitoarea a recunoscut în numeroase împrejurări că romanul obiectiv al ciclului Hallipa s-a putut zămisli numai la îndemnurile repetate ale mentorului de la „Sburătorul": „Evoluția mea către romanul epic a fost determinată de cercul «Sburătorului». După ce dramatizasem *Lulu*, îmi făgăduisem oarecare odihnă, cînd, spre uimirea mea, dl. E. Lovinescu a anunțat la una din șezătorile literare de duminică după-amiază că: doamna Papadat-Bengescu va scrie un roman obiectiv. Odată cu dvs. am aflat și eu vestea..." (din volumul *Mărturia unei generații* de Felix Aderca, apărut la Editura S. Ciornei, București, 1929, p. 215). Mărturisire confirmată de însuși E. Lovinescu în volumul al II-lea de *Memorii* (1916—1931), apărut la Editura Scrisul românesc, Craiova, 1932: „... n-ar fi exclus, scrie Lovinescu cu modestie, ca influența «Sburătorului» să se fi manifestat în direcția obiectivării prezentă în *Fecioarele despletite* și mai ales în *Concert din muzică de Bach*, alături de modernismul intelectualismului, al limbii, al unui psihologism minuțios și conjugat. Deși pornită dintr-o pasiune anterioară, valabilă și peste circumstanțe, se poate totuși afirma că literatura doamnei Hortensia Papadat-Bengescu a fost stimulată de existența cercului nostru [...]. Opt ani ședințele cele mai importante ale «Sburătorului» s-au susținut pe lecturile masive ale scriitoarei" (p. 66).

Acest prim roman „obiectiv" al Hortensiei Papadat-Bengescu va fi discutat mai tîrziu și de alți critici tineri, acordîndu-i-se abia după apariția *Concertului din muzică de Bach* atenția necesară. Printre acești tineri critici amitim pe Anton Holban (v. ed. de față, p. 609) și pe Mihail Sebastian, care va pu-

blica în *Tiparnița literară* (ianuarie—februarie 1930) un studiu serios, inclus la rubrica „Mărturia scriitorilor... despre marea europeană Hortensia Papadat-Bengescu“. De fapt tot numărul era dedicat „marei europene“ Hortensia Papadat-Bengescu, prin rîvna directorului revistei, poetul Camil Baltazar, neobosit admirator al scrisului bengescian. Citām, din articolul amplu al lui Mihail Sebastian, acest fragment referitor la *Fecioarele despletite* :

„În anul 1924 — mi se pare — doamna Hortensia Papadat-Bengescu a prezentat Teatrului Național și a făcut să se reprezinte o dramă construită pe tema unui roman. În *Lulu*, cartea de tinerețe a d-lui E. Lovinescu, scriitoarea distingea trei momente precise, susceptibile de a fi rezumate în trei acte și de a fi înlănțuite într-o gradare teatrală.

Cetitorul atent al *Fecioarelor despletite* și-ar fi putut da seama că faptul acesta nu era o simplă întîmplare, ci că în realitate implica în sinea lui o anume optică. Ochiul d-nei Hortensia Papadat-Bengescu prinde viața în aspecte definite și deslușește oriunde limitele unei scene imaginare. Din universul său sensibil gratuitatea lipsește. Orice gest se angrenează în complexul unui fapt și orice fapt se integrează în eșafodajul unei acțiuni. Pare că este în temperamentul său o înclinare spre mecanic, în sensul unei percepții exclusive a mișcării, a situației grafice, a reliefului, a deplasării materiei. Un surîs, o încruntare, o mînă ridicată, o grimasă trăiește în sensibilitatea scriitoarei ca un detaliu decorativ, ca un motiv necesar într-un ansamblu mobil și pînă — prinzîndu-i sensul — să o transforme în gest, ochiul nu reține decît traiectoria mișcării.

«Mini, deodată, surîse delicios, surîsul acela, lîngă vasul scund de porțelan, plin de roze proaspete, acel surîs fu singurul motiv luminos al *hall*-ului.»

Observați cum mișcarea se integrează în decor ca o mobilă și cum existența ei îndeplinește o funcție de precizare a interiorului. Surîsul se situează întîi în cameră, «lîngă vasul scund de porțelan», așa cum s-ar situa un scaun, o carte sau un bibelot, își posedă acolo o culoare a lui și este în totalul interiorului ca un motiv marginal în desenul unui covor. Odată statornicit acest prim moment al surîsului, odată angrenat în realitatea exterioară a odăii, el reintră în suflet și dobîndește acolo, pe un alt plan, alt sens și altă funcție. E pragul dincolo de care mișcarea devine gest. Căci peisagiul citat continuă :

«Așa fel încît privirea întîmplătoare a lui Nory, întîlnind acea lumină neobișnuită, sprîncenele ei subțiri desenară o mirare circumflexă. Mini se scoborîse în ea însăși» *(Fecioarele,* p. 31). Sensul gestului e în contratimp. Acel surîs fu singurul motiv luminos al *hall*-ului. — Mini se scoborîse în ea însăși. Două aspecte independente ale aceluiași timp, din care însă obsedant, continuu, metodic și firesc scriitoarea îl fixează cu predilecție pe întîiul. Notația, sugestia, imaginea — totul sesizează înfățișarea mecanică a universului, asimilîndu-l în grafica lui, în dramatismul lui exterior și fixîndu-l neted între linii precise :

«Astfel de căsătorii făcute fie din amor, fie din calcul, au numai o parte limitată de înțelegere. Sunt ca două circomferințe care se întretaie pe o porțiune comună și rămîn cu totul despărțite celelalte două spații : ale educației, ale amintirilor» *(Fecioarele,* p. 134).

Sau :

«Mini consultă ceasul de mînă. Se însera frumos. Prin geamul larg de lîngă divan se scoboară o seară fină, melodioasă. Era enorm de mult cer afară» *(Fecioarele,* p. 142).

Notații care sunt transpuse din lumea nedeslușită a senzațiilor pe un plan fix, impresii fugare țintuite în conturul unor imagini dure, o întreagă viață sufletească ce devine, în expresie, materială și definită. E în această precizie senzorială o calitate de care scriitoarea își dă seama și pe care nu o lasă rebelă, în voia ei. Întreaga metafizică a dulcei Mini, lungile ei dispute academice cu doctorul Rim, această problemă naivă a trupului sufletesc, teoretizează numai o realitate sufletească ce îi aparține.

În psihologie, d-na Bengescu se clasifică în categoria «tipului motor». Întru atît temperamentul său este incapabil să considere indefinitul și întru atît este străin de abstracție (trăsătură cu care autoarea *Concertului* se dovedește a fi femeie) încît nu poate înțelege o stare de suflet decît abordînd-o într-un fel de anatomie a sa, pipăindu-i oscilațiile în anume variații de fizionomie specifică, studiind-o amănunțit pe o planșă dreaptă, unde mădularele sufletului să se distingă unul cîte unul : trupul sufletesc. Expresia caracterizează concis.

Dar acest dramatic al concretului, această putință de a sublima viața în forme și de a o circumscrie în scene, nu se rezumă la detalii și stil. Compoziția *Fecioarelor despletite* o

cuprinde întreagă în elementele ei“ (articol reprodus în *Eseuri, cronici, memorial*. Ediție de Cornelia Ștefănescu. Editura Minerva, 1972, p. 316—317).

Un capitol inedit, *Omul care a trecut* (titlu care fusese inițial acordat romanului *Fecioarele despletite*), apare în revista *Cetatea literară*, an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1926, p. 12—13 și dezvăluie misterul nașterii Mikăi-Lé, asupra căreia în romanul publicat plutește un halou difuz.

Omul care a trecut este zugravul italian, omul de nimic, măscăriciul care lăsase în viața Lenorei o urmă mult mai palpabilă și mai greu de înlăturat — pe Mika-Lé însăși. Descriindu-se plafonul „absurd“ al noului vestibul al casei Hallipilor, autoarea notează că era „opera probabilă a italianului, a omului care trecuse pe acolo“ (ed. de față, p. 40).

Sensul exact al unuia dintre titlurile romanului este, așadar, acela al bărbatului întîmplător, care „a trecut“ prin viața unei femei, lăsînd urme de neșters.

Ideea va fi reluată în *Străina*. Întîlnim același motiv al apariției și dispariției unui bărbat care tulbură apele sufletești ale femeii, de data aceasta Ina, eroina romanului început în 1942 (care se numea inițial *Femeia și leopardul)*.

Revenind la capitolul *Omul care a trecut*, trebuie să remarcăm acuratețea scriiturii și siguranța construcției.

Capitolul este în așa fel construit încît are singur o strînsă unitate și independență, asemeni unei mici nuvele. Apare aici și perechea de slugi, atît de antipatice lui Mini, Iaghi și baba lui „fărmăcătoare“, căreia, în romanul bîntuit de un suflu încă romantic, scriitoarea îi acordă un fel de forță malefică. Publicăm în întregime acest capitol.

„*Omul care a trecut*

În primii ani de căsătorie, Lenora nu îngăduia nici un fel de raporturi sociale. Nu suferea nici un fel de oaspe care să întrerupă romanța ei pasională cu Doru. Izgonea orice musafiri, prin dorința exagerată de a rămîne în duetul ei conjugal. Închidea registrele administratorului, perceptorului, oaspeți nevoiți, care plecau cuprinși de admirație. Lenora avea astfel,

în raza moșiei, aceeași reputație de «calități conjugale» pe care o avea și în opinia doctorului Rino.

Cu toată indolența, avea în viață o mare ocupație: alimentarea neobosită a acelei pasiuni, de calitate vulgară, dar care reprezenta totuși o cultivare stăruitoare. Întreținea cu o grije eroică exaltată din ea și nu lăsa deoparte nimic din ce putea mări la Doru puterea obiceiului prin care îl aservise.

La Prundeni însă, pe domeniul ei, începuse să lege oarecari relațiuni de societate. Îi plăcea să arate cuiva rochiile și mobilele, argintăria și pe Coca-Aimée, luxul și amorul pe care le realizase grație loviturei de revolver așa de binevenită a locotenentului Paulică.

Vecinii de moșie erau invitați adesea și oaspeții în trecere, bineveniți, în afară de musafiri mai îndelungați, rude și prieteni. Oaspeții aceia erau mai ales bărbați; femeile, după o primă experiență, renunțau, negăsind nici o resursă amicală în Lenora, iar cele de același fel cu ea neavînd ce căuta pe un același tărîm.

Bărbații aveau toți, firește, obligația de a fi înamorați de frumoasa gazdă. Experiențe neînsemnate, care slujeau să pună în evidență perechea centrală: placidul sultan Doru și lacoma hurie, Lenora.

Situația fusese bine definită de Doru însuși, la o masă mai lungă de vară. Un admirator încă novice al Lenorei, luînd din Cotnari un avînt prea mare, fusese tachinat amical de stăpînul casei și al doamnei:

— Nu cheltui prea mult zel, amice! Te ostenești pentru mine.

Era bilanțul exact.

Era, dealtfel, pentru Doru o tovarășe potrivită. Deși sombru și destul de cult, Hallipa avea gusturi de vînător și de moșier. Îi plăceau din cînd în cînd mese prelungite, cu mîncare și băutură abundentă, cu glume nu tocmai alese și discuții de cai sau de bursă, mese pe care decolteul bogat al Lenorei le complecta de minune, iar atitudinea ei, cam vulgară pe la sfîrșitul banchetului, nu jicnea pe nimeni.

În genere însă, Hallipii erau oameni ordonați în deprinderi, și viața se desfășura metodic și fără abateri, după programul lui Hallipa, cu slugi bine strunite și copii disciplinați.

Din acest mediu, în felul lui puritan, se excepta iatacul leneș al doamnei, în apartamentele de sus, și jos, la slugi, Iaghi, ungurul bețiv și baba lui, plină de descîntece și vrăjitorii. Perechea

asta era un element suspect, care, nebăgat în seamă, lucra în colțul ei obscur la dezorganizare.

Un prim efect fusese un avort pe care Lina îl refuzase Lenorei din motive medicale, ea care în multe rînduri o ajutase satisfăcător. Provocat prin decocțiile babei, fusese pricina unui an întreg de boală, pe care Lenora, deprinsă cu beatitudinea ei de sultană, îl suportase anevoie, făcînd și viața celor din jur anevoioasă.

Restabilită, Lenora fusese cuprinsă de un val nou de pasiune. Arătase chiar unele simptome noi de poezie și de activitate casnică. Însoțea la cîmp pe Doru; schimba cinci perechi de cai la trăsuri felurite, pentru a se plimba pe lună; luase obiceiul de a sta în parc, seara tîrziu, lungită pe *chaise-longue*, caldă în *déshabillé*-uri transparente, avînd alături de ea pe Hallipa, care moțăia fumînd havane.

La epoca aceea, avu dorința de a mări casa, adăugîndu-i un corp nou, de aparență mai impunătoare și fu astfel creatoarea *hall*-ului funest. Își zidea singură canoanele viitoare; pornea grăbită spre destine.

Slăbită de boală, Lenora luase totuși proporții cam bogate și rămăsese din lunga ei convalescență cu deprinderea de a purta numai haine de casă, chimonouri roze sau *mauve*, a căror mătase moale se lipea pe trupul tare, sculptîndu-l.

Citea toate jurnalele, fumînd neisprăvit dintr-o țigaretă de chihlibar, cu rotocoale artistice de fum.

Îi abătuse să fie gospodină și își umplea ceasurile lungi cu nimicuri, inspectînd fără competență plantele din seră, păsările, rufele albe și dantelate înșirate pe frînghii. Se scobora chiar la bucătărie uneori, ocărînd rar dar violent și nesfiindu-se a da și cîte o palmă cu degetele inelate; fără însă a-și pierde acea apucătură de hetairă, pe care o păstra împotriva unui trai familial burghez și cinstit.

Își plimba silueta aproape goală subt ochii deprinși, și poate totuși desfătați, ai slugilor.

Nu avea sentimentul egalității și acești oameni nu existau pentru ea, cum nu ar fi existat pentru o aristocrată. Totuși, cu servitorii ca și cu funcționarii mici ai moșiei, era familiară și arogantă, tirană și clevetitoare ca o adevărată parvenită.

Pudoarea îi lipsea printr-o lacună. Dar nu iubea decît pe Doru, cum bine zicea Lina.

Așa era Lenora, cu felul ei trupeș și îmbrăcămintea slobodă, cu pasiunea ei reînnoită pentru bărbatul ei, în zilele cînd izbucnise ceea ce Mini chema : „drama Castelului“ !

În vara aceea înfocată, construcția nouă progresa repede. Se ajunsese la pictarea *hall*-ului, dar meșterul special cu ucenicii lui lucrau cu zel. Erau italieni plebeiani, care cîntau pe schele romanțe tărăgănate, sau leneveau pe lespezile răcoroase, unde Lenora îi lovea cu pantofii de fir ca pe niște cîini adormiți, cînd venea să inspecteze lucrul.

Venea des, din nerăbdarea de a vedea totul gata și inaugurat. Se amestecase chiar la decoruri. Ceruse ghirlande și îngeri pe plafon. Parlamentase cu maistrul, care, sperios și surd, chemase în ajutor pe un om mic, negru și slăbuț — decoratorul. Acesta era prea vorbăreț și lingușitor.

Se executase o Venusă grosolană, înconjurată de Amori bucălați, asupra căreia uscățivul atrăsese atenția stăpînei *«illustrissime»* cu intenția de a o face să se recunoască.

Lenora se arătase încîntată și chemase pe Doru să se extazieze.

Micul italian primise felicitările patronilor, îngăimînd cu îngîmfare cuvîntul *«pittore»*.

Înapoia stăpînilor, zugravul limbut și obraznic făcea strîmbături și tumbe de maimuță, fiindcă fusese băiat de circ cîndva. Leneș și pervers, era tolerat de meșter și camarazi pentru comicăriile acelea și pentru iscusința și violența lui.

Plin de imaginație și lipsit de rușine, inventase și cultivase legenda că *«belladona»* venea acolo pentru el.

Agil ca un șarpe, se strecura mereu în preajma Lenorei, care vedea sau nu vedea ochiadele lui languroase, dar care probabil nu auzea rîsetele provocatoare care o urmăreau. Totul însă era îngrădit de autoritatea temută a lui Doru.

Pe atunci trebuise să plece la un congres de agronomie. Era o lipsă de douăzeci de zile, asupra căreia nu cedase scenelor și rugăminților Lenorei. O lăsase desperată și mînioasă.

Distanța, ce e drept, îi despărțea complect. Nu aveau deprinderea epistolară a sentimentelor. Lenora scria anevoie, cu slova unui analfabet, și Doru nu se slujea de scris decît pentru comunicări de prima necesitate.

În concediul lui forțat, Doru avusese o impresie de odihnă și libertate. Un fel de beatitudine nelămurită de a fi lăsat în

urmă, pentru puțin timp, povara fericirei, pe care o purta permanent.

Lenora însă în lipsa lui Doru se plictisise cu nervozitate. Credea că e o femeie abandonată, îi purta necaz pentru că nu refuzase congresul, sau avea crize violente de dor, o nevoie încăpățînată și alintată a prezenței lui.

Rămasă fără de unica ocupație — a amorului conjugal — inanitatea ei totală o consuma.

I se părea că moare de frică, sau de dor, sau de boală, căci mai era un abis în care se scufunda, altul decît acel al sărăciei ei sufletești: deprinderea voluptuoasă crea în trupul ei senzații de neant, și de obscuritate, asemenea morței. Dacă obiceiul în genere e un element activ și puternic, în ordinea fizică e cu mult mai tiranic. Amorul senzual, care prin el însuși are predispoziții spre morbiditate și exces, cultivat, devine o inimiciție, o vibrație tenebroasă și latentă, un gemet surd pe coarde stridente, care dau organismului stări absurde.

În exagerările Lenorei despre lipsa lui Doru, era desigur cabotinajul obicinuit al Desdemonei Mizilena, care lua o poză nouă, dar era și mizerie în membrele acelui trup alb, gras și leneș.

Italianul negricios și iscusit își înflorea mereu povestea. Făcuse camarazilor confidențe asupra unor favoruri închipuite, pe care le susținea cu dovada vizitelor dese pe care le făcea la odăile de slugi, unde legase cu Dodica prietenii însemnate, pe care vrea să le treacă drept complicități.

«Furberia» și «furfanteria» erau defectele lui firești de vagabond sicilian. Se ferea de meșter, om cinstit și cuviincios, ceilalți băieți, catalani sau piemontezi, melancolici și creduli, sau veseli și sceptici, îl credeau, sau își băteau joc de el. Dar intrigant și ingenios, începuse acum a se crede pe el singur, a se ambiționa. Pe măsură ce ademenea pe alții la povestea lui, se implica într-însa. Pervers și perfid, era totodată încăpățînat și brutal.

Băgase de seamă că a trecut un timp fără ca stăpînii să inspecteze ca de obicei lucrul, dar abia tîrziu aflase de lipsa lui Doru. Era cam deocheat la oficiu, fiindcă vorbea prea mult și liber despre boieri, și bucătăreasa, care nu știa multe, îl pusese la index. Dodica tăcuse dinadins.

Lipsa lui Doru îl încurajase să încerce aventura. Era totodată exaltat și rece în hotărîrile lui. Avea pentru boieri o ură

care încă nu luase formă socială conștientă, și mai avea și ispita nerușinată care împinge *paria* către femeia de castă. Îl sluji însă mai mult împrejurarea decît temeritatea.

Într-o după-amiază, pe la trei, ieși de la lucru fără scop și, găsind ușile deschise, răzbi prin coridoare pustii pînă la camera stăpînei.

În vara aceea pe moșie holda crescuse bine, cu ploi la timp, și arșița care o dogorea acum scotea din ea o răsuflare de umezeală fierbinte, un duh încins și gras de rapiță coaptă.

Lenora ca să se distreze răvășise în cutii cu panglici și dantele, care stau risipite în jur, apoi, plictisită și cuprinsă de acel sentiment vag de agonie și de moarte, se trîntise pe pat, într-o părăsire de sine fără grație, singură cu ea, adică cu obscurul sufletesc și cu lîncezeala animalică a făpturei.

Nu avusese timp să se uimească de cel care intră. Mîzgîliciul făcuse pe omul-șarpe și pe omul-cimpanzeu în circuri vagabonde... Dacă strigase cineva în primul moment, slugile nu auziseră, mîncau acolo, undeva departe, în sufrageria improvizată a unei șure răcoroase.

Pe urmă Lenora avusese o absență, în care «dama cochetă», fata accizarului, mireasa locotenentului Paulică — cel care avea de ordonanță un gagist de la operetă — se reîntorseseră în soția cinstită și amorezată... O secundă crezuse că Doru însuși s-a întors, așa cum îl aștepta... și, înainte de a-i reveni controlul, tîlharul prudent și laș dispăruse.

Atunci victima întorsese de două ori cheia de la ușa odăiei, asupra unei primejdii care nu se mai putea nici împiedica, nici reînnoi. Închisese cu ea un spectru fecund, care avea a trăi pentru totdeauna între ea și Doru.

Avusese o criză, magistrală, de disperare ; cu zvîrcoliri violente ale trupului, cu despletirea sălbatică a coafurei perfecte, cu scrîșnete și mușcături pe brațele ei grase. Lenora iubea pe Hallipa și vrea să fie femeie cinstită ; Lenora ura trecutul, Mizilul, pe accizar, și vrea cu orice preț să fie cucoană mare, eroina nobilă a unui roman exaltat și distins.

Pe mișelul, pe monstrul care batjocorise pe stăpîna și doamna l-ar fi ucis, cu foarfeca, l-ar fi călcat cu roatele trăsurei, l-ar fi vroit zdrobit subt picioarele roibilor, spintecat cu coarnele tari ale boilor mari, care intrau trăgînd sacaua, sau sfîșiat subt copitele

păroase ale buhaiului, care acum gemea undeva, în grajduri de bestii încuiate și încinse.

Pentru întîia oară Lenora își făcuse un control moral, simțise revoltă și teamă, cunoscuse calculul primejdiei, spaima consecințelor aduse de secretul uricios. Dovedise minciuna, altfel decît ca pe un instinct. Simțiri încă amorfe ale unui trup sufletesc rudimentar, abia descătușat din somnul lung în carnea leneșă și puhavă.

Trei zile Lenora nu ieșise din odaie, zicîndu-se bolnavă. Adunase toate slugile în jurul ei și pusese întrebări imprudente, dar nimeni nu bănuise un adevăr așa de brutal. Ceruse calendarul pentru a calcula întîrzierea, acum dorită, a lui Doru.

Trei zile zugravul zăcuse de friguri subt adăpostul răcoros și ascuns al unei scări netencuite. Apoi Lenora se sculase mai lămurită cu sine și reluase, cu o sforțare, obiceiurile. Un sentiment de sfruntare o dusese în *hall*-ul nou, cel cu pilaștrii egipteni, lespezi grecești și plafoane cu Amoruri și Venuse flamande. Zugravul puțintel reapăruse și el, cu ochii murdari făcîndu-și socoteli greșite.

Cu un glas răgușit și furtunos, Lenora anunțase sosirea lui Hallipa și ceruse control și ordine în lucrul clădirei.

Obicinuit cu mișcările neprevăzute ale solului sicilian, măscăriciul, simțind cutremurul, dispăruse.

Mulțumit că nu s-a întîmplat nimic acasă fu Hallipa la întoarcere.

Mai nimic, în adevăr. Uneori nimicul înseamnă existența unor factori care nici nu adaogă, nici nu iau ceva materiei și faptelor : o acțiune care se anihilează pe sine. Alteori e nimicul, creator și distrugător totodată."

În alt număr al *Cetății literare* (nr. 4, din 15 februarie 1926, p. 27) se publică un capitol care făcea evident parte tot din *Fecioarele despletite,* deși, la fel ca și în cazul capitolului precedent, nu se dă nici o explicație. Se publică, pur și simlu, sub titlul *Lenora.* Capitolul aduce, dealtfel, date noi, inexistente în *Fecioarele despletite,* despre nevasta lui Doru Hallipa, care va ocupa apoi un loc de seamă printre personajele celui de al treilea roman al ciclului Hallipa, *Drumul ascuns.* Îl publicăm mai jos, în întregime.

Acum serile pînă la zece, îi era urît lui Doru. Mergea mai des la București, unde juca uneori la club joc mare, cu același calcul rece care nu îl tîra spre pierderi sau cîștiguri pasionate. Era un fel de bir nou, prevăzut în bilanțul finelui de an. Acesta îi crease relații noi și stimă abundentă. Pe nebăgate de seamă devenise un personagiu social și cei dintîi cai, puși în cursele de toamnă, complectaseră fizionomia lui mondenă. Pășise, cu cizmele lui de lux, în incinta aristocrației sportive. Jocul și caii sunt două brevete bune.

Nu irita cu nimic opinia publică, nici nu era setos de ea. Era un om «bine» din deprindere, din grijă către sine și fiindcă doamna Calliope nu-i îngăduise nici o greșeală de corectitudine, cu iubirea ei severă.

În ce privește democrația, votase cu liberalii și influențase prin simpla sa preferință alegerea de la Colegiul al treilea. El, personal, nu avea aspirațiuni. Era deci o cantitate demnă de luat în considerare.

Doru Hallipa putea pretinde la o căsătorie frumoasă.

Se gîndea acum la însurătoare și regreta că nu se grăbise.

Era o alegere pe care o hotărîseră de acord să o facă Eriste, ca arbitru în astfel de chestiuni ; un proiect foarte dezmierdat de elegantul tată, care, la gîndul acelei nurori pe care o poetiza, își închipuia că are o misiune cavalerească de îndeplinit. Acum, pe o parte singurătatea era prea mare pentru Doru, pe de alta, lipsa lui Eriste amîna o alegere care pica în lotul lui de activitate.

Cînd Doru avea abia 19 ani și trăia încă Calliope, Hallipii minori trecuseră o vară la rudele nobile cu fiica lor, Eliza ; vizită care nu era lipsită de precugetare. Eliza, frumușică, cochetă, vioaie, încerca *tennis* — modă atunci nouă — cu Eriste și călărea cu Calliope și Doru, cu toate că nu-i plăcea nici unul din cele două sporturi.

Cînta și duete ușoare cu Eriste, cu o voce clară dar falșă și își domolea părul castaniu, zburlit, cu o bandeletă de panglică pentru a face pe placul doamnei gazde.

Viața în comun și rîsetele zglobii ale «mătușicăi», glumele stăruitoare ale Hallipilor cadeți reușiseră să facă așa ca la sfîrșitul verei, tinerii să se joace de-a logodnicii subt ochii îngăduitori ai părinților ; dar moartea Calliopei rupsese tratativele. Doru se depărtase pentru studii și o a doua încercare de

reunire fusese diplomatic ocolită de Eriste, care găsea fata drăguță și era mișcat de înrudirea ei cu Calliope, dar care visa altceva pentru Doru. O voce desigur mai justă, și un «tot» mai distins.

Acum Hallipa rămăsese singur și, ca să-și înșele urîtul, mergea mult mai des la Mizil. Organiza bătăi chiar pe moșia lui, urmate de găzduirea zgomotoasă a vînătorilor. Erau petreceri între bărbați.

La Mizil, Clubul vînătorilor era, firește, tot exclusivist, dar atunci cînd petrecerea avea loc la vreunul din membri, doamnele casei apăreau. Hallipa se arăta către micile provinciale mizilene un cavaler indiferent dar corect, același ca pe cîmpul de curse către doamnele *chic*.

Accizarul Petrescu din Mizil nu era vînător, dar avea mania să ție cîini de vînătoare : o dinastie de *setteri* minunați, pe cari îi împrumuta prietenilor și pe urma cărora intrase membru onorific în Clubul vînătoresc.

Lenora, fata accizarului, la epoca acelor partide de vînătoare, era o văduvă tînără de tot, cu cap de «înger» și trup «diabolic». Nu așa de zveltă ca înainte de locotenentul de roșiori, nici așa de trupeșă cum o cunoscuse Mini acum în urmă ; totuși cu mult mai multă expresie în forme decît în figură.

Un roman senzațional, care aiurea decît în Mizil ar fi fost un mic scandal, îi împodobea frumusețea regională. Trei luni abia după căsătorie, tînărul ofițer se sinucisese cu un glonț de revolver, în odaia de serviciu a cazărmei locale. Cauzele rămăseseră necunoscute. Circulase un moment zvonul unei mici defraudări în ajunul inspecției colonelului, dar casa fusese găsită în regulă.

O versiune cu totul nedeslușită, în care era amestecată ordonanța ofițerului, un fost actor de operetă, pierise abia iscată. Rămînea misterul.

«Amorul nebun» al tinerilor căsătoriți fiind romanța pasională a Mizilului, dacă nu era vorba de bani, nu putea fi vorba decît de nebunie. Tînărul frumușel și brun, mort așa de tînăr și de enigmatic, fusese repede tîrît în curiozitatea și interesul public de durerea zgomotoasă a Lenorei.

Leșinase de o sută de ori, se îmbolnăvise grav, cu aiurări în care vedea pe iubitul ei Paulică, se sculase apoi din boala de lingoare, slabă ca un spectru, tușind ca în *Dama cu camelii* și co-

pleșise tot în jur cu desperarea ei tragică, cu jocul ei exaltat și sincer de eroină de roman.

Cînd trecea tărăgănat la brațul accizarului prin fața cafenelei celei mari din Mizil, spre seară, îndoliată și lîncedă, se auzea printre zaruri cuvîntul «Desdemona», eroină care a avut totdeauna parte de-o popularitate cu totul deosebită de fizionomia ei adevărată.

...Lenora fusese doi ani întregi «Desdemona Mizilului», căci avea în pasiunile ei o încăpățînare atotstăpînitoare. După doi ani de o convalescență care părea fără de sfîrșit, Mizilul se ocupa încă de plămînii ei, foarte sănătoși dealtfel, și de tusea ei foarte naturală, totuși, căci erau numai acele capricii contradictorii ale unui organism răvășit puternic de el însuși.

Înainte ca acest interes public, după o lege crudă, să fi slăbit, frumoasa eroină, în plină celebritate de «amor conjugal pînă la moarte», printr-o reacție tot atît de bruscă cît fusese de neobosită în prelungirea doliului ei disperat, plecase la București, la o soră a tatălui ei.

Era tocmai epoca cînd moda ultimă a galanteriei plimba pe trotuarele capitalei curtezane îndoliate dinadins.

Coincidență cronică ! Din ce în ce mai sănătoasă, mai rozalbă, cu ochii mari, strălucitori subt vălurile mereu mai subțiri, Lenora, care, era să moară pentru acel ingrat sinucigaș, se putea confrunta printre ele.

După un an de consolare, asupra căruia nu se știa nimic precis, Lenora se întoarse acasă la timp, pentru a fi providența accizarului paralizat de un picior. Dacă cumva ajunsese vreun zvon pînă la Mizil, pasiunea ei filială captivase din nou orășelul, fericit că și-a regăsit idolul.

Tot în negru, fără voaluri, tînăra văduvă, acum sănătoasă, prospera lîngă patul paraliticului, în mers spre acea copioasă frumusețe de mai tîrziu. Astfel, prin încercări felurite, Lenora era pregătită pentru amorul mare, care avea să vie cotropitor și tragic.

Bătrînul accizar, membru al Societății vînătorilor, nu mai putea lua parte la agape. În schimb, prietenii veneau să-l vadă, țintuit pe fotoliul lui, înconjurat de gazete, perine brodate și taburele. Era fericit cînd avea musafiri. Făcuse provizie de vinuri vechi și le însoțea cu mici gustări alese. Prezența însă a frumoasei Lenora era ofranda de căpetenie a casei.

Furia de dragoste filială a Lenorei scădea tocmai cînd Doru Hallipa venise într-o zi să cinstească cu vizita lui de preț camaradul scos din rînduri. Făcînd cunoștința Lenorei se arătase cu ea curtenitor ca de obicei, dar împotriva obiceiului, fusese mai puțin calm din cauza unei migrene brusce. O tiparoasă undeva, în casa mică cu balcon mare a domnului accizar, parfuma trăsnitor.

...Cît despre Lenora, fusese lovită de «amor fatal». Hallipa se întorsese des și mereu îl duruse capul. Cum era un om chibzuit și care avea nevoie de sănătate, se gîndise să pună capăt boalei și din intermitentă să o facă cronică.

Hallipa era mai ales vînător de prepelițe. Una din ele, caldă și palpitătoare, îi căzuse în brațe. Turburat în echilibrul lui, la început nu știuse ce să facă cu ea. Apoi făcuse ceea ce era firesc unui caracter așa de bine orînduit ca să-și regăsească liniștea. Hotărîse să se însoare cu Lenora.

Zarul era aruncat ; dar pentru întîia oară nu luase nici sfatul doamnei Calliope, nici pe al lui Eriste. Echipagiul vieței lui Doru, pe care pînă acum ei încă îl conduceau prin tradiție, scăpase alături de drumul tras.

Lenora, care acum pătrundea în viața neamului Hallipa, era un element cu totul deosebit de ei și, în același timp, foarte puternic prin inerția lui voluptoasă.

Portretul doamnei Calliope din peretele *hall*-ului nu recunoscuse pe această noră. Culorile lui stinse de umbră se vestejiseră și ochii catifelați și severi se uitau cu mîhnire prin geam, veghind moșia, unde legea ei încă domnea fără rivalitate. Nici muzicalul Eriste nu simpatiza pe musafiră. Abia acum, amîndoi soții laolaltă, în ajunul nunței lui Doru, părăseau cu adevărat casa lor.

Doru nu ascultase numai egoismul, cercetase și rațiunea. Ceruse informații Mizilului.

Curios ! Dacă orice alt pețitor ar fi venit să-i răpească Desdemona, orășelul, pentru a-și păstra odorul, poate, și-ar fi amintit cine știe ce calomnii. Dar către un pretendent de o atîta cinste, opinia publică nu avusese destul glas ca să povestească «romanul conjugal al Lenorei» — acel model de iubire și credință. Pentru fiica lui alintată, orășelul avusese suflet de pețitoare bună. Într-o dragoste atît de lungă, Doru găsise garanții de viitor. Împăcase gustul cu judecata. Se liniștise.

Cum oare se petrecuse acea logodnă între un temperament puternic și disciplinat ca al lui Doru și *appassionata* Lenora? Căzuse într-o zi în brațele vînătorului ca o prepeliță zbătută, sau într-o zi se ascunsese în iatac, cu o sticluță de otravă? Mister! Cărțile destinse tăceau. Dama de pică în miezul jocului cu inima ei vopsită în negru...

Sunt dinastii în care coroana e sortită să stea mereu pe fruntea femeilor. Acum se gătise cu ea în oglindă frumoasa Lenora, numai ea îi preschimbase forma ieratică...

Lenora nu se amesteca cu nimic în moșie. O vizitase distrat și alene, fiindcă Hallipa o luase uneori cu el în trăsură și obosise privind atîta cîmp. Caii minunați din grajdurile Calliopei o făcuseră să țipe de spaimă și ceruse alintat lui Doru alții mai blînzi pentru uzul ei propriu.

Lenora se simțea mult mai bine în alcovul ei împanglicat. De acolo capriciul ei hotăra cît mai des despre lucruri mici, cărora Hallipa nu le da importanță și despre altele mai însemnate, pe care i le ceda pentru liniște. Cu toate că Lenora ca și Calliope erau două regine atît de neasemănate, aveau o aceeași caracteristică a tuturor regențelor femeiești. Stăpîneau printr-un bărbat și «prințul consorte» domnea asupra lor. Deunăzi Eriste, cu haine deschise de *shantung*, cu cravata flotantă și cămașa de mătasă, se plimba prin *fumoir* pe terasă, străin de afacerile «statului», pe care le conducea cu biciușca doamna Calliope. Totuși greaca cea aprigă se întorcea seara de la arie și depunea sceptrul lîngă scaunul-paner în care frumosul blond se legăna, fredonînd romanțe. Acum, Doru Hallipa conducea domeniul cu cravașa și noaptea îl robea alcovul lînced al Lenorei.

Temperamentul senzual și leneș al Lenorei era al unei cadîne. Orice activitate îi era cu neputință, o nemulțumea, o zdrobea, dar nu era niciodată ostenită de un amor fără suflet. Acest aflux permanent de senzualitate întîlnea temperamentul sobru, dar și acceptarea satisfăcută a lui Hallipa.

În belșugul ăsta de trai, anii se scurgeau fără întîmplări dinafară, cu evenimente mici sau mai mari din interior."

În capitolul *Lenora*, scriitoarea pune unele accente prea apăsate în prezentarea „Desdemonei mizilene", al cărei prim soț. ofițerul de roșiori Paulică, pasionat jucător de cărți, se sinucide

în mod misterios, la numai trei luni de la căsătoria lui cu frumoasa Lenora. Ofițerul de roșiori a fost, se pare, plîns și jelit cu mare pompă de fata accizarului Petrescu — nu a arhivarului Pană, cum notează M. Sebastian în articolele sale, reținînd acest nume din volumul *Drumul ascuns* — care, atunci cînd o cunoscuse Doru Hallipa, „era o văduvă tînără de tot, cu cap de «înger» și trup «diabolic»", jucîndu-și „jocul ei exaltat și sincer de eroină de roman".

Deși cu accente cam prea pronunțat ironice, cum afirmam, totuși capitolul amintit este important pentru fișa biografică a personajului, care va mai apărea încă în două romane, iar lectura lui dezvăluie mai limpede esența umană a Lenorei, exaltarea ei romanțioasă. Cunoscînd-o, ne putem da mai bine seama de etapa degringoladei sale psihice, de despersonalizarea accentuată (deci maladivă, așa cum apare în *Drumul ascuns*), zugrăvită în contrast cu binevoitoarea privire pe care autoarea o păstrează față de Doru Hallipa. Asprimea scriitoarei, ironică față de voluptoasa Lenoră, „damă cochetă" sau „sultana de la Prundeni", îi dezvăluie „simțirile încă amorfe ale unui trup sufletesc rudimentar, abia descătușat din somnul lung în carnea leneșă și puhavă".

Hortensia Papadat-Bengescu mai publică în *Sburătorul* (seria a IV-a, nr. 4, iunie 1926) capitolul *Doru Hallipa*, „fragment inedit din romanul *Fecioarele despletite*", așa cum precizează nota de subsol. Este o incursiune în biografia lui Doru Hallipa, născut din căsătoria „frumosului Eriste" cu voluntara Calliope, care mai avusese o fiică dintr-o căsătorie anterioară, pe Gramatula, trimisă, pentru a fi crescută de o mătușă, în Grecia. În familia lui Doru Hallipa, familie fericită, se pare — mama lui Doru, femeie vajnică, nutrește o iubire despotică pentru molatecul ei soț, Eriste, și pentru feciorul Doru, care va suferi mult la moartea Calliopei, survenită în urma unei imprudente plimbări prin ploaie, pe moșie. Crescut de o mamă aprigă și un tată lasciv, complăcîndu-se în adorarea senzualei lui neveste, Doru Hallipa, viitorul moșier de la Prundeni, este un tip perfect echilibrat, apt să înfrunte brav avalanșa amoroasă a Lenorei. Am considerat interesant să transcriem în întregime acest capitol, care oferă date noi asupra unui personaj atît de important al romanului.

„Doru Hallipa[1]

Printr-o discreție față de Eriste, iscodită de iubirea ei, nu de vreo pretenție a lui, Calliope, încă din timpul logodnei, trimisese pe mica Gramatula, fiica pandurului, în Grecia, unei mătuși fără de copii. Unicul băiat al lui Calliope și Eriste se născuse încă din primul an al căsătoriei fericite. Era acel Doru Hallipa, acum bărbatul frumoasei Lenora.

De mic semănase mult cu mamă-sa și, între bunicul grec și Eriste, trăise o copilărie plină de liniște și blîndeță, întreruptă de iubirea energică a doamnei Calliope, ceea ce îi compusese un caracter fără violență, ca și fără slăbiciune, perfect echilibrat. Se amestecase de timpuriu, ca un tovarăș al mamei lui, la toate nevoile și bucuriile moșiei și se sfătuise de mic cu Eriste asupra îngrădirilor ce trebuiau puse inițiativelor prea îndrăznețe sau violențelor doamnei Calliope, pe care însă o privire sau un cuvînt ale frumosului Eriste o domoleau. Doru trăise în atmosfera pe care acest amor puternic, deși cu aspecte rigide, al doamnei Calliope o răspîndea în jur ca pe o disciplină pasionată și, mic într-un fotoliu mare, ascultase pe Eriste cîntînd seara, acompaniat de nevastă-sa, *lieduri* sentimentale, cu o voce încă vrednică de prețuit.

Mînase caii, copil, prin toate prundișurile și călărise în trap englezesc cu tatăl lui, în amurguri — băiețel în haine de *velours de chasse*, alături de Eriste, cu pantalon de postav alb și jachetă *bleumarine*, așa cum era în acea vreme moda la Hyde-Park. Un an trecut la Paris cîndva lăsase frumosului subprefect o urmă de snobism englezesc, boală ușoară, care se contopise în totalul firei lui senine și amabile de blond foarte alb, puțin cam indolent, admirat de femei și care se lăsa alene iubit de pasionata și mîndra Calliope.

Cellalt Hallipa, vărul așezat de mult în țară, avusese mania de a se rumâniza complect și, tot imitîndu-și prietenii, reușise să dobîndească un aer arendășesc neaoș și dialectul pămîntean, fără să-și poată pierde accentul de pe vîrful limbei. Se căsătorise tîrziu cu fata urîțică și bătrîioară a unui judecător de pace și avusese de copil pe doamna Eliza, pe care Mini o cunoscuse deunăzi. Superioritatea ramurei Hallipilor in-

---

[1] Fragment inedit din romanul *Fecioarele despletite*.

sulari era neîndoioasă. Totuși se vedeau între ei des și bucuros și copiii se jucau împreună. Obiectul de glumă neobservată era faptul că Eliza, mai mică ca Doru, era mătușa, nu vara lui, o mătușă de 9 ani, unui nepot de 12, subiect de mici conflicte de preeminență, care ocupau reuniunile de familie și purtau în sîmbure visuri de viitor între rude și vecini. Dar deodată cu nevoia ca Doru să urmeze liceul, Hallipii cei mari se strămutaseră, pentru ca băiatul să le fie aproape, la o moșie între Mizil și Ploiești.

Doru, așezat în pensiune la o familie, aleasă cu vigilență de doamna Calliope, venea acasă regulat sîmbăta cu dumineca, învăța onorabil, fără de pasiune ca și fără de lene, și îi plăceau cu deosebire lucrurile de calcul și de memorie. Lecții particulare de limbi străine și de vioară, după dorința lui Eriste, îi procurau elemente de cultură generală, care, adăogate gustului pronunțat pentru vînătoare și cai, aveau să facă din el mai tîrziu un tip perfect de gentilom proprietar.

Hallipii se socoteau oameni fericiți și Doru străbătuse cu deplină mulțumire adolescența cînd, la 20 ani, pierduse pe mamă-sa. Doamna Calliope murise în trei zile de o pneumonie fulgerătoare. Pe o ploaie torențială nu vroise să se astîmpere și ieșise la cîmp să vadă ce fac caii de reproducție și mînjii de rasă.

Moartea ei fusese o dramă. Doru își adora mama. Durerea îi mușcase adînc sufletul, dar, palid, tăcut, concentrat, trebuise să supravegheze desperarea lui Eriste, în adevăr naufragiat. Dramă scurtă, căci doamnei Calliope nu-i plăcuseră scîncetele și timpul pierdut. Doru îi orînduise înmormîntarea cu o preciziune și o pompă cîmpenească, așa de bine înțelese parcă ar fi organizat-o ea însăși, și Eriste înălțase în două săptămîni romanța tristă a unui monument de marmoră, loc de pelerinagiu melancolic.

Doru studiase mai întîi la București agronomia și economia politică, apoi cedase voinței lui Eriste de a se duce un an la Paris, cum proiecta de mult doamna Calliope. Acolo se ocupase îndeaproape de curse și de cai, cît și de unele procedee și mașini agricole. Trimisese acasă tot felul de rețete de îngrășăminte și de saramură pentru cereale. Prin Montmartre trecuse grăbit ca un cîine de vînat printr-o baltă, cu dinți sănătoși, scuturîndu-se la mal, fără încurcături sentimentale. Eriste

nu-i cruțase acolo nici un amănunt al regiei lui plină de teamă; îi ceruse sfaturi prin scris și îl consultase asupra bilanțului.

Printr-un adevărat eroism, văduvul, timp de patru ani, putuse susține conducerea moșiei fără semne de scădere, dar fără de nici un progres. Era un mandat de încredere pe care îl punea intact, în schimb, el scăzuse mult subt povară, lipsit mai ales de adorarea înțeleaptă a Calliopei. Două cercuri vinete subt ochii albaștri, trupul elegant slăbit și o mică boală de inimă.

Doru se reîntorsese la timp pentru moșie și pentru tatăl lui. Sosise cu un plan mare de *élevage*, îndelung studiat și care era un proiect scump de viitor. Deocamdată, energia lui proaspătă și chibzuită netezise greutățile. Avea privirea pătrunzătoare a stăpînului. Era, în adevăr, pe moșie la el acasă. Iubire sau teamă postumă va fi fost, totul e că nici o femeie nu luase acolo locul Calliopei, nici chiar clandestin. Doru avea aceleași idei. Preceptul guvernărei fără de metrese publice, care să consume finanțele și să introducă concesia, îi făcea foarte respectați de înconjur. Frumosul Eriste, în urmă, mergea des la Ploiești, unde avea amici și chiar o amică, iar Doru prefera Mizilul, unde cîțiva vînători pasionați făcuseră un club al lor, care se măgulea cu tabieturi spornice de prepelițe și sitari și bătăi serioase de lupi și vulpi, cît și cu agape copioase. La Mizil, dealtfel, era mai bun tîrgul de vite și Doru nu mergea la București decît pentru caii de rasă. Anii treceau liniștiți pînă cînd, într-o zi întorcîndu-se de la Ploiești, Eriste avusese o sincopă. Vreo emoțiune sentimentală care agravase boala lăsată din dragoste de doamna Calliope.

Doru, în schimb, își lăsase barbă și viața în plin aer, gimnastica nevoită a muncei îi dezvoltaseră încă mai bine trupul solid. Nu se neglija, dar adoptase o eleganță de moșier: jambiere de căprioară, haine de sport, feutrul sau panamaua moale, cingători din piele fină pentru revolver sau binoclu — toată aparența și toată rafinarea unui gentilom de țară.

Era, desigur, o urmă de snobism în ținuta aceea, pe care n-o părăsise nici la clubul agricol, unde se alesese membru. Nu mult după aceea, la Hall-Bad, murise subit, în timpul unui concert în sanatoriu, frumosul Eriste. Sfîrșit estetic și chiar liric al unui tenor sincer și simpatic al vieții. Oamenii pe care îi crezi calpi, palizi sufletește, prind adesea locul mai puternic decît te-ai aștepta. Eriste fusese pentru Calliope o slăbiciune

necesară și tot așa pentru Doru. Fu mîhnit mult, descumpănit de dispariția elegantului tovarăș, care își schimba cravata în fiecare seară ca să joace cu el *écarté* și cînd avea „*atout* de rege" fredona încă cu un timbru așa de melodios încît împrăștia în casă un fel de farmec, care îmblînzea asprimea locului. Doru făcuse călătoria tristă la Hall-Bad și adusese la locul lui pe Eriste, alături de doamna Calliope, subt monumentul cam prea ornamentat pe care regretul poetic al soțului îl închinase asprei amazoane și care acum, cînd îl locuia el însuși, avea un înțeles mai bun."

Ediția de față reproduce textul ediției princeps a *Fecioarelor despletite*, apărută în 1926, dar și corecturile, cu cerneală neagră, ale autoarei, din exemplarul aflat în posesia familiei ; vom semnala mai jos situațiile în care scriitoarea a intervenit, îmbunătățind textul.

1. Pe exemplarul aflat în posesia familiei, după care ne-am ghidat în stabilirea textului, se face îndreptarea : „primiri" în loc de „porniri", cum se tipărise în 1926.

2. Scriitoarea adaugă un *ce* salutar.

3. „Încă", nu „însă" — corectura scriitoarei pe exemplarul amintit.

4. În ediția 1926 : „rezemate cu fața spre odaie de pervazul vitrajului. La un căpătîi al mesei mari, Lina sta glumeață, aplecată" (se renunță ulterior la epitetul „glumeață", care nu-și avea rostul în context, în situația dată).

5. „Transmis", înlocuit prin „transmisibil".

6. Corectat ulterior de Hortensia Papadat-Bengescu : „aparent imobile", în loc de „imobile aparent".

7. „Și", adăugat ulterior.

8. „Acum", adăugat după tipărirea din 1926.

9. Pe exemplarul amintit, corectura autoarei : „plînse și, în fine", în loc de „plînse, în fine, și".

10. „maximale", adăugat ulterior.

11. În ediția din 1926 se tipărise greșit : „îl cred material", în loc de : „îl cred imaterial". Corectura autoarei.

12. Îndreptat de autoare : nu „micimile", ci „misiunea".

13. Corectura autoarei : nu „tastele", ci „clapele".

14. În ediția din 1926 : „un cer catolic, dar lovit de și mai grave erezii".

15. În loc de „prinţ catolic degenerat", autoarea lasă doar „prinţ degenerat", nevrînd probabil să lezeze unele susceptibilităţi.

16. În loc de „scene profane", corectează cu: „scene echivoce".

17. În ediţia din 1926 acest alineat avea o propoziţie în plus (subliniată de noi, mai jos) şi suna astfel: „Mini o auzi: — Ce bine seamănă cu apa! — dar impresia predomina difuziunea lunară şi înşela simţurile cu totul, şi o percepţie amăgitoare făcea ca Mini să fie mai convinsă că e chiar o apă decît că pare. *Legea atmosferică triumfa asupra oricărei alte realităţi."*

18. „un străin aliat ei", cuvinte adăugate în exemplarul corectat.

19. Partizana „armoniei", respingînd adică „dezordinea", atît a lucrurilor exterioare ţinînd de morală sau de social (*armonie* înseamnă şi *clasicism,* dar şi un anume gust pentru *tradiţie,* în speţă burgheză), cît şi de psihologie, scriitoarea descoperă în incidentul banal, în derogarea de la morala burgheză, un sîmbure de tragedie. Fiindcă, dincolo de social şi de tradiţie, se presimte mutaţia psihică, dezechilibrul sufletesc al Lenorei, atrăgînd după el dezastrul: „Cele mai dezordonate legi ale simţirei" Lenorei vor declanşa deci „drama Castelului", care va deveni treptat: „tragedia".

20. Analizînd *Fecioarele despletite,* în cronica citată, Mihail Sebastian împingea comentariul pînă acolo încît să confere — exagerînd, bineînţeles — primului roman al Hortensiei Papadat-Bengescu o construcţie pur dramatică: de la decor pînă la personaje şi atmosferă, totul vădea, după opinia sa, un talent dramatic ieşit din comun: „Notaţia, sugestia, imaginea — totul sesizează înfăţişarea mecanică a universului, asimilîndu-l în grafica lui, în dramatismul lui exterior, şi fixîndu-l neted între linii precise"... Sau: „Propriu-zis *Fecioarele despletite* s-ar numi roman în şapte tablouri. Fiecare episod se petrece între pereţii unui interior şi nu i-ar trebui cuiva o mînă prea pricepută şi nici muncă prea mare să închidă toate momentele povestei în patru acte conturate"... Şi în continuare: „Maniera de a introduce personagiul, detaliile de atmosferă, indicaţiile de decor, gruparea lor şi a eroilor în scenă — toată această tehnică teatrală, tot acest utilaj de dramaturgie elementară construieşte, pagină cu pagină, cartea. Capitolul prim este, în acest sens, o capodoperă. Spectatorul — reprezentat aici de ochiul dulcei Mini — asistă la o dramă misterioasă, ascunsă în dosul lucrurilor şi a gesturilor, un

conflict surd, care simte bine că se petrece, fără să-l știe, bănuindu-l, o taină încă «nedezlegată ce se precipită, dar nu se încheie»."

Plecînd, probabil, de la o sugestie a scriitoarei — ea însăși, în *Fecioarele... (prin Mini)*, împinge comentariul către tragedia shakespeariană, scriind: „decorul shakespearian al tragediei" — Mihail Sebastian, furat de plăcerea demonstrației, exagerează, punînd pe al doilea plan o calitate esențială: calitatea de analist.

Mihail Sebastian se referea, cred, mai ales, la ritmul comentariilor, la punerea lor în scenă, la gradația scenelor, a replicilor, la dezvăluirea treptată a dedesubturilor sufletești, foarte originală pentru vremea cînd publica Hortensia Papadat-Bengescu (în 1926) primul său roman.

Pe cîtă vreme deci, M. Sebastian vorbea de „dinamismul", de mișcarea dramatică a romanului *Fecioarele despletite,* dar și al *Concertului din muzică de Bach,* Șerban Cioculescu, în articolul său *Romanul Hortensiei Papadat-Bengescu* (articol apărut întîi în *Revista Fundațiilor regale,* nr. 11, din 1 noiembrie 1938 și reprodus în *Aspecte literare contemporane,* Editura Minerva, 1972, p. 373), neagă tocmai acest aspect: *„Mai puțin dinamic* (subl. n.), scrisul doamnei H. Papadat-Bengescu a rămas multă vreme încărcat cu reziduurile abstracțiilor și ale neologismelor cărturărești, de derivație franceză".

21. „Realitatea năștea astfel închipuiri, care i se suprapuneau ca un al doilea adevăr." Iată o remarcă ce trădează o profesiune de credință; am putea afirma fără greș că această frază este o referire la însăși modalitatea de creație a scriitoarei.

22. Autoarea a modificat „sau mici închipuiri", în: „sau închipuiri".

23. Hortensia Papadat-Bengescu nu scrie numai un roman urban, dar locul, spațiul ales pentru desfășurarea ciclului Hallipilor este acela al unui singur oraș și acesta este Bucureștiul — capitala — „Cetatea vie" de la începutul secolului. S-a afirmat, pe bună dreptate, că Hortensia Papadat-Bengescu, alături de Mateiu Caragiale, este unul dintre scriitorii care au făcut din orașul București un adevărat personaj. În acest prim roman, un personaj încă aureolat de un anume romantism tardiv, care va dispărea în celelalte volume ale ciclului.

Printre alții, Perpessicius, în cronica la *Fecioarele despletite,* apărută în *Mișcarea literară,* din 13 iunie 1926 (reprodusă în

Opere, 2, *Mențiuni critice*, Editura pentru literatură, 1967), susținea că în acest roman „Cetatea vie" a Bucureștiului era unul dintre personajele principale: „Dintre cele trei titluri cu care cestălalt volum al d-nei H. P.-B. se gîndea să apară în vitrină: *Cetatea vie, Omul care a trecut* și *Fecioarele despletite*, întîiul ar fi fost cel mai adecvat. Toate, e adevărat, reflectă o latură a conținutului. Însă adevăratul sens al romanului stă în primul dintre ele. [...] Dar toate acestea zbateri și toate personajele, de la eroii principali la menajul Rim, la Nory, feminista liber-cugetătoare și liber-cuvîntătoare, adorabilă flecară, spirituală și autentică de modernitate creație, din galeria numeroasă a romanului de față, și pînă la consora întregii desfășurări, atenta și reflexiva Mini, suflet din sufletul Cetății vii, al cărei puls incontinuu îl ia și a cărei poezie o transcrie și o interpretează cu infinită subtilitate, toate aceste tipuri, caractere, portrete și intriga care le țese sînt numai o ilustrare pentru acest idol care prezidă și în umbra căruia se încheagă o nouă personalitate — aceea a Cetății vii."

24. În ediția din 1926 era: „rosturile vieței mici omenești".

25. În loc de: „vine omul și curățește", cum se tipărise în 1926, scriitoarea a corectat: „vine omul și urîțește", de fapt, sensul cerut de context.

26. Această Lidia, sora „idol" a lui Nory, nu este alta decît Dia din *Rădăcini*, fata legitimă a boierului Baldovin, trăită departe de țară, în Elveția.

27. Frica de slăbănogul, de nebunul care cutează să-și ridice ochii către femeia superioară e aceeași ca în *Femei între ele*, acolo acel *gueux* de pe stropitoarea orașului de provincie, sau în *Balaurul* dascălul Gore de la Sfînta Vineri. Obsesie care circulă în toată opera. În *Bătrînul*, piesa de teatru din 1920, era Codea schilodul.

28. În ediția din 1926, fraza suna astfel: „Nu se succed ca de obicei, coincid".

29. „amor", cuvînt adăugat ulterior.

30. În ediția din 1926, fraza suna astfel: „Cînd a auzit că e vorba de chiar nepotul monseniorului, *cu care umbla de ani pe calea pocăinței*, ancheta ei a devenit și mai riguroasă" (cuvintele subliniate au fost excluse).

31. Decalc din franceză (*„passer les vacances, avec...“*). Dealtfel, și multe altele, ca „a prepondera“, „servitudinea“ (pentru „servitute“), „se concedie“, „conivență“, „contenență“, „de la un loc înainte“, „Mini se scuză că are timpul prins“ etc., fapt care a îndreptățit pe F. Aderca să afirme în cronica citată din *Sburătorul*: „Materialul expresiv e azi și mai neîngrijit“, iar pe Șerban Cioculescu, în substanțiala sa privire asupra *Romanului Hortensiei Papadat-Bengescu*, să afirme și în cazul următorului roman: „Oricît de remarcabil ar fi al doilea roman al d-sale, *Concert din muzică de Bach*, el ne lasă impresia unei produceri străine de spiritul propriu al literaturii noastre, înainte de orice prin caracterul diferențial al scrisului, în afară de duhul limbii noastre“.

32. În ediția din 1926: „mi-a spus incorigibil“. Corectat: „mi-a spus incorigibilul galant“.

33. Autoarea a renunțat la forma din 1926: „— Aud! *Dar cel puțin separat, chiar împreună!*“ (cuvintele subliniate au fost excluse).

34. În ediția din 1926: „Și îi zice lui Mika-Lé «mostră»? E ca o mostră, nu e vorbă.“

35. „Acel“ este adăugat ulterior.

36. Tatăl Lenorei, „accizarul“ Petrescu de la Mizil, era un fel de șef de impozite, un fel de perceptor. Probabil că personajul fusese gîndit și cu alt nume și cu o altă îndeletnicire, fiindcă în *Drumul ascuns*, la p. 452, cap. 12, este vorba de „arhivarul Pană din Mizil“; este același personaj, tatăl Lenorei, bunicul lui Aimée, dar dintr-o scăpare din vedere, apare alt nume și altă ocupație (aceea de arhivar). Ca și în cazul lui Marcian, care se numea cînd Paul, cînd Victor.

37. În ediția din 1926, fraza suna astfel: „Vroia să o și întrebe ce mai e pe la moșia Hallipa, *dar la o parte*, căci se vedea bine că Rim nu e ținut la curent (cuvintele subliniate au fost excluse).

38. Autoarea a corectat acordul timpurilor: „face“ în loc de „făcea“.

39. Grad inexistent în armata română. Autoarea se va fi gîndit poate la plutonier-major, așa cum va nota în *Concert...*

40. Corectat astfel: „să-l întîlnești“, în loc de „să-l întîlnească“.

41. După această frază, în ediția din 1926 urmau cîteva cuvinte la care autoarea a renunțat: „Modele care erau reprezentarea vie“.

42. Inițial : „care era legea“.

43. În ediția din 1926 : „pe drumurile civilizării acesteia“.

44. Evidentă apreciere critică la adresa civilizării și, mai exact, a dezvoltării rapide, în salturi, a clasei burgheze, la superficialitatea unei sincronizări grăbite cu restul lumii, vizibilă în acest spațiu ales, pe această scenă a capitalei bucureștene, în primele decenii ale secolului. O explicare exactă a snobismului bucureștean, iubitor de „aparențe“, „complicații“ și o etichetă mai mult decît ironică, critic dezaprobatoare, cînd afirmă ceva mai încolo : „un iarmaroc“.

45. În ediția din 1926 : „era pentru această“.

46. În loc de „pînzei suverane“, apare în exemplarul corectat : „ecranului“.

47. Inițial se tipărise : „puteai încă vedea rar femei“.

28. Autoarea a tăiat „asta“ din sintagma : „forma asta selectă“.

49. Inițial : „niște antene subțiri și înalte“.

50. În ediția din 1926 a *Fecioarelor despletite* apărea : „nu redase și mai convins și mai expresiv“.

51. „Canotierul“ este adăugat peste „gaminul“, cum s-a tipărit în 1926.

52. „doamne“, cuvînt adăugat ulterior.

53. Cu sensul de „a rostui“, ca și mai jos.

54. În loc de „afaceri așa de importante“ (ediția 1926), pe exemplarul corectat apare : „afacerile așa de importante ale moșiei“.

55. Prin „după o femeie de casă“ se înlocuiesc cuvintele din ediția 1926 : „după Dodica grefiereasa“.

56. În prima ediție apărea : „sentimentele și gîndurile“.

57. Completarea : „spunea buna Lina“ este făcută pe exemplarul corectat.

58. În ediția din 1926, se putea citi : „La Viena, zece zile se plimbase...“.

59. Autoarea a înlocuit „ca și“ cu „însă“.

60. „iar la moșie“, cuvinte adăugate de autoare după tipărirea romanului.

61. În loc de „lăsată de doamna Calliope“ (ediția 1926), apare corectat : „lăsată de părinții lui“.

62. În ediția primă a *Fecioarelor despletite*, aici apare numele *Zina* în loc de Lina. Iar în capitolul *Prințul Maxențiu*, publicat în revista *Sburătorul* (an. IV, nr. 2, aprilie 1926), se tipă-

rise *Nina* în loc de Lina. S-ar putea să fie vorba şi de-o indecizie a scriitoarei în ceea ce priveşte numele personajului, dar totodată poate fi o dublă greşeală de tipar.

63. Iniţial, fraza apărea astfel: „Mai lesne, aversiunea ei neîndoioasă, haină, către Doru, care o făcea să caute a scăpa de el prin orice mijloc găsise..."

64. „bunica", adăugat ulterior.

65. În volumul apărut în 1926: „cu tot ce-i mai rămăsese din rectitudinea doamnei Calliope". Aproape tot ce se referă la doamna Calliope este tăiat.

66. În ediţia din 1926 s-a tipărit: „misterul nebuniei ei şi cu verişoara...".

67. Autoarea a modificat ceea ce redactase iniţial astfel: „Ea ştia prin ce muncă statornică alcătuise domnia ei voluptoasă pe ruinele Calliopei", înlocuind: „pe ruinele Calliopei" cu „acolo".

68. „meu", adăugat ulterior.

69. În ediţia din 1926: „Mini tăcea chiar în mintea ei orişice gînduri".

70. Iniţial fraza suna astfel, mai stîngaci: „Aproape era mai neîngăduit să păstrezi nespeculate astfel de obiecte de preţ, decît să te desfaci de ele..."

71. „îl privise cu banalitate" are aici sensul de: „fără interes deosebit".

72. În ediţia din 1926: „Acum se reculese..."

73. Considerăm întemeiate opiniile celor ce vedeau în Mini nu atît un personaj, cît mai curînd un lest al scrierii subiective, al modului subiectiv de a privi lumea. Se poate afirma că fraza adnotată defineşte metoda de creaţie a Hortensiei Papadat-Bengescu — operă de ficţiune, produs deci al „răsfrîngerilor în afară a chipurilor vederei interioare", bazată pe o bogată putere de observaţie.

74. În ediţia din 1926: „Drăgănescu era convins de spusele ei şi nu ştia...".

75. În ediţia din 1926: „Drăgănescu, *care are drept parte numai concesiile,* respins la prima lui pretenţie..." (autoarea a renunţat la cuvintele subliniate de noi).

76. În ediţia din 1926: „Mika-Lé, în persoană, mă strîmbă pe mine şi *fetele, după indicaţia perechei,* îngînă..." (autoarea a renunţat la cuvintele subliniate de noi).

77. Autoarea corectează şi în loc de „sufletul unui om care o îndoapă cu favoruri", scrie: „pentru un om care o îndoapă cu favoruri".

78. „cum", adăugat ulterior.

79. Aici se pomeneşte pentru prima dată despre doctorul Walter, şi nu în *Concert din muzică de Bach*, cum afirmase scriitoarea în *Autobiografia* scrisă, în 1931, pentru *Capricorn*.

80. Sensul exact: „nu şi-a putut reţine (stăpîni) indignarea".

81. Scriitoarea înlocuieşte pe „cu" prin „din".

82. „Se mîhniră..." (ediţia din 1926), corectat de autoare: „Se mîhniseră..."

83. În prima ediţie a romanului *Fecioarele despletite*, mai urma o propoziţie, pe care autoarea a tăiat-o cînd şi-a corectat textul: „Avea către el datorii de împlinit".

84. În ediţia din 1926: „Mini regreta că nu a cerut să-i vadă..."; scriitoarea a modificat: „Mini regreta că nu a cerut să vadă cerceii..."

85. „Își asemui sufletul cu soţia Meşterului Manole..." Apropiere forţată, afectată, care denotă mai ales existenţa încă a tutelei lirice, Mini amintind de Manuela sau de Adriana, unde stările psihice erau încadrate unui moment liric.

86. În prima ediţie a romanului apărea nearticulat: „în ziduri trainice".

87. Scriitoarea înlocuieşte pe „de" cu „în", corectură salutară.

88. „pentru insuccesul lui" devine: „pentru insuccesul ei artistic".

89. Mai corect: „care răzbătea prin aer".

90. Cu sau fără voia autoarei, pictorul Greg se exprimă ca eroii lui Caragiale: „Am făcut un cuvînt de spirit despre..."

91. Teoria „trupului sufletesc" a plăcut mult lui Felix Aderca. Atît de mult, chiar, încît a scris autoarei o scrisoare deschisă în paginile *Sburătorului* (an. IV, nr. 2, aprilie 1926), în acelaşi număr în care se publica şi capitolul *Prinţul Maxenţiu*, din *Concert din muzică de Bach*. Era un mod de a-şi arăta admiraţia faţă de romanul recent apărut, *Fecioarele despletite*, şi mai ales faţă de Mini, „autoarea trupului sufletesc", în care, bineînţeles, o bănuia pe Hortensia Papadat-Bengescu,

după cum el însuși nu era greu de aflat că se ascundea în personajul domnul Aurel (din romanul *Omul descompus*). Titlul exact al scrisorii era: ***Pentru Mini (autoarea Trupului sufletesc), din partea domnului Aurel (pururea însetat după Sufletul trupesc).***

După ce autorul, deghizat în „domnul Aurel", își manifestă nemulțumirea față de felul cum a fost primită cartea sa, *Omul descompus*, de critica vremii (M. Ralea și E. Lovinescu), își arată admirația nestăvilită față de romanul *Fecioarele despletite*. Spicuim din această scrisoare: „Citesc acum pentru a doua oară, cu aceeași pasiune, cu aceeași voluptate, *Fecioarele despletite*, în care, scumpă doamnă, dovediți și descoperiți la tot pasul organele și funcțiile trupești ale sufletului" (*loc. cit.*, p. 22).

92. În ediția din 1926: „Cum Doru nu ar fi știut o mie de ani, după ieșirea perplexă a lui Mika-Lé cu unchiul — Lenora i-a ușurat lui bărbatu-su situația, indicîndu-i ce era de făcut". Scriitoarea a schimbat salutar ordinea în frază.

93. În ediția din 1926 apărea următorul text: „Lenora era culcată cu o ușoară indispoziție.

— *Sanatoriile au de obicei medicii lor!...*

— *Cum zici! Dar* era o vizită specială."

Pe exemplarul corectat, au fost tăiate cuvintele subliniate de noi.

94. Este foarte posibil ca ideea romanului *Rădăcini*, apărut în 1938 (deci la interval de 12 ani după primul), să se fi iscat odată cu primul volum al ciclului. Fraza aceasta ne edifică asupra faptului că Hortensia Papadat-Bengescu își „gîndea" romanele într-o totalitate indestructibilă, într-un ansamblu, că ideile, motivele circulau de mult în alambicul creației sale, dar că „numai fixarea pe hîrtie, cum scrie undeva ea însăși, era amînată pentru mai tîrziu".

95. „Primi", nu „Primim" — corectura autoarei.

96. În ediția primă s-a tipărit: „Atunci Mini căutase frumos", ultimul cuvînt fiind tăiat apoi de autoare.

97. Inițial fraza era mai lungă: „și umblînd rătăcitori pe străzile orașului cu pasul nesigur *al acelei lecții anume*, pe cînd..." Scriitoarea a tăiat cuvintele subliniate de noi.

98. În ediția primă: „umbra aceea scundă".

99. În o frază din ediția 1926: „Se rupsese de pămînt, dar aducea cu el la oraș pe Calliopa și pe Eriste, deoarece nu se în-

străinase de trecut unindu-se cu fata moşului Hallipa", scriitoarea corectează, tăind „pe Calliopa şi Eriste" şi înlocuind cu „bunicii". N-am transcris corectura, fiindcă „Calliopa şi Eriste" sînt părinţii, nu bunicii lui Doru Hallipa.

„Moş Hallipa" este termenul moldovenesc pentru unchi. Iar Doru Hallipa era nepotul Elizei, prin rudenie. Pentru a susţine punctul de vedere al dezrădăcinării lui Hallipa, moşierul, văzută ca disoluţia unei clase cu obiceiurile ei sănătoase, trainice, scriitoarea taie numele greceşti ela părinţilor lui Doru.

Oricum, finalul romanului este construit pe un paradox : pe de o parte, Mini deplînge smulgerea din solul tradiţiei a lui Doru Hallipa, care pare un străin în proaspăta metropolă românească, pe de alta, aceeaşi Mini ridică osanele aşezării moderne a capitalei, „Cetatea vie" — numită cu efuziune lirică, deseori nejustificată. Sătulă de universul închis al oraşelor de provincie în care trăia încă (sîntem în 1926), Hortensia Papadat-Bengescu anticipa jubilaţiunea de a trăi în miezul metropolei, beneficiind de descoperirile civilizaţiei. Nu-i scapă, totuşi, faptul că această dezlegare a vieţii patriarhale de la moşie însemna, în primul rînd, sărăcirea unei clase, în noile condiţii economice create de capitalism.

Romanul *Concert din muzică de Bach* apare la Editura Ancora, București, avînd pe copertă anul 1927 (an în care se tipărește și volumul de nuvele *Desenuri tragice).*

Fragmente din al doilea roman al ciclului Hallipa, *Concert din muzică de Bach,* se publică în *Sburătorul* încă din primăvara anului 1926. În numărul pe aprilie (nr. 2, la p. 15—18) apare integral capitolul *Prințul Maxențiu* (cap. al V-lea în roman), iar în mai (nr. 3, p. 31) ultima parte a capitolului al VII-lea, intitulată aici : *Lică Trubadurul.* La subsolul paginii, de data aceasta, găsim specificarea : „Fragment din romanul *Concert din muzică de Bach".*

Apariția romanului este însă anunțată în *Sburătorul,* serie nouă, an. IV, nr. 5, din noiembrie 1926, cînd se publică, sub titlul *Funerară,* partea a II-a a capitolului ultim (al XVIII-lea) al romanului. Nota din josul paginii preciza : „Fragment din romanul *Concert din muzică de Bach,* ce va apare luna aceasta" (deci în noiembrie 1926).

Cam în același timp, într-un interviu acordat lui I. Valerian pentru *Viața literară,* an. I, nr. 29, din noiembrie 1926, Hortensia Papadat-Bengescu afirma : „Și pentru că în curînd apare *Concert din muzică de Bach...",* ceea ce ne face să credem că romanul se afla, în noiembrie 1926, sub tipar.

Romanul fusese însă scris și citit în cenaclu în anul 1925 : „Acest roman s-a citit pe măsură ce a fost scris și a fost lucrat pe măsură ce s-a citit în ședințele literare ale cercului «Sburătorul» din anul 1925", ne avertizează autoarea.

Chiar dacă precizarea din interviu confirmă că volumul se afla sub tipar în noiembrie 1926, la sfîrşitul anului E. Lovinescu şi Felix Aderca îl şi citiseră, deoarece în numărul 6 din *Sburătorul* (decembrie 1926) semnau fiecare cîte un articol, cu prilejul apariției acestuia. Astfel, la rubrica „Aspectele vieţii literare", Felix Aderca scria despre noul roman al Hortensiei Papadat-Bengescu, începînd cu afirmația răspicată că ar fi nedrept ca romanciera noastră să fie comparată cu Marcel Proust. Remarcînd, pe bună dreptate, „neobicinuitul ei dar de a însufleţi personagiile", Felix Aderca adăuga: „Prinţul Maxenţiu, chiar numai din acest volum, e o figură pe care literatura română şi-o poate revendica de-aci înainte cu orgoliu. Tot astfel scena înmormîntării Siei... printre scenele mari similare din orice literatură europeană."

Reproşîndu-i totuşi o anume părtinire a personajelor, faptul că, după părerea sa, Rim şi Elena Drăgănescu se resimt de pe urma urii şi iubirii scriitoarei, Felix Aderca amintea de „felul", după opinia sa, „sumar în care e prezentat aci muzicantul Marcian", conchizînd: „Doamna Hortensia Papadat-Bengescu iubeşte şi urăşte în romanul său cu o violenţă elementară şi esenţial lirică".

În acelaşi număr al *Sburătorului*, E. Lovinescu semna, la rîndu-i, un articol despre *Concert din muzică de Bach*, afirmînd că „romanul acesta creează definitiv un gen. În procesul mult discutat al urbanizării literaturii noastre, la care cu toţii ne străduim teoretic, acest roman constituie un fapt incontestabil... O nouă literatură română începe printr-o afirmaţie definitivă; sub ochii noştri se înfăptuieşte o mare frescă a vieţii noastre orăşeneşti, unde straturile sociale sunt reprezentate, de la acel Lică Trubadurul, crai de mahala, în care germinează virtualităţile ascensiunilor fulgerătoare, şi pînă la prinţul Maxenţiu, floarea de seră a unei rase istovite, între care nimic nu-i lăsat la o parte, nici intelectualitatea, nici senzualitatea, nici arta (cu gravele emoţii ale concertului), nici forţele instinctuale, nici patologia, nici virtuţile burgheze, nici feminismul, într-un cuvînt nimic din tot ce constituie complexitatea unei vieţi chinuite de atîtea nevoi şi aspiraţii. În faţa unei opere de artă, problema situării păşeşte în primul plan şi e neîndoios că, prin noutate, *Concertul din muzică de Bach* înseamnă o deschidere de drum, iar prin viaţa intensă, puterea de analiză, intelectualitatea şi chiar ordonanţa compoziţiei, literatura română n-are ce să-i pună deasupra" (articol reluat de E. Lovinescu, în *Istoria literaturii româneşti contemporane,* IV, Bucureşti, Editura Ancora, 1928, p. 346—347).

Că romanul *Concert din muzică de Bach* era apărut la finele anului 1926 o dovedeşte şi cronica pertinentă şi la obiect a lui Pompiliu Constantinescu *(Viaţa literară*, an. I, nr. 31, 11 decembrie 1926), din care spicuim: „Prin *Concert din muzică de Bach*, doamna Papadat-Bengescu smulge biruinţa geometriei în spaţiu, proprie romanului. Personagiile episodice, reluate în ciclu din *Fecioarele despletite* şi trecute aici pe primul plan, îşi trăiesc viaţa proprie, independent, în contururi pline şi în fapte împlîntate în pămîntul aspru al realităţii". Sau: „...Astfel, prin originalitatea instrumentului de creaţie, acest prim roman autentic al doamnei Papadat-Bengescu se diferenţiază de tot ce formează la noi topografia genului".

A nemulţumit, pe bună dreptate, opinia tînărului de la Iaşi, M. Ralea, care, la apariţia *Concertului...*, semna în primul număr al *Vieţii româneşti* pe 1927 (p. 133—147) (reprodus în volumul *Perspective*, Bucureşti, Casa şcoalelor, 1928) o cronică-rechizitoriu. M. Ralea susţinea, în consens cu nemulţumirile mentorilor ieşeni (Ibrăileanu şi G. Topîrceanu), că autoarea fusese „însufleţită de o viziune adînc pesimistă a vieţii. Doamna Papadat-Bengescu nu vede din existenţă decît aspectul ei biologic." Sau: „Doamna Papadat-Bengescu nu e numai lucidă, e mizantroapă, purificînd printr-o concepţie amară cine ştie ce ranchiune sau convingeri de ordin etic sau filozofic". Şi continua — pe linia cronicii lui G. Topîrceanu, din 1920, la *Sfinxul* (unde se susţinea că „obiectivitatea, imaginaţia creatoare de viaţă, stăpînirea şi coordonarea materialului şi meşteşugul expunerii sînt, la urma urmei, atribute masculine prin excelenţă...") — întrebîndu-se, la rîndul lui, dacă femeile sînt sau nu în stare să scrie o literatură psihologică: „Dar toate constatările de caracterologie ori de psihologie comparată, de la moraliştii francezi pînă la oamenii de ştiinţă sistematici germani, sînt de acord în a susţine că femeia nu poate sări din ea, nu se poate depăşi, nu poate vedea decît confuz şi nedeterminat, dincolo de viziunea ei subiectivă". „Argumentul" lui M. Ralea e urmat de altele, printre care, de pildă, şi acela că Hortensia Papadat-Bengescu n-ar fi capabilă să exprime evoluţia anumitor sentimente: „...de asemeni, nu se vede în romanul psihologic al d-nei Papadat-Bengescu cum cresc şi cum se dezvoltă *organic* anumite sentimente".

Afirmaţiile nu vor împiedica pe alţi tineri critici ai vremii să recunoască valoarea acestei opere neobişnuite, care va fi mereu punct de referinţă în literatura modernă românească. Astfel,

Vladimir Streinu sublinia, ca și Lovinescu, dealtfel, că „Hortensia Papadat-Bengescu a ajuns în scurt timp la acel *Concert din muzică de Bach,* în care totul, accent, energie, putere de a sugera, dar și de a disocia, refrigerență intelectuală și dominare a materiei epice, indica un autor, iar nu o autoare. Păstrez încă despre acest roman, citit la *Sburătorul,* o puternică impresie ; îmi amintesc cu deosebire modalitatea oarecum psihistă a dialogului ; personajele conversau în fragmente de întrebări și răspunsuri, ba de multe ori prin simple gesturi sau chiar semne ; cartea se dezvolta din neîntrerupte emisiuni de unde psihice, telepatice, care, spre a se comunica, nu aveau nevoie de serviciile cuvîntului rostit. Roman de vibrînde intenționalități, de resorturi morale demontate analitic pînă la cea mai crudă precizie, *Concert din muzică de Bach* reușea să inspecteze toate dedesubturile sufletești" *(Pagini de critică literară,* București, Editura Fundațiilor, 1938, p. 143—144).

Mare admirator al literaturii Hortensiei Papadat-Bengescu, Mihail Sebastian remarcă în eseul său, publicat în *Tiparnița literară* (ianuarie-februarie 1930), număr special, dedicat „marei europene, Hortensia Papadat-Bengescu", că al doilea roman al ciclului Hallipa nu mai corespunde formulei teatrale, ca în cazul *Fecioarelor despletite,* că acest roman este construcția cea mai bună a autoarei. Citām : „*Concertul* se construiește strîns, pe dimensiuni cumpănite îndelung, fără pagini de prisos, fără insuficiențe, cu o siguranță în drumul povestei și un echilibru în succesiunea episoadelor care ar fi putut primejdui mersul lor spontan, creșterea lor inspirată și liberă. Un volum scris cu o economie atît de strictă trebuie să înfrunte greutatea lucrului făcut, să înlăture impresia convenționalului și a scheletului. D-na Hortensia Papadat-Bengescu a dat literaturii românești, în al doilea roman al său, cartea cea mai construită din cîte au fost sortite și totuși nu cea mai puțin vie. Aria povestei — largă și cuprinzătoare — închide o întreagă lume de profesori, deputați, aventurieri, medici, artiști, servitori, studenți, amanți, femei oneste, mici depravate, o lume bogată de eroi echivoci sau autentici, prinși din burghezia înaltă, din aristocrație, din mahala, un univers coerent și multiplu, care se organizează, cu toți tipii lui savuros de diverși, întreg în jurul unui fapt oarecare, concertul d-nei Elena Hallipa-Drăgănescu. E toată Cetatea vie legîndu-se pe invizibile căi de această simplă întîmplare, banal eveniment monden, pe care împrejurările îl urcă gradat pînă la

proporții impresionante, serata muzicală din care voia vieții de fiecare zi face un nod însemnat de drumuri și destine. Toată societatea aceasta, dezbinată dacă te-ai hotărî să însemni pe scurt un repertoriu al personagiilor ei, se angrenează amănunțit și logic în jurul faptului. Patimi străine, interese ascunse, doruri timp îndelungat reținute, sentimente, prejudecăți, perversiuni converg înspre acest punct de interferențe și se leagă de el necesar. Concertul Elenei nu e o etapă a romanului, nu-i adaugă anecdotei elemente noi, nu sporește acțiunea, nu le creează personagiilor o situație mai mult, în raport cu care să se definească. Și cu toate acestea e linia însăși a cărții, hotarul ei circular, leit-motivul unic a treizeci de vieți perfect deosebite."

Dar iată și o mărturisire a creatoarei *Concertului*, în amintitul interviu acordat lui I. Valerian în *Viața literară* (an. I, nr. 29, noiembrie 1926) : *„Concertul din muzică de Bach* mi s-a prezentat deodată și ca titlu și ca axă de construcție. Concertul nu e propriu-zis subiectul romanului, e însă coloana în jurul căreia acțiunea se desfășoară... Acest titlu la început se adapta unui episod al romanului, pe măsură ce scriam însă, aveam impresia că îmbinarea și dozarea caracterelor și acțiunilor mă împresoară în chip simfonic." Și, din același interviu, desprindem mărturisirea efortului de obiectivare cerut scriitoarei de E. Lovinescu : „La primul meu roman, dl. Lovinescu mi-a obiectat că personajul lui Mini *(Fecioarele despletite)* ar fi un vestigiu de subiectivism. Am căutat să obțin formula obiectivismului absolut în *Concert din muzică de Bach,* lăsînd acțiunea și personajele să-și facă singure jocul, și m-am ostenit ca și stilul să fie cel cuvenit acestei forme" (interviu reprodus în volumul *Cu scriitorii prin veac,* Editura pentru literatură, București, 1967, p. 145).

Romanul *Concert din muzică de Bach* cuprinde 18 capitole, iar nu 19, așa cum greșit indica numerotarea acestora în ediția primă, apărută la Editura Ancora din 1927 (eroarea se ivea la capitolul al XI-lea). Am renumerotat corect. Am folosit ca text de bază textul ediției din 1927.

1. „...meseriile... se alesese tot drumețe" adică, mai exact : „trecătoare".

2. Hortensia Papadat-Bengescu este cel dintîi romancier român care adîncește analiza pînă la sondarea „rădăcinilor mai adînci",

spre „subsolurile conştiinţei", unde omul este singur cu sine însuşi. Rînd pe rînd, Rim, Maxenţiu, Drăgănescu, Lina vor fi radiografiaţi în acest sens, iar rezultatul va părea criticilor... viziune pesimistă asupra vieţii.

3. Autoarea schimbă frecvent genul substantivelor : „otreapă" devine „otrep", „băltoacă" — „băltoc" etc.

4. Înţelesul adevărat e : „treptele de marmoră din capătul scării".

5. „...lipsiţi fără altă grijă decît...", desigur mai corect : „fără altă grijă decît...".

6. „Maxile" (formă de plural franceză) ; la fel, întîlnim pluralul „bolide", „monocle", „coagule" (pentru „coagulări", cu singularul „coagul") etc.

7. Teama de sînge — acest principiu vital esenţial — este atît de mare la Hortensia Papadat-Bengescu, încît ea trece din *Balaurul* în nuvele *(Sînge, Romanţă provincială)* şi apoi în romane. În *Concert din muzică de Bach*, teama de sînge, care ascunde, de fapt, teama de boală şi de moarte, îi este transmisă prinţului Maxenţiu, apoi Lenorei *(Drumul ascuns)*. Anton Holban, în studiul său *Viaţa şi moartea în opera H. Papadat-Bengescu*, publicat în *România literară*, an. I, nr. 17, 18, 19, 20, din 1932, sesizase exact relaţia viaţă-moarte în opera romancierei : „Dar oricît ar fi de subtilă analiza şi oricît s-ar simţi talentul autoarei, peste tot persistă nota gravă a bolii şi a morţii ca un leit-motiv tragic".

8. În *Sburătorul*, seria a IV-a, nr. 2, aprilie 1926, p. 15—18, în loc de Lina, apărea : Nina.

9. „Antreprenorii", aici cu sensul de „impresari".

10. Mai exact : „neîncetatele" sau „nesfîrşitele".

11. „iescos" (ca iasca), format după procedeul cunoscut al autoarei şi în cazul lui „usturos", „glios" (de la „glie"), „piscos" (de la „pisc"), „muchios" (de la „muchie") etc.

12. Mai corect : „se apropiase pe nesimţite şi era gata de scandal" sau „pusă pe scandal".

13. Sensul adevărat : „şi-l pierduse".

14. Numeroase decalcurile din limba franceză, chiar în acest roman, unde limbajul autoarei pare mai curăţit de impurităţi. Şi totuşi întîlnim expresii ca : „Luase din acea boală prilej bun"... sau : „Subiect asupra căruia Ada era aşa de abundentă...", „Oamenii fiindu-i acum urîţi..." etc.

15. La Hortensia Papadat-Bengescu muzica nu este un *ce* arbitrar, un adaos, un decor (ca şi pictura, dealtfel, în *Fecioa-*

rele...). În genere, arta — ca manifestare — proliferează snobismul, prin forța ei fascinantă asupra specialistului, dar și asupra profanului. Muzica este mai ales domeniul artei în care scriitoarea își instalează personajele. Prin intermediul muzicii unii își descoperă valențe sufletești nebănuite; sau, vrăjiți de ea, fac gesturi necugetate, pe care le regretă mai apoi. De pildă, Adriana Praja, din *Romanul Adrianei*, încearcă evadarea din carcasa sufocantă, banală, a provinciei clevetitoare, dar ea se confundă cu „aventura" erotică neîmplinită, pusă sub semnul înfrățirii prin muzică. Scos însă din cușca orchestrei, Milu Horăscu, flautistul, devine șters, calp, respingător, pe cîtă vreme, în ansamblul orchestral, stăpîn pe instrumentul său, el operase, fără să vrea, asupra Adrianei un fel de fascinație.

16. Un vis care coincidea cu cel al lui Walter, dar doctorul Răut este un naiv, sau cum spune autoarea, „un utopist", spre deosebire de dotatul cu simțul realității, Walter, care alege calea sigură pentru parvenire: patul monumentalei Salema.

17. Cu sensul de „răbdător".

18. Laborator de analize.

19. Secretul nașterii Siei este dezvăluit în finalul capitolului ca o lovitură de teatru. De observat că toate capitolele acestui roman au o autonomie a lor, o creștere și o rotunjime la care pînă acum scriitoarea nu ajunsese.

20. Drăgănescu, Marcian — iar mai înainte Doru Hallipa — sînt personaje prezentate fără cerneala ironiei. „Toată stîngăcia lui era sufletească" e o frază-cheie, pe care sînt brodate caracterul și reacțiile personajului. Drăgănescu, spre deosebire de ceilalți doi, are mult mai mare consistență literară, așa cum remarca și Anton Holban, pe bună dreptate. Într-o lume de snobi, contrafăcută, fardată strident, unde fiecare dorește să pară *altceva* decît este, *firescul* comportării unora este înregistrat și reflectat cu o simpatie nereținută de marea romancieră; „stîngăcia", firescul ori naivitatea sînt rarități și de aceea se bucură de un tratament preferențial.

21. În ediția din 1927, dintr-o neatenție a scriitoarei, apare *Paul* Marcian, aici ca și în următoarele două locuri de menționare a acestui nume (p. 268 și p. 269).

22. Corect „oficială", nu „oficioasă".

23. Evident, cu sensul de „inaptitudine".

24. „Prin lipsa de «funduri suprapuse»"... cu înțelesul de „adîncimi suprapuse". De remarcat că firea francă, deschisă, naivă

a lui Marcian, credulitatea lui contravine opiniei scriitoarei despre firea complicată a artiştilor.

25. Corect: „pe care o recomanda lui Nory"...

26. „Vestitul *shampooing*"... deşi *shampooing* e o spălare pe cap...

27. Nepotrivită ades utilizarea conjuncţiilor şi a prepoziţiilor, aşa cum remarca Şerban Cioculescu în articolul său din *Revista Fundaţiilor regale* (nr. 11, 3 noiembrie 1938), de ex.: „nu simţea nici o legătură *de* cucoana"... „stîngace *de* trupul ei"... sau „din dispreţul lui *de* ea..."

28. O suită de trei fraze care încep cu „Buna Lina" şi sfîrşesc prin a dezvălui „răutatea Linei" vorbeşte de la sine despre ceea ce Şerban Cioculescu, în articolul citat, numea: „siguranţa fără greş a sondărilor morale, puterea de discernămînt şi luciditatea analitică, prin trăsături repezi, prin inciziuni neşovăitoare". Şerban Cioculescu recunoaşte acele unice deveniri morale ale personajelor bengesciene, care dădeau impresia de static, pentru că scriitoarea făcea pentru prima oară ceea ce nu se mai făcuse în literatura română: mutase conflictul din cadrele lui exterioare în „interior". Citâm din acelaşi articol: „Dealtfel, H. Papadat-Bengescu e neîntrecută într-un fel de dramatism cu totul special, al duelurilor mute, încărcate de électricitate şi care de asemenea ţin locul celor mai dramatice conflicte din romanul tradiţional" (*loc. cit.*, p. 382).

29. Mai exact: „cu desăvîrşire".

30. Destinul însuşi al Siei este conceput ca o continuă „stîngăcie", urmărită nuanţat de scriitoare prin felul cum se reflectă în viaţa celorlalţi, cum o influenţează în rău şi o stînjeneşte. Dacă Sia este varianta degenerată a bunei Lina, Aneta Pascu, din *Rădăcini*, este reluarea, din alt unghi, a Siei. Dealtfel, în toată opera Hortensiei Papadat-Bengescu există asemenea reluări, în ciuda diversităţii individuale a personajelor.

31. „Plinul aer", unul dintre numeroasele decalcuri din limba franceză (ca şi „cacexia", „deloial" etc.).

32. „Dealtfel, era o ceremonie indiferentă." Notaţia exactă, dură şi foarte cuprinzătoare, totodată, exprimă întocmai starea de spirit a personajelor. Sia e un „pretext", protagonistă, din întîmplare, a unei drame care nu tulbură pe nimeni dintre cei ce pregăteau concertul Bach, în afară de Lică, rămînînd totuşi un străin, şi el, în mijlocul adunării simandicoase a cercului Elenei Drăgănescu-Hallipa.

33. „Scrobos" — derivat probabil din combinarea lui „scrobit" cu „scorţos".

34. Nu este pentru prima dată cînd H. P.-Bengescu „descrie" o bucată muzicală. Am mai întîlnit procedeul (notînd, de fapt, „pe viu" simţămintele pe care le stîrneşte muzica) şi în *Romanul Adrianei* şi în *Femeia în faţa oglinzei*. Acolo însă descrierea apela mai mult la elemente vizuale şi se menţinea în limitele unui lirism specific. Aici, *descrierea* coralului de Bach este făcută cu alte mijloace, nu numai cu cele vizuale.

Romanul *Drumul ascuns* apare la Editura Națională, S. Ciornei, din București, în 1932.

Deși de data aceasta nu se mai întîlnește nici o specificare în legătură cu lectura romanului în cadrul cercului „Sburătorul", este probabil că și din *Drumul ascuns* s-au citit fragmente în cenaclu.

Nu avem indicii precise asupra duratei exacte de elaborare a romanului *Drumul ascuns*, al treilea din ciclul Hallipa ; dar în anul 1926 scriitoarea publica primul capitol al cărții, intitulat *Doctorul Walter*, în *Sburătorul* (serie nouă, an. IV, nr. 6, decembrie 1926, p. 77—79), anunțînd în josul paginii romanul *Drumuri care nu se văd*, titlu schimbat mai apoi în *Drumuri ascunse* și, în fine, în *Drumul ascuns*. La finele anului 1926 romanul al treilea din ciclul Hallipilor era nu numai început, dar, după o mărturisire făcută lui I. Valerian, în interviul citat, din *Viața literară*, an. I, nr. 29, noiembrie 1926 (după ce apăruse *Concertul...*), avea cam o sută de pagini scrise : „După ce am terminat, nu mă mai interesează decît opinia celor în drept și ceea ce voi lucra de atunci înainte. Sincer deci, n-am preferință, și dovada o fac proiectele mele. Alte două romane, deplin concepute, din care o sută de pagini chiar scrise" *(Cu scriitorii prin veac, ed. cit.*, p. 147).

Tot în *Sburătorul* (nr. 9, martie 1927, p. 112—114) s-a mai publicat capitolul *Coca-Aimée*.

În privința titlului acestui roman, autoarea mărturisea aceeași dorință ca titlul să acopere exact conținutul și să-l semnifice, fapt

care nu-i izbutise dintr-o dată nici în cazul *Drumului ascuns*, după cum nu-i izbutise nici în cazul primului volum al ciclului : *Fecioarele despletite*. În interviul citat din *Lumea românească* (12 octombrie 1928), Hortensia Papadat-Bengescu observa modul anevoios în care i s-a precizat şi titlul acestei cărţi : „Dacă titlul *Fecioarele despletite* era mai vag, acel al *Concertului Bach* s-a fixat, firesc şi solid, pe însăşi axa în jurul căreia evoluează acţiunea. Titlul *Drumul ascuns* l-am căutat mult şi anevoios, pentru a exprima un conţinut totodată precis şi complex. Era vorba de catacombe şi dealuri sufleteşti şi pînă la urmă încă nu mi-a părut destul de expresiv, deşi simplicitatea lui rezuma."

Parcurgînd corespondenţa cu poetul şi redactorul, pe atunci, al *Tiparniţei literare*, apoi al paginii literare a *Vremii*, Camil Baltazar, aflăm (dintr-o scrisoare din 10 noiembrie 1928, trimisă din Constanţa, publicată în volumul *Scrisori către Camil Baltazar*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. 9) că scriitoarea definitiva romanul : „Asemeni, am, la noul roman, enorm de lucru pe luna aceasta". Un fragment din roman apare în *Tiparniţa literară*, nr. 5, martie 1929, sub titlul *Drumuri care nu se văd*, iar în scrisoarea ce precedase publicarea (din 25 februarie 1929), Hortensia Papadat-Bengescu anunţa că terminase lucrul la roman : „Iată deci un fragment din *romanul ce am dat gata*" (subl. n.).

Deşi „gata" în 1929 (în februarie), *Drumuri ascunse* a mai aşteptat încă trei ani tipărirea. Fiindcă editorul de pînă atunci al romanelor Hortensiei Papadat-Bengescu, S. Benvenisti, „bunul amic", cum îl numea autoarea, dăduse faliment, scriitoarea se vede fără posibilitatea de a-şi mai edita romanul al treilea al ciclului. Camil Baltazar, cu rîvna sa caracteristică în a-şi ajuta confraţii, rîvnă impulsionată şi de admiraţia şi amiciţia veche pentru marea scriitoare, a contribuit mult la apariţia *Drumului ascuns*. Citām dintr-o altă epistolă, datată „20 dec. 1929", expediată tot din Constanţa : „E foarte frumos din parte-ţi că oferi a te ocupa de romanul meu, pe care trista fază a editurii bunului amic Benvenisti îl lasă în suferinţă. Primesc cu bucurie să mă ajuţi în aceste procedări. Manuscrisul e la mine."

Editorul spre care o îndreaptă prietenul Baltazar este S. Ciornei de la Editura Naţionala.

„Nu am primit nimic din partea domnului Ciornei, despre care mă întrebaţi", scria Hortensia Papadat-Bengescu, în 22 mai 1929, din Constanţa. Numele editorului Ciornei mai apare de

vreo cîteva ori și în scrisorile din 1930. De pildă, într-o epistolă din 17 aprilie 1930, de unde aflăm că romanul nu-i fusese „cerut", „dar avem unele tratative, al căror rezultat îl voi ști peste o lună".

Într-o epistolă din 3 decembrie 1930, se consemnează că romanul avea ca dată de apariție aprilie 1931 : „Data lui însă e fixată definitiv în aprilie, cu consimțămîntul meu, și nu vreau să mai fac nici un fel de demers în acest sens..." La 6 februarie 1931, aflăm că semnarea contractului pentru *Drumul ascuns* era o realitate la data expedierii scrisorii către prietenul din București : „Vreau azi să-ți comunic dumitale, care ai pus atîta suflet pentru editarea ultimului meu roman, făcînd o zeloasă propagandă prin notele din *Vremea*, că am semnat un contract cu Naționala pentru luna octombrie." Romanul a apărut însă în aprilie 1932, după ce, în martie, același an, Hortensia Papadat-Bengescu îi comunica lui Camil Baltazar : „Stimate domnule Baltazar, încă de cîteva zile doream să-ți împărtășesc vestea că corecturile romanului meu îmi vin regulat și *apariția volumului e o chestie de zile, cel mult săptămîni* (subl. n.), ceea ce n-are importanță. Știu cît de mult și activ te-ai interesat de soarta cărții și mă bucur că vestea o să-ți facă plăcere."

Drumul ascuns a provocat reacții contradictorii în critica literară a vremii, cu toate că romanul a impresionat prin ceea ce avea mai de preț și ceea ce scriitoarea cîștigase cu trudă, în timp : obiectivarea maximă, detașarea necruțătoare față de faptele și oamenii înfățișați, o anume „răceală izvorîtă dintr-un maximum de luciditate a observării vieții".

Dacă Pompiliu Constantinescu, cu recunoscutul său spirit ponderat și obiectivitatea care-l caracteriza, analizînd *Drumul ascuns*, vorbea de „o luciditate virilă, fără pudoare echivocă", neuitînd să adauge că este : „cel mai obiectivat tablou anatomic din seria romanelor d-nei Papadat-Bengescu", G. Călinescu era contrariat de „lumea hîdă" înfățișată în acest roman, și iritat, se pare, de o anume „fraternizare lirică" a scriitoarei cu „ficțiunile sale" : „Această lume este însă dezgustătoare și ne supără faptul fraternizării lirice, în unele mici slăbiciuni, a autoarei cu ficțiunile sale" (în *Adevărul literar și artistic*, seria a II-a, an. X, 22 mai 1932, p. 7). În schimb, M. Sebastian, în cronica sa din *România literară* (4 iunie 1932), îi reproșa tocmai „neidentificarea" cu personajele create, „neparticiparea la destinul eroilor", „răceala" prea mare față de materialul faptic și uman : „D-na Bengescu este o

observatoare rece. (Mai precis, a devenit o observatoare rece, căci *Balaurul* și *Femeia în fața oglinzei* spuneau cu totul altceva.) D-sa păstrează față de eroii pe care îi creează o atitudine scrutătoare, distantă, severă și exercită un control riguros asupra lor, nelăsîndu-le nici un moment de libertate proprie... *Drumul ascuns* este o carte de o perfecție abstractă...".

Admirația unui scriitor ca Mihail Sebastian este mare, dar nu atît de mare, nu dăruire totală ca aceea a lui Anton Holban, admirator fără rezerve, după cum declară el însuși într-o scrisoare către marea romancieră (din 28 martie 1932), cînd îi trimitea, cu dedicație, recent apăruta *Parada dascălilor*: „Cărțile dvs. au fost pretexte de freamăt intim. Sunteți singura mea influență românească, înainte cu mult de Proust sau de Huxley. Căci nu știu dacă ați remarcat cît seamănă compoziția *Concertului*... cu a romanului *Contrapunct*...

...Aștept, astfel, *Drumuri ascunse* (mereu anunțate inutil)". (dintr-o scrisoare către Hortensia Papadat-Bengescu, publicată în volumul: Anton Holban, *Opere*, 3, ediție de Elena Beram, Editura Minerva, 1975, și reprodusă în *Pseudojurnalul* lui Anton Holban, editat de Ileana Corbea și N. Florescu, la Editura Minerva, în 1978). *Drumurile ascunse* erau, de fapt, anunțate în *Vremea*, din zelul prea mare al lui Camil Baltazar, începînd din aprilie 1930. În nr. 109, la rubrica „Curier literar", se nota „apropiata apariție" a romanului *Drumuri care nu se văd*.

Anton Holban va scrie despre *Drumul ascuns*, în revista *Azi*, an. I, nr. 3—4, mai-iunie 1932, o cronică frenetică, ultraelogiativă: „...reușita aici a atins o perfecție, încît e inutil să faci asemănări" — socotind „fenomenalul roman" drept cea mai izbutită piesă a ciclului Hallipa: „Dealtfel, în ultimele trei romane pașii spre perfecție au fost siguri și mari. Ce bun părea *Fecioarele despletite* și la ce înălțime suntem de el! De la liric la epic e prea puțin spus. Purificate de tot ce e sclipitor și artificial. Renunțarea la orice complezență față de cititor. Singurătate tragică și augustă."

Și, cu toate că socotea inutilă orice încercare de asemănare, Anton Holban, care vedea în *Drumul ascuns* cea mai înaltă treaptă a creației bengesciene, o compară totuși pe autoare cu un clasic francez: „Întocmai ca un clasic francez, își mînuiește perfect personagiile în călătoria lor pe drumuri ascunse. Insistențele cu care se repetă și se detailează fiecare temă ne dă certitudinea perfectei conștiințe a autoarei." Sau: „Întru cît mă privește, n-am nici o ezitare să cred că d-na H. Papadat-Bengescu este unul

din cei mai mari dintre scriitorii mondiali, chiar dacă, avînd nenorocul să scrie în românește, este necunoscută peste graniță. Că, de pildă, se pot extrage tot atîtea lecții asupra vieții și a morții, ca și din *Zauberberg* al lui Thomas Mann. Sau că, pe lîngă adolescenta Coca-Aimée, în care sunt studiate, cu o pricepere unică, toate devenirile, vestiții adolescenți ai lui André Gide par palizi."

La fel, exagerată, dar în sens invers, era și atitudinea frondistă a lui Eugen Ionescu *(Nu)*, virtuoz al contrazicerilor, cum singur recunoaște, care nega *Drumului ascuns* orice urmă de originalitate. „Vă dați clar seama că *Drumul ascuns* de H. P.-Bengescu e un roman a cărui tehnică, a cărui metodă și al cărui material nu-i aparțin. Ele aparțin literaturii franceze. Doamna H. P.-Bengescu nu face decît să repete o formulă, să prezinte măștile uzate și vag cîrpite ale literaturii franceze pe obraze românești. *Drumul ascuns* este, fără îndoială, una din rarisimile cărți românești *lizibile*, cu bunăvoință pentru unii, cu plăcere chiar pentru alții. Lizibil și ușor entuziasmant pentru că seamănă cu cele nouă sute optzeci și nouă de romane franțuzești quasi identice" etc. ...

Fecioarele despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns s-au retipărit postum după cum urmează :

Concert din muzică de Bach. Drumul ascuns. Postfață de Silvian Iosifescu. Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957.

Concert din muzică de Bach. Drumul ascuns. Studiu introductiv de Silvian Iosifescu. București, Editura pentru literatură, 1963.

Fecioarele despletite. Concert din muzică de Bach. Drumul ascuns, 2 vol. Ediție îngrijită de Gheorghe Radu. Prefață de Eugenia Tudor. București, Editura pentru literatură, Biblioteca pentru toți, nr. 349—350, 1966.

Concert din muzică de Bach. Drumul ascuns, 2 vol. Text stabilit de Gheorghe Radu. Prefață și note de Eugenia Tudor. București, Editura tineretului, Lyceum, 1967. Reeditat în 1973.

Fecioarele despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns. Ediție îngrijită de Gheorghe Radu. Repere istorico-literare de G. Gheorghiță. București, Editura Minerva, Patrimoniu, 1975.

Karamazene. Rejtett út. Traducere în limba maghiară de Eva Lendway. București, Editura pentru literatură, 1964.

Das Bachkonzert. Traducere în limba germană de Valentin Lupescu. București, Kriterion, 1975.

Romanul *Drumul ascuns* cuprinde în realitate 26 de capitole, nu 27, cum apare greșit numerotat (începînd cu capitolul al IX-lea) în ediția din 1932. Am renumerotat corect.

Textul ediției de față este reprodus după *Drumul ascuns*, ediție apărută la Editura Naționala, S. Ciornei, București, 1932.

1. Aici „încăpuse" cu sensul de „cuprinsese".

2. Mecanismul sufletesc al lui Walter e rezultatul unui proces psihologic complicat, care duce la decizii ce par arbitrare semenilor, dar ele sînt rezultatul unor dospiri în adînc ; este un proces destinat, pînă la acest roman, mai ales bărbaților. Rim (din *Concert din muzică de Bach)* e un „complicat", prințul Maxențiu, la fel. Și acum Walter. Femeile sînt, dimpotrivă, mai simple, au psihologii mai elementare în primele cărți ale trilogiei. Lina, Sia, Ada, chiar și Elena, acuză o anume liniaritate sufletească, atît de departe de „misterul" feminin cultivat prin Alisia, Manuela, Adriana și mai apoi prin Coca-Aimée sau Dia Baldovin, Mika-Lé, ori prințesa Bianca Cozadini.

Portretul fizic al lui Walter se aseamănă uimitor cu cel al lui Maxențiu : tot blond, tot cu barbișon etc. Cel psihic e însă al unui complicat, în ciuda aparenței și a opiniilor celor din jurul lui despre el, care îl caracterizează numai sub aspectul ascendenței sociale — Walter fiind tipul parvenitului ; romanciera vădește, mai ales aici, în acest al treilea roman al ciclului, o adevărată artă a „devenirii" lăuntrice a personajelor sale.

Reamintim că numele lui Walter apare pentru prima oară în *Fecioarele despletite*, la finele romanului, cînd Nory vorbește lui Mini de nevroza Lenorei, vindecată de „un doctor extraordinar", și nu în *Concert din muzică de Bach*, așa cum afirmă scriitoarea în *Autobiografia* scrisă în 1930 pentru revista *Capricorn :* „D-rul Walter — un nume azvîrlit o dată în *Concertul Bach.* D-rul Walter ? Cine e acela ?... un nume ! Dar sub un nume trebuie să fie un om. E un om — și încă unul care mi-a dat de lucru. *Drumurile care nu se văd* — roman în curs de editare la Naționala."

De fapt, premisele personajului erau puse încă din *Fecioarele despletite*, cînd Nory i-l descrie pe Walter lui Mini. „Are nişte ochi cenuşii, dar tăioşi şi strălucitori ca oţelul", afirma Nory, care era entuziasmată, plină de admiraţie faţă de metoda terapeutică inedită a lui Walter, de „terapeutica lui morală", într-un cuvînt, vorbea lui Mini de „Walter şi minunile lui" (ed. de faţă, p. 133 şi 151).

3. Nu „derivat", ci mai degrabă „adjuvant".

4. „Descurcată" cu sensul de „descurcăreaţă", isteaţă.

5. „Competinte" — sună straniu într-o scriere de o febrilă modernitate cum e *Drumul ascuns*. Totuşi am mai întîlnit şi „elocinte" (pentru elocvent) sau „consorte" pentru „consort".

6. Din duelul mut dintre Aimée şi Walter reiese limpede faptul că Walter nu făcea excepţie de la regula care arată că bărbaţii erau stimulaţi de capriciile feminine. În cazul lui Walter, cu un trecut care-l desfigurase sufleteşte, războiul mut şi rece cu Aimée era ca un neaşteptat tratament de întinerire. Dar şi în cazul lui Rim tratamentul se vădise valabil. Lina, muncitoare, cinstită, nedîndu-i probleme de nici un fel, e dispreţuită. Toanele Siei, „fecioara aspră", îl încîntă, îl atrag. Drăgănescu însuşi o iubeşte pe Elena poate mai mult din cauza inexplicabilelor ei tăceri independente.

7. Vardali, nume reluat în *Străina*, ca şi Lidia, care va fi sora lui Nory — devenită, prescurtat, Dia, în *Rădăcini*.

8. Cu sensul exact : „defilare".

9. Se recunoaşte în acest mod de a gîndi, pentru a-şi construi o siluetă socială, raţionamentul Adei Razu, făinăreasa.

10. Prin Coca-Aimée, plăsmuire complexă, scriitoarea a făcut paşi mari în scrutarea falsităţii şi a „feţei ascunse" a personajelor sale. Cu toate că are acelaşi scop, aceeaşi ţintă ca şi Ada Razu, şi soră bună, din punct de vedere sufletesc, cu intrusa Mika-Lé, Coca-Aimée beneficiază de aparenţe întru totul favorabile, încît orice bănuială de meschinărie este îndepărtată, calculul egoist, rece, scapă tuturor.

11. Cît de mare e forţa de a scruta devenirile personajelor sale se poate vedea şi din felul cum se exprimă scriitoarea cu privire la noua faţă a Lenorei, transformată dintr-o capricioasă fără margini (în căsătoria ei cu Doru Hallipa, în *Fecioarele despletite)* într-o „femeie inofensivă", anihilată complet, despersonalizată în noua ei căsnicie cu Walter.

12. Drăgănescu, bărbatul Elenei, este printre puținele personaje masculine ale Hortensiei Papadat-Bengescu care — deși angrenate social într-o lume disimulată, mincinoasă, cultivînd minciuna ca o condiție necesară a bunei conviețuiri — refuză a se supune acestei condiții specifice păturii burgheziei suprapuse, a snobilor Bucureștiului de la începutul secolului. E un refuz organic — Drăgănescu face parte din categoria oamenilor sinceri și, trebuie să recunoaștem, sînt puțini în cărțile Hortensiei Papadat-Bengescu — dar faptul se datorează și mediului din care timidul Drăgănescu provine, deosebit de cel al nevestei sale ; ridicat din pătura podgorenilor, deveniți fabricanți, „Ghiță din Apolodor", devenit Iorgu sau Jorj, Drăgănescu este printre puținii *oameni cumsecade* din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, un însingurat în lumea în care a ajuns. Dealtfel, critica vremii a remarcat în unanimitate izbînda autoarei în plăsmuirea acestui personaj, chiar și cei care, ca G. Călinescu, erau uluiți de „monstruozitatea" lumii descrise de Hortensia Papadat-Bengescu (Coca-Aimée este, în viziunea marelui critic, „grațioasă monstruozitate", la fel Elena Drăgănescu). Termenul s-a încetățenit apoi și a fost preluat de critici din generațiile mai tinere. Mai aproape de obiect în analiza sa, chiar dacă uneori frenetică, Anton Holban vorbea de „jocul subtil din sufletul lui Drăgănescu" : „Dealtfel, Drăgănescu este lucrat cu foarte multă delicatețe, jocurile sufletești, salturile sensibilității dezordonate, accelerate de un plus neregulat, deși înregistrate cu nesfîrșită artă, păstrează o discreție care se potrivește atît de bine personagiului, în sobrietatea și simplitatea lui tragică".

Ceea ce lui Anton Holban i se părea sobrietate și tragism, lui G. Călinescu (*Adevărul literar și artistic*, nr. 598, 22 mai 1932), în cronica sa la *Drumul ascuns* (cronică vădind grabă și iritare), i se părea „indiscreție cinică" : „Este de observat că viața ca și moartea interesează pe doamna H. P.-Bengescu mai mult în aspectul lor fiziologic, cu o curiozitate împinsă cîteodată pînă la indiscreția cinică". Evidentă e nota polemică conținută față de opiniile, exprimate prea entuziast, ale lui Anton Holban : „Această moarte d-sa a adus-o într-adevăr în scrierile sale cu multă dexteritate, dar sensul ei uman și problemele spirituale adiacente îi sînt cu desăvîrșire străine".

Afirmație tot atît de exagerată ca și aceea a adversarului său subînțeles.

În anul 1938, în studiul său despre romanul Hortensiei Papadat-Bengescu, Şerban Cioculescu, mai detaşat, va echilibra părerile în această privinţă, scriind : „Patologia vieţii morale, în literatură, e unul din cele mai importante sectoare ale romanului modern. Critica tradiţională se ridică cu dîrzenie împotrivă-i, socotind-o abuzivă, şi recomandă printr-un abuz opus, de care nu este conştientă, exclusivitatea sănătăţii morale, a sentimentelor şi a faptelor frumoase. Mărturisim, la rîndul nostru, că abuzul clinic este intolerabil în roman, dar numai cînd denotă o conformare la un anumit gust al publicului, fără calităţi care să legitimeze analiza psihologică. Această preocupare, dominantă la H. Papadat-Bengescu, de la primele sale romane, şi pe atunci oarecum exclusivă, este însă susţinută prin o putere analitică cu totul rară. În *Drumul ascuns* şi în *Rădăcini* interesul clinic stăruie, cu aceeaşi suverană competinţă, dezvăluind alterările conştiinţei sub lucrarea morburilor" *(Romanul Hortensiei Papadat-Bengescu,* în *Revista Fundaţiilor regale,* din 1 noiembrie 1938).

13. Corect : „rămînea în suspensie".

14. Marcian nu este nici fantomatic, nici inconsistent, aşa cum afirmau criticii vremii (chiar şi Anton Holban). El este însă prezentat indirect, mai ales prin gîndurile, reacţiile şi sentimentele Elenei, el este *reflectat* de ea. Adăugînd caracterizării muzicianului pe aceea de „ilustru vagabond", pe care scriitoarea o face cu o nuanţă de regret parcă, acest fragment pare un crîmpei dintr-o cronică muzicală. În orice caz, el dă dovada unei profunde cunoaşteri a muzicii şi interpretului, Marcian avînd probabil ca prototip pe George Enescu.

15. Cu sensul : „de gală", „mare pompă" (traduce franţuzescul : *costume d'apparat).*

16. Corect : „perspective de călătorie".

17. Traduce franţuzescul : *étant encore de vigile.*

18. Lenora anticipează aici situaţia unei alte femei care ascunde cu cochetărie boala degradantă : e vorba de Madona din *Rădăcini.* Situaţia se repetă : soţia, care ţine enorm la feminitatea ei, nu vrea să dezvăluie soţului medic (şi Caro este medic) infirmitatea ; dar în *Rădăcini* scriitoarea dezvoltă, amplifică, cu urmări interesante şi neaşteptate, sub raportul transformării psihologice, ceea ce aici enunţase numai.

19. Corect : „pe bună dreptate".

20. Sensul exact : „încercase să cocheteze".

21. Corect: „abdicînd însă de la cele intime“. De remarcat totuși, ca și altă dată, în scrierile de început — dar mai pregnant și mai subtil formulat, cu un spor de profunzime a gîndirii, de penetrație a lucrurilor — judecarea lucidă, fără menajamente, a legilor lumii snobe a Bucureștilor de început de secol. Bararea drumului ascendent al lui Aimée de către tinerii de la Club Sport are loc în urma refuzului instinctiv al fetei de a practica perversitatea, deci de a-și pierde virtutea pentru care era și admirată și urîtă deopotrivă („Fusese admisă acolo pentru reputația ei de virtute cu condiția subînțeleasă de a o pierde“). Era vorba de același „compromis“ — *dijma de compromisuri,* se spune acum — care trebuia făcută cu „lumea“ — una din ideile de bază privitoare la societate ale scriitoarei; prezentă, într-un fel sau altul, în fiecare dintre scrierile sale, mai pregnantă în lucrările de început, în *Bătrînul* și *A căzut o stea (Povîrnișul),* există și în *Femeia în fața oglinzei.*

22. Exprimare stîngace, eliptică, neromânească: „la gîndul defecției Corei Persu“, vrînd să indice gîndul că prietenia cu Cora Persu suferise de o defecțiune. Ca și mai departe, cînd autoarea scrie impropriu: „Fără defecțiunea Corei“... vrînd să se refere la ruptura dintre Aimée și Cora. La fel, impropriu: „timp neisprăvit“ pentru „timp nesfîrșit“ etc. Dintre comentatori, la început, Felix Aderca și mai apoi Șerban Cioculescu au relevat, cel dintîi numai cu nemulțumire, cel din urmă și cu argumente concrete gramaticale, marele neajuns al scriiturii neglijente, împănate cu neologisme, decalcuri franceze sau improprietăți, a romanelor Hortensiei Papadat-Bengescu. Pe cîtă vreme, dintr-o acceptare necondiționată poate, E. Lovinescu găsea „perfect“ stilul scriitoarei, așa încărcat de impurități și stîngăcii lingvistice, Șerban Cioculescu le remarca neîndurător în articolul citat din *Revista Fundațiilor regale:* „Spre a fi bine înțeleși, vom recunoaște că substanțialitatea acestei literaturi nu este anulată de supărătoarele abateri relevate, totodată însă nu vom putea primi justificarea lor în cadrul nu știm cărei necesități sau perfecțiuni, sofistice. Ne-ar fi, de altă parte, peste mînă să descumpănim cercetarea noastră echitabilă, prin însușirea tuturor erorilor săvîrșite de autoare împotriva spiritului limbii noastre: aceasta ar răsturna cu totul economia articolului nostru. Nu putem însă nici trece cu ușurință peste incorectitudinile de tot felul care împestrițează scrisul autoarei. Scara sau ierarhia lor e completă, de la cele mai mărunte greșeli, ca acelea ale între-

buinţării articolului *a, al, ai, ale* înaintea substantivului, sau ale declinării pronumelor *însumi, însămi* etc., atît de expuse erorilor comune, şi pînă la aiurelile sintactice... Nedibăcia autoarei în ale sintaxei nu va mira pe nimeni, dacă luăm aminte stînjenirea d-sale în cea mai simplă din operaţiile gramaticale, care este folosirea prepoziţiilor : «*Pe* (în loc de *cu*) trecerea timpului»... Nenumărate sînt apoi construcţiile galice, contrarii duhului limbii noastre."

23. Impropriu spus „de acurate" pentru : „de acurateţe".

24. „Defecţia" aici este „absenţa" (în cazul relaţiilor cu Cora Persu era „ruptura" etc.).

25. Adică biletul pe care Hilda îl scrisese lui Walter. Ni se pare ciudat faptul că nici unul dintre cronicarii *Drumului ascuns* (inclusiv Anton Holban) nu s-a oprit la acest personaj unic în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu : Hilda. Cît priveşte remarca fugară a lui G. Călinescu, cum că : „Compoziţia e nulă (a *Drumului ascuns*, n.n.) şi introducerea vienezei Hilda e un inutil artificiu pentru a canaliza observaţiile în epistole", ea nu se susţine prin nimic. Nici măcar prin pretextul „epistolelor", cam trei la număr în toată cartea. Or, Hilda este un personaj singular, care putea oferi substanţă unor comentarii critice adecvate. Întruchipare a sincerităţii, pe cît este Aimée a disimulării şi a unui anume fel de ipocrizie ; dezinteresată, inimoasă, fire generoasă, la antipodul crustei de egoism al lui Aimée sau a doctorului Walter, pe care totuşi îl stimulează şi-l atrage acest mod de a fi : moral, desuet, demodat. Oricum, Hilda este personaj de legătură a atîtor capitole ale romanului, pe apariţia şi reacţiile căruia se brodează conflictul dintre Walter, Coca Aimée şi Lenora ; să amintim, măcar în treacăt, şi faptul că Hilda este personajul care ne face să observăm o altă şi nebănuită valenţă sufletească a lui Walter : rezerva de umanitate ascunsă, adormită, a omului aparent de oţel, înăsprit şi înăcrit de propria lui imoralitate, adusă în lumină, fie chiar şi numai pentru o clipă ! Se vede însă că în critica vremii comentatorii se obişnuiseră să vadă în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu atîta anormal şi monstruozitate încît normalul, moralitatea să i se fi părut artificioase ori de prisos.

26. Desenul dinaintea morţii.

27. Fragment scris, se vede, de o autoare de teatru, care observă şi cuprinde simultan cuvintele, atitudinile şi manifestă-

rile nuanțate ale personajului. „Recitalul" lui Aimée e aici colorat, complet, deși laconic.

28. Cunoscînd succesivele titluri ale romanului, precum și nemulțumirea scriitoarei în ce privește titlul, de la *Drumuri care nu se văd* pînă la *Drumuri ascunse*, sîntem îndemnați să credem că abia în ultima clipă a predării manuscrisului la editură scriitoarea a optat pentru *Drumul ascuns*, așa cum îl sugerează această imagine dintr-o pagină de sfîrșit de roman: „...erau treptele unui drum ascuns, mai puternic ca orice rațiune". Ideea, strălucitoare, a inconștientului care conduce ființa umană pe căile neobișnuitului, dar în firea lucrurilor în ce privește îndeplinirea propriului destin, apare formulată exact în această metaforă, din care scriitoarea a cules titlul cel mai potrivit. Evoluția scriitoarei către această cale a deslușirii „drumului ascuns" al devenirii umane era însă pregătită de mult; fiindcă ideile ei au rămas aceleași, din vremea cînd corespondа cu Ibrăileanu; încă în 1914 (într-o scrisoare către criticul de la *Viața românească)*, Hortensia Papadat-Bengescu se pregătea pentru acest itinerar deosebit: „Nu am făcut decît să privesc viața, dar *am învățat nițel să mă uit în prăpăstiile ei*" (subl. n.). Dacă adăugăm acestui citat încă unul, scurt, care sună așa: „Nu murim ușor, dar agonizăm cumplit" [1], putem afirma că între aceste două idei directoare literatura Hortensiei Papadat-Bengescu a evoluat firesc și aproape previzibil.

---

[1] *Scrisori către Ibrăileanu*, I, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 43.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

SUMARUL

Lector: MARGARETA FERARU
Tehnoredactor: AURELIA ANTON

Bun de tipar 02.03.1979. Tiraj 6130 ex. legate $^{1}/_{1}$. Coli ed. 37,55. Coli tipar 39,50. Planşe tipo 4.

Tiparul executat sub comanda nr. 2393 la
Intreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România